

N. 11.

XV. 19. - XV. 22.

45.

Comin. Inym. 45

36

16

31

19

1. Hain 15820. M 48311

2. - - 1317 = GW. 2303

3. - - 11908

4. GW 6776

Hoc in volumine hec cōtinentur.

Laurentii Vallensis Elegantiæ de lingua latina: TA

Laurentii Vallensis de pronomine sui ad Ioannem Tortelium

Laurentii Vallensis lima quædam per Antonium Mancinellum.

Lucij apuleij platonij opera TA

Nonius marcellus TA

festus pompeius

Varro de lingua latina

Oratio tibi ꝑ En pompeio magno

Encomion Laurentij Vallæ.

Ille ego sum lingua defensor Vallæ latine

Præ quo non audent Pluto latina loqui.

Wacław Władysław...

Wacław Władysław...

Wacław Władysław...

Wacław Władysław...

Wacław Władysław...

Wacław Władysław...

Wacław Władysław...

Wacław Władysław...

Laurentii Vallensis elegantiarum com-
pēdiōsæ collectionis: in ordinem alpha-
beri directæ principium.

Blatiui in abus noīum primæ de-
clinationis in a exeuntium ca. i
Afinus afinas: animus anima ca. i

Adiutor ca. ii
abiegnus ca. iii
auūculus: acus acicula ca. v
anniculus: anniculum ca. v
auricula: ædícula ca. v
apicula ca. v
axilla ca. vi
apiastrum: antoniafter ca. vii
argutulus ca. vii
aerarium: armarium ca. viii
aluarium: accusatorius ca. viii
aleator: auditorium ca. viii
amatorium ca. viii
altilis: apertilis: aquatilis ca. x
aliloquus ca. xii
argilaceus: ascriptitius ca. xiii
antiquior: adolescentior ca. xiii
ante omnes ca. xvii
Ante: alius: alter ca. xviii
animosus & alia i ofus exeūtia ca. xxiii
auctuarius: afinarius ca. xxiii
adhæresco ca. xxiii
accerfo: arcesso ca. xxv
affore: abfore: affuturi ca. xxviii
accusatiuus gerundii cum ad: raro cum
in ca. xxix
argutus: adultus ca. xxxiii
animans ca. xxxv
age: agite: agedum ca. liii
an aut ca. liiii
autem ca. lxi. A: ab: abs: ca. lxi
adeo ca. lxxxii
aliquis per ca. lxxxvi
antehac ca. xciii
Ac cum compositis ca. xcvi
aedes: ædilis ca. cy.
aedificare ca. cv
audiui te ut cæteros ca. cxxii
adiectiuū cum præcedit: substantiuo ob-
sequi debent ca. xxxi
ausculto te: ausculto tibi ca. cxliiii.
alter: alius ca. clx
aliquis ca. clxiiii
audio a: ex: de meo ca. clxvi
animaduerto te ca. clxvii
animaduerto in te ca. clxiiii
accessus: accessio ca. clxxxiii
actus actio ca. clxxxiii
antiqui ca. clxxxvi
acta ca. clxxxvi
aduocatus ca. clxxxvii
ambitus: ambitio ca. cc.
ambitiosus ca. cc.

acini ca. ccix
auctor: auctor ca. ccxiii
auctoramentum: auctio-num ca. cciii
auctio: auctus ca. ccxiii
abstinentia ca. ccxxii
argentaria ca. ccxxv
auis ca. ccxxvi
accola ca. ccxxv
agari ca. ccxxvi
amor ca. cclxiii
affectus: affectio: affecto ca. cclix
ante lucem: ante tenebras ca. cclxi
aedilis ca. cclxi
albani: albenfes ca. cclxv
æqualis: æquabilis ca. cclxxxiii
annus ca. cclxxxix
ad tempus ca. ccxciii
appeto ca. cccv
aduenio ca. cccviii
adoro ca. cccxvi
assurgo ca. cccx
aestimo ca. cccxviii
adigo ca. cccxxvi
audio ca. cccxxvii
amare: adamare ca. cccxxv
amicus: amica amator ca. cccxxv
agere gratias ca. cccxxxix
alere ca. cccxliiii] adfū ca. cccxlix
apparere ca. ccclxiii
assentari: adulari ca. ccclxiii
ad uotum habere ca. ccclxviii
affectari ca. ccclxxv
aduersari: auersari ca. ccclxxviii
alileo ca. ccclxxix
asciscere ca. ccclxxxiii
asseuerare ca. ccclxxxv
admoueo: amoueo ca. cccxxxviii
aduerto: auerto ca. cccxciii
aduersus: auersus ca. ccclxxxviii
abhorreo ca. ccclxxxix
actum esse cum aliquo ca. cccc
abdicare ca. ccccii
ad me spectat ca. cccciii
ad mortem spectat ca. cccciii
alumnus: armiger: auspiciū ca. ccccxvii
auspicari: auspex ca. ccccxvii
accipere ca. ccccxxiii
accusare ca. cccxxix
arcere: abigere: abigei ca. cccxxxii
abigeatus: abactores ca. cccxxxii
aduertia in im desinentia ca. cccxxxvi
ager ca. cccclvii
adulterium ca. cccclxi
agi ca. cccclxvii
apud te ca. cccclxx

B

Imus bima bimum ca. v
b Bimulus bimula bimulum ca. v
Baculus: bacillum ca. v
Beneficiarius ca. viii

Beneficus: benedico	ca. xii
Betaceus	ca. xiii
Bene	ca. xl
Bacca	ca. ccix
Bucca buccæ	ca. ccxxxiii
Bellum	ca. ccxliii
Brachtea	ca. ccly
Bonum: bonitas	ca. ccclxxxv
Beatus	ca. cccclxv
Blandiri	ca. cccclxiii
Bene agi cum aliquo	ca. cccc
Barba	ca. ccccxxx

C

Ervus cerua	ca. i
c Concupinus concubina	ca. i
Cubatio: cubitio	ca. i
Crepatio: crepitio	ca. ii
Columnus na. num.	ca. iiiii
Corpusculum: cuniculus	ca. v
Cuculus: cicercula	ca. v
Coenaculum: crepusculum	ca. v
Crepitaculum: curriculum	ca. v
Cubiculum	ca. v
Conuenticulum: cedicula	ca. v
Cicercula: cultellus: capella	ca. vi
Catulaster	ca. vii
Calamari um: calcarium: cibaria	ca. viii
Carnarium: caprarius: capanus	ca. viii
Classarius: commodatarius	ca. ix
Calcaria: censor: censorius	ca. viii
Cochilis cuneus	ca. x
Causidicus	ca. xii
Cretaceus: retarius	ca. xiii
Cementitius: conductitius	ca. iii
Comparatium	ca. xiiii
Comparatium ad unum	ca. xv
Cum primis cum paucis	ca. xvii
Cum primum	ca. xix
Comparatio magis utimur per accusa- tium q̄ per nominatum	ca. xxi
Caprarius	ca. xxii
Calet: conticesco	ca. xxiiii
Concupisco: contremisco	ca. xxiiii
Confore	ca. xxviii
Circumspectus	ca. xxxii
Consideratus: cautus	ca. xxxii
Contentus: complacitus	ca. xxxii
Confluens: conlonans	ca. xxxv
Cuias	ca. xl
Cum præpositio	ca. xliii
Circiter	ca. xliiii
Comparatiua aduerbia & superlatiua ali q̄do seuiunt accusatiuo	ca. xlix
Cum ca. lix. ^{Corre} ca. lxiiii	
Continuo ca. lxxii. Comitto ut. lxxv	
Cum iunctum uerbo principali ca. lxxvi	
Cum uerbum significans pro significan ti accipitur ca. lxxvii	
Credo ca. lxxxv. Cuias ca. c	
Commeatus ca. cix	

Corrupto uel mente uel corpore non re cte dicitur	ca. cxvii
Conditit	ca. cxli
Commendo: cedo	ca. cxly
Coepit eum poenitere	ca. cxliii
Cur de futuro nō p uerbum futuri tps auctores interdum loquant	ca. cxlix.
Committo	ca. clvii
Colliberti: commilitones	ca. clxxxii
Culpa	ca. clxxxvii
Composita a ludo	ca. cxcvii
Commentarii	ca. ccii
Coenaculum: coena	ca. cciii
Cerui: collum	ca. ccxvii
Comes: comiti: comis	ca. ccxix
Contentia	ca. ccxxii
Collis: cliuus	ca. ccxxiiii
Caupona	ca. ccxxv
Campores: colliustræ	ca. ccxxv.
Concio	ca. ccxxviii
Campus	ca. ccxxxvi
Coxa	ca. c. xxxviii
Crimen	ca. ccxxix
Caritas	ca. ccxxiii
Certamen	ca. cclxiiii
Copia	ca. ccxly
Conditio: conditio	ca. ccxlix
Catuli	ca. clii
Corpus potius q̄ carnem nostrum uiuē tium di. imus	ca. ccliiii
Consolatio	ca. cclvii
Conciuis: conterraneus	ca. cclxiiii
Consul: censor	ca. cclxv
Complura	ca. cclxvi
Clarus	ca. cclxxii
Celebris	ca. cclxxvii
Corporeus: corporalis	ca. cclxxix
Cælebs: cælibatus	ca. cclxxvii
Capitalis ca. ccxc. Crudus. ca. ccxcvii	
Complodio	ca. cccvii
Cogito	ca. cccxix
Coniurare: conspirare	ca. cccxix
Cordi est	ca. cccxx
Compertum	ca. cccxxii
Certum est	ca. cccxxvi
Consulo te: consulo tibi	ca. cccxxxvii
Consultor: consultus	ca. cccxxxviii
Confido	ca. cccxlv
Circunsto: circunsto	ca. cccxlvi
Cocilare amorē & beniuolentiā	ccclii.
Causari	ca. cccclxv
Comitari	ca. cccclxxv
Consciscere	ca. cccclxxxiii
Consternere: consternari	ca. cccclxxxix
Conflare	ca. cccxcii.
Contrahere æs alienum	ca. cccxcii
Commigrare	ca. cccxciii
Conuenit mihi	ca. cccciii
Conuenit inter nos	ca. cccciii.
Coniectare: coniecturare	ca. ccccvi

Capere spem de te	ca. ccccix
Citare	ca. ccccxviii
Capere	ca. ccccix
Contendere	ca. ccccxx
Cursus	ca. ccccxxi
Carpere	ca. ccccxxii
Candere	ca. ccccxxvii
Cauillatio	ca. ccccclxv
Conuiuium	ca. ccccclxviii
D	
Eabus, Diuus diua	ca. i
d Dominus na. dextra	ca. i
Domatio domitio	ca. ii
Domitor: domator	ca. ii
Donaria: depositarius	ca. viii
Defensorius: depositarius	ca. viii
Deambulatorium	ca. viii
Dormitorium: dumetum	ca. viii
Ductilis	ca. x
Doctiloquus	ca. xii
Dedititius	ca. xiii
Delitescio	ca. xxiii
Desideratiua uerba in so	ca. xxv
Diffiore	ca. xxviii
Do filiam nuptum	ca. xxx
Disertus: discretus: defectus	ca. xxxiii
Dudum	ca. lxxi
Diu & composita	ca. lxxii
Duntaxat	ca. lxxix
Donec: dum	ca. lxxxvii
Deinceps	ca. clxxxiii
Deorsum	ca. xc
Domus	ca. cxlii
Dictio semper respondet antecedenti.	ca. xix
Datiuus & accusatiuus sequuntur casum	ca. cck
relatiui	ca. cck
Defende me domine	ca. cxliii
Do tibi litteras: do ad te litteras.	ca. cxlvii.
Decet	ca. cxliii
Dono tibi munus	ca. cxliiii
Dono te munere	ca. cxliiii
Defectus	ca. clxxxvii
Dapes	ca. ccii
Declamator	ca. ccxii
Decus: dedecus	ca. cxc
Defatigatus	ca. ccclxxx
Diurnus: diutinus	ca. ccxcviii
Disco: dedisco: dedoceo	ca. ccxcix
Delipisco: desipio	ca. ccci
Dico: dicto: dictito	ca. cccviii.
Do fidem	ca. cccxiii
Descendo	ca. cccxxxiiii
Diligere	ca. cccxxxvi
Declaro	ca. cccxxxvi
Defero	ca. cccxlii
Dico sententiam	ca. cccxlii
Deuenio: despicio: dispicio	ca. cccxliii
Deligere	ca. cccxlii

Debellare	ca. cccclx
Deses	ca. cccclxii
Deducere	ca. cccclxxii
Deficere	ca. cccclxxiii
Deturbare disturbare	ca. cccclxxvii
Displiceo mihi	ca. cccxc
Dissoluere aes alienum	ca. cccxcvi
Demigrare	ca. cccxcviii
Deprecor	ca. ccccxli
Docilis: docibilis	ca. ccccxlii.
Decurio	ca. ccccxlviii.
Depectus	ca. cccclxxviii

E

Quis equa equabus	ca. i
e Eabus pro eis	ca. i
Exercitarius	ca. viii
Euentus	ca. ix
Esurio	ca. x
Errabundus	ca. xvi
Eo cum comparatiuo	ca. xvii
Eo magis	ca. xviii
Ego sum maior. xx. annis	ca. xxi
Expauesco	ca. xxiiii
Essendi causa	ca. xxix
Eo lectum & similia	ca. xxxi
Exoletus	ca. xxxii
En: ecce	ca. lii
Etsi ca. lviii. Ergo	ca. lxxxii
Et cum copositis	ca. xcvi
apula: apulum	ca. cciii
Esca	ca. ccxxxiiii
Elogium	ca. ccxlvii
Excubia	ca. ccl
Edisco	ca. ccxcix
Excogito	ca. ccc
Expeto	ca. cccv
Explodo	ca. cccvii
E rep. e regione: ex tempore	ca. cccxyii
Existimo: excogito	ca. cccxviii
Exploratum est	ca. cccxxii
Exaudio: exoro	ca. cccxxvii
Effingere	ca. cccxli
Exequor munus legationis	ca. cccxlii
Eiulare	ca. ccccl
Existit: extat	ca. ccccli
Eligere	ca. cccclviii
Expugnare	ca. cccclx
Exculare	ca. cccclxy
Edicere	ca. cccclxvi
E sententia aliquid habere	ca. cccclxviii
Eripere	ca. cccclxxi
Exibere negocium	ca. cccclxxxvi
Exturbare	ca. cccclxxxvii
Emigrare	ca. cccclxxxiii
Excessit e uita	ca. cccclxxiii
Exhorreo	ca. cccclxcix
Exhaeredare	ca. ccccii
Et appellant te hominem sapientem & existimant	ca. ccccxy
Exemplum: exemplar	ca. ccccxlx

Exemplarium ca. ccccxlxi
 Exprobrare ca. ccccclx
F
 Filius filia filiabus ca. i
 f Famulus famula labus ca. i
 Fricatio: frictio ca. ii
 Ficus: ficulus ca. iiii
 Fraterculus: fidula ca. v
 Fraterculus ca. vi
 Filiaster: fuluiafter ca. vii
 Fustuarium: fructuarius ca. viii
 Fideiussorius ca. viii
 Fictile uas: & alia nomina quae exeunt i
 tilis & filis uel in xilis ca. x
 Flexilis: fissilis: futilis ca. x
 Fluuiialis piscis ca. x
 Fluuiatilis aqua ca. x
 Furibundus ca. xi
 Fatidicus: fatiloquus ca. xii
 Ferulaceus ca. xiii
 Fictitius: foeneratitius ca. xiii
 Fortissimus graecorum ca. xiiii
 Facile xx. Fructuarius ca. xxiii.
 Fiens: friget ca. xxiiii
 Fore: forem ca. xxviii
 Falus: fluxus ca. xxxii
 Facio ut ca. lxxv Fere ca. lxxvii
 Filius ca. clxix
 Facio te certiozem ca. clxxiiii
 Facio tibi iniuriam ca. clxxxi
 Facies ca. xciiii
 Fruges ca. ccv
 Frutex ca. ccviii Fremitus ca. ccx
 Factor ca. ccxiii
 Femur: semen ca. ccccxxviii
 Flagitium ca. ccccxxxix
 Foenus ca. cccxl
 Factio ca. cccxlv
 Frondes: folia ca. cccxlix
 Foetus: foetura ca. cclii
 Foelix ca. cclxviii.
 Festus: festiuus ca. cclxxiii
 Frequens ca. cclxxvii
 Ferus: ferus ca. cclxxviii
 Fessus ca. cclxxx Fatuus ca. cccxiiii
 Foelix ca. cccxcv
 Fruor: fungor ca. ccciiii
 Foenero: foenerator ca. ccciiii
 Fingere ca. cccxli
 Fero sententiam ca. cccxlviii
 Flere ca. ccccl
 Flagito ca. cccclvi
 Figo ca. cccclvii
 Facio sermonem ca. cccxcv
 Fero ca. ccccxviii. Fundus ca. ccccclvii
 Feri ca. ccccclxvii
 Ferruminatio ca. ccccclxxiii
G
 Enitus genita ca. i
G Geniculum ca. v

Grandiloquus ca. xii
 Gerundio qdo utendama sit ca. xxvii
 Gerundia ca. xxxix
 Genitrix ca. clxix
 Gestus: gestio ca. clxxxii
 Gesta ca. cxc
 Gremium ca. cccxviii
 Genae ca. cccxxxiii
 Gratus ca. cclxx
 Gradum facere ca. ccccxxii
 Gratulari: gratari ca. ccccxl
 Gemere ca. ccccl
 Gurgitare ca. cclliii
 Gratum facere ca. ccccclxxiii
 Gratificari ca. ccccclxxxiii
 Graue ca. ccccxxiii
 Gemmae ca. ccccclxxix
H
 Abitaculum ca. v
h Homunculus ca. vii
 Homulus ca. vii
 Horrearius: horti ca. viii
 Honorificus ca. xii
 Herbaceus: & similia exeuntia in ceus in
 ceus: in tius ca. xiii
 Harundinaceus ca. xiii
 Hordeaceus: harenaceus ca. xiii
 Hoc magis ca. xlviii
 Hei: heu: haec ca. xlviii
 Huc ca. xcvi
 Hortus ca. cvii
 Homo prudens: ne dicam sapientem
 ca. cxxi
 Hic mihi gloriatur ca. cliii
 Homo illitteratus ca. clxxii
 Hic non e cu illo comparandus ca. clxxii
 Histrion ca. cccxii
 Hospes ca. cclxiii
 Hio ca. ccccxi
 Habeo fidem ca. ccccxi
 Habere gratias ca. ccccxxxix
 Habeo orationem ca. ccccxcv
 Habeo polliceri: & similia ca. ccccxcv
 Habes quae sentiam ca. ccccxi
 Haec habui quae dicerem ca. ccccxi
I
 Vuencus iuucua ca. i
I Inuatio: iutor ca. ii
 Illignus: alligna: allignum ca. iiii
 Institutorius ca. viii
 Iustus: iugerum ca. ix
 Iuridicus ca. xii
 Iunior ca. xiiii
 Inter ca. xy
 Ita cum superlatiuo ca. xvii
 In primis inter primos ca. xvii
 Inter paucos ca. xvii
 Inuidiosus: inuidia ca. xxiii
 In alius ca. xxiii

Inchoatitia uerba ca. xxviii
 Infinitiuo modo quando utendum sit. ca. xxvii
 Insurandum ca. xxix
 Ignoratus: inueteratus ca. xxxii
 Inueterasco: iuratus ca. xxxii
 Istelle: istic: istinc ca. xl
 Istuc: istor sum: isto ca. xl
 Itidem ca. xlii
 Igitur ca. lxxxi
 Ium: iametiam ca. lxxxv
 Idem ca. lxxxviii
 Intra: infra ca. xci
 Ita: itaq; ca. xcii
 Iterum ca. xciii
 Illic ca. xciv
 Inticem ca. xcvi
 In marmore incisæ sunt litteræ ca. cxvii
 In aes incisæ sunt litteræ ca. cxvii
 Impleo ablatiuum postulat ca. cxxxiiii
 In uillam eo uel ad ca. cxxxviii
 Interdico tibi aqua & igni ca. cxl
 Iuuat ca. cxlii
 Incumbo ca. cxlv
 In primis potens ca. clxx
 Interdicit ca. lxxii
 Ingenuus ca. lxxxii
 Ianua ca. clxxxii
 Instituta: institutiones ca. cxvii
 Iocus ca. cxcii
 Indulgentia ca. cxci
 Iugulus ca. ccxvii
 Iuuenta: iuuentus ca. ccxx
 Iugum ca. ccxxiiii
 Indoles ca. ccxxvii
 Iura ca. ccxxix
 Incola: inquilinus ca. ccxxv
 Iucundus ca. cclxx
 Infidus ca. cclxxxiiii
 Infensus: infestus ca. ccxcii
 Indies: indiem ca. ccxcviii
 In horam: in horas ca. ccxcviii
 Inuenio ca. ccc
 Inhibeo ca. cccii
 In animo est ca. cccxx
 Inuertere ca. cccxii
 In manu: in manibus ca. cccxxxii
 Ingredior ca. cccxxxvii
 Iurifconsultus ca. cccxxxviii
 Iureconsultus ca. cccxxxviii
 Inuestigo ca. ccxliii
 Inire gratiam ca. ccclii
 Interrogare ca. ccclix
 Iubere: imperare: indicere ca. ccclxvi
 Introcludo: intercludo ca. ccclxvii
 Iter facere: iter habere ca. cclxvii
 Incedere ca. cclxxvii
 Impendo: impendo ca. cclxxx
 Immigrare ca. cccxciii
 In mentem uenire: occurrere ca. ccccc

Inter agendum ca. cccxxiii
 Impono tibi onus ca. ccccxi
 Intendere ca. ccccxx
 Inficiator: inficias ca. ccccxxv
 Incisim ca. ccccxxvi
 Incusare ca. ccccxxvii
 Innocuus: innoxius ca. ccccxxiii
 Instar ca. ccccxxiiii
 Imputare ca. cccclx
 Incestum ca. cccclxi
 Instratum ca. cccclxii
 In annos ca. cccclxxv
 Ignominiosa missio ca. cccclxxvii

L

Vpus lupæ: libertus liberta ca. i
 Libertinus libertina ca. ii
 Lotio: lauatio: lauator ca. iii
 Ludicra ca. iii
 Lucubraciuncula: lenticula ca. v
 Libellus: libella ca. vi
 Luciafter ca. vii
 Lectisternia ca. viii
 Lintearius: legatarius ca. viii
 Lictor: lictorius ca. xi
 Ludibundus: lætabundus ca. xii
 Luctificus ca. xii
 Lateritius ca. xiii
 Longe ca. xix
 Longe cum gradibus ca. xx
 Labasco ca. xxiiii
 Ludus magnificentissimus ca. xxxii
 Licet ca. lyiii
 Littera ca. ciii
 Liberus ca. cvi
 Loco patris ca. lxxvii
 Libertinus: libertus ca. clxxxii
 Ludus ca. cxvii
 Libertas ca. xcvi
 Licentia in loquendo ca. cxviii
 Leges ca. ccxxviii
 Lucus ca. ccxxvii
 Luctus ca. ccxli
 Lues ca. ccliii
 Lamina ca. cclv
 Latebræ: latibula ca. cclx
 Lux ca. cclxi
 Lassus: laxus: lapsus ca. cclxxx
 Lubricus ca. cclxxxii
 Lacesso ca. xxxii
 Liceor ca. cccxvi
 Lego ca. cccxxxviii
 Lamentari ca. cccl
 Labo: labor ca. cclvii
 Leuo ca. cclxxxix
 Lætus ca. ccccxxviii
 Libri ca. ccccclix
 Liberi: lapilli ca. cccclxxi
 Lapilli ca. cccclxxii

	M	
Vltus mufa	ca. i	
unufculum	ca. v	
Mendaciunculum	ca. v	
Mufculus:mentula	ca. v	
Matercula:magiftellus	ca. vi	
Mifellus:maxilla	ca. vi	
Mentaltrum	ca. vii	
Munerarius	ca. viii	
Moribundus	ca. xi	
Magnificus & alia in cus exeuntia quo- modocomparatiuum superlatiuumq; faciant	ca. xii	
Munificus:mirificus	ca. xii	
Maleficus:morbificus	ca. xii	
Maledico:magniloquus	ca. xii	
Maluaceus	ca. xii	
Minus:magis:maxime	ca. xiiii	
Multum ante:multo ante	ca. xviii	
Multo praestat	ca. xviii	
Multo magis	ca. xx	
Maxime:minus	ca. xx	
Minime:minimum	ca. xx	
Morofus	ca. xxiii	
Maceror	ca. xxiiii	
Macesco	ca. xxiiii	
Madefio:madefcit:macret	ca. xxiiii	
Meditatiua uerba in rio	ca. xxvi	
Meditatio armorum	ca. xxvi	
Miferabilis uifu:& fimilia	ca. xxxi	
Mei	ca. xxxviii	
Meme	ca. xxxix	
Me cum infinitiuo & accusatiuo li ma- le	ca. xc	
Mutue	ca. xcvi	
Minoris	ca. xcix	
Mea	ca. c	
Magni	ca. ci	
Mille milia	ca. ccii	
Magna auctoritate es uir	ca. cxvii	
Memini	ca. clix	
Me occupato nullum tempus feponere poteram	ca. clxv	
Mater	ca. clix	
Male iudico:male cogito	ca. clxxvii	
Memoria teneo	ca. clxxx	
Memoriter pronuncio	ca. clxxx	
Murus moenia	ca. cxcix	
Meffis	ca. ccvi	
Malleolus	ca. ccvii	
Minus	ca. cxi	
Menfarii	ca. ccxxv.	
Minifterium:mysterium	ca. ccxxx	
Mala:maxilla	ca. ccxxxiii	
Munimenta:monumenta	ca. cclvi	
Marinus:maritimus	ca. cclxxvi	
Moratus:morigeratus	ca. cclxxvii	
Meretrices	ca. ccxc.	
Meritorij pueri	ca. ccxc.	
Mollis homo	ca. ccxcv.	

Molle opus	ca. ccxcvi
Mutuo:mutuor	ca. ccxcviii
Mandare	ca. ccclxvi
Moror te:manco te	ca. ccxcxi
Migro doceo differunt a difcedo & rece- do	ca. ccxcviii
Mereor & eius composita	ca. ccxcvii
More maiore compatu est	ca. ccxcviii
Mulier	ca. ccclviii
Munus	ca. ccclv
Maiores	ca. ccclxxi

N

Atus nata natabus	ca. i
Novacula	ca. v
Nihil inhumanius:& fimilia	ca. xxi.
Noftris	ca. xi
Nae	ca. liiii
Nedum:non folum	ca. lyi
Nifi	ca. lyi
Nempe:nimige	ca. liiii
Nudiusfertius & fimilia	ca. lxx
Nuper	ca. lxx
Non quia:non quod	ca. lxxiiii
Nunc	ca. lxxxix
Nam:nancq;:nam quod	ca. xciii.
Numeralia	ca. cv.
Numeri	ca. ciii
Negatio ptinet ad elegantiam	ca. cxxx
Non oportuit factum	ca. cl
Natus	ca. clxvii
Nihil ad tuum equitatum	ca. clxxxix
Natalia:natalis:natales	ca. cxc.
Nummularii	ca. cxxv
Nemora	ca. cxxxvii
Nactus sum	ca. ccc
Nutrire:nutare	ca. ccclxxxii
Non placeo mihi	ca. cccxc
Non me fallit	ca. ccccvi
Non me praeterit	ca. ccccvi
Nuncius	ca. ccccxxi
Numen	ca. ccccxlvi
Necatus:nectus	ca. ccccxlvi
Nae	ca. ccccxi
Noxae dedere	ca. cccc.
Novalis	ca. ccccclvii

O

Leafter	ca. vii
Olitor:olitorius	ca. viii
Ocius	ca. xv
Omnis cum pofitiuo:aliquado cum fu- perlatiuo	ca. xvi
Odiolus:odiu	ca. xxiii
Obdormifco	ca. xxiii
Oraturum effe	ca. xxx
Oraturum ire & fimilia	ca. xxx
Ocium	ca. ccxlii
Oriens:occidens	ca. xxxv
O pro:ata uel omiffa	ca. i

Olim ca. lxxvii
 Odor ca. cviii
 Oportet legere libros ca. cl
 Oriundus: ortus ca. clviii
 Observatio: obseruantia ca. clxxxiii
 Ordo ca. cxcv
 Oppidum ca. cci
 Officium ca. ccxi
 Orphanus ca. ccxiii
 Officina ca. ccxv
 Opus: opera ca. cclvii
 Orator ca. cclxii
 Orbis ca. cclxxxvii
 Offendo ca. ccc
 Obeco legationem ca. cccxlii
 Obruo ca. cccliiii
 Occupare ca. cclv
 Ostendere spem ca. cclxx
 Obuius tibi: obuius tibi fio ca. ccccv
 Obses ca. cccclviii
 Opprobrium ca. cccclx
P
 Priuignus priuigna ca. i
 Patronus patrona ca. i
 Pedissequus pedissequa ca. i
 Præstatio: potio ca. ii
 Potati: potio ca. ii
 Populus populus populnum ca. iiii
 Pasciculus & huiusmodi nomina diminutiva ca. v
 Passerculus: pulsculum ca. v
 Pediculus: pedunculus ca. v
 Puluisculum ca. v
 Paterculus & huiusmodi uenientia a nominibus tertiæ declinationis exstantibus in er ca. vi
 Pauperculus: puellus ca. vi
 Puella: pastillus ca. vi
 Pinafter: parasitaster ca. vii
 Philosophaster: paulaster ca. vii
 Patriciolus: pullastra ca. vii
 Penarium: pomarium ca. viii
 Pomerium: pomeridianum ca. viii
 Plantarius: pampinarium ca. viii
 Proprietarius: petitorius ca. viii
 Prætor: prætorius ca. viii
 Portorium: portitor ca. viii
 Permissus ca. ix
 Pensilis: plicatilis ca. x
 Prædabundus: populabundus ca. xi
 Pacificus: pedissequus ca. xii
 Pauimentitius: pigneratitus ca. xiii
 Pauperior ca. xiiii
 Prior: primus ca. xv
 Pius: primus ca. xvi
 Præter cæteros ca. xvii
 Post paulum ca. xviii
 Paulopost ca. xviii
 Per cum gradibus ca. xviii
 Pannosus ca. xxii

Patefio: pingueo ca. xxxiii
 Participia iuncta infinitiuis uel gerundiis ca. xxvii
 Profore ca. xxviii
 Participium præteriti temporis significans actionem ca. xxxii
 Participium præsentis significans passionem ca. xxxii
 Profusus ca. xxxii
 Participium præsentis ca. xxxiii
 Participia in substantiuum transeunt ca. xxxv
 Profluens ca. xxxv
 Participium futuri transit in nomen ca. xxxvi
 Prædie: postridie ca. xlvi
 Porro ca. lxi. Profecto ca. lxiii
 Protinus ca. lxvii
 Pariter ca. lxix
 Prædie: postridie ca. lxx
 Prædem & composita ca. lxxi
 Paulisper ca. lxxvi
 Parumper ca. lxxvi
 Perinde: proinde ca. lxxxviii
 Peius pessime ca. xc
 Posthac ca. xciii
 Pluris ca. xcix
 Paui ca. cl
 Pugilares ca. cv
 Pondo ca. cxii
 Potior & genitiuum: & ablatiuum habere potest ca. cxxxv
 Pluit ca. cxlv
 Propositiones rationesq; interdum miscentur ca. cli
 Pater: parens ca. cxix
 Potus: potio ca. clxxxv
 Phama ca. cxxxviii
 Paries ca. clxxxviii
 Porta ca. clxxxviii
 Præcepta: præceptiones ca. ccxii
 Patronus ca. ccxiii
 Pupillus ca. ccxiii
 Penu ca. ccvi
 Pompa ca. ccxx
 Pecus pecudis ca. ccxxiii
 Pecus pecoris ca. ccxxiii
 Promontorium ca. ccxxiii
 Parasitus ca. ccxxxii
 Pastio: pastus: pabulum ca. ccxxxiii
 Pascor: pasco ca. ccxxxiii
 Penuria ca. ccxliii
 Prælium pugna ca. ccxliii
 Pulli ca. cclii
 Peltis ca. cclii
 Peregrinus ca. cclxiii
 Prætorius ca. cclxv
 Prætor ca. cclxv
 Primpilus ca. cclxv
 Priscus: pristinus ca. cclxvii
 Prosper ca. cclxviii

Plura	ca. cclxi.
Præclarus	ca. cclxxii
Perfidus	ca. ccxciiii
Proteruus	ca. ccxcvi
Procax: petulans	ca. ccxcvi
Præcox	ca. ccxcvi
Præfens	ca. ccxcv
Prohibeo	ca. cccii
Prouoco	ca. cccxii
Præ se fert.	ca. cccxvi
Polliceor	ca. cccxxvi
Perlego: perscribo	ca. cccxxviii
Per prapositio	ca. cccxxix
Periurus: perfidus	ca. cccxxix
Pertinax: perditus	ca. cccxxix
Perfuga: percitus	ca. cccxxix
Peruersus: perlucidum	ca. cccxxix
Perpicuum: pellucet	ca. cccxxix
Pellucens: perfluere	ca. cccxxix
Perpluere: præpotens	ca. cccxxix
Præfulgens: præcox	ca. cccxxix
Præcido: præmior	ca. cccxxi
Prosequor: persequor	ca. cccxxx
Partio: partior	ca. cccxxxi
Præditus	ca. cccxxxi
Peruestigo	ca. cccxxxi
Præsto sum	ca. cccxxxi
Plorare: plangere	ca. ccccl
Peruenio	ca. ccccliii
Peto. posco: postulo	ca. cccclvi
Percontari	ca. cccclix
Præparare	ca. cccclxii
Præesse: præsidere: præses	ca. cccclxiii
Præcipere	ca. cccclxvi
Proponere: præmium	ca. cccclxx
Pacificatum esse	ca. cccclxxi
Pacatum esse: placatum esse	ca. cccclxxi
Parem esse: paria facere	ca. cccclxxii
Præripere	ca. cccclxxx
Precari	ca. cccclxxiii
Passim	ca. cccclxxv
persona	ca. cccclxxvi
Peculium	ca. cccclxxvi
Possessio: prædium	ca. cccclxxvii
Probæ cccclxx. Pulsatio	ca. cccclxxiii
Pellex: pallas	ca. cccclxxiii
Præuicator	ca. cccclxxiii
Portari ca. cccclxxvii. penes te. cccclxx	ca. cccclxx
Patres: posteriores	ca. cccclxx
Q	
Vadrimus ma. mum.	ca. v
q Quadrimulus	ca. v
Quæstor	ca. viii
Quæstorius	ca. viii
quo minus: quo secius	ca. xiiii
quis superlatiuo datur	ca. xv
quisq; cum superlatiuo	ca. xvi
quartus: quintus: quorusc	ca. xvii
quo cum comparatiuo	ca. xvii
quam	ca. xviii

quam cum gradibus	ca. xix
quod	ca. lvii
quanq;: quanuis	ca. lviii
quidem	ca. lx
quippe	ca. lxxiii
quod	ca. lxxiii
quod iunctu uerbo principali	ca. lxxvi
quandoquidem	ca. lxxx
quando: quatenus	ca. lxxx
quare: quoniam: quare	ca. lxxxii
quapropter	ca. lxxxii
quin: quinetiam	ca. lxxxiii
quod autem: quod uero	ca. lxxxiii
quæ cum compositis	ca. xcix
quanti cum compositis	ca. xcix
quæstus	ca. cxi
quisquis: quicumq;	ca. cxv
quicquid: quodcumq;	ca. cxv
quid est animal nisi corpus	ca. cly
quidam	ca. clxiii
qua pietate: cuius pietatis	ca. clxx
quæ pietas est	ca. clxx
quæstor	ca. cclxx
Quot modis una eademq; res dicatur	ca. cccvii
quotannis	ca. cccclxxvi
R	
Idiculus	ca. v
r Recaluaster	ca. viii
Rosarium: rosetum	ca. viii
Repositoryum	ca. viii
Rabilis	ca. x
Rubicundus	ca. xi
Rosaceus	ca. xiii
Repetundarum: repetundis	ca. xxxvii
Rursus	ca. xciiii
Relatiuum frequenter non respõdet an tecedenti	ca. cxviii
Resercio ablatiuu postulat	ca. cxxxiiii
Rumor	ca. cxxxviii
Rhetor	ca. cclxii
Regini	ca. cclxvi
Regienses & huiusmodi	ca. cclxvi
Reperio	ca. ccc
Resipisco	ca. cccii
Rationem habere	ca. cccxvi
Refero: recingo: recido	ca. cccxxix
Referre gratias	ca. cccclxxix
Resigo	ca. cccclxx
Reducere	ca. cccclxxv
Rapere	ca. cccxcii
Remigrare	ca. cccclxxxiiii
Refero	ca. cccxciiii
Reciscere	ca. cccclxxxix
Rixa	ca. cccclxxxvi
S	
Seruus serua	ca. i.
s Sonatio: sonitio: sectio	ca. ii.
Securicuja: torocuja	ca. v.
Sedicula	ca. v.

Sacellus la. lum. sacellum ca. vi
 Siliquastrum fergiolus ca. vi
 Surdaster: siliqua ca. vii
 Sacrarium: seminarium ca. viii
 Saltuarius: fagiarius ca. viii
 Sulphuarium: stipendiarius ca. viii
 Senator: senatorius ca. viii
 Spinetum: sentitetum ca. viii
 Sutilis balteus ca. x
 Sculptile simulacrum ca. x
 Structilis: sessilis ca. x
 Solntilis: sechilis: sexatilis ca. x
 Sacrificus: suauiloquus ca. xiii
 Stramentitius ca. xiii
 Senior ca. xiiii. sin minus ca. xiiii
 Superlatium ad plura ca. xv
 Strenuus ca. xvi
 Secundus: singularissimus ca. xvi
 Super oēs ca. xvii. Secus ca. xviii
 Somnus & ab eo composita ca. xxii
 Salutarius ca. xxiii
 Soluendo sum ca. xxvi
 Scaturio ca. xxvi
 Supina in tum ca. xxx
 Supina in tu ca. xxxi
 Scitus ca. xxxii
 Sui ca. xxxviii
 Sese ca. xxxix
 Siquidem ca. lxxii
 Sin ca. lxxiii
 Sane ca. lxxiii
 Statim feci: sapienter ca. lxxix
 Simul ca. lxxiii
 Sicut ca. lxxiii
 Secundum ca. xciii
 Subinde ca. lxxxix
 Super: supra: subter ca. xci
 Sicut: sic ca. xcii
 Sursum ca. xcvi
 Sponte ca. xcvi
 Scilicet ca. xcvi
 Sua ca. c. scae ca. cxii
 Spero esse tibi bonus amicus ca. cxiii
 Superioribus diebus ueni in cumanum ca. cliiii
 Suus sui ca. clxi.
 Solus regit genitium & ablatium cū praepositione ca. clxvii
 Senes ca. clxxxvi. series ca. cxcv
 Seges ca. ccv
 Sementis ca. ccvi
 Sermentum ca. ccvii
 Strepitus: stridor ca. ccx
 Sinus ca. ccxviii
 Socius: socio dicitur ca. ccix
 Sodalis ca. ccix
 Spectaculum ca. ccxx
 Senecta: senectus ca. ccxxi
 Sutrina ca. ccxxv
 Strues: strages: sarcina ca. ccxxx

Seruitium ca. ccxxxi
 Scura ca. ccxxxii
 Silua: saltus ca. ccxxxvii
 Seditio ca. cclxv
 Suffragia ca. ccli
 Solatium: solamen ca. cclviii
 Senator ca. cclxv
 Saluber: sanus ca. cclxix
 Sciens feci: sapienter ca. cclxxv
 Serotinus ca. cclxxxviii
 Stultus: stolidus ca. ccxciii
 Sto: sedeo ca. ccxiii
 Sisto: stator ca. ccxiii
 Supplodo ca. ccviii
 Supplico ca. ccxcix
 Scribo ca. cccxxviii
 Spero ca. cccliii
 Solicitare ca. ccclxxxiii
 Satiare: saturare ca. ccclxxvi
 Salire: saltare ca. cccci
 Suppetias ca. ccxxy
 Stella: fidus ca. ccccxxxviii
 Situs ca. ccxccli
 Syncerus ca. cccliii
 Stuprum ca. ccclxi
 Seruus ca. cccc.lxxiii

T

Tonatio: tonitio ca. ii
 Trimus ma. mum. ca. v
 Tabernaculum ca. v
 Terebellum: trimulus ca. v
 Tenellus la. lum. taxillus ca. vi
 Tabularium & reliqua exeuntia in riuus uel in rium ca. viii
 Tributorius: tributarius ca. viii
 Tentorium tectorium ca. viii
 Tortilis: tornatile poculum ca. x
 Textilis uestis: tintilis ca. v
 Torfilis ca. x
 Tabificus ca. xii
 Triticeus: testaceus ca. xiii
 Topaceus terrenus mons ca. xiii
 Tristior ca. xiii. tercius ca. vi.
 Tantum & tato quomodo iungatur g. a. dibus ca. xviii
 Tam ca. xviii
 Tam ca. xx
 Tutus: tacitus ca. xxxii
 Tui ca. xxxviii
 Tete ca. xxxix
 Tenus ca. xlv
 Tum ca. lix
 Tantum abest. tantumq; non ca. lxxviii
 Tamen quanuis semper praecedere debet ca. lxxviii
 Tanta ca. lxxxii
 Tantisper ca. lxxxvii
 Temere ca. lxxxvii
 Tanti cum suis compositis ca. xcix
 Tua ca. ci

Tanti	ca. ci.
Tres negationes aliquando non plus efficiunt q̄ duæ	ca. cxxviii.
Tenetur ne sacrilegi; an furti; an utroq;	ca. cxxxiii.
Traicio	ca. cxxxvi.
Timeo te: timeo tibi	ca. cxlvi.
Transfere	ca. clvi.
Triclinium	ca. ccxv.
Taberna: trapezita	ca. ccxxv.
Tenebræ	ca. cclxi.
Tollo	ca. cccxi.
Titubare	ca. cclxxxii.
Transmigrare	ca. cccxciii.
Tandem	ca. ccccxxxvii.
Testamentum	ca. cccclii.
Tergiuersator	ca. cccclxvi.
Turba	ca. cccclxvi.

V

Etatio & alia exeuntia in atio : q̄

u ueniunt a uerbis primæ coniugationis positionem supini habentibus in tum uel in etum	ca. ii.
Vermiculus uirguncula	ca. v.
Vernaculus	ca. v.
Vmbraculum: uinculum	ca. v.
Viuarium: uestiarium	ca. viii.
Vestiarium: usuarius	ca. viii.
Vas escarium: uas potorium	ca. vii.
Veprerum	ca. viii.
Volatilis anima: uersatilis	ca. x.
Verfalis: umbratilis	ca. x.
Vitabundus & alia adiectiua in bundus exeuntia	ca. xi.
Veneficus: uulnificus	ca. xii.
Veridicus: uaniloquus	ca. xii.
Versutiloquus	ca. xii.
Vinaceus	ca. xiii.
Vter datur comparatiuo	ca. xv.
Vnicus: unusquisq;	ca. xvi.
Vt superlatiuo	ca. xvii.
Valde	ca. xx.
Valde cum gradibus	ca. xx.
Voluenda dies	ca. xxix.
Venio lectu & alia huiuscemodi	ca. xxxi.
Vis quædam participii	ca. xxxiii.
Vestras	ca. xl.
Versus	ca. xlv.
Veh	ca. xlvi.
Veh	ca. iii.
Vero	ca. lxi.
Vtpote	ca. lxxii.
Vtq;	ca. lxxiii.

Vt ca. lxxv.	una ca. lxxix.
Velut ca. lxxiii.	utquia ca. lxxix.
Vsq; adeo: usq;	ca. lxxxii.
Vtor	ca. lxxxv.
Vicissim	ca. cclxxxxvii.
Videlicet	ca. lxxxviii.
Vfus modo singularis: mō pluralis numeri	ca. cx.
Verbum debet sequi ultimum	suppositum ca. cxxv.
Veni ad me	ca. cxxxix.
Vter utrum accusat	ca. cxxxix.
Vocauit te prius	ca. cxxvii.
Vocauit te prior	ca. cxxxii.
Verba nōnunq; ī orōne desūt	ca. cxlviii.
Videtur tibi q; bene faciam	ca. clj.
Video amatorem studiorum: quod me maxime iuuat	ca. clxiii.
Vnus regit ablatiuum uel genitiuum cū præpositione.	ca. cxlyii.
Veni in opinionem	ca. clxxxvii.
Veteres	ca. clxxxvi.
Vultus	ca. clxxxiii.
Venia	ca. clxxxix.
Vicus	ca. cci.
Vicinia	ca. cci.
Vicinitas	ca. cci.
Volucris	ca. ccxxvi.
Vester	ca. ccxxxiii.
Vestigal	ca. cclx.
Vigilia	ca. ccl.
Venale	ca. cclxxiii.
Vendibile	ca. cclxxiii.
Vter	ca. ccciii.
Vendico	ca. cccvi.
Vindico	ca. cccviii.
Ventito	ca. cccix.
Victito	ca. cccxliiii.
Vfurpare	ca. ccccl.
Vociferari	ca. ccclxix.
Viam facere	ca. ccclxix.
Viam munire	ca. ccclxxxiii.
Vacillare	ca. ccclxxxiii.
Vaco	ca. ccccxi.
Videas: uidere licet	ca. ccccxxv.
Vbiq;	ca. ccccxxxv.
Vsq;	ca. ccccxlvi.
Valeo	ca. ccccxlvi.
Vas	ca. ccccxlvi.
Volumina	ca. ccccclix.
Verberatio	ca. ccccclxiii.
Versicoloria	ca. ccccclxix.
Victus	ca. ccccclxxi.

7

Laurentii Vallenſis uiri Clariffimi: & de lingua latina benemeriti: ad Ioannem Tortelliũ Aretinum: cui opus elegantiarum linguæ latinæ dedicat: Epiftola.

Aurentius Vallenſis Ioanni Tortellio Aretino cubiculario apoſtolicò theologorum facundiffimo, S.P.D. Libros de lingua latinæ elegantiã mi Ioannes unicũ amicitiaſpecimen & omnis ſcientiæ decus olim iã tibi debitos: totienſq; abs te efflagitatos: & tanq̃ creditore repetitos tãdem exhibeo: nominiq; tuo dedico: ac uelut æs alienũ pſoluo. Et ut longioris moræ dem pœnas èt cũ ſœnore: eoq; tanto: ut ſorti par ſit. Nã cũ ſex eſſent libri quos tibi: cui oĩa debeo: repromiſerã: nunc totidẽ ad illos accedũt eiũdẽ germanæq; materiæ: & quaſi ſemiſſi ſemis addita explet aſſem lucri. Feciſti itaq; tu longã qdẽ expectationẽ. Vege ipſius expectationis nõ negligentia mea: ſed conſiliũ extitit cauſa. Nõ lo. n. fraudare beneficiũ meũ gratia ſua. Sigdẽ nullã aliã inire rationẽ poterã: q̃ libros iniuſſu meo: ut ſcis editos: & in plurima exẽplaria trá

ſcriptos: tibi dicarẽ: niſi & repurgarẽ diligentius: & quod maius è: alioz ueluti reliq; corporis accèſſiõe pſectos me emittere teſtaret: ut nemo niſi ab hoc fonte & eius riuis noſtrarum elegantiarum aquas ſibi hauriendas exiſtimaret non ſolum huberiore gurgite: ſed èt nitidiorẽ. Quo magis & ſpero: & opto libros hos abs te i ſũmi p̄tiſicis bibliotheca repositũ iri: teq; curaturũ: ut ille cuius cõtuberna lis eſ: & ſtudioz intimus comes nõnunq̃ eos euoluat. & quẽadmodũ de pte iã fecit: totũ opus laudet: eximium pſecto ac maximi laboris mei fructum ac præmium. Nam quis uberior fructus: aut quod magis optimum præmium generoſo animo contingere poteſt: q̃ laudari a laudato uiro: ut ille apud Accium inquit. Gaudeo abs te laudari pater laudato uiro. Et enim quiſnam multis iam ſæculis laudatior extitit: quiue ſit magis iure laudandus: q̃ noſtrum omnium pater ſummus pontifex Nicolaus Quintus: qui non magis prudentiſſi morum hominum iudicio electus eſt: q̃ natus ad illam dignitatem uidetur: quem deus nobis præbens: ſingulari quadam hoc ſæculum eſt beneficentia proſecutus: & quo ſoſpitem: ut eſt hominum opinio: res humanæ futuræ foelices ſunt. Adeo neſci as an uirtus eius an dignatio inter homines magis emineat: & inter ipſius uirtutes: quæ cui præeſt: ſi qua modo præſtat: & non unaquæq; omnes in ſe numeros habet: niſi ut q̃ quiſq; maxime uirtutem aliquam colit: ita maxime ad eſſe huic illam exiſtimat. Veluti tu nonnunq̃ atq; ego prudẽtiam cum cæteraz rez: tum uero litteraz. Quid. n. tam arduum: tam difficile: tã pſundum: quod nõ cõ filii altitudine expediati: conficiati: tranſigati. Tot ſummi pontificatus quem ppe lacez ac naufragũ acceperat negocia: quibus diſtinguitur: quoq; pars quemlibet aliũ deprimeret. Vnus oĩa curat: omnia ſuis humeris ſuſtinet: unus omnia obit: & quod magis noſtram admirationem auget: non forti ter modo: ſed etiam libenter. Diuina nimirũ eſt i eo ingenii celeritas ac uis. Iam uero de litteris quotiens nobiſcum alioque quo erudito poſt ſuctus occupationum loquitur. Taceo qua pronuntian di maieſtate & gratia: quanta memoria: quanta copia: quanta doctrinaz: omnium peritiã eluceat uel humanaz: ut hitoricaz: ut oratoriaz: ut grammaticz: ut philoſophicaz: ut poeticaz: etiã metricaz uel diuinaz: ut theologiaz: ut omnis iuris: ut eius q̃ græci uocãt. Nihil ita arduum: itaq; abditum: quod eum fallat. Nihil ita tenue i litteris exiguumq; Vnde haud ſecus miror: q̃ eum fugi at: eoq; nunq̃ minus loqui: magis attendere mihi libet: q̃ cum ipſum audio: pace tamen eius dictum ſit: nõ minus ornat illam dignitatem: q̃ ab illa ornetur. Nec ego minus ueneror eius uirtutes apud me: q̃ datas a deo apoſtolicas clauẽs: cum præſertim ſciẽtia ſacraz litteraz clauis uocetur ab eodẽ deo tributa: quæ aperit: & nemo claudit: claudit & nemo aperit. Itaq; utraq; manu clauẽs geſtat: ſapientiaz altera: altera poteſtatis. Quare ut libere quod ſentio dicam: uel magis mihi lætandum atq; gloriandum erit: ſi a tam integro: tam ſancto: tã ſapienti uiro: q̃ ſi a ſummo pontifice laudabor. Sũmi. n. pontifices multi fuerunt: ſed qualis hic: uix unus aut alter: quem abſit: ut emerẽdi fauoris gratia impenſius laudauerim: quippe qui ſciam & me improbaturos homines ſi mentiar: & illũ talem eſſe: qui nec ſeipſum ignoret: & teſtimonia ſuaz laudum malit in pectoribus eſſe: q̃ in linguis. Neq; uelim te hanc ei epiftolam oſtendere: in qua & ſi laudatur: id tamen non adeo ſit: ut has laudes ipſe ſed ut cæteri legant. Et quod ad nos attinet: magna ſane honori tuo ac meo fiet accèſſio ex hac Nicolai pontificis commemoratiõne. Etenim ſi in arcubus triumphalibus: aut colũnis cæterisq; id genus opibus i honore aliquoz extructis: quo ſint anguſtiora: cernimus interdũ alicuius dei aut deo ſimilis imaginem ſuppolitam: cur ipſe non putem mihi faciendũ: ut huic meæ colũnæ non auſim dicere arcui: duodecim paſſus altæ. Quam ego opifex tibi ob ſingularem eruditionem: ſummã beniuolentiam: maxima in me merita dicaui: imaginem Nicolai ſummi pontificis mea manu ſculptã in culmine collocem ut opis decori quædam etiam ex ipſo præſide maieſtas accedat. Ita & noſtra i illum reuerentia ac religio: & illius in nos fauor ſplendorq; conſtabit. Vale.

Manorem in modum
de hunc librum in fine
etiam in fine
in fine
in fine

Immo sunt hinc Rom
ad quae affinis est libris
etiam in fine
in fine
in fine

PRIMVS

causas ista reciderit. Nam quis Ifarum: quis publici boni amator a lachrymis temperet: cum uideat hac in eo statu esse: quo olim Roma capta a gallis: oia euerfa: icēsa: diruta ut uix capitolina supsit arx. Sig dem multis iam saeculis non modo latine neō locutus ē: sed ne latina quidē legens intellexit. Non philosophia studiosi philosophos: nō cauidici oratores: nō legulei iurifconsultos: non ceteri lectores ueterum libros perceptos habuerunt aut habent. Quasi amisso Ro. impio non deceat romane nec loqui: nec sapere. Fulgorem illū latinitas situ ac rubigine pacis abolefecit. Et multae quidē sunt prudentium hominum uariaeque sententiae: unde hoc rei acciderit: quarum ipse nullam nec improbo: nec probo. Nihil sane pronūciare ausus non magis quā cur illae artes: quae proxime ad libera: accedūt pigedi: sculpedi: fingedi: architectadi: aut tādū tātoque ope degenerauerunt: ac pene cum Isis ipsis de mortuae fuerunt: aut hoc tpe excitent ac reuiuiscāt. Tantusque tum honorum opificū: tum bene litteratorū prouentus efflorescat. Verū enim uero quo magis superiora tempora infelicia fuisse: quibus hō nemo inuentus est eruditus: eo plus his nostris gratulandum ē: in quibus si paulo amplius adnā tamur: confido propediem ro. linguam uere plus quā urbem: & cum ea disciplinas omnes iri restitutum. Quare pro mea in patriam pietate: immo adeo in omnes homines: & pro rei magnitudine cum etos facundiae studiosos uelut ex superiore loco libet adhortari: euocareque illis: ut aiant: bellicum canere. Quousque tandem quiritēs Ifatos appello: & ro. linguae cultores: qui & uere & soli quiritēs sūt. Ceteri enim potius inq̄lini. Quousque inq̄ quiritēs urbē uestrā: nō dico domicilium imperii: sed parentem Ifarum a gallis captā esse patiēmini: hoc ē latinitatem a barbaria oppressam: quousque prophana nata omnia duris & pene impiis conspiciētis oculis: An dum fundamentorum reliquiae uix appareant. Alius uestrum scribit historias: istud est Veios habitare. Alius graeca transfert: istud est Ardea considerare. Alius orationes: alius poemata cōponit: istud est capitolium arcemque defendere. Praeclara quidem res: & nō mediocri laude digna: sed hoc nō hostes expellit: nō patriā liberat. Camillus uobis: Camillus imitandus est qui signa: ut inquit Vir. in patriā referat: eaque restituat. Cuius uirtus adeo ceteris praestantior fuit: ut illi qui in capitolio: uel Ardea uel Veis erant: sine hoc salui esse non possent. Quod hoc quoque tpe contingit: & ceteri scriptores ab eo qui de lingua latina composuerit: nō parū adiuuabunt. Equidē quod ad me attinet: hunc imitabor: hoc mihi proponā: exemplū cōparabo: quātulūcūque uires meae fuerit: exercitū quē in hostes quprimū educā. Ibo in aciē: ibo primus: ut nobis auimū faciā. Certemus quāeso honestissimū hoc pulcherrimūque certamen nō mō ut patriam ab hostibus recipiamus: uerū etiā ut in ea recipienda quis maxime Camillū imitabit: appareat difficillimum quidem praestare: quod ille praestitit oīum imperatorum mea sentētia maximus: riteque secundus a Romulo conditor urbis appellatus. Ideoque plures pro se quisque in hanc re elaborēmus: ut saltem multi faciamus quod unus effecit. Is tamen iure uereque Camillus dici existimarique debet: qui optiam in hac re operam nauauerit. De me tantum affirmare possum: non ut sperarem tantae rei me satisfacturum: ita difficillimam sumpsisse laboris partem: durissimamque prouinciam: sed ut reddere alios quoque ad cetera prolequenda alacriores. Hi enim libri nūl fere quod ab aliis auctoribus his dum taxat qui extant: traditum est: continebunt. Atque hinc principium nostrum auspicemur.

Canere bellum
et in uerbo
et in uerbo
et in uerbo
et in uerbo

Canere bellum
et in uerbo
et in uerbo
et in uerbo
et in uerbo

Immo sunt hinc Rom
ad quae affinis est libris
etiam in fine
in fine
in fine

Valentissimus
et in uerbo
et in uerbo
et in uerbo
et in uerbo

Diffinitio
et in uerbo
et in uerbo
et in uerbo
et in uerbo

De ablatiuis in abus nominum exeuntium in a. Capitulum primum. Eus deabus dicimus: diuus diua diuabus nō dicimus. Itē i quibusdam aliis ut filius filia filiabus nō priuignus priuigna priuignabus natus nata natabus nō genitus gēita genitabus. equus eq̄abus: & mulus mula mulabus nō asinus asina asinabus: nec iuuēcus iuueca iuuecabus: nec cetera similia: nō ceruus cerua ceruabus: nō lupus lupa lupabus. Itē ut dicimus libertus liberta libertabus: ita nō dicimus libertinus libertina libertinabus: non patronus patrona patronabus: nō cōcubinus concubina cōcubinabus: nō pedissequus pedissequa pedissequabus: nō seruus serua seruabus: nō famulus famula famulabus: non dominus domina dominabus: nō animus aia abus. Tametsi quidā his posterioribus utunt. Cice. tamen ad uxore & filiam scribens duabus animis suis dixit nō aiabus. Et Curtius de matre & uxore Darii dominis nō dominabus dixit. Quod si qui p̄ licentiā aliter loquunt: non ē mirandū: cum quidam ueteres dixerūt de xtrabus pro dextris: & eabus pro eis. Sed ego de usu loquendi disputo: non abusu.

Cur in itum fiat atio. Capitulum secundum.

Nomina quae ueniunt a uerbis primae coniugationis: positione supini habentibus in itum uel in etum: p̄ter ceterorum uerborum legem exeant in atio nō in itio nec in etio. Vero tui titū: inde uetatio: nō uetitio. Praesto stiti stitū: statio: non stitio: cubo bui bitū: batio: nō bitio: domitū domatio: nō domitio: Sonitū sonatio: nō sonitio: crepitū crepatio: nō crepitio. Tonitum tonatio: nō tonitio: Licet dicamus sonitus crepitus: tonitus: nō sonatus: crepatus: tonatus. Frictū fricatio: nō frictio: & ita i ceteris: Sectio tamē crebrius reperit: quā secatio: Lauo & potō: non habent supia neque in atum neque in itum: neque in etum: sed in otum: ideo formant nomina sua lotio & potio: unde sunt lotor & potor nomina uerbalia: & lotium pro urina: prima tamen breui: non longa. Aliquando reperitur lauatum & potatū: unde sunt lauatio & potatio: lauatorque & potator: luuo iui

Libri... Liber...

LIBER

intum: neq; in hunc neq; in illum format modum suum deriuatiuum: Ceterum ex alio supio istuatum...

Ars ludrica. Cap.iii.

Vdica inquit Priscia. & no ludibria: ab hoc ludicri dicimus. Vergi. in. xii. Neq; eni leuia...

De Ficu. Cap.iiii.

Icus ide inquit etiam uitium corporis quartae e. Marti. in. y. epigramatu: Cum dixi ficus ri...

Cecilia. dicit: si ficus secundae de. Nam q dicit ficus maturas: foloecismum qdem facit secundum illum...

De diminutiuis in ulus. Cap. v.

Iminutiua exeuntia in tale uocem: qualis est pisciculus: si rite forment: uera sunt diminu...

De modo... De modo...

Respicimus... Respicimus...

Pisciculus... Pisciculus...

Acus Acicula... Acus Acicula...

Annulus... Annulus...

uile puluisculum: masculinae tamē posuit Apuleius in quodā sermone suo eamine de quo meminit in apologia de magia: nisi ut petisti mundiciae dentiū nitelas oris ex arabicis frugibus tenuē: cādifi cū: nobilē: puluisculum cōpilatorem tumidulā gingiuulā: ferritorē pedianā reliquā: ne qua uisā certa labe sordium restrictis forte si labellis riferis. Cōuentus quoq; facit cōuenticulū. Cice. p. sextio Tamen cōuenticula hoīum: quā ciuitates noīauerunt. Baculus nō terminat diminutiū in hac uoce qa sua talis ē: tamen neutrum hēt bacillū. Cicero. ii. de finibus: Bacillū aliud inflexū aliud ita natum Repit tamē primitiū & in neutro: ut apud Oui. li. xv. Esse solet baculūq; tenēs agreste sinistra. Nec terebra quidē huius uocis ē: tamē gignit diminutiū terebellū: nō terebellā. Auricula uero rite formatur: sed significatiōe dissentit: nanq; cartilago illa ē circa aurium cōcauitatē: nō autē parua auris. Mētula quoq; quā nō parua mentē significat: sed uirilia. Fidicula pro instrumēto torquendi: quod an rite formet: nunc uideāus. Nā fides: inqt Priscia. facit fidicula: nā si esset fides in hac significatiōe quomō Seruio placet: nō fidicula fecisset: sed fidecula. Auidius Seruiū Priscia. carpsit: utpote unā rē nō in uno loco reprehendens. Catez. ipse fallit: non Seruius. Nā nec fides: quē admodum uetere auctoritas tradit: sed fides dicit: & fides dicit: fidiculā potius q̄ fideculā analogia exigit: de auctoritate satisfecerit. F. Pōpeius ita scribens fides genus chartā: dicit q̄ tantū inter se chordā eius q̄tū inter homines fides concordet. Analogiā quoq; rō fidicula exigit a fides: sicut aedicula ab aedes: sedicula a sedes: caedicula a caedes: nō caedecula: sedecula: sicut apes: de quo solo noīe facit ille mentionē: apicula facit non apacula. Et si quādo apis in nō reperiat: ut ille ait: ueluti est apud Ouid. in. xiii. Non apis ī de tulit collectos sedula flores: hoc perq̄ rarum est: & analogia apes potius q̄ apis defendit: quia a pede cōpositum ac deriuatum putat. Deniq; fides in nō inauditum est. Ergo fides dicēdum est: cuius diminutiū fidicula uel parua cithara: uel chordula: In plurali tortorium: ut dixi: instrumentum: ex duobus ut reor: obliquatis lignis cōpactum uel ab extorquenda fide ac ueritate: uel a nerueis funibus uinculisq; qbus ad illum modum homines torquendi alligabantur.

De diminutiuis in er. Cap. vi.

AD hunc locum p̄tinet q̄ nunc subiicimus noīa tertiā decli. exeuntia in er: siue masculina: siue foemina: siue cōmunia: huiusmodi uocē diminutiūq; fortiti: ut pater paterculus: frater fraterculus: mater matercula: cuius quasi similis soror facit sororcula: & cicerula a cicer tanq̄ foeminino: paupculus: paupercula: quā sunt secūdae decli. tā adiectiua q̄ substantiua faciunt diminutiū in ellus masculina: ī ella foemina: ī ellum neutra: culter cultellus: liber libellus: puer puellus: magister magistellus: tenera rum tenellus la. lum. miser rum misellus la. lū facer cra crū facellus la. lū: Vnde hoc facellū pro tēplo modico: Hinc factū ē ut foemina quoq; substantiūq; eodē modo quo adiectiūq; facerent diminutiua: caper capra capella puer puera puella: liber libra libella: licet multo aliud libra: q̄ liber significet: hāc diminutiua in ellus & in ella exeunt Sunt quādā in illis illa: inter ea autē priora Priscia. ponit alla: uultq; facere diminutiū axilla. Cicero tamē inter posteriora: Duo enim masculina totidēq; foemina donat hoc genere terminationis: palus paxillus: talus taxillus: mala maxilla: ala axilla: Sunt tamē alia in hāc uocem exeuntia.

De diminutiuis in aster. Cap. vii.

Lla quoq; diminutiua quā faciunt in aster imitationē potius significant q̄ diminutionē Neq; enī ea rōne dicit oleaster: piafter: apiastrum: metastz: filiquastrum: q̄ sit parua olea: parua pinus: pua menta: parua filiū: sed q̄ siluestria olea: pinum apiū: menta m: filiquā imitantia: ex quo quidā utunt filiafter: pro priuigno nō paruus filius est: sed imitatur filium: & parasitaster: non puus parasitus: aliter enī non diceret a comico parasitaster paruulus: sed imitator parasitōz: ut apud. M. T. pro Vareno: Erutius hic noster Antoniafter est: Et ad Atticum lib. xii. oīo solet esse: Fuluafter: id est Antonii Fuluiq; imitator: & hunc Aug. appellat philosophastrum: nō ut puto puum philosophum: sed imitatorē phōrum: nisi dicit imitationē esse diminutionē quandā p̄fectionis. Tamen aliud est esse diminutiua: aliud imitatiua: nec quisq; dixit oleastrum esse minutam oleam: & pinastrum minutam pinum: quam Plinius ait mirā esse altitudinis: & ut quidā nunc solēt pusillos hoīes appellare. Antoniafter: iuniafter: Pauliafter secuti Prisci. qui prāter supiora hāc addit esse huiusmodi diminutiua & adulationis: & maxime puerorum: ut catulaster: antoniafter: patriolus: fergiolus. Sed hāc posteriora uere sunt diminutiua: illa: ut ostendi non uere: ideoq; nec adulationisq; q̄ oīa diminutiua: nec minus q̄ hāc in olus sunt apta adulationi: & ut saepe etiā cōtemptiui: ut homūculus: homulus: argutulus: Sed ad rē reuertāur: Pulastra apud Varronē quā est pua adhuc adolefcentēq; gallia: q; nec ipam diminutionē: significat: Nā maiuscula potius pulla q̄ minuscula est etiā firmior gallina est: nec gallinastra dicit: sed pulastra. Duo tamen nomina sunt: quā diminutionis regulā seruāt: surdaster & recaluafter: q uorum altez significat diminutionem surditatis: nō est planē surdus surdaster: sed ut sic dicā surdulus: & recaluafter q̄ fronte calua est: non toto capite: q̄si recaluatulus: qd est diminutiū: in quē modum nequeunt resolui noīa illa de quibus supra disputauimus. Ex hiis autem: quā rettuli exemplis: liquet non modo ī aster finiri hāc noīa & eē mascu-

lina: sed etiā in alstra fœ. ge. ut pulastra: filiastra: apud quosdā pro priuigna: siliquastra p pipito: quod non uideo: q̄a ex siliq̄ imitet: & in alstrū neutri: ut apiastrū: siliquastra a siliq̄ arbore ferētē fructum sui noīs: q̄d græ. κεραιον uocant. Significat ēt siliq̄ folliculū ubi grana leguminū includunt & si q̄d legumibus ē simile: fereq; hæc noīa arborū herbarūq; diuersum genus hēt in primitiuis a dimi nutiuis uel deriuatiuis.

De exeuntibus in rius uel in rium. Cap. viii.

Abulariū locus ubi tabulæ id ē instrumēta & litteræ reponunt. Sacrariū repositoriū sacrorū. ærariū repositoriū æris. i. nūmorum: similiūq; regū preciosarum atq; opum: Armarium ubi reponuntur libri cæteraq; huiusmodi. Armentarium ubi reponunt armēta & arma. Atramentariū uasculum quod continet atramentū. Calamariū q̄dā usurpāt p theca calamaria in qua calami recondunt. Sed quia hoc tpe plæriq; penna scribūt: potest etiam dici pēnarium: nisi malimus appellare thecā pennariam ut thecā calamariam: & thecā graphariam. Penarium ubi reponitur penus: hoc ē edulia & ad uictū mpertinentia. Viuariū ubi cōtinentur uel aues uel pisces: uel feræ: quæ duntaxat ad uictum spectant. Pomarium uero locus pomorum reponēdorū: uel locus cōsitus pomis: ut Ouidi. Id metuens solidis pomaria clauserat atlas mœnibus. Quidā hoc pomeriū uocāt. T. aut̄ Liuius pomeriū ait esse locū ad muros intra & extra: i quo ædificare nō licet q̄si post mœnia: ut diciū pomeridianū pro eo quod ē post meridianū. Vnde Luca. Longa per extremos pomeria iungere fines. Pomariū igit̄ aut locus frequens arboribus pomi: siue fructuum pomi repositoriū aut copia ipsa arborū pomiferarū. Nam horū noīum natura est significare uel locum ubi illa sunt: uel ipsarū rerum quæ in loco sunt: copiam: ut alueariū: tamen si potest dici locus: ubi sunt al uei apū: tamen potius accipit̄ pro copia alueorū eodē in loco locatorū ac mellificatiū. Et rosariū magis copiā fruticū uno loco rosas gignentū q̄ ipm locū ubi hi frutices sunt significat: quē locū nē rosetum quidē appellare possis: cū idem significet q̄d rosarium: nisi per cōtētum significet cōtines. Plātarius nō locus plātatum: sed ipsæ plātæ etiā si euulsæ aut nō cōsītæ fuerunt. Nec me fallit Seruium separare plantaria a plātis: dicens: Plātæ sunt raptæ ab arboribus: plātaria uero quæ ex seminibus nata: cū radicibus & terra ppria transferunt: ad quod sentiendū uidetur allexisse eū uersus Vir. Et uiua sua plātaria terra. Seminariū nō locus: sed semen ipm. i. plantulæ. Pāpinarium non terra ubi nascunt pāpini: sed cōgeries pāpinorū. i. uirentis uitis ramūculorū: uel ut ait Plī. Palmes qui e duro exit: materiāq; in proximū annum promittit: pāpinarium uocatur. Certe in hoc palmitē multi pampini sunt. Calciariū uestiariūq; pro calceis & uestibus: ut cibaria pro cibis: fustuariū pro fustigatiōe: Carnariū nō locus est ubi caro salsa suspendit̄: sed caro ipsa: nisi cōtētum pro continente. Donaria nō locus repositorius donorū: sed ipsa dona: Licet Seru. dicat ubi dona oblata sunt: ut lectisternia dicunt ubi hoīs i tēplo sedere cōsueuerunt. Ita in cæteris adhibēda in similiū noīum significatiōe ac curatio ē: & hæc de neutris. Nā masculina fœ. cōmunia officia hoīum qualitatēq; significāt. Caprariū capraria. saltuariū cāpariū: horreariū: classiariū: custos exercitorie capræ saltus: cāpi: horrei: classis. Sagariū lintheariū uestiariū uenditor sagorū lintheorū uestiū. pprietariū: fructuariū: usuariū: cuius est pprietas p̄dii: cuius fructus: cuius usus: quæ oīa significāt actionē passionēq; nūero q̄dem incōprehensibilia. pauca at̄ quæ passiuē accipiunt̄: legatariū: cōmodatariū: repositariū: beneficiariū: fidei cōmissariū q̄ legatū cōmodatū depositū: beneficiū: fidei cōmissum accēpit: & siq̄ sūt alia ex huiusmōi noībus sūt etiā noīa quædā regū: calcaria: sulphuraria ubi calx coquit̄ & sulphur fit atq; hæc a noībus sere pficiscunt̄. Illa uero magis a uerbis uel a uerbalibus in or & sunt adiectiua in orius oria oriū actionē significātia. Accusatoriū: petitoriū: defensoriū: fidei iussoriū: institutoriū: exercitoriū: tributoriū. Nā tributariū a tributū: tributoriū a tributor: sicut depositariū a depositum: & depositoriū a depositor. Significat itaq; tributariū q̄ soluendo tributo obnoxius est: ut stipendiariū q̄ soluendo stipendio. & depositariū q̄ reddendo deposito: ut munerariū q̄ dat munus populo gladiatoribus i harena exhibendis. Ideoq; uas æscariū diciū & uas potoriū: q̄a hoc a nomie uerbali uenit. p̄tor: senator: olitor: licitor nō opior descendere a uerbis: sed q̄a uocē uerbale obtinent sicut censor & quæstor: sic formauerūt sua denotiatiua. p̄torius: scætorius: licitorius: ut cætorius & questorius. olitor at̄ est q̄ hortū oleæ exercet: quē uōnnulli hortulanū uocāt: Est & holus unaquæq; herba q̄ uesciur. nā ff & horti nō oleæ: sed arboribus cōsiti & uoluptatis grā cōparati: ut horti Salustiani Pōpeiāi: luculāi: Claudiāi. Licitor mīster cōsulis. p̄cōsulis: p̄sidis p̄toris q̄ fascē uirgæ alligatū cū securi portat. Sūtq; lictores cōsulis. xii. aliorū. vi. His addere possumus aleator: q̄ uidet̄ descendere a uerbo: q̄d nusq̄ repit̄. Nō enī aleare diciū: sed alea ludere. Neutra aut̄ i oriū locū plerūq; significāt: ubi aliqd fit: ut deābulatoriū locus ubi deābulāus. Dormitoriū ubi dormit̄: Repositoriū ubi repōit̄ q̄d. Tētorium ubi tēdimus uela: aut siquid instar uelorum habet: uel ipsa potius uela siue uelamenta contra iuriā cæli. Auditorium locus ubi audimus præceptorē: aut orantē nō i uera cā: ut opus nouū recitatē: aut si q̄d simile ē: uel ipsa turba atq; cœtus auditorū. Tectoriū illinimētū ē & q̄si pauimētū paretis atq; icrustatio. Amatoriū genus uenēi amorē uel isaniā i gerentis. Portoriū: uectigal portus: uel fluminū uel lacuum: uel stagnorū. Nam & portitor ille diciū qui traducit homines ac. uehit nauū

Virg. Valens

Virg. Valens

gio: uel ad nauē de littore: uel de nauē ad littus: uel ad anteriore flumis: lacus stagniue: seu ripā: seu lit-
tus. licet frequētius dicat littus. Potest et accipi p eo: q portoriū cōduxit. i. q fructus pecuniarios ex
portu cōduxit: & a ueniētibus illos exigit. Quæ rō ī cæteris huiusmodi discernēda ē: hoc ē loco ad-
dā: Quod cū dicamus dumetū: spicerū: uipretū: similiaq; tamē dicimus senticetū: nō sentetum.

De euentu: iussu: permisso: iugero.

Cap. ix

Ventus ī singulari generis mas. & declinatiōis q̄rtæ ē: eius plurali .M. T. s̄pissime ī neu-
tro genere & declatiōe secūda utit: ut de oratore: Ex aliog; factis & dictis aut euetis. Idē
de diuinatiōe: Si euetā q̄rimus: q̄ exrunt exitus: & ad Luceiū: Fabulā rege euetorūq; meo-
rū: & ad Atticū. Sēp. n. causā euetog; magis mouēt q̄ ipsa euetā. Quidā plane ipiti euetū
aiūt significare p̄cipiū: ut apud Oui. Exitus acta p̄bat. careat successibus opto. Quisq; ab euetū fa-
cta notāda putat. Illud. n. exitus acta p̄bat: uox ē accusantiū Phyllidē argumēto qd̄ dicit a casu. Eos
n. Phyllis ipsa execrat dicens: Careat successibus opto q̄sq; a casu & nō a causis aliud laudat aut uitu-
perat. Similia sūt hūic iussu & p̄missu tuo: quog; pluralia sūt secūda potius decli. ī singulari fere nū-
q̄. Neq; n. dicere solemus iussu tuo sed iusso uel p̄missu tuo: sed p̄missu. Hor. tamē utar p̄missu. i. re
p̄missa. nō at p̄missiōe. Nec dixisset p̄missu tuo: nec iussibus p̄missibusq; tuis dicitur: sed iussis p̄mis-
sisq; tuis nec iussus p̄missusq; tuos: sed iussa & p̄missa tua. Vir. Accipe iussis Carmina cœpta tuis: &
iteq; ille patris iussa exegit: & alibi: Haud molia iussa. E diuerso iugog; ī singulari secūda: ī plu. ter-
tiæ ē decli. nō at ut ait Prisc. iuger iugeris: cū oēs dicāt ī singulari iugog;. & ī plu. iugeribus significat
aut mensurā. cxxl. pedū ī lōgitudine: dimidii ī latitudine: uel ut aliq; uolūt: quantū par bouū uno
die arat: quæ duæ significatiōes ī idē recidūt. Tantū fere solet uno die par bouū arare: q̄tum dixi.

De adiectiuis ī tilis.

Cap. x.

Oia q̄ exeūt ī tilis: uel ī filis: uel xilis: simillimā suis p̄cipiis unde nascunt: significatiōe
habēt. Vas fictile: q̄ fictū ē a figulo: nō q̄ figi pōt. Coctiles lateres: q̄ coq̄ possunt: & non
crudi. Rasiles calathi: q̄si rasi nil extrātis ac redūdātis p̄litudinis. Vir. tamē: Et torno rasi-
le busū: q̄si rasibile. Pēsilis uua: pēsilis lectus: pēsilis lychni balneæ: pēsilis horti: q̄ suspēsi
sūt & ī aere pēdētes: Flexibiles rami: flexibiles uites: q̄ flexæ sūt: & lapsu erratico torquent. Tortilis
ansa q̄ retorta & replicata ē: Tornatile poculū: qd̄ tornatū ē & torno factū. Textilis uestis: q̄ detex-
ta ē. Sutilis balteus: sutilis cymba: q̄ cōsuta ē. Sculptile simulac̄: q̄ sculptū ē. Altilis auis: altilis q̄ dru-
pes: altilis piscis: q̄ sagina altus siue alitus ē atq; saginatus. Structilis basis: structiles colūna: q̄ nō sūt
ex uno lapide: sed ex multis: Aprile latus qd̄ aptū ē: ut Oui. de tristi. Aspicias a dextra latus hoc adap-
tile tauri. Tictile uirus: qd̄ tictū ē: aut itinctū ē spiculo sagittæ: ut apud eūdē & ī eodē ope: Et ticti-
le uirus. Tōsile buxetū: & tōsiles oleas legimus: q̄ tōsæ sūt: ac ī orbē & comā putatæ. Et hæc noīa ī p̄-
cipiū passiūū resoluunt: quæ passiūū habēt: q̄ uero passiuo carēt: ī p̄sentis p̄cipiū: q̄lia sūt neutra
ut aīa uolatilis. q̄si uolās. & qdā uolatilia uolucres uocāt: q̄a uolāt: ut altilia: aīalia q̄ alunt. Sessiles la-
ctuca. q̄si sedētes: qd̄ licet a p̄cipio nō ueniat: tamē eiusedē naturæ ē: cū ī significatiōe cōsēriat: &
a supino nascat. Versatilis quoq; scæna uidet̄ significare: q̄ uersat̄ huc & illuc. nō q̄ uersata ē: & axil
uerfatilis. & gladius angeli uersatilis: q̄ uersat̄. Quidā aiūt uersilis scæna & ductilis: uersilis qd̄ q̄ cū
tot achinis q̄busdā cōuertebat̄: aliā picturæ faciē ostēderet. Ductilis uero cū tractis tabulis hac at-
q; illac spēs picturæ nudabat̄ iterior. Plicatilis crista upupæ q̄ plicat̄: nō q̄ plicata ē: & nauis plicatilis
q̄ plicat̄: cū facta ē ex coriis. fissilis arbor: fissile lignū: fissile robur: tū q̄si fixū. Cuneus. n. dicit̄ fusile li-
gnū: tū q̄a fundit̄: q̄si fusibile: ut Ph. li. xvi. Hæc maxime fusilia alia frāgi celeriora q̄ findi. Idē paulo-
post: Nullisq; fissile rimis hoc lignū. i. fixū. Solutilis et̄ nauis dicit̄: q̄lis nauis: ī q̄ Aggripia a Nerone
filio p̄ isidias posita: naufragiū fecit: q̄si solubilis: q̄ facile solui posset. Ego uero mali solutile dicere
solutā: & nō fideliter cōsuta. Et sectile porog; legimus: nō tā sectile. Quid. n. nō ē sectibile: q̄ sectū &
sua spōte cōcisum: Nā cōcisum & sectum itrorsum uidet̄. Futilis: uanus & iutilis: uel a futio: unde ef-
fusio: uel a suo futum: uel p̄ appocopā ab alio supino: qd̄ ab aliis diuinari malo: q̄ a me p̄ferri: Vm-
bratilis uidet̄ cōuenire cum cæteris: q̄si umbratus: ut uita umbratilis: & res ūbratiles. i. uita umbra
& opaco marcescēs: & res p̄ uolucra & inanitatē: q̄lis umbra ē: dictæ umbratiles appellant̄. Aqua-
tilis a nomine uel a uerbo animal ī aqua degens. Saxatilis: incola saxorum. Piscis fluuiatilis: icola flu-
uii: nō maris aliarumue aquog; piscis. Pluuiatilis aqua uel a pluo: uel magis a pluuiā.

De adiectiuis ī bundus.

Cap. xi.

Riscianus libro quarto inq̄t in bundus desinētia similitudinē habere significant: ut uita
bundus similis uitati: prædabundus similis prædanti: moribūdus similis moriēti: errabū-
dus similis erranti: furibundus similis furenti: & paulopost excipit̄ alternitatis cā rubicū-
dus: qd̄ ī penultima syllaba p. b. c. habuit: ne sit absōnū: si rubicūdus dicamus: Sed uidea-
mus an Prisci. recte sentiat: neq; a me primum quæstio hæc mouet̄: sed olim ab. A. Gellio atq; ante
hunc a Teren. Scauro Adriani tēporibus: ut idē. A. G. ait grammatico uel nobilissimo contra Casse-
lium in commentatorio lectionum antiquarum: ita scribentem. Ludibundus: errabundus: ridi-

L'antiquité moderne

dict

De p̄missu

Nulla aduari

Similis he- respet

bundus idem ē quod ludens: errās: ridens: Quod Scaurus reprehendit dicens ludibundum esse qui ludentē errabundum ridibundumq; qui erratē ridentēq; agit ac simulat: Hoc. A. G. confutat: atq; ita cum Casselio sentit: ut non simulationem per hęc nomina: sed e contrario uehementiam intelligi uelit his quidem uerbis. Sed qua rōne Scaurus adductus sit: ut Casselium in eo reprehenderet: nō hercle reperiebamus: Nō est enī quin hoc genere ipso dūtaxat idem significant: q; ea demonstrant a qbus producunt. Quid eēt ludentem uel imitari: & paulopost cum reprehensionem autem illam Scauri notaremus: in memoriam nobis rediit: q; Sisenna in. iiii. histo. eiusdem figuræ uerbo ita usus ē. Populabundus inquit agros ad oppidū peruenit: quod scilicet significat cum agros populares: nō ut Scaurus in consimilibus uerbis ait: cū populantē ageret: uel cū imitare. Poterat. A. G. accommodatum magis etiam producere exemplum: quale apud Salustiu i Jugurthino: Ipse quasi uitabundus: p saltuosa loca & tramites exercitū ducet. Si huiusmōi noīa in bundus significarēt similitudinem: qd ita adderet quasi quod similitudinē imaginemq; significat: Pergit idem. G. dicens: Sed inquirētibus nobis quānam ratio & origo esset: huiuscemodi figuræ populabundus & errabundus: multorumq; aliorum id genus uerborum enepibolos hercle Apollinaris noster sibi uideri particulam istam postremā in quā talia uerba exeunt: uim & copiā & quasi abundantia rei: cuius id uerbum eēt demonstrare: & letabundus is dicat: qui abunde lætus sit: & errabundus: qui longo atq; abundanti error sit Cæteraq; omnia ex ea figura ita dici ostendi: ut productio hęc & extremitas largā & fluentē uim & copiā declararet. Hęc. n. A. G. a quo miror cur desierit Prisci. & in Scauro potius q̄ in his duobus tribusue astipulet: an qa grāmaticus Scaurus & Priscia. similitudine professōis cōiunctus. Casselius uero iuriscō. & A. G. orator: Apollinarisq; philosophus. Puto Seruium secutum potius: q̄ ab eo libenter dissentire solet. Ait enim ille tum alibi: tum. x. æneidos: moribunda morientū similis: Quod ita eēt Salusti. ostendit: qui ait: Quasi uitabundus per tramites & saltuosa loca exercitū ducere. Nul lum exēplū Seruius magis cōtra se. pferre potuit: ut modo ostēdi. Audi quā subiungit rōne: nam iugurtha nō uitabat legatū: sed eū uitare simulabat: ita loquit quasi exposuerit uitabundū dici a simulatione: & nō a similitudine. Nō simulabat uitationē legatū: sed timorē. Præterea si qua foret similitudo: ea similitudo atq; simulatio intelligit per illud quæ si nō: per illud uitabundus. Addit adhuc rōnem: Nā quia nomen ē: ideo significat similitudinē: nō passionē: & alia deinceps: ubi nullū robur rōnis est. Sed pter rōnes illorū ipse quoq; Priscia. imprudens confessus ē quod negabat. Quæro enī nun qd homo rubicundus: quod ille fecit cæteris in bundus similis rubenti ē: an uere rubens: pfecto uere rubens. Ergo idem erit rubicundus & rubens: quæ sentētia Cassellii ē: quæ & breuior est: nec minus fortasse uera: q̄ illa siue Gelii siue Apollinaris: cum frequentissime sic accipiatur: populabundus populans: errabundus errās: sed nōnunq. ut Gelius ait: uehementiā significat quā breuiter & ipse cōplectar: idem significant quod participia frequentatiuorū: Lusitans: rilitans: erratitans: lectitans: poplaturans: si reperiremus: Quod cū non sit ad hęc: ut reor: in bundus terminata decurrimus.

De exeuntibus in cus quomodo comparatiuos superlatiuosq; faciant. Cap. xii.

Magnificus: honorificus: munificus: nō ex se gignunt cōparatiuos suplatiuosq;: sed ex aliis quæ in usu nō sunt: ac ne possunt quidē esse magnificens: honorificens: munificens. Nō enī dicimus magnificior: honorificior: munificior: sed magnificētior: honorificētior: munificentior. & in suplatiuo magnificentissimus: honorificētissimus: munificentissimus. Mirificus tamē mirificissimus facit: ut Ter. Mirificissimus est patruus tuus. Et. M. Cato teste Prisc. cōtra Thermū de Ptolemæo rege optio atq; beneficissimo. Et Accius i. viii. didascalion: Et magnificissimo excellentissimoq; honore. Oīa ergo a facio sic cōposita ac termiata hęc regulā sequunt: mirificus: beneficus: maleficus: ueneficus: uulnificus: tabificus: luctificus: pacificus: morbificus: sacrificus: & siq; sūt alia: quæ oīa ascititiū compatiuū suplatiuūq; habent aliquando etiā. Sunt ne alia noīa eiusdem naturæ: Certe sunt ea quæ formantur a dico & a loquor: & siqua reperirentur a sequor. maledicus maledicentior maledicentissimus. Benedicus autem uō inueni: quia nec benedico inuenit: licet eo Priscia. utatur: & hoc tempore utāur more græcorum quoq; auctoritate dedimus uerbo accusatiuū præter naturam suam: cum postulet datiuum: sicut maledico: quod & ipsum nūc ad imitationem græcorum habet etiam aliquando accusatiuū. De benedico unius uocis loquor: non duage. Nam tunc & aliud significat: & aliter regit. præterea fatidicus: ueridicus: Iuridicus uero rarū uerbū est: caufidicus magis substantiuū: A loquor sūt plura: a sequor fortasse nulla nisi pedissequus: quod substantiuū est: Magniloquus: grandiloquus: altiloquus: uaniloquus: doctiloquus: uersutiloquus: fatiloquus faciūt comparatiua magniloquentior: grandiloquentior: & item cætera superlatiua magniloquentissimus: grandiloquentissimus: altiloquentissimus: & reliqua. Sed eorum positiua possunt esse tū picipia magniloquens grādiloquēs: tū noīa magniloquus: grādiloquus pter unū suauiloquus: qd nescio an dici possit suauiloquus. Maledicēs plane picipiū est: sed & maledicus dicimus quod in fatidicus & ueridicus non sit: neq; in illis superioribus magnificens: honorificēs: munificēs: quæ picipia esse nō possunt: cū hęc fuerit futura uera uox. magnificiēs: honorificiēs: munificiēs.

PRIMVS

De exeuntibus in ceus: in eus: & in tius. Cap. xiii.

Inita in ceus pauca sunt: materiamq; significat: ut herbaceus: betaceus: maluaceus: ex materia herbae maluae betae: harundinaceus: ferulaceus: rosaceus: triticeus: hordeaceus: testaceus: tofaceus: harenaceus: cretaceus: argillatus. ex materia harundinis: ferulae: tritici: hordei: rosae: testae: tofi: harenae: cretae: argilla. Hoc tamen differunt a materialibus: quia illa magis totum significat. haec parte. Ager enim cretaceus non idem est quod cretus: nec harundinaceus furculus: quod harundinea fistula. Vnum est natum & positum in creta aut harundine alterum: ex corpe ac materia cretae & harundinis facta. & pars triticeus hordeaceusque: non ex solo tritico hordeoque compositus est: sed ex aqua quoque. licet triticeus utriusque harum de quibus loquor formatum uideri possit: & magis illius cuius sunt cretus harundineus & similia. nam triticaceus fieri debet: nisi dicimus euphoniae causa syllabam esse sublatam: Quod mihi ita uideatur: quia distincta est species eorum quae exeunt in ceus: & eorum quae exeunt in us. Huius generis est uinaceus cum est adiectiuum: ut uinaceo grano legimus quandam suffocatum pro acino uuae & uinacea substantiuum plurale pro granis uuae iam praesentia. Dicimus tamen mons terrenus potius quam terreus ac terraceus. Sunt item nomina finita in tius descendencia ab hincibus in ultima syllaba: & si a nominibus quidem significantia materia. Si a supinis uero passionem quandam: ut cratitius: stramentitius: lateritius: cementitius: pauimentitius. Item fictitius: comentitius: pignoratitius: foeneratitius: conductitius: ascriptitius: dedititius. Ratio fictitia ac comentitia: quae ficta & ad tempus comenta & excogitata. Res pignoratitia aut foeneratitia: quae data est pignori: aut ad foenus pertinet. Domus conductitia: quae conducta est. Homo ascriptitius: dedititiusque: qui ad aliquam rem ascriptus est: & qui ex numero eorum est: qui se in alterius imperium dediderunt.

De ui comparatiui. De minus. De magis. Cap. xiiii.

Comparatiuum pro minori ui accipi quam ipsum positiuum habeat: ait Priscia. ut Virgi. Tristior & lachrymis oculos suffusa nitentes. Tristior enim hic ex parte tristis accipitur. Saepem pro se positum pro ipso positiuo: ut Comites senioris aestate: pro senis. In quorum utroque est causa cur aliquid nos addamus. Nam illud tristior plane pro tristis: non pro ex parte tristis accipitur: ut ait Quintus. Vtimur uulgo comparatiuis pro absolutis: ut si quis se infirmiore appellans: non dixit pro minus quam infirmus. Et hoc senior potius pro ualde senex: quam tantum senex: ut idem Quintus. de Isocra. Et Ouidius de tristibus: Sospite sic te natus sit quoque sospes. Et olim imperium regat hoc cum seniore senex. Ideo cum Seruio non sentio dicente secundum Varronem. Senior & minor comparatiua sunt pro imminutione. Est enim senior non satis senex: iunior non satis iuuenis intra iuuenem: sicut pauperior intra pauperem. Dixit autem hoc Varro in libris ad Ciceronem: quam rem a Varrone tractatam confirmat etiam Plinius. Hoc Seruius: si uere hoc Varro & Plinius ait. Quis non cernit sibi ipsi repugnare rationem hanc? Est enim natura comparatiui superare in ea qualitate: quam obtinet positiuus. Quae superatio quotiens incolumis est: non possis tunc dicere factam esse diminutionem. Ponamus exemplum huic rei simillimum. Antiquior te ego sum: id est maior te natus sum. Item adolescentior ego te sum: id est minor te natus sum. Ita iunior te sum: id est minoris aetatis quam tu: uidelicet supero te puitate aetatis. Quae in modum accipitur illo in loco Seruii. Ergo non pro imminutione: sed proprie. Quare ut in iunior fallis: ita in senior falli dicendus est. Quae tamen omnia: ut sentio pro positiuo accipi solent: quem admodum ociosus pro ociter: minus pro non semper fere accipitur. Frequentissime tamen iunctum aut cum quo putamus minus. id est si non quo minus. id est non: sicut quo secius est pro ut non: quia de hoc comparatiuo minus feci mentionem: aliquid etiam de ipso dicam. Placet autem mihi non modo a paruum uenire sed etiam a parum: ut parum pecuniae habeo: non autem paruum pecuniae: ergo minus pecuniae ad parum pecuniae potius quam ad paruum pecuniae uidetur referri. Addam aliquid contrario de magis. Ait idem Priscianus: omnia comparatiua mittere aduerbia similia neutro generi. Atqui magis non in us exit more aliorum: sed in is comparatiuum esse & uis ipsa huius uocis indicat: & multo post nescio quo modo fatetur hic auctor. Praeterea quod maius nullum aliud aduerbium est: & aliquod esse debet. Dicimus enim iustius queror: melius scribo: peius cato: plus gaudeo: minus doleo: maius gaudeo non dicitur: sed magis quam a magno positiuo comparatiuum esse uel hinc palam est: quod omnes sic loquuntur: Magis poterat Pompeius quam Caesar: sed postea maxime potuit omnium Caesar. Ex quo apparet eiusdem positiuum quod est magnum: comparatiuum esse magis: cuius superlatiuum est maxime mutata u. in g. & anteposita: Quod cum ita sit: cur per magis & positiuum resolui comparatiuum Priscia. uoluit: tacens de caeteris: quae eundem usum praestant. Fortior plus fortis: uehementius fortis: ualidius fortis: & quae sunt eiusmodi opior quam non putabat hoc esse comparatiuum: ut quam a uoce comparatiuum recesserat: aut si putabat absurdum uideatur comparatiuum pro comparatiuum resolui cum positiuo: cum praeserui ipsum magis more aliorum comparatiuorum resoluendum sit. Quod fieri nequit: ne alia quidem poterunt. Quale est: si dicam. Quod est istorum maius haedificium: aut quod ualidius: absurdum:

Nam multum grama.
f. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

PRIMVS

& item alterū maius hoc quod erit iam maximū oīum. Et in troianis sunt aliqui fortes: atq; alii ad huc qui uocant fortissimi. Itaq; nunq; citra tertium numeꝝ sit superlatio. At Prisciano uidef: si cætera paria nauigia aliquod paulo antecederet: dicendum maius cæteris: si multo maximum oīum. Quid ergo si inter hæc ipsa paria unū: ut cunq; emineat: eiusdem tamē generis non diuersi quomodo dicendū erit? Cōparatiuū non refertur ad ea quæ plura sunt eiusdē generis: & superlatiuū non habet locū inter paria: malim ego dicere p̄ comparatiuū: sed in ablatiuo: ut maius cæteris. Nā inter duo: ut dixi damus gr̄m. Quidam dant gr̄m etiā ubi plura duobus sunt: sed tantūmodo ecclesiastici: præfertim imitati græcos auctores unde interpretantur. Nulla enī littera ē latina noui testamēti. Dicunt ergo maior discipulorum: minor fratruū: siue quia cæteri pares sunt. Vnus autē aut excellat aut excellat: siue non magnificerunt hanc differentiam superlatiuū & compatiuū: altero pro altero hoc ē comparatio pro superlatiuo utentes: ut ex illo loco dat̄ intelligi: qui uult inter uos maior esse sit uere mīmus. Cur nō dixit maximus minimusq;: aut maior minorq;: nisi q̄ pro maximus posuit maior: in quo græcū secuti sumus. In illo aut licet huc paḡ pertinet græcum non sequimur. Nunc manent: fides: spes & charitas: tria hæc: maior horum ē charitas. Cur non aut maior harum, aut maius horū? Græci genitiuū huc in generibus unū habent: qui ē τῶν τῶν. Verūtamen potuisset latini us dici maximū: nisi græcos imitari uoluissēmus. Græcos inq; unde traduxerunt: non autē ueteres illos: ex quibus grāmatica confirmatur. Nā ut charitas ē maior cæteris: ita cæterarū duarum: ut opī nor: altera alterā superat: raroq; reperit̄ nūerus trium ubi nō potius suplatio cadat: quæ tres diuersas exigit quantitates: q̄ comparatio. Ideoq; græci contenti fuerunt dicere comparationē ad unum superlationē ad plures: quasi omnia inter se aliud ab alio distantia. Quin̄ ipse Priscianus: quanq; distentit: tamen paulopost quasi imprudens quod negauerat confessus ē: prior referri ad unum: prius ad plura: quod antea Diomedes: Donatus & Seruius dixerant. Ideoq; iungi abltō more. cōparatiuorum: hoc at̄ genitiuo more superlatiuorū. Quæ non significant melior & optimus: quæadmodum ipse uult: sicut nec potissimū pro optimum. In Phormione apud Terēt. Vbi diuites quid sumas potissimū: sed in his omnibus principalior principalissimus: & principalissimū. Quod cū ita sit in summa colligam: & breuiter dicam: ut a principio institui: cōparatiuū inter duo esse: superlatiuum iter plura: si modo tria sunt imparia: ueluti si in duas partes diuisa ciuitas est: ut bello ciuili Pompeii & Cæsaris: recte dicas: maior ps quiritum sequebatur Pompeiū: minor Cæsarem: Non autē maxima: aut mīma: nisi accipias pro ualde magna maximā: & pro ualde parua mīmam. Sin in tres partes: ut i eodem tēpore triuuirali dicendum erit maxima pars quiritum sequebatur Octauium: maxima ps legionum erat cum Lepido: maxima pars nauū erat cum Antonio: non maior. In quorū utroq; ne quis puter neminē hæc ignorare: peccauit Lactantius uir latinus plane & facundus: qui in secūdo libro institutionū inquit. Vt possis dubitare quos dicat potissimū: stultiores illos ne: qui falsam religionem suscipiunt aut qui nullā: Et in. vii. ut ea ipsa quæ dicerē: nō nostris: sed aliorū potissimum litteris confirmarem: potissimū dixit pro potius: Duæ enim partes erant: nō multæ: ut apud Quintilianū: Hoc loco quæ rā necesse ē: quæ rō fuerit ut iuuenis ad parriciū suo potius gladio uterēf: Tametsi non absurde hic potissimū dici posset: quasi suo ex omnibus potissimū. Et in illo Lactantii quoq; si tale foret: non aliorū: sed nostris potissimū quasi ex oībus potissimū: eruntq; multæ partes: & totidem quot sunt genera litterarū: uel non aliorum: sed nris potius: eruntq; duæ partes: hic nra litteræ: illinc alienæ. Idem Lactātius in priō: Omnes Sybillæ unū deū pdicāt: maxie tamē Erythrea: quæ celebrior & nobilior inter cæteras habetur. Celeberrima & nobilissima dicendum erat. Cicero autem quodā loco id quod dico apertissime ostendit: cū ait in Pisonē. Mecum quæstorem iprimis ædilem priorem: prætorē primū cum cunctis suffragiis populus Ro. faciebat. Aedilem priorem dixit: quia duo tantū erant ædiles: sicut duo cēsores & duo cōsules. Cæteri autē fere oēs magistratus multi: ut p̄tor quæstorq;: iter quos se creatū dixit: aut primū aut iter primos. Cuius rei si quis fidem desideret: bini semper ædiles noīant̄ a Terēt. Ipse Cice. pro Milone inquit: Septē p̄tores octo tribuni plæbis: illius aduersarii defensoris mei. Nam quæstores pene singuli: singulis prouinciis p̄ficiēbant. Et exēplo Lactantii admōeor: ut dicā illā præpositionē inter tā comparatiuo: q̄ superlatiuo posse dari: ut constat superioribus: quæ rettuli exēplis: & Quintiliani in gladiatore: Qui inter nos ut appet. fortior fuit: & in geminis languētibus: Dii prohibeat: ut ex duobus filiis uilior incipiat eē periurus. De suplatiuo ipse paulo ante protuli exemplū. Celeberrima inter oēs & nobilissima hētur: quæ si pares p̄ter unā fuissent: utendū putarē compatiuo: ut fecit Lactantius. Solemus quoq; in interrogando & dubitādo dare utrū compatiuo: quid aut suplatiuo: ut idem Quint. Ita non tantum utrū sit melius: sed qd sit optimū quærit̄. Itæq; ex duobus uter dignior: ex pluribus quis digissimus. Et Cice. Cū quætere uidef orator utrū potius aut qd potissimū dicāus: tamē aliquādo damus quid etiam compatiuo. Sed ego ad altiora ducente stilo transeo: & ad ea quæ oratoꝝ magis sunt: q̄ grammaticorū: & magis latine eleganterque loqui uolentium: q̄ eorum qui ad normam grammaticæ periti esse cōtenti sunt. Quare separemus ea quæ de hac re supersunt dicenda: & eis suum

12.
vnde ualde fide p̄ q̄ ualde fide uidef
Lactantius p̄terit̄ ut q̄ ualde fide uidef

ut supra uidef
ut supra uidef

vnde ualde fide p̄ q̄ ualde fide uidef
ut supra uidef
ut supra uidef

vnde ualde fide p̄ q̄ ualde fide uidef
ut supra uidef
ut supra uidef

Exegetis
ut supra uidef
ut supra uidef

vnde ualde fide p̄ q̄ ualde fide uidef
ut supra uidef
ut supra uidef

vnde ualde fide p̄ q̄ ualde fide uidef
ut supra uidef
ut supra uidef

vnde ualde fide p̄ q̄ ualde fide uidef
ut supra uidef
ut supra uidef

vnde ualde fide p̄ q̄ ualde fide uidef
ut supra uidef
ut supra uidef

locum assignemus. Quæ & si possent posterius tractari: tamē q̄ ad materiā graduū pertinet in hoc potissimum loco exequamur rem dignam auribus studiosorum de exactissima antiquorum latinitate & elegātia. M. T. Ciceroni. M. q̄ Fabio Quintiliano præcipue obseruata duobus luminibus atq̄ oculis: tum omnis sapientiæ: tum uero eloquentiæ latinæ.

L De quisq̄ cum superlatiuo. De omnis cū positiuo & aliquando cū superlatiuo. Ca. xvi. Gitur superlatiuus asciscit sibi q̄sq̄: reliquit aut omnis uel cūctus positiuo ut optimus q̄sq̄: sapiētissimus q̄sq̄: pro eo q̄ ē unusq̄sq̄ qui ē bonus ac sapiēs: uel oēs boni & oēs sapiētes. Nō enim liceret dicef boni q̄q̄ & sapientes quiq̄. nec omnes optimi & cuncti sapiētissimi. Non recte ergo Prif. in procemio oīum iudicio comprobaf eruditissimoz. Idē in telligo si superlatiuus in alio casu ponatur q̄ illud quisq̄ sic maximo quisq̄ animo diuitias despicit Valentissimi quisque corporis longe abest a sapientia. At uero cōparatiuis non quisq̄ conuēit: sed omnis. Vegetius tamen nō perpolitus sane scriptor inquit: Honestiores quiq̄ milites. pro honestissimi quiq̄. Et Lactantius de opificio: Nam si ita esset placidiora quæq̄ animalia uel nihil fellis oīo uel minus haberent q̄ fera. Maluiffem ego dicere oīa placidiora animalia: ut Quinti. i. ægro redempto. Rus: seruulos: penates: & omnia utiliora properanti festinatiōe parentis addixi. Ex positiuis aut illa excipiunt quæ carent superlatiuo: qualia sunt quæ habent i uel u ante us: ut pius & strenuus: quæ nōnunq̄ patiunt superlatiuū. Ideoq̄ utranq̄ rationem sequunt: omnis: pius: & pius quisq̄. Salustius in Iugurthino: Nam strenuus quisq̄ aut occiderat in prælio: aut grauius uulneratus discesserat: Ipse mallem dicere strenuissimus quisq̄: piissimus quisque. Quidā tamen Salustiani codices scriptū habent strenuissimus. Carent etiā superlatiuo illa nūmeralia Secūdus. tertius: quartus: quintus & deinceps. Nam primus etiam cū numerum significat: superlatiuum ē: & ultimus. Dicimus itaque primo quoq̄ tempore: primo quoq̄ die: Quod imperitiores putant esse coniūctionem quoque: quæ habet primam breuem: cum hic sit longa. Cicero in Philippicis: Primo quoq̄ die cōsules ad Senatū referant. q̄q̄ hic nō tam omnis q̄ unus oīum primus dies significat. Idem pro Rabirio: Tertio quoq̄ uerbo excitabatur: & pro eodem Rabirio: Quinto quoq̄ anno de moribus nostris iudicaretur. Cæsar commentario quinto: Legionē producta cognoscit non decimū quenzq̄ esse reliquum militem sine uulnere. Suetonius in uita Cæsaris: Et intercalario mense sublato unus dies: quarto quoq̄ anno intercalaret: Quod ineruditi sic pronuntiare solent: omni quarto anno esse bisextū: omni quarto anno sit lustrum apud romanos græcosq̄: omni quinquagesimo anno iudæi agūt iubilæum: cū sit dicendum quinquagesimo quoq̄ anno. Vulpianus apud Iustinianum libro. xxvii. ait: militē quam si millesimū quenzq̄ dictū. i. oēm qui ex millenario numero ultimus: tamē accipiendus est non ultimus: sed quisq̄ ex eo numero. Nam cum dico dabo tibi ex ouibus decimam quanzq̄: non eam intelligo quæ decima in numerando eueniet: sed unam de decem quæ cūq̄ sit: uel ut absolutius loquar: singulas ex denis siue ex decē: quas tu elegeris. Itaq̄ unaquæq̄ potest esse decima. Et exemplo Cæsaris constat decimū quenzq̄ esse unum ex numero denario. Ita dicamus millesimum quenzq̄ unum ex uno millenario. Iurisperiti nostri elegātia latinæ ignari intelligunt militē ex mille maxime strenuum. Vnde puto errorē ortū de uocitandis militibus hoc tēpore insigne quoddā dignatiōis ferētibus. Sed ad rē hinc etiam factum ē: ut dicamus unusquisq̄ & singularis quisq̄: nō singularissimus quod non reperit: sicut nec unicus habet unicior & unicissimus. Quotus & iungit cum quisq̄: sed tamen diuersa rōne a superioribus. Nunq̄. n. fere utimur hac dictiōe: nisi interrogatiue: & nisi significatiōe quæ ē quot. Quotus. n. frequēter significat quot: ut Mart. Dic quotus es q̄ti cupias cœnare nec unum Addideris uerbū: mensa parata tibi. id ē quot estis: & quot tecum habes. Cic. pro Ligario Quotus. n. istd̄ quisq̄ fecisset. i. nullus uel rarus. Oui. de arte: Forma dei munus: forma quota quæq̄ superbit. i. nulla uel rara. Non uenit in mētem an cum aliis nominibus iungatur quisq̄. Hoc tamē scio non habere genitiuum pluralem duntaxat cū adiectiuo iunctum: ideoq̄ utimur genitiuo singulari pro plurali. Idem enim ē optimi cuiusq̄ animus: quod omnium honorum animus. Vnusq̄sq̄ autem ideo nō facile patit superlatiuum: quia illud unus uim quandā ac naturam: ut pauloante ostēdi: superlatiuū obtinet: potiusq̄ dicius unusq̄sq̄ bonus q̄ unusq̄sq̄ optius. Atq̄ hæc hæctenus de q̄sq̄.

A De ut & ita cum superlatiuo: de quo & eo cum cōparatiuo. Cap. xvii. Adamus de ut ita & similibus. Duplicat superlatiuū: uel altera ex pte nomē: ex altera aduerbium: uel utrinq̄ nomen: uel utrinq̄ aduerbiū cū his indeclinabilibus quæ nominauī. Cicero de oratore: Vt q̄sq̄ optime græce sciret: ita eē nequissimū. Idem in eodem. Vt. n. q̄sq̄ optime dicit: ita maxime dicendi difficultatem: uariosq̄ euentus orationis: expectationemq̄ hoīum pertimescit. Idē de officiis: Vt q̄sq̄ animi magnitudine maxie excellit: ita & maxime uult princeps oīum uel potius solus esse. Quintilianus: quod ut longe optimū: ita difficillimum. Et iterum: Non ut quicq̄ primum dicendum: ita primum occurrit. in quo caueamus: ne pro quicque dicamus quodq̄ Multum enim refert inter hæc duo. In Carōe maiore utrinq̄ superlatiuum sustulit Cicero: ut q̄sq̄ ætate antecedit: ita sententiæ principatum obtinet: quod facere alibi solemus: ut in illo. Homo in

primis doctus: nō imprimis doctissimus ne duas res superlationē habentes coniungāus. Iusta igitur cā quare Cice. suplatiuos p̄termisit: quæ cā Donato in eunu. Terent. nō fuit qui ait: Vt quisq; miser ē: ita senior uidef. Nā p̄ter id q; non adhibuit suplatiuū etiā confusionē quandā fecit ex positiuo & compatiuo: q; ita emēdemus tū per aduerbiū sic ut quisq; maxie miser ē: ita maxie senex uidef: tum per nomē sic: ut quisq; miserrimus ē: ita annosissimus uidef: tū per altez nomen: ita ut quisq; maxime miser ē: ita annosissimus uidef: uel ut q; miserrimus ē: ita maxime senex uidef: tū per compatiuum. nā & hoc idē efficit quod suplatiuū hoc modo quo quisq; miserior: uel quo quisq; magis miser ē: eo senior uel eo magis senex uidef: Quod ita licere fieri exēplo probandū est Quint. secūdo in stitutionū Quo q; ingenio minus ualet: hoc se magis attollere ac dilatare conat. Et paulopost. Erit eo etiā obscurior: quo quisq; deterior. Iustinus at siue Trogus superlatiuū cum compatiuo miscuit: inquit li. xvi. Locupletissimus ut quisq; ē: ita plures equites ī bello suo regi p̄bet. Ego dicere ita plurimos qn & ab illo scriptū fuisse suspicari libet. Dicebā pauloante nō licef dicere in primis doctissimus. idē sentio de iter primos & cū primis. licet Salustius: si mō codex nō sit mendosus: aliter dixerit ac sane quod difficillimum ē: ī primis & plio strēnuissimus erat & bonus cōsilio. Similia his sunt ī paucis cū paucis: inter paucos: itē sup omnes: ante alios: p̄ter ceteros. Sed hæc & si positiuo frequentius gaudeāt: tamē nonnunq; patiūt. suplatiuum: ut Pli. li. xxvi. de usu absinthii conuenit dicere herbae facilissimæ atq; inter paucas utilissimæ. Virg. in. vii. Petit ante alios pulcherrius oēs Turnus auis: atq; potēs. Et ī eiusdē operis prio. Pygmalion scelere ante alios imāior omnes.

De tantum & tanto similibusq; quomodo iungantur gradibus. Cap. xviii.

Hoc magis & eo magis idē est qđ tātō magis. Itē quo magis idē est qđ q̄to magis. Quare admoner ut aliquid de hoc noīum natura p̄cipiam positiuos magis decere tantū & q̄tum: comparatiuos tanto & quanto. Cicero: Quanto es maior: tanto te geras summissius. Non autem quantum es maior: tantum te geras summissius. & contra Quantum potes tantū elabora: nō at q̄to potes tātō elabora. Lactātius tamē p̄ter morē oratorē iquit: Quāto frequēter impellit tanto firmiter roborat. Et Boetius ī dialecticis dixit: paulo æquales hic pro paulum dicens: paulo: ille pro frequentius firmiusq; frequenter firmiterq;. Tolerabilius: quod fecit poeta Catullus: Tanto pessimus oīum poeta: Quanto tu optimus omnium patronus. In superiori Lactantii exēplo Bis peccatum ē in utroq; membro. Quidam peccant in altero: ut si dicat: quanto frequentius impellitur: tanto firmiter roborat: uel quanto frequenter impellitur tanto firmiter roboratur: uel q̄to frequenter impellit tanto firmiter roborat nisi ita uenuste dicas ut Virg. in. xii. O præstās animi iuuenis q̄tum ipse feroci Virtute exuperas: tanto me impensius æquum est consulere: & Quintili. in primo Quid autem aliud in nostris legionibus cornua ac tubæ faciunt quorum concentus q̄to est uehementior tantum romana ī bellis gloria ceteris præstat: quod nō licuisset aliter dicere. Proxiē aut ad uim compatiuoz accedunt illa aduerbia ante & post: siue præpositiōes: ut tanto ante ego ueni q̄to post tu uenisti. Et illud nomē alius & suum aduerbiū aliter & huic simile secus ut Quint. At q̄to alius fuit ille ifelicissimi iuueis affectus & Terē. Verū aliter eueire multo itelligit Et Cice. Multo secus euenit. Nā quod dico de tātō & q̄to idē intelligo de aliquāto: de multo de paulo ceterisq; similibus. Rursus quod de tantū & q̄tum: idē de aliquātū de multū de paulū & de reliquis. Sed quia hæc trāseunt ī aduerbia: ideo nonnunq; de his quæ exeunt ī um loquor: abutimur. p̄ his quæ exeunt ī. o. p̄ fertū quādo nō est illa contrapositio duoz: ut superioribus exēplis ostendimus. Iuue. Despiciā q̄ scit quantum sublimior atlas Teren. Cuius frater aliq̄tulum ē ad rem audior Quint. Ac quidā si forte susceperint negocia paulum ad dicēdum tenuiora: ea cōuitis implēt. Ita ī aduerbiis p̄cipiisq; multū ante: uel multo atē: paulū post uel paulopost. Verbis autē semp fere cōuenit per um potius q̄ p̄ o. Ex ceptis ab ante præ a post cōpositis more eoz unde cōponunt: ut multo præstat: & multum præstat Salustius: Multo præstat beneficii q̄ maleficii immemorem esse. Ita m ultū uel multo antecellit: paulum uel paulo post habui tua negocia meis. Tam & q̄ similia atq; eadē uidētur tātū & q̄tū ideoq; raro cum compatiuo iungunt: ut Virg. Tā magis illa fremēs & tristibus effera flāmis. Quā magis effuso crudescunt sanguine pugna. Cum superlatiuo frequentius: ut tam hic ē oīum optimus q̄ nobilissimus. Salusti. Quā quisq; pessime fecit: tam maxime tutus est: quod idem ualet: ac si diceret ut q; pessime fecit: ita maxime tutus est. Teren. Nanq; adolescens q̄ minima ī spe situs erit: tā facillie patris pacē ī leges cōficiet suas. Solēt poni tam & q̄ sepatim: & alterū sine altero: utrūq; in significatione uehementiæ: ut Cice. In tam optima causa non debeo timere. i. in tam ualde ac per ualde bōa causa. Et iterum: Nondum erat uestris tam grauiissimis tanq; multis iudiciis ignominisq; concisus. i. iudiciis uestris ignominisq; tantopere grauibus. De q̄ hoc sit exēplum Tu es homo q̄ iucundissimus id ē ualde uehementerq; iucūdus. Sed de hoc differēdū latius: ideoq; nō ī eudē locū icludā.

De per & q̄ cum gradibus. Cap. xix.

Hoc nāq; pōderis ī cōpositione habet per & q̄: sed alterum positiuū p̄prium ē: altez suplatiuū: ut perpulchre: perbelle: perdiligenter: q̄ perpulcherrime: q̄ optime: q̄ diligentis

sine: quorum exemplorum referta sunt omnia; hoc intelligitur quotiens accipitur pro ualde siue uehementer. At contra quod pro quantum nunquam cum superlatiuo: semper cum positiuo: ut Cicero: quod morosi sunt quod amant: ex hoc tu potes intelligere. Vides ut quod pro quantum non potest adiungi uerbo principali duntaxat in recto modo loquendi: hoc est quando non figurate loquimur: ut exprobrandi deridendiue causa: hoc modo quod cito uenisti: quod suauis homo es. Loquor autem quotiens duo uerba in eadem oratione insunt: semper cum uerbo non principali iungi quod pro ualde frequenter uno uerbo contentum esse: & in duobus principali potius gaudere nonnunquam altero: ut ubi est uerbum eo quod primum aduolans. Et ibi est uerbum quo tu quod primum aduolans. At in hac differentia positiuum & superlatiuum aliquando se obiciunt: afferentes Terentius in an. Reiecit se in eum filius quod familiariter. Et in Eunuch. Post illa tempora tu scis quod intimum te haberi. In quorum exemplorum prior est quod pro ualde cum positiuo. In posteriore quod pro quantum cum superlatiuo. Ego uero accipio illud quod familiariter pro quantum familiariter figurate: quasi o quantum familiariter: & hoc accipi pro positiuo: sicut proximum. Dicimus namque hic est mihi magis primus ita hic est mihi magis intimus. Neque tamen in hoc toto meo opere tanta licentia poetarum cōsector: quod usum oratorum. Neque siquid aliter penes auctores reperiat: mihi obesse debet: non legem scribo: quasi nunquam aliter factum sit sed quod frequenter factitatum est: praesertim a. M. T. M. quod Fabio: apud quos siquidem reperiat quod cum positiuo pro ualde aut cum superlatiuo pro quantum: ausim affirmare medose scriptum: ut in praemio de ora. Quam boni primum nulli: quasi de ualde bonis: & non potius de bonis loquatur: uera scriptura erat. boni primum nulli: aut potius cum boni primum nulli. aliter enim uideatur non congrue dici: quod uerbum scribendum utinam in paucioribus esse. Quod Cicero ipse illo suo eruditissimo saeculo: quod uix credibile uideatur: queritur ita ut apud Latinos medosiores sint codices Latini quod Graeci: quod quod apud Graecos longe sit difficilius scribendum quod apud Latinos Romae: Nam cur non sapientius quod pro ualde cum positiuo in illis repiremus: si probassent potius quod respuissent. Quare in hac re non uerebor reprehendere Boetium: Priscianum. & elegantiorum utroque Lactantium: primo super topica Cicero ita ait: Nosti oblatrantis morsus inuidiae: nosti quod facillime in difficillimis causis liuor iudicium ferat: Male dixisse quod facile. Secundus li. xviii. Ita ideo ex uno libro. Cicero: Tot usus praepotere studui: ut docerem frequenter hac constructione usi sunt auctores eloquentiae Latinae. Latinius erat frequenter sunt usi: uel frequenter usos Terentius ita libro primo institutionum. Et quod multa alia de deo nostris hominibus locutus est similia. praemulta ego dixissem: Idem li. vi. Hoc autem duplex sacrificii genus quod sit uerissimum: Trigemistus Hermes idoneus testis est. Et in principio statim libri de officio inquit: Quam nimis siue quietus summis etiam necessitatibus ex hoc libello poteris aestimare. Puto. Cicero. quod sit uerum: & quod parum siue quietus: potius fuisse dictum: qui scribens ad Trebatium: in praemio ita ait. Sed dum fuimus una tu optimus es testis quod fueri occupatus: non dixit quod summe occupatus: aut quod maxime occupatus aut quod occupatissimus fuerim. Quod autem dixi de quod: non debet illud iungi cum superlatiuo quotiens significat quantum unum uerbum excipere possumus: & quae idem significat: quae: ualeo: licet & siqua sunt alia ut scribas quod optime potes. Nec recte dicas: Scio quod optime scribas: quod praeter auctoritatem summorum auctorum etiam ratione utimur. Quia ubi est uerbum potes: ibi quod non iungitur cum superlatiuo: sed cum uerbo: sic scribas optime quod potes. In aliis autem nequit iungi cum uerbo: sic. Scio optime quod scribas: nisi sit alter sensus. Ergo illud plane latinum non est: Quam primum mare intravi: exorta tempestas est: sed cum primum ac quod primum potero: mare intrabo: uel cum primum potero: uel ut primum: uel ubi primum mare intravi: aut ut primum: uel ubi primum potero: mare intrabo: latinum erit. Ex his quae dixi colligit ubi est quod pro quantum: ibi quoque posse poni ipsum quantum: ut Cicero. de aicitia: Nisi quod tanta est inter eos: quod tanta maxime potest morum studio: quod distantia. Quinti. in. ii. Cum aliquid adhibita quod tanta maxime potest cura diligenter elimauerit: ut quoque in locum quod uel quantum succedit. Nunc sine ita: nunc cum ita primo modo: sic ut apud eundem in. xii. Non omittenda pars haec orationis: sed exigenda ut optime possumus. & Cicero in Philip. Quas honorificentissimis uerbis ipse esse sequi potero: complectar mea sententia. Altero modo sic: ut apud eundem de oratore. Haec ut breuissime dici potuerit: ita a me dicta sunt. De positiuo autem nemini dubium erit quod & ut conuenit non possumus: ut idem in Philip. Sed reliquum cursum uita quod quid possumus: breuiter praestringam: & ut potui breuiter perstrinxi. Recte ergo quod pro quantum cum positiuo & superlatiuo: intercedente uerbo possumus. Male autem cum comparatiuo siue sine possumus: ut quod plura uolumina ille composuit: dicendum est comparatiua: non quod plura: ut quidam male scribunt. In aduerbio quoque superlatiuo nonnunquam legimus comparatiuum pro praerunq: siue per possumus: ut narraui re gestam quod breuiter potui: aut quod potui breuiter. Cuius hic quidem sensus: sed tamen barbare prolatus est. Narraui quod breuissime potui: quod hoc secundum potest accipi in eum sensum: qui est breuiter quod potui: siue ut apertius loquar: breuiter quod potuissim. Primus modus sic accipi non potest: nec hoc quidem barbaria caret: licet huius loci non sit. Iste est nimis iuuenis ad dandum sibi tale negotium: quod sic latine diceretur. Iste est nimis iuuenis aut iunior: quod ut ipsi detur tale negotium: uel est iunior quod cui tale negotium datur: Cuius rei plurima ubique exempla sunt: ut Quinti. Sed hoc aptius est quod ut probatum sit. Idem in. x. Ideoque ne suscipiendae quod sunt causae plures quod quibus suffectus se sciat. Et ita opus ichoae Valerii Maximi: Urbis Romae: externarumque gentium facta simul ac dicta memoratu digna: quae apud alios diffusa sunt: quod ut breuiter cognosci possint. i. latius sunt dispersa ut non breuiter possint cognosci. i. eadem

rationem cadit ille modus: qualis est: Maiorē geris uestem q̄ pro habitudine corpis: ut Curtius: Maiorem q̄ pro magnitudine siluæ reddebat sonū. Illud hoc loco iocosum inferere non pudebit. Siquis i interrogatus huius positiui pulcher qui compatiuus sit: & qui suplatiuus: non aliter bene respondebit: nisi ita multo pulchrior q̄ pulcherrimus. Ex his autem duobus de quibus diu dixerimus p̄ & q̄ cōstat unū p̄q̄: quod utri dandū erit positiuo an suplatiuo. Vtrunq; enī in eo ptē sibi uendicat: certe positiuo: uel quia antierus est: uel quia indecens uideret duo aduerbia uehementiā significantiā suplatiuo imponi. Dicimus ita perq̄ doctus: perq̄ eruditus: perq̄ pulcher. Et sicut uerbo solet p̄poni p̄: ita perq̄: ut puelim: p̄placet: p̄q̄ uelim: p̄q̄ placet. Plinius iunior in epistolis: Perq̄ uelim scire nisi interpositum sit q̄ inter p̄positionem & uerbum cum quo illa copulatur: quale apud Terentium: Perpol q̄ paucos repias meretricibus fideles euenire amatores: quod sic resoluit: Pol p̄q̄ paucos. Boetius tamen in cōmentariis logica breuioribus sperlatiuo dedit dicens: Apud scriptores quidem græcos p̄ q̄ rarissimos. Et Pomponius de origine iuris digestorum Iustiniā libro primo. Nam ante eum Seruius duos libros ad Brutum p̄q̄ breuissimos ad edictum subscriptos reliquit. Et facundus scriptor Curtius lib. iiii. Bessum quoq; bactrianorum ducē perq̄ maximo posset exercitu coactō descēdē ad se iubet. Sed huiusmodi exēpla tā rara sunt: ut dubitē an librationū sit culpa: certe ipse sic loqui non ausim: Aulus quidē Gellius hoc quod p̄cipimus semp̄ custodiuit. Cæterū ut est in loquendo cōnōsiō: p̄ perq̄: ita loquit̄ sane q̄ utile: uoce admodū q̄ suauis: oppido q̄ libēs: nimis q̄ ineptū: quæ aduerbia idem pollent: quod p̄ pro ualde: V sitatius tamen ē p̄q̄: ut p̄q̄ utile: uoce p̄q̄ suauis: p̄q̄ libēs: p̄q̄ ineptū. Tamen Cæsar cōmentario. xiii. Quibus rebus oppido p̄q̄ pauci sub pellibus acquiescebant. Et Seruius Sulpitius ad Ciceronē scribēs ita incipit: Posteaq̄ mihi renūciatum ē de obitu filiaē tuæ sane q̄ p̄ eo ac debui: grauit̄ molesteq; tuli. Et ad eundem Cælius ita etiā incipit. Sane q̄ litteris Cæsar̄is sumus commoti. Nam Cassius cis Euphratem parthorum copias esse scripsit. Et Brutus quoq; Deius ad eundem: Nam suos ualde q̄ paucos habet. Et iterum in eadem epistola: Sane q̄ gauisus sum. Quid plura: Ipse quoq; ad fratrem Cicerō: Nam q̄ de Pompeio Caninius ait. Sane q̄ refriguit: Non succurrit mihi si quod aliud exemplū apud Cice. repperi: Et Titus Liuius nescio an alibi q̄ lib. xlviii. Cū haud facile esset: aut ea quæ abiicerent: aut quæ aduersus ea dicenda erāt memoria cōplecti. Nec. n. multa solum: sed etiā pluraq; oppido q̄ parua erant. Hæc igit̄ dant̄ positiuo: illa uero magis suplatiuo multo & lōge in eo fere significato quo solet q̄ cum superlatiuo: sed cū hac tamen differentia: q̄ huic q̄ nō tribuimus genitiuum illū suplatiuū proprium: ut ablatiuū accusatiuumue cum p̄positiōe ut sit sine ipso q̄. M. T. Acerrimū autem ex omnibus nostris sensibus esse sensum uidendi. Et iterū Quē Crassus dilexit ex oibus plurimū: nō dixit q̄ acerrimū: aut q̄ plurimū ex oibus siue inter oēs.

De longe: multo: facile: ualde.

Cap. xx.

D quod sit in multo aut in longe p̄ ualde: & in facile pro non dubie: ut **Quin. li. ii. Declamādi rō:** ut est ex oibus nouissime inuenta: ita & multo ē utilissima. Idē Lōge oīum quos quidem mihi audire cōtingit: præstātissimus Domitius Afer: & M. Tullius: Sed ego neq; eis assentiar: neq; harum disputationū inuentori & principi lōge omnīū in dicendo grauissimo & eloquentissimo Platoni. Idem pro Rabirio: **Vig.** unum totius Græciæ facile doctissimū Platōnē. Amat etiā lōge ut multo secū iungi cōparatiuum: ut **Virg. in. ix.** At pedibus lōge melior **Lycus:** & ea de quibus antea disputauim: alias: aliter: secus: atē: post: p̄: ut lōge præstās: lōge p̄stat. **Quinti.** Sed cum lōge p̄cedunt ingenia uiuentiū: Et cætera quæ suplationem quandā hēnt: & p̄xime ad cōparatiua accedunt: ut lōge supat: lōge uincit: & ea quæ diuersitatem more illoq; alias: aliter: secus: q̄ lia sunt: diuersus: dissimilis: alienus: ut lōge diuersus: lōge dissimilis: lōge alienus. Princeps ne adiectiuum quidem est more positiuoz: tamen quia suplationem significat asciscit sibi lōge: ut idem. **No. uem** uero lyricorum longe **Pyndarus** princeps: & facile pro eo quod est haud dubie. **M. Tullius** pro **Roscio:** Non solum municipii latinitatis ex quo erat: sed etiam regionis illius & uicinitatis uirtute: existimatione: nobilitate facile princeps. Præterea cum præcipuus: cum primus: cum secundus: & si qua alia sunt: ut **Quintilia.** de **Euripide** loquens in affectibus: Tum in omnibus: tum in his qui miseratione constant: facile præcipuus & admirandus maxime est: Sic facile primus: uel facile summus. Facile uero secundus dicitur: nō ad ordinē respiciētēs: sed ad dignitatē: q̄le est: Tu es facile secundus a rege: hoc ē facile post regem p̄mus. Lōge igitur pro ualde proprium est: exceptis paucis compatiui & suplatiuū: Ipsum autem ualde positiui & uerbi: ut ualde diues: ualde paup; ualde laudat: ualde uituperat: Nec ausim dicē longe diues: lōge laudat: nec ualde ditior: ualde ditissimus: Hæc at̄ quæ a me de aduerbiis tradunt̄: nō fuerunt itentata ueteribus grāmaticis: nā nuper cum iam ista cōposuissem inueni in bibliotheca beneuentana **Sergium** super **Donatum** ita dicentem: **Donatus** dicit quinque tantum aduerbia positiuo esse iungenda: tā: magis: maxime: minus: & minime: ea scilicet ratiōe: quoniam uim in se habent comparandi: atque idē non debent comparationis casibus iungi: ne uideatur comparatio geminata: **Qui** enim dicit tam doctior: pene hoc dicit doctior: q̄ latinitas non patitur: **Probus** autem dicit oīa aduerbia quæ uim augmentis aut minuentis in se habēt: nō debere cō

ungi nec comparatiuo: nec superlatiuo: ut sunt ista ualde: multū plurimum: per & similia: Nam ista oīa tantum positiuis casibus debemus adiungere. Idem Sergius longe post ait: Cōparatiuo & superlatiuo quinq; hæc cōparationis aduerbia nō apponemus: ut tam: minus: minime: magis: maxime: quæ tamē soli positiuo adiciuntur. Hæc quæ tres auctores tradūt: & impfecta sunt: nec oīno uera: ut ex his datur intelligi: quæ ipse præcepi. Dicimus. n. multo fortissimus: & ego sum tā te fortior: q̄ te nobilior: & tam omnium fortissimus: q̄ nobilissimus: Comparatiua uero addi non oportere comparatiuis: ne præcipiendum quidem est. Quod autem posuit minime & maxime & similia Sergius: non recte posuit. Nam minimum est proprium aduerbium superlatiuum: minime uero pro negatiōe accipitur: quasi nequaquā: ut hic homo est minimū litteratus: id est paucillum litteratus: & ego sum minime litteratus: id est idiota: nil prorsus habens litteraturæ.

De proprietate quadam comparatiui.

Cap. xxi.

ATq; hæc hæctenus: illud ad extremum adiciamus: de cōparatiuo consuetiorem se: monē esse per accusatiuum: q̄ per nominatiuū in illis: quale ē. Tu maiorem laudem assecutus es patre tuo: tuisq; maioribus. Vix audeas dicere tua laus ē maior patre tuo. Tamen solemus aliquādo sic uti: Virg. in. viii. Non secus igni potens: nec tempore segnior illo. Et Quint. de apibus pauperis: Vnum rogo ne cui minor dignitate uestra uideatur causa litis meæ. Et in tertio institutionum: Non debes apud prætorem petere fidei cōmissum: sed apud consules maior prætoria cognitione summa est: fortasse uideat mollius in obliquo casu: quod ita si nō est: uolo tamē annota tū esse: q̄ incōsuetu uox auribus hæc uidetur esse: maior summa pecuniaria est prætoria cognitio: pro eo quod est maior summa: q̄ ut apud prætorē peti possit. Minor causa dignitate uestra: pro eo quod est minor q̄ ut uideat digna quæ apud dignitatē uestram agatur. Et Vulcanus nō segnior illo tpe: pro eo quod est segniori tempore: q̄ illud fuit. A quo nō dissimile illud est: Ego sum maior. xx. annis: pro eo q̄ ego sum maioris ætatis ea quæ est. xx. annoz: uel minoris ætatis. xx. annoz. Nā & hoc licet dicere quale etiā est. Ego sum maior. xx. annoz: id est ætate tali: uel ego sum maioris ætate. xx. annoz. Frequentissime aut huiusmodi genere oratiōis utimur: ubi adest hoc nomē opinio ut sumditior opinione hominum: quasi opinio hoīum diues sit: & nō sic accipi debeat magis: q̄ opinio hominum sentit: uel q̄ homines opinantur. Cicero Brutum suum sic exorsus est. Cū e Cilicia decedens Rhodum uenissē ibiq; de Quint. Hortēsi morte esset allatum: maiorem opinione hoīum cœpi dolorem: pro eo quod est maiorē: q̄ ille quem in me hoīes opinant. Nec illud ab multū recedit: cū dicimus. Nihil isto homine peius: nihil tuo patre abiectius: nihil hoc uino insuauius: pro eo quod est nullus isto homine peior: nemo patre tuo abiectior: nullum uinū hoc insuauius. Rursus in hac laude: nihil isto homine melius: nihil patre tuo generosius: nihil matre tua sanctius: nihil uxore tua ueracundius: nihil hoc uino suauius. Dictum est de oībus rebus nō tantū de singulis: interdum etiam ubi nihil plus cōprehenditur in uniuerso: q̄ in pte: ut nihil est te litteratus: nihil est illo prudentius: nihil ē isto inhumanius: nihil plus significet hoc modo: q̄ si dicas: nemo te litterator: nemo illo prudentior: nemo isto inhumanior: quoniam litteraturæ: prudentiæ: inhumanitatisq; non nisi in hoīes cadit. Quid ergo in neutro genere potius q̄ masculino & foeminino placet? Nempe quia nescio qd plenius & suauius in neutro genere. Ideoq; tali sermone delectati auctores sunt: ut ipsorū crebra exempla documēto esse possunt quæ inquirentibus notiora erunt: q̄ ut a me hic afferri debeant.

De compositis a somnus.

Cap. xxii.

ASomnus composita quædam sunt secundæ semp decli. quæ dā tertiæ: Secundæ: Cicero in Verri. Hic etiā cū semisomnus stuperet. Et Cælius in Antonium. Ipsum nāq; offendunt semisomno sopore pfligatum. Et Salu. in iugurthino. Signo dato castra hostiū inuadūt: semisomnos partim: alios arma sumentes fugāt. Insomnem & exsomnem draconem sæpe legimus: & fere hanc differētiā seruatā inuenimus. Hæc admonui: ut in nominibus quæ ancipitem in compositione declinationem sortita sunt: tamen sciamus usum frequentiorem imitandum. Seneca autē de breuitate uitæ ait: Quam multi extrema crapula semisomnes & graues.

De exeuntibus in osus.

Cap. xxiii.

Omina quæ exeunt in osus: partim a noīe descendunt: partim a uerbo: partim ab utroq; & ea qdem quæ descēdunt a nomine: habitio nē siue uehementiam: copiamue significat & affectionē: ut animosus: ingeniosus: lacertosus: neruosus: saxosus: aquosus. Hæc copiam siue uehementiam habitioemq; significant: q̄ habent in se uehementiam ac copiam aquæ: saxoz neruoz: lacertoz: ingenii animi. Vinosus: mulierosus: libidinosus: seditiosus: factiosus: q̄ affectus ē ad hæc & amat uinū: mulieres: libidinē: seditiones: factiones. Rursus ea quæ a uerbo sunt: partim actionem significat: partim passionem: partim utrūq; studiosus: fastidiosus: stomachosus: iniuriosus: contumeliosus: curiosus: semp actiue ab auctoribus accipi solēt. Ociosum ē in re aperta inculcare exempla: quæ uulgo sunt plurima. Hæc enim accipiuntur pro his qui operam dant studio: qui fastidiunt qui stomachantur: qui iniuriam contumeliamq; faciunt: qui nimis curant nisi uelimus hæc a nomi-

nibus uenire nō a uerbis: ut fraudulosus: qui fraudem facit: quod a fraudula diminutiuo uidetur uenire potius q̄ a fraude: quemadmodū meticulosus qui timidus a meticulo magis q̄ a metu: & somniculosus magis a somniculo q̄ a somno: & siticulosus a siticula magis q̄ siti uenit. Tenebricosus quoq; reperitur & tenebrosus: licet quædam ab usu regulaq; recedant montuosus potius q̄ montosus: saluosus q̄ saltosus: tortuosus q̄ tortosus: Verū tamen quæ sunt quartæ declinatiōis assumūt u. ut uultuosus: actuosus: fructuosus. Ideoq; illud in psalmo: oues eorum scotosæ legendum est scotuosæ a scotus: sicut ediuerso pleriq; scribunt monstruosum p̄ mostroso. Luca. mostrosiq; hominum partus. Nec modo in osus nomina quartæ declinationis: uerum etiam in arius: ut salutaris: actuaris: fructuaris: cum noīa secundæ declinatiōis careant u. ut asinarius: caprarius. Odiosus & inuidiosus passiuæ: ille enim significatur qui odio habetur & cui inuidia: non is qui odit & inuidet. Hæc passio nem significant utiq; cum a uerbo ueniunt: secus cum a nomine. Nam odium molestiam quoq; antiquitus significabat. Teren. in phor. Nunq̄ odio tuo me uinces. Et iterum. Si porro esse odiosi p̄gitis: id est molesti. Cice. Ad atticum. Sed cum horas tris fere dixisset: odio & strepitu fenatus coactus est aliquando perorare. Et in Catone maiore: Infirmo corpore odiosa est omnis offensio. Et de oratore. Verum si placet quoniam hæc satis spero uobis quidem certe maioribus molesta & putida: ad reliqua aliquanto odiosiora peramus. odiosiora dixit quasi molestiora. Inuidia autem præter illā si gnificatiōem nota est: uel dicto uel facto in alteræ maliuolentiæ cōciliatio ut si quis referat ostendat uel calamitates suas: ut auctori calamitatum odium cæterorū concitet: & hoc uocatur inuidiam facere: uel uocare: aut adducere in inuidiam. Inde inuidiosa res: quæ atrocitatem facti augēs inuisum illud uel illius auctorem facit: & inuidia quasi atrocitas uel detractio. In quam significatiōem accipio illum uersum. Inuidiam nimio cultu uitare memento. Nam latentem inuidiam quia non deprehendo: uitare nequeo: sed eam quæ extrinsecus significat uel uoce uel gestu cū populus indigne ferre se indicat in aliquo nimium & insolentem corporis cultum. Ideoq; subiungitur. Quæ si nō lædit tamē hanc sufferre molestum est. s. hanc uel uoce uel gestu: uel utroq; modo detractiōem. Quare illud quoq; terentianum. Ita ut sine inuidia laudem inuenias & amicos pares. Et illud Salustii. Licet e Demosthene sit sumptus: inuidiam gloria superasti. Formidolosus: laboriosus: operosus pariter actiue passiuq; accipiuntur Terentius. Egon formidolosus: id est ego ne qui timeam. Salustius. Regibus boni q̄ mali suspectiores sunt: sempq; his aliena uirtus formidolosa est: id est quæ formidatur. Cice. Videtis ut senectus nō mō languida nō sit: ueq; etiam operosa: id est quæ agit: & rebus agendis operam dat. Idem pro Cælio. Vos laboriosos existimet: quibus ociosis ne in cōmuni quidem officio liceat eē. Ouidius. Moles operosa laboret. Operosa quæ ab aliquo operata est: nō quæ aliquā facit uel uehementis operis: & multarum operarū. Ita res laboriosa: uel q̄ in ea laborem capiamus necesse est uel q̄ plena laboris est. Voluptuosus quoq; & religiosus licet e uerbis nō ueniunt: tamē istis similia sunt: ut affectionem significant & habitationem siue plenitudinem: simulq; actiue accipiuntur: & passiuæ. Voluptuosus homo qui per quā amat uoluptatem: res uoluptuosa quæ in se habet uoluptatem uel quæ plena ē uoluptatis: & qua homo delectatur: ille recipit: hæc res recipitur. Religiosus homo q̄ amat religiōem. Sepulchra & monumenta religiosa sunt: id ē habent in se religionem. Ille adoratur: hæc adorantur. Præterea gloriosus: famosus: & imperiosus: nō nihil & ipsa a cæteris differunt. Nam licet legamus gloriosam uictoriam: id est plenam gloriæ. Et apud Iuuenalem Famosos equitum cū dictatore magistris: & imperiosos populos hoc est latum imperiū possidentes: tamē dicimus ita gloriosum hominem affectatorem gloriæ ut uinosum cupidum uini: & mulierosum nimis appetentē mulierem: qualis miles gloriosus apud Plautum & Terentium. Et famosum pro infami & turpi: ut famosa mulier quæ noscitur impudica esse. Et imperiosus ostentator imperii in exercēda sæuitia: qualis Torquatus apud Liuium: qui filium sæuitia ob imperium cōtemptum occidit: unde imperiosus appellatus est. Verum gloriosus & imperiosus quando honestæ significantiæ sunt pro gloriā imperiumq; habēt habitationem: plenitudinemq; significant: Quando inhoneste: affectionem ut dixi. Similiter quæstuosus & sumptuosus ab affectione magis q̄ ab habitatione siue plenitudine ueniunt. Quæstuosus homo est auidior quæstus & lucri undiq; lucre quæritans. Sumptuosus q̄ auidior est sumptus q̄ quæstus: & immoderatum sumptum facit: id est immoderatas impensas. Quæ duo magis possunt accipi actiue q̄ passiuæ: magisq; ad homines pertinent: ut homo quæstuosus: homo sumptuosus. Luctuosus uero magis ad rem: ut res luctuosa: hoc est plena luctu. Nescio an liceat de homine misero & afflicto dicere homo luctuosus: sicut fortuna huius luctuosa. Ab industria autem non habemus industriosus: sed industrius: nec a uirtute uirtuosus more græcorum: qui ἀσωτόν ἀπέτη: non dicunt ἀπέτοσ: licet habeant ἀπέτοσ: sed pro illo dicunt tum ἀγαθός: id est bonus: tum ἀσούδατος: id est studiosus: Aristotele quoq; & aliis quibusdam testantibus: quod Cice. ad Herennium imitatus est dicens: Ideoq; bonis uiris & studiosis amicus erat. Morosus a more uenit: non a mora. Primam enim habet longam: ut mos moris: Significat eum qui nimis exacte: nimisq;

ad unguem fieri omnia postulat: ut aliquando ob id indignetur atq; irascatur: ut Suetonius de Cæsare: Circa corporis curam amorosior ut non solum tōderetur diligenter: sed etiam uelleretur. Et idem de Tyberio: Sed affectione & morositate obscurabat stilum: Cicero de senectute: At sunt morosi & an. xii. & iracundi & difficiles & senes: Et idem secūdo de oratore. Me quidem hercle illa ualde mouent stomachosa: & quasi summorosa ridicula: non cum amoroso dicuntur: tum enim nō sal sed natura ridetur. Suetonius accepit pro cupido nimis exactæ diligentia. Cicero adiungit impatientiam & iracundiam: in significato tamen illo superiore posuit in oratore: Vsq; adeo morosi sumus: ut nobis non satisfaciatur ipse Demosthenes. Deniq; sic dicitur morosus a nimia diligentia & seueritate: ut curiosus: a nimia cura: quotiens plus diligentia q̄ oporteat impendimus rebus: uel nostris uel alienis. Nostris: quum minutissima quæq; disquirimus & nullius frugis. Alienis: cum de rebus ceterorum occultioribus non satis cum pudore perscrutamur aut interrogamus: Sed non tam a cura curiosus uidetur descendere: q̄ a curia: cuius compositum est magis in usu incuria: id ē negligentia: tametsi curia a cura uocatur. Atq; ut curiosus a peruersa cura uocatur: ita cerebrus a peruerso cerebro. Vnde Horatius: Donec cerebrus profilit unus: id est insanus & peruersi cerebri. Pannosus & ipsum aliquid differentia habet. Is enim dicitur pannosus qui crasso panno ae uili opertus ē. nec de hoc nisi de paupere dicitur: quæ exempla sunt plurima.

De uerbis inchoatiuis falso sic dictis.

Cap. xxxiiii.

Rammatici auctores uno ore uniuersi qui de hac re scriptum aliquid reliquerunt: aut illa uerba in se ut calefco: frigesco significare inchoationem: ideoq; inchoatiua: illa i se ut uiso: desiderium: ideoq; desideratiua: Illa in rio: ut e furio meditationem: ideoq; meditatiua appellari: in quibus omnibus ab omnibus dissentio. Sed Priscia. eruditorū nuper rimo potissimū respondebo: qui ut ordinem sequar: inquit in illo Vergiliū uersu: Aegrescitq; mededo: significare inchoationem: Quale medicū uoluit esse Prif. quo curante q̄s incipiat ægrotare: q̄q̄ quomodo curari quis ante possit: q̄ ægrotus sit: Necessē est ergo ut ante ægrotare cœperit: Et cum dicitur ægrescere: intelligatur intermedendum ægriorem fieri. Et hoc de Turno Vergilius intellexit: cuius augebatur ægritudo ad Latini salubria consilia: sicut de Didone prius dixerat: Expleri mētem nequit: ardescitq; tuendo. Quid igitur attinet exempla repetere: cum nunq̄ in sensu inchoationis repiatur. An illud apud Quintilianum hoc significat. Tenuit cōsuetudo quæ quotidie magis inualescit: An illud Ciceronis: Quanto plura ille miscebat. tātō hic magis indies conualescebat: Et illud ecclesiasticū: Qui sordet sordescat adhuc: Quomodo pōt quid quotidie incipere ualidum fieri: & quidē magis q̄ dicit respectu p̄cedētis ad inchoationē: nihil p̄cedit: aut quomodo quod sordet pōt incipere sordere: & sordescere adhuc: id ē magis q̄ quid magis: certe q̄ antea inceptat. Sed quid ibi disputamus: cū dicat: Qui iam sordet sordescat adhuc: quasi sordidior fiat: nō autem sordere incipiat: quia iam sordet: ideoq; græce & hoc: & cætera huiusmodi uerba & passiuā explicant: & illud græce sordescat nihil aliud ē q̄ sordides: Plautus i captiuiduo: Ego qui tuo mœrore maceror: macesco: cōsenesco & tabesco miser. Pro eodē pene accepit maceror & macesco: nisi q̄ maceror ad animum magis pertinet: quasi affligor: macesco magis ad corpus: Videat aut ratio uelle dici potius macresco: ut nigresco: pigresco: ægresco: sed etiam dici pōt macesco: ut acesco: crebesco tamen potius dixerim: q̄ crebesco. Vege ad rem. Ediuerfo Virg. Maria incipiunt agitata tumescere: Et itez: Fluctus ubi primo cœpit cum albescere ponto. Et itez: Sin in processu cœpit crudelescere morbus: Vbi qd opus erat dicere: q̄ incipiāt res tūescere: albescere: crudelescere: cū satis: imo magis p̄prium fuisset dicere: q̄ tūescabant: albescebant: crudelebant. i. q̄ incipiebant siue inchoabant tūere: albere: crudere: Quid ergo significant uerba inchoatiua: Nempe ut breuiter finiam: q̄ uerba composita p̄ fio: calefio: frigesio: tepesio: sordesio: ægresio: ardesio: quæ ideo in usu non sunt: quia supuacuum esset duas nos uoces habere idem significantes. Nec nisi ubi alterz deficit: alterius p̄sidio utimur. Calefscens p̄ calefiens: patescens pro patefiens: cum utrunq; repiāt patesco & patefio: q̄q̄ ne in simplici quidem suo repiāt fiens: nec quod ab hoc format siendum. Dicimus itaq; calefscens & calefaciendus. nec defunt q̄ fiens utant: sed in eo de quo loquor significato: ut in psalmo. xi. Et factum est cor meum tanq̄ cera liquefiens in medio uentris mei: quum in alia translatione dicatur liquefscens: ex quo liquet eiusdem utrunque esse significationis. Idiomate quoque italico atque hispano: quod ex italico oriundum est astipulante: apud quod p̄ ene latina uoce hæc uerba pronuuciantur: & certe in hunc quem ego dico sensum: quale est hoc: Omni die macresco. omni die magrisco: per quod incrementum assiduū atq; continuū declarat non inchoatio. Quod si qd inter huiusmodi uerba i se & i fio itererit: hoc esse aebitor: q̄ hæc in se passionē ex se habet: illa uero extrinsecus allatam: ut i Aegypto Cæsar cū hostes fugeret: elata leua natabat: ne libelli quos tenebat: madefieret: melius q̄ ne ma-

descerent. Et cum fores aperiuntur: melius madefiūt dicitur: q̄ pateſcunt. At cum quis balneo ſudo
re irrigatur: & fores ſua ſponte aperiuntur: magis ille madefcit: q̄ madefit: & hæc magis pateſcunt:
q̄ pateſiunt. Inchoatiuorum autem præterita dicuntur eadem eſſe: quæ primitiuorum: tamen pau-
ciſſimis curæ eſt dignoſcere quando a primitiuis ſunt: quando ab inchoatiuis: quorum multum dif-
fert ſignificatio: licet crebrior ſit illa inchoatiuorum: ut pinguit macruit: frixit: caluit: idem eſt quod
factus eſt: nō autem pinguis fuit: macer factus eſt: & frigidus & calidus factus eſt: non autem macer:
frigidus & calidus factus fuit. Nam pinguet idem quod pinguis ē: macret: friget: calet: idē quod ma-
cer ē: frigidus ē calidus eſt. Quorum præterita ſunt pinguit: macruit: frixit: caluit. Vix unq̄ in hoc
ſignificato pinguis: macer: frigidus: calidus fuit: ſed in illo pinguis: macer: frigidus: calidus factus eſt:
ut etiam ex hoc apertius patebit exemplo. Tam cito macruisti: tam ſero pinguiſti: nō id ſignifico q̄
tam cito macer: aut tam ſero pinguis fuiſti: quaſi nunc talis non ſis: ſed q̄ macer aut pinguis factus
eſt: atq; etiam talis eſt: ſiue tunc eras. Sed de alio tempore loquimur. Quæ præterita quia a primitiuis
non ueniunt: ut ſignificatio indicat: neceſſe eſt ueniant a deriuatiuis in ſco. Vnde probatur etiam in
choatiua non ſignificare inchoationem. Quare ſeruius uiderit qui his uerbis præteritum nō tribu-
it: quorum frequentius eſt q̄ ſuorum primitiuorum. Nam q̄ ait quia inchoatiua ſunt: ideo carere præ-
teritis: caſſa ratio eſt: cum ipſum uerbū inchoo etiam præteritum habeat. Verum hæc uerba nec in
choatiua ſunt: & præteritum habent. Illud tranſeo: q̄ multa ſunt quæ pro ſuis primitiuis accipiun-
tur: conciteſco: adhæreſco: deliteſco: concupiſco: labarſco: obdormiſco: contremiſco: expaueſco:
& his ſimilia.

De uerbis deſideratiuis male ſic uocatis.

Cap. xxv.

Am quæ idem auctor deſideratiua appellauit: ipſius quoq; exemplo oſtenditur nequa-
eſſe deſideratiuæ ſignificantia. Hoc enim exemplum ille aſſert. Vir. in. viii. Nam memini
Heliſionæ uiſentem regna ſororis. Laomedontiadem Priamum uiſentem dixit: pro cupiē-
tem uidere: quod græci οφρυωv ατ. Idem in eodem exemplo Seruius dixerat. Simile eſt
facio faceſſo: capio capeſſo: lacero laceſſo: arceo arceſſo: accio accerſo: quæ poſſumus nō incongrue
deſideratiua nominare. Sed quæro a Prifciano cur magis Priamus cupiebat uidere ſororē: dum iter
faciebat: q̄ cum erat in Troia: cur magis Priamus q̄ cæteri: aut cur ſolus: Poſtremo quis nouit uolun-
tatem eius: Quid agat uideo: quid uelit non uideo. Quid ergo ſignificat uiſere: Nimirum id quod
agit Priamus ire ad uiſendam ſororem: quod frequentatiuum ipſius declarat uiſito. Itaq; actū cor-
poris hæc ſignificant uerba: non affectum mentis. Viſo: uado ad uidendum: non autem cupio uide-
re. Cicero ad atticum. Cupio equidem & iam pridem cupio Alexandriam reliquamq; Aegyptum ui-
ſere: id eſt ut ego ſentio: ire ad uidendum. Aliter dicendum erat uiſo equidem & iam pridē uiſo: quo
certe modo ne Prifcia. quidem ipſe loqui auderet. Vſurpamus tamen hæc uerba: quæ admodum de
ſuperioribus teſtatus ſum pro eorum primitiuis: ut miſſi ſunt legati uiſendi cauſa: id eſt uidendi: q̄
certe ita exponi non poteſt cauſa uidere cupiendi: tolerabiliorq; mea ſententia foret cauſa: ut eant
ad uidendum. Similiter faceſſo eo ad faciendum: uel facio. Virg. Haud mora continuo matris præ-
cepta faceſſit. Frequentius tamen accipitur pro eo ad recedendum uel recedo. Liui. lib. i. Faceſſe hic
Tarquinos: aut Corynthem. Capeſſo: eo ad capiendum: uel capio. Laceſſo: eo ad lacerandum: uel la-
cero pro uocando. Accerſo uel arceſſo: utruq; pro eo aduocandum: uel uoco. Teren. in andria: Ob-
ſtricem accerſo. Quidam & in quarta coniugatione utuntur: ut ibi. Mitte ioppen: & accerſi Simo-
nem quendam qui cognominatur Petrus.

De uerbis meditatiuis non recte ſic uocatis.

Cap. xxvi.

Ommodius autem deſideratiua atq; optatiua uocarentur ea quæ nominantur meditati-
ua in rio parturio: eſurio. Cice. Vtinam aliquando dolor populi Ro. pariat quod iam diu
parturit. & Liui. Et quod diu parturit: animus ueſter aliquando pariat. Affectum ſigni-
ficauit non cognitionem aut actum corporis: propter hoc uerbum indicatur. Vnde medi-
tatio armorum: meditatio declamandi: meditatio gladiatorum: id eſt exercitatio. Eſurio: cupio: edere.
Quint. pater filios eſurit. Valerius. Mar. viii. epigrammatum. In omnibus uacerra quod cōclauibus
conſumit horas. Et die toto ſedet. Cœnaturit uacerra: non cacaturit: id eſt cœnare cupit: non & cæte-
ra. Vel dicamus hæc accipi pro primitiuis. Scaturio magis pro ſuo primitiuo ſcatet ponitur: quod ē
non ſolum aquarum: ſed herbarum cæterorumq; ſua ſponte ubertim naſcentium. Qui ſi uolumus
ſua quibuſq; apta tribuere uocabula: nec a conſuetis recedere: ea quæ ſunt in ſco appellemus medi-
tatiua: id eſt exercitatiua. Qui enim caleſcit ſiue caleſcit. quaſi meditatatur: atq; ut creſcat exercetur. Te-
ren. Nunc uide utruuiſ argentum accipere: an cauſam meditari tuam. Et in ſo inchoatiua: hæc in
rio deſideratiua. Atq; hanc opinor fuiſſe ueram & germanam uerborum ſignificationem: quam an-
tiqui tuſ impoſitam poſteritas deprauauit.

Vædam orationes infinitum magis postulant: quædam gerundium: quædam utrunq. Adiectiua magis infinitum: siue actiuum: siue passiuum. Substantiua gerundium genitiui duntaxat casus. Nam de accusatiuo mox dicâ. Tu es dignus habere opes: tu es dignus honorari. Tu es lætus me bene ualere: tu es lætus me honorari. Rursus tempus est gaudendi: locus est postulandi: commoditas est alloquedi. Participia autem & multa adiectiua a uerbis deriuata: utraq; formam sibi uendicant. Sed participia iuncta infinitis: dicuntur seruare uim participiorum: iuncta gerundio: uim nominum. Timens nauigare & nauigandi cupiens discere & discendi: doctus: peritus: promptus: consuetus cantare & cantandi: timidus: cupidus: auidus nauigare & nauigandi. Nam illud admonitione non indiget: optima res est agricolare: recte dici: optima res è agricolandi dici non recte: quia sic illud resoluitur: agricolare est optima res: hoc resolui sic non potest: agricolandi est res optima: nisi forte dure & aspere: sic. Ipsa enim res agricolandi est optima. Quare illum non probauerim: qui dixit: non est mihi opus respondendi: cum esset dicendum respõdere: ut sit suppositum me respondere: opus uero appositum. Item habeo mandatum a patre cõueniendi te: latine dicitur: mandatum est mihi a patre conueniendi te: dicitur non latine: quia mādatum hic uerbum est: unde non potest regi huiusmodi gerundium: illic nomen substantiuum unde regitur gerundii genitiuus: nisi in utraq; oratione exceptione utaris. In prima quidem ut sic intelligas: habeo a patre mandatum conuenire te: scilicet hoc ipsum conuenire te: In secūda uero: ut mandatum sit nomen: non uerbum aut participium: quasi mandatum adest mihi. Ad quam tergiuersationem confugeret non poterit quispiam in talibus exemplis. Habeo in talibus publicis a patre mandatum conueniendi hic non poterit dicere conuenire te. Item est mihi iunctum ac mandatum conuenire te: ubi dicere non poteris conueniendi te. Cice. tamen ad uxorem nouo quodam modo locutus est: cū in animo haberem nauigandi: pro eo quod est nauigare: ut li. i. de diuinatione: Haberetq; i animo nauem conscendere. Itaq; subintelligitur propositum siue uoluntas: sicut in illo fit apud eundem. Cum illius diei mihi uenit in mentem. Et alibi: Non minus ei uenit in mētem potestatis: quam æqtatis tuæ. Vbi quidam uolunt accipi genitiuum pro nominatiuo. Mihi potius placet subintelligi conditio status: qualitas illius diei. tuæ potestatis: tuæ æquitatis: aut aliquid simile: ita hic propositum siue uoluntas: ut sit cum habetur in animo propositum nauigandi. Venio nunc ad accusatiuum gerundii. Dicimus itaq; induxi te ad nauigandum: non autem nauigare: uisi more græcorum: qui cum careant gerundio: funguntur infinito cum articulo: raro sine eo: licet nunc quidam frequentissime utantur: ut non ueni soluere legem: sed adimplere: pleriq; eruditorum dixissent non ueni ad soluendam legem sed ad implendam: quos & ipse nunc imitor: & imitandus omnibus arbitror. Quam enim causam habet: ut alienam linguam seferis: relinquo tuam: quanq̃ nec illam quidem sequaris: cum careas articulis: quibus græci utuntur. Et quod illi habent: in malis dicere quia aut quoniã quod: ut in eodem putatis: quia ueni soluere legem: cum esset dicendum quod. Sed ad rem: Vocauit te ad currendum: nõ currere. Sto ad prædandum: non prædari: sedeo ad audiendum: non audire: uado ad uenandum: non uenari. Rursus iussi te arare non ad arandum: cogito insidiari: non ad insidiandum: timeo ædificare: non ad ædificandum. Quædam uerba cum utroq; conueniunt: hortor te studere & ad studendum: flagitor respondere & ad respondendum. paratus sum scribere & a scribendum. Ego sum aptus pugnare & ad pugnandum. Ille est idoneus militare & ad militandũ. Quæ omnia rara sunt. Nam pleraq; huiusmodi accusatiuum postulat: ut bonus: utilis: commodus: malus inutilis: incommodus ad militandum.

De fore: affore: defore: abfore: confore: profore.

Cap. xxviii.

Ore quidem habet uocem infinitiui: ut esse: significationem uero participii: quod est futuræ una cū infinito esse. Idem est enim fore quod futurum esse: non tantum esse: licet forem fores foret idem sit quod essem esset. Quare cum nomine iungi debet fore: nõ cum participio ne duo participia simul coperfundamus. Spero te amatorem uel amicum fore: non autem amaturum fore: sed tantum amaturum: ne uidearis hoc dicere te futurum amaturum: quod ratio non patitur: cum futurum superuacuum sit. Item de participio passiuo futuri. Timeo te uerberandum fore: satis erat uerberandum: uel adiucto infinito uerberandum esse. Participia autem præsentis temporis & præteriti uidentur minus cõmunionis habere cum fore: quã ad futurum spectat: quã participia futuri temporis: tamen plus habent. Ibi enim ideo non conuenit: quia superuacua significatio est: quod hic non fit: Eo q̃ sæpe cum istis coniunctum illud fore reperimus: sed ita si transeunt in nomen: alioquin non cõgruant diuersorū tempore eodẽ in loco participia ut spo te sapientem fore: credo me amantẽ tui fore: nõ te. Seruant. n. naturam nominis: non participii. Opinor te acceptum illis fore: nõ ab illis. Cicero. Spero amicitiam nostram notam posteritati fore: nõ dixit a posteritate. Quod si q̃do reperiat regere naturam uerbi: quod misq; cum etiam nõ

men ne sit: an participium: dubitari possit: & putari potius nomē: ut ego sum dilectus ab oībus: & ego ero dilectus ab oībus. Non. n. hoc est participium præsēntis temporis aut futuri: nec tempus perfectū indicatiui: nec futuri subiunctiui: & tamen cum præsēnti iungit & futuro: ppter quod debet potius nomen uideri: sicut & participium passiuum futuri in nomē reuertitur: tuncq; recipit fore. Vt spero hunc pueq; admirandum uig; fore: id est admirabilem: composita autem a fore nullam controuersiam habent: qā fere nuda ponuntur sine nomine & sine participio affore: ut Virg. Affore cernitis. Stāius tamen libro primo thebaidos uidetur accipere pro significatione præsēntis. Sensit manifesto numine ductos Affore q; nexis ambagibus augur apollo Portēdi generos uultu fallente serag; Ediderat. De fore: ut. M. T. ad Rullum: Veg; arbitratur non defore q; illam restituerēt. Affore quod minus in usu est: unde dicuntur affuturi. Confore & pfore apud comicos pfore: ut Hora. Quā nocuere sequar: fugiam quā pfore credam: id et profutura esse.

De gerundiis.

Cap. xxix.

Erudia licet a participiis differant: tamen ppe inter participia numerari possunt: supinā iter uerba: meritoq; participialia uocata sunt. Nā & casus & genera i utroq; numero habēt ex quo uerba non sunt: sed participia siue participialia. Regunt præterea casū more uerborū participiorūq; ex quo nomina non sunt. Post se inquam regunt: non ante. Nā cuiusmodi locutio qualis est: In cōuertendo dominus captiuitatē syon: facti sumus sicut cōsolati: inaudita ē græca figura decipiente: ut in aliis multis interpretē. Græci. n. infinitum hoc loco habent: quod uult ante se accusatiuū: quod multis modis transferri poterat. uel sic. Dū cōuerteret dominus captiuitatē syon: uel sic. Cōuertēte domino captiuitatē syon: & alius ut dixi multis modis. Quidā impiti aiūt casū p casu poni: quasi latine dicere si esset dominum: quale est illud: In deficiēdo ex me spiritū meum Et alibi: In cōuertendo populos in unum: & reges ut seruiant domino: cum ut ostendi gerundiū nō habeat atē te casum. Sed ad ppositum. Differunt gerundia a participiis: q; significāt rei administrationem: sine tempore: illa uero tempus sine rei administratione: ut tenet me occupatio iuris dicēdi: gerundium est: nec tempus significo futuri: sed rei administrationem: hoc est iure dicendo. Rursus tenet me cura dotis numerandæ. i. quæ numeranda est. Participium est futuri significatiuum sine administratione rei. Nescio an dicendum sit gerundium esse participium præsēntis temporis more græcorū: cuius rei hoc argumentū est: q; idem est in legendo & in ipso legere: quod græci melius εἶπεσθε σὺν γινώσκῃν. Et in legendis libris: idem est quod cum libri leguntur: pene eodem modo quo de futuro in legēdis libris: uidelicet qui legēdi sunt: Nolunt at grāmatici gerundium habere rectū casum: sed quattuor tantum obliquos. Fortasse & casu recto nō caret: ut apud Lucretiū: atq; Vir. Voluēda dies en attulit ultro. Voluēda nō tempus futuri intelligit: sed rei administrationē: dies uide licet quæ uoluit nō quæ uoluēda est: aut q; uoluitur. Vnde indicatur gerundium eē participium temporis præsēntis. Iusiurandum. n. potest uideri eiusdem casus eē uocatiui. Sed de quattuor nunc obliquis differamus: quo in loco breuissime stultorū quorundam opinionem reprehendamus: q; aiunt recte dici causa essēdi rex: essēdi regis: essēdi regem: cum nusq; essēdi repiatur. Et si reperiat non reget casum: sicut manēdi: uiuēdi: existēdi. Et de genitiuo exemplū iā subiecimur: occupatio iuris dicēdi. De datiuo tale est: da opam rebus agēdis. De accusatiuo ut accusandos homines præmio duci: pximum latrocinio est. De ablatiuo: ut tu delectaris criminibus inferēdis. Cū accusatiuo fere semp iungimus præpositionem: præter pauca quædam: quæ sunt loco: conduco: mado: curo: habeo pro debeo: & si qua alia sunt ut faciendam sepulturam locarent. i. darent alteri faciendam: uel ipsi locarent se ad faciendum. utrunq; n. significat: non participium est: sed gerundium illud faciendam: qd exemplum sumptum est ex Sulpitio. Cic. de diuinatione. lib. ii. Magis numine deorū id factum q; casu arbitraris & redemptorū q; columnam illam de Cotta & torquato cōduxerāt faciendam. Suetonius at in uita Cæsaris: Gladiatores inqt notos sicubi infestis spectatoribus dimicarent: ui rapiēdos reseruando sq; mandabat. Curauit iaciēdos lapides sæpe legimur: sed ita fere: ut alius curet: alius iacit: ut Cic. vii. Verrinag; Recenti negocio ad te litteras misit: mittendāsq; curauit. Interdum idem q; curat: & q; agit: ut Pli. posterior: Petis ut libellos meos quos studiosissime comparasti: recognoscēdos emendandōsq; curem: & iteq;. Continēdos cauea nidoue curabis. Quinti. i. mathematico: Positus i ea cōditione tristissimæ sortis: ut nec morte dignus sim: nisi me pricidā putetis: nec pmo nisi innocētem: adeoq; ludibrii miser sim aduesitatis iplicitus: impetrādum a uobis habeā odii mei fauorē. Pli. idem ad Saturninum: Præsertim cū enitēdū haberemus: ut quod parentibus eorū & orbis pbaref. Sueto. in uita Cæsaris: Vt cōsolādos eo magis impator: q; puniēdos habuerit. Hunc modū loquēdi apud Cic. repisse nō memini me. In his exemplis ubiq; gerundiū est. Illa autem participia in nomen transeuntia: putari ad te scribēndum: existimāui hāc rem tractādā: cēsui illud tibi significādum. i. dignū scribi: tractari: significari: q; oio idem ualet: quod scripsi: tractāui: significāui: sed nō sine deliberatiōe: tamē & incōsulto. Dicebāt at antiquores rogātū te uel oratos uos uel i: p eo qd est rogo & oro. sicut posteriores. Quorū ē Qui. Dicebat uenio petiturus: uenio oraturus: p eo quod ē

uenio petitur: ut uenio oratū. Sed hoc ad supini magis rationem pertinet. Illud autem quod Seruius ait gerundium esse participium: rem potius aut nomen: cum inquit similiter etiam accusatio casu utimur: cum uolumus absolutam facere elocutionem: & per gerundii modum aliquid dicere: ut petendum mihi est equum: codicem: birrum. Hic Vir. Pacem ab rege petendum. Nam si dixeris petendus est codex: iam non per gerundii modum: sed participialiter loqueris. Hoc non aliter est participium siue nomen: quam illud petendum est mihi iumentum: praesertim quod gerundia non regunt passiuue: sed actiue: & nominatiuus carere credunt: & accusatiuus praepositionem anteponi uolunt: sicut ante ostendi. Ut accusatiuus: ita & ablatiuus amat secum praepositionem: ut in defendendo maior labor est: quam in accusando. Indagemus si possumus cum quot praepositionibus accusatiuus gerundii iungunt: cum quot ite ablatiuus. Accusatiuus iungitur frequenter cum ad: raro cum in. Item frequenter cum ob: propter & inter: raro cum ante: ut uado ad capiendum hostem: & in capiendum hostem. Ego ueni ob te: uel propter te redimendum. Inter nauigandum per in nauigando saepe legimus. Virg. Et inter agendum: Occursare capro: cornu ferit ille caueto. Idem: Namque ante domandum iugentes tollent animos. Totidem fere praepositiones ablatiuo gerundii seruiunt infrequenter: caetera rarius. De ex: ea: uel ab: & cum in: ut in nauigando: de ut de edendo: de mirando: de agendo. Quint. Sed quia latius fusus est hic locus: mixtusque cum elocutione tractabit: cum praecipere de apte dicendo coepimus: etiam cum motu: ut Ci. ad Atticum li. vii. Tu quod cogites de transeundo in Epyrum: scire sane uelim. Ex uel e: ut ex defendendo quam ex accusando uberior gloria comparatur A uel ab. Cic. Ex quo ardescit siue amor: siue amicitia: utrumque enim dictum est ab amando. Alibi quoque in quo etiam isti nos iuriscōsulti impediunt discendoque deterrent. Et alibi. Non distinguit a non dolendo uoluptatem. Plin. Posterior. Sermonibus dies transigebat: cum a scribendo uacaret. Cum ut Quint. Sed ratio recte scribendi iuncta cum loquendo est. Variantur porro gerundia per omnes quos enumerauimus casus: numerosque & genera. Nam ut ego sentio: haec omnia habent in genitiuo: ut delectatio fruendi principatus: fruendae puincia: fruendi impii: molestia educandorum filiorum: locandarum filiarum: colendorum praetiorum: regiturque id genitiuus aliquando casum. Cic. Equidem effror studio patres uestrorum: quos colui & dilexi: uidentium. Nam dum fuerat futurum studio uidentium patrum uestrorum. Et quotiens oportet loqui per relatiuum: necesse est loqui per hoc gerundium: ut hic dies attulit initium dicendi quae uellem: non autem dicendorum eorum quae uellem. Illud apud Liuium li. i. Quis non uitiosum putaret: in quo summa honestas latinitatis subest? Non. n. uereor ne quis hoc me uestri adhortandi causa magnifice loqui existimet: ipsum aliter animo affectum esse. Adhortandi. n. singularis numeri est uestri uero pluralis. Item Cic. ii. de diuinatione: Dolebis tamen stoicos nostros epicureis irridendi sui facultatem dedisse. Plautus in captiuiuo: Nominandi tibi istorum erit magis: quam eundi copia. In datiuo: Vaco agro colendo: uinea pastinanda: nemori succidendo. In plurali una uox est trium generum: ut uaco agris: uineis: nemoribus: procurandis: qui casus regimen non habet. Absurdum sit namque dicere da operam colendo agrum: uel legendo librum: soluendo non sum: nunquam patitur secum substantiuum: ideo dubitari potest an datiuus sit: an ablatiuus. Significat autem satisfacere pro eo: quo obligatus sum: siue pecunia: siue remuneratione: ut Quint. Placeamus licet nobis fortuna nostra pater pauperi soluendo non sumus. Vult autem semper post se datiuum: licet non semper apponatur. Interdum etiam alium casum apud eundem. Maximi tum uiroque: & quibus artis suae soluendo non sit humanitas. In accusatio: ut eo ad salutandum fratrem: ad salutandum sororem: ad salutandum sidus: ad salutandos fratres: ad salutandas sorores: ad salutanda sidera: quod elegantius dicitur: quam cum regimine: ut eo ad salutandum fratres: ad salutandum sorores: ad salutandum sidera: per alias quoque praepositiones similiter. Sed inter raro habet cum gerundio substantiuum: rarius regimen: ut Liuius li. ii. Et ipse inter spoliandum corpus hostis ueruto percussus. Et itaque: Inter accipiendas de suis commodis rogationes. De ate nullum tale in praesentia exemplum occurrit in ablatiuo sine praepositione: ut sit iniuria fundi domino: uel defringendo ramo: uel ligno incidendo. Res eunt ordine lite aestimanda. i. cum defringitur ramus: cum inciditur lignum: cum lis aestimatur: uel defringendo ramum: incidendo lignum: aestimando litem. Sed frequentius usi sunt ueteres ablatiuo plurali in tali genere sermonis: ut Cic. Orationem autem latinam profecto legendis nostris efficias plenior. i. legendo nostra. Nam in singulari solebat saepius apponere praepositionem: ut in committendo praetio. Regitur autem hic ablatiuus sine praepositione casum: ut hos accusando: illos occidendo: totam ciuitatem labefactasti. Cum praepositione in tum regitur: ut in tribuendo suum cuique tum uariat genera: ut in colendo agro. in pastinanda uinea: in nemore excidendo. Per de simili modo est regitur: ut Ci. in tusco. His praesertim cognitis: quae de nihil sentiendo paulo ante dicta sunt: nisi dicimus nihil aduerbiu nunc non nomen: & uariat per genera: ut de accusatore constituendo: de collocanda filia: de praedio emendo. Per ex uel e. & a uel ab. nescio an licet dare tali gerundio regimen. Nullum exemplum occurrit: uariari autem per genera certum est. Cato ex plasmatis bibendis: ex aluo lauanda. Et abstineas ab offendenda re. Sed cauendum ne id uerbum significet motum: quale esset. Reuertor ab arando uel ab arando aruo redeo: a spectando uel a spectandis ludis: cum sit dicendum: Reuertor ab aratione: uel ab aratione arui redeo: a spectaculis uel a spectaculis ludorum. Per cum uix lo-

cum habet talis orati: ut nō p̄cipium sit: potius q̄ gerundiū: ut sedeo cū uiso coronando: id est qui coronabit: non at q̄ coronatur. Posset et habere regimē: sed nullum exemplum ad manum est. Atq; omnia genera cum sociata sunt in substantiuis: passiuē accipiuntur: disunctiua uero actiue: nōnūq; passiuē utiq; sine p̄positione & sine genere in casu ablatiuo: & quasi absolute: ut apud Vir. Alitur uitium: crescitq; tegendo. Et alibi: Aegrescitq; medēdo. Et itez: Vritq; uidendo scēmina. Hoc ē cū regit uitium: cum curat aeger: cū uidet scēmina. Neq; id modo apud poetas: uerum apud oratores quoq;: ut apud M. F. Sed memoria excolendo: sicut omnia alia augetur: excolēdo dum excolitur: nō autem dū excolit: Nec regit casum: quale foret: Vrit scēmina uidendo a maribus: sicut dicimus urūtur uiri & equi uidendo scēminas. Accusatiuus quoq; cum p̄positione non tantum actiue accipi solet: ut tu es idoneus ad discendum: sed etiam passiuē: ut hęc res facilis est ad discendum. Salu. i iugurthino. Pauca supra repetam: quo ad cognoscēdum oīa illustria magis magisq; i aperto sint. Quidam non indoctus hac ætate scribere ausus est: Iamā urbs in piculo capiendi est: p̄ eo quod est: iam urbs in piculo est ne capiatur. Siue hostis paḡ abest a capiēda urbe: cum semp sine substantiuo gerundium accipitur actiue: aut si a neutro uenit: neutraliter: nisi aliq̄do ut ostendimus in ablatiuo.

De supino in tum.

Cap. xxx.

DE supinis ita ait Prisci. in compendiaro quodam opusculo: sed hoc interest inter amādū quod est gerundiū: & amātū quod est supinum: q̄ amādū necessitatē amoris significat amatum autem imitationē ad amorem. Dignum obseruationē p̄ceptū elegantia: si modo uerū: quod minime est: tū auctoritate: tū ratione. Nam auctoritatis loco exēplū nullū posuit. Et quodnā quæso ponere poterat. Quid interest: uado uenatū & ad uenadū: uado piscatū: & uado ad piscandū: dormitū: & ad dormiendū: Salu. Legatos ad Iugurthā de iniuriis q̄stū misit. Et itez. Non mea culpa ad uos oratū mitto. P. C. Sed necessario nō initiatione. Præterea p̄ ratione hoc fit: quod græci p̄ his duobus nostris transferentes utunt̄ uno suo īfinitiuo cū articulo *ἄριστος* & *ἄριστος* & *ἄριστος*: quod nos uicissim transferentes nunc p̄ gerundiū: nunc p̄ passiuum īterpretamur. Quicquid autem inter hęc duo interest: id erit quod supinū nunq̄ sere ē sine uerbo significante motū ad locū: ut eo: ut uenio. Nā illa do filiam nuptum: do uenum: siue uenūdo ædes. Spectatum admitti fuimus: latentē in se modum obrinent. Ideo Prisc. in alio grandi opere: & multi cum ingenium laboris inq̄. Frequenter tamen antiquissimi neutro p̄cipio futuri addebant esse: & infinitū futuri significabant: ut oraturum esse pro oratum ire: facturum esse pro factum ire: nupturum esse p̄ nuptum ire. Quod mihi minime uidetur. Nam ut concedā quod merito denegare possum: ut latine aut certe usitate dicamus: pro eo quod est cupio filiam meam nuptum esse: & nos factuz eē: cū dicendum sit nupturā esse: & facturos esse. Dico aliud esse oraturz eē: & oratum ire. Ego quidē coenaturus sū: non tamen eo coenatū: siue ad coenandū. Et scio te coenaturum esse: sed nō protinus ire coenatum: uel ad coenandum. Nam participium futuri cum uerbo substantiuo nō habet actionem illam & motum: quem habet uerbum eo. Atqui in passiuo fuerat uerisimilius si dixisset: quo etiam frequentius utunt̄ auctores: idē esse dānandū esse: & damnatū iri. Nam eodē loco dicere possumus: Credo peccatum meū resciscendum esse: & rescitū iri. Itē intelligo: scio: uideo: opinor: existimo peccatum meū patefaciendū esse uel patefactū iri: & cætera uerba huiusmodi. Illa autem quæ ad futurum respiciunt: ut timeo: metuo: uereor: spero: cupio: non idem faciunt: q̄bus maior differentia ē cū passiuo p̄cipii futuri: ut uereor peccatum meum patefactum iri: & pro illo modo p̄ passiuū participium futuri substituiimus: hunc timeo peccatum meū ne patefaciat: uel ut patefaiat: quod fieri uegt̄ in aliis uerbis. Non. n. liceret dicere: scio peccatū ut resciscatur: sed rescitum iri: uel resciscendum esse. Deniq; ut eo reuertar unde egressus sum: & semel Prisc. respondeam. Non idem esse oratū ire & oratum esse. alterz p̄sentis temporis ē: ut uideo te accusatum ire me. i. nunc: alterum futuri: ut uideo te accusaturz esse me: & tamen accusatum iri me abs te uideo: accipitur pro eo quod ē uideo te uel accusatum ire me: uel accusaturum esse me: uel abs te accusandum esse me.

De supino in tu.

Cap. xxxi.

Dem auctor est in eodem quo supra dixi opusculo: ita ait. Hoc interest iter amādo & amatu q̄ amādo ē ipso amore: amatu uero p̄ amatiōe uel p̄ amore. i. p̄ ipsa re accipit. Et hoc manifestat et̄ interpretatio græca: sed an hęc differentia uera sit: & hoc ex græco argumentū quantum momenti habeat: Prisc. uiderit. Mea autē sententia tum ex superioribus quæ dixi in gerundio: tū ex sequentibus apparebit. Paulopost subiungit: Accipit uenatū p̄ ad uenationē: quō uenatū p̄ uenatiōe: sicut miserabile uisu p̄ uisiōe: & Nec uisu facilis: nec dictū effabilis uel li p̄ uisiōe & dictiōe. Multis igit̄ modis: sicut & in aliis docuimus locis: noīa sūt hęc accipiēda magis: q̄ uerba. In hoc ego a Pri. libere differtio: uel rōe quā postea dicā: uel auctoritate: & potissimū M. F. quē oībus sine cōtrouersia īgeniis atepono: q̄ ait dictū factuz aliud eē: q̄ dicto & facto: q̄ Prisc. appellat dictiōe & factiōe: q̄ alius i significādo figuræ sūt: q̄ uisiōe & uenatiōe. Præterea Qui. uocat uerba p̄cipialia: sic a multis gerudiā dicūt̄ noīa p̄cipialia. Et qd̄ ad rōem p̄tinet: sup̄ia hęc p̄ uerbū po

tius a græcis transferunt: q̄ p nomen. Quod si noīa forent casus ablatiui: certe alii casus nō deessent at nēo unq̄ auditum habet hic dictus: hic factus: sed rātum dictū & factū ppter quod necesse ē aliud esse: q̄ dicto & facto: siue dictione & factione. i. aliud q̄ nomen. At uisu: auditu: cognitu inq̄ oīs casus habent: & hi ablatiui sunt. Hæc pagæ prudentis: aut certe pagæ p̄spicacis est ratio: de q̄ ante q̄ dicā libet castigare uulgus impitum grāmaticæ p̄fessor: q̄ uniuersum sane orbem stulto errore p̄uertit sic semp loquentes: Eo lectum: uenio lectu: p̄go auditum: reuertor auditu. Qui error unde p̄fectus & quo ex fōte ip̄itiæ emanauerit: nescio: summoq; ope allucinationem publicā admiror: q̄ tam diu a nemine aiaduersum est. Nunc ostendamus quæ differentia est inter uisu & auditu noīa: & inter uisu & auditu uerba. Quādo sunt noīa: significant sensus corpis: cōiungunt cum adiectiuis: regunt casus: regunt et a uerbo & a p̄ticipio subseruiēte quoq; p̄positione: ut careo toto uisu oculoꝝ. Antea priuat̄ auditu aurium: nō nihil et ex odoratu. Hæc oīa absunt a supino: siq̄dem nō rem: nō substantiam: nō qualitatem sed actionē siue potius passionem uerbi significat. Nō iūgit̄ cū adiectiuo nō regit casum: nō regit̄ nec a uerbo: nec a p̄ticipio: sed a noīe tantum eodemq; adiectiuo nunq̄ interueniente p̄p̄ositione: ut miserabilis uisu. i. cū uideat̄: nō aut̄ miserabilis sensu uidendi. Nō facilis uisu. i. ut uideat̄: uel facilis ad uidendum. non autem quod habeat uisum facilem. Non effabilis dictu. i. ut dicatur: nō autem ut dicat. Optimum factu ut fiat: nō ut faciat. Difficile factu. q̄a difficile ad scribendum est. Incredibile memoratu: cum memorat̄ nō memorat̄. Dignum auditu. quod ē audiri dignum: nō ut sensu audiendi potiat̄. Impossibile creditu: ut credat̄. non ut credat. Accipēser piscis rarus inuentu. ut inueniat̄. s. nō ut inueniat. Res iucunda cognitu: ut uidelicet cognoscat̄. Absurdum relatu cum refer̄. Obscœnum aspectu. cum aspiciat̄. & si qua sunt alia. At homo supbus dicto & dictis. nō dictu. Sæuus factu & factis. nō factu. i. cū dicit̄: non cum dicitur. cum facit̄: nō cū fit. Res uero sæua factu & dictu. quando fit. aut quādo dicit̄ non q̄a facit & dicit. Scipio clarus administratio ne belloꝝ dicit̄: & administratu belloꝝ: q̄do est ablatiuus. i. administratione. Cato dignus administratio ne reip. & administratu eodem modo. At resp. digna ē administratu: uerbum ē. i. ut administrat̄ nisi addendo genitiuum facias nomen administratu Catonis. Quare in illo Virgiliano quod Prisci attulit: Nec uisu facilis: nec dictu effabilis ulli: q̄dogdē abest genitiuus: non est nomen: ut ille uult p̄ uisione & dictione: sed uerbum p̄ eo quod est ad uidendum & audiendum. Nec ignoro a multis legi affabilis: non effabilis: quod putat̄ sumptum ex illo uersu Actii in Philoctete: Quem neq; tueri contra: neq; affari queas. Quod si ita est: nomen esse confitebimur: sed tamē nequaq; supinum. Multi scripserunt de cultu agroꝝ: nomen erit. i. de cultione & cultura agroꝝ. Locus ar̄ saxosus nō est dignus cultu: nempe ut colatur uel dignus colī. Homo dignus est amatu: puer dignus doctu: liber lectu: q̄ ametur: doceat̄: legatur. Ideo cū ex oībus uerbis passim liceat uti talibus supinis: raro tamē eis dē uocibus utitur loco noīum. Quis. n. dicat Tu es puatus amatu meo: exclusus a doctu meo doctus sine lectu meo: p̄fecto. nēo. Ex quo appet̄ cū i usu uulgarissimo sint p̄ uerbis: ut ille liber ē dignus lectu: non posse inter nomina numerari. Et tamen quæ ambigū uisum uerbi habent & nominis: an maduertendum est utram in partem accipi debeant: ut Tu es dignus gubernatu: si pro gubernatiōe nomen erit: si p̄ eo quod est ut gubernaris uel dignus gubernari: uerbum. Sed nomini accōmodare solemus aut etiā debemus genitiuū: uerbo nec debemus: nec solemus Deniq; ex duobus supinis alterum actiuo uerbo dare possis: alterum passiuo: ut amatum sit ab amo. amatu ab amor.

De p̄ticipio p̄teriti significante actionē & p̄sentis passionē.

Cap. xxxii.

Articipia quædam in uoce passiuæ actionē: quædam in actiua passionē significant. Circumspectus: cōsideratus: disertus: cautus: tutus: ignotus: argutus: falsus: cōtentus: tacitus: p̄fusus: fluxus: situs: & quo nonnulli utunt̄: discretus. Circumspectus ē non q̄ circūspicit̄: quē solemus appellare cōspiciuū: sed q̄ circūspicit̄: & in omnē p̄tē more iā spectat: hoc est prudens & sagax. Cōsideratus incōsideratusq;: q̄ agenda cōsiderat: aut secus: nō q̄ cōsiderat̄: aut non cōsiderat̄. Disertus: q̄ proprie differit: non q̄ differit̄. Cautus: q̄ scit sibi cauere: non cui cauet̄ nonnūq; res cui cauet̄: ut pro Cecinna Cic. Quo res mulieri esset cautior. Tutus portus: tuta urbs: quæ tutat̄ alios: non q̄ ab aliis defendat̄. Tamen sæpe passiuæ in omnibus: ut tutus sum ab hostibus: q̄ munitus & sine periculo sim. Ignotus et̄ sæpe actiuæ Qui ut. Neq; tamen erret: ignotus nō est filii mei no uerca: sed mater ignotus dixit p̄ ignorans: & pro hospite: & pro alieno: non ignorato. Argutus: qui est acuta q̄dam & accurata solertia q̄si acute arguens & uestigans: nō aut̄ ab altero acute intellectus & uestigatus. Falsus: q̄ fallit: ut Ter. Censen me aliquam causam fictam: falsam: inep̄tā saltem potuisse proloq; Aliquando & passiuæ: ut idē: Carine falsus es. i. deceptus. Et Salust. Nec ea res me falsum habuit. Cōtentus q̄ cōtinet quod animo satiffacit: non q̄ continet̄. Tacitus homo taciturnus. Virg. rāmen posuit passiuæ: Quis te magne Cato tacitū: aut te Cossē relinquat̄? Profusus & fluxus actiuæ apud Salu. Alieni appetēs: sui p̄fusus: q̄si p̄fusor. Nam diuitiæ & formæ gloria fluxa & fragilis habet̄. Scitus: q̄ sciens ē & argutus. Vnde scitæ Platonis interrogationes dicunt̄ astuta & uafra: ac cū magna arte composita. Et apud Terē. quoq; scitum hominem hic prorsus ex stultis insanos facit

nisi accipe uolumus passiuue: ut apud eundem: Scitus puer natus e Paphilo e: quasi scite & docte natus. Discretus q̄ q̄litate p̄sonaz & regē momenta discernit: nō q̄ discernit. Cōplacitus at̄ ab actiua uoce sicut fluxus uenit: habetq; significationē: nec actiuā plane: nec passiuā: sicut fluxus & inueteratus quod & ipsum ab actiua uoce descendit. Inueterasco neutralis. n. uerbi uox & actiui una. e: sicut passiuui & deponētis: atq; cōmunis: cui simile ē. Iuratus a iuro. Iuratos. n. iudices dicimus: q̄ iurarunt. Et excretos hædos apud Vir. ab exresco. Et exoletus ab exolesco: quod dum ē substātiuum: significat scortum masculinum: & præcipue iā adultū: dum est adiectiuum: significat adultū: sed raro reperit: ut apud Plautū: Reliq̄ domi exoletā uirginem. Adultus ab adolesco. Defectus quoq; quasi q̄ deficit: ut Marti. Dulcia defecta modulāt carmina lingua Cantator cygnus funeris ipse sui. Qui. Defectaq; labore senectus magna pars mortis nihil mihi reliq̄: nisi diligentia. Et hæc q̄dem significationis actiue in uoce passiuua: pauciora sunt in passiuua actiua. Euidens negociū dicitur: quod uidetur & apte intelligitur: non quod uidet & intelligit. Indulgentior facies apud Qui. p̄ pulchra: non quæ aliis indulgeat: sed cui alii indulgeant. Idē in alio loco. Fili indulgētissime uidi te: nec semel uidi. Vnde Sta. Pulchrior haud ille triste ad discrimen ituro: Vultus & egregiæ tanta indulgentia formæ. Præterea honorificentissimos: magnificentissimos: munificētissimos ludos cū dicimus: uidemur passionē significare in p̄ticipio temporis præsentis. Ab honorificens. n. magnificens: munificens ueniunt: licet siē p̄ faciens dicatur: uel certe a magnificus: munificus: honorificus: quæ a facio cōponunt: quod ē actiuum: & tamen ita accipiuntur: quasi honorifice: magnifice munifice facti: non autē facientes. Sed cā est q̄ hæc ipsa a facio composita: tam passiuue: q̄ actiue significant. Siquidem uocamus hominē magnificum & opus magnificum: illud q̄dem magnanimiter facientē: hoc uero magnanimiter factū.

Participium præsentis pro præterito.

Cap. xxxiii.

Solent auctores nōnunq̄ p̄ præteriti participio substituere illud præsentis: nec solū latini q̄ carent participio præteriti actiui: sed græci quoq; q̄ non carent. Cice. in Bruto. Cū e Sicilia decedens Rhodū uenissem. Nō. n. q̄s discedens applicat. Multū inter p̄cipiū uia & finem interest. Primū discedimus: postq̄ uero discessimus: nauigamus uel iter facimus postea quo redamus: puenimus: Quomodo ergo discedēs e Sicilia: ueni Rhodū? Nepe utēs p̄sentis p̄ticipio & p̄teriti: quod deest. Quod p̄bat p̄ aliquod uerbū: cui nō desit huiusmodi p̄ticipium. quale ē p̄ficiscor. Neq; n. dixisset cū e Sicilia p̄ficiscēs: sed p̄fectus ut idē de offi. li. iii. Si exēpli causa uir bonus Alexandria p̄fectus magnū frumenti numere Rhodū adduxerit. Nec tamen quis in omnibus uerbis p̄missum esse: quod in dicendo p̄mittitur putet ueluti si dicas. Cum amicos salutās: q̄ Alexandria erant: Rhodū uenissem: dicendum erat amicis salutatis. Nā is q̄ recedit: tam diu recedere dicit: q̄ diu tendit ire: dumq; pueniat quod nō idē fit salutādo. Siq; tamē hoc sæpius uti uelit: faciat sed tē pate.

De compendio participii.

Cap. xxxiiii.

Habet at̄ p̄ticipiū talem nō nuq̄ gratiā ut sine eo nō sit plane latina oratio: ut ē apud quēdam p̄sæpe hoc uitiū admittentē. Circūdedimus castris fossam & uallū: ne hostes uenire possint: & nos opprimere. Quasi fossa & uallū ideo fiant: ut hæc p̄stare queant: ne hostes uenire possint: sola ratio ē: ac cautio de oppressione. Itaq; dicendū fuit: Ne ueniētes hostes aut ne aggressi hostes nos opprimant. De p̄ticipiis i ens i substantiuū trāsēūtibus. Ca. xxxv.

Pæsentis temporis p̄ticipia solent cū substantiuant̄ neutri generis eē: ut accidēs: cōtingēs antecedens: consequēs: decens: conueniēs: præfens: continēs: ap̄d rhetores p̄ firmamento rationis. Quædam tamē alterius generis sunt. Masculinū ut oriens: occidēs: p̄fluens p̄ flumine: & confluens quo duo flumina conueniunt. Fœminini continens p̄ terra quæ non est insula: ut de Sicilia ad continentē pagē intercapedinis est. Pli. maior lib. vi. Alymnū a p̄xima cōtinente abest: vii. cl. passus. Animās quoq; ut Cic. Requirit atq; appetat: ad quas se applicet sui generis aiantes. Nōnunq̄ tamē hoc nomē in neutro genere reperit: sed magis i plurali. Consonās p̄ littera nō uocali. Prægnās uero unde sit p̄ticipiū: nescio. Alia quoq; huc p̄tinentia: in nostris de philosophia libris cōmodo diu explicant̄. Participium futuri. Cap. xxxvi.

Ne illud q̄dē transeundū est: quēadmodū p̄ticipiū passiuū futuri t̄pis transit i nomē. Amā dus: dignus amari. colendus: dignus coli. Ita & actiuū. Seneca de naturalibus q̄stionibus. Nullā at̄ mentionē fecit cometaz: non prætermisurus: siq̄ explorati apud illos cōpisset Prætermisurus: dixit p̄ eo q̄d est talis: q̄ p̄mitteret: nec t̄pis innuit: sed hoīs q̄litate atq; ai uolūtate. Qui. i. xi. Neq; oīo huius rei meminit usq; poeta ipse p̄fecto nō taciturus de tāta sua gloria. Nō alio mō dixit nō taciturus: q̄ p̄ticipiū passiuū iā cōuersū i nomē: ut mō dixit tacendū dignū taceri sit. Neq; oīo significauit: hoc usq; poeta ipse p̄fecto rē sibi nō tacēdā: & ad hūc Pli. iunior. Itaq; p̄tē oneris tui mihi uedico: & tāq; parens alter puellæ nostræ cōfero q̄nquaginta milia nūmum plus collaturus: nisi uerecūdia tua sola mediocritate munusculi i petrari posse cōsiderē: ne recufares. De repetundis & repetundarum. Cap. xxxvii.

Reputundaz & de pecuniis repetundis nō habet alios casus: & dubitari potest p̄ticipiū ne sit: siue nomē: an gerundiū. Verres accusatus est repetundaz: uel repetundis pecuniis. Cū

alio repetundarum: subintelligo pecuniarum. Quo nomine pecuniarum & omnia: quibus diuitiarum constant: contineri dicuntur. Hæc accusatio proprie cadit in eos: qui cum forent magistratus: provincialibus: aut uel aut dolo eriperunt pecunias: aut uasa preciosa: uestes: frumentum: nauigia: nummos. Mutatur autem in u. Repetundarum. non erat dicendum: sed tertia coniugatio propter cæteras hoc iuris habet ut litteram hanc immutare possit: sicut accusatio pluralis exit in ium: ut Seruio placet. Nam Priscus. plura precepta dat: ut Salu. in initio catur. Oes homines qui sese prestare student cæteris animantibus summa ope niti decet: ne uel tam silentio transeant. Ita hoc siue participium nomenue: siue gerundium: a tertia coniugatione natum mutauit e in u uel ob hoc saltem: ut differret ab illo: quod dicitur ad res repetendas: quo significatur principi aut populo erepta esse uel pecorum: uel hominum: uel locorum ac terrarum agrorumque corpora.

Laurentii Vallensis de lingua latina benemeritis elegantiarum linguarum latinarum li. ii. Et primo procerum de utilitate operis: deque honesta auctoris audacia: ac necessitate ad hoc opus scribendum.

 Actenus de nomine uerborumque: & ex his duobus composito participio: nunc de aliis partibus orationis quod singula proprietatis habent differamus: postea de earum disputaturi complerem de quo ego prius quam dicam non puto mihi dissimulandum non desore qui meos hos commentarios antequam legant: suauiter in manus: putent respuendos tanquam aut ea quae haudquam uetustas statuisset digna memoratu continentes: aut uetustatem ipsam primam negligentiam: partim imperitiam condemnantes: qui praeterissent quae essent in primis ut ego sentio digna: quae litteris mandarentur: aut potius utrumque facientes: quod & inepta quaedam minime memoratu digna praecipiam: & ueteres illos perfectos sane & consumatos existimem minus commode praecipisse. Ego uero ut ad illud primum respondeam non uideo cur hanc de qua loquor: materiam: se indignam existimasset: aut. C. Caesar qui de analogia: aut Messala qui etiam de singulis litteris uolumina conscripsit: aut Varro: qui de ethymologia minutissimas tractauit quaestiones aut Marcellus: Pompeiusque linguarum latinarum indagatores: aut. A. Gellius publicus pene litterarum censor: qui ut magnam quiddam annotasse se propter ceteros apud Ciceronem existimat: explicauerunt per explicauerunt: & esse in hostium partem: pro potestate: quae ipse indigna ducere opere meo: Aut Macro. Gellii æmulus: qui omnes libros uidet excussisse: ut aliqui in lingua latina: quod auribus hominum dignum esset: pro sua uirili parte conferret medium. Aut tres illi tanquam triumuirum: de quorum principatu iter eruditos quaerit. Dona. Ser. Priscus. quibus ego tantum tribuo: ut post eos quocumque aliquid de latinitate scriperunt: balbutire uideant: quorum primus est Isidorus indoctorum arrogantissimus: qui cum nihil sciat: omnia precepit: post hunc Papias: aliique indoctiores: Eberardus: Hugutio: Catholicon: Aimo: & ceteri indigni qui nomine magna mercede docentes nihil scire: aut stultiorem reddentes discipulum: qui acceperunt: Multos transeo: cum indoctos quos numero comprehendere non liceat: tum doctos: inter quos sunt Pedianus & Victorinus: quorum alter ad orationes: alter ad rhetoricos. M. Tullii commentaria composuit: sed prior ut ætate: ita doctrina longe antecedit. Postremo non uideo cur aliquis de grammatica ac lingua latina componens: hæc suo officio minora existimet: quibus nihil sane est in grammatica & latinitate praestantius: ut proximus liber potuit esse documentum: Quod cum ita sit dicam ne eos aut impitiam hoc omisisse: aut negligentiam. Minime uero. Sed. C. Caesaris ac Messalæ libri interciderunt temporum culpa. Varronis uero de lingua latina dimidiari repiunt: in quibus fortasse ea quae participio continerent. Ceteri autem fieri poterunt: ut quae a superioribus tractata nouissent: sibi non attingenda existimarent. Denique multi scriptores ad nostram usque memoriam non perueniunt. Neque uero aliquis hoc loco expectet: ut dicam non esse contumeliosum prioribus: ut siquid ad aliorum inuenta posteriores adiciant: nulli unquam ab antiquis eundem cursum conficiendum uiam fuisse preclusam: nihil usquequam perfectum non omnia posse omnes: non id quod Priscia ait: Artis grammaticae auctores uetustissimos quoque errasse recentissimos uero & ingenio: & diligentia longe praestitisse: Id dicam quod uere possum dicere me non tam mea uoluntate: quae ardentissima erat ad hoc opus descendisse: quam prudentissimorum atque amantissimorum consilio cum aliorum: tum praecipue Aurispa & Leonardi Aretini: quorum alter graece legendo: alter latine scribendo ingenium excitauit meum. Ille praceptoris: uni enim mihi legebat: hic emendatoris uterque pariter apud me locum obtinens. Ad quos cum separatim de proposito a meo rettulisset: degustationemque quandam operis demonstrassem: uterque pro se: ut pergerem hortatus est: & ut se auctore ederem: iussit: ut iam integrum mihi non esset illorum auctoritati repugnare: si repugnare uoluisset: sed currentem: ut dicitur: incitarunt: O uiros omni laude dignissimos. O de litteris ac de litteratis optime meritos: non ueremini ne alii quo peruenistis. licet perquam diu est: perueniat. Sed hortamini: inceditis & quasi de alto manu scandenti porrigitis. Quare quaerentibus atque admirantibus audaciam meam: ita responsum uelim: me summis uiris suadetibus: hoc opus & condidisse & edidisse. Quamquam quod ad cupiditatem meam attinet: quae tandem secunda atque ignauia mea extitisset: si commisisset: ut aliis hanc laudem mihi qualicumque praeperet: Sunt enim qui nonnulla horum quae a me participiuntur: uel de me: uel de meis auditoribus audita. Nunquam enim ista suppressi: in opera sua rettulerunt: festinetque

edere ut ipsi priores inuenisse uideant. Sed res ipsa deprehendet cuius domini uere sit hæc possessio. Quorum unius libellos quosdam p amicitia cum legēdos eo præsentē cœpissē: deprehendi quædā mea: & quæ amississe me nesciebam: furto mihi sublata cognoui. Parco illius nomini. Erat aut locus de per & q̄ in compositione: de qua re pximo libro disputauī: & de q̄q̄ cum adiungitur suplatiuo. Negligēter ille quidē & inscite tractatus: ut scires aliunde decerptum: nō ex se prolatum: & auditum nō excogitatum esse. Cōturbatus tamen sum: & inq̄ homini: hæc ego elegātiā cognosco: & mancipium meum assero: teq; plagiarīa lege cōuenire possum. At ille erubescens ioco tamē atq; urbanitate elusit: q̄ diceret uti rebus amicorū licere ut suis. At istud inq̄ abuti est: nō uti. Nihil. n. mihi reliq̄ sit: ubi tu huius rei in qua ipse elaborauī: palmam semel occupaueris. Tum ille ēt urbanus: q̄ malus parens essem: qui filios quos genuissē & educaissē: e cōtubernio eiicerem: ipse tum misericordia: tum amicitia nostra: ad se domum suam colligeret atq; educaret p suis. Destiti ī illnm stomachari ītelligens multo magis mihi bona mea intelligēti: q̄ illa bona ab aliis neglecta colligēti uitio dandū esse. Quare quis nō uidet nō inhonestum eē: ea me mandare litteris ex me inuenta: quæ alii ne furto qdem sublata: turpe sibi dicunt scriptis suis inferere? Adductus sum igit̄ ad hoc opus cōponendum nō modo magnorū hominum consilio: sed ēt necessitate. Nunc ad inceptum redeundum.

De tribus pronomibus mei: tui: sui.

Cap. xxxviii.

Vltis in locis Priscianus testat̄ nihil interesse an utamur primitiuo: an deriuatiuo in illis pronomibus mei: tui: sui. Quid est. n. inq̄ meus est filius: nisi mei filius & alibi mei ager est & mei agri instrumētū: & mei agro dedit: & mei agrū colo. Similiter mei agri: & mei agrorū: & mei agros dicimus. Similiter tui agrū & tui agros: sui agrū & sui agros: & nri agrum & nostri agros: uestri agrū & uestri agros. Et alibi: Amat ille suū filiū & amat sui filium: bene dicit suo filio & bene dicit sui filio. Petit a me ut p̄sim suo filio & p̄sim sui filio: & in aliis adhuc locis nisi hac ratione ut ipsius utar uerbis. Si ip̄a tamē possessio in possessore faciat trāsitionē: nō est congruū uti p̄ genitiuo primitiuo possessiuo: quia uim habet cōpositi græci: ut Cicerōi redit suus filius: nō satis cōmode p̄ hoc dicitur. Ciceroni redit sui filius: nec Ciceronem laudat sui filius: p̄ suus filius: & si milia. Quia nec apud græcos bene dicitur: nisi more attico pro simplici accipiatur. In quo Priscianum falli: uel ex hoc argumentū est: q̄ nulla ut fere solet: auctorū exempla attulit: & de cōtrario illoꝝ usu reticuit. Ego at̄ quoniam de his trium pronominum genitiuis iter me & Prisc. quæstio est: aliquanto altius repetam de natura genitiui & de usu doctissimorū auctorū disputabo: & licet nō pauca in hanc rem mihi dicenda sint: nō p̄sequar tamen paruula quædam & minuta ut tot uerbis ille fecit: sed quæ eruditissimis euadere uolentibus sint gratissima: quæ cū ignota fuerint Prisc. declarat eum nō satis stilo oratorio esse exercitatum. Genitiuus oīs: ut taceam siqui sūt alii modi: aut actiue: aut passiue accipit. Adde etiam possessiue: quod pene p̄ actiue accipio. Actiue ut p̄ uidentia dei: bōitas dei: passiue ut timor dei: cultus dei. Ibi deus p̄uidet: & benigne agit: non ipsi p̄uidetur: & benigne sit. Hic timetur & colitur: nō timet nec colit. Possessiue sedes dei: regnum dei. Atq; in huiusmodi oratione intellectus apertus atq; unus est: ita ī illis ambiguus & anceps: amor dei: charitas patris: suspicio uxoris. Dubiū est de utro loquaris: an de amore quē deus in nos habet: an de eo quem nos in eum: de charitate patris in filios: an filioꝝ in patrē: de suspiciōe naturali: an de suspiciōe ne uxoriam. Taceo q̄ aliquando ambo hi genitiui eidem orationi adsunt: ut ī Cato. maiori Cic. Quid de. P. Licinii Crassi & pōtificii & iuris ciuili studio loquar? Crassus studet quod est actiue: uis ut sic dicā studet quod est passiue. Itē de offi. li. i. Quare. L. Scyllæ. C. Cæsaris pecuniarū trāslatio a iustis dominis ad alienos nō debet liberalis uideri? Tria igit̄ pronomina de qbus agimus: sola omnium binos genitiuos sortita sunt unos: mei: tui: sui alteros q̄ iam exoluerūt: mis: tis: sis: ī quorū pene locum successerunt deriuatiua meus: tuus: suus: horū binorū genitiuorū antiquitati placuit alteros actiue significare: alteros passiue. Nam illa mis: tis: sis: ut cōiectura ducor: actiue siue possessiue significabant ut hæc ip̄a meus: tuus: suus. Vnde pronomina possessiua uocitantur. Ennius ī secūdo. Ingēs cura mis cōcordibus æquiparare. Plautus in penulo. Da diem hunc sospitē rebus mis agendis. Quāuis idē in milite & itē in mercatoribus p̄ tui uideri possit accipere: tamen hic cum Ennio mis posuit p̄ me is: nō mei quod nō licere fieri: auctoritatem ex auctoribus repetāus: nec accipi unq̄ mei: tui: sui: nisi passiue. M. F. Qu. Et quod iter ista difficillimum fuit: amore mei uicit etiam matrē suam. Ci. Quod desiderium tui ferre nō possit: & me tui pudet. Vir. in. vi. Quiq; sui memores alios fecere merendo. Teren. Hoc unū scio: hanc meritā: ut memor esses sui. Non significatur hic amor meus: quem ī alterum habeo: sed ut sic dicā: de me quem alter habet: & quo amor. Itē nō desiderium tuum: sed alterius de te: & pudor nō tuus: sed de te: & memoria nō sua: sed de se. Similiter in plurali dūtaxat duorū. Nam sui non uariat uocem genitiui pluralis: at ne singularis quidē ut Prisc. placet. sis. n. non reperit̄: ut tis: mis. Ideoq; opinor & hæc duo illius exemplo pariter itercidisse: cū præsertim iuicem eorum succedant deriuatiua. Habent itaq; hæc duo pronomina in plurali nostrum & uestrū: quæ respōdent ad illa mis: tis: & itē nostri & uestri: quæ respōdent ad illa mei: tui: ut nemo nostrū: nemo uestri: nō autē nemo nostri: nemo uestri. Rursus habete curā nostri: sicut habemus curā uestri: nō autē habete

curam nostrum: sicut habemus curam uestrū. Siquis exempla desiderat: sibi facile reperire poterit. In diuersa opione Seruius grāmaticus est qui ait: Nostrī autem & uestri genitiuus pluralis ē antiquus: & ex grāco descendēs: sicut singularis ē mis & tis: & hoc ē unde dicimus nostrī cā fecit: hoc est nostrū. Forsitan. A. G. ut postea apparebit: ē secutus: Sed hos & Prif. cum aliis in errore: ut auguror induxit: q̄ interdū inueniunt hęc non ad aliā referri personā: sed reciproca eē: ut Ego omnia facio amore mei: tu istud fecisti gratia tui Oblitusq; sui ē ithacus discrimine tanto: sed nō fuit causa cur errarent. Nam ita his passio ē: ut in illis: nec a iō modo aliquid ego facio amore mei: q̄ tu amore mei: Ut enī diligor abs te: ita diligor a me: ut est apud Ouidianū Narcysum: Vror amore mei: & tu sic ab altero: ita a te ipso diligeris: & sibi quisq; amicus ē ut alteri. Est alia p̄terea cā cur errarent q̄ uident hęc quæ nos distinximus: p̄ actiue & passiue in multis indifferēter poni: ut cā mea & cā mei fama mea & mei: imago mea & mei: potestas mea & mei: usus utilitasq; mea & mei: mēoria mea & mei. Interdum ēt ipsa deriuatiua pronōia passiue accipiu t apud Terē. ut apperet facile desiderio id fieri tuo: uidelicet q̄ tu desideraris: non q̄ desideras: Quale ē accusatio mea & crimen meū: cū accusor criminis: quasi accusatio mei & crimen mei: sed non satis sollertis fuit facile falli: Nā hoc ultimū ubi passio positum ē pronomen deriuatiuū: quod quidem rarum ē: nō magis cōtra me facit q̄ cōtra ueteres oēs qui hęc pronōia possessiua uocauerunt: id ē significatia possessionem: quod ut dixi: rarum est. Ideoq; non passim hoc repias. Non enim dicas pro eodē dolore tuum & dolorem tui: ut dixit Teren. Desiderium tuum pro tui: quod scilicet ipse non dicerem. Verum quando quidem nō infinita hęc oīa sunt quæ natura quadā ab usū alioꝝ recedunt: nō grauabor de nōnullis sigillatim dicere: dū non grauentur audiētes legentēsq; hęc audire uel egere. Dicam tamen breuiter: & res digna scitu imprimis: in qua uidemus maxios etiā esse allucinatos. Primū ē: causa mea uenisti & causa mei. Causa mea accipitur possessiue: eo modo quo uia mea uenisti: pecūia mea fecisti sumptū: iter meo sumptu fecisti. Causa mei uero passiue: eo modo quo beniuolentia mei. Modus tamen prior ē usitator. Quid autē de hoc Seruius idē sentiat: postea uidero: fama mea & fama mei eiusdem rōnis ē: & mea fama frequentius dicimus Imago mea. s. quæ mea est: ut statura mea forma mea imago mei nēpe quæ de me ē. Sed prior modus usitator: Hęc quæ sequunt̄ in utranq; p̄te frequētiora: ut alterę tamen alterius sensus sit, Mēoria mea actiue quod ego recordor. Memoria mei quod alii de me recordātur: uel mentionē habent: sæpe etiā possessiue eo modo quo fama mea: dolor meus quē ipse patior: dolor mei: quē alius de me patitur: uel forsitan ego ipse simq; dolens meā uicē: sicut dicimus misereor mei. Copia mea possessiue quā ego possideo: copia mei passiue qua ego possideo. Ut faciam oībus copiā mei non meam. Meretrix facit omnibus copiam sui: non suam. Ptās mea quam habeo: mei qua habeor: nec pulchre dicas alterum pro altero: ut tu uides ptātem meam quanta est non mei. habes ptātem mei: non meam: nisi aliud significet pro eo q̄ habes eandem similem uel testatē: ut apud Cice. de bello Marfico: Octauius oībus faciebat sui conueniēdi ptātē. Utilitas mea aliud ē q̄ utilitas mei. Ibi possideo: hic possideo. Quin. Sed ut aliquid p̄staret patriæ utilitas mei: id ē de me: nā fieri pōt ut in eadem re non sit utilitas sua alicui cū utilitate sui: quidā legūt utilitas mei Idem: Quid nunc agam: aut quem ultra esse usum mei diis repugnantibus credam: usus inq; est nō meus: sed ex me aliorum. Adhuc idem: Præsens quidem illa protinus redditur merces: q̄ oībus qui bus infedere: odorē mellis inspirat: & breui contractu uim sui relinquunt: uim non suam: sed ex se. Quomō te captū amore mulieris illa mallet habere copiā sui q̄ suam. Fastidium meum quo ego alios fastidio: fastidiū mei quo ego ab aliis fastidior. Ut idē seu mulier oībus expoita mortalibus uanitate fastidio mei despectuq; captauit. Hęc sunt & his similia: non tamen plurima quæ ancipitem naturā hēt. Cætera uero mīme. Nō enī sic dicis: pulchritudo mei: fortitudo tui: longitudo sui: ut imago sui: nō prudētia: non ingeniū: non sapia: non pbitas: nō uirtus: nō innuetabilia. Quod si tam pua res eos mouit: debuit e diuerso illud magis mouere: quædam quæ non multa sunt hēt ancipitem significationē: sed quam nemo nisi cæcus non discernat: ut ps: dimidium: membrum: medium quid: aliquid: multum: & si qua alia. Quis enim non uideat cum dico hęc ē pars mea: non de corpis mei pte intelligi: sed de hæreditatis: & iterum hęc est pars mei: non de hæreditate: sed corpe: Maus pars mei est: non mea. Fundus pars mea est: non mei. Dimidium tui maius ait eē: q̄ dimidium sui. p̄fecto de corpe intelligo: dimidium tuum maius ait esse: q̄ dimidium suum: de p̄da aut de cibo: aut de successionē aliisq; similibus intelligendum ē. Medium tui tangam nō mediū tuū: e medio tui p̄diit: non e medio meo. Ut auferam iniquitatē e medio mei israel. Memhrū cum pro parte accipit eandem rōnem sequit̄: ut Hic puer membrū mei est: quasi pars mei. Sin pro membro aliquo: & in suo significato ita accipit̄: ut caput: ut manus: ut pes. Hic puer membrum meū ē: quasi sic ut caput: & manus. Hic digitus mēbrum meum ē: non mei. Item. Quid mei tetigisti: quid tui uidi: aliqd tui uirgo pdes: si uenatū prodibis cū adolescētulis: non aliqd tuum: nisi dicamus tui a neutrali genere. ut Cic. de orato. libro. iiii. Ex quo uereor: ne nihil sim tui: nisi supposionem pedis imitatus: id est de tuo nō de te Vlyxe siqd tui Polyphemus phēder: id omne deuorabit. Mei nihil attigit: Quicqd. n. attigisset mei: statū cōtriuisset. Multū mei ille auferre potest: sed plus tui. Plus inq; de te: q̄ de me: nō

SECUNDVS

de tuo & de meo. Item quod Melibœe diripui: aliqd meum fuit: non mei. Nunc redeo ad Seruium: q ait tui causa feci: & tua cã feci: hanc discretionem habent: ut tui causa tũc dicamus: si aliqd ipsi ad quẽ loqmur: præstiterimus: ut puta tui causa te defendi. Vir. in. xii. Victus amore tui: cognato sãguinte uictus. Cõiu is & mœstã: lachrymis uincula oĩa rupi. Tua uero causa cũ alteri aliqd alterius contemplatione præstamus: ut tua causa mancipium tuũ defendi. Si Seruius tantũ de hoc uocabulo cã loqtur: & non in uniuersum de oĩbus huiusmodi: non recte attulit exemplum alterius uocabuli: pferim non nihil naturam differentis. Si uero de oĩbus nõ potest una lex dari diuersis: ut supra ostendimus: si tamen lex est: & non potius contra legem oĩum uterer. Nam ut ego dicebam: causa sapius cum pnomine deriuatio copulat: atq; hoc qdem indifferenter siue aliena sit causa: siue tua. Veluti siq; dicat: Epicurus uult oĩa cuiq; agẽda esse causa sua: mihi mea: tibi tua: illi sua: nobis nostra: uobis uestra. non mihi tua aut sua: nec tibi mea: nec illi nostra: nec nobis sua: nec uobis nra. Hic nihil opus est admiscere primitiuum. Sed ne sine exemplo loquar: quod ipse fecit: uno uero contentus sum pro ex Quint. Mea depugnasti causa: tua peristi. Atq; hoc quod Seruius præcepit nobis: ipse constanter usus ẽ: neminẽ tamẽ secutus: quale est illud in. vi. aenei. Nõ spe salutis: sed mei cã: & in. viii. Hęc signa mei causa fiunt: & in. ix. Vult. n. intelligi sui causa matrem secutam. Verẽ qd miq; de Seruio: cum. A. Gellius & qdem antiquor: non modo nullum exitum in hac quæstione potest reperire: sed etiam nõ optima sentit. Ita. n. inq. Cur igitur Ter. Pœnitet nostri: non nostrum: nihil hercle mihi uenit i mētem nisi auctoritas cã uetustatis: non minus anxie nec superstitiose loquẽtis. Paulopost. Sed proculdubio qui rectissime loqui uellet: nostrum potius dixerit: q; nostri. Et iccirco importunissime fecerunt q; in plerisq; Salu. exemplaribus: scripturam syncerissimam corruerunt. Nam cum ita in catil. scriptum esset. Sæpe maiores nostrum miserti plæbis Ro. nostræ aboleuerũt: & nostri subscripserũt ex quo in plures libros mendæ istius indoles manauit. Tu. A. G. de genitiuo nostri loqueris: non de nominatio nostri plu. numeri. Vtrum rectius sit: at exemplum Salu. ut mihi & cæteris placet: i nominatio casu nihil ad rem facit: neq; ad exemplum Terẽ. & hi q; ut tu uis. Salu. scripturam corruerunt: nõ in genitiuũ mutauerunt sonum illum: sed in nominatiuum: p quem casum non audeas tu dicere corrupte nos loqui: iumo quãtum ego sentio: corruptius. Est. n. una eademq; uox nostri: ab eo quod ẽ ego genitiui casus: & noiatiui ab eo quod est noster. Neq; uero ego repugno. A. G. dicenti mutatã esse scripturã a nostrũ in nostri noiatiuum: tamen non genitiuum. Nam neq; rcliquis recte in genitiuum mutasset. neq; rationẽ mutasset. Quin potius fateor & hoc libẽtius: q; unũc illud exemplum qd ipse ex Plauto ptulit. fortasse mendosum est dicẽs. Duoꝝ labori hominum pepercissẽm libens: mei te rogandi: & tui mihi respõdendi. Ait at Gel. mei hoc in loco Plautus non ab eo dixit quoe ẽ meus: sed ab eo qd ẽ ego. Itaq; si dicere uelis patrẽ mei p patrem meum: quod græci mō dicunt inusitate qdem: sed recte pfecto eaq; ratione dicas: qua Plautus dixerit: labori mei pro labori meo. Nolo eqdem tam confidenter: ut fecit Gel. scripturam mendosam dicere & affirmare quod inexploratum habetur. Taceo q; damnat fortassis immeritos: q; nec corruerũt scripturã: & melius sic dici putauerunt. Quæro cũ uerisimilius sit aliquos scripturã illã mutasse Salustii: in qua nihil ab furdi erat: q; hãc Plauti: q; grammaticorẽ leges: quasi ẽ Prif. & Seruius: & Donatus: q; hunc poetam in scola lectitabant facere uidebatur: si ita dicere. Duoꝝ labori hominum pepercissẽm libens: meo te rogandi & tuo mihi respondendi. Nulla nanq; grammaticæ ratio uidet hoc posse tueri: quin quotiens p idiuidua exponimus sigillatim quod dixeramus per uniuersum: eodem casu utamur sic. Duoꝝ hominibus laborẽ detraxi: necesse est dicamus mihi. l. & tibi: non autem meum & tuum: rament sentio in genitiuo pmissum est: ut affert hic accusationem duoꝝ hominum: mei & tui: siue meã & tuam: quale hoc loco sit: sed dicendum potius p pnomina deriuatiua: quia possessio siue actio significatur: non passio. Quod ego mutatum esse uolo dicere ab ipso. A. G. sed a grammaticæ pfectio ribus: quoꝝ nihil ẽ supercilio superbius: nihil quoq; improbius: & ad emendandos libros uel corruendos potius magis audax. Præterea Pla. licentia uerboꝝ potest dici usus: i qua fuit plane nemo liberior. Postremo qd habet momenti ex uno auctore: & eo poeta afferre unum exemplum i tãto numero ois generis auctoꝝ. Qui adeo refugerunt dare actiuam significationem his tribus genitiuis primitiuoꝝ: ut eos mutarent in alterã uocem: genitiuis aliã dictionum cũ quibus cõiuncti erãt: natura repugnãte minime mutatis: ut Cic. in Gabinium & Pisonẽ. Dico mea unius opera temp. esse liberatã. Idem ad Atticum. Solius enim meũ peccatum corrigi non potest. Idẽ pro Murena. Et tuo ipsius aĩo coniecturam cepis. Nõ dixit ac ne dicere quidem potuisset mei unius opa: mei solius peccatũ tui ipsius aĩus: & in plurali Quin. Deĩde cũ satis uires eoꝝ explorauerint: suã ipsoꝝ fiducia p mittũt: nõ dixit sui ipsoꝝ fiducia. Quid multis: cũ ẽt apud recetiores de xpianis loquor: hoc sit obseruatissimũ: ut in psalmo. xl. &. lxxviii. secũdum hebraicã ueritatẽ: quoꝝ alter ita icipit: Domine clamaui ad te: festina mihi: exaudi uocẽ meã clamãtis ad te. Alter sic: Audi deũs uocẽ meã loquẽtis: a ti more inimici seruauit aĩam meã: & in. lx. secũdũ aliã e græco trãslationẽ: Domine memorabor iustitiã tuã solius. Est at solius nõ sceminini generis: sed & masculini: ut ex græco appet: referturq; ad dominum: non ad iustitiã. Itẽ lib. regum. ii. Sustulit de latere meo acillã tuã dormietis: & i euãgelio

Lucæ: Et tuam ipsius animam pransibit gladius. Nec desunt quidam impite docti: qui conantur illud exponere tuam ipsius animam aliud esse: quod tui: si tui dicere liceret: homines ignaros non solum theologiae sed etiam litterarum: interrogent graecos & repient penes eos unde nos sumpsimus tui esse: non tuam: cum illi non habeant in his pronominibus quam nos elegantiam. Ideoque apud eos est pater noster uel nostri: quod es in caelis: sanctificetur nomen tui: adueniat regnum tui: fiat uoluntas tui sicut in caelo & in terra. Panem nostri uel nostrum da nobis hodie: & demitte nobis debita nostri uel nostrum: sicut & nos dimittimus debitoribus nostri uel nostrum: quare nos ne barbare loqueremur mutauimus in pronominibus deriuata. Ex quo appet non modo illud. **A. Ge.** maiores nostri per gratum contra gramaticam: uerum etiam illud maiores nostrum contra usum potiusque in tali genere utedum deriuatio nostri quod primitiuo nostrum: Licet hac ratione non uteretur. Nec usque contrarium exemplum repire contingit: nisi unum in epistola quadam Cicero ad Ciceronem sic dices. Eam autem unius tui studio me assequi posse confido: quod & si defendi posset studio per gratia & fauore uel amore aliorum erga te: ut apud Horatium ad Liuuium: Ne studio nostri pecces: tamen malim dicere id factum esse uitio librariorum. Ac ne semper culpam reiciam in libentarios: falso dabo argumentum: cur & prius & nunc merito in illos impetum faciam. In proxima statim epistola legitur bis tyrano. **P. L. E. tulo** pro eo quod est tribus praebis. Et in praecedente libro ad Lentum. quod est illius operis primus: bis etiam idem uitium est in secunda & in xi. epistola. Et cum omnia: ut reor: maximam enim partem uidi exemplaria: quae in Italia sunt mendosa & deprauata hoc uitio essent: nullus tamen tantum flagitium aduerterat. Itaque sicut illud emendauimus ita hoc quoque emendare & in praesentia sinceritate restituere audeamus: Sic eam rem tuo unius studio me assequi posse confido. Nec alia causa factum est: ut Terentius dixerit: Saluus sum meo praesidio atque hospitibus: & non praesidio mei atque hospitibus: **Quin.** quem imitari Petrarca si sciisset non titulum operi suo indidisset de sui & aliorum ignorantia: sed de sua. Aliud nanque est ignorantia sui & ignorantia sua. Si tamen sensit de ignorantia quam de se habuit recte dixit: & uulgo dicamus: scio tuas diuitias qui te pauperem quereris: non tui diuitias. Aspice liberos meos quod dicor orbis: non mei liberos: cernant sua praedia quod mihi unum fundum inuidet: non sui praedia: ubi non modo genus dissimile est antecedenti & relatiuo: sed etiam numerus: quod quod ualidissimum est: ingens differentia significationis est inter primitiua pronominibus & deriuatiua: Sed ista omnia fieri cogit: quod non licet primitiuis genitiuis dare significationem actiuam: cuius rei & illud maximum argumentum a praesentis simum est: quod subiecta: nulli adhuc gramaticorum intellectum: quod dicimus mea: tua: sua: nostra: & uestra: interest & refert: non autem mei: tui: sui & uestri. Est autem illud: mea: tua: sua non ex parte ante: ut quod uolunt sed ex parte post: non aliter quam cum dicimus: Hoc interest illius: quasi hoc est officium illius: ita hoc interest mei: si liceret mei aliter accipere: quam passiuum. Nunc dicimus mea in uoce possessiuum: sed ita tamen ut sit primitiuum & substantiuum: non adiectiuum. Denique ita ac si diceretur mis. Regi autem ex parte post: atque adeo hoc uerbum habere ante se nomen: sicut sum es est: sed in neutro genere. quis dubitet: cum omnia sint pleurae exemplorum? **Cicero.** pro Plantio: Siquid mea minus interest: id te forte magis delectat. Et pro eodem: Non solum quid cuique debeat: sed quod cuiusque intersit. Et pro Sibylla: Vestra enim quod cum summa integritate & elegancia uixistis: hoc maxime interest. Et pro lege manilia: Illud primum pauli refert: ubi est dicere possemus: Illud mea primum refert: sed hoc nihil ad praesens tempus: Haec omnia resoluunt in uerbum substantiuum hoc modo. Siquid minus meum est: quod cuiusque est uestrum: hoc est maxime illud primum momenti est: ut appet non differre naturam uerbi substantiuum: & horum duorum impersonalium: nisi quod illud naturaliter post se nomen postulat: hoc gratum: sed actionis siue possessionis more uerbi substantiuum: Sed hoc in ceteris nominibus ac pronominibus nihil dubitationis habet: quorum genitiui actiue passiuue: possessiuue: & si quis est alius modus: accipiunt: Mei autem: tui sui diuersam naturam habent. **Quid** igitur faciendum erat? Haec passiuue accipiuntur siue possessiuue: non actiue nec possessiuue. Illa uerba uolunt post se gratum actiuum siue possessiuum. Dada ergo fuit uox possessiuum pro significato primitiuum: non genitiuis possessiuum. qui idem erat qui est primitiuum. Sed ablatiuus quod natura est genitio simillimus: & in genere scelerum. uel tanquam medio trium generum: uel suauitatis gratia ne duos uideret meo nostro: tuo uestro & suo. Ideoque hi ablatiuum iungi sibi patiuntur adiectiua illa tanquam actionem passionemque significationem in genitio: ut supra demonstrauimus. Sic mea solius interest: tua unius refert: sua ipsius interest: non mei solius: tui unius: sui ipsius: nisi in alia loquendi figura: de qua mox subiectam. Unde maxime palam fit nunquam hos genitios sumi nisi passiuue: ut habeo curam mei solius: non mea solius habeo curam tui unius: non tua unius: unusquisque curam gerit sui ipsius non sua ipsius. Cura ita est: quia hic passio significat ubi superius uel actio uel possessio. Cuius rei exemplum suffecerit ex Terentio. Hem tot mei solliciti sunt causa ut me expleat. Et planum quidem iam facimus tres genitios: mei: tui: sui passiuue seponi: meus: tuus: suus: plerumque possessiuue. Ideoque cum utendum est illis primitiuorum genitios mutari sonum de i in a. Nunc aliquid ad danda sunt de his dictioibus quae legitime coniunguntur cum huiusmodi pronominibus genitios. Non enim omnes possunt ante omnia nullum substantiuum in consortio suo sustinerent: ut fili noli domo recedere respectu mei patris. quod non tam placuisse Priscia. reor quam per imprudentiam esse lapsum: cum dicit: mei Priscia. eges: tui Priscia. egeo: & alibi: Ego Vir. tu Vir. ille Vir. Mei Vir. tui Vir. illius Vir. Haec enim oratio declarat meum Priscia. Vergilium uel aut tuum non me Priscia. Vergiliuue: aut te non aliter quam si dicas: Eges mei priscia: egeo tui domini: quod perfectio non est primitiuorum ab eo quod est ego & tu: sed deriuatiuorum ab eo quod est meus & tuus: neque discrimen facit quod hic appellatiuum nomen est ubi proprium. Vir. Siquid tui corydois habet te cura: uerito. Et alibi: Aeneae mihi cura

tui; & itez: Aenezq; mei. **Qua** a meus: tuus: non ab ego: tu ueniūt. Itaq; sic emēdemus Prif. q; cū de lingua latina cōponit: antiq; tatē oēm corrigens: nomē suū latine ploq; nesciūt. Mei q; sum Prif. eges tui egeo q; Prif. es: uel me Prif. sciano eges: te Prif. egeo: uel tui: uel te Prif. egeo. Nā illud apostoli ad corinthios: Salutatio mea manu Pauli e græco est sūptū οασ σασ μος τηεμηχειρι σαυλου. Tertium uero exēplum qđ idē prulit illius Prif. eget: recte diciť. Nō habent. n. cætera pnomina ancipitē naturā ut illa tria deq; bus diximus. Adeoq; ueř ē hos ipsos gētiuos respuere cōfortiū substātiui: ut ne in possessiuoz qđ forma illud pati uelint. Vidimus licere dicere meā unius opam: tuū solius studiū. nō tamē dicemus meū Laurētiū studiū: suū Prif. prādiū: sed meū est studiū q; sum Laurentius p diūm suū q; est Prif. Neq; tamē ob id excludo: si gtōs hos passiuē accipiamus eo mō quo exemplum ponēus. Nā ut supius docui: aliqđo duos gtōs alteř actiē: alteř passiuē positū una iūgi: Vt Quid de P. Licinii Crassi iuris & ciuili: & pōtificii studio loquar? Ita sit in pnomie: ut idem auctor ad Atticū Fuit mihi & laus nostræ gratulatio tua iucunda: & timoris cōsolatio gratia. Et itez: Vehementerq; tua sua memoria delectat. **Quod** si igit hęc pnoia siue in gtō passiuē: siue mutata in uocē possessiuo rū actiue nō admittūt gtōs substantiuoz: nō qđ nō admittunt oīum adiectiuoz. Nō opinor: sed p pe soloř picipioř picipialiūq; gerundioř: & frequētissime illoř triū: ut qđā uolunt pnominum unius: solius: ipsius: & si qua alia quæ rara sūt: de q; bus mox dicā: p genitiuū cum picipio. Cic. ad Lētulū: Quocūq; tpe mihi prās præsētis tui fuerit: p fœmininū: sed cū gerūdio. Ouid. heroidū: Copia placandæ sit mō pue tui: p uocē mutatā in possessiuū: ut ad Cic. Cato: Libēter facio: ut tuā uirtutem innocentia diligentia cognitā in maximis rebus domi togati: armati foris pari industria administra ri gaudeā Cic. de oratore. L. Crassum qđ colligendi sui cā se in Tusculanū contulisse. Sed hoc gerundiu est: & ea exēpla que supra attuli: quoz unū fuit. Sustulit de latere meo ancillæ tuæ dormiētis: ad quod pnomē malo referri illud dormiētis: qđ est adiectiuū: qđ illud ancillæ: quod est substantiuū: ita ut si abfuisset picipiū: uix tolerabile fuerit futuz: quale Boetii. Tollant mœsti nūc mea fata senis. **Quin.** solet ēt omittēre pnomē. Vt accipi fateor illū: q; solus quoq; nō sequebat: quē nō gaudiū redemptionis: nō lætitia prælatis: nō orantis erexit pater amplexus. Et i eodē li. Rus: seruulos: penates: & oīa utiliora pperanti festinatione parētis addixit: omisit sui: ut esset nō lætitia sui prælatis: & meus: ut esset nō meus orantis amplexus. Et itez: mea ut esset festinatione mea parentis. Poeta etiā frequēter. Oui. heroidū: Deniq; qđq; erat castris iugulatus achiuis: Frigidius glacie pectus amantis erat. Idē: Illa meis oculis species abeūtis ihæret: Cū premeret portus classis itura meos. Ausus es amplecti: colloq; infusus amātis. Oscula p lōgas iungere præsā moras. i. tua abeuntis: & mei amātis. Idē in eodē ope sed inusitatius: Et flesti: & nostros uidisti flentis ocellos: nostros dixit p meos uel flentis p flentiū. Est. n. illud flētis gtūs singularis: non accusatiuus pluralis: quod accētus pbat: cū accusatiui habeāt ultimā longā: quæ hic nō est. Hoc dixit: qđ qđā hunc locū exponunt p accusatiuū. Illa diuerfitas numeroz meos siue nostros amātis: uix alii q; poetæ pmissa. Postremo hęc pnoia: siue i pmitiuoz gtōř: siue in possessiua uoce: ut dixi: maxime gaudēt illis tribus solius: unius: ipsius: quoz multa exēpla iam protuli. Nec ab re fuerit: sicut unius: ita duorum: trium: quattuor posse dici. Item omnium cuiusq; pluralium: & si qua adhuc sunt: ut uestram duoz: uel uestram trium: uel uestran omnium operam desidero: p uestř. Cicero de oratore lib. iiii. Sed uoluntati uestrum omnium parui. Cuiusq; aptius cum pronomine sui: siue suus cōiungitur: ut uellem nosse quæ sit sua cuiusq; sententia: non sui cuiusq;. Brutus ad Ciceronem: **Qui** uestris paucoz respondeat laudibus: p uestř Verum iam huic quæstioni finem imponamus.

De meme: tete: tutu: sese.

Cap. xxxix.

TAdem fere hęc tria pronomina geminari etiam solēt: priora quidem per figurā meme: tete. Tertium sine figura. Virgi. in. ix. Meme adsum qui feci: in me conuertite ferę. O rutuli Et in. xi. Meme duce ferę corripite o rutuli. Et in. xii. Verte comes tete in facies. Sed hoc uideri potest sine figura. Non enim est te ac te & ardēs: ut apud **Quin.** Tete hoc loco mihi interrogo. In nominatiuo plane semper figuratum est: ut Cice. in Antonium: Tutu faces illas incendisti. Sese ut dixi: nunq; figuratum est: ut idem: Hic uiri fortissimi sanguine aspersus: sceleratā gratulantibus manum porrigens: in templum Iouis contulit sese: id est se.

De nostras: uestras: cuias.

Cap. xl.

Nostras: uestras: & cuias non tantū patriam nationēq; innuunt: sed ēt ptes & quasi sectam: ut uestrates philosophi sunt ita populares & fauorabiles: ut nostrates: q; Epicuri scholam pdiderūt: & cuitates philosophi uos estis. Stoici ne: an academici: an pipatetici: an nostrates Epicuri? Cic. Putares ne unq; accidere posse: ut mihi uerba deessent: nō solū ista uestra oratoria: sed hęc ēt leuia nostratia.

De iste & ille.

Cap. xli.

Ste & ille si audire Prif. uolumus: hoc differūt: q; iste spatio ppingore: ille autem lōgiore i telligē. Cuius auctoritas plurimos in errorem induxit: q; p istud dicūt illud: Veluti si ad hoiem lōge positū scribas: Siqd noui i illa urbe ē: mihi notū facias: p eo qđ ē illa urbe qđ nō mediocre peccatū ē. Nā de me loqns diceť debeo: hoc caput: hęc māus: hęc ciuitas. de te uere illā

caput: istae manus: ista ciuitas. De tertia autem persona illud caput: illae manus: illa ciuitas. Cic. i. Antonium. Remoue paulisper istos gladios: & i eodem lib. Tu istis faucibus: istis lateribus ista gladiatoria totius corporis firmitate tantum uini in Hippiae nuptiis exhauseras ut tibi necesse esset in conspectu populi ro. uomere postridie: hoc est istis tuis faucibus: istis tuis lateribus: ista tua firmitate. Vnde nascunt ad uerba: istic: istic: istac: istuc: istrorsum: isto. Vt idem ad Lentulum. Qui istinc ueniunt aiunt te superiorem esse factum. i. q ab ista puincia in qua agis: huc in Italiam Romamq; ueniunt. Aliquando iste accipit p hic ut idem & in eodem. Cum isto corpore stent cum gladiis armati. Et Quint. Iuuenis iste de quo summa in rebus humanis monstra fingunt. Et iterum. Hic inuenis patris sui haeres solus inuentus est. Ille quoq; iuuenis nonnunquam p dignitate: aut per eminentiam ponitur indicans esse q omnes debeat nosse: ut Alexander ille magnus: ille censorinus Cato Architas ille Terentius.

De hic & de is: & de idem: & ad hoc.

Ca. xlii.

Hic & is habent potius illa: de qua modo memini Prisciani differentiam. Vt hic spatio pingore: is uero longiore intelligat: multis tamen in locis utrunq; locum habet: ut q praefert uirtute diuitis: hic sane fortis est: uel p compositione: ut quaecumq; mulier adultera: eadem uenefica est: & fere p haec duo pronomina licet sic loq; nec p ulla alia: licet poetae utatur ille p is: q; amboq; eadem pene significatio est: ut Hora. de arte poetica. Quid didicit patriae: qd debeat & qd amicis. Quo sit amore parens: quo frater amandis & hospes. Quod sit conscripti: quod iudicis officium: quae partes in bellum missi ducis: ille pfecto. Reddere psonae sit conuenientia cuiq; Quare sanctis uiris e graeco transferentibus sic permittamus dicere. Non q seipsum commedat: ille probatus est: sed quem deus comendat. Possunt autem haec eadem duo de qbus loquor pronomina & alio modo usurpari: ut Alexander paruus copiis fretus superauit Darium cum infinito exercitu: & id in adolescentia: uel & hoc in adolescentia. Itē & hoc modo pauca uestis & ea detrita & sordida: potius q & haec: paucis nummis superbit: nec is suis: sed aliunde corrogatis: potius q & his. Idem quod est ab is compositum quasi p et poni solet: ut Cic. Est huic coniuncta beneficentia quam eandem uel benignitatem: uel liberalitatem appellari licet: id est quam etiam. Quin. si causam ueneficii dicat adultera non Marci Catonis damnata iudicio uidet q nullam adulteram: non eandem esse ueneficam dixit. In hoc pronomine idem annotaui quiddam dissimile ab is. Ibi potest addi copulatiua: hic non potest: quod tamen affirmare non ausim: ut quaecumq; in sede migrat apium rex: in ea & apes ipsae comitantur. Ac si dicam in eandem. Tollam copulatiua sic: in eandem apes ipsae comitantur. Nam idem habet in se uel uim copulatiuae. Hoc compositum cum praepositione ad significat praeterea: ut apud Salustium Cognoueram paruus copiis bella gesta cum opulenti regibus. Ad hoc saepe fortunae uolentiam tollerasse: facundia graecos: scientia belli gallos ante romanos fuisse.

De cum praepositione.

Cap. xliii.

Cum praepositio p appositionem non jungitur rei notanti instrumentum: sed comite: & hoc est quod Quin. ait ut quaeramus nunc quid apud nos sit uis quaedam septimi casus: & apud graecos sexti. Nam inquit cum dico hasta percussus: non utor ablatiui natura. Nec si idem graece dicatur datiu: pp quod Seruius & quidam alii plane affirmant esse septimum casum. Quod at non utamur ablatiui natura: hanc causam existimo: q ablatiuus aut ui nominis regis: aut ui uerbi: aut aduerbi: aut postremo intercedente praepositione: quoq; nihil hic fit: nisi uolumus errorem quorundam se q; subintelligunt praepositionem cum. Et quomodo subintelligi potest: quae ne poni quidem potest: Nam percussus cum hasta. inauditum est. Instrumentum. n. percussiois hasta est. Peccauitq; non incelebris huius aetatis uir: q scripsit gladium q cum se percussisset eduxit. Percussit igitur gladio: non cum gladio. Impuli te pugno: non cum pugno. Video te oculis: non cum oculis. Tango te manu non cum manu. Deleuit epistolam lachrymis. Absterfit sordes aqua. Siccauit cretam liquaefecitq; caram igni. non autem cum lachrymis: cum aqua cum igni Sed hoc sefellit q aliquando illa praepositio uideri possit iuncta nomini instrumentum significanti: ut acceptus est a nobis cum honore. Magna cum beniuolentia scripsit: cum mira affabilitate me allocutus est: cum dira truculentia me aspexit. Verumtamen hi ablatiui non instrumentum significant: sed coniunctione. Si quidem acceperunt me homines instrumento corporis non honoris sed honore comite. Scripsit ministerium manus non beniuolentiae sed hac locia. Allocutus est lingua opatrice affabilitate praesenti. Et aspexit instrumento oculorum: truculentia suffo rum: quae nihil facit ad ipsam inspectionem: sed oculi. Sunt qui uelint Priscianum sensisse cum hasta percussus dici posse: uel hanc praepositionem subintelligi. Ego uero affirmo neminem antiquorum neq; praetulerunt hanc: neq; subintellexisse.

De circiter.

Cap. xliiii.

Circiter Pri. inquit ad tempus solum pertinet: ut cicer Kal. Ianu. Immo & quod frequetius ad numerum: ut circiter duum milium militum: circiter decem miliariorum. Sed aliquando: et ad locum: ut Cassius Emina. Lapidem fuisse quadratum circiter in medio arcae iunctum candidis quoq; uersum.

De uersus.

Cap. xlv.

Versus contra naturam praepositionis semper postponitur: ut Italia uersus. Megaram uersus Liui. Duo romana uno loco propius Albaria: tria albana Romam uersus. Salusti. Deinde philemon.

aræ quem locum Aegyptum uersus finē impii habuere carthaginēses. Cic. de diuinatione. Qui cum exercitu lustrato Aretinum uersus castra mouisset. Sursum siue sursum uersus frequenter legimus: nōnunq̄ dicitur uersum: sicut aduersum. Nā ita uersus sicut aduersus. Vnde quoq; uersus: id ē i unā quanq̄ prē: & quocunq; & in utrāq; prēm: & deorsum uersus. Atq; nescio quomodo non repio hanc inter præpositiones esse numeratam: an quia postponitur: & non præponitur. Nec tenus quidem p̄ poni solet: de qua nunc dicam: & tamen est præpositio. An quia præpositionis uice non fungit: quō tiens alia adest præpositio. Vt occidentem uersus: quod quidem modo aduerbium est: ut usq;: quæ & ipsa sic aliquando in oratione collocatur: ut ad occidentem usq;.

De tenus.

Cap. xlyi.

Tenus ut dixi semp̄ postponitur: atq; in singulari utiq; cū ablatiuo: ut hactenus: quatenus uerbotenus: capulotenus. In plurali uero cū genitiuo: et non solum cū ablatiuo: sed quantum ego sentio cū genitiuo: tunc at̄ necessario: ut uenustius sit: præsertim more græcorū: cū res uel gemina: uel numero singulari carens: neq; hoc apud poetas solūmodo: sed etiā apud oratores. Virg. Cruæ tenus hispida nanti: & iteg. Et cruæ tenus a mēto palearia pēdent. Qui. in. xii. Sed ille uir bonus qui hæc non uocibus sibi tantum nota atq; nominibus auriū teuus in usū lingua præcepit: sed qui uirtutes ipsas penitus mente complexus ita sentiet. Cælius. Jam illi rumores de comitiis transpadanorū cumagæ tenus caluerunt. Curtius. Pauci hostiū tenus exacti penetrauerunt ad portum: Est at̄ significatio usq; ad. Umbilico tenus: usq; ad umbilicum: Aetiopia tenus: Nilotenus: usq; ad Aethiopiā & Nilum. Aliquando et̄ pro non ultra: ut gessit consulatum titulo tenus: id est non ultra q̄ titulo cuiusmodi nonnulla ex superioribus exemplis sunt.

De pridie & postridie aduerbiis.

Ca. xlyii.

Pridie & postridie quemadmodum tenus genitiuo seruiunt: & nōnunq̄ et̄ accusatiuo ut pridie illius diei: postridie nonagē decembrium. Cic. ad atticum. Pridie compitalia memēto. T. Liuius libro. vi. Etiā postridie idus rebus diuinis sup̄federi iussim. Inde ut postridie Kalendas: ac non eadem religio esset traditum putant. Idē lib. xlviii. Pridie parilia medio ferme die atrox cum uento tempestas coorta: de quo uide plura infra in Nudiustertius.

De hei: heu: & heuheu: ueh: & procul.

Ca. xlyiii.

Hei quoq; & heu simile quid obtinent: tamen alteq; datiuo: alteq; accusatiuo iungitur: ut Heu mihi qualis erat: quātum mutatus ab illo Hectore. Terē. Heu me misere. Et fere cū huiusmodi p̄nominibus. Nā cum alio nomine frequentius per exprobrationem: ut Vir. Heu stirpam inuisam. Et Plinius li. vii. Heu dementiam ab his inuitis existimātium ad superbiam le genitos. Aliquando et̄ cum nominatiuo: ut idem Vir. Heu pietas heu prisca fides. Teren. in adelphis. Heu miserā. Illud uero in psalmo. Heu mihi quia incolatus meus plongatus est. Nescio an uitio factum sit librariorū. Quale illud in euangelio. Ascēdit in arborem siconiorū: quā inde trāsitus erat: quod scribendum est illac. Et illud ad romanos: Tu at̄ cum oleaster esses: insertus es: p̄ insitus: & in actibus apostolorū. Egressi sumus foras portam iuxta flumen: p̄ extra portam. Heuheu nulli casui seruit: ut idem in buccolicis. Heuheu quid uolui misero mihi? Veh quoq; datiuo. Marti. Capere cauidicus fertur mea carmina: qui sit Nescio: si sciero ueh tibi cauidice. Hæc appelles licet siue aduerbia siue interiectiones: nam hanc inter partes orationis nō numero siue et̄ præpositiones. Procul apud quosdam casui seruit: ut apud Curtium: procul urbem.

Quædam aduerbia comparatiua: superlatiuaq; regere accusatiuū. Cap. xlix.

Comparatiua aduerbia & superlatiua præter suam constructionē ablatiui & genitiui: ut scribo melius te: & optime omnium: aliquando seruiunt accusatiuo. Vtiq; ea quæ a præpositionibus ueniunt: illarū naturam seruantia. Cicero ad Octauium. Cur castra medio itinere longius aduersariorū castris & propius urbem mouētur? Idem ad Atticum. Tamen esse officium meū putauit exercitum habere q̄ proxime hostem. Salustius. Proxime Hispaniā mauri sunt neq; hæc regere possunt datiuum: ut Prisciano placet: quale uult eam propius stabulis armēta tenerent. Datiuus hic non regitur natura comparatiui: sed ipsius nominis: nō aliter q̄ si dicam: nauigo te propinquius terræ. Et quoniam ipsa rei serie quædam de complexu orationis dicere incipimus: iā de hoc ipso disseramus: simulq; de natura indeclinabilium dictionum quarundamq; aliarū ab eo potissimum incipientes quod huic loco simulatum est.

De o uel prolata uel omissa.

Cap. l.

Fortunati: quoq; iā mœnia surgunt Aeneas ait: & alibi. O fortunatos nimium bona si sua norint Agricolas. hic accusatiuus ē: tibi uel noiatiuus: uel uocatiuus esse pōt. His. n. tribus casibus indifferenter auctores utunt. Cic. O uariam uolucrerū fortunā: Neq; hoc i tertia p̄sona tantū: sed et̄ in prima & secunda: ut idē. O me misere: o te infelicem: etiam nō apposito pronomine: ut idem. O misere & detestabilem hominem: si hæc ignoras. Idem: O te misere: o te infelicem. Quæ exclamatio ad omnem affectum conuenit: uel miserationis: uel indignationis. Simili modo in nominatiuo & uocatiuo: ut idem. O fortunata mors: quæ naturæ debita p̄ patria est

potissimū reddita. Et itez: O magna uis ueritatis: quæ cōtra omnium ingenia: calliditatem: solerti
am: cōtraq; factas hominum insidias: se p seipsa defēdit. Idem: O nox illa: quæ pene æternas huic ur-
bi tenebras attulisti. Et itez: O nonæ illæ decēbres: q̄ me consule fuistis. Aliq̄do ab illo sup̄sedemus
utiq; in re leuiore: neq; ita magni calor: ut indignū facinus & hominem neq; q̄ non dubitaret uel ī
foro alea ludere: uel cū lege de alea cōdēnatis. Cic. uerba sunt in Antonium. Et Pli. iunior ad Octaui
um. Hominē te patiētem uel potius duræ ac pene crudelem: q̄ tam insignes libros tam diu teneas.
Quod si excādescerimus: dicēdum esset o hominem neq; & hominē patientē. At sine indignatione:
ut apud Valerium Maximū lib. iiii. Sed mihi uti ista cōditio ne uitæ non est opus: sine ullis imagini-
bus: nobilem animum. Aliq̄to hoc remissiū est: q̄ si dixisset: o animum sine ullis imaginibus nobile
dest sine maiore nobilitate nobilem. Ideoq; Terē. leuioris calor interiectione usus est. Huic tā gra
uis rastros quæso: sed hoc simile eius speciei: cuius mentionem nō faciam.

De Mene cum infinitiuo & accusatiuo.

Cap. li.

Mene incepto desistere uictam. Nec posse Italia teucroꝝ auertere regē: & itez. Mene ilia-
cis occūbere cāpis. Nō potuisse: tuaq; hāc animā effundere dextra. Hæc Vir. ad Terentiā
āt Cic. Me miserę in tātas calamitates mea culpa incidisse: & itez in Bruto. Tū Brutus ad
mirans tātam ne fuisse obliuionē inq̄t in scripto præsertim: ut ne legens: qdē senserit q̄tū
flagitii cōmississet. In his oībus placet mihi subintelligi uere ne ita est me non posse auertere Italia re-
gem teucroꝝ & cætera. Plinius iunior ad Hadrianum. Hominē ne romanū tam græce loq̄ id est ue-
re: ne ita ē uel oportet: uel oportuit: ne siue oportet: Terē. ī andria. Seruon fortunas meas me cōmis-
sise futuli.

De en & ecce: suisq; compositis.

Cap. lii.

En & ecce in eadē pene significatiōe amāt nominatiuum & accusatiuū: apud comicos ue-
ro hem p en affectui seruiēs: quo oratores nō utunt: quemadmodū necē p at: qdē ē poe-
taz syllabam ilam breuē interiectionē. s. lōgam facientium. Adiungit āt en nominatiuo
pariter & accusatiuo: tū indicādo: tum exprobrādo. Indicando Vir. En Priamus: sunt hæc
ēt sua præmia laudi. Exprobrādo. En agros & qua bello troiane petisti: Hesperiam metire iacens. Se-
neca in Agamēnone. En paridis hostē. Iuue. lib. ii. En habitū quo te leges & iura ferētē Mōranum po-
sitis audiret uulgus aratris. Oratores sæpius exprobrādo: & sæpius p nominatiuū. Qui. En improbi-
tas. Cic. En crimen: en causa: cur regem fugitiuus: dominū seruus accuset. Ecce similiter cum utroq;
casu iungit. Idem Ecce tibi status noster. Cum accusatiuo autem nō memini me apud oratores legi
se: sed ne apud poetas qdem. Nam illud apud Terē. in eunucho. Ecce āt alterz nescio qd de amore lo-
quitur. Alter scribi debet: nō alterz. Donato quoq; pbante. Sed demus aliq̄do repiri: ut semel apud
Plautum in bacchidibus. Opus ne erit tibi aduocato: tristi: iracundo: ecce me. Eccum eccam: eccos:
eccas: ellum: ellam: ellas: composita sunt & secum uidentur gerere casum: sed nō gerunt: quæ Priscia.
cta resoluit: ecce eum: ecce eā: ecce eos: ecce illum: ecce illā: ecce illos: ecce illas. Sergius quoq;
commentatus Donatū ait: Nihil significat ellum: nisi ecce illum. Pauloq; post: Ergo cum ellum sit
ecce illū: ellam ecce illā: nihil possumus dicere: nisi magis demonstratiue. Sed pace Prif. Sergiūq; & alio-
rum: hoc nec uez: nec cōueniēs significatū est. Nā inter ecce eum & ecce illū: quid iterest? Potius di-
cendum erat eccum ecce hunc: eccos ecce hos: de quibus agimus. Talis erat cōuenientior interpræ-
ratio: sed q̄ nec uera foret. Resoluunt. n. hæc p aduerbia: nō p pnomia: eccū ecce hic subintellige uiz
de quo agebamus. Eccā ecce hic subintellige fœminā: de q̄ mētio erat. Ellū ellam: ecce illic uiz fœ-
mināue subintellige de quo de quaq; agebat. Nam ut de homine q̄ ante cōspectū nostz abest: recte
dicas ecce ille: uel ecce ego: siue ecce illū uel ecce me: ita male loquaris ellū hominem: uel ellū me: &
rursus de lōge posito eccum: Ter. Eccū Parmenonem: & eccū me. Nempe nō ecce eum: quasi aliquis
alius sit præter hunc Parmeno & ecce eū me: quem me & quē eum quæris: Plautus in mænechmis:
Atq; eccam: & in mercatore. Ecce illum uideto. Eccū ergo Parmenonē: id est ecce hic Parmenonē:
& eccum id est ecce hic me: & ellum Parmenonē dicentes: nō sic loq̄mur: quasi de pagz noto: ut sole-
mus cum dici mus ecce ille Parmeno: quasi ille tibi incognitus: sed auditus. Ellum igit Parmenonē
significat ecce illic Parmeno: siue Parmenonē. Sed an possit ecce habere accusatiuum: nō ante indu-
bitatum habebō: q̄ exēplum uidero: nisi illud tale sit apud Vir. En quattuor aras. Ecce deus tibi Da-
phni: duoq; altaria Phœbo. Pocula bina nouo spumantia lacte quotannis: Crateraq; duos statuant
tibi pinguis oliui. Sed de prosa magis dubitare me dico.

De age: agite: agedum.

Cap. liiii.

Age singularem numez desiderat: agite pluralē: agedū uero nō singularē tātū sed ēt plura-
lē: neq; id mō in carmine. ut Proptius. Vos agedū: sed ēt in p̄sa: ut Quītil. Agedū si uidef
extra portas: p̄spicite squalida arua & spinis obsitas segetes: sē mesos arborz truncos. Cic.
Agedum confer te nunc cum illis uitam Publii Syllæ uobis populoq; Ro. notissimam.

De an: & aut: ne uel ue: & horum consimilibus.

Cap. liiiii.

An & aut cōiunctiōes sūt. Quī. iqt. Male tamē iterroges hic: aut ille sit. Nos cū talē tātūq;
auctorē hēamus: tamē plærīq; multis iā seculis peccauerūt ac peccāt: qd̄ grāde flagitiū ē.

Sed duæ causæ eos decipiunt. Fere. n. nunq̄ decipimur nisi mēdaci q̄dā specie veritatis: & ut inq̄t Ho. Decipimur specie recti. Vna q̄ interpretates e græco nō repimus hāc apud illos differētiā: quippe cū græci unā. n. habeant utriq̄ nostræ respōdentē: putā p̄ una uoce græca unā latinā posse sufficere. Altera q̄ repiūt apud nos in interrogando aut. Et primæ q̄dē opinionī hoc respōsum sit: eos male mereri de lingua latina: q̄ dimidium uerborū fastidiunt: nā plerūq̄ utunt̄ aut more græcorū & interrogando & sine interrogatione: an omnino relinquentes. Sequēti quod tamen caput huius erroris est: ita respōdemus: si paulo diligētius aduertissent: nō ī aut: sed in an interrogatōnem cōsistere deprehēdissent: ut apud Ciceronē. An uero Romulus illē: aut pastores: aut cōuenas congregasse: aut sabiorum connubia coniuxisse: aut finitimorum uim repressisse eloquentia uidet̄? Nō est hic multiplex interrogatio quasi de horum singulis interrogetur: sed duplex sic. Nunquid Romulus hęc omnia fecit eloquentia? Hęc una pars est interrogatōnis: supple an nō fecit: & hęc erit altera pars. Item es tu stoicus: aut pipateticus: aut academicus: hęc interrogatio & bene dici pōt: & male. Nam si non constet interrogati te esse philosophū: bene interrogauit: supple daq̄ est duplex an: sic. Es ne tu stoicus an epicureus: & an nō? Sin constet illi te esse philosophum ex aliqua hęc sectagē: sed cuius sis ignorās: de ipā interroget male quæsiuit: cū an nō aut dicēdum fuerit: & ubi nos modo posuimus duplex an committēdum sit es tu stoicus: an epicureus: an peripateticus: an academicus: quæ interrogatio pōt rēdi in infinitum. Illa uero semp̄ est duplex: hic ad singulas pticulas binæ interrogatōes sunt ibi in uniuersum duæ. Cum. n. quæro an stoicus: subintelligit̄ altera interrogatio e diuerso sic: an nō. Item es ne epicureus an nō: es an nō academicus. Afferamus aliud aptius exemplum. An est hic illo nobilior: an plus p̄ salute mea laborauit? An cui magis hoies cupiant: an formosior & magis dignus: cui filiam meā colloceam? Hic octo interrogatōes sunt: quia octies interrogatio repitur. Ex quo patet nō esse interrogatōnem in aut: sed in an. Interrogatōnem inquam cōtrariorū: qualis est illa? Quid dicā aut quid faciam? Quid nō dicam aut quid nō faciam. Inter hęc non ambigimus. Sed ipsa ābo simul ambigimus: secus in illa habeam an maneā: de duobus ita quæro: ut utrū mihi faciēdum sit: dubitē Ideoq̄ non solum interrogando: sed citra interrogatōne quoq̄ utimur an: ubicunq̄ aliqd cōtrarietatis uest: ut dubito an uiuat pater: an mortuus sit. Et ī maiori numero nescio an p̄ sit Romæ: an ualeat: an uiuat: an uēturus ad me sit. Mura uerbū dubitatōis inscientiæq̄ indissimile aliud uerbū: sic Scio an uiuat pater: an mortuus sit. Itaq̄ uerbū huiusmodi dubitationis & inscientiæ damus subiūctiuum cū an: uerbis uero opiniōis & sciētiae idicatiuū cū quod & aut: sic. Opinor q̄ pater aut mortuus ē: aut grauius ægrotat. Quod p̄ceptū est de an: hoc quoq̄ p̄ceptū sit de ne: quæ plerūq̄ una sola q̄ & semp̄ in pre prima collocatur: ut bonus ne uir est: an malus est? Aliquādo cum sociā: sed id sæpius apud poetas: ut Vir. Quære constituit qui teneant: homies ne: feræ ne. Sæpe hoc mō: illuc eā nec ne: ignoro: hoc dubitatiue. Interrogatiue quoq̄: ut p̄ Flacco Cic. Vtq̄ multis prætori Flacco licuisse: nec ne: id est licuisse: an nō? Quidā supuaciorū addunt altere an: sic. Nescio an bene faciam: nec ne: Atq̄ ut ostendi quosdam errare ī aut: nō uidētes in quo differat ab an: quidam ita faciunt in uel: putantes poni p̄ an. ī interrogatiue & dubitatiue: siue interrogatiue: ut istud est aurū uel auricalchum: nescio si sit aurū uel auricalchum. Immo scis q̄ ē aurū uel auricalchum: & neuter uestq̄ dubitat: q̄ uel hoc: uel illud est. Sed ne scitis an hoc: an illud sit. Ideoq̄ & tu interroga aurū ne sit an auricalchū: & tu respōde q̄ nescis an sit hoc: an illud. Illud at̄ quod est apud Quin. Quæredumq̄ arbitratur iustū ne sit sacrilegium appellari: quod obiciatur uel furtum: uel amētiam. Pōt est q̄busdā mouere dubitationem: quasi in re dubia loquamur p̄ uel atq̄: adeo ipsum uel misceamus cū ne siue an. In quo minime dubitādum nobis est. Talis. n. ibi locutio est. quærendūq̄ arbitratur iustum ne sit appellari aliquid uo nomine sacrilegii: an nō. uel sit iustum aliquid appellari furtum an nō: uel aliquid sit iustū appellari amētiam an nō? Ve magis accidit ad uel: q̄ ad an: ut duobus tribusue mēsis: id est duobus uel tribus mēsis. Raroq̄ repitur geminaum: nisi adiuncta si: ut siue hoc: siue illud: aut adiuncta ne p̄ non. Ut apud eūdem. Cauēdum ēt neue sit maior trāslatio: q̄ oporteat: neue quod sæpe accidit minor: neue dissimilis. Cic. Ita iungitis: ut neue aspere cōcurrant: neue uastius diducantur. Lucanus sine compositione aliqua. Nec quēq̄ iam fere potest Cæsar ue priorem Pompeius ue parē: An & ne coniungi solent p̄ an: quod magis poeticum ē: ut apud æmulos Virg. Dic mihi Dameta cuium pecus: an ne latinum? Illud Ciceronis multi ita legunt. Quo mihi ēt indignius uidetur obtrectatum eē Gabinius dicam: an ne Pompeio: an ne utriq̄ id quod est uerius sine interrogatōne duq̄ uidetur: ut Vir. Vrbes ne iuisere Cæsar. An deus immēsi uenias maris? An ne nouum tardis fidus te mēsis addas. Ideo dixi duq̄: quia per interrogatiā quiddam utgētius & instātius est in geminatōe an ne: q̄ in illa simplicitate an: q̄d hic nō fit: ut ex aliis compositis elucebit. Nōne fuit satius tristes Amaryllidis iras: Atq̄ superba pati fastidia: nōne Menalcam: nōne ego te uidi Damonis pessime caprum Excipere insidiis in hac interrogatōne nonne nō id agitur: ut respondeas nesciēti: sed cogaris assentiri sciēti: nec alia uis orationis est: q̄ si diceris an nō: quod magis urget: q̄ solum nō. licet & hoc solum p̄ illo composito accipi soleat. Alia cōposita si modo composita hęc sunt. Itane: ergone quæ interrogando respōsionem non pōscunt: sed assensum extorquent.

Nedum duobus modis periti uti solent. uno cum utraque sententiam eodem claudimus uerbo altero cum suum utriusque sententiae uerbum damus. Primo modo sic: Funderé p te sanguinē; nedum pecuniā; secundo sic: Funderé p te sanguinem; nedum pecuniā tibi crederé; & hoc affirmatiue. Negatiue sic. Nō pderem p te obolum nedum sanguinem. Item nō crederem tibi obolum; nedum p te funderem sanguinem. Atq; in affirmando id quod plus est: maioris momenti in prima pte ponendum; in negādo quod minoris est. Plus. n. & magis est momento sum fundere sāguinem q̄ pecuniā; & minus est & leuius pderetian credere obolum; q̄ pdere aut pfundere sāguinem Impiti uero hanc dictionem accipiunt p nō solum: sic dicētes: Nedum p te laborem fusciperem: sed etiam mortem: quod sic dicendum erat. Mortem p te fusciperem; nedum laborem. Aut p non solū; nam contrarius modus est a non modo p nedum: sic ne priora exempla cōueniamus: non solum pecuniā p te funderem: sed etiam sanguinem. Item nō modo tibi pecuniā crederem: ueq; etiam p te sanguinem funderem: & hoc affirmatiue. Rursus negatiue: Nō modo p te sāguinem nō pderem: sed nec pecuniā. Item nō tantum p te sāguinem nō funderé: ueq; ne obolum qdem tibi crederem. Hęc ē igit differentia inter nedū & nō solum: siue nō modo; siue nō tantū; aliq̄do tamē reperimus hoc posterius pene p nedū accipi. Cic. i. offi. iiii. Huic igit uiro bono: quē Fimbria etiā nō modo Socrates nouerat: nullo modo uideri potest q̄q̄ esse utile: quod nō sit honestū. Possēmus hic dicere p non modo Socrates nouerat: nedū Socrates: Sed nedum auget; p̄pollerq; alteri parti cui adiungit: nō modo at̄ æq̄perat. Ideoq; puto Cic. uoluisse æq̄parare Fimbriā romanū Socrati græco: dixisseq; illud nō modo: sicut in quibusdā aliis exēplis. Vt i eisdē officiis. Ad qd̄ ē adhibēda actio quædā: nō solū mētis agitatio. Et p Plātio: Plura ne dicā: tuæ me lachrymæ ipediunt: uestræq; iudices: nō solum meæ. Hic nō ausim p nō solū dicere nedum.

De nisi.

Cap. lvii.

Nisi quoties principiū sententiæ ē indicatiuū desiderat: alias ēt subiunctiuū. Cic. p Milōe: Nisi forte putamus dementē Scipionē africanū fuisse: q̄ cū p seditionē a. C. Carbone interrogaret: qd̄ de Tyberii Gracchi morte sentiret: respōdit iure sibi cæsum uideri: Et Quin. Nisi forte impatorē qs idoneū credit: i præliis qd̄ strenuū & fortē: & oīum quæ pugna poscit artificē: sed neq; delectus agere: nec copias cōtrahere atq; istruere: nec p̄spicere cōmeatus: nec locū capere castris scientē. Præter principiā at̄ sententiæ sic: Vapulabis nisi caues uel nisi caueas. In illo superiore nisi uerbū adest principale: hic nō adest.

De q.

Cap. lviii.

Quod scribis gaudeo & q̄ scribas utroq; modo dī. Volo q̄ scribas: nō at̄ q̄ scribis. Illius superioris hęc similia sūt: credo: opinor: puto: lætor: uoluptatē capio: & reliq;. Huius posterioris hęc: mado: iubeo: impo: exigo: postulo: & cætera. In illo tamē superiore cauēdū ē: ne diuerſorū modorū uerba copulēus: q̄le foret illud Terē. qd̄ nōnulli sic legūt: an q̄ uia ignorāt: an q̄ iter p̄ferre nequeāt. Cū sit dicēdū aut sic. An q̄ uia ignorāt: an q̄ iter p̄ferre nequeāt: aut sic. An q̄ uia ignorāt: an q̄ iter p̄ferre nequeūt: cui finale illud aliud ē apud eundem: Nihil ē: nihil desit tamē: cū sit potius legēdū desit: nō desit: ut bonis auctoribus placet. Et in p̄emio Cice. ad Herēniū qdā sic legunt: Et si negociis familiaribus ipediti: uix satis ociū studio suppeditare possimus: & idipsum quod dat̄ ocii: libentius in Philosophia cōsumere cōsueuimus: cum sit potius dicendum possu- mus: ut modi concordēt: q̄ copula media cōiunguntur: q̄q̄ sonus ipse utpote in cursu medio p̄odi cōuenientior ē possumus q̄: in possimus. Est etiā alia causa: cur hoc nō liceat: quam modo subiungā.

De etsi: q̄q̄: quis & licet.

Cap. lvi.

Et si: q̄q̄: quis: licet eiusdem significatiōis sunt aliq̄d in utēdo discriminis habentia. Nā maior quædā dignitas data est primis duobus: quæ semp̄ asciscunt sibi indicatiuū: dūtaxat i principio stati orationū: epistolæ: librorū: alia duo in hoc loco raro: i cæteris oīa idifferēter. Cic. in oratiōe p̄ Milōne: Etsi uereor iudices. Et in epistola ad Atticū: Etsi nihil noui afferebat: & in ope ad Herēniū: Etsi negociis familiaribus ipediti: uix satis ociū studio suppeditare possumus: & idipsum qd̄ dat̄ ocii: libentius in philosophia cōsumere cōsueuimus. Quin. i declamatione de corpore p̄iecto: Etsi iudices in hac asprima conditione fragilitatis humanæ: i qua nemo p̄pe mortalium impune uiuit: hęc oībus natura est: ut sua cuiq; calamitas: præcipue misera atq; intolerāda uideat. Cic. p lege manilia: Quāq̄ frequēs cōspectus uester mihi multo iucundissimus: hic at locus ad dicendum amplissimus: ad agēdū ornatissimus: uisus q̄rites. Idē de offi. Quāq̄ te Marce fili annum iam audientē Gratippū: idq; Athenis abundare oportet præceptis: institutisq; philosophiæ. Lactant. tamen secundum librū de instit. sic incipit: Quāq̄ libro primo religiones deorū falsas esse mōstraueri. Alia duo magis postulant subiunctiuū: nōnunq̄ tamē & indicatiuū: ut dixi apud Hora. sic quædā epistola incipit: Quāuis sæua satis p te tibi cōsulis & scis: & apud Quint. declamatio. Quāuis iudices in tanta malorū continuatione iam poteram nihil ex accidentium meorū nouitate mirari: in aliis ptibus q̄ in principiis parem oīa hęc locum sortiunt. Habent & hoc differentiæ duo priora a duobus posterioribus: q̄ illa aliquando eodem modo quem de nisi ostēdimus: a nullō

dependent. Cice. pro Mareello: Quid enim est oio hoc ipsum: diu: in quo ē aliquid extremū? Quod cum uenit: omnis uoluptas præterita pro nihilo est: quia nulla est futura: q̄q̄ iste tuus animus nunq̄ his angustiis: quas natura nobis ad uiuendum dedit: contentus fuit. Semp̄ enī immortalitatis amore flagrauit. Nec uero hæc tua uita dicenda est: quæ corpore & spiritu continetur: hoc sit acrius per interrogationem ac sublimius. Vt ne si alia exempla afferam: longior sim si dicamus hoc idem: sic. Quanq̄ quis ignorat istum tuum animum nunq̄ his angustiis: quas natura nobis ad uiuendum dedit: fuisse contentum: semperq; immortalitatis amore flagrasse!

De et si siue tæcti: idē. n. sunt: & apud eundem: & apud alios repiēda reliquimus exempla huiusmodi: licet pauciora: unum ex Plinio satis sit ad Cornelium Priscum. Dedit. n. mihi quantum maximū potuit: daturus amplius si potuisset: tamen si qd homini dari pōt maius: q̄ gloria: laus & æternitas! Hic non possis ponere licet & quauis.

De cum & tum.

Cap. lix.

Cum & tum indicatiuum fere postulant: est at̄ in cum qddam minus: i tum qddam mains & hoc duobus modis: ut aut generale aliqd præcedat: sequat̄ speciale: aut ambo sint specialia. Primo modo sic: ut apud Quintilianū: Quod cū oibus confidendum est: tum nobis præcipue: q̄ rationē dicendi a bono uiro nō sepamus. i. oibus multū: mihi uero maxie. Altero mō apud eundē. Quod opus Marcelle Victori tibi dicamus: quē cū amicissimū nobis: tū eximio litterarū amore flagrate: dignissimum hoc mutæ inter nos charitatis pignore iudicabimus. i. multum pp̄ amorem tuum in nos. Plus tamen pp̄ amorem iudicabimus litterarū. Vix aliter reperial quale est Cic. in Verrē actione prima: Factum est uti cū summum in ueteribus patrōis multis: tum nonnullum ēt in me præsidium suis fortunis cōstitutum ēē arbitrarent: sed hoc loco adiectiua sunt quæ distinguant illud plus & illud minus: in cæteris locis fere adiectiua non adhibent: qualia nunc sunt summū & nonnullum. Raro at̄ alius modus q̄ indicatiuus cōuenit: quale fuit pximum exemplū Idē Quin. in. ii. Quid autem est ex his de quibus supra dixi: quod nō cum alia quæ sunt rhetorū propria tum certe istud iudiciale causæ genus incidit. Cic. ad Curionem. Graui teste priuatus sum amoris erga te mei patre tuo clarissimo uiro: q̄ cum suis uirtutibus: te filio superasset oīum fortunas si te ante uidisset: q̄ uita decederet. Nunq̄ hoc sit nisi sub uno uerbo: q̄ si quando sub duobus fieret: non tamen in diuersis uerborū modis diuersisq; temporibus: ut fecit Boetius in principio tertii ut reor: de dialectica libri. Cum in oibus philosophiæ disciplinis discēdis atq; tractandis: summum in uita solamen existimē: tum iucundius & ueluti cum quodā fructu ēt laboris arripio: quæ tecum cōmunicada cōpono: nisi forte putamus hoc eodē mō pro Deiotaro incepisse Ciceronem. Cum in omnibus causis grauioribus. C. Cæsar initio dicēdi cōmoueri soleā: uehementius q̄ uel usus: uel ætas mea uidef̄ postulare: tum in hac re multa pturbant: tamen dicitur non tum. Respondet. n. ad illud cū p̄ quis. Vt alio idem in loco: Satis ne cōstanter facere uideamur: qui cum præcipi nihil posse dicamus: tamen & in aliis de rebus differere soleamus: & i hoc ipso tpe præcepta officii prosequamur: cum. i. pro quis: aut si scibitur tum nō tamen scribēdum ēt erit soleo: nō soleam: quale est illud i proœmio quarti libri tusculanarū quæstionum: Cum multis locis nostrorū hoīum ingenia uirtutesq; Brute soleo mirari tum maxime in istis studiis: quæ sero admodum expetita: in hanc ciuitatē & Græcia transfulerunt. Idem auctor opus de natura deorū sic Inchoat. Quod qdam deprauare solent: dicētes sint pro sunt: cū multæ res in philosophia nequāq̄ satis adhuc explicatæ sunt: tum pdifficilis Brute qd̄ tu minime ignoras: quæstio est de natura deorū. Prif. quoq; uix grāmāte locutus est in proœmio magni opis: & qdem in prima dictione: atq; adeo in prima syllaba: dicēs. Cum ois eloquentiæ doctrinā & omne studiōrū genus: sapientiæ luce præfulgens: græcorū fontibus deriuatum latinis proprio sermone inuenio celebrasse: & cætera quæ tanta sunt præcedentia uerbum p̄cipale: ut nō mō Demosthenes: q̄ cōtenta uoce & uno spiritu: cōplures uersus pronuntiabat: ut Hercules: q̄ sine spiratione unum stadium decurrebat. Sed ne nouellus qdem Torquatus Mediolanēsis: qui uno spiritu tres uirni cōgios siccabat: possēt illam sententiam atq; periodum una uocis contentione pronūciare: tandē uerbum principale subiungit: conatus sum pro uiribus rem arduam qdem: sed officio professionis nō indebitam supra nominatorum præcepta uiroꝝ: quæ congrua sunt mihi uisa: in latinum trāsferre sermonem: cum inueniam erat dicēdum: aut quoniam inuenio. Sed ad tum reuertamur quod sæpe sine cum ponitur geminatum: triplicatum: & in quis longum multiplicatū. Sed q̄ tum ego sentio in rebus paribus: ut Quin. Nec indignetur Herodorus æquari sibi Titum Liuium: cum in narrādo miræ iucunditatis clarissimiq; candoris: tum in contionibus supra q̄ enarrari potest: eloquētem: ita dicunt omnia tum rebus: tum personis accommodata. Taceo de eo modo: quando accipitur pro aliquando: ut tum hoc: tum illud dicas: idest aliquando illud: uel modo hoc: modo illud.

De quidem.

Cap. lx.

Vidē duobus: tribusue modis accipi solet. Vno ad distinguēdas res: qd̄ apud græcos pene nimis fit sæpe: ut unus qd̄ sic: alius at̄ sic. Ego qdem Romæ sū: tu uero Athenis: frater at̄ Alexandriæ. Altero aut q̄ si p̄ exceptionē illius quod affirmes. Vt apud. M. F. Torquebis qd̄ dē filium: sed fatebit̄ mater. Adeo ut apud hunc & M. Tullium nunq̄ coniungatur qui-

nem & ille: quin huiusmodi sequatur exceptio: ut de offi. li. iii. Ab optimis illis quidē uiris: sed nō sa-
tis eruditis: & de amicitia: Qui autē in uirtute summū bonū ponunt: praeclare illi quidem: Sed hęc
ipsa uirtus amicitia & gignit & continet. Dicendum erat praeclare quidem: ut in pronōibus ostendi-
mus: potius q̄ illi: sed hoc fecit ut ille coniungeretur: cum quidē. In superiore modo tantūm duo-
bus comitibus quidē uti pōt: quæ sunt uero & autē: In hoc secundo pluribus p̄ter has duas: ueq̄: ue-
ritamē: at: sed: cæterū: tamē: attamen. Sed tamē atq; in hoc secundo mō ipm quidē alternatim po-
ni pōt: nunc in laudē: nūc in uitupationē: atq; id aut a uitupatiōe incipiendo & finiendo in laudem
aut incipiendo a laude & finiendo in uitupationem: ut tu lentus quidem es & piger: sed tamen fide-
lis. Rursus tu quidem fidelis es: sed lentus tamē & piger. Tertio modo quo plenius est etiam sermo
uulgaris: nullo autem aut uero: aut sed: aliaue coniunctiōe simili sequente: sicut & hęc ipa nōnunq̄
sine quidem sunt. Cicero: Aut enim nemo: quod quidē magis credo: aut si quisq̄ ē ille sapiēs fuit.

De uero: autem: porro.

Cap. lxi.

Et o & autem idem significat: & eodē in loco poni possunt: antecedere utiq; aliq̄ dictiōe
Nunq̄ enim ab his sentētia incipit. Collocantur autē frequenter ut nusq̄ referantur: sed
tantū distinguant sententiā a sententiā: ut mea ipsius uerba declarant ubi sum usus mō
aut: Habēt tamē aliquādo nescio quid differētiæ in utēdo. Cur nanq; nō dicis: neq; autē
sicut neq; uero: ut Quintilianus: Neq; uero me lacedæmonii atq; atheniēsēs magis mouerit q̄ po.
Ro. apud quē summa semp̄ oratoribus dignitas fuit. Itē tum propter hoc: tum uero p̄pter illud nō
autē tū propter hoc: tum autē propter illud. Contra nōn dicimus: non uero: sicut non autē: ut sum-
tibi amicus: non autē assentator. Muta illud ad uerbū: & habet locum uero sic: Sum tibi amicus: as-
sentator uero nō: uel assentator autem nō: & in quibusdā similibus. Incipimus enī maiora quædam
capita p̄ uero potius q̄ p̄ autem Virgil. Junonem cum Venere sic loqui incipientē sic facit: Egregiā
uero laudē & spolia ampla refertis Tuq; puerq; tuus. Et ad Sulpitium scribēs Ci. ita epistolā incipit
Ego uero Sergi uellem: ut ais: in meo dolore affuisses. Præterea nō dicas ita age: autem: sane autē: iā
āt. n. autē ad āt: ut age uero: sane uero. n. uero: iā uero: at uero. Atq; ut in quibusdā locis hęc duo & cæ-
tera similia a me p̄s enūerata: hētnt ḡsam si ponant: ita in quibusdā nō hētnt: q̄le ē: cū idē uerbū repe-
titur: hoc mō. Quin. p̄ patre mori possum: corā patre nō possum: Nō recte dicas: Corā patre autem
nō possum nisi reticeas uerbū: sic Corā patre autē nō. Atq; hic seq̄tur negatio: aliquando antecedit
Cicero: Tu cum principē senatorē auunculū domi hēas: ad eū non referas: ad eos referas: qui suā do-
mum nō hētnt: tuā exhauriunt. Quare non de eo mō intelligitur quotiens uerbum sine contrarieta-
te repetitur ut idē tribues his t̄pibus q̄tum poteris: poteris autem q̄tum uoles. Neq; quotiens aliqd
plongum est: aut non nihil immutatur: ut idem in Verrem. Nō enim inquit illud peto quod soleo
cum uehementius contendere impetrare reus ut absoluaatur non peto: sed ut potius ab hoc q̄ ab illo
accusetur: id peto: & in Philippicis: Ego autem ueteranos tueri debeo: sed eos quibus sanitas ē certe
timere nō debeo. Tale nō fuit Lactāti q̄ ait: Sed ut dixi: uenia concedi pōt imp̄tis: & q̄ sapientes se
non fateant: his uero nō potes q̄ sapientiam p̄fessi: stultitiam potius exhibent. Ego dixissem his nō
pōt. Poetæ hoc non seruant. Virg. Non erit auxilio nobis Aetho'us & Arpi: At Mæsupus erit. Qui.
Non formosus erat: sed erat facundus Vlysses. Porro licet eiusdem significationis sit: cuius uero &
autem: tamen puto pro illis ponere non possis: nonnunq̄ tamen eundem locum sortitur: ut age ue-
ro: age porro: Sed illud nunq̄ in fronte sniæ collocatur: hoc autem sapius: ut Quin. Porro q̄ confes-
sum defendit: non absolutionem sceleris petit: sed licentiam. Per illa diceremus: qui uero uel qui au-
tem confessum defendit. Apud quosdam: & præsertim poetas uolunt significare lōge: certe: postea:
ultra. Ideoq; saepe non in principio sententiæ: sed in medio inuenitur.

De siquidem.

Cap. lxii.

Siquidem ex si quidem cōpositum uidetur: sed cur nec primam syllabam longā habet: cū
si lōga sit: nec significationē alicuius harum unde cōponi dicitur: Est enim siquidem idē
quod nā: ut apud Quin. Atq; natura ipsa uidetur ad tolerādos facilius labores musicam
uelut muneri nobis dedisse: siq̄dem & remigem cātus hortatur & Ciceronem: Confite-
or eos nisi liberatores populi Ro. cōseruatoresq; reip. fuerit plusq̄ sicarios: plus etiā q̄ parricidas eē
siq̄dem ē a trocius patriæ p̄ntem q̄ suum occidere. Nōnulli nō internoscunt quādo siq̄dem ē una di-
ctio: quādo duplex qd̄ internoscere facile ē: ut apud eosdē ambos priorē libro quarto. Quare illud
stultissime p̄cipitur quod defendi non pōt silentio dissimulandū: siq̄dem ē id de quo iudex pronun-
ciaturus est. At si extra cām sit addictum & cætera. Posteriores pro Milone: Deinde p̄fectus ē id tē-
poris cum iā Clodius siq̄dem eo die Romā uerturus erat redire potuisset. Et pro Flacco: O morem
præclarum disciplinamq; quam a maioribus accepimus siquidem teneremus. Sed nescio quo pa-
cto iam de m̄ibus elabitur. In hoc tamen significato apud Ouid. rep̄ lib. iii. fastorū prima syllaba
breui tanq̄ sit dictio composita. Sed si forte tibi nō mutabile pectus: Sratq; semel iuncti rumpe uin-
cla thori: Hoc quoq; tentemus: siquidem ieiuna remāsit. Sin minus inferni cōiugis uxor erit. Idem
libro tertio sine titulo: Quæ mihi uetura ē: siq̄dē uetura senectus: Cū desit numeris ipsa iuuetā suis

SECUNDVS

In altero significato apud Luca. li. iiii. Hoc siquē solo ciuili crimine belli: Dux causæ melioris eas.

De sin.

Cap. lxiii.

In p si nunq̄ in prima pte collocat: sed in secunda: ubi fere duoz̄ est oppositio atq; hoc si ue uocali sequente: siue cōsonante. Terē. Si illum relinquo: eius uitæ timeo. Sin opitulor: huius minas: & alibi: Si hoc celest: in metu. Sin patefit: i pbro sciem. Nōnunq̄ sin unū repitur: sed q̄ secundi loci uicē obtineat: ut Salu. Imperat & p̄cio sicuti multa cōfecerat isidia: rores Masinissæ pareat: ac maxime occulte. Sin id paḡ pcedat: quouis modo numidam interficiat. i. si pōt occulte: si non pōt utcūq; Quorundā tamen usus ē: ut dicant sin at̄ p̄ eo quod est si nō: quasi in sin aut in at̄ sit negatio: mirarerq; de uulgo: nisi id apud quosdā præstantes repirem. Quale ē illud in apocalysi. Sin at̄ uenio & moueo candelabz̄: cum præsertim paulopost dicat. Si quo minus ueniā Ego uero in utroq; dixissem: Sin minus uel sin aliter. Et in euangelio: Si ubi fuerit filius pacis: regesct sup̄ illum pax uestra: sin autem ad uos reuertet. Et alibi: Siqdem fecerit fructum sin autem succides illam. In qbus omnibus græce negatio adest. Seruius uult nōnunq̄ si accipi pro siqdem: ut ibi: Tua sit tibi mænala curæ: quod mihi minime placet.

De q̄ppe: utpote: p̄fecto & utiq;: nēpe & nimiḡ: sane certe.

Cap. lxiiii.

Vippe & utpote: p̄fecto & utiq;: nēpe & nimiḡ: sane & certe uel certo: similia sunt qdē in significato: q̄ illud quod modo dixi: de siqde loquor sed ad hoc ipsum p̄xime accedūt: præsertim duo: q̄ppe & utpote: q̄ licet uulgo accipiant p̄ certe: cui non oio eqdem repugno: tamen malim accipe p̄ accusatiuis: ut Quin. Falsa. n. est querela paucissimis hominibus uim præcipiendi quæ tradat esse cōcessa: plaroz̄q; uero laborem ac tpa tarditate ingenii pdere. Nam contra plures repias & faciles in excogitando: & ad discendū p̄mptos. Quippe. i. homini naturale: ac sicut aues ad uolatum: eq̄ ad cursum: ad sæuitiam feræ gignunt: ita pprior a nobis est mētis agitatio atq; sollertia: unde origo animi cælestis credit̄. Atq; licet huiusmodi doctiores eodem tendant: tam: n̄ usū dissident: & quasi diuerso itinere ad idem pueniunt. Vt. n. p̄ q̄ppe hoc i loco recte dicam siqdem: uel nam aut nanq; uel. n. aliqua dictione antecedente ad hunc modum. Id. n. ē homini naturale ita rarius p̄ quoniam: quæ coniunctio habet alium suum usum: q̄ nulli alteri hoz̄ cōcedatur: ut in hoc Tulliano exemplo: Quoniam utriusq; cōsiliū causam. P. C. probatam uobis esse cōfido: priusq; de rep. dicere incipio: pauca loquar de hesternā. M. Antonii iniuria. Hoc idem p̄ quippe sic dicam: priusquā de rep. dicere incipio. P. C. pauca loquar de hesternā. M. Antonii iniuria: quippe p̄batam uobis esse cōfido causam utriusq; cōsiliū: uel q̄ppe cum p̄batam uobis esse cōfido uel cōfidam. Huic simillimum est utpote: præterq; primo modo. Nō enim habet suum uerbū: quale foret utpote. i. homini naturale. In cæteris omnibus usum habet. Pli. de naturali hi. Vtpote cum quidam annuo & breui spacio durauerit. Cic. ad Atticum: Me & commoda ualitudo: qua iā emerferā: utpote cum sine febris laborassem: tenuit. Idem ad eundem: Ea nos utpote q̄ nihil contēnere solemus nō p̄timefcebamus. Et i philip. L. qdem frater eius: utpote q̄ peregre depugnauit: familiam ducit. Salu. in cati. Antonius p̄cul aberat: utpote q̄ magno exercitu locis æquioribus expeditos in fugam seque retur. Hic subiūctiuo: ille indicatiuo usus est. Nōnunq̄ sine cum & sine relatiuo repitur: & nescio an frequentius eiusmodi esset hoc. Antonius aberat a bello: utpote æger ac iacēs in lecto. In qua forma etiam repitur ut Quin. Si alienum & ignotum: tamen quæ cōmunis omnium mortalium: q̄ppe sub uno parente naturæ cognatio ē hominem cibo forte iuuissim: poena dignum uideret̄ seruasse periturā animam. Titus Li. lib. iiii. Notam iudicii fabulam petito q̄ppe apud ipsum auctore argumenti peragit. P̄fecto at̄ & utiq; sine dubio affirmant. Sed hoc secundū nunq̄ aut fere nunquā apud Cic. apud posteriores frequenter: ut Quint. Sed solent huiusmodi negociatores aliqd̄ propriū ac priuatam stipulari: utiq; cum alienam rem uendunt: quod non ita solet ad responsionem adhiberi: ut illud altez̄: ut Cic. Quis hæc renūciat? Is p̄fecto qui interfuit. Licet id facere pro certe: ut idē Tantam sollicitudinem bonoz̄: tantum timorem omnium: in quo meminimus? Certe in nullo. Et p̄ nimiḡ: ut Quin. Demus id quod nullo modo fieri pōt. i. ingenii: studii: doctrinæ pessimo atq; optimo uiro. Vter melior dicetur orator: nimiḡ qui homo quoq; melior. Sed usitatum omnium maxime est nempe. Vt Cice. apud quem hæc dico: Nempe apud eum: qui cum hoc sciret: me tamen an reḡ uidit: reip. tradidit. Nonnunq̄ sine interrogatione. Hora. n. quandam epistolam sic inchoat: Nempe hoc quæstisti. Et Persius: Nempe hoc assidue dixi. Quin. quoq; inquit: Nempe enim in hoc plurimum laboris exhausimus: ut rhetorice: ostenderemus bene dicendi scientiam: & utilem & artē uirtutem esse. Sane tum affirmatiue sumitur: ut ita sane: sane uero: tum p̄ ualde: ut homo sane nobilis. Interdum cum superlatiuo: ut Sueto. de uita Cæsar̄: Bellum sane difficillimum gessit. Tum permis̄ siue: quotiens aliquid aduersario tribuimus: ut sit sane ut ais: ut Quin. Tulerit sane filius noster merito poenas: dederit spiritū supplicio: nihil de præteritis loquamur: quasi esto: ita ut sit uis certe modo affirmat: modo p̄ saltem accipit: ut non potero tangere. Certe potero uidere: uel at certe. Ideo dixi q̄ p̄ saltem accipit: q̄ hanc eandem sententiam nihil differre puto ab ea: quæ est non potero: tan gere: saltem uel at saltem potero uidere. Adiungitur autē illud at quomodo iungitur sed cū tamē: li

eēt alterꝫ eozꝫ sufficeret. Significat enim nonnunq̄ at idem quod saltem: ut illo Virgiliano: At Me-
sapus erit. Certe coniuncta cum coniunctione & semper affirmat: ut Cice. Et certe contra Cæsarem
est ingressus armatus. Apud Quin. Et sane frequenter: ut lib. i. Et sane quis concipiat uel declamatis
ē habitū: uel orantis uocem: incessum pronunciationem: Illum deniq; animi & corporis motū cer-
te coniuncta cum scio similibusq; uerbis solet mutare e in o: ut certo scio: sicut dicimus manifesto
pro manifeste: aperto pro aperte: liquido pro liquide: tuto pro tute: & similia.

De ut.

Cap. lxy.

UT pro q̄ppe siue utpote accipit: sequente relatiuo: ut Quin. Cū me cuius interiectio mari
non fortunam q̄sq̄ nosse: non natales: non patrē poterat: una tamē res faceret apud quos-
dā miserabile: q̄ uidebat iniq; cōparatus. Et alibi: Illud iā diximus: q̄to plus nitoris & cul-
tus demonstratiuæ materiæ ut ad delectationem audientiu cōposita: q̄ quæ sunt i actu &
contentione suasoria iudicialisq; pmittant: ubi est ut licet ponere q̄ppe uel utpote. Quin. ut frequē-
ter utit: utpote autem raro. Et alibi: Nec ignoro igitur quo trāseo: nec utiq; damno: ut q̄ dixerim eē
in omnibus utilitatis aliqd. Et alibi: Theopompus his minor: ut in historia prædictis minor: ita ora-
tori magis similis: ut q̄ atēq̄ ē ad hoc opus sollicitatus diu fuerit orator. Aliq̄do accipit quasi p̄ secū-
dum: ut Cic. Qui sermo: quæ præcepta: q̄ta notitia antiq̄tatis: scientia iuris: auguri: multæ ē ut i ho-
mine romano litteræ: id est secundum id quod solent scire romani. Et alibi: Posteaq; Clistenem mul-
tum ut temporibus illis ualuisse dicendū id est secundum illogꝫ tempozꝫ eloquentiā. Et itez: Deniq;
hunc proximo sæculo Themistocles insecutus est: ut apud nos pantiquus ut tēporibus illis non ita
sane uetus. Et iterum atq; iterū in eodem Bruto: Fuit ut temporibus illis luculentus erat cum litte-
ris latinis: tum etiam græcis: ut temporibus illis eruditus. Erat etiam in primis ut temporibus græ-
cis doctrinis institutus: quorum utriusq; orationes sunt ut in asiatico genere laudabiles.

Quibus cum litteris iungitur ab & abs.

Cap. lxyi.

AB cum duabus liquidis: & cum i quando fit consonans adiungi solet: ut ab lege: & ab lega-
tis: ab litteris: ab rege: ab rogo: ab re: ab loue. Abs uero cū r: ut abs re: abs Tito. Interdū cū
q: ut Terenti. Abs quiuis homine beneficium accipere gratum est.

De continuo: protinus: statim.

Cap. lxyii.

Continuo: ptinus: statim qd significant: notum est: qbus addita negatione significatio fit
qualis nō ideo: ut de oratore Cic. At si illæ seditiōes saluti huic ciuitati fuisset nō cōtinuo
siqs motus populi esset: id. C. Norbano in nefario crimine & fraude capitali esse ponēdū.
Quin. Non at ut q̄qd præcipue necessariū est: sic ad efficiendum oratorem maximi p̄-
tinus erit momenti. & itez: Neq; id statim legenti psuasum: oīa quæ omnes auctores dixerūt: utiq;
esse p̄fecta. Eandem uim obtinet interrogatio quam negatio: ut idem: Continuo ne si ille stulte co-
gitauit: nobis quoq; stulte dicendū est: id est num ideo: cuius significationis mutata hæc causa est:
q̄ non plane recessum est a prima illa sua & naturali: quasi dicat non: aut num p̄pter hanc solam &
se primo offerentem rationem: Seruius non ē usus hac re eleganter in ea parte: ubi abest negatio. Nō
q̄a mulier statim & ancilla. Si at ancilla statim aut mulier est. Tollendū. n. erat posterius statim ptinus:
ut ego interpretor: p̄ simul: siue etiam aliq̄do accipit. Vir. Quin. ptinus omnem Perlegerent. Quis.
Traxerat ex firmitate mētis magnā ptinus & in mēbra cōstantiā: Et. n. quod statim fit: quasi simul fit.

De tantum abest: tantumq; non.

Cap. lxyiii.

Tantum abest aut unum ut post se habet: aut duplex. Vnum sic. Ci. de offi. Tantū abest ab of-
ficio: ut nihil officio magis possit esse contrariū. Idem p̄ Marcello. Tantū abes a p̄fectio-
ne maximozꝫ opeꝫ: ut fundamenta nondū quæ cogitas ieceris. Duplex sic. Idē p̄ lege ma-
nilia. Tantū abest ut aliq̄ bonam gratiā quæsiisse mihi uidear: ut multas ēt similtates: p̄ti
occultas: partim apertas subeūdas mihi eē itelligā. Quē modū loquēdi a græcis imitati sumus. Hos
at duos quos attigi modos idē significare: ex hoc liquebit: quod alterꝫ i alterꝫ cōuertere licet: sic. Tā-
tum abest ut officium sit: ut nihil officio possit magis esse contrarium. Item: Tantum abes: ut maxi-
ma opera perfeceris: ut fundamenta nondum quæ cogitas: ieceris. Rursus: Tantum absum a compa-
ratione alicuius bonæ gratiæ: ut multas ēt similtates: & cætera. Quin. quo planius huiusmodi ora-
tionis sensus patefiat: resoluamus p̄ non solum. Nō solum aliquam bonam gratiam quæsiisse non ui-
deor: sed ēt multas: & cætera. Itē: Non modo officium non ē: uerum etiā nihil magis officio potest ef-
se contrarium: & non tantum abes a perfectione maximozꝫ opeꝫ: sed fundamenta quoq; nondum
quæ cogitas: iecisti. Potest & nedum resolui: ut supra docuimus: sed hoc faciendum legentibus relin-
quimus. Aliq̄do tantum abest: & sine geminatione illa: & sine ablatiue reperimus: sed perq̄ raro: ut in
Curionem Cic. Tantū abest: ut inflammare nostros animos somnū isto loco uix tenebamus: apud
Quin. hæc exempla nō inueni: sed tale genus loquendi. Si ultra hostiū affectus: q̄ caesos acie saepe tu-
mularunt ultra tyrānos: ultra latrones pagz habet non sepelire: nisi alioꝫ quoq; officia præciderit:
tantūq; non petita ex fluctibus aqua restinguit ignem. Et alibi: Hoc triste spectaculum: & tatum nō
īpi q̄ fecerat: miserandū. Et itez: Tantūq; nō dux ac rusticum & pagz meretriciis artibus quarifedu

catum: id est tantum abest ut restinguat ignem: tantum abest: ut ipse misereatur: tantum abest ut quæ-
ratur durum ac rusticum ac parum meretriciis artibus educatum. Valerius in primo: Tantum non
suis manibus deducit: siue prope abest: uel prope est: ut quod etiam e graeco sumus mutuati.

De Simul: una: pariter.

Cap. lxxix.

Simul geminatum non memini me reppisse apud Ciceronem apud posteriores saepe. Quis. Si
mul ut pleniore obsequio demererer amatissimos mei: simul ne uulgarè uia ingressus alie
nis demum uestigiis insisterè: Virgi. Obstupuit simul ipse simul percussus Achates. Et iterum
Accelerat simul aeneas: simul agmina trou. Cicero: Et tamen raro pro simul dixit una in Ver
rem actione secunda: Una & id quod facio probabit: una & in hac causa profecto neminem mihi proponendum
esse existimabit: simul non geminatum & piter apud Quin. Saepè ut homo fortis: simul & sapiens uel homo for
tis: piter & sapiens: Raro cum geminata: ut Hora. Aut simul & iocunda & idonea dicere uitae: Cicero
pro Roscio: Perditissimi est igitur hominis simul & amicitiam dissoluere: & fallere eum quod laesus esset: nisi cre
didisset.

De nudius tertius: fociusque: ac pridie & postridie.

Cap. lxx.

Nudius tertius & nudius quartus: nec ultra progreditur: sicut biduo: triduo: quadriduo: & binoctio: tri
noctio: quinotio: & non amplius nisi putamus sine mèda scriptum esse in philippicis nu
dius tertius decimus. Plautus ut solet licetè: inquit nudius tertius: quartus: quintus: sextus:
septimus: octauus: adhuc deinceps: ut etiam ad millesimum fuerit processurus. Sed cur quemad
modum hemus biduo & binoctio: non etiam hemus nudius secundus: Nempe quia adest altera uocabulorum
& quod magis proprium: quod est heri. De die autem qui processit hesternum dicimus nudius tertius: & de su
periore adhuc nudius quartus: scilicet nunc de tertio uel quarto. De sequenti cras: dehinc proximo
perendie: Ci. ad actium libro duodecimo. Scies igitur cras: ad summum perendie. Unde dies perendinul
dies ab hinc tertius. Caesar in commentariis: Qui si propter liceret perendino die cum proximis hibernis con
iuncti communem cum reliquis belli casum sustineant. Et conperendinare differre in longum de die in
diem. Pridie & postridie simillima obtinent significationem ei cuius sunt heri & cras. Est enim pridie
quasi heri: non tamen praesentis diei: & postridie cras: non praesentis diei: sed cuiusdam alterius aut
praeteriti: aut futuri. Praeteriti sic: Postridie quae intrastrum mare serena lux fultit. Futuri sic: Pridie quae intraue
ris patriam sacrificium facito: id est die praecedenti quo aut mare intrastrum: aut patriam intrabis. Item postridie quae
pater mortem obiuit epulum feci: & postridie quae uxorem duxero: nauigandum mihi est: Vel cum genituum
sic: Pridie illius diei: & postridie illius diei quod haec & haec feci: aut faciam: uel sine quod & sine diei sic: Ve
nit ad me Chremes postridie clamitans: supple illius diei quo haec gesta sunt: & cum intraui urbem: audi
ui hominem pridie recessisse. Dicimus tamen cum has litteras dabam: erat pridie cal. augusti: uel postridie
nonas: & hodie est pridie ludorum circensium: cras & postridie nundinarum: Refertur enim tale tempus: non
ad hodiernum crastinumque diem: sed ad alium quendam: ueluti ad eum quo haec litterae leguntur. Ideoque
errauit qui scripsit sic. Cum eum Romae domum loquendi gratia adissem: orauit me dicens: postridie ad
me redeas: dicendum erat cras: aut sic: postridie ut redire orauit. Rursus non recte dixisset sic: cras ut
redire orauit: sed postridie. Atque ut non dicimus nudius secundus: ita ne secundo cal. secundo nonas
secundo idus: pridie cal. pridie nonas: pridie idus. Item ut non dicimus nudius primus: ita nec prius quod ca
len. prius nonas: prius idus: sed caedis nonis idibus. praeterea ex his duobus altera format ex se denota
tuum: altera uero mime: Ex pridie fit pridianus: ex postridie non fit postridianus: aut in usu non est
sed pro eo abutimur crastinus: pro quod significatur non modo dies sequens hodiernum: sed etiam quem
libet alium. Vir. geor. i. Si uero ad solem rapidum lunasque sequentes Ordine respicies: nunquam te crasti
na fallat Hora. Neque insidiis noctis capere serenam: Eodem quoque modo abutimur hesternus: pro pridianus
Terent. lute hesternum panem atrum uoret. Cicero: Videre uideor alios intrantes: alios exeuntes: quosdam
ex uino uacillantes: quosdam hesternam epotationem oscitantes: non hesternum die loquuntur: quia ut sic dicam
illo heri non fuerat factum: cum haec diceretur: Utimur frequentius hoc per abusionem: quod illo. na
turali & proprio: quo & ipso frequenter utimur. Suetonius in uita Ty. Solenibus coenis pridiana saepe &
semel obsonia apposuit. Idem in uita Caii: Marcenae iam stomacho pridiani cibi onere. Bartholus cum
leguleis suis accipit postridie pro post tres dies: unde consequens fuit dicere pridie pro eo quod est priori
bus & proximis diebus. Nam ita uulgo loquuntur: Pridie enim domum: cum dicendum sit nuper: de quo nunc dis
seramus.

De dudum: nuper ac pridem: compositisque.

Cap. lxxi.

Dudum & iadudum de puo tempore unius horae: aut semihorae: aut duarum horarum: certe
breuissimi temporis. Nuper siue pridem & iam pridem de longiori tempore decem aut uigin
ti dierum: aut mensis: mensiumue: & nonnunquam annorum pro conditione materiae. Item dudum
& nup seu pridem de re siue actione quae non insistit: sed statim transit. Iadudum & iam pridem
de re siue actione quae non insistit & immoratur: illa praeteritum utique postulat: haec frequentius pro
teris: nonnunquam et praeteritum: dudum intraui: & iadudum te expecto: est hora semihora est: uel duae uel
tres: uel ut multum quattuor: ex quo intraui: & ex quo te expecto: Sed ipsa actio intrandi non insistit ac statim
desinit. Seeus autem expectandi actio. Item nuper ex Sicilia rediit: id est superioribus diebus: mensibusue ex
Sicilia rediit & iam multi dies sunt: uel aliquot menses ex quo absum ex Sicilia: uel ex quo ex Sicilia re
diii

di. Hic continuatio intelligitur temporis; illic minime. Hic significatur mora; qua in hoc loco im-
 moratus sum; illic momentum illud applicationis. Cæterum quia dixi nuper & iam pridem nō mo-
 do menses complecti; ueg; etiam annos pro conditione materia; tale exemplum sit; Nuper inuen-
 ta est machina; quam bombardam uocant; id est non multo tempore ab hinc. Iam pridem bombar-
 da in usu est; hoc est aliquanto ab hinc tempore in usu est. Cicero de diuinatione; Neq; ante philoso-
 phiam patefactam; quæ nuper inuenta est; hac de re cominus uita dubitauit. Idem de amicitia. Neq;
 enim assentior his; qui nuper hæc disserere cœperunt; cū corporibus simul animas interire; atq; oia
 morte deleri. Quid attinet hic plura exempla repetere; cum nemo aliter locutus sit; forsitan aliq̄do
 poetæ apud quos legimus iādudum p̄ cōtinuo; sed fere in p̄sona loquente; & alios ut maturent hor-
 tante; ut Vir. Iādudum sumite pœnas. Rarius iam pridem; ut fecit Lucanus; Tollite iā pridem uictri-
 cia; tollite signa; nisi iam pridem uictoria dicas. Quare Boetius male uidetur uoluisse imitari unum
 locum. M. T. in rhetoricis dicentis; aliquando respondendum esse primum his; quæ aduersarius nu-
 perrime dixerit; cum in commentariis dialecticis dixit. Hoc at̄ quod nuper diximus; cum dicere de-
 buisset ultimo aut nouissime; aut postremo; aut p̄xime. In saturnalibus quoq; Macrobius; Iandudū
 inq̄t hæc quæstio ab Aristotele & p̄posita; & soluta; cum dicere debuisset iā pridem; aut potius iam
 olim. Plinius etiam maior; si uere scriptum est lib. xxiii. sic inq̄t. Somno uero ac securitatibus iandu-
 dum hoc fuit quod Helena ante cibum ministrat. Et iterum lib. xix. Iandudum ex eadem Hispania
 Zelicon uenit in Italiam plagis utilissimum. Et Liuius li. xli. In eo captiuoq; numero fabri; q̄ dudū
 snere assueti apud pœnos mercede opus i arce lucrorum facere. Pridē autem & nup̄ idem significat
 Est autem nup̄ non longo tempore a nunc; interdum non longo tpe a tunc; ut Curtius; q̄ nuper ab
 Alexandro missi erant. Tit. Liuius; Tunc hæc ipsa agebat animos indignitas; nō in retinendis modo
 publicis agris; quos ut tenere p̄tinacem nobilitatem haberet; sed ne uacuum quidem agrum nup̄ ex
 hostibus captū plebi diuidere. Cic. de ora. lib. ii. Quā multa de balneis quas nup̄ ille uendiderat. Pri-
 dem uero rag; est. Pli. xvii. naturalis historia; Ipsi uero pridem uidimus eadem ferme omnia præter
 pubertatem in filio Cornelii Taciti eq̄tis romani. Paulus iureconsultus. Et non est mig; si peculiū
 quoq; defuncti pridem filii deserē patri. Vlpianus; Tenetur cum ordinem tenere quem pridē habu-
 it. Modestius; A litteris pridem sibi editis; sæpius cum negatione & cum q̄ & cum ita Pli. li. xv. Medi-
 ca non pridem nenerat in Italiam. Cic. p̄ Roscio comœdo. Quā pridem nomen Fannii i aduersaria
 detulisti; Idem in Bruto. Fuit enim regnante iam Græcia nostra autem ciuitate non ita pridem con-
 stitutum est; ut sui temporis singuli periculum præstarent. Idem intelligitur in dudum quod in pri-
 dem. Vt quādudum hic sedes; respondebis non ita dudum; uel iandudum.

De olim & diu; suisq; compositis.

Cap. lxxii.

Olim & iam olim; siue olim iam; diu & iandiu; ac tan diu habent aliqd cū superioribus as-
 finitatis. Quoꝝ primum apud Ciceronem rarissimū; apud Quin. frequens; q̄ libro octa-
 uo sic ait. Sed in foro tamen illam facilitatem olim desiderauimus. i. iāoli. Et alibi. Oli iā
 impator inter fulgentes uirtutes tuas liuor locum quærit; hoc est iam a longo tpe. Olim
 p̄ futuro non apud poetas tantum. Vir. Hunc tu olim cælo spoliis orientis honustum Accipies; sed
 apud oratores quoq; ut idem Quin. Sunt clari hodie quoq; eiusdem operis auctores; qui olim no-
 minabuntur. Poetæ etiam p̄ aliquando; ut idem Virg. Ac iam olim seras posuit cum uinea frondes
 Nōnunq̄ etiam p̄ iam dudum accipitur; ut Curtius li. viii. Olim enim uero mero sensibus uictis ex-
 lecto repete confluit. Diu uero nihil aliud significat nisi per longum tempus; Diu nauigauit; diu eq̄
 tauit. non autem diu recessit; aut diu equum ascendit; sed nuper recessit; aut dudum; & dudum equum
 ascendit. Quidam tamen sic loquuntur iam diu est quod recessit; utentes aduerbio p̄ nomine. Eadē
 ratio est iam diu. Ideoq; cauendum est ne uerba quæ momentaneam actionem significant his aduer-
 biis applies quales. Iādū publicauit opus; iandiu duxi uxorem sed iam pridem licet recte dicatur; ian-
 diu est opus publicatum; & iam diu uxor mihi ducta est; non aliter q̄ si dicatur; opus iandiu publica-
 tum; adhuc tamen eliminare non desino; & uxor mihi iandiu ducta; adhuc tamen est uirgo. Significa-
 tur enim hic continuatio temporis; quo opus quidem publicatum; uxor uero ducta manet ac perse-
 uerat quod in illo superiore non fit. Ideoq; tuba dudum aut iandudū sonuit nō iandiu mortuus est
 non iandiu animam emisit; sed dudum; & item in cæteris.

De uelut & sicut;

Cap. lxxiii.

Uelut & ueluti & uti; tria hæc similia sunt in significatione illis tribus; quasi tanq̄ ceu; q̄
 aliis tribus; sicut; sicuti; ut. Ea. n. sex sup̄iora imaginē inuunt; hæc tria posteriora similitu-
 dinē; q̄q̄ ut p̄t uideri; generale & cōmune cū oibus; nec non uti. cuius ppe ē significatio
 quæ ut. Tu irasceris tanq̄ leo; q̄si canis; uelut ursus; ē metaphora. Tu irasceris sicut uel si-
 cuti leo copatio est. Ibi. n. dico te leonem; hic at̄ leoni simile. Quod hinc p̄bat; q̄ illud resoluū per
 uerbum substantiuum; hoc p̄ idem uerbum. Tu irasceris tanq̄ leo; id est tanq̄ leo es; irasceris sicut
 leo. i. sicut leo irascitur. Atqui quomōdō hoc ipsum probatur; q̄ ita hæc oratiōes resoluuntur potius q̄
 e contrario; Nempe q̄ cū huiusmodi uerbis coniunctas inuenimus; ut Tu incedis uelut si esses rex

non at uelut incedit rex. Ita in similibus ego sentio sicut Plato: supple sicut Plato sentit: non sicut Plato esse. Ego dico sicut antea: supple dixi: non sicut ante fui. Possunt tamen illa quae dixit resolui per uerbum substantiuum esse resolui per idem uerbum: sed non indicatiuo: ut tu icedis uelut incederet rex. Adeo illa quae habent praepositionem: uix aliter resolui possunt. Ego uenio ad te tanquam ad deum: non est dicendum tanquam deus esses: sed tanquam ad deum accederem. Denique haec subiunctiuum postulant: alia indicatiuum. Seruius per sicut posuit uelut duodecimo aenei. Nam diadema uelut aliarum gentium reges non habent. Si uelim asserere exempla uiuentium. plura possem ineleganter dicta. Sed unum iterum asseram: quia ita e graeco interpretata. Nam ueluti iustum est in eos aduertere: quod aliquid perperam patrarunt: ita his qui nos beneficio fouerunt: referre gratiam decet. Veluti per sicuti posuit: sed deceptus est: quia graeci ista non distinguunt. Aliquando ne nos quidem distinguimus: uti cum quaedam enumerant. Postea aliquid exempli subiungimus: ut apud Ciceronem officio. primo. Tamen ex singulis certa officiorum genera nascuntur: uelut ex ea parte quae prima descripta est. Idem de natura deorum. Aut quod tam temerarium: tanquam indignum sapientis grauitate atque constantia quam aut falsum sentire: aut quod non satis explorate perceptum sit & cognitum: sine ulla dubitatione defendere: uelut in hac quaestione. Pli. naturalis historiae lib. ii. Praeter haec inferiore caelo relatum in monumenta est lacte sanguineque pluuisse: Marco Attilio. M. Portio consulibus: & saepe alias carne sicut Laelio Volummo: Caio Sulpitio consulibus: ea non pertrauisse quae diripuisset aues. Et ita ergo: Quidam uero amnes odio maris ipsa subeunt uada: sicut Aethusa fons syracusanus: in quo redduntur iacta in alpheum: quod per olympium fluens: peloponneseo littori infunditur. In hoc igitur solo modo loquendi uelut cum sicut similitudinem habet cum reliquis illis quae emunerauit dissimilitudinem quae nequaquam licet ponere in tali genere sermone. Significant enim imaginem: id est non ipsam plane ueritatem: aliquando tamen prope ipsam quoque ueritatem: tum affirmando: tum uero negando: ut pater tu non amas me quasi filium: immo te fili amo quasi filium. Ego non amplector illum ueluti filium: licet mihi filius sit. Ille diligit me tanquam filium licet non atineam: hic plane imago est. Habet autem quasi quiddam proprium: quale est: obiciis mihi quod uxorem repudiauerim: quasi tu idem non feceris: uel quasi uero: Quae exempla nusquam non plurima sunt. Vt etiam accipi solet pro ut: & haec duo pro quod. Virg. Nanque uidebat uti bellantes pergama circum. Hac fugerent grati. Quintilius. Neque ego grauissimum patrem suprema sua iuueni iactasse crediderim: ut haeredem filium scriberet. Ceu magis est poetarum: sed quo multi & praesertim Plinius utuntur. Quidam doctus utitur his temporibus pro sicut.

De non quia: & non quod: de quo: & ut quia: & ut quod.

Cap. lxxiii.

Non quia legem hoc bene esse compositum: sed quia legem hanc esse componendi in omnibus principiis recusem. Item idem Quin. Et febrem quiete & abstinentia: non quia rationem uidebat: sed quia ualido ipsa coegerat mitigare. Iterum: Quod ego non iccirco potissimum in hac parte tractare sum aggressus: quia non in ceteris quoque doctoribus id hoc examinandum quam diligentissime putem: sed quod magis eius rei necessariam mentionem fecit aetas ipsa discendum. Iterum: non quia prodesse nunquam satis sit: sed quia hoc prospicere debet: ut quod peius quam fecerit faciat. Ex his exemplis uidere licet nunc bis quia repeti: nunc unum quia esse & unum quod & ubi est quia ibi semel bisue possit esse: quod praeterea in secundo membro nunc subiunctiuum esse: nunc indicatiuum nunquam tamen idem repeti uerbum: praesertim modo uerbi mutato: ut fecit quidam qui ait: non quia amicus non esses: sed quod ita amicus eras cum dicere debuisset: non quia non amicus: sed quia uel sed quod ita amicus esses. In quo illud obseruatione dignum de causa efficiendi dicendum est: quia & quod de finali: quo uelut de duobus prioribus exempla inspeximus. De posterioribus Cicerone in philippicis. Non ut proficerem aliquid: siue non proficerem aliquid. Quidam ignari huius differentiae scribunt non raro pro quod: ut apud eundem & eodem in loco. Primum igitur acta Caesaris seruanda censeo: non quo peribem: cum scribendum sit quod pro eo quod est quia: quid significo quod in altero membro est: quia cum dicit. Sed quia rationem habendam censeo pacis atque otii. Et nemini dubium est quod resolui pro quia & quo prout: & hoc in loco a Cicerone significari causam efficientem cui competunt ut & quia: non finalem cui competunt quo & ut: quod liquide probatur: cum in eadem sententia de utraque causa sit mentio: quale est: non castigo te: quod odio habeam: sed quo meliorem efficiam. In primo membro est causa efficiens: in secundo causa finalis. Mutemus ergo iterum causas: sic. Non castigo te quod odio habeam: sed quod amem. Rursus non castigo te quo uoluptatem: ex contumelia tua contraham: sed quo meliorem reddam. Vbi est quod illic posse poni quia: & ubi quo: illic ut uel duplex uel simplex iam dictum est.

De facio ut de committo ut.

Cap. lxxv.

Nuitus feci ut Caium Flaminium de senatu eicerem. Et alibi idem Cic. Faciendum puto ut paucis ratione nostri consilii demus. Et Quin. Quod si nemo miratur poetas maxime saepe fecisse: ut principis operum suorum musas inuocaret. discrimen habet hic loquendi modus ab altero. Alibi namque sit aliud pro aliud: ut cum quis inuigilat diligentius facienda mercaturae cur id faciat interrogatus: ut liberi mei honestius uiuant respondebit: aliud est ergo quod ipse facit: aliud pro quod hoc ipsum facit: non ita in exemplis a me modo recitatis. Quid Cato fecit ut flami. eiceret de senatu? Ne-

pe idipm qđ fecit. Quid faciūt poetæ ut musas iuocēt: Nēpe nrl aliud nisi qđ musas iuocēt. Idē ē igit i gerere huiusmodi principiū & finis: siue opa & affectus. Idē fecit Cice. quodam in loco in uerbo cō mitto. Qui secundū naturam uiuere uolet: nunqđ cōmittet: ut alienū appetat: & quod alteri detraxe rit: sibi assumat. Idē est hoc ac si dixisset qđ secundum naturam uiuere uolet: nunqđ alienū appetet: ut i superioribus. Inuitus Caium flāminium e senatu eieci: & paucis ratio nostri consilii ē reddēda: & ita in cæteris.

De qđ: & cum: iunctis uerbo principali.

Cap. lxxvi.

Vod & cū qđem peculiare in oratione exhibent: ut in Bruto Cic. Augebat et molestia: qđ magna sapientū ciuūq; bonoz penuria iā in ciuitate eet. Idē ad Sulpitiū Quo in piculo: nō nihil me cōsolat' cum recordor hæc me tū uidisse. Quid ē qđ augeat Ciceroni molesti am: aut qđ cū consolat'. uel qđ magna penuria sapientū esset: uel cū recordaret' suæ pudentiæ. Nēpe hoc ipsum qđ magna penuria sapientū est: & qđ illud suū cōsilium recordat'. Idem ē igit id in quo molestiam consolationemue capit: & propter quod ipsam molestiam ac consolationem capit.

Cum uerbum significans pro significante accipitur.

Cap. lxxvii.

Aepe admirari soleo: qđ nunqđ tibi grauē senectutē senserim ee. Quid miraris Scipio te nō sensisse qđ sentire nō potes: qđpe qđ nunqđ fuit. Miraris qđ nunqđ senseris me fuisse iuscum qđ nunqđ fui. Mirandū potius foret: si sensisses me iuscū: aut grauiter tolerantē senectutē. Vege sic locutus est Scipio cū Catone: quasi diceret miror senectutē tibi: ut sentio: nō esse grauem. Et alibi idē Cic. Declarat at studiū bellicæ gloriæ: qđ statuas quoq; uidemus ornatu fere mi litari declarat' studiū bellicæ gloriæ. Et alibi: Nō tam me ista fama delectat falsa præsertim: qđ qđ spe ro amicitiaē nostræ memoriā sempiternam fore: p eo quod est qđ qđ amicitia nostra: ut spero sempiterna erit. Et alibi: Num et hoc contēnitis: qđ sensistis tam charam populi Ro. Auli Hirtii uitā fuisse p eo qđ est ut sensistis tam cara uita Hirtii po. Ro. fuit. Et alibi: Et eo studiosius hoc negocium susce pinus: qđ te nō sine causa uelle cognoscere rhetoricā intelligebamus p eo quod est: qđ ut intelligo nō sine causa uis rhetoricā cognoscere. Quin. in. ii. Sicut Polycratem cum Busrim laudaret: & Clytem nestrā: qđ id quod his dissimile nō est composuisse orationem: quæ est habita contra Socratem: dicitur. Non est hoc qđ composuisse orationem dicitur: cōtra Socratem simile illi: qđ laudauit Busrim & Clytemnestram: sed hoc ipsum qđ composuit orationem: ut dicitur.

Sub tamen intelligitur quanuis.

Cap. lxxviii.

Anqđ dum fortius opus pmisit ætas: terram manibus subegi: & difficultatem labore pdo mui: & inuito solo nō nihil tamen fœcūditatis expressi: subintellige qđis suis. Quāuis solū eet inuitū: tamē nō nihil expressit fœcūditatis. Et in his pristinae fortunæ reliqs miseris & afflictis: tamē haberet quosdā quoq; animos: ne Supplicio qđē suo satiare posset. i. quis reliq; pristinae fortunæ miseræ sint & afflictæ: tamē haberet quosdā. Illud hoc loco nō omittamus quærentes ubi est quis: licet: etsi: qđq; similiaq; & tamen unde incipienda sit: construi oratio. Vtrinq; phiberis: sed nimig; a uerbo cui adhærebat tamen: ipso tamen excusso: quo iccirco in ligatura: & qđ si iunctura orationis insertum ē: qđ oratio unde nō debuerat: inceperat: ut etsi uereor iudices: & cæ tera. Quod si principali uerbo cœpisset: supuacuum fuisset inserere tamen. Nunc igitur tum recte i choatur: i illam dictionem ut superfluam quasi functam officio suo debemus abiicere.

De duntaxat.

Cap. lxxix.

Vntaxat licet idē significet quod solū: tamen fere solet aliter in oratiōis serie disponi: nec recipe post se illud: sed et ut solū: ut utimur tantū: ut mō faciūt. Cice. p Deiotaro. Quod ipsum & si nō iniquum ē in tuo duntaxat piculo. Et de ora. Ita loquamur: ut ei tradamus ea duntaxat: quæ nos usus docuit. Quin. in. xi. Ergo cū iudex in priuatis aut præco i publicis dicere de causa iusserit: leuiter est confurgendum: tum componenda toga: uel de integro inicienda duntaxat in iudiciis. Apud principem. n. & magistratus ac tribunalia nō licebit. Paulopost: Narratio magis platam manum: amictum: gestum: distinctum: uocem sermoni proximam & tamen acriorem: sonū simplicem frequentissime postulabit in his duntaxat: qualia hæc sunt. Caius tamē & Paulus præter morem hac dictione sunt usi. Aliter. n. ait sic. Fabros lignarios dicimus non eos duntaxat: qui ligna dolant: sed eos qui edificant. Aliter sic cum tutor non rebus duntaxat: sed etiam moribus præponatur: in primis mercedis præceptoribus: non quas minimas poterit: sed pro facultate patrimonii: pro facultate natalium constituet. Semet quoq; Titus Liuius lib. xlv. Nec animum duntaxat nobis fide lem & bonum præstitit: sed omnibus interfuit bellis quæ gessistis.

De quandoqđem: & quando: ac quatenus.

Cap. lxxx.

Vandoqđem: & qđo: idem significant: & significant quoniam. Cic. & Vir. frequentius superiore utuntur. Quin. posteriore. Cice. igitur de ora. Quæ sunt in hominū uita: quādoqđ dem in ea uersat' oratio: atq; ea est ei subiecta materia oīa quæ sita: audita: lecta: disputata: tractata: cognita esse debent. Virg. Quandoqđem ausonios non fas contingere portus. Sine qđē. Hic tibi fabor. n. qđo hæc te cura remordet. Mirorq; cur Prif. illud Virgilianum qđo p aliqđo exposue rit: quod accipiendum est pro quoniam. Se his quando ultima cernunt. Extrema iā in morte parant

SECUNDVS.

defendere tælis. **Quiti.** Quādo igitur orator est uir bonus: is autē citra uirtutem stelligi non potest. Virtus etiam si quosdam impetus ex natura sumit: tamē perficiēda doctrīa mores atē omnia oratori studiis erunt excolendi. eiusdē significati ē quatenus apud sæculū dūtaxat **Quintiliani**: is ita ait: Sed quatenus luctus nostri in ius uocant: & flenti disputandū est: & orbitati suæ mater irascit: sūpemus quā exorare nō possumus. Et eius discipulus **Pli. iunior**: Et quatenus negat nobis uiuere: relinquamus aliqd: quo nos uixisse testetur. Nā **Cic.** dixit quatenus solūmodo p inq̄tum: sicut eatenus p intantū: ut in **Lælio**: Videndū est quatenus amicitia tribuēdum ē. Sæculū autē **Quintiliani** a **Luio**: **Virgilio**: **Horatio** exordior: quoq; ultimus in sermonibus sic ait: **Surentina** uaser q miscet fece **falerina** **Vina**: **columbino** limum bene colligit ouo. Quatenus ima petit uoluens aliena uitellus.

De igit: ergo: quare: quamobrem: quapropter.

Cap. lxxxvi.

Ligitur atq; ergo breuioribus adhibent conclusionibus: quare: quamobrem: quapp maioribus: nisi ita dicas: Nescio quare sic loquaris: intelligo quamobrem sic facias. Illud tamē quod ptulit: sæpe ad significandam conjunctionem partium orationis adhiberi solet: & sepe post aliquam rem interiectam: quasi in hunc sensum. Ut autem continuem aut ut p̄gā ad sequentia: ac ne sim longus in exemplo: ut necesse foret: afferam breue ex poeta sumptū: Et certamen erat **Corydon** cum **Thyrside** magnum. Post habui tamen illoq; mea seria ludo. Alternis igitur contendere uersibus ambo Cœpere. Ergo & si rarius: tamen nonnunq̄ hoc modo ponitur.

De adeo: usq; adeo: usq; & tanto.

Cap. lxxxvii.

Adeo exponunt p ualde: ut **Ter.** Iuuenem adeo nobilem. Significat etiam intantum nonnunq̄ sequente: ut nonnunq̄ sequente: ut apud **Quin.** Cuncta si uidet: iura pcurrite: nusq; adeo p nobis sollicita lex est: ut quod præstat extorqueat: dedit cæco talionis actionem: non manus recusantis impellis: iniuriam cædis agere permisit: sed nō cogit inuitos: adeo pene leuius est ultionem perire: q̄ potestatem. Genus seruitutis est coacta libertas: hic eadem sententia fuerit: si dixero adeo: ut pene leuius sit ultionē perire: q̄ potestate. Nā sæpe hoc mō legimus adeo positum cum uno uerbo: non cum duobus: quale fuerat exemplum superius: ut apud eundem. At cū protinus respondendum est: oīa parari nō possunt: adeo ut paulo minus promptis etiam noceat scripsisse: si alia ex diuerso q̄ opinati fuerint: occurrerint. Licuisset hoc etiā sic dicere: adeo paulo minus p̄mptis etiam nocet scripsisse. Idem efficit usq; adeo & usque eo: ut apud eundem. Hinc tumor & uana de se persuasio usque adeo ut illo discipulorum tumultū inflati: si parum a præceptore laudentur ipsi de illo male sentiant. Siue ut per indicatium apud **Ciceronem**. Ne si quando ei dicēdum erit de iustitia & fide: mutuetur a **Platone**: qui cum hæc exprimenda uerbis arbitraretur: nouam quandam finxit in libris ciuitatem: usque eo illa quæ dicenda de iustitia putabatur uitæ consuetudine & a ciuizatum moribus abhorrebant multi ad hunc ipsam modum usurpant tanto.

De quin: & quinetiam.

Cap. lxxxviii.

Quin pro quinetiā siue atq; etiam. **Virg.** **Quin** aspera luno. Quæ mare nunc terrasq; metu cælūq; fatigat: Cōsilia in melius referet. **Quin** pro ut nō: seu cur non: ubi desiderat utiq; subiunctiuum uerbum: idemq; non principale: ut idem: **Hic** tibi nequa moræ fuerint dependia tanti. **Quin** uatem in ianam aspicias. **Quin** pro cur non: semper interrogatiue: & per indicatium. Idem. **Quin** tu aliquid saltem potius quorum idiget usus **Viminibus** molliq; paras detexere iunco. Nescio quid uiderit **Seruius**: qui hunc locum exposuit quin etiam. Sed duo priores sensus uulgo sunt noti in carmine & i profa frequētes & obuii. De tertio afferā ex oratoribus quoq; exemplum. **Ci.** pro **Rabirio**: **Quin** compescitis istam uocem indicem stultitiæ: teste paucitatis. **Quiti**, in paupere amatore. **Quin** tu potius admittis iuuenis consilii rationem.

De secundum.

Cap. lxxxiiii.

Secundū nonnunq̄ p iuxta & post. **Vir.** Dulcibus illa qdē illecebris aut plena secundū flumina. **Quin**, in pariete palmato. Tu iaces secundū occasione: & expeditū tibi in pximo facinus ē. **Sulpitius**. **M. Marcel.** post cœnæ tps a **Magio Cillone** familiari eius pugione percussus ē: & duo uulnera accepisse: unū in stomacho: alterq; in capite secundū aurē: hic iuxta significat. Itē quod ab altero secundū est. i. iuxta est: atq; post. Ideo secundū p post accipit: quasi secundo loco. Idem **Quin**, in gladiatore. Nā q; unū mihi secundū patrem fortuna uidebat parasse: præsi diū id ego sperare in illa sorte non poterā. **Cicer.** Proximo autē & secundū deos homines hominibus maxime eē utiles possunt. Idē apellat. **L. Anniū**: q; etat institutus secundum filiā **Luui.** li. ix. **Hetrusci** belli fama exorta est: nec erat ea tēpestate gens alia cuius secundū gallicos tumultus arma terribilio ra essent. Secundum accipitur etiā pro eo quod est pro: ut secundum te litem do: secundum me iudica: secundum se iudicium des uult: id est pro me: pro te: & pro se. Et pro in ut secundum quietem: id est in quiete somni. Secundū autem **Platonem**: secundum **Pythagoram**: sensus hic notissimus ē.

De iam: & iam etiam.

Capit. lxxxv.

Iam eleganter usurpari solet. Aliq̄do quasi pro tunc: ut **Ci.** Ipsa uerba cōpone & quasi cōargumenta: quod ne græci qdē factitauerunt: iam neminē antepones **Catoni**. **Quin.** Quod

si satis prudenter ea uiderint: iam prope consummata fuerint præcipientis opa. Aliq̄do præterea significat: quasi nodus q̄dam inter sententias ut Virgil. lam maris immensi prolem & genus omne natarum. Iam uarias pelagi uolucres. Huiusmodi exempla sūt crebra: Idem efficit iūctū cū uero. Iam uero ur bibus cōstitutis: & cætera. Iamiam de futuro palam est qd̄ significet: ut iamiam aderit: & de præfenti licet ad futurū resoluatur: lam iamq; manu tenet: & premit hasta: quasi nunc nunc tenebit. Nonnunq̄ figurate p̄ indignationem miserationemue accipit: ut idem Vir. Iamiam nec maxima Iuno: Nec Saturnius hæc oculis pater aspicit æquis. Cicero in Verrem: Iamiam Dolobellā neq; metuo: neq; tuum liberorū: quo te aliḡ innocentem putant: casu miseret. Quin. Iamiam malo uenena feræ subitos ictus improuisamq; mortē: q̄ incæstum nō credit torquere non debet: q̄ credit statim debet occidere. Et hæc p̄ indignationem. Per miserationem uero Sal. in Iuguthio: Iamiam animo meo carissime frater: q̄q̄ tibi immaturo: & unde minime decuit: uita erepta est: tamen lætandum magis q̄ dolendum puto casum tuum. Per exhortationem quoq; ut apud Quin. Iamiam cōmilito qcunq; casus manet etiam si te Imperator damnaturus est: habes solatium: satius est q̄ a patre occidi.

De tantisper: paulisper: parumper: aliquantisper: donec & dum.

Cap. lxxxvi.

Antisper fere postulat post se dum p̄ donec: siue q̄ diu. Nā & donec duobus modis accipitur. Dabo opam uoluptatibus donec moriar. i. usq; ad mortē & dabo opam uoluptatibus donec uiuo. i. quādiu uiuo. Eiusdem naturæ est dum. Ideoq; in priore sensu amat sub iunctiuū in posteriore indicatiuū more donec: ut apud Ciceronē. Deinde est in carcerem ductus: ut ibi esset tātisp̄: dū culleus ī quē cōiectus deferret: comparetur. Ter. Ego tātisp̄ te dici uolo meū: dū id quod uolo: facis. Sunt tamen q̄ p̄ tantūmodo accipiāt: sunt q̄ et̄ p̄ interea. Cætera quoq; sic a p̄ composita: ad t̄pis breuitatem referuntur: parumper: paulisper: aliquantisper. Sunt qui per imperitiam hæc accipiunt pro suis primitiuis: quæ sunt parum: paulum: aliquantulum.

De fere & temere.

Cap. lxxxvii.

Fere significatiōem habet nō omnibus notam: nisi q̄do significat pene: cuius significatio est. Paululum absuit: qn̄ ut pene siue fere in manus hostium incidit. i. paulum absuit: quin in manibus hostium incidere. Altera significatio est. cum itelligitur aliqua uniuersalitas: ut Quin. Hæc fere sunt emendatæ loquendi scribendiq; p̄tes: id est fere omnes: ideoq; illd̄ oēs adiungitur: ut idem. Nam in omnibus fere minus ualent præcepta: q̄ expimenta. Similiter omni fere tpe de loco similibusq; ut Fere utor hac ueste in faciēdis sacris: id ē omni fere tpe. Fere romani orbē subegerunt: id est fere totū orbem. Fere fit ut iuuenes ament: fere ubiq;. Cuius significatiōis īperiti corruerunt illud Ciceronis de amicitia. Memini illum in eum sermonem incidere: q̄ tum fere multis erat in ore: cū scribendum sit: q̄ cum fere erat in ore. f. fere omnibus. Pro fere accipitur temere apud oēs post Ciceronem natos: ut Quin. Illud ingeniorū uelut præcox genus nō temere unq̄ puenit ad frugem. Sunt enim quædam quæ sequens ac p̄ximum. M. T. sæculum adiungenda existimauit: ut p̄cul dubio: orbiter p̄ specialiter: tali causa: uel p̄ statim: quotiens p̄ quando. Nam Cicero fere nunq̄ utitur: nisi addat totiens. Citra p̄ sine: ut tibi plusq; sapiens usus sine doctrina: q̄ citra usum doctrina ualeat. Interim p̄ aliq̄do meo nomine: tuo noīe: hoc nomine: p̄ mea: tua: hac causa: siue hoc respectu: ut ibi minus est quod fiendum meo nomine: q̄ q̄ illius gaudendū est. Et alibi: Age quinimo gratias hoc solo noīe crudelissimis satis: q̄ maximum facinus nō in prima æui mei parte posuerunt. Cicero rarissime: ut in Bruto: At uero inq̄ tibi ego Brute non soluam: nisi prius a te cauero amplius eo nomine neminem: cuius petitio sit: petiturq;. Et pro Sylla: an cum tanto imperio tantaq; potestate nō dicis fuisse regem nunc priuatum: regnare dicis quo tandem noīe? Sed hoc declinabile ē. Nunc de indeclinabilibus agimus: qualia & hæc sunt: alioquin: alias nihilominus: super & supra: diuersius a Cice. aliquantulum usu: de qua differentia in cōmentariis a me in huius orationes: illius de clamationes componendis differetur.

De perinde: proinde: subinde: identidem: item unum de respōsiuis.

Cap. lxxxviii.

Perinde flagitat post se ac si: uel atq; si: cū significatio eius sit ita: ut Fac p̄de: ac si tua res esset: id est quasi. Cum negatione uero et̄ q̄: ut Suetonius de uita Domitiani. Nulla tamē re perinde motus: q̄ responso casu Aschitarionis mathematici. Quod si non sequat: nec ac si nec negatio accipit p̄ æque: ut Pli. iunior: Funus Ruffi clarissimi uiri & p̄inde foelicissimi: p̄ ita: id est multū: ut idē Suetoni. de uita Galbæ. Quare aduentus eius nō p̄inde gratus fuit. Pro inde idem ē quod ideo: uel potius ideoq;. Semp̄ enim dependet a superiore sententia. Quidā quoq; est Lucretius accipiūt p̄inde in eā significatiōe: quā dedimus p̄de: ubi p̄inde duas syllabas habere facit. Subinde accipit p̄inde uel deinde statim: ut. T. L. li. viii. Subinde acceptus a. P. Munitorio Spurius Oppius. Et Hora. ad Celsū: Si dicet recte primū gaudere subinde præceptū auriculis hoc istillare me mēto. Etia p̄ idētidē siue frequēter cū quodā interuallo: ut si iter faciēs: crebro ad comitem respiciā an me seq̄ posset: dicā subinde respicio. Cic. at diceret idētidē. Nā subinde uti nō solet: ne æq̄les qdē eius Varro: Salu. Cæsar: licet illi utant̄ nouissime p̄ ultimo: multiq; alii: qd̄ Cice. nō facit. Itidē & itē significat id qd̄ similiter. Hæc oīa ab inde composita Prisc. multiq; alii p̄nunciari uolunt accentu in

ante penultima qualia sunt ut eidē placet: cōposita a q̄do: aliq̄do: si quando: nequando: nunq̄do: Est n. hoc ultimū & ipsum compositum. ideoq; p n in tertia littera scribendū: nō p m p eo quod ē num aliq̄do. Est at̄ huius monosyllabæ significatio pene eadē quæ an: subintelligitq; utiq; negationē: ut Num ego te spoliaui: quasi dicat ego nō spoliaui. At quotiens p negationem interrogamns: subintel ligit̄ affirmatio: ut Nō ego te spoliaui: quasi dicat ego te spoliāni. Affirmatiua at̄ responsio hæc pro pria est: ut Vidisti me hodie. Si uidi te: respōdere debeo: etiam uel sic: Plinius ad Tacitum: Studes inquam? Respondit etiam. Vbi est? Mediolani. Vulgo autem respondemus ita. Neq; hoc sine aucto ritate. Simo apud Terentium dicenti Dauo: Mihine? respondit ita.

De nunc.

Cap. lxxxix.

Nunc solet usurpari sine significatiōe t̄pis: ut de diuinatiōe Cice. Quæ q̄dem multo plura euenirent: si ad q̄tem integri iremos. Nunc onusti cibo & uino cōfusa & pturbata cerni mus. Et de oratore. Et si in huiusmodi genere nihil eēt nisi falsum atq; imitatiōe simula tum: maior ars aliqua eēt req̄rēda: nunc ego qd dicam? Et in eodē. Nā si ita dicerēs: & cæ teran: unū uero fateris: & cætera. De bene: male: peius: pessime. Cap. xc.

Bene nōnnūq; p ualde: ut Cicero Habetis orationē bene lōgā. Quin. Cū multa diserte sum misq; clamoribus: quæ neq; ad iudicē: neq; ad litigatorē ptinent: decātauerūt: bene sudā tes: beneq; comitati p fog; reducunt. Huic simile qddā habet male: ut comici frequēter. Male mihi timeo p eo qd ē ualde timeo. Ci. in Bruto. Addebat ēt idq; ad rē ptinere crede bat scriptores illos male mulctatos. i. ualde & quasi bene mulctatos: sed in malū ipfog;. Ideoq; nō be ne dixit mulctatos: sed male: neq; id solū in positiuo aduerbio: sed i suplatiuo quoq;: ut pessime mul ctatos: atq; adeo in cōpatiuo: sed frequentius cū uerbo odi: ut idē in philippicis. Quo neminē uete rani peius oderunt: peius quasi magis & ualidius. Idē ad Mariū. Oderā multo peius q̄ illū ipsum Clo diū. Illum. n. oppugnauerā: hūc defenderā: nec tamē p cōparatiuū cum hoc uerbo. ueq; ēt p positiuū ut Terē. in adelphis: Illud rus nulla alia causā tā male odi: nisi qa ppe est: tā male p eo quod est tam ualde. Per aliud at̄ uerbum ut Ouid. heroidum Peius adulterio turpis adulter obest.

De sup: supra: intra: infra: subter.

Cap. xci.

Super & supra lice in eodē loco sedere possint: tamē in hoc plerūq; differunt: q̄ illud cōti guū ē: hoc interecto spacio: ut sedeo sup lapidē magis q̄ supra lapidē. Rursus aq̄la uolat: nel nubes pendēt supra nos: magis q̄ super nos. Nō tamē sic semp: ut Quin. Nec ulla ē su pra terras adeo rabiosa bælua: cui nō imago sua sancta sit. Et Liuium lib. xlyiii. Vbi circa muros supra subterq; terrā p dies. xv. pugnatū. Intra & infra differūt. q̄ intra ad numeꝝ & spaciū re ferē: ut intra. xx. dies: & intra muros: nō autem infra. xx. dies: uel infra muros. Infra ad dignitatē & ad locum: ut infra dignitatē meam est: & infra tectum. i. subter tectum. Deniq; intra habet relatiuū ex tra: infra uero supra. Subter quoq; relatiuū habet sup: ideoq; tactum rei fere significat: ut hic urina tor mirifice natat: duratq; sup aquā. De sicut: ita: itaq; & sic. Cap. xcii.

Sicut habet nonnunq; uenustatem magnam atq; utilitatem in disponendo: quotiens ante cedētem annectit cum sequenti sententiā: ut apud Quin. sunt & alia igenia quidem: quæ adiuuant: uox: latus: patiens laboris: ualitudo: cōstantia: decor: quæ si modica obtigerint: possunt ratione ampliari. Sed nonnunq; ita desunt: ut bona etiam ingenii studiq; corrū pant: sicut & hæc ipsa sine doctore periro: studio ptinaci scribendi: legendi: dicēdi: multa & continua exercitatione p se nihil profunt. Pli. lib. xvii. Ferunt Crassum auum Crassi in pthis interempti: nunq̄ risisse: ob id Agelastum uocatum: sicut nec fesse multos. Seruius grammaticus hac dictione & bene & frequenter utitur: possumus eodem modo quo sicut usurpare duo alia: quemadmodum & quo modo: aut siquid aliud est eiusdem naturæ: habet & aliam naturā sicut: ut non modo res similes co pulet: quod est frequentissimum: sed diuersas quoq; & sæpe contrarias: ut idem Quin. Sed hæc elo quendi præcepta: sicut cognitioni sunt necessaria ita non satis ad uim dicendi ualēt: nisi illis quædā facilitas: quæ apud græcos lexis nominatur: accefferit: quod licet dicere etiam per ut: & quidem fre quentius ut idem quod ut optimum: ita difficillimum lōge. Sed in tali genere sermonis bonam sibi partem uendicat illud ita de quo hoc etiam addam: q̄ nonnunq; accipitur pro itaq;. Sed hæc differē tia: ut nonnunq; ipium antecedit in eadem sententiā altera dictio. Cicero in tuscu. Ita nobilissima ci uitas Græciæ & olim potētissima: sepulchrum cuius sui ignorasset: nisi ab homine arpinate didicis set. Possēmus per itaq; sic dicere: Itaq; ciuitas: uel ciuitas itaq; eodem modo: quo sic pro sicq;. Quin. Vbi de adolescente in opere duro ac uirili se exercente dixisset intulit. Sic effectum est: ut quemad modum aliqui putant: posset cito militare. Accipitur ēt ita pro ualde: ut Cicero: Nec ita multo post edictum Bruti affertur & Cassii. Quintil. Nec res est ista magni t̄pis ac laboris.

De nam & nanq;: nam q; q; autem: q; uero.

Cap. xciii.

Nam & nanq; qddam simile habent: quod ita & itaq;. Quippe cū nanq; soleat & primū lo cum sortiri: & secundum: aliq̄do ēt tertium. Nam non solet: sed prima semp est dictionū Præterea hoc aliquando accipitur pro at̄ ad distinctionem sentētiarū: ut in Salu. Cicero:

Nam q̄ in uxore atq; filia meam tā petulanter inuectus: idē ualet ac si dixisset: q̄ at in uxore & cū si, ue q̄ uero: ueluti saepe incipe solemus: ut idē. Quod at scribis qd de exitu belli sentiam: magis consilium petere possum: q̄ ipse aliis dare. Idē de oratore lib. i. Quod uero uiros bonos iure ciuili fieri putas: q̄a legibus & præmia præposita sint uirtutibus: & supplicia uitis: equidē putabam uirtutē hominibus si mō tradi ratione possit: instituendo & psuadendo non minus q̄ ui ac metu tradi.

De itez: antehac: posthac: deinceps: rursus.

Cap. xciii.

Itez refertur et ad primam uicē nō tantum ad posteriōrē. Nā itez uoco te: id est iterata uice: usitatum ē. Itez uocauī te præter hanc uicē: minus est usitatum. Cice. pro lege manilia. Cum tantum multitudinē cū tanto studio uideamus: quantā nō itez in eodem homine præficiendo uidimus. Antehac & posthac huic similia sūt: hoc ē ante hoc uel post hoc tempus. Aliq̄do tamen repimus ante illud: uel post illud tēpus. Salu. Sic erat accēsa libidine: ut sapius peteret uiros: q̄ peteret. Sed ea saepe antehac fidē prodiderat: creditum abiurauit: at. Suetonius in Domitii uita: Pari arrogantia cū procuratorē suoz nomine formalē dicitaret epistolā: sic cœpit. Dominus & deus noster sic iubet fieri. Vnde institutum posthac: ut ne scripto qdē ac sermone cuiusq̄ appellaret. Similiter deinceps accipit pro dehinc & p̄ deinde: atq; et pro gradatim. Cicero in tusculanis. Omnes q̄ deinceps accubarent: ad liram canerent: & ad Thermum. Sed tamen tres fratres summo loco natos: promptos: nō indifertos te nolo habere iratos: quos uideo deinceps tribunos plæbis p̄ trienniū fore. Sed redeamus ad itez: quod aliqd nouitatis exhibet: cum dicitur. Iterumq; ad tarda reuerti corpora. Quomodo itez? Nunqd̄ semel antea redierant? Minime. Quid ergo? Aut accipien dum est quomodo rursus p̄ cōtrario. Cice. officioz tertio. Neq; me doloribus dedi q̄bus essem confectus: nisi restituissem: nec rursus indignis homine docto uoluptatibus: aut reuerti redireq; pro uenire: ut idem de fato. Ad Chryssippi laqueos reuertamur: cū nihil de Chryssippo meminisset. Quin. Si uez est post uetusta sæcula & innumerabiles annos reddi rursus aliis corporibus animas: fortasse ī me renatus sit aliq; ex illis. Reddi quasi dari. Nā idem hoc uerbum efficeret. Et alibi: Sed ad illos iā p̄fectis cōstitutisq; uiribus reuertamur quod in cœnis gradibus saepe facimus: ut cū optimis satiati sumus: ueritas tamen nobis ex uilioribus grata sit. Nō ait reuertendū ad uiliores libros. q̄si ab his incipiendū sit. Sed cum satiati fuerimus bonis libris tanq̄ cibis: postea ad uiliores reuertamur.

De ultro citroq; huc & illuc: sursum & deorsum: ultro & spōte.

Cap. xciv.

Ultro citroq; in factis & ī dictis. Quin. in cæco: In limine iuuenis sicut solet ultro citroq; cōmeare. Cic. vi. de rep. Multisq; uerbis ultro citroq; habitis: ille nobis cōsumptus ē dies. Cū ergo te alloquor: tunc uerba ultro q̄si ultra eunt cum te alloquentē audio: tūc uerba citro q̄si citra eunt: sicut pedes cū a loco recedo: tūc ultro eunt: cū redeunt: tūc citro. Nec elegans eēt huc & illuc cōmeabat: nisi errabundū & incertū iter significes. Quidā tamen sursum & deorsum utunt: opinor imitātes Terē. q̄ in eunucho ait: Sex ego te notos Parmeno hos mēses getū redam: ne sursum deorsum cursites. Nescio an de Athenis hoc dictū sit: cuius portus ī imo: urbs uero in editiori loco sita ē. Forte sic loq;: deceat p̄ sursum deorsumq; & si de fortunæ mutabilitate dicat quæ nunc tollit: nunc deprimit. Ultro tamen a spōte sic uidet: ut breuiter dicam differre q̄ ultro est quasi sine requisitione: ut ultro ad te ueni. i. a te nō requisitus ueni. Sponte ad te ueni: id est meo consilio. Ad res inaitas transferimus: ut multæ arborēs sua sponte nascuntur: id est per se.

De & ac: q; cum suis compositis.

Cap. xcvi.

T multifariā solet in usu accipi: cuius cōditionis est q; & ab eis cōposita negatiua neq; & pappocopē nec. Virg. Audieras: & fama fuit. Mart. Quod mīmis cernis mitti nos credis amice: Falleris: & nūmos ista tabella rogat. Quin. Has primū audiet puer: hæz uerba effingere imitando conabit. & natura tenacissimi sumus: eorūq; rudibus annis p̄cepimus: & p̄ q̄a accipiendū est. Ouid. in fastis: Nihil aliud Vestā: q̄ puram intellige flāmam. Nataq; de flāma corpora nulla uides: quæ p̄ q̄a siue nanq; Similiter Cice. Nō solum nobis nati sumus: ortusq; nostri p̄tem sibi patria uendicat: p̄tem amici. Duplicant̄ interdum hæz coniunctiones: sed in rebus diuersis uenustius: ut te admirant̄ & ciues: & hospites. Virgil. O q̄ res hominumq; deumq; i. o qui res & hominum: & deoz. Salsustius in iugurthino: Seq; uobisq; dignum ē. i. & se: & uobis dignum ē. Rarum tamen in pla: in carmine uero frequentius. Quin. Nihil ociofum pati: quodq; in inuentione: quodq; ī elocutione annotādum erit. Quare de nec & de neq; & de siue similibusq; quotiēs geminant̄: cum facilia inuētū sint: omitto exempla. Et quoq; in itis sententiæz cōpetit: ut idē libro primo. Et finitæ qdē sunt p̄tes duæ quas hæz p̄fessio pollicet. Eiusdem naturæ est ac & atq;. Ci. Ac si uolumus eius rei quæ uocat̄ eloquētia: siue artis: siue studii: siue exercitationis cuiusdā natura p̄fectæ considerare principiū: & cætera. Idē atq; cæteri impatores: q̄ de illo triumphauerunt: & cætera. Interdum etiā & affectui seruit: ut idem p̄ Milone: Et sunt q̄ de uia apia loquantur: taceant de curia. Et in philip. Et ad eum legatos de pace mitemus: qui pacis nuncios repudiauerit. Idem: Et postea miramur quare moleste ferat poR o. Interdum neq; copulam: neq; affectum significat: ut si hoc modo loquar: Superari eum in palæstra: & est tā uastus: & sum tam pusillus. Vt idē de senec. Defendi legem uoconia

iuuēili uoce atq; lateribus: & sum ita senex. Interdum ēt tali mō: defēdi fortissime illā legem: & hoc in tam puecta etate: uel p q; siue p atq; sic idq; in tam puecta etate: repudiaui uxore: idq; auctore patre eius: uel atq; ita auctore patre eius. Item p negationem: Duxi Paulam uxore: neq; hoc uel neq; id sine prudentiū hominum auctoritate: uel nec id sine consilio: uel hoc nō sine consilio. Quæ exēpla & mihi relatu longiora sunt: & legentibus: ut supra dixi: faciliora inuētū. Illud nō indiget admonitione: quæ p & quoq; ēt p debere accipi: ut atq; quasi membra cū membris: al teq; quasi corpa cū corporibus copulet: aliter absurdum esset. Hoc admonendū est: & p etiam apud Cice, nulq; repiri: sicut in cæteris illo posterioribus: ut a Virg. incipiamus: ut Natus & ipsa dea. **Quin.** tamē siqd aduersus te ipse cōmisit adolescens: sit hostis & meus. Cice, dixisset sit hostis ēt meus: uel meus quoq;. Idem inq; quod inter oēs constat: nisi inter eos: qui ipsi quoq; infaniunt: infanissimum. **Quin.** i. scæculum ab illo pximum dixisset cum illo mō tum etiam sic: nisi inter eos: qui ipsi quoq; infaniunt. Simili ratione de nec p nec etiam: ut idem p solui gratia non potest nec malo patri. Cice, & supiores omnes tantum dixisset p solui gratia nō potest nec malo quidem patri. Interdum miscemus: & atq; nec: nunc ab hoc: nunc ab illo principium fumentes: ut & pacem respuis: nec bellū geris: uel nec bellum geris: & tamen respuis pacem. Vel sic: & pacem non uis: nec tamen bellum geris: uel & pacē nō uis: & bellum gerere non potes. Nam in nec siue in neq; de utroq; enī loquor: inclusa est & uel quæ resolui potest: & ubi est nec uel neq; id resolui p & non: uel quæ non: Poetæ etiam maiorem i his sibi licentiam pmittunt. Nec & neq; sequente enim aut uero p simplici: non pro composita negatiōe accipiuntur: siquidem idem est nec enim siue neq; enim quod nō, n. nisi ita resoluiamus non & enim neq; uero dicit quod non uero: si modo non uero dicere licet.

De uicissim: inuicem: mutuo.

Cap. xcyii.

Micissim nō memor sum usq; esse apud Ciceronē ac **Quin.** & fere maximos quosq; auctores: nisi p secundo loco: siue ediuerso uel ecōtrario. **Vir.** tamē semel neq; id apte uidetur usus p inuicē & mutuo. Quid possit uterq; uicissim. Expriamur: qd imitatus ē Suet. & alii plures. Cice, semp quod ego quidem scia sic: id acciperet ab alio: uicissimq; redderet. Et iteq;. Sed ego admiratiōe quadā uirtutis eius: Ille uicissim opiniōe fortasse nōnulla quā de moribus meis habebat: me dilexit. Idē **Quin.** apud quem & cæteros illius etatis non modo inuicem tali modo usurpat quale est in declamationibus inuicem sustinentes: inuicē innixi. i. alter atq; sustinēs & uterq; alteri innitens: sed ēt in sensu: cuius est uicissim: ut in lib. decimo. Tam cōtumeliosos in se ridet inuicem eloquentia: & q; stultis uideri eruditi uolunt: stulti eruditis uident. Et iterum: Neq; n. uideo quæ iustior acq; rēdi ratio: q; ex honestissimo labore: & ab his de q; bus optime meruerunt: q; si nihil in lucē præstent: indigni fuerūt defensione. **Pli.** posterior: Habes urbanas, inuicem rusticas scribe. In eadem significatione est mutuo: de quo modo attingi non solū in hac qualis est inuicē se amāt & mutuo se amāt: & mutuus amor: sed in ea de qua disputaui. Idem **Quintilianus** in eodem statim post loco. Ac ne tanq; pauper quidem mercedem accipiet: sed mutua beniuolentia utetur. i. respōdēte. **Cicero:** Fac me mutuo diligas: hoc est fac mihi in amore respondeas.

De scilicet & uidelicet.

Cap. xcyiii.

Scilicet & uidelicet uidentur significare id quod certe: sed usum suum habēt & præcipuū per amaritudinem quandam cum derisu permixtam: ut apud **Virgilium:** Scilicet his superis labor est. Et apud **Terentium:** Id populus curat scilicet. Et apud **Quintilianum:** Hoc uidelicet expectasti: ut ne captiosum esset officio tuo: maturius redisse: ex industria tempus triuisti. Nonnunq; sine hac acerbitate & interrogatione. Idem alibi. Sed ē uidelicet ultima quædam calamitatum rabies: & nouissime in furorem uota ipsa uertuntur. Nonnunq; post relatiuum si cut solet poni quidem. Nonnunq; & ante uel sine relatiuo. Et hi sunt fere modi utendi his duabus dictionibus apud doctissimos: apud quos uix reperias uulgo usitatissimum modum: cū ea quæ consue dicta sunt: per singula postea exponimus quale esset: Quattuor sunt uirtutes: scilicet & uidelicet. Prudentialusticia: Fortitudo. Modestia.

Laurentii Vallensis de lingua latina benemerentis elegantiaq; liber tertius. Et primo pœmium.

Elegi pxime quinquaginta digestoꝝ libros ex plerisq; iuriconsultoꝝ uoluminibus exceptos: & relegi cum libenter: tum uero quadam cum admiratione: primū q; nescias utq; diligentia: ne an grauitas, prudētia an æqtas: scientia reꝝ an oratiōis dignitas præstet: & maiori laudi danda esse uideatur. Deinde q; hæc ipsa ita in uno quoq; illoꝝ oīa sunt egregia & pfecta: ut uehementer dubites quē cui præferendum putes. Cui simile qddam: ut de ultima tantum parte: quæ ad nos ptinet: dicam. In epistolis Ciceronis admirari solebā: quæ cū a pluribus scribantur: oēs tamen ab uno eodemq; audacius dixerim. Si personas sustuleris: ab uno Cicerōe scriptæ uident. Ita uerba ac sentētiæ characterq; ipse dicendi ubiq; sui ē similis. Quod eo magis in iuriconsultis est admirandū: q; illi eadem etate cuncti extiterūt in eodē quasi ludō ac

schola instituti: hi uero inter se et saeculis distant: licet oēs post Ciceronem. Ideoq; quibusdam in uerbis ab eo differētes: quales oēs usq; a Virgilio atq; a Liuiio fuerunt. Nam Seruii Sulpitii ac Mutii Scaeuolae nil extat: sed alterius Mutii recentioris. Et prisca illi quidem iuriscōsulti, quales quāntiq; in eloquendo fuerint: iudicare nō possumus: quippe quoq; nihil legimus. Hic at q; inter manus uersatur: nihil est mea sententia: quod addi uel adimi posse uideatur: non tam eloquentia: q; quidem materia illa nō magnope patitur: q; Latinitatis atq; elegantia: sine qua oīs caeca doctrina est & illiberalis: praesertim in iure ciuili. Ut. n. Quint. inq;: Omnes ius aut in uerborū interpretatōne positum est: aut in aequi paruiq; discrimine. Et quantum momenti in uerborū interpretatōne sit: ipsi iuriscōsultorū libri maxime testantur: in hac praecipue laborantes. Utinam integri forent: ut certe isti non forent: q; in locum illum et Iustiniano uerante successerunt. Nota sunt eorū & nimis nota noīa: ut supuacuum sit ea p me recenseri: q; uix quātam partem iuris ciuilis itelligant: & ob imperitiā suā uelamentū: aiunt non posse doctos euadere in iure ciuili facundia studiosos: quasi iuriscōsulti illi aut rustice locuti sint. i. istorū more aut huic scientia nō plane satisfecerit. Quid de illis loquor? Ego mediocri ingenio & mediocri litteratura peditus: pfitentor me oēs q; ius ciuile interpretantur: ipsorū scientiam edocturū. Quod si Cice. ait sibi homini uehementer occupato: si stomachum moueant: triduo se iuriscōsultum fore: nonne & ipse audebo dicere si iurispiti nolo dicere: iuris imperiti stomachum mihi moueant: aut etiam sine stomacho me glosas in digesta trienio conscripturū: lōge utiliores accursianis? Meretur. n. merentur summi illi uiri nancisci aliquē: q; eos uere riteq; exponat: uel certe a male interpretantibus: & gothice potius q; latine defendat. Gothi isti qd ni & uandali existimādi sūt. Nam postq; hae gentes semel iterumq; Italiae influentes: Romam cōperunt ut imperium eorū: ita liguam quoq; quemadmodum aliq; putant: accepimus: & plurimi forsā ex illis oriundi sumus. Argumento sunt codices gothice scripti: quae magna uultitudo est. Quae gens si scripturam Ro. deprauare potuit: qd de lingua praesertim relicta sobole putandum est? Vnde post illoꝝ aduetum primū alterumq; oēs scriptores nequa q; facundi: ideoq; prioribus multo inferiores fuerunt. En quo litteratura Romana recidit? Veteres admiscebant linguā suā grācam: isti admiscunt gothicam. Neq; uero haec dico: ut iuris studiosos carpam: immo ut adhorter potius: psuadeamq; sine studiis humanitatis non posse q; cupiunt assequi facultatem: malintq; iuriscōsultorū: q; leguleorū similes esse. Nam ut uirgiliano uersu utar: O fortunatos nimium bona si sua norit Agricolas. Ita ego appellē iuri operam dantes fortunatos: si norint sua bona. Quae. n. disciplina. si quae publice legitur: tam ornata: atq; ut sic dicam: aurea: ut ius ciuile? An ut hic incipiam ius pontificium: quod canonicum uocant: qd ex maxima parte gothicum est? An philosophorū libri: q; ne a gothis quidem aut in uuadalis itelligerentur: quos ego ob hoc maxime errare: q; loquendi facultatē caruerunt: in libris meis de dialectica ostendo: quos iam edidissē: nisi amici me hos potius edere coegissent? An grāmaticorū quoq; propositum uidetur fuisse: ut linguam latinam dedocerem? An deniq; rhetoricorū: q; ad hanc usq; aetate plurimi circumferebantur: nihil aliud docētes: nisi gothice dicere? Vna superat iuris ciuilis scientia adhuc inuolata & facta: & quasi tarpeia arx urbe direpta. Hanc et isti gothi: non galli p specie amicitiae polluere atq; euertere tentauerunt euertereq; p̄gunt. Hanc ipse quātum in me erit: ut. M. Manilius p̄tegam: imo omnes q; hoc nomen p̄sententur: p̄tegere debent. Quod si fecerit: ut spero & opto: nō legulei: sed iuriscōsulti euadent. Quod ad meum autem hoc opus attinet: nō fraudabo iuris conditores debita laude. Tantum igitur deberi puto huius facultatis libris: quantum illis olim: q; capitolium ab armis gallorum atq; insidiis defenderunt: p quos factum est: ut nō modo tota urbs nō amitteretur uerum etiam ut tota restitui posset: ita p quotidianam lectionem digestorum & semp aliqua ex parte incolumis atq; in homine fuit ligua Ro. & breui suam dignitatem atq; amplitudinē recuperabit. Sed ad reliquū pergamus.

A De tanti & quanti cum suis compositis. deq; pluris & minoris. Cap. xcix.
 Tq; ut ab eo potissimū icipiā: quod nec ab aliquo q; sciam: traditū & traditu dignissimū est: duo tanti & quanti cōpositaq; ab eis tantidem: q; tiliber: & q; ticunq; totidēq; compatiua pluris & minoris: praeterea nulla alia nec cōpatiua: nec noīa: nec dictiōes queunt in genitiuo casu adiungi his uerbis emo: uenundo: ueneo: mercor: cōparo: aestimo: taxo: liceo: addico: distrahor: metior p̄ aestimo: cōstat: cōduco: loco: sceneror: paciscor: pāgo pepigi: cōdemno: postulo: & siqua sunt alia similis horū significationis. Neq; n. audiuius dici unq; uendidit hic patriam auri ut Achilles uendidit corpus Hectoris auri: Priamusq; illud redemit magni pōderis auri. Sed p̄ ablatiuum sic: Vendidit hic auro patriā: & Exanimūq; auro corpus uendebat Achilles. Haec Vir. Vale. quoq; lib. v. Magno ubiq; precio uirtus aestimaf. Quāti uero & tāti caeteraq; ut dixi: genitiuum nō mutat: ut Terē. in eunucho: Quid agas: nisi ut te redimas q; ti queas. Cur nō dixit quanto: ut cōgrueret cum illis minimo & paulo aut minimi & paxilli: ut cōgrueret cū hoc q; ti? Nisi qa tanti & quāti mutare non licet: & ab eis quae dixi composita. Quint. In pastu cadauerum. Hoc unum superat: ut deuectum tantidē uedētes. Et in Verrem Cicero. aiebat: Te tantidem aestimasse: quanti sacerdotem. Iuena. Quanticunq;

TER TIV S

domus constet. Idem quod ad prædicta comparatiua pertinet. Balnea sexcentis & pluris porticibus
empta Cur non dixit pluri: ut copularet coniunctio eosdem casus. Titus Liui. li. xlviii. Mancipia mi
nora annis. xx. quæ post primum lustrum decem milibus æris: aut pluris uenissent. Ea quoq; decē
tanto pluris: quanti essent: æstimarentur: adeo ut interroganti p eundem sæpe casum respōdere ne
queamus: ut Plautus in Epidico: Quanti eam emit? Vili. Quot minis? Quadraginta minis. Horati.
Quanti emptæ? Paruo. Quanti ergo? Obtusibus heu. Nam illud apud Cic. Quanti addictus? Mille
nummum. Non est illud mille genitiui: sed ablatiui casus: ut mox docebo: quasi millerario nummū
i. nummog. Et hæc quidem interrogatio est per genitiuum: responsio per ablatiuum. Aliquando e
diuerso: ut emisisti ne decem minis istum equum: imo pluris. Aliquando hi duo casus iuxta idē uer
bum hærent: ut emisisti istum equum decem minis an pluris? Quod si aduerbia forent: ut nonnulli
existimare solent: cur potius dictum est: tanti & quanti: pluris & minoris: non tanto & quanto: pluri
& minori: cum huiusmodi uerba utiq; ablatiuum desiderent? Cur non idem fit in cæteris compara
tiuis: quæ palam aduerbiantur. Non enim dicimus emi equum uilioris cariorisue q̄ tu: cariori uilio
riue q̄ tu. Sed uilius q̄ tu aut carius. Neq; uendidi melioris ædes peiorisue q̄ tu: sed melius peiusue.
Cur deniq; quod non minus mirandum est: hæc ipsa quæ nominaui: quotiens substantiuis maritan
tur: formam naturalem & legem uerboꝝ custodiunt? Excepto tantidem: q̄a est substantiuum: quod
ablatiuum datiuūq; non agnoscit tantodem: solasq; has uoces habet: tantundem & tantidē. Dicen
dūq; erit quanta pecunia istum equum emisisti: sicut quot minis? Iuue. Quāto metiris precio q̄ ni ti
bi deditus essem. Deuotusq; cliēs uxor tibi uirgo maneret. Liu. li. xxii. Hic miles magis placuit cum
p̄æcio minore redimendi captiuos copia fieret. Itaq; genitiuos illos tanti emi equum quanti potui
sic exponere non possumus: tanti precii & quanti precii. Sed hic tanto precio quanto potui. Et p̄ cō
paratiuum: ut illud Ciceronis: Nō pluris uendo q̄ alii: fortasse etiam minois: cum aliquem doces nō
ita exponas pluris. i. precii: & minoris: id est precii. Nam huiusmodi expositio fecit ut plærīq; fallerē
tur: sed sic pluris: id est pluri precio: minoris: id est minori summa.

De mea: tua: sua: cuiua.

Cap. c.

Non tantum in his causis quas ostēdi nonnūq̄ aliter respondemus: q̄ quomodo interrogati
sumus: sed et in tribus illis pronominibus de quibus pximo libro disputauī tam primitiuis:
q̄ deriuatiuis: quoq; diuersam conuicimus eē naturā: & præter hæc unum cuiuis cuiua
cuiiū: quod a ueteribus non inter noīa: sed inter pronomina numerabat: ut meus mea me
um: nec græci relatiuum unde hoc nomē descendit: inter noīa sed inter articulos collocāt: & nos p̄
nomina quædam articularia solemus appellare. Ideoq; ut dicimus mea est: sua est: tua est: & mea tua
sua interest: ita cuiua est & cuiua interest. Plautus in Epidico. Ego illū conueniā: atq; adducā ad te:
cuiua est fidičina. Cic. p̄ murena. Ea cædes potissimum crimini dat̄ ei cuiua interfuit: non ei cuiua
nihil interfuit. Igit̄ interroganti cuius hominis est hoc opus: respondebimus meū nō mei. Cuius do
mini hic fundus: tuus aut suus: nō tui aut sui. Rursus meū ne fundum possides an tuum? Respōde
bo neutrius uel illius. Interrogamus adhuc: responde musq; per uarios casus. Meū ne prædium ē an
illius: certe nō tuum. Similiter de cuius: ad quod nunq̄ respōdeas per eundem casum: nisi in tribus
pronominibus deriuatiuis: ut cuium pecus: respondeas meum uel illius. Interrogatur etiam per di
uersos casus: ut cuium pecus: tuum ne an Melibœi? Sed per talem dictionem nunq̄ respondetur: ni
si sic dicas. Est cuium est: uel est cuium esse debet: & siquid est simile.

De Tanti & quanti: magni parui.

Cap. ci.

Adem tanti & q̄ti positiua quoq; duo magni & parui sola in genitiuo iungunt̄ cum illis
geminis uerbis interest & refert: cætera at̄ uel aduerbialiter: uel in uoce nominatiui siue
accusatiui: & in primis horū compatiua suplatiuaq; magis & minus: maxime & minime:
atq; horū germana: multū: plus: plurimum: parū: paulum: paulillū: nihil: aliqd: & siqua sūt
alia. Tanti interest: quanti interest: magni refert: parui refer: ac multum refert: plurimum it̄est: ma
xime refert: magis refert: paulum refert: minus refert: parū refert. Quin et̄ non quomodo quattuor
hæc nomina id naturæ habent cum his duobus uerbis: ueꝝ et̄ cum multis aliis: ut magni æstimo:
parui facio: parui pendo: quantifacis: tantifacio. Sed cū huiusmodi uerbis nonnunq̄ alia nomina iun
guntur: ut plurima æstimo.

De mille & millia.

Cap. cii.

Atq; ut p̄missum exoluā: illud Cicerōis mille nummum singularis numeri esse: tum exē
plo eiusdē: tum præcepto. M. Varronis cōprobabo in philippicis. inuentus ē: q. L. Anto
nio mille nummum refert expensum. Et p̄ Milone: in quibus pp̄ infanas istas instructiōes
facile mille hominum uersabat. Qualia exempla plura repeterem: nisi Varronis præcep
tio satis eēt: q̄ in libris de analogia inqt. Cum p̄uentum ē ad mille quartū: assumit singulare neutrū
quod dicitur hoc mille denarium a quo multitudinis fit milia denariū. Et paulopost: Ut sic utrūq;
sine casibus uocis dicemus: ut hoc mille huius mille: ita hoc decies huius decies. Hæc hæctenus. Illū
quoq; p̄ter hoc addamus: mille hominū dici: milia uero hoīes nō dici. Cuius rei cā est: q̄ pp̄rie dici
mus mille homines: ut centum homines: milia hominum aut centenaria: uel turbæ bominum: hoc

substantiuum est: illud uero adiectiuum. Itaque non licet dicere milia hoies: quia duo substantiua non cohaerent sine copula. Neque in his ullus certus inesset sensus. Mille hominum dicere: quia mille substantiua: ut multum hominum pro multi hoies: ita mille hominum pro mille homines. Idem erit quod multum hominum: si milia singulare haberet: quia non habet nisi pro miliario: quod constat ex mille passibus: uel pro seminis genere. Vel more, Varronis: quia dicimus hoc mille: uel quia ut maxime reor: nec adiectiuum plane: nec substantiuum est: sicut hic & haec & hoc: iste: ista: istud: & non nulla alia pronomia. Nam caetera adiectiua non patiuntur sibi ita adherere adiectiua: ut pronomia. Dicimus. n. hic robustus messor: ista robusta mulier. Nec dicimus antiquus robustus messor: antiqua robusta mulier. At nomina numero sunt his pronominibus similia: ut centum aureae paterae: mille armatae naues. Ergo latine dicitur mille ex hominibus: sicut dicitur isti ex illis: quae locutio idem est quod mille hominum. Caeterae nomina numeralia siue substantiua: siue adiectiua sint: inter se iungi recusant: quia nec duo substantiua: nec duo adiectiua sola esse possunt: ut duo centum: tria mille: cum praesertim sint sua propria nomina: ut ducenta: trecenta. Et supra mille & milia: quod plane substantiuum est. Ideoque dicimus mille hominum duo milia hominum: non duo mille: tria milia: quattuor milia hoies: & deinceps. Nec ut dixi: tria aut quattuor mille: sed bis mille: ter mille: ut bis centum: ter centum: non duo centum: tria centum: aut ut aliqui docti loquuntur: ducentum: tercentum. Vir. Tercentum niuei tudent dumeta iuueni. Et alibi. Hic iam tercentum totos regnabit annos. Repimus tamen apud ecclesiasticos saepe hoc modo dici: quale est. Debebat decem milia talenta: & xii. milia signati: quod defendi non potest: nisi resoluas sic: signati duodecim milia talenta decem milia: quasi dicat numero duodecim milia: & numero decem milia: ut subite ligantur decem milia. Signati entes. xii. milia: nisi interponas substantiuum sic. Signati erant duodecim milia quod in altero exemplo fieri nequit: quo certe modo ipse non loqueretur: sed potius duodecim milia signati: aut duodecim milia signatorum: & decem milia talentorum: & duodecim milia dracmarum argenti. Cuius erroris: si error est: causa ut opinio mea fert: hinc fluxit: quod saepe legitur decem milia pondo argenti: quasi illud pondo sit nominatiui aut accusatiui casus: & non genitiui. Saepe decem milia quingenti pedites: non peditum. Ita cum numerus posterior defuerit: putat recte dici posse decem milia pedites: quod falsum est. Nam cum dicimus decem milia quingenti pedites: sic intelligimus decem milia pedites: quod falsum est. Quo saepe modo loquuntur: nec aliter loqui possumus. Atque ut nunc ad hoc quingenti subintelligimus pedites: ita ad illum milia subintelligitur peditum. Quale est in superiobus exemplis decem milia & ducenti signati: uel duodecim milia signatorum & ducenti: & ita in caeteris. Rarius autem reperitur mille pro milia. Nam illud quocumque te angariauerit mille passus: uade cum illo alia duo: subintelligitur milia passuum. Alioquin dixisset alios duos: non alia: uel potius bis mille.

De numeralibus.

Cap. ciii.

Ut quonia de numeris incepimus de ipsis aliqua dicere persequamur. Et primum hoc admonemus in quo plerique fallunt: treceni scribendum esse non triceni cum significat trecentarium numerum: quod syncopatum est: sicut caetera. Dicimus ducenti pro ducenteni: triceni pro treceni: quadringeni: quingeni: sexcenti: septingeni: octingeni: nongeni: uel nonigenti: pro quadringenti: quingenti: sexcenti: septingenti: octingenti: nongenti uel noningenti. Centeni autem & mille non syncopantur: quia non sunt plerumque dictiones: sicut superiores. Triceni autem caret syncopa: sed immutauit g in c: sicut uiceni pro uigenti: & triceni pro trigeni. Est enim simillima uocis c & g: quae admodum d & t: pro quod dicimus quadringenti pro quatracenti: in quo nomine & t in d: & c in g mutatum est. Atque quoniam dixi quosdam falli similitudine uocum: recenseamus haec ipsa infra centum: ut supra centum fecimus. Dicimus igitur singuli: bini: terni: quaterni: quini: seni: septeni: octeni: noueni: deni: undeni: duodeni: ternideni: quaternideni: quindeni: senideni: uel deniquateni: deniquini: deniseni: denisepteni: deniocteni: deninoueni: uiceni: uiceni singuli: uiceni bini: uiceni terni: uel ut postea ostendemus singuli & uiceni: bini & uiceni: terni & uiceni: & ita deinceps: tum treceni: quadrageni: quinquageni: sexageni: septuageni: octogeni & non octuageni. Octoginta. n. dicimus non octuaginta nanageni non nouageni. deinde centeni. Ideoque autem haec nomina in plurali protulimus: quod in prosa scribentes fere plurali utuntur: in carmine frequentes est singulari. Ei singularem quod hoc hominum numerum non prosa oratione scribendum ait Priscianus esse: sed poetarum. Ut Virgi. Gurgite septeno rapidus mare summouet amnis. Verum tamen non tantum poetarum uideo esse: sed nonnunquam etiam aliorum: ut Plin. lib. xvi. Traduces gallica cultra binis utrinque lateribus: si pars quadrageno distent spacio quaternis uiceno inter se obuii miscentur. Et in. xx. Altera maior foliis lateque modo inclusa quoque: quia septeni est. Et in. xxvi. Prodigiola sunt quae circa hoc tradit Theophrastus auctor: alioqui grauis septuageno coitu durare libidinem tactu herbae: cuius nomen speciei que non posuit: septuageno: id est septuaginta coitibus pro singulis noctes: Nam ita haec nomina exponuntur: ut creabantur olim bini consules: id est pro singulos annos. Ut tunc ergo oratores legitima significatione hoc uominum biuus enim siue bini significat singulis duo: ternus siue terni singulis tres: quaternus siue quaterni singulis quattuor. At poetae non ita. Septenus. n. gurges non est singulis septeni: sed tantum septeni uni flumini Niso. Nec in singulari modo significatione hac abutuntur: uerum etiam in plurali: ut idem. Per duodena regit mundi sol aure

TERTIVS

as astra. duodena astra pro duodecim astra. Ad hæc septeno Priscianus exponit septenario: quod mihi non placet: cum inauditum sit flumen aliquod habere septenarium alieum: & fontem edere septenarium riuum. Siquidem hæc nomina numerum aliarum rerum quæ non nominantur: indicant non multiplicationem sui ipsorum: ut lapis centenarius: non quod sit centuplus lapis: sed centum librarum: homo centenarius: non quod sit centum geminus: sed quod habeat centum annos: grex centenarius: non quod sint centum greges: sed grex centum capitum. Rursus non dicimus centenariam librâ sed centuplam non centenarium annum: sed centuplum annorum. tamen dicimus centenarium: septenarium: duodenarium numerum. Siquis est numerus: omnia complectitur: est centenarius siue decenarius: siue alius cuius numerus cæterarum rerum: librarum: annorum similiuq;. Ideo recte dicimus centenarium numerum annorum ingressus est: non autem centenarium annum: & millenarium numerum pondo portat: non autem millenaria pondo. Poruisset igitur Priscianus commodius exponere septeno gurgite: pro septenarii numeri gurgite: Qua expositione uti solemus in illis numerabilibus: quæ ultimam numeri eius significant: decimus: undecimus: centesimus: millesimus. i. qui ultimus est ex decem: ex undecim: ex centum: ex mille. Aliquando sic. Hoc aurum attulit centesimum: illud sexagesimum: tuum uero trigessimum fructum. i. centenarii numeri: sexagenarii: tricenarii: uel centuplum: sexagintuplum: tricentuplum. Pli. xviii. li. Admiscetur huic far: ut mitiget amaritudinẽ eius: & tamen sic quoq; ingratisimum est neutri nascitur qualicumq; solo cum centesimo grano: ipsumq; pro letamine est. Non ultimum granum e centenario numero intellexit: sed grana centenarii numeri: siue granum centuplum siue centenum: eo modo quo antea dixit uicino. Hac etiam ratione appellata quadragesima: quod quadragesima dies continet: quo uocabulo eloquentissimi christianorum utuntur quidam et quinquagesima: sexagesima: & septuagesima. Atq; ut ad rem redeam: utimur superioribus illis nominibus crebrius in plurali numero: singuli: bini: terni. Trium igitur cum habeat singularem numerum: apparet non esse naturæ istorum: quinimmo non memini comperisse me illud in plurali: licet & singulare prarum sit: ut trinum nundinum. Promulgari. n. debebat antiquitus rogatio apud romanos trino nundino: ut opinor. s. nundino: quod aut tribus in locis uno die: aut tribus diebus uno in loco celebrabatur: ut trimus trium annorum: ita trimus trium dieum aut trium locorum. Priscianus ait triundinum pro triundinag: Ciceronis exemplo pro Cornelio primo. Ex promulgatione triundinum dis ad ferendum potestasque uenisset. Quod si ita esset: a tris compositum esset: non a trium: ut ait Priscianus sicut trinoctium. Sed forsitan pro appocopam dicimus trinundinum pro trium nundinum: aut plane trinum nundinum. Quin. li. ii. Siue non trino forte nundino promulgata: siue non idoneo die: siue contra intercessionem uel auspicia: aliudue quod legibus obstat: dicitur lata esse uel ferri. T. Liui. lib. iii. Postquam uero comitia decemuiris creandis in trinum nundinum indicta sunt. Idẽ lib. v. nisi editioni menda inest: ait. Antea trina loca cum contentione summa patricios explere solitos: nunc iam octo iuges ad impia obtinenda ire. Donatus tamen hoc nomine utitur & discipulus eius non tamẽ magistro indoctor Hieronymus: cum alibi: tum ad Marcellam & trinam negociationem: tria postea confessione deleuit. i. triplici. Cæteri quoque eodem nomine utuntur: unde dicta est trinitas trium personarum una diuinitas. Serui. super illud Virgilianum. Terna arma mouenda ait figura poetica. Nam trina debuit dicere. Arma. n. sunt tantum numeri pluralis. Sed hæc ratio Serui quod sit efficax: ipse uiderit qui uult hoc nomen aptum esse nominibus numeri pluralis: quod etiam reperimus coniectum cum nominibus singularem numerum habentibus. Et quid præterea dixisset: si apud Virgili. foret quaterna arma: nunquid legendum esset quatrina? Verum non est trinum de numeo eorum de quibus disputauimus: quorum singularem non frequentari ab oratoribus diximus: sed a poetis & quidem improprie: etiam nonnunquam improprie pluralem: quod aliquando ipsi quoque oratores faciunt: sed necessitate in his nominibus: quæ singulari carent: ut codicilli: licet Iustinianus utatur: ut liberi & pugillares: ut uuptiæ: ut arma: castra: aut si non carent: suntque diuersi generis: ut nundinum & nundinæ: delitium & delitiæ: uel diuersæ significationis: ut hæc ædes: hæc hædes: uel diuersi & generis & significati: ut epulum: & epulæ. Necessarium est autem dicere binos codicillos & ternos & quater-nos: non duos: tres quatuor: ratione dictate. Quid. n. si de diuersis codicillis dicendum mihi sit: quomodo dicam? Duos codicillos scripsit pater unum ad me: alterum ad uxorem. Illud unum & illud alterum ad quod refertur: ad codicillum: quod non reperitur. Dicendum est ergo unos: quod si unos: ergo & binos dicendum erit. quod & Ciceronis exemplo liquebit. Duplices similitudines esse debent unæ regum: alterum uerborum. Quod si dixisset duplex similitudo: subiunxisset: una regum: altera uerborum. Verum quia in plurali locutus est: non putauit alteri numero locum esse oportere. Dicamus ergo binos codicillos: non duos. Rursus duo testamenta: non bina: de cuius naturæ nominibus quibusdam nomina faciamus mentionem: si tamen illud admonuerimus ex prædictis colligi utroque modo posse dici. Relinquo filiis meis testamento singulis: siue cuique si multi siue utrique si duo fuerint: dena prædia: uel singulis: siue utrique decem prædia: cum ego & fratres mei ex bonis paternis habuerimus singuli siue unusquisque: siue uterque singula prædia: uel singuli: siue unusquisque sine uterque unum prædium. Quæ etiam uno loco coniunxit Cicero in paradoxis: Capit ille ex suis prædiis sexcetera tertertia: ego

centena ex meis. Non dixit aut sexcenta & ceterum: aut sexcenta & centena: quæ tamen diuersa sunt intelligamus ab illo sexcenta capi uno anno: non singulis annis. Ego tamen puto scribendum esse sexcenta & non sexcenta. Multa hic & multifaria uitiose dicta repetere liceret: Sed uereor tantos uiros carpere: unde tantummodo dixerim ex.iii.lib.Regum: Septena rætiacula in capitello uno: & septena rætiacula in capitello altero: Cum dicendum esset Septem in uno: & septem in altero: aut septena in singulis: aut septena in utroque. Et si fuissent plura duobus: Septem in unoquoque. Eius conditionis est illud in eodem libro: Quod abscondiderim de prophetis domini ceterum uiros: quinquagenos & quinquagenos in speluncis: hoc modo non recte dicitur: sed eo modo quo paulo ante dictum erat. Tulit ille ceterum prophetas: & abscondit eos quinquagenos in speluncis: id est in singulis speluncis quinquaginta. Quidam iuris studiosi accipiunt dena pro uiginti non intelligentes significari singulis duorum decem: de quorum imperitia quid multum dicendum: quum putent recte dici una quinq; quasi una sit nomē & non aduerbium? Ne illud quidem obticebo: quemadmodum superius ostendi: nomina illa supra centum sincopari: infra uero centum mime. Ita e diuerso aduerbia centum sincopari: ultra non sincopari: ut uities pro uiginties: trities pro triginties: Deinde quadragies: quinquagies: sexagies: septuagies: octogies: non octuagies nonagies. Cætera non sincopantur: quinquies: sexies septies octies nonies decies ceteries duceties treceties quadringenties septingenties: octingenties noningenties millies. Deinde bis millies: termillies: quater millies quingies millies decies millies: uities millies: & deinceps cætera. Nunc ad institutum redeamus: ab hoc potissimum nomine incipientes.

Littera in singulari quid significet: & quid in plurali.

Cap. ciiii.

Littera in singulari numero significat elementum ipsum: ut a. uel. b. uel manum scribetis: ut ad Atticum Cicero: Nam Alexidis manum amabam: quæ tam prope accedebat ad similitudinem tuæ litteræ. In plurali uero epistolam: præterque apud poetas qui pro epistola uersus gratia in singulari semper utuntur: ut Ouidius: Quam legis a rapta Briseide littera uicit: Nam Cicero ad Cælium scribit ad se nullam litteram Bibuli misisse: ita ut ait quasi nullum uerbum misisse: quod ut uehementer extenuaret: non dixit uerbum aut syllabam: sed litteram. Frequentissimum igitur est litteræ pro epistola: Inter quæ duo nomina hæc elegantia differetia est: quæ dicimus unam epistolam: unas litteras: duas tres quattuor quinq; epistolas. Binas uero litteras: ternas quaternas quinas senas septenas octenas nouenas denas. Nunquam aliter quale esset: unas binas ternas epistolas: duas tres quattuor litteras. In hoc tamē conueniunt: ut dicamus dedi singulis uel unicuique uel utrique siue singulas litteras: siue singulas epistolas. Item in maiori numero non conueniunt: ut dedi singulis duas litteras uel binas epistolas: sed binas litteras & duas epistolas: non autem secus de quo iam dixi. In quo obseruandum est de cæteris quoque uocabulis: ut si dicas. Accepi abs te binas litteras: non subiungas: quarum alteris respondi per proximum tabellarium: alteri nunc respondeo: sed alteris. De epistola uero apertum est: ut accepi duas epistolas: quarum alteri iam respondi: alteri nunc respondeo. Cicero fere ait: accepi litteras: accepi epistolas. Plinius frequenter etiam recepi nisi libri medioli sint.

Aedes in singulari aliter accipitur: aliter in plurali.

Cap. cv.

Aedes in plurali accipitur pro domo: nec unquam aliter: ut meas aedes non proscribam. In singulari atque adeo in plurali pro templo: ut Cicero philippico libro primo. Ex eo die quo in aedem Telluris conuocati sumus: in quo templo quantum in me fuit: ieci fundamenta pacis. In quo templo. id est in qua aede Telluris. Sed hac in re differt a templo: quæ semper in utroque numero habet adiectionem ut in aede iouis Mercurii Mineruæ. in aede Concordiæ Telluris Honoris Virtutis. in aede sacra. Et in plurali sacras aedes: aedes deorum: aedes nympharum. Nam cum ait Lucretius de Ioue loquens: Ipse suas aedes disturbat: perinde ac si dixisset Iouis aedes. Igitur pro templo dicimus duas tres quattuor deorum aedes: duas sacras aedes. pro domo binas ternas quaternas binas priuatas aedes. Aeditui autem ab aedibus sacris quas tuetur appellati sunt: non a priuatis. Aediles quoque a sacris aedibus dicti sunt: quibus curandis præpositi erant. Aedificare autem magis ad domos hominum spectat quam deorum. Nec domos tantum: uerum etiam naues: ut Cicero: Qui cum maximas aedificasset instruyissetque classes. Neque hoc indignum est admonitione eum cui domus aedificatur dici aedificare: ut idem de consulari uiro inquit: Qui cum aedificasset in palatio plenam dignitatis domum. Similiter in cæteris uerbis: ut Horatius de prædicatoribus Diruit: aedificat: mutat quadrata rotundis.

Liberi: pugillares.

Cap. cvi.

Liberi pro filiis singularem non agnoscit: cuius natura & a superioribus dissentit. Nam ut dicam lego Titio ternas aedes: unas in foro: alteras in ianiculo: tertias in Subura. ita non dicam ex ternis liberis meis unos: alteros: tertios: sed ex tribus liberis meis: unum in alienam familiam dedi alterum abdicauit. tertium heredem institui. Cuius rei causa est. quæ cum dico unum alterum tertium adiungi solet filium: & tres liberos quasi tres filios: quod ita non fit in aedes: in litteras: nisi subintelligas domum & epistolam. Sed quod facies in cæteris: in nuptias: in pugillares: absurdum sit dicere unam nuptiam: unum

TER TIVS.

pugillarem. Pugillares autem significat tabellas cereas: siue ligneas: siue alterius materię in quibus stilo scribimus. Liberum tamen pro filio: & apud Quin. & apud Paulum Caiumq; reperio.

Hortus.

Cap. cvii.

Ortus quoq; eiusdem naturę est. Nam in singulari pluraliq; pro hortis holitorii accipiuntur: id est holera producentibus. Est enim holus omnis herba satiuu: qua uestimur: & cuius foliis & caule in edulium utimur. Horti uero in plurali arboribus confiti dicuntur: & amcenitatis uoluptatisq; causa parati. in superiore igitur significatiōe dicimus: unum hortu: duos: tres: hortos. In posteriore binos: ternos hortos: nisi alicuius auctoritas aliud sibi uendicauerit.

Odor.

Cap. cviii.

Dor huic simile est: qua uoce notum est quid in utroq; numero significatur: in plurali uero tantum odoramenta: ut odores ex Arabia sunt. Hoc tamen nomen raro cum numerilibus iungitur: sed cum aliis adiectiuis.

Commeatus.

Cap. cix.

Ommeatus autem & siqua sunt similia: non recipiunt talem ambiguitatem: siquidem superiora in uno sensu habent utrunq; numerum: in altero tantum pluralem hoc in altero tantum singularem. Est enim commeatus in singulari tantum pro facultate ad tempus a militia: ab alioque ministerio recedenti quam prębet militi imperator prępositiue inferiori: eundiq; quo uelit ad pręscriptum diem reuersuro. Licet Liuius li. xxxiii. ait. Magna pars sine comitatibus delabebatur. In utroq; autem numero pro cibariis ad alimoniam reipublicę: aut exercitus: aut alicuius multitudinis: interdum etiam priuatim. Cicero pro lege manilia. Jam commeatu & priuato & publico prohibemur.

Nō semp ad dignitatem referri quando qs de se numero plurali loq̄t.

Cap. cx.

His quę dixi colligi potest non ueq; eē quod aliq; uolunt: quotiens auctor in numero plurali loq̄tur: declarari dignitatem q̄dam: & ut sic dicam magisterium. Quid. n. causę eē cur hęc noia pluraliter non singulariter efferantur? Quid Athenę potius q̄ Athena: q̄ Roma potius q̄ Romę: Sed ne in re apta dicam pluribus huic opinioni repugnati: cū ipa rhetorica ars quę iubet nos uti modo plurali p̄ singulari: modo singulari p̄ plurali: tum plura expleat: adeo ut uno atq; eodem loco de se orator in utroq; numero loquatur. Vir. O Melibœe deus nobis hęc oia fecit. Nanq; erit ille mihi semp deus: illius aram. Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuter agnus. Ille meas errare boues: hic de se loquens. Tityrus: nunc nos: nūc me ait. Home. quoq; xiii. lilia. *ῥουαίητοι εὐχος ἐνικλισίησι λελειπται οἱς οὐ μὲνος πρὸς γὰρ κατὰ μένο μρι* *ῥευκέ κς ογ* Et in p̄sa: ut Quin. in agro redempto. Vtinam hęc salutem mihi fero fata pręstaret ut residuum laborantis animę in tuo poneremus amplexu. Et. C. in phili. quod exemplum in aliū etiam usum uolo asserre. plixius. Ait igitur. Itaq; ego ille: q; semp auctor pacis fui: cuiq; pars pręsertim ciuilis: q̄q; omnibus bonis: mihi tamen in primis fuit optabilis. Omne. n. curriculum industrię nostrę in foro: in curia: in amicor; piculis ppulsandis elaboratum est. Hinc honores amplissimos: hinc mediocres opes: hinc dignitatem siquam habemus: consecuti sumus. Ego ita pacis: ut ita dicā: alumnus: q; q̄tuscūq; sum: nihil. n. mihi arrego: sine pace ciuili non fuissē: piculose dico: quę admodum accepturi. P. C. sitis horreo: sed p̄ mea p̄petua cupiditate uestrę dignitatis retinendę & augendę: quęso oroq; P. C. ut primo si erit uel acerbum dictu: uel incredibile: a. M. C. esse dictū existimetis sine offensione quod dixerō: nec id prius q̄ quale sit explicanero: repudietis. Ego ille dicam sapius pacis semp laudator: semp auctor: pacem cum. M. Antonio esse uolo. Hęc in eo quoq; finem retuli: ut ostenderem oratores: cum ineptę orationi aliqd indignius inseruerunt: redire iteq; ad id qd̄ inceperant: aliquando eēt frequentius memorię indicium reficiendę gratia: uel eodem uerbo repetito: ut in pximo exemplo: uel q; idem efficiat: ut apud eundem & i eodem ope. Collegam tuū aiūt in hac sua fortuna: quę bona ipsi uidetur: mihi ne grauius q̄ppiam dicam: auor; & auunculi sui cōsulatum si miraret: fortunatior uideretur: sed eum iracundum audio factum: aiunt & audio idem efficiunt.

Questus aliud: aliud quęstus.

Cap. cxii.

Vestus in plurali p̄ q̄rela a q̄ror. unde fit cōqueror: cuius datiuus & ablatiuus eē q̄stibus ut portibus. Quęstus cuius i utroq; nūero plurali datiuus & ablatiuus eē q̄stibus e q̄ror: unde fit cōgro: deriuat p̄ syncopā a lupino q̄stū: significatq; lucę nūmariū. Nā lucę uocamus eēt nō nūmariū: uelut amicitia: gloria: scientia: ceterorūq; huiusmodi. Quęstū quoq; nonnunq; p̄ actiōe ipsa atq; artificio lucrādę pecunię: ut apud Cic. Nā de artificii & q̄stibus: q; liberales habēdi sunt: q; sordidi. Et Quin. Nā ut primū lingua eē cœpit i quęstu: institutūq; eloquētię bonis male uti: q̄stu dixit: q̄si acq̄sitiōe.

Scala: pondo.

Cap. cxiii.

Cala q̄busdā i singulari usurpat. Salu. Cū aliis q̄busdā ostēdi pluralē tantū hēre: cū dixit i iugur. Deinde ubi unę atq; alterę scalę cōminutę sūt q; supstiterāt: afflicti sunt. Nō dixit una atq; altera. Pōdo at̄ caret singulari nūero teste Foca. Dicimus at̄ duo pōdo: tria pōdos: nō bīa pōdo aut terna pōdo. Quī. i. p̄rio: Quid q; q̄dā singula p̄culdubio uitiosa sūt iūcta sine rēp̄hensione dicunt. Nā & dua: & tre: & pōdo diuersor; genęq; sūt barbarissimi. At duo pōdo & trepōdo

usq; ad nostram ætatem ab oibus dictum est: & recte dici Messala confirmat. Forsan huius rei causa est q; sicut supius de libris diximus: ita hic siqs ita loquatur. Relinquo liberis meis duo pondo auri altez signatum: altez rude: intelligitur libram. Idem est. n. duæ: tres: quattuor libræ: quod duo: tria quattuor pondo. Quidam existimant aliud esse: cum legant apud Liuium lib. xxii. Argenti pōdo bi na: & sex in militum libras præstaret: cum legendum sit selibras. Quidam etiã singularem huic nomini dant & huius ipsius auctoris si editio uerax est: nonnulla exempla sunt: quale est etiã Columellæ. Scyllæ aridæ pondo libram & quadrantem adiici oportere: sed nunc p pondere uidetur accipi. Huius cōditionis est ludus & ludi. Sed hoc in altez libz reseruamus: Nūc aliqd etiam de numeris.

De numeris.

Cap. cxiii.

DLato uno & octogesimo anno scribēs mortuus est: Isocrates quarto & octogesimo anno unum librum: qui penathenais in scribitur: scripsisse dicitur: uixitq; quinquennium postea. Cuius magister Leontinus Gorgias centum & septem annos compleuit. Hæc Cicero uisus ex uerbis datur intelligi ante centum præponi numez minorem. post centum uero postponi. Quod Quin. quoq; confirmat: cum ait Arriū autem scriptores antiquissimi Gorax & Thifias seculi: quos insecutus est uir eiusdem insulæ Gorgias Leontinus: Empedoclis ut traditur discipulus. Is beneficio longissimæ ætatis. Nam cētum & nouem uixit annos: cum multis simul floruit. Et paulo post: Nam & Isocratis præstantissimi discipuli fuerunt in omni studiorū genere. Eoq; tam seniore. Octauum. n. & nonagesimum compleuit annum: pomeridianis scholis Aristotes præcipere artem oratoriam cœpit. Hoc tamen uidetur fieri intercedēte copula. Nam ea sublata ut quisq; numerus maximus est: ita primo loco præponitur duntaxat citra centum ut maior. xxv. annis non autem maior qnq; xx. annis: etiam in illis quæ supra tractaui numeralibus: uiceni singuli: uiceni terni: aut singuli & uiceni: bini & uiceni: terni & uiceni. Supra centum naturalem ordinem sequimur: ut superiora exempla docent: centum & .vii. compleui annos: cētū & .ix. uixit annos. Pli. li. vii. natu. hi. Centum & .xx. annos Parmæ tres edidere. Bruxulli unus. Fauentia una mulier centum. xxv. Parmæ duo: centum triginta Placentia unus. Fauentia una mulier centum. xxy. Bononia. L. Terenti. Marati filius: Armini uero Maponias sex & quinquaginta. Tercula centum. xxxvii. citra Placentia in collibus oppidum est Velleratum in quo. ccxx. annos sex detulere. Quattuor uero centenos uicenos. Vnus centum quinquaginta. M. Mutius Marci filius Galeria scelix. An ne pluribus moremur in re confessa. In regione Italia octaua centum annoz censi sunt homines quattuor & quinquaginta Centenū denu homines quattuordecim. Cētum uicenum quinum homines quattuor: centum tricenum homines quattuor: centum tricenum quinum aut septenum totidem: centum quadragenū homines tres. Idem tamen Pli. Paulopost ait: ut tamen in septenum & quinquagesimum atq; centesimum uitæ duraret annum. Ex quo apparet sine copula maximum quenz numez præcedere: cum copula non nihil uarie præsertim retrorsum cundo. Adhuc quæ diximus & quæ recitauimus exempla intra numerum millenarium sunt: sed in ipso quoq; maximum quenz numerum semper præponimus. Vt natali domini saluatoris anni sunt mille quadringenti triginta octo: uel mille & quadringenti ac triginta octo. Illud tamen non tantum in milibus eandem esse naturam: atque in numeralibus citra centum: ut milites nostri sunt sex & uiginti milia: non autem uiginti & sex milia. Vel milites nostri sunt. xxvi. milia: siue militum nobis sunt. xx. milia: siue milites nostri sunt uiti es mille: siue nobis singulis sunt decies: siue dena milia militum: siue nobis singulis sunt decem milia militum. Omnia autem quæ locuti sumus: ultra uicesimum numerum intelligi uolo. Nam decem & septem: decem & octo: decem & nouem: normam illam quam dixi: non tenent. His inferiora ne ipsa quidem seruant suam legem. Illa. n. conuictionem interpositam habent hæc non habent. Verū tamen nec habere possunt cum sint composita: nec plura: sed singula nomina undecim: duodecim: tredecim: quattuordecim: quindecim: sedecim: sicut illa quoq; composita atq; unica sunt nomina: undeuiginti: duodeuiginti: undetriginta: duodetriginta: undecentum: duodecentum: hoc est uno aut duobus demptis: de uiginti: de triginta: de centum: ut Ab incarnatione saluatoris sunt anni mille quadringenti: duo de quadringenta. Et per denominatiua: ut Ab incarnatione agitur annus millesimus quadringentesimus: dnodequadagesimus. Plinius lib. xxxv. natu. hi. Duo enim de uigesima olympiade interit Candaulus. Licet plæriq; exemplaria habeant duodeuiginti olympiada. Idem proximo lib. Atq; adeo duodequadragenū pedum Iulullei marmoris in atrio Scauri collocati: duodequadragenū pro duodequadragenorum. Titus Liui. lib. primo: duodequadagesimo ferme anno

Dest: quo; regnare cœperat Tarquinius Domus. Cap. cxiiii.
 Omnis duos genitiuos hēt: unū secūde: altez qrtæ: domi & domus. sed prior seruat locū ubi q; manet: posterior corpus ipm atq; ædificiū qd ex pietibus cōstat & tecto: ut domi maneo: nō domus: & ptē domus demolitus sū. Supiora domus ascēdi: nō domi. Nā illud domus meæ impiū teneo: nō p loco accipit: sed p familia quæ cōtinet ædificio figurate cōtinēs p cōtento: q; etiam licet dicere domi meæ qsi in domo mea. Quod at idē sit in domo & domi notū ē. Vnū tamē afferā exēplū. Quin. lib. v. In domo furtū factū habeo: q domi fuit. Darius tantū quar

æ est. Accusatiuus indifferentis, Ablatiuus secundæ. In accusatiuo & ablatiui: uel cū præpositiōe: uel sine præpositione loquimur: ut reuertor domū uel ad domū: ex eo domo uel e domo: & sū in domo uel domi: hoc grammaticū est: illud uero latinitatis & elegantia: hunc genitiuum secundæ nō coniungimus: nisi cum tribus siue quinq; p̄nominibus: meæ: tuæ: suæ: nostræ: uestræ: & uno nomine alienæ ut Ego uiuo domi meæ: nō uiuo domi tuæ: erā domi suæ: nostræ: non uestræ: domi habitare uolo. Cic. in libris ad Herē. Qui cū ista ætate & forma alienæ domi uolo dicere. Quidā uolūt illud domi aduerbialsicere. Sed quomodo cōiungeretur cum adiectiuis: Quod si q̄do hæc quinq; p̄nomina adiectiua supprimant: tamen subintelliguntur: ut domi ero. i. meæ domi erimus. i. nostræ: domi eris erit siue. i. tuæ aut uestræ: domi erat aut erunt. i. suæ: sicut in altero sensu: & in plær̄ isq; nominibus p̄tē domus locaui: i. altera p̄tē ip̄e habito. i. p̄tē domus meæ. Et pater mihi iussit: mater te uocat: frater nos expectat: hoc est pater meus uel noster: mater tua uel nostra: frater noster. Quando at̄ hic genitiuus secundæ regit alterę genitiuum siue p̄nomen: siue nomen: certum est ut ego eram domi illius domi huius: domi Cæsaris: domi pompeii: domi autē publicæ: domi priuatæ: domi honestæ: domi infamis: domi paternæ: domi maternæ habito: & similia nō licere dicere iam tradimus.

De quisquis & quicquid: quicquid: & quodcunq;.

Cap. cxv.

Visq; & quicquid p̄ eodem accipi solent: ut Quisq; es huc uenias. Quicquid & quodcunq; nō accipiunt p̄ eodem: cum alterę sit substantiuum: ut quicquid festiuū: quicquid molle: quicquid tenere: quicquid iucunditatis: quicquid gaudii: quicquid pecuniæ. Alterę adiectiuum: quodcunq; cælum: quodcunq; scutum: quodcunq; iaculum. Eius differentia causa est q̄ uoces hæc in masculino conuenientes in neutro postea discordant. Erat. n. quicquid & uox significatio similior: si reperiretur eo modo quo dicimus quicquid & quicquid. Quodq; n. siue unum quicquid componitur a quod: sed ut nō repitur quidemq;: ita nec quodquid. Illud nāq; componitur ex q̄ quæ quod: hoc at̄ ex quis & qui: caretq; genere foeminino: quinetiā masculino in accusatiuo casu: tātūq; habet nominatiuum q̄sq;: quicquid accusatiuum quicquid: ablatiui quoquo: tum in masculino: tū in neutro: nōnunq; in foeminino quaquā: ut apud Suetonium de uita Titī. Galba mox tenente temp. missus ad gratulandum: qua iret: conuertit hoies: quasi adoptiōis gratia accerseret. In accusatiuo quoq; in alio genere q̄ neutro: sed apud oratores. Plautus in captiuiduo. Nā meus balista pignus ē: cubitus catapultæ: humerus aries: tū genu ac quicquid iecero ad terrā dabo: dentilegos oēs mortales faciā: quicquid offendero. Quicquid. i. quicquid: Sergius autem donatū commentans ait: Vtraq; parte declinatur hoc p̄nomen q̄sq;: cuiuscuius: cuius: quēquem: quisq;: quoquo: quicquid: quorū quoq;: quibusq;: quosquos: quicquid: quibusq;: Noli putare hoc casu declinatiōis eē: ut apud Cic. remansit cuiq; Hæc Sergius. Igit̄ cum sit compositum quicquid ex quid: quodcunq; ex quod: debuit illud eē substantiuum: ut quid & aliquid: hoc adiectiuum: ut quod & aliquod. Dicimus enim quid feci: nō autem quod feci: aliquid feci: nō aliquod feci. Item quod malum feci: nō autem quid malum feci: sed quod mali: & scio quid faciam: nō autem scio quod faciam. Video quid facis: sapius q̄ uideo quod facis: Ita & cætera ab his composita: quiddā: quoddam. Nam quiddā adhæret adiectiui: quoddam substantiui: ut mirabile quiddam: obscœnum quiddam: quiddam maius. Et quoddam templum: quoddam nemus quoddam antrum: oppidum quoddam: in quo nulli fere errant. Hic aut̄ multi p̄ quicquid ponentes quodq;: ut optimū quicquid: honestissimum quicquid: saluberrimum quicquid: ubi non liceret poni quodq;. Ex his liquet exemplis optimum quodq;: prædium: honestissimū quodq;: consilium: ex iumentis q̄ cepi: decimum quodq; sit tuū. Nam substantiui natura est coniungi cū adiectiui: adiectiui uero cū substantiui: quasi connubio quoddam. Ideo ubicunq; est substantiuum: desiderat adiectiuum: quasi cōiugem impatiens alterius substantiui. Rursus adiectiuū: sine substantiui tanq̄ sine uiro eē nō pōt cum altero adiectiui nihil cōsortii habēs. Eoq; factū est: ut hi quos dixi: errarent: q̄ q̄doq; uidetur sine substantiui esse quod: ut Reliq; mihi pater multa prædia: quoq; optimum quodq; mihi sublatum est. Sed omnibus liquet subintelligi substantiuū sic: optimum quodq; prædiū. Quicquid at̄ idem esse quod unumquodq;: ante significaui Quin. Nec causas cur quicquid eorū accidat: p̄sequi p̄posito op̄i necessarium est. Hoc quoq; addamus: quid solere usurpari p̄ in quo: ut apud eundē: Quid tibi tātū mali feci: quid offendi: Et alibi: Siquid offendi. Cice. in Lælio. Quid. n. indigens Africanus mei: Eodem modo nihil: ut nihil te offendi. De differentia at̄ inter quiddā & aliquis siue quispiam: siue quisq; q̄ illud certum hominē: hoc unūquenlibet significat: in libris dialectice disputauimus. Hic tantum admonendum est quosdā his posterioribus eo modo uti: quo ego nō uter̄ p̄ illo superiore. Ut Hieronymus qui libz de hebraicis quæstionibus exorditur: Qui in illis principiis libroz debeā secuti si opis argumentū p̄ponere: cogor prius respondere maledictis Terentiū p̄piā sustinens: qui comœdiæ p̄logos in defensionem sui dabat: ego dixisse quiddā potius q̄ quippiam. De certo. n. crimine loquitur: nō de incerto. Idem est enim quippiam quod aliquid. Sed de hoc i libris his quos dixi lauius. Sed forte Hieronymus scriptum reliquerat quiddam: & librariū in quippiam mutauerunt.

Magna auctoritate es uir. uel magnæ auctoritatis.

Cap. cxvi.

Agræ auctoritate es uir; uel magnæ auctoritatis. utroq; enim mō dicitur: sed raro sine adiectiuo duntaxat in gto: nā in abltō nunq; ut apd Ci. in Salu. Nunqd quos ptulit Scipiones & metellos ante fuerit aut opionis aut gloriæ. Cæteræ in eadē rōne non ē utendum gto & abltō: nisi uelimus illud Pli. ex li. vii. na. histo. seq; Choromandor; gentē uocat tauroni: siluestre sine uoce stridoris horredī; hirtis corpibus: oculis glaucis: dētibus caninis

Poterat dici stridore horredo: q̄q; qd̄ ad elegātiā p̄inet ego p̄ lege accipio. quicquid magis auctoribus placuit: quoq; in primis ē Pli. p̄sertim cum Ci. ad Lentulū ita scribit: Lentulum nostrum eximia spe summæ uirtutis adolescentem: cum cæteris artibus: qbus studuisti semp ipse: tum in p̄mis imitatione tui fac erudias. Licet illud eximia spe possēt uideri sepatum ab illo summæ uirtutis: qd̄ regif ab illo adolescentē: ut si dicas: Habeo summa spe filiū: adolescentem optimā indolis: Quod si ita non ē: licebit in utraq; ofone uti gto & abltō: tamen ut ego sentio: parce. Nā illud ab hoc loco sepatum ē: quod idem dixit Scipio Africanus id ætatis atq; his rebus gestis. Illud enim id ætatis: uel idem est quod ea ætate: sicut dicimus. x. annis uixi: & more græ. x. ānos: Quā honestiorem locutionem Seruius putat: Vel aduerbialiter ponitur: uel subintelligitur habens uel agēs: uel natus id ætatis: In quo p̄tinus admoniti simus oratores summope synechdochen refugisse: q̄le foret gentē stridore horrendā hirtā corpibus: oculis glaucā: historici nō refugerunt. Salu. At ex pte. C. Antōius pedibus æger in plio adeē neqbat. Ci. Quintilianusq; dixisset pedibus ægris. Nec dixisset doleo caput doleo ilia aut ilibus. eēt. n. Synechdoche: sed dolet mihi caput: & ilia tibi dolēt. In hoc uerbo & illud notandū ē q̄ de re extra nos posita: sicut de corpe nostro loqmur: ut illud qd̄ facis dolet mihi: utinā doleret tibi: ut apd Terē. Dolet dictū adolescenti pudenti & libero. Et iteq; Si istuc itidē doleret tibi: ut mihi dolet: Et in eadē comœdia: Fac illi qd̄ itidē doleat: qd̄ nunq; per synechdoché dicef possumus. Nā ego doleo istud qd̄ fecisti: Qui sermo ut superior apud auctores ē frequens: ut Salu. Quasi dolens eius casum: non ē synechdoche. Hæc. n. figura tantū ad animi & corpis qualitatem p̄inet nihil ad extrēa respiciens: qualia fuerunt: doleo caput: doleo ilia: & hic pulcher faciem: ornatus animum. Ideoq; illa synechdoche nō erunt. potens diuitiis: grauis pietate: præditus dignitate.

In marmore incisæ sunt litteræ: non in marmor.

Cap. cxvii.

In marmore incisæ sunt litteræ: in gemma: in lapide: in ligno: non autem in marmore: in gemmā: in lapidem: in lignum. E diuerso in æs: non in ære: Ita enim apud oēs auctores q̄tum inueni: semper scriptum est. Liuius lib. iii. Priusq; urbem ingrederetur: leges decemuirales quibus duodecim tabulis est nomen: in æs incisas: in publico proposuerunt. Sed quid exempla ponimus paucorum: quod omnes facere affirmamus.

Relatiuum frequenter non respondere antecedenti.

Cap. cxviii.

Relatiuum frequenter nō respōdet antecedenti neq; i genere: neq; in nūero: utiq; cū flexitur eius sententia ab ātecedente ad sequens substātiū de masculino in neutrum: ut Salu. Est locus in carcere quod Tullianū appellatur: Quod aliter dixit Vale. Maxius lib. ii. Antea senatus assiduā stationem eo loci pagebat q̄ hodie cœnaculum appellatur. Et Pli. i coi tu uero lunæ qd̄ iterlunium uocat: cum appere desierit. Mutato etiā numero: ut Ci. Quibus tamē gradibus Romulus in cælū ascendit: his neq; isti appellāt bona. De masculino quoq; in foemininū: ut idem: Omnes tenues atq; humiles: quæ maxima in oppido multitudo est: sibi p̄fidiū paratum putant. Et Vergilius: Nec ptem posuere suis: quæ maxima turba est. Manente quoq; genere uidef fieri quædā mutatio: ut Quint. Vbi uero uniuersas familias fames extinxit: quæ ps maxia est: inanes domus sitim ducunt. E diuerso de foeminino in masculinū non murato numero. Salu. Et fines habet ab occidente fretum nostri maris & oceanī: ab ortu solis decliue latitudinē quem locū catabathmō incolæ appellant. Mutato etiā numero: ut Quint. Resistā his q̄ omīssa reg; q̄ nerui sunt in causis diligentia quadā inani circa uoces studio senescūt. Et alibi: Et supplicatiōes q̄ maximus honor nictoribus bello ducibus datur: in toga meruit. De neutro in aliud genus: Salu. ipse ex flumine: quam pximam oppido esse aquā supra diximus: iumenta emeret: Mutato etiā numero: ut Liuius: Anxur fuit quæ nunc Terracinæ sunt: urbs prona in paludem. Aliquando sine ullo certo accidenti: ut Quinti. Ego quæ foelicissima uel lassitudo uel satiētas est: uirtute consenui.

Quæ dictio deberet respondere sequenti substantiuo eā respōdere antecedenti.

Cap. cxix.

Diuersum huic genus ē: cū dictio respōdet antecedenti: cū deberet respōdere sequenti substantiuo: ut apd Virg. At puer Ascanius cui nunc cognomē iulo. Liuius lib. xxy. Scipio cui affricāo fuit cognomē q̄ modus p̄ dtūm licet frequentior sit: tamē nōnunq; & nō iatiuo q̄ est magis generale: utimur: ut Cice. Argentarius Sextus Clodius cui nomē est Formio. Et Quinti. Notum ē Quid Glicōi acciderit cui Spirideon fuit cognomē. Neq; p̄re iatiū mō: sed et̄ citra: relatiū ut Teren. Ecyra ē huic nomē fabulæ: & p̄ hoc nōiatiū. p̄ dtūm: ut Liuius libro primo: Faustulo fuisse nomē ferant. Et Solinus de mirabilibus. Lapis iste in aqs molis est: hucuo duratur exemprus: nunq; duo simul reperiuntur. Inde unionis nomen datur.

Datiuum & accusatiuum sequi casum relatiuum.

Cap. cxx.

Relatio uenustatis: ut relatiuum & antecedens sint in eodem casu. Sed saepius antecedeat postposito. Quamquam apud Cic. nonnulli illud in Salu. sic legunt. Nunquid eos quos prulit Scipiones & Metellos ante fuerunt opiniois aut gloriae. Quidam legunt: nunquid hi quos prulit. Tale. n. in euangelio: Sermonem quem audistis: non est meus; quod in graeco hoc est in fonte est sermo: non sermonem. Unde interpret noster transferes maluit latine quam grammatice loqui. Nec ignoro qualia imperiti in hoc euangelii loco disputare soleant: perfectio nequaquam sic disputatur: si graeca linguam mediocriter: latina perfecte tenerent. In tali sermone genere uel idem nomen repetemus: uel accusatiuum in debitum casum resoluemus. Nam utrumque fieri: exemplis comperimus. Si quidem frequenter ita locuti sunt auctores: quas res tibi tum terra tum mari nupcomisi: haec tres sint cum fratre communes: uel haec sint cum fratre communes: uel ex his aliqua communibus cum fratre: & item per ceteros casus: ut quare res non indiges: eas uel eas res donabis mihi: uel haec mea erunt: uel haec res mihi auxilio esse possunt. Et ita multis modis per casus uariare orationis licebit. Cice. per Ligario: Sed hoc non concedo: ut quibus rebus gloriemini in uobis: eisdem in aliis reprehendatis. Et paulopost: Quotus. n. istud quicquid fecisset: ut a quibus prius in dissensione ciuili non esset receptus esset: etiam cum credulitate eiectus: ad eas ipsas rediret. Idem tamen in rhetoricis inuitatus Sulpitio: cui pauloante omnia sedebat: tum breui spacio non modo uiuere: sed etiam sepeliri prohibuerunt. Illud magis poeticum: quale apud Horatium. carminum. Quis non malarum: quas amor curas habet: haec inter obliuiscit. Et iteque in satyra: Qui sit Meccenas: ut nemo quam sibi forem: Seu ratio dederit: seu fors obierit illa Contentus uiuat: laudet diuersa sequentes.

Homo prudens: ne dicam sapientem.

Cap. cxxi.

Homo prudens ne dicam sapientem: melius quam ne dicam sapiens. Cice. per Deiotaro Crudelis Castor: ne dicam sceleratum & impium: & hoc substantiuo precedente: secus aut sequente: quod esse: Crudelis ne dicam sceleratus & impius Castor: & prudens: ne dicam sapientem hominem. Nam si ponamus in accusatiuo: perquam absurdum foret sic: Crudelis ne dicam sceleratum & impium Castore: & prudens ne dicam sapientem hominem. In priore. n. modo subintelligit eum sic: Crudelis Castor ne dicam eum sceleratum & impium. In aliis casibus non est haec neque diuersitas: neque causa: ut idem. An sperasset hoc uiuo Milone: ne dicam consule Milone. Illud eiusdem in libris ad Herennium: Neque dissimile his neque usque adeo simile est: Obsuit plurimum eo tempore reip. consulum siue stultitiam: siue malitiam dicere oportet: siue potius utrumque. Nam ubi erit suppositum: Certe deest. Illud namque uerbum quod interiectum est de nominatiuo: mutauit in accusatiuum. Sed sicut in Euripo aut siciliae freto inflato uento uela aquae impetus retroire cogit: ita orationem lege grammatice euntem: auctoritas ipsa comfuetudoque inhihet ac repellit. Veque ut grammaticorum expectationi satisfaciam: sic erit construendum: aut stultitia consulum: aut malitia: aut potius utrumque obsuit plurimum eo tempore reip. siue illud factum consulum dicere oportet stultitiam: siue malitiam: siue potius utrumque. Vel sic. Obsuit plurimum reip. eo tempore consulum factum: siue illud malitiam: siue stultitiam eorum: siue utrumque dicere oportet.

Audiui te ut ceteros affuisse in praelio: & audiui te ut ceteri: & cetera.

Cap. cxxii.

Audiui te ut ceteros affuisse in praelio: & audiui te affuisse in praelio ut ceteri: hic subintelligit affuerunt: ibi intelligi non potest statim sequente infinitiuo & omnia ad suum regimen trahente. Itaque sic exponitur. Audiui te affuisse in praelio: ut audiui ceteros affuisse: altere uero ut dixi hoc modo: Audiui te affuisse in praelio: ut ceteri affuerunt: quod nequaquam concedatur sic dicere: Audiui te ut ceteri affuisse in praelio. Hoc enim declarat: audiui ut ceteri audierunt. Alterum fortasse sic: Audiui te affuisse in praelio: ut ceteros.

Spero tibi esse bonus amicus.

Cap. cxxiii.

Spero tibi esse bonus amicus: credo tibi fuisse fidelis proprie dicitur. Per accusatiuum uero non nisi altere accusatiuum addas: quod antecedit infinitiuum. Nam hic sequitur hoc modo. Spero me tibi esse bonum amicum: credo me tibi fuisse fidelis. Quaedam uerba cum nominatiuo iungi recusant imo pleraque. Nam ut recte dico: Incipe mihi esse familiaris: & noli esse illi intimus ita inuitate dicam: Incipe esse mihi familiaris: illi ne libeat tibi esse intimus: Hoc tamen loquendi genus nonnumquam repimus: ut apud Lucanum in. x. Tutius putauit: iam bonus esse socer. Alius dixisset iam socer esse bonum. Et apud Ouidium de ponto. Et quod in extremo positus iacet orbe tuorum: Me tamen excepto quod precor esse tuus. Dicere potuisset: sed non tam uenuste quem praecor esse tuum. Terentium in andria Quae sese inhonesto optauit parare hic diuitias: potius quam in patria pauper uiuere. Apertius apud eundem Ouidium libro primo sine titulo: Speret in molli mobilis esse thoro. Et ille uersus uulgatus: Sperne repugnando tibi tu contrarius esse. Quod si dixisset noli repugnando: uersusque patere: nullum de constructione dubium esset. Talis tamen modus loquendi e graeco fluxit: ubi usitatissimus est.

Defende me domine: adiuua me optime uir: tace homo impite: mutato uocatio in noia-
 tiuum nō recte dicitur. Itē defende me tu deus meus: adiuua me tu uir optimus: tace tu
 hō impitus: hic p noiatium etiā recte loqmur. Subintelligitur. n. ens hoc mō: tu ens do-
 minus meus: Quā rōne defendi posset illud in psal. Domine deus noster: nisi sumptū ef-
 fet e græco. Idē fit in uocatio alicuius nois: Verg. Nate meæ uires: mea magna potētia
 solus. Idē fit in noibus ppriis: qd fit in hoc pronoiē & in uocatiuis casibus sic. Aue cæsar sumus im-
 perator: Neq; id tantū modo in impatiuo: uerū etiā & quidē facilius in aliis modis: ut Quo tendis
 Aenea extremus oīum troianoz: uel extreme uiuis & regnas Helenæ dono deum: & regnas medi-
 dius sæuissimoz hostium: melius q̄ medie. Male per solum pprium nomen aut iunctū cum pnoie
 ut Quid facis tu Seruius: aut p nomen appellatiuū sine pronoiē: ut Quid facis dominus meus: nisi
 tali modo: ut Quid sedes inter seruos dominus: hic subintelligitur ens: ibi subintelligi non potest.
 Quare illud Plinianum in lib. vii. de natu. histo. nisi menda librarii ē: non placet mihi. Salue primus
 oīum parens patriæ appellate: Vbi non modo appellate a primus in casu discordat: quod etiā impi-
 tis ad rephensioē patet: sed ne appellatus quidē si diceretur: planē latinum foret: cum fuerit dicen-
 dū prime: siue sic: sed ita scriptū ab auctore fuisse: suspicari liber. Nam & illo mō dicere licuisset: Sal-
 ue. M. Tulli primus oīum parēs patriæ appellatus: quod ita scriptū fuisse coniectatum nō est ex cer-
 tis uerbis: q̄bus pauloante auctor utitur. Siue salue tu primus oīum parens ipsius patriæ: appellatus
 Siue salue tu prime omnium parens patriæ appellate. Est enim illud parens uocatiuus.

Quod uerbum debet sequi ultimum suppositum. Capi. cxxv.

Uerbum debet seq̄ ultimū suppositū in psona: genere & nūero: ut Ego illū de suo regno:
 ille me de nostra republicare percunctatus ē: duo supposita sunt: ego & ille: quorū utriq;
 uerbū accōmodatur: sed sequēti palā: antecedēti per subintellectionem: ut fit: ut ego illū
 de suo regno pcunctatus sum: ille me de nostra republica percunctatus ē. Conuerte ordi-
 nem psonaz: simul psonam uerbi mutaueris: sic. Ille me de nostra repu. ego illum de suo regno pcū-
 ctatus sum. Muta ergo genus sic: Ego illā de suo regno: illa me de nostra republi. pcunctata ē. Muta
 nūeros sic: Ego illos illasue de suo regno: illi illæue de nostra rep. pcūctati pcūctatæue sūt. Et item
 econtrario. In hanc tamen formulā non cadit quotiens per compationem aut similitudinem loqui-
 mur: q̄le est: melius ego istud q̄ uos fecissem: hoc ille tam prudenter ut ego fecisset: non autē ut ego
 fecissem. Hic enim subintelligitur sic: Hoc ille sic prudēter ut ego feci: & ipse fecisset: Melius ego q̄
 dem istud q̄ uos fecistis fecissem. Verbum. n. principale debet efferri: subintelligi at̄ quod non ē pn-
 cipale.

Quod adiectiuo cum pcedit: substātiua obsequi debent. Capi. cxxvi.

Adiectiuo cum pcedit: debent obseq̄ substātiua. Aliter uitiosum ē: ut hoc mō: Nulla uir-
 go ē dicenda uel corrupto animo uel corpe: dic pro animo mente: sic nulla uirgo dicēda
 ē uel corrupta mēte uel corpe: aut uel corrupto corpe uel mēte: nō erit latinū: quod cō-
 tra fit aut pcedēte substātiuo: aut reiectio in sine adiectiuo: sic: Nulla uirgo ē dicēda uel
 mēte corrupta: uel corpe: aut uel corpe corrupto: uel mēte. Itē uel mēte uel corpe corrupto: aut uel
 corpe uel mēte corrupta. Similiter in plnrali uariabo exempla ad euitandū fastidiū. Nēo diues est:
 uel ualitudie infirma uel sensibus: aut uel sensibus ifirmis: uel ualitudine. Itē nēo foelix ē uel cōscia:
 uel membris affectis: aut uel mēbris: uel cōscia affecta. Cice. tamen in philippicis inq̄: Optima sunt
 & mente & uiribus. Nescio an culpa librorum sit qui ita scripserunt: pro eo quod ē & mēte opti-
 ma sunt & uiribus: uel optima & uiribus: uel optimæ sunt & mente & uiribus.

Non recte dici corrupto uel corpore uel mente.

Cap. cxxvii.

In his quæ tradidimus: palā est nequaq̄ recte dici corrupto uel corpe uel mente. Debet
 enī adiectiuū illud ad utrunq; substantiuum applicari in genere & in numero. Neq; de
 uel tātū mō Itelligo: sed de cæteris quoq; cōiunctiōibus p̄d̄: ut mō ex Cicerōe. attuli exē-
 plum p nec: per siue: p cætera huiusmodi. Neq; hoc solū: ubi adest substātiuū cū adiecti-
 uo: sed et̄ sine eo: quale hoc est: Tu nec faceres: nec ego pmitterē: non ē hic sermo latinus. Dicēdum
 nanq; nec tu faceres: nec ego permitterem: aut sic. Tu nec faceres: nec a me facere permitteres. Tota
 enī oratio depēdet a p̄ma dictiōe. Itē potes cognoscere: ptim ex aliogz sermone: partim te edocebit:
 ipse tabellarius: non ē latinum: sed sic: Partim potes cognoscere & cætera: aut sic. Potes cognoscere:
 ptim ex aliorum sermone: ptim ex tabellario. Item: Tum ex superioribus litteris te oīa intellexisse: tū
 ex his intelligere potes: dicendum erat tum ex his intelligere posse. Item paratus sis uel pugnare: si-
 qui te laceffunt: uel siqui non sunt: ne recuses facere pacem: dicendum erat: aut sine illo ne recuses:
 aut sic: uel pugnare paratus sis & cætera. Ex his quæ dixi uideor rephendere legem duodeci tabula-
 rū. Liberi pntes in ægestate aut alant: aut uinciantur: quasi dicendum fuerit. Liberi aut pntes i æge-
 state alāt: aut uinciantur. Sed non ē uetustas illa reuocanda ad hanc regulā: quæ constat ex usu eorū:
 q̄ more illogz uetusto non sunt locuti: tamen si haud dubie opinor primū aut a quibusdā adiectum
 legiq; ita in uetustissimo quodam codice declamationum Senecæ. Liberi parētes alāt: aut uiciātur.

TER TIVS

Huius etiam loci illud est: ne hoc modo uerba commisceamus diuersam naturam habentia: quale est. Ille mihi nec nocuit unquam: nec adiuuit. Ego nec offendi eum nec profui: dicendum erat: ille mihi nec nocuit unquam nec profuit. aut sic. Ille nec nocuit mihi unquam nec me adiuuit. Ego offendi eum nec adiuui: aut ego nec offendi: nec eidem profui.

Tres negationes aliquando non plus efficere quam duae & caetera. *Cap. cxxviii.*

Res aliquando negationes non plus efficiunt quam duae: collocatiōe ipsa dictionum efficiēte: ut Nunquam mihi nec obsuisti nec profuisti. Tres hic sunt negatiōes. Muta primam negationem in medium aut in postremum: iam euanescent: cum ibi locum non inueniat sic. Mihi nec obsuisti: nec profuisti unquam: aut sic. Mihi nec obsuisti nec profuisti unquam. Nescis nec in pace nec in bello uiuere: Nec in pace nec in bello scis uiuere. Ibi tres negatiōes sunt: hic duae: cum eadem sit sententia. Vereor: timeo metuo: & si qua sunt talia idem efficiunt: uel cum negatiōe uel sine ea: ut uereor ne ueniat: & uereor ut ueniat: timeo ne moriatur: & timeo ut moriatur more Ciceronis: ut ne putet non. Me tuo ut ne pereat. Et Terenti. Apprime in uita utile: ut nequid nimis: pro nequid nimis. Ex quo miror Seruium ita scripsisse primo georgico. Vnde male quidam hunc locum scribit. Pater adest: caue ne tristem sentiat. Si enim hoc est dicit: uide ut te triste sentiat. Nam & ne caue prohibetis est: ne nunquam pro nequam. Et ipsum nequam & nusquam & nusquam simplicem negationem indicat. Ideoque uno uerbo conuicta sunt: ut nequam ueniam: nec ubi uero duplicem: ideoque duplex uerbum postulat. Vno nec ubi mihi obuius fias. id est. ne alicubi: ut sic ubi pro si alicubi: sic uide pro alicunde. Caetera quae de natura negationum disputari solent: libros dialecticae nostrae contulimus. Quae ideo praeterimus: quia fere non sunt ignota oratoribus: Dialecticorum uero nemini cognita. Illud tamen aduerbium huc illuc transferamus. Vir malus nulla laesit in iuria ab amicitia recedit. Vir enim bonus nulla laesit in iuria ab amicitia recedit: uel recedat. Nescio tamen an liceret dicere recedat: Hoc loco eadem uerba dant malo uiro & bono sed tamen malus recedere ab amicitia intelligit: bonus non recedere: & ille non laesit in iuria: hic laesit. Et haud scio: an hoc sit satis ad haec distinguenda dixisse: quod alibi rem significamus: alibi ad monemus: Huc addamus unum: in quo non pauci falli solent: ubi debeat geminari negatio: ubi non debeat: ut hoc exemplo. Non modo stellae: sed ne luna quidem ad solem seruat splendorem suum: recte dicit. Item hoc non recte: non modo nullae stellae: sed ne luna quidem & caetera. At quotiens dictionibus adest quaedam contrarietas: non possis tollere alteram negationem: ut hoc modo: Non modo stellae non apparent: sed et luna ad solem obscurat. Sine negatiōe geminata non recte loquaris. Item non modo non absoluo hunc: sed ne leui quidem poena cum eo transigendum puto. Quidam tamen nuper scripsit non modo absoluedum hunc: sed nec etiam grauiter puniedum puto: cum dicit debuisse non modo non absoluedum Sunt enim diuersa absoluedum & puniedum. Item non tantum non constanter: sed etiam trepide & confuse locutus est. Item non tantum inconstanter: sed fortiter & prope minaciter locutus est. Male hoc secundum dixisti de praeteriti negatiōe. Erat enim dicendum: non tantum non inconstanter. In quod uitium incidit Boetius li. iiii. in Ci. topica dicit: Si non confuse solum: uerum etiam distributum & in suarum partium proprietate noscatur. Dicendum erat non solum non confuse: diuersum est eorum uitium: quod ad illud non modo applicat: sed etiam cum deberet applicari: sed saltem: aut sed certe: aut sed uel: quale est Lactantii libro primo: Quis enim mentis emotae non modo futura praedicere: sed etiam cohaerentia loqui possit: Dicendum erat: sed uel cohaerentia: aut sed saltem cohaerentia: aut sed certe cohaerentia possit loqui nisi forte culpa librarii est. Ego uero in utroque non auctorem: sed tale genus orationis reprehendo.

Veni ad me: uenito: uenias: uenies: ne uenias & caetera. *Cap. cxxix.*

Veni ad me: uenito ad me: uenias ad me: uenies ad me. Scribe ad me: scribito: scribas: scribes: idifferenter pene hic quattuor utimur: horum tamen uno in negatiōe ne uenias: & altero quo in affirmatiōe non utimur in hunc modum ne ueneris. Nam ipsum ueneris duobus modis accipitur: uno subiunctiue: ut si ueneris: uel cum ueneris. Altero sine subiunctiue ne: ideo illud non est uerbum principale: hoc est: ut si me inueneris: rem optimam feceris. Dimitte me: & diuitem feceris. Aufer huic magistratum: & eum iugulaueris. Eamus in portum: nam uenerit. Cice. Atque nobis gratissimum: ut est pro Scipione pollicear feceris si quo & caetera. Sciendum tamen est: quod haec omnia uerba futurum sunt tempus: ueluti ita commutemus. Si abstulero huic filiam: eum iugulauero: non autem iugulauerim. Ego hoc uidero: tu uideris: uos uideritis: quasi hoc ego uidebo uel uideam: tu uidebis uel uideas. Ne ueneris: futuri item est tempus: non ueneris praeteriti. Illud uetat: hoc negat: quod secundum commune est cum prima persona & tertia: ut neque uero crediderim. Neque uero fuerunt in ea optione: qua caeteri & sine negatione improbe dixerunt: dixerit aliquis. Non ueni: non fac: non iugula: apud oratores fere nunquam: sed apud poetas: ut Vergilius: Ne faui magna sacerdos. Et Ter. Ne nega. Liuius li. ii. Craetino die oriente sole in acie redite: erit copia pugnandi ne timeate: & Quint. Tu illam defende amam: ne relinque. Hic nos Quintus admouet ne pro illo ne feceris dicamus: quia alterum negandi est: alterum uetandi. Ideoque ne cum prima persona singularis numeri nunquam coniunctum inuenimus ob eam causam: propter quam impatiuum caret prima persona in singulari: quia neque sibi soli aut impatiuum uetat. Vnde frequenter legimus ne timeamus: ne timeas: ne timeatis: ne timeant. nunquam autem ne timeam: nisi ne prout non: sed non timeam

non ausim: non sperem: non timuerim: non sperauerim: non crediderim. i. timere: audere: sperare: credere non possum aut non debeo: ita in aliis personis: ut idem *Quin.* Non expectes ut statim gratias agat: qui sanatur inuitus. i. expectare non debes: non enim eo modo hoc dixit: quo dicere solemus cum uetamus ne me expectes amplius. Hic enim negatio est: non uetatio: ita non expectaueris: & ne expectaueris: quorum alterum praeteriti temporis est negatque alterum futuri & uetat.

De negatione adhuc quae ad elegantiam pertinet.

Cap. cxxx.

Hoc quod adhuc de negatione subiiciam: ad solam elegantiam dicendi pertinet: quod quale sit: subiectis exemplis per se apparebit. *Quin.* Non est difficile ut maritum uxor occidat si non est difficilius: ut filius patrem. Idem. Atque eo causam dimittimus: ut non sit absolute adulescens nisi etiam laudandus. Idem. Quare non petit ut misere putetis nisi & innocens fuerit non petit ut afflictum alleuetis: nisi & probauerit se se infeliciorum: quae patrem amisit: quae oculos. *Seruius Sul.* Atque amittere liberos malum est: malum nisi hoc peius est ferre & peti. *Salusti.* Parcite dignitati *Lentuli* si ipse pudicitiae: si famae suae si diis aut hominibus unquam ullis peccit. Ignoscite *Cethaegi* adulescenti: nisi itaque patriae bellum fecit. *Titus Liui.* li. xxxi. Nam quod ad ea attinet: quae nobis obicit: nisi gloria digna sint fateor ea defendi non posse. *Ouid.* Nec tamen haec series in causa proficit *Achilli*: Si mihi cum magno non est communis *Achille*: Huic simile est: quale apud eundem: *Mentior* obsecrare: nisi cum uox fecerit orbem: *Nup* oneratas summo mea uulnera caelo *Videritis* stellas. Et *Qui*. *Mentior* nisi cum peregrinatio mea nos diduceret: maluit esse cum matre. Et itaque: *Assidere*. n. cibos ministrare: manum porrigere quilibet poterat. *Mentior* nisi factum est. Idem uerbum apud *Ambrosium* eodem modo positum: tum in libris officiorum: tum in *exameron*: tum in aliis reperies: & a *apud Cyprianum* ad *Donatum*: *Mentior* nisi alios qui talis est increpat: turpes turpis infamat.

Vter utrum accusat.

Cap. cxxxii.

Vter utrum accusat latine dicitur: ut *Cic.* pro *Milone* Vter utri insidias fecerit: uterque utriusque ausim dicere: neuter neutri omnino non dixerim. *Terentius*. in *phor.* inquit: Quia uterque utriusque est cordi. In. x. quoque commentario regum a *Caesare* gestarum: siue ab *Hircio*: siue ab *Ooppio* incertus auctor est: edito sic legi: Interim dissensio orta inter *Achillem* & *Arsimonem*: cum uterque utriusque insidiaretur: & summam ipse obtinere uellet. *Cic.* at & *Quin.* quantum inueni: sic nunquam locuti sunt quoque prior sic ait: Quoque uterque suo studio delectatus: contempsit altere: posterior sic *Cic.* n. uterque alteri obiiciat: palam est utrumque fecisse. Atque sic dicendum esse: pro illud frequentissimum probatur: alter alteri obiicit: alter altere contemnit: alter altere accusat. *Alter*. n. altere: non ambo ambos accusant. Idem dico de neuter: ut idem *Quin.* Ita fiet: ut cum aequali cura linguam utranque trahi coepimus neutra alteri officiat. Quare peccauit tum amicus meus: si amicos licet palam reprehendere: quae mihi nup ad se scribenti uter utri bellum intulisset: respondit neuter neutri: aut potius uterque utriusque *Pris.* q. lib. ii. ait. *Fiscina* uero a *fisco*: an *fiscus* a *fiscina*: an neuter a neutro dubium est: debuerat dicere: an neutrum ab altero. Nam quae a se deriuetur: superuacuum est dicere. Sed dicendum tantum ab altero: non autem a neutro: quasi nec ab altero: nec a se. Nec illud quidem scilicet: Vt dicimus uter utri: ita: quis cui: ut *Vir.* Quae quibus anteferam. Et *Cic.* Quid cui praeposendum sit. *Quint.* Quid quo loco sit collocandum. Idem ut dubium sit: quid quo referri oporteat.

Vocauit te prius: uocauit te prior.

Cap. cxxxiii.

Vocauit te prius non est idem quod prior. Illud significat tempus: quasi prius quam nunc uti tunc: hoc uero personam. i. ego duorum prior: & hoc quando duo ad unum referuntur. Siquid ego & hic te uocauimus: sed ego prior: hic autem posterior: ita sit cum unus ad duos referat. Vocauit te priorem: melius quam prius: illum aut posteriorem: melius quam posterius. Per passuum quae iam hoc nequeat dicere. Vocatus es a me prior: si duo estis: uocatus es a me priore: si duo sumus. Eadem ratio est superlatiuorum primus & postremus: & si quae sunt alia. Vocauit te primus uel postremus si multi sumus: uocauit te primum uel postremum si multi estis. Nonnunquam ex neutra parte sunt duo: sed utriusque singuli: & tamen per hoc idem comparatiuum loquimur: ut uocauit te prior: percussit te posterior: supple quam tu me. Nonnunquam hinc unus est: illic plures: ut uocauit uos prior: supple quam uos me: uocauimus: te priores: supple quam tu nos: Idem de superlatiuo ubi multa membra sunt: ut primi nos uenimus: uos posteriores ille ultimus: primus ego intraui uallum: tu serior: illi tardissimi.

Tenetur ne sacrilegii: an furti: an utroque.

Cap. cxxxiiii.

Siquis furetur: rem sacram de prophano: tenetur ne sacrilegii an furti: an utroque: non autem utriusque: quae sustulerit rem suam de sacro: furti ne tenetur: an sacrilegii: an neutro: non autem an neutrius. Accusare hunc potes: uel furti: uel sacrilegii: uel de utroque: uel de ambobus: non autem utriusque: aut amborum. Condenare non licet de utroque: sed de altero: uel furti: uel sacrilegii: non autem sed alterius: uel furti: uel sacrilegii. Cur ita fit: ut demum quatuor casus eodem uerbo: praepertim sub coniunctionibus quae eosdem coniungere casus debent. Nempe quae nomina peccatorum cum huiusmodi uerbis idem ualent in genitiuo: quae in ablatiua praepositione habent: uel non habent: non idem in ceteris. Nempe hoc in his modo nominibus quae certum peccatum significant: & speciale: sed in his etiam quae generale

& incertum: ut Cic. An non intelligis primū quos homines & quales uiros mortuos sumi criminis arguas: Et iterū Sceleris atq; nefarii patricidii condemnauimus. Per hæc uerba licebit tanti & q̄ti cū substantiuis adiunguntur: p̄ genitiuum uti: ut quantæ pecuniæ cōdemnasti: tantæ summæ danauī quantæ postulaſti. Liui. li. xlvii. Sed nequaquā tantum relictum est: quantæ sumæ damnatus fuerat.

Impleo & refertio ablatiuum postulant.

Cap. cxxxiii

Contrarium p̄pe huic est quod subiiciam impleo: & refertio: & similia uerba ablatiuum sine præpositione postulant: ut impleui nauem frumento: & referſi apothecā uino: & tamē aliq̄do addimus illam præpositionem de: sic. Impleui nauem de omni genere frumēti: & referſi apothecam de uaria natura uinoꝝ. Vix auſim dicere impleui omni genere frumenti: & referſi uaria natura uinoꝝ: hoc quod dicimus exemplo cōprobādum est. Cic. de oratore. Quod si tantā uim regē maximæ arte ſua rhetorici amplecterent: quærebat cur de p̄œmiis & de huiusmodi nugis sic. n. appellabat: referſi eſſent eoꝝ libri. Hic nequaquā licuiſſet sine præpoſitiōe loq̄. Non. n. libri illi referſi ſunt p̄œmiis & epilogis: ſed præceptis p̄œmioꝝ & epilogoꝝ. ſicut in ſuperioribus. Non ē uauis impleta omni genere frumenti ſed frumento oīs generis: neq; apotheca referſa omni natura uinoꝝ: ſed uino omnīs naturæ. Quia de refertio & impleo feci mentionem: dicam hoc amplius de referſus: ſicut uacuatus: ſicut uacuus. Idem tamē Cic. ait p̄ lege manilia: Referſo prædonum mari. Et p̄ Plantio: Audieram referſam eē Græciam ſcleratiſſimoꝝ hominum ac nefarioꝝ. Sed nunc tranſit in nomē: tamēſi cætera huiusmodi nomina ablatiuum ſemp̄ habent: ut uacuus incolis: nō incolæ frequens populis: nō populoz; præterq̄ plenus: cui Ci. ſemp̄ genitiuum dedit. De cæteris auctoꝝ ribus non poſſum in uniuerſum p̄nunciare: cum multi eēt ſuæ ætatis ablatiuū dederint. Varro li. i. regē ruſticaz;: Nihil ſua itere: utq; his piſcibus ſtagnum habeat plenum: an ramis. Et Salu. in iugur. Quæ q̄q; grauiæ & flagitio plena uidebantur: tamen q̄a mortis metu mulctabantur: ſicut regi libuerat: pax conuenit. Suoz; arbitrio ſcriptores utuntur. Poſteriores uero homines: ut hoc nomē nouiſſimus p̄ ultimo: ita eēt plenus uino dixerunt: non ſolum plenus uini. Quare q̄ ſolo genitiuo contentus erit. Cic. imitabitur. Qui utroq; caſu uter: cæteros: Seu in utendo habebit & uenustatis rationē & lucis. Quod uel ex pximo exemplo oſtenditur Aue gratia plena. Ego ad euitandam amphibologiam dixiſſem. Aue gratiæ plena: quemadmodum in alio factum eſt: ubi nō erat ambiguitas: plenu gratiæ & ueritatis: licet diuerſa uerba hic ſint atq; illic: i altero ē κεχαρητομνη πλερες χαριστος καταλιειασ. Liui. ut nomini plenus dat etiam ablatiuum: ita uerbo impleo dat etiam genitiuum ut in. v. Ipſe multitudine quoq; quæ ferme ſemp̄ regenti eſt ſimilis: religionis iuſtæ impleuit.

Potior & genitiuum: & ablatiuum habere poteſt.

Cap. cxxxv.

Potior hos eoſdem habere poteſt: ſed cum cæteris frequentius ablatiuum: cum hoc noīe res fere ſemp̄ genitiuum: ut Lacedæmonii regē diu potiti ſunt. i. regē impium diu tenuerunt. In aliis nominibus magis ſignificatio exponitur p̄ obtinuerunt: q̄ p̄ tenuerūt: ut potitus ſum uictoria: ſum potitus amica. i. pugnaō uel laborando obtinui uictoriam uel amicam. in p̄ ſenti tpe plerunq; p̄ fruor. Cic. Quod ſi his uoluptatibus bona ætas fruitur libentius: primū paruulis fruitur rebus: ut diximus: deinde his q̄bus ſeneſcētus eēt ſi non abunde potitur non omnino caret. Pro eodem poſuit fruitur ac potitur. Potitur p̄ potitus ē: præſertim more hiftorico legimus: potior a potis diſcendit. Ideoq; illi in ſignificatione ſimilimū eſt. Nam ſum compos mētis: compos animi: compos rationis: compos ſanitatē: q̄ hæc habeo. At compos uoti: compos uictoriæ: compos optati: q̄ hæc opa mea atq; labore obtinui: obtineoq;. Illud tamen ſciendum eſt apud Ouidium in. xii. ſic legendum. Tuq; tuis armis nos te poteremur achille: non potiremur ante penultima breui nō lōga: a tertia. ſ. non a quarta coniugatione.

Traicio.

Cap. cxxxvi.

Traicio exercitum: id eſt transporto exercitum trans mare aut trans flumen. Traicio mare uel flumen: id eſt tranſeo. Aliquando utruq; coniuētum: ut Liui. Traiecit copias Hiberum: & Plautus. Traieci exercitum Iſaram.

Do tibi litteras: do ad te litteras.

Cap. cxxxvii.

Do tibi litteras tanq̄ tabellario: do ad te litteras. ſ. ad te p̄ferēdas. Aliq̄do hæc duo coniunguntur: ut Cice. Dedi illi ad te litteras. Et Salu. Vulturno litteras ad Catilinam dat. Ergo q̄ mittit litteras: dat: cui litteræ dantur: ſi p̄fert: reddere dicitur: ſicut ille ad quē dantur: accipere.

Do in uillam: do ad uillam.

Cap. cxxxviii.

Do in uillam: & eo ad uillam. p̄ficiſcor in campum: & ad campum: confero me in agrū & ad agrum: & item in ſimilibus præterq̄ in hoc ultimo uerbo: quotiens referſus ad p̄ſonā Dicimus. n. contuli me ad Catonem: & contuli me ad patrem: non autem in Catonem & in patrem: ad diſtinguendam ueram ſignificationem. Nam cum dico contuli in p̄ſonam non addere alteram p̄ſonā uelut me: ſed rem uelut beneficium: eritq; ſignificatio donatiōis: ut multa contuli in Catonem. i. multa donauī Catoni. Nemo in patrem poteſt tāta beneficia conferre: quāta contulit pater in filium.

Refero tibi: refero ad te.

Cap. cxxxix.

Rettulit mihi & rettulit ad me ita differunt: id est narrauit: hoc uero in consultationem tulit: ut Quinti. Relaturus uobis iudices ordine malorum meorum euentum quem nemo tam crudelis: nemo tam saeuus audiet: ut me non pascat. Sed hoc nemini ignotum est. Idem: Vultis scire iudices nihil in patientia charitatis fecisse patrem: non rettulit ad matrem: non propter quos consuluit non amicos. Cic. in Ca. Refer inquit ad senatum. id est. fer in consultationem senatus. Virg. iii. aenei. Delectos populi ad preceres primumque patientem Monstra deum refero. Et ne dubitares de sensu sermonis huius: more suo aperit subiungens. Et quae sit sententia posco. Pauloque post. Surge age: & haec laetus longeuo dicta parenti Haud dubitanda refer. Sunt. n. deorum uerba non consilium ab Anchisa petentium sed illud quod agendum sit docentium. Ideoque addit illud haud dubitanda. Porro utraque haec sententiae in uerbo uersatur: aliquid est in facto: sed diuersa est significatio: ut Quint. Ad patrem arma non rettuli. id est. reportauit. Et Cic. Si ad unum omnia referenda sunt: dignissimum esse pompeium: hoc est si in unum omnia conferenda sunt: de te intelligitur: non de oratione. Quid illud quale est eiusdem pro Deiotaro: Qui rumores ad se referrent. Et quale est Caesaris. Ut quae diceret Ariouistus: cognoscerent: & ad se referrent. Hic de uerbis agitur: & tamen non significatur ferri in consultationem sed potius narrari & renunciari mandata ab altero data. Praeterea hic solet adhiberi accusatiuus uel nominatiuus. Ibi crebro in praesertim ablatiuus cum praepositione de: ut de omnibus his referam ad senatum. Omnia autem haec referam ad senatum: rarius dicitur: tamen significat idem quod est in senatorum consilium feram.

Interdico tibi aqua & igni.

Cap. cxl.

Interdico tibi aqua & igni: non autem interdico tibi aquam & ignem: neque interdico te aqua & igni. Quo autem modo mutabitur in passiuum haec oratio: Sunt tres modi: primum colligere possumus: mutandi actiuum in passiuum. Vnus ubi adest solus accusatiuus: ab eo in nominatiuum mutato incipiendi: ut dedi tibi equum: equus a me tibi datus est. Alter ubi sunt duo accusatiui: alterque in nominatiuum conuertendi: alterque relinquendi: ut docui te musicam: tu a me doctus es musicam: non autem musica docta est a me te. Tertius utrumque libet horum accusatiuorum mutandi in nomen alterque uel relinquendo: uel in ablatiuum cum a uel ab transferendo: sic. Ego rogaui te ueniam: tu rogatus a me es uenia: uel uenia abs te rogata est mihi: licet per hoc secundum tu magis uidearis rogasse pro me quam ego te. Quem horum modorum huic uerbo tribuimus: Nullum: & tamen tres istis similes: unus hic est: Tibi interdictum est aqua & igni: quod est frequentissimum. Alter hic: Aqua & ignis tibi interdictus est. Ut Liui. li. viii. Interdictumque populo antiati mare. Quod si esset mari prioris modi foret exemplum. Tertius hic: Tu interdictus es aqua & igni sed tamen hic modus est caeteris rarior. Metellus numidicus. Illi uero omni iure atque honestate interdicti sunt: ego neque aqua: neque igni careo.

Pluit. Cap. cxli.

Pluit caret supino habens appositum ablatiuum: ut Li. Nunciatum est in Albano laquidibus pluuisse: licet nunc dicamus Deus pluit carnem: pluit manna: pluit escam. Ningit uero suppositum & appositum respuit.

Decet: iuuat: conducit.

Cap. cxlii.

Ecet: iuuat: conducit pro utile est: & si qua sunt alia: nec personalia sunt plane: nec impersonalia cum habent numeros. Haec uestes decet nos: isti cibi iuuant te: studia secreta maxime conducunt.

Explicit: expliciunt nunquam quae sciam legi.

Ausculto te ausculto tibi.

Cap. cxliii.

Ausculto te: audire: ausculto tibi: obtempo tibi: sum audiens te: quod te audio: sum audiens tibi: quod tibi obedio: ut lex. xii. tabularum apud Quint. Filium minus dicto audientem liceat abdicare. Cic. in philippicis. Et audiens esset huic ordini. Et pro Deiotaro. Aut quod dicto audientes in tanta re non fuissent. Cum uerbo repisse apud scriptores praesertim orationis tale loquendi genus non memini: sed apud Plautum in comedia: quae inscribitur captiuiduo memini: cum dicto haud audiebat: facto non laedat licet. Hinc est quare unum obedio ex compositis ab audio postulat datiuum.

Dono tibi munus: dono te munere.

Cap. cxliiii.

Dono tibi munus notum est quod significat: dono te munere praerogae gratia sed interdum admirationis: interdum beniuolentiae: interdum misericordiae. Cic. pro Archia: Scylla cum gallos & hispanos ciuitate donasset: uidelicet in praemium. Quae exempla sunt plurima: ut militaris donis: corona uallari: immunitate donatus sum. Idem pro eodem. Itaque si ciuis Roma. Archias legibus non esset: ut ab aliquo impatore ciuitate donaretur: proficere non potuit. Certe impator non remunerationis causa Archiam ciuitate donasset: sed admiratione ingenii & beniuolentia. Virg. Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit. Nimis non praemii gratia. Nam tres praemia primi Accipient. Beniuolentiae ergo: non meriti illoque gratia: cum postremi nihil omnino mereantur. Quale est Vale. Maximi li. ii. Rex. Antiochus bello: quod cum romanis gerebat: filium Scipionis a militibus suis interceptum: honoratissime excepit: regisque muneribus donatum: ultro & celeriter patri remisit. Vtrique amicitiae gratia. Et Amphytrion apud Plautum: Vix ita auiatus fui: itaque nunc sum: ut ea te patera donem. Et paulo post: Alcmena inquit pateram profecto feras: qua hodie meus uir donauit me: in quoque utroque sola in donando beniuolentia declarat. Idem Plautus in aulularia. Dii immortales quibus & quibus me donatis gaudiis. Quin. i. in gladiatore. Quod me facere conuenit: quod pro maria latrocinii infestatus sum solusque lucem: libertate: denique quicquid pati debeo non ignarus: ut primo natalis horae tempore

TER TIVS

sed videns sentiensq; acciperim; nec solum donatus his bonis; sed summis piculis liberatus sum. Verba hæc hois exaggerantis beneficia amici: ut se maxime illi ostendat obstrictum. Sola ergo fuit ratio benivolentia. Idem in pariete palmato: Quem blande ille se posuit miserum suum: qdiligenter uxoris gaudens exclusit oculos: qmulto cæcū pudore donauit. Hic habita ē misericordiae ratio. Suetonio in uita Augusti: Et ne enumerem quot & quos diuersarum partiū uenia: & incolumitate donatos. Cornelius nepos de uita Attici: Auxit hoc officii quoq; liberalitate: Nam uniuersos frumentis donauit: Profecto clamentiae nō remunerationis gratia.

Incumbo, Cap. cxly.

Incumbo studiis: & incūbo remis Vir. Validis incūbite remis. Incūbo in studia & ad studia: sed nō incūbo in remos & ad remos. Ci. Pergite ad remos adolefcētes: & i hæc studia in qbus estis: icūbite: Et alibi: Quare incūbamus o nī Tite ad illa p̄clara studia: & eo ūde dicere nō oportuit: aliquādo reuertāur. Neq; hoc in bonū tātūmō accipit: sed et i malū: ut idē. M. Catōi incūbēti ad eius p̄niciē. Sed illud: incūbite remis: nō ē p̄ trāslationē dictū: ut hoc: nā ut cū remiges incūbūt remis: uel cū nos opi faciūdo incūbimus toto pectore: significat diligētia & conatus: ita cū acutius qd̄ mēte agimus: incūbere dicitur: quēadmodū ecōtrario supini dicunt q ne gligēter agunt.

Timeo te: timeo tibi: cōmendo: cædo.

Cap. cxlvi.

Timeo te tanq̄ inimicū: timeo tibi tanq̄ aico: illic tanq̄ offēsurus sis: hic tanq̄ defendēs. Cōmēdo te regi. i. cōmitto: cōmēdo te apud regē: id ē laudo. Cedo tibi: unde & cōcedo tibi p̄ nō repugno tibi: facitq; p̄teritū cessi: cædo te p̄ flagello te: cuius p̄teritū ē cecidi. p̄ flagellauit: & supinū cæsū: Vnde cæsus uel q̄ flagellatus: uel q̄ āputatus est: siue occisus: raro p̄ occido hoc uerbū accipit. Ci. in philip. Cædit greges armētoꝝ. Dimitto te discedēs. i. relinquo dimitto te discedētē. i. abire p̄mitto: uel dimitto te. i. mitto: inde dimissi legati dicunt. Incessit mihi cupiditas. i. subiit: Incessit me ille. i. me offēsurus: me petit & accusat. Inest huic loco: & inest i hoc loco Primū apud Quin. cæterosq; frequētius. Ait enī: Verū hoc melius faceret natura ip̄a duce: sed naturis ipsis ars inerit. Secundū apd̄ Ci. ut ibi: Illud hōestū qd̄ sæpe diximus: si i alio cernimus: tamē nos mouet atq; illi i quo id inesse uidet̄ aicos facit. Cōparo hāc rē illi: & cū illa cōfero isti & cū isto. Ego sū similis tibi & tui: hoc ē cōe oibus & oīum: uel cōe mihi tecū: & cū cæteris: Ego sum p̄ticeps laborum tuoz: & tibi sum in laboribus p̄ticeps Quin. Et in plarīs q; ruris opibus marito p̄ticeps. Curtius: Quod fuisse illis in piculis p̄ticeps. Accedit huic rei: & ad hanc rē: uel accedit huc: uel eo: uel eodē Quin. Atq; ut accedat dolori meo tumulus quæ hoc facit uxor mea ē: Cice. Vt ad illā optimā p̄clarāq; p̄dā dānatio Sexti Roscii uelut cumulus accedat: Impēdo curā uel opam: uel laborē: & similia huic rei: & in hanc rē: qd̄ in Quintilianū sæpe repias. Partior laborē multis negociis & in multa negocia: ut apud eundē. Adiicio huic rei & ad hāc rē. Respōdeo tibi: & ad te: Cælo te hāc rē: & cælo te de hac rē. Tu es natus ad laudē & laudi. Cice. p̄ Sextio: Nā qd̄ ageret uir ad dignitatē & gloriā natus: Et in eodē: Qui se patriæ: q̄ ciuibus suis: q̄ laudi: qui gloriæ: nō q̄ somno: & cōis uiri & delectationi natos arbitrant̄: Aggregabo te illis uulgo dicimus: Idē: Aggregare te soleo i numez nostrum: Idē pro Archia: Ascribi se in eā ciuitatē uoluit: & pro eodē: Cū fuerit in aliis quoq; ciuitatibus ascriptus: Idē in philip. Tu uero ascribe me in talē numerum: Idē pro Rabirio: Siq; hunc rephēdēdum putat: ascribat ad iudiciū suum nō mō meā: sed huius etiā ipsius qui cōmisit inīam. Itē cōtra Rullū: illum sibi collegam ascriberes: Tibi hoc ascribendum est: id est tibi tribuendū & imputandum.

Cœpit eum pœnitere.

Cap. cxlvii.

Cœpit eū pœnitere: postet te piger: Desinet me tædere sapius dicit̄ q̄ cœpit ille pœnitēte posses pigere: desinā tædere: Quiu. in milite mariano: Neq; si sit cupidissimus: uita pœnitere eum sui facti pōt. Ci. de petendo cōsulatu: Si hic eius liber ē: cuius auctoritatis ne minem posset pœnitere. Idem in Verrē: lāiam Dolobella me neq; tui: neq; tuoz libero rum: quos tu miseros in ægestate atq; in solitudine reliquisti: miserere potest: Simile est illud Terentii: Ita me dii bene amabunt: ut me tuaz misertū est Menedeme fortūaz: me p̄ a me misertū dixit.

Quod in oratione uerba nonnunq; desint.

Cap. cxlyiii.

Esunt nonnunq; in oratiōe uerba: sed nō sine gratia: ut Horatius: Quo mihi fortūa: si non p̄mittitis uti: id ē aliqd̄ uultis eē mihi bōa fortunæ: Hic modus incipit p̄ quo: alius incipit p̄ unde: ut idē: Vnde mihi lapidē: quorsū ē opus: unde sagittas supple putas uel dicas mihi eē: luue. Vnde tibi sōtē: libertatēq; p̄ntis Cū facias peiora senex? Ci. ad Fab. Martis uero signū quo mihi pacis auctori: Qui. Quo p̄ fidē diuitias cæco: Et alibi: Quo nūc tātū frumētī: quo classē cōmeatu grauē? Idē: Vnde hunc illi aiūm? Et alibi: Vnde tātū uiz cæco: ut i uno statū ictu mors tota pagratur: Idē tamen ait alio loco: Vnde misere tunc: unde sōnus: supple erat uel ē? Est tertius modus: ut apud eundē: Seqtur quæstio an utilis rhetoricæ: Nā qd̄ uehēmēter in eā iuehi solēt: & qd̄ sit idignissimū: in accusationē orōnis utunt̄ orādi uiribus: Eloquentiā enī eē q̄ pœnis eripiat scelestos cuius fraude dānent̄ interī bōi: cōsilia ducant̄ in peius: supple dicunt enī eloquentiā. Ci. Habēdas eē q̄ laxissimas amicitia habēas: caput enī eē ad bene uiuendū securitatē: supple dicunt enī caput: Qui modus loquēdi apd̄ græcos ē frequētissimus: Idē uerbū aliqd̄o redūdat: ut de oratore Cicero: Titū

*Timeo te
tanq̄ inimicū
Timeo tibi
tanq̄ amico*

*Tu es natus
ad laudē et laudi*

*in Gramma.
2 artm*

illum q̄ studiose pila luderet. Et idem: Signa sacra noctu frangere putaret̄ gregalesq̄ cū in campū nō uenisset req̄rerent. excusauit Vesp̄a. Teren. q̄ eum brachium fregisset diceret. Satis erat dicere q̄ brachium fregisset. Et nō longe illi: Cui cum q̄dam familiaris quæreretur. q̄ diceret uxorem suā suspēdisse se ficu: amabo te inq̄: da mihi ex ista arbore quos seram furculos. Sat erat sine illo dicere. Sed illud dixerunt libenter apponit Cice. Quartus cum supplet ut respondeo: ut idē frequēter Quod at̄ scribis de illo negotio: ego nescio: qd̄ consilii capiam: uel ego iam antea tenueram: supple respōdeo: raroq̄ uel nunq̄ hoc uerbum pfertur. Aliq̄do subintelligitur simile uerbum: ut apud Quint. Sed si cōfessionem culpæ meæ exigitis: ego sui pater durus & patrimonii: q̄ iam melius ab his administra ri poterat tenax custos. Supple cōfiteor: quod est q̄ntus modus: ut apud Cic. in obsequo. Quoniā Terentiano uerbo libenter utimur: assentatio absit: ueritas retineatur. Subintellige ita loq̄mur: quoniā Terentiano uerbo libenter utimur. Et alibi: Satiari delectationē non possū: ut meā senectutis req̄ oblectationemq̄ noscatis: subintellige hoc dico: ut noscatis. Sextus modus: ut apud Pli. iuniorē Stude: an piscaris: an uenaris: an simul oīa: supple facis. Quint. Nihil aliud q̄ renuet. i. nil aliud faciet: q̄ renuet. Et itē: Et acceptis litteris meis iuuenis filius nihil aliud q̄ cum matre fleuisset. i. nihil aliud fecisset: q̄ cū matre fleuisset. Marti. Nil aliud bulbis q̄ satur esse potes. i. nil aliud facere. Cui confine est illud: ubi p̄bato aliquo aduerbio qualitatis: subaudiť p̄ conditione materiæ aut dixi: aut feci. Bene Ennius: præclare Anaxagoras: fortiter Scipio: & prudēter Fabius: supple dixit aut fecit: ut ex his quæ aut iam diximus: aut dicturi sumus: colligitur. Et p̄ compatiuū: Dii melius: supple fecerūt: aut faciāt: aut certe uelint. Nec de deis solum. ueq̄ etiam de hominibus: ut apud Quin. Tu melius uxor quæ facturæ retinebas: supple fecisti. Interdum etiam p̄ nomen: nam illud melius aduerbium est: ut Dii meliora. Luca. ipse uerbum apposuit: Dii meliora uelint. Nec p̄cul ab huius natura abest: quādo utimur hoc nomine res siue in nominatiuo: siue in accusatiuo: forte etiam in aliis casibus: ut Restat mihi exponenda uita quam hic egit in magistratu: res digna auditu in primis uel reliquum est: ut exponam uitam huius qua fuit in magistratu: rem dignam auditu in primis.

Cur de futuro non p̄ uerbum futuri t̄pis auctores interdum loquantur. Cap. cxlix.
Annibal apud Titum Liui. alloquens milites: inq̄. Si tales animos in prælio habebitis: quales hic ostēditis: uicinus. Quin. Si tales milites omnes habemus: mari uicimus. Cur de futuro non p̄ uerbum futuri t̄pis locutus est: Nemp̄ ad asseuerandam rem: ut non futura: sed iā esse uideat: multoq̄ plus ponderis habet: ut dicamus uicimus: q̄ uicemus. Idem Quin. Dimitte tantum: & euocasti. i. euocaueris. Cice. Vnum ostende in tabulis: aut tuis: aut patris tui emptum: & uici sti p̄ uiceris. Idem p̄ Sextio: Restitisses: Repugnasses: mortem pugna oppetisses: p̄ eo q̄ est resistere: repugnare: mortē pugna oppetere debuisses. Oui. iiii. meta. Præmia quæ eripies: quæ si tibi magna uidētur: Ex illis scopulis ubi erant affixa petisses. i. petere debuisses. Terē. in andria: Prædiceres: p̄ eo quod prædicere debebas. Et alibi: Fortasse aliquanto iniquor erat p̄peius libidinem pateretur: p̄ pati debebat. Item Cic. iii. offi. Male ēt Curio cum causam transpadanorū æquam esse dicebat: semp̄ addebat uincat utilitas: potius diceret non esse æquam: q̄ non est utilis reip̄. i. dicere debebat. Huic simile quale apud Oui. de remedio: Gnosia fecisses inopem sapienter amasset. i. si fecisses inopem. Hora. Decies centena dedisses. Huic p̄co paucis centeno quinq̄ diebus. Nil erat in oculis. i. si dedisses. Illud magis poeticum: ut Vir. Tu quoq̄ magnā prem̄ ope in tanto sineret dolor Icare haberes. i. si sineret. Iuue. Græculus esuriens in cælum iusseris ibit: id est si iusseris. Adhuc diuersum huic est: quale est apud Cic. Conchiliatis. Gn. Pompeii peristromatis seruoq̄ in cellis stratos lectos uideres. i. uidi distes. Quin. semp̄ uidi distes: ut ibi uidi distes non quemadmodum tenues umbræ corpus accipere cogitationibus solent. Apud hunc sæpe est hic modus loquendi. Si p̄seuerassem: duos excæcaueram pro excæcasssem. Quale est illud Horatianum. ii. carminū: quo metri causa Prif. dici putat. Metuentis illa p̄sus crebro sustulerat: nisi dextra leuasset. Apud illum q̄dam pene cōtrariū: ut ibi dictatoris nomē quod sæpe iustum fecisset: p̄fuerat. Nam de imperfecto subiunctiui q̄ solet poni p̄ imperfecto indicatiui: in pximo libro iam dixi: cum hoc exemplū fuetat: non q̄ amicus non esset. Cice. de rep. lib. vii. Et q̄ de uita sessus essem: & ad multam noctem uigilasssem: professus eram: & uigilaueram.

Oportet legere libros: non oportuit factum.

Cap. cl.

Portet legere libros: expedit euoluere auctores utile ē cognoscere plurima: opepreciū ē habere quos imitemur: necesse est adhibere usum: conducibile est descēdere in certamē: & agitare cū aliis controuersias. Vel p̄ passiuū: oportet legi libros: euolui auctores: cognosci plurima: haberi quos imitēur: adhiberi usum: agitari cū aliis cōtrouersias. Hūc posteriorē modū magis ars grammatica p̄bat: illum magis auctorias. Secus in præterito. Nanq̄ non ita legimus sæpe fecisse hoc oportuit. Cic. in Verrem: Tamen id factum non oportuit. Et i eodē: Apollinis signū ablatum certe nō oportuit. Et alibi. Totā rem illi integrā seruata oportuit. Non dissimile sane est illud p̄ alteq̄ uerbum: de uollo loquor: ut idem liberis consultum uolumus etiam si posthumi futuri sunt. Idem percurrat tamen breui: ut non minus hominem ipsum q̄uis communem defensum uelitis. Quin. An incidisse in sordidum nomen: nō eo contēptum hoīs quem destructum uolebat auxiliē.

Propositiones:rationesq; interdum misceri.

Cap.cli.

Am ubi uinci necesse ē:expedit cedere: siue plura sunt de qbus quærit̃ facilior erit in cæteris fides:siue unum:minor pœna solet irrigari uerecūdiæ. Miscuit hoc loco Quin. ppo sitiones ratiōesq; cum sit usitatissimū sic dicere:siue plura sunt de qbus quærit̃. siue unū n. piura:facilior erit in cæteris fides. Sin unum:minor pœna solet irrogari uerecūdiæ. Atq; itez: Firmis at̃ iudiciis iāq; extra piculum positis: suaferim & antiquos legere:ex qbus si assumant̃ solida ac uirilī ingenii uis:deteriso rudis sæculi squallore:tum hic noster cultus clarus enitescet:& nouos quibus & ipsis multa uirtus adest. Alius dixisset:suaferim & antiquos legere & nouos: antiquos quidē & cætera:nouos uero:& cætera. Cic.in Antonium:O te miserum siue illa tibi nota nō sunt:nihil.n. boni nosti:siue sunt:qui apud tales uiros tam imprudenter loquere.

Non dicendum esse uidetur tibi q bene faciam: sed uideor tibi bene facere.

Cap.clii.

On uidetur tibi q bene faciam:& mihi non uidetur q bene loquaris:sicut uobis uidetur q male facimus:ita nobis uidetur q male facitis:uidetur tibi q ille bene scribat: & mihi uidetur q bene isti arent. Rusticanus hic sermo est:& agrestis. Eruditi.n. sic loquunt̃. Nō uideor tibi bene facere:& tu non uideris mihi bene loqui. Sicut uobis uidemur male facere:ita nobis uos uidemini. Illud uidetur tibi bene scribere:& isti mihi uidentur bene arere.

Hic mihi gloriatur.

Cap.cliii.

ic mihi gloriatur se oēs sine repulsa honores obtinuisse. Et alibi idē Cic. narras Bruto rem in qua ille affuerat:inqt:Ecce tibi Pomponius noster:illud mihi & tibi non magis ad me uel ad te:q̃ ad cæteros p̃tiet: sed est oratio sumpta de medio:qua uulgo utimur. Tu mihi temp̃ dormis:ille mihi assidue sedet. Cū sup̃ cœna essemus:ecce tibi hostiū crepuit. Hic sermo neq; ad me:neq; ad te:neq; ad quenq; refer̃. Ideoq; differens est ab illo significato:quale ē apud Virgiliū. Ne u mihi tū mollis libeat iacuisse p̃ herbas:Neue tibi ad solem uergant uineta cadentem. Hic præcipitur ad uniuersos sub prima & secunda p̃sona:ibi non p̃cipit̃:nec ad aliquem sermo est.

Qualiter sit accipiendum superioribus diebus ueni in cumanum & cætera.

Cap.cliiii.

Vp̃ioribus diebus ueni in Cumanum:& itez q̃ his paucis diebus pontifex factus est. Et in futuro paucis diebus erā domesticos tabellarios missurus. Et itez triduo: aut ad summum quadriduo pituz. Hæc Ci. Et Salu. Legati triduo nauim conscendere:nō ē accipiendum p̃ superiores dies & p̃ paucos dies:p̃ triduum & quadriduum sed intra p̃ superiores dies: intra paucos dies:intra triduum & quadriduum. Nam illud q̃ aliq̃ dicunt tps̃ cōtinuatū & solidum significari p̃ accusatiuum:secus p̃ ablatiuum:plane falsum est. Cic.n. atq; Vir. sæpius accusatiuo: & q̃dem indifferenter utuntur:posteriores uero pleriq; ablatiuo. Aliquādo in huiusmodi genere sermo nis omittimus post̃:sic. Intra decem dies q̃ uēit:cōfecit omne negocium. In paucis diebus q̃ Rhodū appulit:uxorem duxit. i. postq̃ uēit:postq̃ appulit:quæ exempla apud historicos sunt plurima.

Quid ē aīal nisi corpus cum aīa concretū recte dici:qd̃ est aīal q̃ corpus nō recte.

Cap.cly.

Vid est aīal:nisi corpus cum anima concretum:recte & latine:qd̃ est animal q̃ corpus cū anima concretum:nō recte. Adde aliud:uel aliter:uel secus:& utroq; modo licebit dicere. Quid est aliud animal:q̃ corpus:uel nisi corpus cum anima concretum. Cic. Quid est aliud gigātum more bellare cum diis:nisi naturæ repugnare? Idem facit comparatiuum ut quid est melius q̃ gaudere:uel nisi gaudere:ut Quin. Nihil est facilius:nisi totam causam oīo non agere. Præter q̃ eandem aut p̃pe parem uim obtinet quam nisi:cuius exempla ut facilia prætermittimus:unum illud admonentes:ubi est præter:ibi locum habere præterq̃ ad hunc modum: ut nulli us rei sum avarus præter laudem uel præterq̃ laudis. Nulli places præterq̃ mihi:uel præter me.

Transferre.

Cap.clvi.

Vem morem sp̃riatæ trāstulerunt in foeminas. Et alibi idem Cic. Quod nisi in amicitia transferat̃. Quæ in alios transferatur:non solent remanere penes eos:a qbus transferunt̃. Mos autem ut unlt̃ Cice. ita transfertur:ut penes priorem quoq; remaneat. Et in li. i. offi. Quod ab Ennio positum in una re:transferri in multas potest. Et in eodem. Mediocritas ad omnē usum cultumq; uitæ transferenda est. Lucanus in: x. Nondum translatos romana in sæcula luxus.

Committo qualiter accipiat̃.

Cap.clvii.

On cōmittas ut cum oīa tibi a nobis suppeditata fuerint:ut tibi defuisse uideare. Et itez Non cōmittas ut dicendum sit non putaram. Hæc Cice. Quin. quoq;. Non cōmittam ut illa dudia faciā defensionis sollicitudine. Et alibi Nihil tibi minus cōmittendum: q̃ ut ulci scaris hoc flagitium:in eo præsertim:q̃ apud malignos poterit uideri te p̃mittente fecisse. Cic. tamē quodam loco non p̃ ut: sed p̃ quamobrem locutus est:dicens. Nihil tibi esse committendum considerare debes:quamobrē eorum quos laudas:te non simillimum non præbeas. Idem pollet quamobrem quod ut:& licebit illud tollere:& hoc subiicere. Ex quibus exemplis datur intelligi hoc uerbū sequēte ut uel simili dictiōe:semper accipi in malam p̃rem:nec recte dicas fac cōmittas ut omnes te laudent:aut sic. Non commisisti unq̃ ut lauderis:propterea semper habet secum negationem.

Oriundus & ortus.

Oriundus quod non hēt uim picipii: credo alii dixerunt. Cuius utendi hic modus ē. Ego sum ortus Romæ: oriundus a Placentia, Titus Li. Nati Carthagine: sed oriundi a Syraculis, i. a Syraculis originem trahentes: unde fuerunt pentes: uel sine præpositione: ut idem. Alba oriudum sacerdotium. In psonis fere cum præpositione. Idem lōge is princeps latini nois erat. si famæ credimus ab Vlyse deaq; Circe oriundus. Idem. Quid hoc si polit nobilitatē istam uestram quam plæriq; oriundi ex albanis & sabinis: non genere nec sanguine: sed p cooptationem in patres. Nonnunq; p indeclinabilia: ut inde ego sum oriundus: unde tu. Liui. tamen si recte scribitur: ait lib. viii. Palæpolis fuit haud pcul idem: ubi nunc Neapolis sita est: duabus urbibus idemq; populus habitabat: cuius erant oriundi.

Memini.

Cap. clix.

Memini p recordor: tum grūm: tum accusatiuum postulat: ut Teren. Faciā ut meiq; & huius diei ac loci semp memineris. Cic. Oīa quæ curant: senes meminerunt uadimoniam constituta: q; sibi cui ipsi debeant. Quid iuriconsulti: qd pontifices: qd augures: qd philosophi senes q; multa meminerunt. Idem uerboꝝ p eo quod est mētionem facio recusat accusatiuum: postulatq; grūm uel ablatiuum cum præpositione de: ut Quin. Neq; oīo huius rei meminit poeta ipse. Et iteq; de qbus multi meminerunt. Hinc uidetur deriuari mentio quasi a meno præfenti & geminato præterito memini: unde supinum mentum: ex quo mētio: & mens quæ omnium recordatur: & mentum: q; in mentione faciendā: hoc est in loquendo: p̄cipue mento utimur. Nullū enim animal mouet prem oris superioris: nisi cocodrillus: sed inferiorem sicut & nos mentum. Hinc etiam mentior: q; contra mentem loquor. Forte & hinc uenit menta: sed nolo eius ethymologiam aliquam afferre: ne cui forte uidear argutulus.

Alter: alius.

Cap. clx

Alter de duobus dici: alius de multis notum est omnibus: licet non oēs recte utant. Macro. de saturnaliis. Cum igit; asseruerimus quattuor in corpe fieri digestiones: quæ altera pendet ex altera: dicendum erat quæ alia pendet ex alia. Idē in alio ope de naturalibus: Illæ uero insolubiles causæ sunt: q; mutuis inuicē nexibus uinciunt: & alteræ altera facit. ac uicissim de se nascunt: nunq; naturalis societatis āplexibus sepať. Nā Oui. de nouē picaz; trāsfomatōe loquēs: Quāq; excusare metri necessitas: p̄or: tamē q; singulæ singulas ac certæ certas ituerent: itellexit cū inqt: Alteraq; alterius rigido cōcrescere rostro Ora uidet. Sue. de uita Cati: Nec cessauit ex eo alteræ alteri criminari: atq; inter se oēs cōmittere. Nescio an sic accipiendū sit unū uni: & rursus hūc illi. Pli. quoq; li. xi. inqt de formicis: Quā ex diuerso cōuehūt altera alterius ignara. Quare dicamus aliq̄do sic loq; eē p̄missū. E diuerso nonnunq; de duobus dicimus alius & alius: nec dicef aliter possumus: ut dubitat; uter excellat Salu. an Li. & alius aliū p̄ponit: nō at alter alteræ. Ratio postulabat: ut diceremus alius alteræ. Nā alius ad plurimos referť: q; de duobus iudicat; alter ad unū de duobus: de qbus iudicat. Sed q; uidebat; inuenistū sic loq; maluerūt mutare alteræ in aliū. Afferamus exēplū. Sal. in cati. de Cæsare & Catone loquēs inqt. Genus: ætas: eloquētia ppe paria fuere: magnitudo quoq; animi & gloria: sed alia alii: uel ē ea rō quā dixi: uel hæc q; idē est alia alii: q; diuersa diuerso: ut alia ē facies mea: alia est facies tua. i. diuersa. Proprie igit; alter referť ad unū de duobus: ut Hānibal in trāfitu Apēnini amisit alteræ oculū: siue ad unā duaz; p̄tium: quod supius ē significauī. Vbi hoc Ciceronis exēplo usus sum. Duplices similitudines eē debent: unæ reg; alteræ uerboꝝ: & quale est Vir. exēplū: Aurea mala decē misi: cras altera mittā. Aliquando accipit; alter p secundo ex duobus pluribus: ut unus: alter: tertius: quartus: unæ: alteræ: tertiæ: quartæ litteræ. Et hic est alter annus belli punici: Ego altero mense repudiaui uxorem. i. secundus annus ab origine belli: & secundo mense a ductōe uxoris. Aliq̄do p̄ ipsis duobus: ut unus aut alter. i. unus aut duo: unus & alter. i. unus & duo: q; etiam in aduerbiis respōdet semel aut iteq; .i. semel bis. Item semel & iteq;. Ci. in Bruto semel aut iteq; Philippus. Dubitari p̄t tamen cum dicitur iteq; consul an secunda uice: an bis cōsul intelligatur: quæ dubitatio & in cæteris non erit. Tertium. n. consul & quartum cōsul sic differt ab illo ter consul & quater consul. quod in altero significatur & tertia & quarta uice: in altera tribus & quattuor uicibus. Aliqui tamen dubitent an in hanc significationem uice & uices repiatur.

Qualiter sit dicendum ubi sit suus aut sui.

Cap. clxi.

Hyrundines uere ineunte redeunt in suum pristinū nidū unaquæq; nidum imigrantes. Muta illud unaquæq; sic: in suū pristinum nidū unaquæq; imigrātes: aut sic: unaquæq; in pristinum nidū imigrantes: iam non erit latinum. Item offendi parētes suo utrūq; morbo affectos: trāffer illud utrūq;: ut mō ostendi: iā non erit elegans. Nā si ita mutemus ille pluralis numerus imigrātes & affectos: referť ad illam singularē unaquæq; & utrūq;: quod fieri nō p̄or. At illo mō superiore secus: referť. n. numerus pluralis ad pluralē: sic Hyrūdines uere ineunte redeunt imigrantes i nidos pristinos: unaquæq; i suū: supple imigrās. Offēdi pentes morbis affectos: utrūq; suo: supple affectū morbo. Vir. Dāt sonitū spumosi ānes: & in æquora currūt: Quisq; suū populatus iter. Et paulo post: p se q; q; uiri sūma nitunt; opū ui. In priore exēplo: si uersus pateret; nō decessisset dicere: q; q; suum iter populatus: sed populari. Nec in posteriore: Pro se q; q; uiri sūma nitit; opū ui. Secus autē so

TERTIVS.

let fieri: ubi abest suus aut se: ut **Quit.** Commendo tibi senem: quem fecimus uterq; medicū. Nec re-
cte dicas: cōmendo tibi senem: quē nos filii alleuare debemus uterq; mendicū facientes: uel sic: quē
nos uterq; captiui medicū facimus. Nisi more poetico: ut apud Oui. Vtraq; formosæ me iudice sūt
uenerandæ & apud Hora. Legati magnis si de rebus uterq; qd apd oratores nō repit: sicut ne illudq;
dem: licet Aulus Gelius utatur: ut apud Teren. Quod pleriq; omnes faciunt adolescentuli: quod q-
dam exponunt pro eo quod est pleriq; omnium: qdam pro eo quod est omnes.

Ut latine tale quid dicatur: homo illitteratus est: cui tamē paucos anteponas: ut idē elegāter.

Cap. clxii.

Homo illitteratus est: cui tamen paucos in reꝝ gerundaz scientia anteponas: latinum ē ho-
mo illitteratus est: sed cui paucos anteponas: et elegans est. Item in negatione homo qdem
illitteratus: quem tamen non postponas multis: latinum ut dixi: elegans et sic: homo qdē
illitteratus: sed quē non multis postponas. Ideo dixi elegans: qā subintelligitur talis: quod
in alio non fit: ut sit homo illitteratus: sed talis: quē & cætera: uel sed his p talis. Ideoq; & hoc elegan-
ter dicit: homo illitteratus: non tamen quem multis postponas. i. tamen is: quem multis postponas
Aliquando non subintelligitur talis: neq; is: ut hic ager est meus: sed cuius usu careo.

Quod me maxime iuuat.

Cap. clxiii.

Ideo te amatorem studior: quod me maxime iuuat: uel quæ res me maxime iuuat: uel id
qd me maxime iuuat: uel uideo te qd me maxime iuuat: uel quæ res me maxime iuuat:
uel id quod me maxime iuuat: amatorem studior: quæ exempla sibi quisq; conquirit.

Aliquis: quidam.

Cap. clxiiii.

Liqs: qsq; qspiam: ullus idem significant: differuntq; a quidam: ut in alio ope: quod de dia-
lectica prope diem edemus: ostenderetur. Vllus tamen quodammodo claudicat: nec fere
citra negationem: qua citra baculum ingredi potest: nisi interrogatiue: ut uocat me ullus
aut substantiue: ut si nullus me uocat: nunq; plane affirmatiue: sicut illa superiora.

Me occupato nullum tempus seponere poteram non latine dici: sed aliter.

Cap. clxy.

E occupato in administratione magistratus nullum tps seponere ad studendum poterā
Vel me occupato in administratiōe magistratus nullū tps mihi reliquū erat: rarissime la-
tini sic locuti sunt: græci frequenter. Sed hoc mō potius occupatus in administratiōe ma-
gistratus nullū tps seponere ad studia poteram: uel occupato i aministratiōe magistratus
nullū mihi tps ad studia reliquū erat. Dixi rarissime: non tamē nunq;. Nam qdam sic locuti sunt: ut
Hora. de arte poetica. Se puero censor castigatoq; minox. Quintus Tul. ad Tironem. Non potes ef-
fugere huius culpæ poenam te patrono. Marcus est adhibedus. p te patronus. Simile qdam sapit: q
se est apud. M. Tullium. Cū & p meipsum egissem: & p Drusum saepe teutassem. Illud. n. p significare
solet medium quendam aliūq; intercessorem. Nunc uero qs queat medius esse inter se & alium: &
tamen sic uulgo loquimur: per meipsum rogauit: per te ipsum obtinuit.

Quod dicatur auxilium do: ferorq; non autem opem do.

Vxilium do ferorq; dicimus: opem do nō dicimus: sed fero: unde opitulor q; Tullianum uer-
bum esse Seneca auctor est: quo tamen & Salustius utitur: & Plautus: & alii nōnulli.

Audiui a: ex: de patre meo.

Cap. clxvi.

Vdiui a a patre meo: & audiui ex patre meo: & audiui de patre meo: idem significare inue-
niet: q; bonos libros euoluet. Cic. tamen præcipue sic locutus est. Similiter apud eundem
quæsiui te ab hostio: ex hostio: de hostio: uocaui te a uia: ex uia: de uia. Sed hoc ultimum
apud eundem in alium quoq; sensum accipitur: ut philip. Cumq; de uia languerem: & mi-
himet displicerem. Et de repub. Et q; de uia fessus essem: & quod ad multam noctem uigilassem: &
de academicis. In cumano nup cum mecum Atticus noster esset: nunciatum est nobis a. M. Varrōe
uenissem eum Roma pridie uespi: & nisi de uia fessus esset: continuo ad nos uentur: fuisse: quasi de
labore uia. Hic. n. uia significat iter: hoc est actionem ambulandi: illic locum quo ambulamus.

Solus & unus regunt genitiuū & ablatiuū cū præpositione.

Cap. clxvii.

Inter oīa adiectiua quæ nō sunt suplatiua: duo fere hæc solus & unus more suplatiuor:
regunt genitiuū: ut solus oīum non remittit sibi: ut incredibilior sit in picidio cæcus fuit
cū uideret hæc Qui. Et Pli. Accipēser unus oīum: squāuis ad os uersis cōtra aqs natando
mea. Similiter ablatiuū cū præpositiōe. Nā ut dicimus ex oībus maximus: & inter oēs maximus: itā
unus & solus ex oībus uel inter oēs. Vez. unus p solus accipio: ideoq; fere cū illo adiectiuo oīs tan-
tūmodo coniungunt. Nam unus ex fortibus: unus ex populo alterius significatiōis ē. Cū substatiuo
quoq; cōiungit: ut idē Pli. Caluitium uni tantū animalū homini: sed quasi subintelligit omnium.

Animaduerto te: animaduerto in te.

Cap. clxviii.

Nimaduerto te & animaduerto in te differunt: cū intueor te & intueor in te nō differunt

Animaduerto in te est punio te: sed cū hac differētia: q; punire ē quoruncūq; siue iure: siue
iniuria. Animaduertere est eius: q; in alterz habet potestātē ordine ac rite. i. cū animaduer-

fiore punire: Sed hoc proprie refert ad personas. aduerto pro intueor & psonam & rem dicimus.

Filius: natus: pater: genitor: mater: genitrix: parens,

Cap. clxix.

Ratores saepius dicunt filius q̄ natus: pater q̄ genitor: mater q̄ genitrix: parens pro utroq̄ etiam saepe homo potius q̄ uir: quotiens ita accipitur ille: de quo agimus aut loq̄mur: q̄ se ē hoc. Illi deduxerunt hominem i palæstram. Poetae potius e contrario. Historici media quendam uiam tenent: ut Salustius: Eos mores atq; industriam cognoui.

In primis potens;

Cap. clxx.

In primis potens: si de masculino loquaris: intelligitur iter primos: si de foemina iter primas si de neutro: inter prias. Nam idē pollet in primis & inter prios: uel iter prios uel iter prias. At si fuerit adiectiuū: utiq; accipietur in neutro: q̄le ē illud Vir. In primis uenerare deos: nisi sit tale q̄le apd' eūdem. In primis regina getū Accipit in teucrosaium. In primis nō inter prias: aut inter prias accipiendum ē: sed inter prios. Vna. n. inter mares foeminis aliis: aut inter primos & inter primas.

Hic non ē cum illo compandus. Cap. clxxi.

Hic nō est cum illo compandus: melius de maiore ad minorem dicit: ut Vergi. cū Homero. Hora. cum Pindaro non est compandus q̄ e diuerso: sic Homerus cum Vergilio: Pindarus cum Horatio non est comparandus: e diuerso tamen nonnunq̄ reperitur.

Intercedo.

Cap. clxxii.

Intercedit mihi tecū amicitia: intercedit tibi cum illo affinitas: intercedit mihi mecū necessitudo: hoc ē amicitia: affinitas: necessitudo inter nos ē media quaedam quae nos conciliat. Tribuni intercesserunt. Cepio intercessit. Cato intercessit: hoc ē in mediū se uerbis: & ui opposuit. Amare inuicem: mutuo: pariter inter se.

Cap. clxxiii.

Amamus nos inuicē: amatis uos mutuo: amāt se pariter. Cum uero adhibemus ppositio- nem iter tollimus accusatiuū qui regitur a uerbo: ne turpe foret: si replicaret: sic. Amāus inter nos: nō aut amāus nos inter nos: amatis inter uos: amant inter se: nō at amatis uos inter uos: amāt se inter se. Cicero ad fratres: Pueri ualde inter se amant. Et de aicitia: Neq; solū inter se diligent & colent: sed etiā uerebunt. Terē. in adelphis: Video eos saepe: intelligere i loco uereri: inter se amare. Idem in eadem Quasi nō norimus inter nos. Bene habeo: bene habes: id ē bene ualeo: bene uales. In tertia autem psona etiam sine supposito bene habet: id est bene res se habet: In tertia autem persona etiam sine supposito bene habet: id ē bene se res habet: quod exemplū ubiq; frequens ē.

Facio te certiorē.

Cap. clxxiiii.

Facio te certiorē: nō certum. Nam Virg. Anchisen facio certum: ideo dixit: q̄ syllaba breuis inter lōgas non pōt collocari in nerū. Prosa aut oratiōe scribētes: semp certiorē dixerunt: & semp facio: nunq̄ ago. Facio tibi gratum: nunq̄ ago tibi gratum. Facio ludos: facio rē diuinam: facio sacrificium: facio solēnitatem: nunq̄ ago: & multa huiusmodi. Itē feci iacturā: feci dānum: feci naufragium. Vix unq̄ passus sum iacturam: dānum: naufragiū. Ci. Magna in repu. facta iacturā ē. Idē: Dānū i illius immaturo interitu res romāe latināq; litterae fecerunt Quin. In portu naufragiū fecimus: & in ceteris q̄busdā feci tamē fugam: q̄ ego fugi alter: non q̄ alter me. Feci timorē: q̄ ego timui alter: non q̄ alter me. Itē feci iter: nō egi iter. Aliquando etiam feci uiam: feci copiam tibi reg: mearum: nunq̄ egi: aut dedi: aut praestiti copiam. Feci p̄tatem tibi uidē di res meas domesticas: nō autem dedi. Feci lucrum: non autē acquisiui lucrum. Honore dicto uirnam fecit: sterco fecit: nō autem emisit. Simile huic ē q̄ dicimus fregit nauim: fregit brachium: quasi ipse fregerit: & ipse egerit: & nō potius passus sit. Ter. Is fregit nauim apud Andrum. Cicero: Gregalesq; eū cum nō uenisset: in cāpum requirerēt. Excusauit Vespā Terētium: q̄ eum brachiū fregisse diceret: alius dixisset: q̄ ei brachium fractum esset. Itē etiam accēpi molestiam: cladē contumeliā ue. Accēpi uulnus: accēpi iuriā: accēpi dedecus: ignomiuiam ue: Nunq̄ autem passus sum: de quo uerbo commodius alio loco dicam. Accēpi uoluptatem: gaudium: laetitiam.

Qua pietate: cuius pietatis: quae pietas est.

Cap. clxxv.

Si potuisset redimere oculos matris: qua pietate fuit: uicarios suos dedisset: id ē tāta pietate i matrē fuit: Idē Quin. Hoc si scisses: pater affirmo: p̄mitto cuius pietatis es. nēo te antecessisset. Et alibi: Quae tua pietas ē? Tribns enī modis utimur p̄ relatiuū: totidēq; per p̄nomen is. Primo modo sic: Ea pietate fuerit: secūdo sic: Eius pietas: sed hoc rarius. Tertio sic: Ea pietas tua est: ea pro tanta accipitur: Ideoq; & ipso tanta uti licet eo modo quo & pronomine. Hēt at aliqd̄ plus talis oratio: q̄ si dicas. p̄tua pietate. Veni in opinionem. Ca. clxxvi.

Eni in opinionē actiue accipitur: q̄ talem opinionem habeo: aliquando passiuē cū opio significat famā: opinio inq; quiuā de me habetur ab aliis: non quā ego habeo de aliquo Sicut exiustiatio ē opinio atq; snia: cum accipit actiue: ut existimatio mea: id ē ita existio: Aliquādo passiuē: ut hō magnae existimatiōis: id ē famae & nois: q̄ cū magni hoies existimant: ita hō magnae opionis: ut Qui. Quod accidisset et Portio Lateōi: q̄ primus clari nois p̄fessor fuit: Tradit ut cū ei sumā: in scholis. opionem obtinēti: cā in foro eēt orāda impense petierit: uti sub

TERTIUS.

fellia in basilicam transferret. Cic. Sermonibus familiarium puenimus et nos in opinionem. Venio in suspicionem semp passiuue: ut idem. Quod si falso. P. Sextio uenisses in suspitione. i. in suspitione tui: non tuam Veni in obliuionem semp etiam passiuue: ut idem. Vt si fuerint excellentes uiri: certe iam uenerint in obliuionem: hoc est caeteri de illis obliti sunt: non q ipsi de aliis: aut de se. Similiter uenio in uitupationem. Idem uerrinag. v. Vt pp eum in sermonem hominum atq in tantam uitupationem ueniret. Offensio et ppe passiuue accipitur. Ideoq; idem non Clodii offensiones dicit: sed offensas: suas: uero offensiones: & alibi. In agro corpe odiosa est omnis offesio. i. molesta omnis passio. Vestiano uero huic simile est: cuius rei causa e q uector quod deberet significare quod uehit in nauis: equus: uehiculum: significat potius id quod uehitur: q est homo. Cic. Etiam summi gubernatores in magnis tempestatibus a minoribus uictoribus admoneri solent. Quin. Sic in nauem filii mei male pmutatus uector imponor. Non tamen uectorem accipias p naua. hinc est q inuenimus non nunq dictum nautas & uectores. Sunt. n. uectores: q praecio in aliena nauis uehuntur: ut idem Quir. Cum in frangat egs uector incidet. Nonnunq p eo q uehit: ut Seneca in Hercule insano: Tyrie per undas uector Europa nitet. Idem in Hippolyto. Pro sua uector timidus rapina: cu de eodem tauro: eadep; Europa loqueret. Nam caetera fere quae a supinis ueniunt: tam actiue q passiuue accipi solent: ut accusatio. M. Tullii actiue: accusatio Verris passiuue: donatio mariti actiue: donatio uero bonae passiuue.

Male iudico: male cogito.

Cap. clxxvii.

Maledico: male censeo: male pronuncio: male opinor: male sentio: male existimo: hoc male ad me ipsum refertur: erroremq; meum declarat. Male cogito ad altere refert: significatq; pncipem: non errorem: ut Cic. Carthaginem diu male cogitantem non prius uereri desina: q excisam cognouero. Male cogitantem uidelicet mala in altere pncipemq; cogitantem: non autem seipsam fallentem. Itē maledico tibi: male opto: male precor tibi: aut male imprecor. His non nihil similia sunt: male de te sentio: male tu de me existimas: male de illo iudicamus: non error hic sentientis: existimantis iudicantisq; innuitur: sed uitium de quo iudicamus: existimamus: setimus Male quoq; audio. i. infamor crimina mea audies: cuius contrarium est maledico. Salusti. in Cic. Respondeo tibi: ut si qua maledicendo uoluptatem coepisti: ea male audiendo amittas. Bene quoq; maxima ex parte huic simile est ut de te bene sentio: bene tibi precor: bene de te mereor.

Loco patris.

Cap. clxxviii

Loco patris: loco fratris: loco filii te habeo: non ita accipitur: q ubi illi antea erant: ibi tu nunc apud me sis: sed q in ea charitate qua illi fuerunt: aut sunt: aut essent: aut esse debeant: ut Crysis Pamphilo apud Terent. loquitur. Si te in germani fratris loco dilexi. Cic. in Verrē in parentum loco quaestoribus suis praetores esse oportere. Illa at sententia in locum potius q in loco requirit tale aliquod uerbum. Quale est apud Quint. Nam quomodo pugnam ineuntibus tot simul metus laborq; dolorq;. Postremo mortis ipsius exciderit: nisi i eorū locum pietas & fortitudo & honesti tps imago successerit. Et alibi: Non pdidit filium qsq; occidit. Explicat a dolore patrem: q sibi uidetur fecisse rem maximam: & in locum iuuenis amissi substituit de uanitate solatium. Ergo ita dicitur ubi aliud erat: aliud successit: quae diuersa a superiore sententia est. Loco uoluptatis mihi est loco honoris: loco turpitudinis. i. uoluptuosum: honorificum: turpe. Illud autem in hac pte com petit: ut dicamus non recordari me. An usq; reppi genus illud sermonis: quo ecclesiastici passim utuntur. Ego habeo te in patrem: tu es mihi in filium: accipio te in fratrem. Dicunt. n. ueteres habeo te loco patris. Tu es mihi loco filii. Accipio te loco fratris. Vel habeo te pro patre. Tu es mihi p filio. Accipio te p fratre: & nonnullis aliis modis. Atq; hic uidetur aliqd non utiq; tale esse: sed p inde eē ac si tale foret. Ideoq; expositiones nostrae locum habent: ubi tale aliqd non est: ut dixi: sed p tali habet: ut in illo: Ex illa hora accepit eam discipulus in suam: quod licet dicere: accepit loco matris: uel pro matre: siue p sua. Non autem illa in illo: quod p uero accipi debet. Ego ero illi in patrem: & ipse erit mihi in filium. Licuisset ergo dicere: id est dixissent ueteres. Ego uero illi in patrem: & ipse erit mihi filius: sed more graecorū unde haec sumpta sunt: nostris ecclesiasticis loq placuit. Idem ueteres q illo modo locuti non sunt: sic tamen loquebantur: Reuertor in patrem: tibi redii in amicum: sed hic uerbum est significans motum. Quin. Et post exitum unici reuertor in patrem. Quintus Curtius tamen lib. y. Igitur rex arci Babyloniae Agaticem in praesidem esse iussit.

Nihil ad tuum equitatum.

Cap. clxxx.

Addit illud et eqtes non optimos misisse credo. Caesar nihil ad tuum eqtatu. i. nihil ad compationem tui eqtatus. Idem Cic. Persium nolo legere: hic fuit. n. ut notamus omnium se re nostrorū doctissimus. Laelium Decimum uolo quem cognouimus uigē bonum & non illiteratum: sed nihil ad Persiu. i. nihil in persii compatione. Quale est cum subintelligitur ptinet: ut hoc qd ad te: hoc nihil ad te: hoc nihil ad te: supple ptinet: Vel potius pagē est: ut sit in compatiōe Persii parum doctus: & in compatione tui equitatus sint parum boni equites. Terent. Est ne Thais ut fertur forma sana? Sed nihil ad nostram hanc: non plane nihil: sed pagē potius: accipiendum est. Memoria teneo: memoriter pronuncio.

Cap. clxxx.

LIBER

Memoria teneo: non memoriter: pronuntio memoriter: non memoria. Cic. Memoria teneo bello marfico cum Quinto Octauio. Idem. Quint. Mutius Augur Scauola multa narra- re de. C. Laelio socero suo memoriter & iucunde solebat. Complector tamé memoria & memoriter: repeto memoriter & memoria. Quin. si longior complectenda memoria fue- rit fuerit oratio: pderit p ptes ediscere. Cic. Complectebat memoriter: diuidebat acute. Quin. Me- moria repeto conuictos a me q reprehenderat: q hoc uerbo usus essem pepigi. Teré. an cognoscit si- gna: at memoriter? Aliud tamen est illud ablatiuus: q illud aduerbium. Memoria. n. qd significat aq- uare. Memoriter uero est quod litteratores nostri impiti dicunt cordetenus: & mentetenus. Apud Plini. tamen ad Romanum lego. Tu facillime iudicabis: qui tá memoriter tenes: ut cum hac confer- re possis recte sic scriptum est: recte sic dici iudicabo.

Cap. clxxxi.

Facio tibi iniuriam. Afficio te iniuria: & afficio te contumelia. Afficio tibi iniuriam: & facio tibi contumeliam. Afficio te iniuria: & afficio te contumelia. Facio tibi molestiam non ita libenter dixerim: ut afficio te molestia.

L Laurentii Vallengis patricii Ro. de linguæ latinæ elegantiæ bene merentis lib. iiii. Et prio poemiu. Cio. n. nonnullos eorum præsertim: qui sibi sanctiores ac religiosiores uidentur: aufuros meum institutum hoc laboremq; reprehendere: ut indignum christia- no homie ubi adhorter cæteros ad librorum sæcularium lectionem: quorum q studiosior esset Hieronymus: cæsum se flagellis ad tribunal dei fuisse confitetur: accusatumq; q ciceronianus esset: & non christianus: quasi non posset fidelis esse & idem tullianus eoq; spondisse: & id diris exercitationibus libros sæculares postea se non esse lecturum. Hoc crimen non magis ad præsens opus pertinet q ad meipsum: ac cæteros litteratos: quorum studium ac doctrina litterarum sæcu-

larum reprehenditur. Respondeamus igitur istorum accusationi: eosq; uicissim & quidem in præ- terito quoq; accusemus: quorum culpa nõ ex minima parte latinæ litteræ iacturam: naufragiumq; fecerunt. Quid ais tu non esse legendos auctore Hieronymo sæculares libros? Qui sunt isti quæso li- bri? Oes te oratores: omnes historici: omnes poetæ: omnes philosophi: omnes iuriscõsulti: cæteri- que scriptores: an unus Cice. Si illos dicis: ut debes dicere: cur non cæterarum quoq; litterarum studiosi abs te reprehenduntur: cum quibus me aut damnare debes aut absolueres. Sin ita non sentis: & non solum Ciceronem reum facis: uide ne stultum Hieronymum uideri uelis: qui neminem sæcularium promisit se lecturum: cum de Cicerone tantum promittere deberet. At nunquid ille promiserit inq; est intuentum: sed quis accusatus sit. Fuit autem accusatus q Ciceronianus foret. Ita ne Ergo mi- sum faciamus Ciceronem: relinquamus: abiiciamus. Quid de aliis auctoribus senties: qd de tot di- sciplinis. Cætere omnes sæculares sunt: atq; adeo gentiles. i. a non christianis nec de christiana religio- ne conscriptæ. Si legendas ais: tibi ipsi repugnabis: qui mihi harum obicis actionem. Si negas: etiam atq; etiam considera: ne singularum disciplinarum familiæ in te impetum faciant: te omnesq; nemi- ne auxilium ferente: discerpant. Minime inquis ita est. Sed cum Hieronymus q Ciceronianus est re- prehenditur: id reprehenditur: q studiosus eloquentiæ esset. Ideoq; damnati atq; repulsi intelligun- tur: qui comparandæ eloquentiæ gratia lectitantur. Iam uideo times inuidiam: sed sero times: & in eodem hæstas luto. Si tantum eloquentes excludis. cur nonnunq; modo in uniuersum mihi uetabas: ut saepe facere soles: legendo sæcularium libros. At postea accusationem temperasti: & de eloquen- tibus duntaxat intelligis. Ita si erraueris: sane do ueniam imperitiæ: parco cupiditati ferendi licet la- cessitis. Cur tamen ab Hieronymo dissides: qui sæculares: non autem eloquentes se nolle tangere p- misit. Cur tu neq; cum iudice illo unum Ciceronem intelligis: neq; cum Hieronymo uniuersos sæ- culares. Quid sibi uult ista anceps uacillansq; sententia. Quanq; dii boni nihil ne in illis libris nisi eloquentia est: non memoria tempore: gentiumq; historia: sine quibus nemo nõ puer est: nõ multa ad mores pertinentia: non omnium disciplinarum tractatio. Nunquid hæc omnia negligam: ne for- te dum talia dicere uolo: eloquentiam discam: & uenenum bibam hoc uino dilutum: malimq; aqua & qd cœnosam potare: q hoc timore salerna dulcissima. Porro q sunt isti libri in qbus uenena elo- quentiæ occultantur: Certe nullos ego scio non eloquentes nisi tuos tuorumq; similibus: qbus nec robor ullum adest: nec splendor: contraq; cæteroz opa p sua unūquodq; portioe miram quãdam præ se ferunt bene dicendi diligentia. Ita aut eloquentes: aut nulli libri legendi erunt. An ex his duo- bus de qbus Hieronymus meminit: aut ille græcus infacundus fuit: aut noster latinus: nulli dunta- xat latinoz in philosophia secundus: quoq; uterq; nescias pstantior sit philosophus: an orator. Quod si omnes libri uereq; ita sunt eloquentes: ut uel plurimum sapientiæ: ita tradentes sapientiam: ut uel plurimum eloquentiæ habeant. Quinam isti erunt: quos ob eloquentiam damnados putemus? Atq; cum eos duos lectitasse: Hieronymus fateatur: uide ne non tam de oratoriis Ciceronis operibus: q de philosophicis dictum existimare debeas. Certe ego de philosophicis dictum accipio: ubi soli philo- sophici nominantur: q platonius esset non ideo non obiectum quasi sancte facere Platonem leges sed tantum ciceronianus: q homo latinus magis Ciceronis stilum cupiebat exprimere: stilum inq;

Handwritten marginal notes in the left margin, including the name 'Hieronymus' and other illegible text.

Handwritten marginal notes in the left margin, including the name 'Cicero' and other illegible text.

Q VARTVS

quali ille utebat in quaestionibus philosophiae: non quali in forensibus causis concionibusue aut in senatu. Nō. n. orator causare ciuiliū Hieronymus: sed scriptor sanctae disputationū studebat eua dere. Cur non ergo credamus non minus Platonem nocuisse ei q̄ Ciceronem: cur non magis philo sophos q̄ oratores? At ornatu ipse dicendi reprehensus est: non scientia. Si ita est: oēs ad unum repre henduntur. Quis. n. caret ornatu: in quo tu intollerabili calumnia uteris: cum non sit facta mentio de ornatu in illa accusatiōe: sed q̄ tantū ciceronianus foret? Nūqd tantū in Cicerone ornatus & nō philosophia: non ceterae artes: nō ut dixi in Platone facundia: nō tu ceteris: cur non oēs p̄ter exter minamus: Cur nō potius Ciceronis philosophia nocuisse putanda Hieronymo ē: q̄ ars dicendi? No lo hoc in loco compationem facere inter philosophiam & eloquentiā: utra magis obesse possit: de quo multi dixerunt: ostendentes philosophiā cū religione xp̄iana uix coherere: oēsque hāereses ex phi losophiāe sōtibus p̄fluxisse. Rhetoricā uero nihil habere: nisi laudabile ut inuenias: ut disponas: qua si ossa & neruos orationi des: ut ornes: hoc est ut carnē colorēque inducas. Postremo ut memoriae mā des: decenterque p̄nuncies. i. ut illi spiritū actionemque tribuas. Hāc ergo cuique nocere posse credā: nisi ei q̄ cetera negligat: & praesertim ueram sapientiam atque uirtutes: ut Hieronymus faciebat. Hanc er go artem obsuturam putem: p̄fecto non magis q̄ pingendi: fingendi: calādi. Et ut de liberalibus di cam quam musices artem: & si ex his q̄ bene canunt pingunt: fingunt: ceterisque ex artibus multum usus atque ornamentum diuinis accedat rebus: ut p̄pe ad hanc rē nata esse uideant: p̄fecto multo plus accedit eloquentibus. Quare non fuit illa accusatio q̄ ciceronianus eēt Hieronymus: sed q̄ nō chri stianis: q̄ se falso eē p̄dicauerat: cum litteras sacras despiceret. Nō studium huius artis: sed nimium studium siue huius artis: siue alterius: ita ut locus nō relinquat melioribus reprāhensus. Nō ceteri sed solus Hieronymus accusatus est. Alioqn ceteri simili castigatione correpti fuissent. Neque. n. una omnibus medicina conuenit: & alios aliud decet: neque semp̄ & ubique idem aut p̄mittit: aut uetatur: neque ille hoc aliis uetare ausus: ne faceret. Cōtraque plurimos laudauit: cum sup̄iorum: tum suorum t̄pore eloquentes. Veque qd̄ multis agimus: Quid Hieronymo ipso eloquentius: qd̄ magis oratoriū: qd̄ licet ipse dissimulare uelit: bene dicendi sollicitus: studiosus: obseruantius: qd̄ q̄ ne dissimulabat quidē Nam obiiciente hoc sibi somnium Rufino: hominem deridet: planeque fatetur se lectitare opera gē tilium: & lectitare debere. Idque cum in aliis multis locis: q̄q̄ etiam sine confessione palam est: tum ue ro epistola illa ad magnum oratorem. Ii nunc & uerere: ne aliena accusatio tibi obsit: cum illi nō ob fuerit sua: & nō audeas facere quod illa rescissa p̄actione ipse facere non timuit: tamen si non desunt q̄ credant cum puerili aetate illa p̄cepisse: semp̄que postea memoria tenuisse. O ridiculos homines: & omnis doctrinae impitōs: q̄ opinentur eum tantam regē copiam ac scientiam: qua nulli christiano rum cedit: aut cito potuisse dicere: aut tam non potuisse dediscere. Cum & rarissimi repiant: q̄ cen tesimam partem scientiae illius assequi possint: & non minore labore: ut antiquus dictum est: hāc facul tas retineatur q̄ paratur: & tamen q̄tū interest inter furari & furtū non reddere. Quid p̄dest aliis phibere ne furentur: si tu furto tuo palam potiris? Si nō debemus dicere eloquentia: nec uti si didici mus. Quid q̄ libros gentiliū saepe in testimoniū assumit? Quod si non licet legere: minus p̄fecto legendos exhibere: & si nos dehortaretur a lectione gentiliū: quod non facit: magis intuendum pu tarē qd̄ ipse ageret: q̄ qd̄ agendum aliis diceret. Verūtamen semp̄ ipse idē & dixit: & fecit. Nā postq̄ teneram illam aetatem saluberrimo sacrae scripturae alimento patuit: at in ea quam despectam ha buerat sciētia: sibi uires fecit. Iamque extra piculum positus: ad lectionem gentiliū rediit: siue ut illic eloquentiā mutuaret: siue ut illoque bene dicta p̄bens: male dicta reprāhenderet: quod ceteri oēs lati ni graeci que fecerunt. Iulius: Ambrosius: Augustinus: Lactantius: Blasius: Gregorius: Chrsostomus: aliique plurimi: q̄ in omni aetate preciosas illas diuini eloqi gemmas auro argentoque eloquentiae uesti erunt. Neque alteram p̄p̄ alteram scientiam reliquerunt. At mea q̄dem sententia: si quis ad scribendum in theologia accedat: p̄ui refert an aliam aliquam facultatem afferat: an non afferat: nihil. n. fere caetera conferunt. Atque ignarus eloquentiae est hunc indignum p̄sus: q̄ de theologia loquat: existimo. Et certe soli eloquentes: quales hi quos enumerauī columnae ecclesiae sunt etiā: ut ab apostolis usque repetas: inter quos mihi Paulus nulla re alia eminere q̄ eloquentia uidetur. Vides igitur ut in cōtra rium res ipsa recedit non modo non reprehendendum est studere eloquentiae: ueque etiam repehen dendum non studere. Et ego sic ago tanq̄ eloquentiae contra calumias patrociniū p̄stem qd̄ est maius proposito meo. Non. n. de hac: sed de elegantia linguae latinae scribimus: ex qua tamē gradus fit ad ipsam eloquentiam. Veque si quis eloquens non sit: ita demū non erit castigadus: si talis nō potuit euadere: non si hunc laborem effugit. Qui uero eleganter loqui nescit: & cogitationes suas litteris mā dat: in theologia praesertim impudentissimus est: & si id cōsulto facere se ait insanissimus q̄q̄ nemo est q̄ nolit & eleganter: & facunde dicere. Quod cū ipsis non contingit: uideri uolunt: ut sunt pueri si nolle: aut certe non debere sic dicere. Ideoque aiunt gentiles hoc mō locutos esse nō decere eodē mō loqui christianos: quasi illi quos noiaui: more istorum locuti sint: & non more Ciceronis: ceterorumque gē tilium: q̄ qualiter loquantur: nec cognitum isti nec exptum habent: non lingua gentiliū: non grā matica: nō rhetorica: non dialectica: caeteraque artes dānandae sunt. Si q̄dem apostoli lingua graeca scri

perunt: sed dogmata: sed religiones: sed falsæ opiniones de actione uirtutum: per quas in cælum scādimus. Cætera at scientiæ atq; artes in medio sunt positæ: quibus & bene uti possis: & male. Quapp conemur obsecro eo puenire aut saltem pxime: quo luminaria illa nostræ religionis pueniunt. Vides q̄ mirabili ornamento uestes Aaron distinguant: q̄ arca fœderis: q̄ templum Salomonis? Per hoc mihi signi ficari eloquentia uidet: quæ ut ait nobilis tragicus: regina regis est & pfecta sapiētia. Itaq; alii ornent domos priuatas: hi sunt q̄ student iuri ciuili: canonico: medicina: philosophiæ: nihil ad rem diuinam cōferentes. Nos ornemus domum dei ut in eam ingredientes: non ex situ ad contentum: sed ex maiestate loci ad religionem cōcitemur. Non possum me continere: quo minus quod sentio dicam. Veteres illi theologi uidentur mihi uelut apes quædam longinqua et pascua uolitates dulcissima mella cærasq; miro artificio condidisse. Recentes uero formicis simillimi: quæ e pximo subfata furto grana in latibus suis abscondunt: ut ego q̄ ad me attinet: nō modo malim apes q̄ formica esse: sed et sub rege apum militare: q̄ formicæ exercitum ducere. Quæ pbatum iri bonæ mētis iuuenibus. Nam senes desperandi sunt: confidimus. Nunc ad inceptum redeo: q̄ ea q̄ sequunt: nō nihil a superioribus differant. Tractabimus. n. de uerboꝝ significatione: neq; de omnibus uocabulis: sed quasi gustum quendam & eorū maxime: quæ ab aliis tractata non sunt: nam de omnibus dicere prope infinitum est.

De libertino & liberto.

Cap. clxxxii.

Libertinus & libertus sola elegantiae gratia habent differentiam: quam nec gramatici: nec iurisperiti: qd̄ maxime pudendum est: sciunt: quam ne eorū qdem aliquem q̄ his t̄pibus merita bene scribendi laude celebrantur: inueni scientem: quod nolim uidere contumeliose dictum: sed necessario potius atq; honeste. Vercor. n. ne p̄ facilitatem: qua semp eadē dē q̄ cunq; semp studio inuestigasse cum amicis communicauim. Amici ipsi: si modo tales amici dicēdi sūt laudem mihi præripiant. Quod crimen lōge a me semp absuit: & ex oibus: quæ hoc in ope præcipimus: p̄fiteor nihil oīo ex aliquo huius ætatis uel audiuisse: uel legisse. Itaq; sic meā mihi ab aliis gloriam præripi moleste fero: ut illoꝝ a me præripi nefas puto. Nemo at litteratorū erit: quoꝝ paucissimi mihi familiares nō sunt: q̄ se hoc antea ignorasse: & a me uel uerbo: uel scriptis didicisse neget. Igitur libertinus relatiuum est ingenui: libertus relatiuum est patroni: licet unum idemq; sit & libertinus & libertus. Per libertinum significamus conditionem hominis: sicut p̄ ingenuum. Per libertū significamus priuatum quēdam respectum: sicut p̄ patronū. Ideoq; libertinus adiectiuū est sicut ingenuus: eoq; non fit a libertina libertinabus: ut a liberta libertabus: sed libertus substantiuū: sicut patronus. Illudq; solēus diffinire: hoc nō solēus: uti iure ciuili. Libertini sunt q̄ iusta seruitute māumifsi sunt: quēadmodum econtrario ingenui sunt: q̄ libera matre nati: nec postea serui facti sunt: significatur. n. ut dixi: conditio hominis p̄ ingenuum & libertinum: ut libertinus homo: libertina mulier: libertæ cōditionis: non at libertus homo: libertina mulier: libertinæ conditionis. Hæc. n. significant priuatum quendam respectum ad patronum patronamue relata. i. ad eum eamue: q̄ antea dominus. aut quæ domina huius fuit: cum seruus ancillæue eēt: ut libertus Cæsaris: libertus Messalinæ: liberta Claudii: liberta Agrippinæ. Non at libertinus Cæsaris: aut libertina. Ideoq; interrogamus hic ingenuus est: an libertinus non at an libertus: & cum responsum est libertinus: interrogamus cuius libertus: non cuius libertinus? Respondet q̄ e libertus meus: aut tuus: aut illius: aut Catonis: aut nullius: atq; libertus sine patrono patronæue non est. Libertinus pōt esse: quanuis necesse ē eum aliq̄do habuisse. Quo factum ē: ut dicamus colliberti collibertæq;: quēadmodum cōserui: cōseruæq;: q̄ hi plures sub ūbra unius patroni sunt: sicut illi sub impio unius domini: non at collibertini coingenui. Ad nullam. n. alteram priuatam p̄sonam plures hoꝝ referri possunt: nec alii ab aliis distinguunt. Colliberti a collibertis diuisi sūt: ut mei a tuis: & cōserui a cōseruis: quēadmodum concius mei a concibus tuis: q̄ alterius ciuitatis es: condiscipuli mei a tuis: commissitones mei a tuis q̄ sub alio uel præceptore: uel duce es. Libertinus uero atq; ingenuus hoc nō contingit: q̄ nō magis nexus mihi sit cū ingenuis meæ urbis: & tibi cum libertis tuæ: q̄ cum aliis q̄busuis. Ideoq; non dicuntur coingenui & collibertini: & libertus collibertusq; eē aliq̄do quis desinit. Libertinus esse non desinit. Deniq; licet poteramus altero hoꝝ nominum esse contenti: tamen distinguere ueteribus placuit priuatū respectum a publico: & ideo libertinitas dicimus: nō libertitas. Ex seruo tamē non q̄ ad priuatū dominum refertur sit seruitus: sed q̄ ad publicum. Dicimus. n. non modo seruus tuus: seruus meus: sed et respectu domini: ut hic seruus & homo seruus: q̄ in libero non fit. Cæteræ cogitāti mihi unde factū est: ut in tanta exemplorū copia elegantiam hanc accuratissime custodientium: cum tot hominū mīlia nunq̄ annotauerunt: d̄ uidet̄ causæ fuisse: q̄ frequenter inuenirent sine mentione patroni libertum nominari: quo falli opitæ negligentia fuit. Si. n. nunq̄ repiebant liberto non apponi patronū: tamen repiebant libertino nunq̄ apponi: q̄q̄ semp adhæret liberto patronus uel nominati: uel subintelligendo: ut in multis fit: quale ē. Vendidi patrimonium: supplect̄ meum: collocaui filiam: suppletur tuam: plublicauit opus supplect̄ suum. Ita hoc loco: quale est apud Quintilianum: Licet nihilominus amicum grauem uigæ: aut fidelem libertum lateri filii sui adiungere: uidelicet suum. Cicero pro Sextio: cum ait. Quintum fratrem auxilio seruorū libertorumq; ereptum a ferro clodianorū nō ge-

nus seruile libertinumq; nec cuiuscūq; seruos libertosq; significat; sed suos ipsius. Quid attinet plu-
ra e iure ciuili exēpla repetere: cum ēt distincti sint tituli de libertis & libertinis? Quā differentiā q
ignorat: oēs aut legulei ignorant: plurima & capitalia in ipso iure ciuili peccata cōmittit. Serui, grā-
maticis: si codex fidelis ē; p libertino posuit libertū in octauo æneidos. Feronia mater nympha Cā-
paniā: quam ēt supradiximus; hæc ēt libertorū dea est: in cuius templo raso capite pileū accipiebāt.
Adiciam quod ait Suetonius in uita Claudii in ipsum Claudii ignarus t̄pibus Apii & deinceps ali-
quandiu: libertinos dictos non ipsos qui manumitterentur: sed ingenuos ex his procreatos.

Inter accessum & accessionē: actū & actionē: gestū & gestionē: qd̄ intersit. Cap. clxxxiii.

Accessus & accessio differunt: Siqdem accessus est aditio atq; appropinquatio. Accessio at
adiectio atq; incrementum: quæ differentia rara ē in cōsimilibus noībus. Satus, n. & satio
idem sunt: cultus & cultio: motus & motio: actus & actio: nisi q̄ dicimus actionē cauſage
non actuum: actum comœdiæ: non actionem: cursus & cursio: abusus & abusio. Gestus
quoq; & gestio non pagē differunt. Nā gestus est actio quædam & quasi p̄nūciatio corporis: gestio ue-
ro administratio & actio: quæ pagē in usu est. Hæc at̄ duo de q̄bus dicere instituerā: ideo differunt: q̄
uērbum unde descendunt: dupliciter & regit: & significat: ut accede ad ignē hunc. i. adi atq; appropi-
qua. Et hoc calamitatis meis pondus accessit: uel ad calamitates meas. i. adiunctum est & increuit: a
prima significatione nascitur accessus: cuius contrarium est recessus. A secunda accessio: ut Ci. Acces-
sionem adiunxit ædibus. i. adiectionem & incrementum. Præter usum supiorū Macrobius i
commentariis naturalibus dixit. Aut. n. accessio: aut in leuam dexterāue reflexio: aut sursum q̄s: aut
deorsum mouetur: aut in orbem rotatur. Et iterū. Has solis portas physici uocauerunt: q̄a in utrāq;
obuiante solstitio ulterius solis inhibetur accessio. Accessus ipse dixissem: potius Ciceronem imita-
tus q. iii. de ora. li. ita ait. Ut luna accessu & recessu suo solis lumē accipiat. Nam q̄ febris accessio sæ-
pe legitur: ego p̄ incremento accipio: non p̄ accessu: alioq̄n aliq̄do legeremus accessus febris: si idē
esset: quod nunq̄ fit. Pli. lib. xxiii. Sed id dandum non nili in accessione senserit: alii in remissione: illi
ut sudorem coerceant: hi q̄a tutius putant accessionem remissionemq; pro contrariis posuit: & si re-
missio imminutionē significat: p̄fecto accessio incrementum: Quia dixi nomina in us & in o a supi-
nis p̄fecto fere eiusdem significationis esse: hoc exceptionis addo: q̄ ea quæ positionem habent i io
latius significare solent: nec actionem modo: sed rem etiam ac corpus: ut aratio: possessio: sessio. Ci-
cero in philippicis. Hæc quondam arationes campani & leōtini agri po. ro. partimonio gradifera &
fructuose seiebantur: id est hii agri ad arādum idonei. Idem in eisdem: Quid possessiōes datas: Quid
ereptas p̄feram? Idem de ora. Tot locis sessiones gymnasiorum: id est tot sedilia. Ea tamen quæ sunt
in us: pro personis accipi solent. Conuentus non est conuentio: sed homines qui in unum locum cō-
uenerunt. Confessus non est confessio: sed homines uno in loco confidentes.

Inter obseruationem & obseruantiam.

Cap. clxxxiiii.

Obseruatio & obseruātia simili quodam modo: ut accessus & accessio differunt. Obseruo
nanq; duo significat: unum quod custodio aliq̄d oculis animoq; in modum speculatoris
ne nos silentio tacitoq; prætereat: ut obserua transeūtes: obserua filiū: obserua Dauū qd̄
agat: qd̄ loquat: quasi custodi & annota: & hinc fit obseruatio quasi annotatio. i. ai aduersio. Item ob-
seruo non speculantis modo: sed admirantis uenerantisq;: & id tantum in homines nō res: quotiens
quem uel uirtute: uel dignitate suspicimus & colimus: unde fit obseruantia: quæ est ueneratio quæ
dam & honoris exhibitio. Quare melius obseruationem q̄ obseruantiam hi q̄ nominantur fratres:
suum institutum nominarunt.

Inter potum & potionem.

Cap. clxxxv.

Potus & potio non differunt nisi ob huiusmodi causam. Potus, n. uini: aquæ: similiūq; dici-
tur: potio uero a medicis dat̄ ægrotanti: quod græce dicit̄ φαρμακον Nonnunq̄ tamen
potio p̄ potus. Seneca de tranquillitate: Aliq̄do uectatio iterq; & mutata regio uigorem da-
bunt coniunctusq; & liberior potio. Cicero in tusculanis: Quid q̄ ne mēte qd̄ recte uti
possumus: multo cibo & potione repleti. Et alibi. Tantū cibi & potionis adhibendum: ut reficiant̄
uires: non opprimantur.

Inter senes: ueteres & antiquos.

Cap. clxxxvi.

Senes uocantur quantum ad priuatam ipsorū uitā: q̄ usq; ad senilem ætatē uixerunt. Ve-
teres quantum ad publicum tempus: q̄ alia ætate uixerunt: et si ad senium non puenerit
Vnde qdam iuniores fuerunt seniores ueteribus. Antiq; utriq; dicuntur: sed magis uete-
res q̄ senes.

Inter defectum & culpam.

Cap. clxxxvii.

Defectu medicorū multi pereunt: plures tamen culpa eorū: Is nanq; defectu medici p̄t cui
medicus præsto non est. Culpa uero medici q̄ moriturus non erat: nisi præsto medicus si-
bi fuisset: quam maiore p̄tem esse arbitror. Hæc ideo dixi: q̄ nonnulli p̄ culpa medicorū
aiunt defectu: & uitia hoīum rerūq; uocat̄ defectus: cū dicere debeāt uitia: uel culpas ue-
medas: ut mēda libri. Defectio plurimū a defectu dissētit: cū sit recessio aut militum: aut ciuitatis a
domio uel superiore. Est. n. deficere & defistere: a ductu alterius recedere & quasi rebellare: & defectio
quasi rebellio: quæ exēpla passim repiunt.

Rumorem & famam idē esse. Cap. clxxxviii.

Rumor & fama idem sunt: quoque altere latinum: altere e graeco est. Cic. in Philip. Improbis
simis rumoribus dissipatis: & non longe post hoc triduo uel quadriduo tristis a Mutina fa-
ma manarat: & statim post famam istam fascium, dissipauerunt. Significat autem his duo-
bus nominibus sermo quidam in populo sine certo auctore de re aliqua recenti siue bona
siue mala. Ex eplum rumoris de re bona ponamus. Liui. li. ii. Manat tota urbe rumor. Fabios ad cae-
lum laudibus ferunt. Frequenter tamen fama est per sermone non rei recentis: sed iam inueteratae: &
per opinione quadam: ut fama est Athenas iam plus annorum. xx. milibus fuisse conditas: & per laude &
celeritate hominis: ut fama camilli: fama Scipionum: Merellorum: Fabiorum: & eorum quoque qui uiuunt: ut
fama tua: fama mea: fama illius: per quo non recte dixeris rumor.

Inter mure & parietem & moenia: item intra portam & ianuam.

Cap. clxxxix.

Murus & paries quod differunt: supercauum erat admoere nisi his temporibus: ut sunt oia de-
prauata: murus per pariete a pluribus usurpatur: quod & apud graecos eodem sono pronuncietur
utrunque distinctum tamen: & litteris: & genere. Murus est urbis lapideus ambitus: qui grae-
ce dicitur τοειχος. Paries uero domorum graece ο τοιχος. Murus est etiam non urbis: sed
urbis similitum: ut munitionum castrorumque. Moenia pro muris accipi solent: & pro aedificiis ipsius
urbis. Porta murorum est munitionumque atque castrorum. Ianua parietis atque domorum.

Inter gesta & acta.

Cap. clxxxx.

Esta & acta hoc differunt: quod illa sunt in administratione magistratus & in rebus maiori-
bus: & ad remp. uel ad plurimos spectantibus: ut gesta Alexandri: gesta Pompeii: gesta Cae-
saris. Acta uero est rege priuatae & minorum ac familiarium: ut Cice. An in commentariis &
chyrographis ac libellis se uno auctore platis: ac ne platis quidem: sed tantummodo dictis acta Caesaris
firma erunt: quae ille in aere incidit: in quo populi iusta perpetuasque leges esse uoluit: per nihilo habebunt.
Eodem sic existimo nihil tam esse in actis Caesaris: quam leges Caesaris. Quidam illud eiusdem ita legunt
in Salustio. Qui si aut de mea uita atque actibus huic conuiciatori respondero: inuidia gloriam conse-
quetur. Reor scribendum esse actis: quod si scribi potest actibus: ut est apud Lucanum. Licet ingentes abru-
pit actus: minus miror cur actus apostolorum magis quam acta dicamus. Idem tamen sunt actus & actioes.

Capi. cxci.

Natalia: natalis & natales quod significant.

Natalia significat quod natalis: quod est dies natalitius: utrunque conuersum in substantiuum ab
adiectiuo: hic & haec natalis & hoc natale: ut natalis horae tempus: apud Quint. in gladiatore
Natales uero magis conditionem sanguinis ac familiae ut generosi natales: obscuro natales
ut idem Quint. in eadem declamatione: Cuius interiecto mari non fortunam quod nosse: non natales
non patrem poterat. Plinius ad Messium: Nonnunquam candidatus aut natales competitoris: aut annos
aut etiam mores augebat. Hic pro ignobilitate accipitur: illic pro nobilitate.

Praecepta & praeceptiones per eisdem accipiunt. Instituta & institutiones differre.

Cap. clxxxii.

Praecepta & praeceptiones indifferenter utimur per disciplina: instituta & institutiones per dif-
ferentiam. Instituta. n. sunt mores consilio & ratione sumpti. Nam mores bonos & malos di-
cimus: & in morem. i. similitudinem: ut in morem stagni placidaeque pa-
ludis inquit Vir. Institutum autem bonus mos: ut faciam meo instituto. licet institutum nonnunquam
significet ictum propositum ab instituto: quod est incipio. Instituta uero: ut institueram dicere: boni
mores sunt consilio & ratione sumpti. Quint. Nam is quod triennium nutricibus dederit: tamen iam
tunc formari optimis institutis mentem infantium iudicat: Cur autem ad litteras non pertineat aetas quae ad
mores iam pertinet: eandem rem appellas instituta & mores: Apud Valerium Maximum titulus est de
institutis antiquis: quasi de moribus antiquis. Institutiones sunt praeceptiones quibus instituunt & docent
homines: ut libri ab eodem Quint. & Lactantio: multisque aliis auctoribus inscripti de institutione orato-
ria siue alio nomine atque materia.

Inter aduocatum & patronum.

Capi. cxciij.

Aduocatus & patronus sic differunt: quod illud generalius nomen est quam hoc: ut non tantum si-
gnificet eum: qui alterius causam agit. Si quidem quicumque adest alteri in causa officii gratia: ad-
uocatus appellatur: et si nihil dicat neque agat: sed quod tantum patet sit defendere: ut Teren-
tius in eunuchis: Tu abi: atque ostium observa intus: dum ego hinc transcurro ad fores. Volo ego
hic adesse nobis aduocatus in turba hac. Et Cicero. cum in aliis multis libris: tum per Cecinna: qui ad pos-
sidendum praedium contulit se cum aduocatis: quoque praesidio ab aduersarii iniuria tutus esset quod &
ipse uenit cum aduocatis suis: sed armatis ad arcendum Cecinam a praedio. Patronus autem proprie est: qui
agit causam: sed accusati: non accusantis. Quint. Cum accusatori satis sit plerumque puerum esse id quod
obiecerit: patronus neget: defendat: transferat: accusator praemeditata plerumque domo affert. Patronus
& inopinatis frequenter occurrit. Accusator dat testem: patronus ex eo refellit. Ex quo colligitur ac-
cusatorem nunquam patronum esse. Verum quoniam non omnis lis circa accusationem & defensionem cri-
minum uersatur ut in mutuis: depositis: locato & conducto: similibusque ea re tanquam defensor solet ap-
pellari patronus: quippe cum uterque non alterius oppugnanda: sed suae defendendae partis gratia dicat:
ut idem nec immerito quidam: quod in dicendo mediocres: hac tamen alterandi praestantia meruerunt

nomen patronorum. Patronus etiam dicitur respectu liberti: & nescio an hic ab illo: an ille ab hoc nominatus sit: utrunq; tamen a patre uenit. Vterq; n. simile quiddam patris habet: & ut dominus ma- numissione serui liberat eum misera conditione ita aduocatus hominem obnoxium: potestate iu- dicum & periculo litis opera sua liberat: propter quod clientem uocamus ipsum litigatorem: cuius causam agimus: & eum qui sectator est: & sub tutela alterius: & pene famulus: quales sunt liberti in patronos: & patrocinari tam uerbo q̄ facto: & imbecilliozem protegere: a quo fit patrocinium.

Inter faciem & uultum.

Cap. cxiiii.

Facies magis ad corpus: uultus ad animum refertur atq; uoluntatem: unde descendit. Nā uolo supinum habebat uultum: idem dicimus irato & mœsto uultu: potius q̄ facie: & cōtra lata aut longa facie: non uultu: a quo compositum est superficies non sane discrepās a suo simplici: ut facies maris: facies terræ: quasi superficies: & facies hominis: quasi primum illud qd̄ intuemur in homine. Est tamen aliquando: ubi utroq; uti licet: ut foedata facie & foedato uultu: scilicet facie & scisso uultu: conuersa facie & conuerso uultu: quæ exempla sunt plurima.

Inter seriem & ordinem.

Cap. cxv.

Series ab ordine in significatione differt. Nam ordo est digestio & in suo loco cuiusq; rei collocatio: ueluti in acie sit: ubi pedites: ubi alæ equitum: ubi leuiter armati: ubi sagittarii: ubi fundibularii: ubi cæteri ex utilitate rei distribuuntur: & in argumentatione ubi ponenda sunt firmissima argumenta: ubi infirmiora: ubi mediocria. Vnde in ciuitatibus & Romæ p̄sertim ordines sunt. Ordo consularis: prætorius: senatorius: equestris adeo ut ordo quoq; pro ip̄is hominibus accipiatur illius conditionis. Cic. in hoc ordine pro senatu: aut pro equitibus romanis frequentissime dixit. Idē quodam loco ait: Qui apud omnes ordines esset gratiofus. i. apud omniū ordinum homines. Series est rege quadam continuata progressio: ut in serie orationis: id est cōtinua to contextu. Quinti. Quod non nisi in contextu orationis serieq; contingit. Vir. Ductæq; ab origi ne gentis Fortia facta patrum series longissima rerum. Statius: Longa retro series.

Quid sit decus dedecusq;.

Cap. cxvii.

Decus est illa: ut sic dixerim: honorificentia ex bene gestis rebus. Vnde decora militiæ ho nores: laudes: honestamenta militi in bello comparata: cuius contrarium est dedecus pro pe ignominia quædam: aut ignominia genus & infamis tupidudo. Vnde dedecoro Cice. inquit de quodam: Magistratū ipsum dedecorabat. i. turpificabat: & contumelia atq; ignominia ip̄sum afficiebat. Transfertur etiam ad animum. Quippe decus pro honesto: dedecus pro inhonesto accipitur: ut idem. sequetur decus atq; honestatem: Quin. Satis dedecoris atq; flagitu castra cœpe runt. Decor est quasi pulchritudo quædam ex decentia rerum personarūq; in locis temporibusq;: si ue in agendo siue in loquendo. Transfertur quoq; ad uirtutes. Appellamulq; decore nō tam ip̄sum honestum: q̄ quod hominibus & communi opinioni honestum uidetur: & pulchrum: & probabile unde uerbum decoro media longa. Nam decoro media breui a decus uenit.

Inter iocum & ludum.

Cap. cxviii.

Iocus & ludus quid significant: tum ex Cicerone de ora. tum ex Quī. de ridiculis colligi potest ut sit iocus in uerbo: ludus in facto. Sed utrunq; tamen patitur exceptionem ut lu ue. Quotiens uoluit fortuna iocari: uidelicet non de uerbo intellexit: sed de facto. Qui. Nos ignara iocos tribuit natura puellis: Materia ludunt uberore uiri. Mille sac esse iocos: turpe est uescire puellam Ludere: ludendo sæpe paratur amor. locos pro ludo & ipse posuit. loca quoq; p̄ iocos nunq; legimus. Cic. ad Atticum lib. xiiii. Itaq; ioca tua plena facetiarū. E diuerso ludus pro iocus Hora. præterea ne sicut qui iocularia ridens: Percurram q̄q; ridentem dicere uerum. Quid uetat: ut pueris olim dant crustula blandi Doctores: elementa uelint ut discere prima. Sed tamē amoto quæ ramus seria ludo. Pli. ad Valerium: Cum alii diuinū me ad ab aliis rapinis meis meæq; auaritiæ oc cursum per ludum acceptum dictitant: hinc ludere pro iocari frequenter in uenitur. Cice. de natura deorum. Cum uero deos nihil agere: nihil curare confirmat: membrisq; humāis eē præditos: aut eo rum membrorum nullum usum habere ludere uidetur Pli. Idem ad Fa. Iustum ludere me putas serio peto. Ludere dixit p̄ iocari: & se non ioco agere: sed serio. Quæ duo contraria esse: Quin. auctor est inquit. locum uero accipimus quod est: contrarium serio. Idem in eodem loco inquit. Ludere nunq; uelimus: quod non tam pro eo quod est iocari puto dixisse: q̄ pro eo quod est scurriliter & leuiter loqui: uel deludere alterum siue eludere. Nam composita a ludo ad uerbū quoq; orationemq; pertinent: non modo ad actionem: ut in eodem opere Cice. Sed & uos ab illo illudemini: & ipsi illū uicissim eludetis. Ludere etiam dicitur uersibus scribere: sed non fere nisi in opusculis: qualia sunt epigrammata: & hæc opuscula dicuntur lusus: & hoc ita sentire summos auctores annotaui. Alludere est cum aliud dicimus ad aliud latenter referre sententiam: ut Virg. Actiaq; iliā celebramus lit tora ludis. Dum. n. narrat ludos Aeneæ: alludit ad Augusti uictoriam: qua contra Antonium in his locis potitus est. Ludus item differt a lusu siue a lusione. Ludus. n. tum periculum: tum spem sibi p̄positam habet. Lusus nihil præter meram uoluptatē. Itaq; q̄ pila: q̄ troco: q̄ tesseri: q̄ etia quocūq;

genere taloz delectationis gratia ludunt: lufumq; potius q̄ ludum exercent. Cice. Ex multis Iufionibus nobis fenibus talos relinquunt & tefteras: de uoluptate uidelicet fenili locutus eft: non de fpe lufucri: cuius fpei gratia pleriq; ludunt. Ideoq; ludum talarium dicimus: non lufum: & ludum aleæ: q̄ et lege phibetur. Quidam etiam hunc lufum fcolam ipfam: ubi & piculum: & fpes eft: & certe laboratq; uapulatio: ut Dionyfius tyrannus regno eiectus: factus eft ludi magifter. Et Camillus ludi magiftrum difcipulos hoftibus pdentem: eisdem pueris in urbem ufq; cædendum præbuit. Eft igitur ludus tū aliæ quarundam artium: tum fcola grammaticæ: quam riualem fcientiam dicimus: q̄ in triuuiis & compitis docetur. Hoc ideo admonui: q̄ qdam impiti triuuialem fcientiam appellant grammaticam rhetoricam: dialecticam: quadriuialem alias quatuor liberalium artium. Ludus igitur ut dicebam: ē aliæ quoq; artium: ficut muficæ: ut apud Teren. de fidicina: quæ quottidie difcebat in ludo de grammaicæ fcola: ut mea fert opinio: magis q̄ rhetoricæ itelligit Cice. de ora. cum inq;: Hoc in ludo nō præcipitur. Faciles. n. cauſæ ad pueros deferuntur: Et ftatim poft: Hæc eft in ludo cauſæ fere formula. Nam ut inq; Quin. Rhetores fuas partes omiferunt: & grammatici alienas occupauerunt. Si qdem grammatici alienas occupauerunt. Si qdem grammatici latini et rhetoricam docent. Quod i dicant ipſius quoq; Cice. uerba: cum pueros: non iuuenes nominat. Ludus armoz: q̄ idem ut ſentio gladiatorius dicitur: ubi difcunt gladiatores: apud Quin. Quid me diu piratæ in carcere retentum: q̄ diuitem illis pmiferam patrem: in ludum uendiderunt tanq̄ decepti: Et iteꝝ Et inter dedita noxæ mancipia contentiffimus Tyro gladiator: ut nouiffime pderem calamitatis meæ inocentiam: difcebam quottidie ſcelus. Ludos tamen gladiatorios frequentius q̄ ludū dicimus. Quotiens unum pluraue paria gladiatoroz ad ſpectaculum pugnatura pducuntur: quæ res munus gladiatoroz appellatur qa populo tanq̄ munus donatur: & q̄ donat: munerarius: & q̄ familiam gladiatoroz habet: gladiatorozq; domi in difciplina: & ut dixi: in ludo exercet ac poſtea uendit: lanifla. Vocantur at ludi gladiatorii: ficut ludi apollinares: ludi circēſes: ludi ſæculares. Nā ſpectula publica utiq; in honorem deorum ludos antiq̄ uocabant ut non abſurdum fit ſolemnitatem in natali die ſanctorum: præfertim cum apparatu illo & pompa ludos uocari. Nam quo alio nomine uocemus illam ſpectaculi exhibitionem: qualis fit in multis italiæ ciuitatibus: & ut audio: in multis aliis puinciis? Hæc de ludo & ludis hætenus: De lufu quoq; aliquod afferatur exemplum. Qui. Nec me offenderit lufus in pueris: eſt & hoc ſignum alacritatis. Et iteꝝ paulopoſt Sunt etiam nonnullis acuedis pueroꝝ ingenis non inutiles lufus.

Libertas in loquendo agendoue: & qd fit licentia. Cap. cxcviii.

Libertas in accipiendo accipitur in bonum: cum q̄s non timide quod ſeruile eſt: ſed ingenuè & libere: hoc eſt ut libere hominem decet: loq̄tur. Licentia uero in malum: quando hac libertate utitur ufq; ad temeritatem & pccitatem. Vnde Quin. Et quæ in aliis inq; libertas eſt: in aliis licentia uocatur. In agēdo ſimili quoq; modo: ut libere fecit: libere egit i. digna libero homine. Cice. Sæpe de libere dictis ac factis loq̄tur: & de licentia Clodioꝝ queritur. Quin. Porro q̄ confeſſum defendit: non abſolutionem ſcleris petit: ſed licentiam. Teren. Deteriores omnes ſumus licentia. Eſt autem huius nominis ſignificatio impunita quædam facultas agendi qcqd uelis: de facto loquor. Nam de uerbo non dixi: quod dubitationem nō habet. Ideo hoc modo dico: q̄ uidetur uocari poſſe in dubium de facto. Si qdem Salu. in iugur. ita ait: Romam legatos ire iubet agendaꝝ reꝝ & quocunq; modo componēdi licentiam illis pmittit quod nescio an in malum accipi debeat: quaſi ut male & cum damno atq; dedecore regis poſſint cōponere: quale eſt Quiri. An exiſtimas hanc legatis dari peccandi licentiam: ut quæcunq; ſclera in eo officio commiſerint cum his omnibus hac una lege decident? An etiam in bonum ut ſolent dicere iuriſconſulti: data eſt mihi licentia eundi redeundi: qualiter etiam pleriq; eccleſiaſticoz ſcriptoz locuti ſunt.

Inter indulgentiam & ueniam

Cap. cxcix.

Indulgentiam uulgo nunc accipiunt p uenia: ut indulgentiam tibi deus tribuat: uel deus tibi indulgeat: quod q̄s neget dici non latine. Indulgere. n. eſt concedere: & ut ſic dicā: obſequēter delicateq; tribuere. Cuius rei admōeri certe debuerāt illo trito uerſu nescio cuius: ſed certe inter minutos auctores latiniffimi: & quo mille annis nemo carmen ſcripſit elegantius. Indulgere gulæ noli quæ uentris amica eſt. Nunqd in gula nequaq̄ miſericordes iuuenur eſſe anteq̄ peccauit: an n̄ committam: ut illa peccet? Quin. Mollis illa educatio: quam indulgentiā uocamus: neruos omnes: & mentis: & corpis frangit. Non ergo indulgentia pro uenia accipienda eſt. Eſt. n. uenia remiſſio culpæ: ut idem peccaui & ueniā peto: & errare hominis eſt: & ignoſcere patris. Melius q̄ e contrario ueniam p indulgentiam accipiunt: ut Virg. i. ænei. Orātes ueniam & templum clamore petebant. Et Cice. p Archia: Dabit mihi hanc ueniam. i. indulgebis concedetiſq; mihi hoc: ſi forte peccaui. Nam apud hunc uix unq̄ indulgentia reperitur. Teren. Da pater ueniam: ſi ne te exorem. Hæc duo pro utroq; poſuit: ideſt da ueniam: & ſine ut hoc etiam ſi improbum ſit: abſte impetrem: & cum uenia tua dixero: hoc eſt ſiqd erro: tamen cum pace tua: & ut iſti loquuntur: cū licentia tua dixero. Frequenter legimus facio tibi poteſtatem eundi & redeūdi: quem in modū mal-

rem ego dicere: q̄ do tibi licentiam. Porro dare potestatem plus est q̄ facere potestatem: Est enim dare potestatem: rem alterius arbitrio committere Ex hoc ueniam dare admoneo: ut dicam de pœnitere: quod nonnq̄ pro pudere siue tædere accipitur: ut Liui. lib. i. Nec me eorum sententiæ esse pœnitet. Cice. de senectute: Num igitur si ad centesimum uixisset annum: senectutis suæ cum pœniteret. Vir. Nec te pœniteat calamo triuisse labellum: quod quidam exponunt p̄ pag. uideatur.

Inter ambitum & ambitionem.

Cap. cc.

Ambitio in animo ē: ambitus in actu. Nam qui præter modum cupit aut honores: aut laudem: ambitione peccat. Qui uero dilargitur pecuniam suam: aut populo muneribus ludisq; blâditur: aut cæteris artibus quæ legitimæ non sunt: ad publicos honores tedit: ambitum committit: cuius similis est quam hodie symoniam uocant a Symone mago: nisi q̄ hanc tantum in rebus sacris uolunt esse. Ambitus ab ambio uenit: siue is qui non suæ uirtuti cōfidit: non recte graditur: sed per circuitum: siue q̄ romani qui honores peterent: singulo circuibant prehensantes rogantescq;: ut se in suffragiis adiuuarent: siue q̄ qui pro adipiscendis honoribus solliciti sunt: eum rogant exordio quoq; longiore & uerborum circuitu utuntur. Hæc omnia quæ ambitus facit: ambitio facere compellit: a qua ambitiosi dicuntur: non ab ambitu: nonnq̄ habitus p̄ effectu ambitionis accipitur apud Quin. Siue pro spe quadam fauoris: & quasi captatiōe misericordiae: ut si iuuenis innocentissimus iudices uti uellent ambitu tristissimæ calamitatis: poterat allegare uobis amissam cum oculis cogitationum omnium temeritatem. Ad hoc etiam ambitiosus dicitur ut apud eundem li. vi. Non sum ambitiosus in malis: nec lachrymarum augere causas uolo: utināq; esset ratio minuendi Qui. li. ii. de ponto. Sed tamen hoc factis adiunge prioribus uinum: Pro nostris ut sis ambitiosa malis.

Vicus quid significet.

Cap. cci.

Vicus pars urbis: diuisa est enim urbs in uicos: quasi in membra minora: sicut Subura: Carinæ: Aesquilie uici Romæ: ut opinor erant. Nam regiones circa uiginti fuerant: hodieq; tantum tredecim seruant nomina. Vici autem & olim: & nunc ultra mille: extra urbem uero frequentes: uillæ ac frequentes domus instar uici urbani uicus uocantur: si modo suburbanæ nō sint. Tunc nanq; suburbana dicuntur plurali quidem numero. Nam singulari significat prædium in suburbanis: ut suburbanum meum: & suburbana mea: si plura sunt: quale est in similibus: ut sui in Cumano: i Tusculano. i. in fundo meo cumano: & prædio meo tusculano: eramus in Formiano tuo: Pompeiano Varronis. i. in uilla tua & Varronis. Cæteræ ut ad rem redeamus. Hic uicus paganus fere muris caret. Nam si haberet muros castelli non ē acciperet: quo a castrum descendit: quo significatur locus muris munitus. Et ut Seruius ait urbs. In plurali notum ē appellari locū: ubi milites tentoria fixerunt. Quāq; uariis mos est castrametandi. Veteres solebant illa uallo fossaq; circumdare: & aliis pro natura loci munitioibus. Oppidum omnis urbs est præter Romā: quæ peculiari nomine urbs uocari cœpta: fecit ut cætera urbes oppida uocaretur. quia iam ipsa oppidū amplius non est. Vnde dicitur urbs: & oppidum cum alii dixerent: tamparum attinet de ethymologia disputare: quæ plærūq; fallax est: & in primis nisi fideli fundamento nitatur friuola. Vicinia autem non tam homines: qui eundem incolunt uicum significat: q̄ qui prope domum tuam habitant. Vicinitas autem non homines: sed propinquitatem proprie quidem uicinatorum. Abusue uero etiam cæterarum rerum: nonnq̄ continens pro contento: ut laudandaue potius amanda uicinitas.

Commentaria quid sint.

Cap. ccii.

Commentarii nomen quid significet: tertio declamationum li. Seneca declarat: cum dicit Sine commentario nunquam dixit: nec commentario contentus erat: i quo nudæ res ponuntur. Et Cice. in Bruto: Non est oratio: sed capita rerum & orationis commentarium Paulo plenius. Et Quin. Plærūq; at multa agentibus: ut maxime necessaria & utiq; inertia scribant: cætera quæ domo afferunt cogitatione complectantur: subitis ex tempore occurrunt: quod fecisse. M. Tullium i suis commentariis apparet. Sed feruntur aliorū quoq; & inuenti forte: ut eos dicturus q̄sq; composuerat: & in libros digesti & causæ: quæ sunt actæ a Seruio Sul. cuius tres orationes extant. Sed hi de q̄bus loquor commentarii: ita sunt exacti: ut ab ipso mihi in memoriā posteritatis uideantur eē compositi: Per hæc Quint. uerba colligitur non modo id quod dicebam: simulq; in plurali hoc nomen esse generis masculini. cū in singulari sit neutri: de quo mox et dicā: uerū et cōmentarios idem esse quod libros: quod Ci. confirmās. iiii. li. de finibus dicit: Tu ipse cum tantum librorum habeas: quos hic tandem requiris commentarios quosda inq; aristotelicos? Tum. ii. de ora. Tres patris Bruti de iure ciuili libellos tribus legendos dedit: Ex libro primo forte euenit & cætera. At statim post. Vbi sunt hi fundi Brute: quos tibi pater publicus commentariis consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet: quartum librum composuisset: & se in balneis locutum cum filio scriptum reliquisset. Ecce eandem rem tribus uocabulis Cicero declarauit: libellis: libris & cōmentariis. Quare ita sentio oēs commentarios libros esse: sed noui cōtinuo libros cōmentarios. Nāq; ubi res sunt late diffuseq; explicatæ: & nō breuius q̄ poterat tractatæ: libri tantū sūt: nō

commentarii. Vnde Cæsaris cōmentaria: in qbus ad exequēdam historiam aliis uidet̄ subiecisse ma-
teriam: q si fuerint singuli cōmentarii uel cōmētarius: uel liber dicetur. Liuius. xlyiii. Quæri iussit
ab eo: quem de his rebus cōmentarium a patre accepisset. Cum respondisset accepisse se nihil prius
nec potius uisum esset: q̄ regis ipsius de singulis respōsa accipe libꝛe poposcerūt. Si plures: primus &
secundus cōmentarius: non primū & secundum cōmentarium: ut Hircius siue Oppius qui accessio-
nem adiecit Cæsaris cōmentariis: ait. Proximus alterue cōmentarius: nunq̄ cōmentariū ita mi-
hi annotasse in magnis auctoribus uideor. Quidam tamen aliter faciunt utiq; in alia significatione
quæ ē ut sentio: expositio & interpretatio auctorum utroq; genere promiscue utentes: ut. A. Ge. Est
adeo pbi grāmatici cōmentarius satis curiose factus. Et itez. Nonnulli grāmatici qui cōmentaria in
Vergilium cōposuerunt. Et itez quoq; noster Scaurus in primo cōmentariorum: quos in Gorgia
Platonis composuit scriptū reliquit. Boetius: Quod in his cōmentariis diligentius expeditum: q̄
nobis in eiusdem Ciceronis topica scripti sunt. Et itez: Quo autem mō de his dialecticis locis dis-
putetur in his cōmentariis: quos in Aristotelis topica a nobis translata cōscripsimus: expeditum est
Quidam etiā talia huiusmodi opa cōmentum uocauerunt: ut Nigidius: Donatus: Priscianus: aliiq;
nonnulli. Seruius cōmentarium: cōmentariosq; pro homine accipe uidetur: cum inquit in. vii. aenei-
dos dicit quidā cōmentarius: connexa legendum. & in geor. primo. Supfluo mouent quæstione
commentarii.

Cœnaculum & cœnatio quo differant.

Cap. cciii.

Oenaculum locus ad cœnandū in loco superiori: Cœnatio locus ad cœnandū: sed in imo
potius. luue. Et argentē recipiat cœnatio solem. Verūtamen cœnaculum nō tam p loco
cœnādi: q̄ pro pte domus superiore accipit: quæ frequenter hospitibus ad hitandū locari
solet: q̄ totā domum cōducere nō possunt: & pte inferiore: siue illa taberna: siue officina
sit: non hēnt opus: cuius rei proferre exempla: nisi abunde Varro sufficeret: dicēs: Vbi cœnabāt: cœ-
naculū uocitabāt. Postq̄ in superiori parte cœnitare cœperunt superiores domus uniuersa cœnacula di-
cta. Postq̄ ubi cœnabāt plura facere cœperunt.

Inter epulas & epulū dapesq;.

Cap. cciiii.

Epulæ sunt cibi in misterio hoīum & in nostrū usum compati. Epulā solenniores quædā
epulæ: & ppe publicū cōuiuuium in propatulo numerosi ciuibus exhibitū siue in dedica-
tione templi alicuius: siue in honorem deoz: uel in magnificentiæ ostentationē: siue in
funere magni alicuius uiri: Cui simile ē quod hoc tpe fit: cū publice pascimus paupes: p-
sertim in mortibus ppinquoꝝ: quod uel idem ē pene: qd̄ parentare: si Hieronymo credimus: q̄a in
iii. li. i. Hieremiā inqt: Hoc autē & ingentibus ferre cibos & pparare conuiuuium: quod græci περιλυ-
προν uocant: & a nostris uulgo appellantur parentalia: eo q̄ parentibus iusta celebrentur. Dapes uo-
lunt esse uel deorum: uel nostrorum in sacrificiis deorum.

Seges & fruges quid differant inter se.

Cap. ccv.

Eges ē eoz seminum ex quibus conficitur p̄is nondum demessa: nonnunq̄ cōtentum
p̄ continente usurpantes: ipsam humū accipiēda ipsa semina subactā segetem uocamus
ut Vir. Illa seges demū uotis respondet auari Agricolæ: bis quæ solē: quæ frigora sentit.
Fruges uero qcqd̄ ex fructu terræ in alimoniā uertimus. Liuius: Eā gentem traditur fa-
ma dulcedine frugum: maxime uini noua tum uoluptate captam. Idem: Non arbore frugifera nō la-
tis in spem relictis. Plin. Indicem dedit de arboribus frugiferis.

Inter sementem & messē quæ differentia sit.

Cap. ccvi.

Sementis ē fatio: siue ut sic dicā seminatio. Liuius: Capani sementē facere possent. Mitior
q; quare cū in aliis locis apud Hieronymū plurimus: tum in geneleos principio semētis
p̄ semine positū ē. Messis tū ipsa messio ē: tū seges iā matura. Cice. de ora. Qualē semē-
tem feceris: ita metes.

Malleolus a sarmento quo distet.

Cap. ccvii.

Alleolus a sarmento sic distat: ut ps a toto. Est enī malleolus: ut placet Columellæ i r no-
dū mallei rostra habēs aptus plātationi. Quādo autē arefacta sarmenta sunt: cū malle olis
igni reseruata idifferēter uocant̄. Nā & Annibalē legimus sarmēta cornibus bouū alli gas-
se atq; incendisse ut hostes falleret: & nonnullis ciuibus romanis q̄ domos haberent t ple-
nas malleorum: ad capitolii uel urbis incendia fraudi fuit.

Arbor a frutice quomodo differat.

Cap. ccviii.

Arbor a frutice ita differt: ut frutex ab herba. Est. n. frutex q̄ ad iustā magnitudinem i ar-
boris nō assurgit: & statura similis ē multis herbis: sed nō demorif neq; arefcit ut herba:
sed perennis ē. Inter frutices & soboles quoq; illa arbor: & plantula. Ab hac frutice ri uer-
bū: quasi fruticem renasci ex arbore. M. Tullius ad Atticū: Excisā est. n. arbor: nō t uulla
Itaq; q̄ frutice ē: uides. Nā illud quod sæpe legimus fructificari pilum: trāslatū est.

Int ex aci-

Cinos iter & baccas hoc itereē puto: q̄ acini iter nos & baccas qd̄ iterfit. Ca. ccix.
fructus mūtiores arborū fructicūue dēsius nascunt̄: baccæ uero disp̄sius & rariūs. Inter
acinos. n. nūerant̄ uuæ: grana hæderæ grana sâbuci: grana ebuli: grana mali puni: i. addo
ēt moz & qcqd̄ hīs ē simile: iter baccas uero fructus lauri fructus oliuæ corni: i. oti quā

QuARTVS

fabam syriacā uocant:myrti:lentisci similiūq;Supra hæc at poma dicunt duntaxat qbus uescimur. Cerasum uero:uel ut Seruio placet Cerasiū: & prunū & mēspilū:poma nō acini neq; baccaē noiant. Glans in numere istorū non uenit.Siluestris.n.& pastio pecorū est. Castanea in nuce refertur. Vnde Vir. Castaneasq; nuce:sicut pinus:corylus. siue a loco auellana:amigdalus:iuglans:& siqua sunt his familia:nō poma dicunt: sed nuce. Nonnunq; acini & baccaē indifferenter ponunt: ut Virg. Sanguineis ebuli baccis minioq; rubentē. Inter crepitū:strepitū:fremitū:stridorē. Cap.ccx.

Crepitus sonitus est uiolentus ex impulsu resultans. Vnde increpare est cū eruptiōe uocis & inani sonitu rephēdere:cymbala tympanaq; crepitāt:ūde fit crepitaculū. Tubæ quoq; & cornua:similiaq; crepāt siue crepitant. Crepitus quoq; speciali uocabulo qd significet: malo me tacente minus notum eē:q̄ me dicente nimis. Strepitus fit ex corporū tactu: ex collisione regū:& multarū uocum in unum confusione:si modo nō sit imodicus. Tūc.n.dicit̄ fremitus:ut ex alto mari sonus fluctuum & i populo murmur. Vocant̄ etiam fremitus:q̄q; & indignantis & excandescentis:& quasi humanam uocē prae iracundia imitantis. Vox oratioq; fremitus dicitur. Stridor est acrior & quasi sibilans collisio. Strepitus tamē pprie pedum ambulantium manuūmq; aliqd̄ practantiū sonus est. Appellatur et̄ factus & pompa diuitiarū:quasi a strepitu comitātium: ut apud M.Fabium. Hic cum me euocasset subito crepidū totoq; fortunæ suæ strepitū circūstetisset.

Officium quid sit.

Cap.ccx.

Officium est uirtutis actio:quod græci $\pi\rho\sigma\sigma\eta\eta\eta\upsilon\upsilon$ uocant:uel ut latius explicē: p loco p pe;p rege dignitate:similibusq;. Inde illud est quod dicit̄ a multis in familia bene instituta. Et circumstant senatores Cæsarem sedentem in aurea sella officii gratia. i. honoris gratia: quē legatis Cæsariue exhibere debemus. Nihil.n.tam nos decet q̄ merenti uel honorē exhibere: uel opē ferre. Quo factum est ē:ut officia significant beneficia siue obsega. Vnde illud Cicerōis:Odiosum sane genus hominum est officia exprobrantium:quæ meminisse debet his q in quem collata sunt: non cōmemorare q contulit. Et illud Quint. Duxit me similis ætas: euicerunt officia: cœcepit fides amantem:odisse nō potui. Magistratus quoq; officii dicit̄:siue qd honoris cā factus est:siue opis populo ferendæ:siue qd ius suum cuiq;:& qd cuiq; debet reddat. Cæteræ et̄ artes quæ modo honestæ sint:suam actionem officium uocant:ut officium grāmatici:officiū medici:officium architecti.

Inter Histriōem & mimum.

Cap.ccxii.

Histrio q psonatus in scēna tragœdiās agit:comœdiāsq; uoce & corporis gestu. Mimus qui uel intra:uel extra scēnam gesticulatiōes quasdam exercet:imitaturq; mores hominum ac naturas præfertim obscœnæ.nam mimorū scriptorū res obscœnas amores tractāt Pri mimum e tulco quodam homine tractatum nomen esse Titus Lilius ac Valerius Maximus auctores sunt. Alterum e græco uenit $\mu\iota\mu\eta\sigma\tau\eta\sigma$. Mimi tam homines:q̄ poemata uocantur.

Actor & auctor quomodo differant.

Cap.ccxiii.

Actor & auctor ita differunt:q; actor dicitur orator q agit causam:q; gestū uultus & corporis agit. Vnde tum ipsa p̄nunciatio:tum oratio quæ habetur:tum oratio scripta:actio appellatur. Item comœdiis & tragœdiis. i. histrio qui agit gestus in scēnā:& quod huic generi simillimum est:q agit atellanas:& mimus omnis actor uocari pōt:& ptes comœdiæ actus dicuntur. Nam comicus tragicusq; poeta ipse est comœdiarū tragœdiarūq; conditor. Auctor at̄ est: ut sic dicam:factor. Nam factor in usu non est:nisi in qbusdam e græco translatis. Et illud quotidianum. Credo in unum deum patrem omnipotentem factorem cæli & terræ:græcæ est $\sigma\upsilon\iota\eta\tau\eta\upsilon$:hoc ē potam. At nos poetas cæterosq; oporū cōditores auctores uocamus:& ille q fecit aliquid opus:q egit bellum: peregit pacem:auctor est opis:auctor est belli:auctor est pacis:nunq; actor est. Quidam ori ginem eius græco repetunt $\alpha\upsilon\tau\eta\sigma$ sed a latino quoq; facilius formari pōt:nisi q; nullum latinum in or a supinis descendens est cōmunis generis:ut auctor. Nā cum est ab augeo:nisi modo unq; repit̄ auctor & auctrix facit:ut Serui oplacet sup Virgiliū scribenti. Idem sup Donati artē ita ait. Quærit̄ auctor utq; p se:an de uerbo oriā. Sed sciendū est q; a se nascit̄. Nā illud qd ē augeo nō nos deducat q; inde ueniat. Aliud ē.n.augere:aliud auctorē eē. Ego uero a Seruio nō oīo dissentio:cū huius uocis nō uideat̄ mihi origo eē:nec augeo:nec $\alpha\upsilon\tau\eta\sigma$ & inauditum ē significationis illius hic & hæc auctor eē. Nā nunq; aliud:q̄tū ego sctio:significat q̄ duo. Vnū qd dixi:& alterū qd ē huic simile:hoīem in quo ē uis:prās & dignitas:unde auctoritas dicta ē ut apud Liuiū dicit̄. Deceuerunt. n. ut cū populus regē iussisset: id sic ratū eēt:si patres auctores fierent:hoc ē auctoritatē ut aiunt:suā:& decretū in terponāt ratū habeāt:atq; ratificent siue cōprobēt. Et alibi. Maiores nostri nullam ne puatā qdē re agere foeminas sine auctore uoluerunt in manu esse pemptū fratū uiroūq;. Et auctores pupilli uocant̄:iquorū admistratiōe infirma ætas resq; eius sunt. Ideoq; filios regū pupillos sub auctoribus suis esse legimus. Vnde Paulus iurisconsultus:etiam si nō interrogatus tutor auctor fiat ualet auctoritas eius:cum se pbare dicit id qd agitur:hoc est. n.auctoritatē fieri. Et Pomponius. Et si de pluribus datis tutoribus:uniu auctoritas sufficiat:tāet̄ si tutor auctores. quare auctores sententiæ alicuiusq; cō

filiū uocantur hi quorū sniam consiliūq; securi sumus: etiā duces militū auctores uocabant. Vnde auctorare. Liuius li. xlyi. Signo suo impissas tabellas misit: & uero pignore uel ut auctoratū sibi p ditorum ratus ē: id est obligatum & subiectum. Et Valerius maximus lib. iiii. Auctorato socii officio. Sueto. li. iiii. de legendo uel auctorando milite ac legionum & auxiliorum discretione ex quo fit auctoramentum uel quasi obligatio nexumq; uel quasi stipendiū quoddā uel preciū cuiusdā militiæ ac pugnae actiōis: ut Quint. Nec difficilem sane sub illo pferim auctoramento habuisset missio nem: sed noluit gladiator uiuere. Sueto. Munus gladiatorū dedit: rudiarisq; quibusdā reuocatis auctoramento ceterū miliū. Cicero: Quorū ipsa merces auctoramentum seruitutis ē. Seneca li. vii. epistolarum. Nullū sine auctoramento malum. Auaritia pecuniam promittit. Luxuria uarias uoluptates: ambitio purpurā & plausum: & ex hoc potentiam: & quicquid potentia potest mercede te uitia sollicitant. Deniq; auctor nihil habere cōmune cum augeo: neq; con α ξα ω auctio pbat: quæ ē uenditio quædā in publico ac loco celebri: & hinc auctionari publice fere sub hasta uendere: nō ea quæ ad eum spectant: sed quæ ad supellectilem atq; ad alios usus: nec fere nisi quæ penes alium in usu fuerunt. Differt autem auctio uel auctus ab haustu: quia diuersam originem sortita sunt. Auctus enim est incrementum ab augeo descendens: ut & haustus ab haurio.

Pupillus quid differat ab orphano.

Cap. ccxiiii.

Pupillus est qui caret quidem matre: sed tantisper dum est in ætate: cui deus tutor. Orphanus qui caret patre præsidioq; paterno: & qui summopere desiderat illius opem: cum sine eo male habeat. Græcum tamen nomen ē non sane a ueteribus usitatum.

Triclinium quid sit.

Cap. ccxv.

Triclinium a tribus toris mensisue applicatum ē. ibi enim comedebat p̄cipue in cōuiuū accepti: cū res ipsa postularēt tres toros mensasue extrui. Qui autē huic ministerio p̄erat: architrachinū uocant. Quintilianus quidem triclinium uocat: quod Cicero cōclauē. Nam eodē conuiuū loco: ubi Simonides artē memoriæ traditur inuenisse: ille sic ait. Vix eo limen egresso tricliniū illud supra cōuiuas corruit: hic sic hoc interim spatio conclauē illud cōcidisse. Est igitur tricliniū cōclauē discubitoriū. Nā cōclauē generalius ē: q; etiā pars quædā in penetibus reōtor: in qua uel uiri colloq; uel mulieres confabulari solēt. Aulam autem: quod græcum ē nostri semp transferunt atrium. Nam aulam pro olla Plauto: uetusissimisq; dicendum relinquamus.

De penu.

Cap. ccxvi.

Penu ea omnia cōtineri dicuntur: quæ ad uictū pertinent: sed priuatim si mō domi recondita sunt ac reposita. nā locus ubi ista reponunt: Varrone teste penariū appellamus. Quæ uero ad uictum publicū spectant: sicut alio loco dixi: cōmeatus uocant: ut. Sed ex paucioribus cōstat: ut sumus diligentiores p̄ re priuata: q; pro publica. Fere nihil aliud cōtinet cōmeatus q; annonam: & quicquid annonæ uicem habere potest: q; ut iterum dixi: etiam priuatorum cōmeatus ē: nec annona tantum frumentaria Cicerone dicente libro secūdo de diuinatione. Aut si Epicuri de uoluptate liber rosus esset: putarem annonā in macello chariorem fore. nescio tamen an macellum non tantum pro loco ubi caro uenditur accipiatur: sed ubi & annona.

Ceruix: iugulus: & collum quid sint.

Cap. ccxvii.

Ceruix posterior colli ps: unde origo ē oibus neruis. Iugulus anterior: unde uox: halitusq; p̄cedit. Collum omnes p̄tes in solidum cōplectitur. Et quoniā nerui q; corpus ereptū rigidumq; faciunt: i ceruice sunt collocati. Dicimus hominē duræ ceruicis: q; si indomabile more ferociū bouum: uel q; ceruice erecta & rigida cōtumaciā quandā & rigore mentis p̄sefert: tanq; nemini caput inclinare uelit: tali noīe uocatur q; si duri capitis: duræq; metis. Ceruices etiam dicimus p̄ ceruice. imo in singulari nūero neminē atē Horēsiū dixisse. Quinti. est auctor. Similiter quoniā in iugulo mortifera statim plaga ē: præceteris mēbris: eademq; ps uulneri obnoxia: ad quam mucro inter arma ipsa facile subit a ueteribus dicebatur: petere iugulum: ferire iugulum pro eo quod est petere mortem: inferre mortem. Quintili. Initurusq; forensiū certan inū pugnā iam in schola uictoriā spectet: & iugulum petere: & ferire uiralia: aut tueri sciat. Cice. in uerrinis. Sua cōfessione induci ac iuguletur necesse est. Inter sinum & gremium. Cap. ccxviii.

Sinus ē intra pectoris brachiorumq; cōplexum. Inde sinus uestium: q; les erāt tunicæ romanorum: & mō quorundā religiosorum supra cincturā laxitas: illa uestis quæ cingulū operit. Littora quoq; curua & quasi brachiis mare aplectētia sinus uocamus. Gremium est intra cōplexum foemog; foeminūue: quo in cōplexu mulieres concipiunt. Et p̄ trāslationē gremium terræ appellāus cum semen suscipit: cōceptumq; retinet q; si uiuentē foetum postea parit uira. Quare cū lactantē infantes: ad sinum admovent: pueri uero iā facti a sedentibus matribus utiq; cum illis bladiunt: & ad gremiū excipi solēt: ut Virg. De Cupidine sub imagine pueri Alcanti: Hæret & interdū gremio fouet inscia dido. Quinetiā matres: nutricesue cum sup genua collocāt infan tem: aut extremis uestibus repositum: & ad uterq; usq; sublatum gestāt: in gremio magis q; in sinu tenere aut gestare dicunt: ut idem de eodem: Et foetum gremio dea tollit in altos Idaliæ lucos.

Socium socio dici: comitem comiti raro.

Socius socio dici: comitem comiti raro. Ocius socio dici: comes comiti raro dici. Namq; socius est par: comes uero minor quippe sequitur & ducem habet: ut Cic. Non comitem se inquit: sed ducem praebuit. & alibi. Neque princeps tunc ad salutem esse potuissent: si esse alii comites uoluissent. Ideoque duces in bello quotiens milites alloquuntur conciliandae beniuolentiae gratia: non fere appellant comites sed socios conuocantes quodammodo ipsorum dignitatem cum illis: ut e diuerso cum eodem comilitones uocant comunicantes eorum conditionem atque sortem cum ipsis. Neque enim dux comilito est militum: sed milites inter se comilitones: ut ait Virgilius. Aeneas comites suos consolans ait. O socii. Et auctor ipse sua persona loquens de Achimeneide: inquit. Comes infelicis Vlyxis. Et iteque. Vno graditur comitatus Achaiae. Neque recte dixeris de Vlyxe & Aenea hunc esse comitem Achaiae: illum comitem Achimeneidis. Idem tamen ait. Arma deosque parant comites. Et iteque. Sacra suosque tibi commendat Troia penates. Hos cape fatore comites. Nunquid dii erant comites graecorum atque Aeneae: an duces? Certe dii penates comites erant confessione tum Aeneae: tum ipsorum quoque deorum. Nam primo libro. Aeneas ait. Victosque ex hoste penates Classe ueho mecum. Et in tertio dii aiunt. Nos te dardania incensa tuaque arma secuti. Nos tumidum sub te pensis classibus aequor: sub te. id est. duce te & te secuti sumus. id est. tui comites fuimus. Idem de graecis quoque dicendum est: & de eorum deis. Idem et de Sibilla & Aeneam: quomodo hinc modo illa dux erat aut comes: tamen quia sequebatur Aeneae uoluntatem Sibilla: & quasi ministras praebat: comes erat. Quia uero ducebat praemonstrans iter & declarans ea quae ille ignorabat: dux eadem dici: tam & si aliquando comitem pro socio dicimus: ut Cicerone in rhetoricis de illo uiatore: qui cum ante lucem surrexisset: comitem suum inquit inuocauit semel & saepius: cum de eodem antea dixisset in itinere: quidam proficiscentem ad mercatum quendam & secum aliquantum nummorum ferentem est comitatus. id est. insecutus. Quare peccauit tunc Priscus ad Iulianum scribens Tibi ergo hoc opus deuoueo ois eloquentiae praesul: ut quantacumque mihi deus annuerit suscepti laboris gloriam: te comite quasi sole quodam dilucidius crescat. Quid magis absurdum: quam quem dicas tuum solem: eundem appellare comitem tuum hoc ipso quod sol est: tum illi pro nomine sacrosancti uiri: qui dicit. Ebrietas est ois libidinis & intempantiae: superbia est comes odii: diuitiae sunt comites superbiae. Nam potius dicendum erat Libido & intempantia comes est ebrietatis. Sequitur enim libido & intempantia: ebrietas antecedit: odium comes superbiae est: superbia comes diuitiarum. Cicero. Est gloria comes uirtutis. Gloria enim sequitur honestatem: sicut umbra corpus. In eodem opere nupera quodam prodocto uiro. Illud iracundiam laudant comitem fortitudinis esse dicunt: emendatum sic erat comitem fortitudinis: ut sciremus uegete esse quod ait. Quintus dum librariorum incitiam sectari uolunt suam consententur. Idem Cicero alio loco. Cupiditas dicitur diuiciae comes: ois societas. Siquidem pacem sequitur dicitur cupiditas. Quid ergo si haec comes est illa dux erit? Dicemusque pax est dux cupiditatis dicitur: & ebrietas dux libidinis & intempantiae. Non est hic sermo quidem usitatus: sed potius per alia uerba: quoque tria nunc in mentem ueniunt: magister magistrae: mater patris: materies materiae: ut ebrietas magistra est libidinis & intempantiae. Superbia est mater odii. Diuitiae sunt materia superbiae: quibus tribus fere indifferenter uti possumus. In personis uero magis conuenit dux: aut in his rebus: quae personae sunt similes: qualis est fortuna: quae dea fingitur. Cicero non semel dixit fortunam non ducem: sed comitem fuisse quibusdam imperatoribus. Est praeterea: ut eo redeam unde egressus sum: alia differentia inter comitem & socium: quod comes est qui utrumque sequitur alterius dictum: socius praerunq; negociis seriisque rebus: & fortunae arbitrio subiectus: ut Caesar in commentariis: itaque Androsthenes praetor Thesaliam: cum se uictoriae Pompeii comitem esse mallet: quod socium Caesaris in rebus aduersis: omnem ex agris multitudinem seruorum ac liberorum in oppidum cogit. Uergete huiusmodi differentia aptior est inter socium & sodalem. Est enim proprie sodalis in rebus leuioribus ac saepe uoluptuosis. Qui. Quo tandem pateris animo: si delicatus adolescens praesertim splendidis opibus: uel ex aetate mores: uel ex fortuna traxissem: & tempestiua conuiuia & praesertim iocos: aduocata sodalium turba: solutus atque affluens agerem. M. Tullius. Epulabar modice cum sodalibus. Sodalitates enim me quaestore sunt institutae. Idem alibi. Ego Placium Laterensis & ipsum gratiosum dico: & habuisse in petitione multos cupidos sui gratiosos: quos tu sodales uocas: officio iam amicitiam nomine iniquas uitioso. Caius autem sodales inquit: qui eiusdem collegii sunt: quos graeci uocant A quo non sane discordat apud M. Tul. Antonius: qui

Norbanum quaestorem suum appellat sodalem. Comis est benignus homo & facilis: qui aliis non grauate inferuit.

Pompa & spectaculum.

Cap. ccxx.

Pompa omnis spectaculum est: sed non e contra. Pompa quidem in prosperis est: & in aduersis qualis est in triumpho & in funere: quasi quidam solennis apparatus & ostentatio. Cicero. Sed iam e pompa in ueram aciem descendamus. Virgilius. Ad delubra iuuat solennis ducere pompas. Quintus. Quid enim si respondere iubeas orbitatem cur in exequias totos egerat census: quod sibi uelit ille funebrium longus ordo pompae? Spectaculum uero est nunc illud quod spectatur: ut nocte pluit tota. redeunt spectacula mane. Nunc ipsa spectatio: ut O acerbum spectaculum. nunc locus unde spectatur: ut sedebat in spectaculis: & de spectaculis excitatus est.

Senecta & senectus; iuuenta & iuuentus;

Capi. ccxxi.

Senectia est senilis aetas; iuuenta autem iuuenilis; & ut quibusdam placet; dea ipsa melioris aetatis & iuuentutis; At senectus idem quod senectia. Iuuentus uero etiam frequentia iuuenum; non solum aetas. Senium quoque pro senectute accipitur.

Inter continentiam & abstinentiam differentia.

Cap. ccxxii.

Continentia & abstinentia ita differunt; quod abstinentia iustitia est. Continentia uero illa quae inter uirtutes quarta numeratur quae eadem dicitur continentia & modestia. Est enim haec cum a uoluptatibus nos continemus. Abstinentia cum abstinemus ab alienis; nulli uim afferentes; nihil cuiuspiam eripientes. Cicero; Si in nulla uoluptate continuerit in alia se effuderit; Rursus quoque beneficium est; quod te abstinueris a nefario scelere. Nonnunquam tamen indifferenter; ut apud Valerium Maximum titulus est de abstinentia & continentia; ubi exempla istarum uirtutum promiscua sunt; ut tamen sentio; continentiae poteris dare nomen abstinentiae potius quam ediuerso. Illud enim specialius uidetur; hoc generalius. Quemadmodum continentia putatur sub iustitia esse; uel ab ea non posse separari; illa uero sine hac frequenter est. Quare rite continentia uocatur abstinentia.

Pecus pecudis; & pecus pecoris.

Cap. ccxxxiii.

Pecus pecudis & pecus pecoris prope nihil differunt. Significaturque hoc nomine animal quod sub impio hominum ex pabulo terrae pascitur; ut bos qui taurum uaccamque comprehendit propter suum proprium significatum; equus; caballus uel asinaria potius operam exercet asinus; non autem onager nec lalisio. Mulus; qui proprie generatus est ex asino & equa. Nam himulus dicitur qui patre equo matre asina genitus est; quem quidam burdonem noiant. Camelus namque non tantum pascitur sub magistro; uergetiam in quibusdam locis inter armata & cuius significatio non modo ad matrem; foeminaeque pertinet; ut passer; ut aquila; sed cum genere foeminino nonnunquam iungi inuenitur; ut camelos foeminae; quale est bos; ut apud Vergilium; Ille meas arare boues. Quod ideo minus mirum est; quod lupus etiam apud Varronem & Ennium; & Fabium pictorem in genere foeminino reperitur; siue hic lupus lupaque significat; huic quoque similis est bubalus. Caeterum & ipsi cameli; & caetera quae enuenerunt armenta faciunt; licet quidam tantum uelint esse bouum; quasi ab arando armenta dicta; deinde sublata terra littera armata. Praeterea ovis marem foeminamque significat. Capra cum qua caper siue hircus; porcus; cum quo porca intelligitur; unde fiunt greges; ut grex ouium; grex caprarum; grex porcorum. Ouidi. meta. iiii. Mille greges illi totidemque armenta per herbas pascebant. Virg. iiii. geor. Haec satis armentis super praes altera cura. Lanigeros agitare greges; hirtasque capellas. Idem tamen de ceruis primo aeneidos dixit ibi; Hos tota armenta sequuntur. A tergo ut minos mirandum sit; si de bobus gregem dixit; ibi. Aut alii quam in magno sequitur grege; tamen ad distinctionem adiunxit magno; sicut Horatius adiecit mugientium in epodis aut in reducta ualle mugientium prospectat errantes; greges; quasi grex sit generalius nomen armentum uero specialius; & illud sine apposito de minutis pecoribus intelligatur cum apposito possit etiam ad maiora transferri; ut Cicero in philippicis. Fudit apothecas; cecidit greges armentorum. Haec omnia pecudes & pecora dixeris; quorum exempla tot sunt; quotiens hoc uocabulum reperimus. Veruntamen pecus pecoris nonnunquam reperitur pro multitudine pecudum siue pecorum; sed gregalium potius quam armentalium; ut Virg. Dic mihi Damoceta; cuium pecus; an Meliboei? Infelix o semper ouis pecus. Et alibi; Caprigenumque pecus nullo custode per herbam. Oui. meta. li. xiiii. Hoc pecus omne meum est; multae stabulant in antris. Multa silua tegit; multae quoque uallibus errant. Nec si forte roges possim tibi dicere quot sunt. Paupies est numerare pecus; de laudibus haec; Nihil mihi credideris; pensas potes ipse uidere. Ut uix circueant distentum cruribus uber. Sunt foetura minor tepidis in ouilibus agni. Sunt quoque praes aliis aetas in ouilibus haedi. Cur dixit multae; & haec; cum nullum genus antea noiaisset; nisi quod intellexit oues & capras; quae postea nominat. Cicero in Verrem; Noiat iste seruum; quem magnum pecoris esse diceret. Virg. tamen ge. iiii. ait; Pascitur itaque pecus longae deferta sine ullis hospitibus tantum campi iacet; omnia secum Armentarius aser agit. Armentarium pecoris dixit. Nonnunquam pecus pecoris significat ouem; nec solum nullo ubi haec animalia pecora dicuntur; uergetiam apud graues auctores; quoque est Plinius; qui libro octauo inquit. Est in Hispania; & maxime Corsica non dissimile pecori genus musinorum caprino uillo; quod pecoris uelleri proprius; quoque e genere & ouibus natus Praesici umbros uocauerunt; infirmissimi pecoris caput; & non longe post. Suis foetus sacrificio die quinto purus est pecoris die sexto bouum trigesimo. Quin. Cur in usum nostrorum saepe pecori lanae detrahuntur propter pecudes autem caeterae quod drupes ferae sunt; licet proprie uideantur ferae dici; quae feritate habent; ut leones; ursi; pardi; lupi; uulpes; haec quaecumque mansuetatae sunt cirenes uocantur; qualis caenis quoque nec pecus; nec fera est; licet sit natura ipsa non tantum fera; sed ferus; qualis elephas; siue quod usitatus est elephatus ad bella domitus; alioquin fera natura; de quo nomine idem quod camelo fortasse dici potest; quod & communis generis sit; & armatum faciat. Quidam suum domesticum tantum cicurim uocant. Ego potius aprum dixerim; quod ex fera cicuris est factus; nec aprum modo; sed etiam onagram; ceruum; capreolum; dammam; capream; leonem quoque; denique quicquid cicurari potest. Cicurare enim ut Varro ait; est mansuetificare. Quod enim a fero discretum est id dicitur cicur. Et ideo dictum cicur ingenium obti-

*Inleuamini
caput*

Q VARTVS

neo. i. in an suetur: innatum a cicro cicur uidetur. Cicrum dicebāt membranā tenuem quā est in malo punico discrimen. Hæc Varronis uerba confirmat Cice. ubi ait. Nam aliæ sunt seræ: aliæ sunt cicures: aliæ natantes: aliæ uolucres.

Collis: iugum: cliuus: promontorium.

Cap. ccxxiii.

Collis est ut ita dicā: monticulus: siue p se & a monte sepatus: siue pars montis. Iugū ut ita et dicam: ipsa arduitas montis: & p cliuis ac pna supinitas: cui similis ē in colle. Cliuus tamen mollis magis & clemēs: ut cliuus capitolinus: & cliuus q ducit ad ianiculum: cliuus mōtis Auentini: quos oēs scimus esse in urbe Roma: colles unde qdam uocant eam urbem septicollem. Et antigtus siebant festa quædam septimontalia. Liui. itaq; cū p Cassilinum euadere nō possēt petendumq; montes & iugum Caligulæ supandum. Et alibi. Quātū in altitudinem egrediebantur magis magisq; siluestria & plæraq; inuia loca excipiebant. Ut uero iugis appropinquabāt: q; rage in aliis lucis esset: adeo omnia contenta nebula: ut haud secus q; nocturno itinere impedirent. Promōtorium mons est in mari pminens: ut Pli. lib. xxvi. Promontoria aperiūtur mari: & rez natura agit in planum. Liui. lib. xxxiii. Aut aperiētib; classē p montoriis. Idem in. xly. Adiunctaq; insula Euboæa: & excurrente in altum uelut promontorium attica terra sita.

Officina & taberna.

Cap. ccxxv.

Officina est ubi opa fiunt. Taberna ubi opa ipsa cæteraq; merces uendicant. Officina est statuarii: fusoris: flatoris: cælatoris: excussoris: uitrearii: pictoris: sutoris: fabri: q; multiplex ē lignarius: & hic nō unius generis. Ferrarius nec hic simplex. Lapidarius q; & ipse in multis diuidetur species. Taberna uocaf lanaria: uinaria: olearia: & mille huiusmodi: undē opifices & tabernarii uocantur. Cice. p Lucio Flacco. Opifices & tabernarios: atq; omnem illā sæcem ciuitatum qdem negotii concitare: nec negauerim aliqd unum eundēq; locum officinā & tabernā esse: ut sutrina in qua calcei & fiunt & uendunt. Quædā igit artificia q; sola artificia sunt opificum: cætera quæstus & opæ dicunt. Sed quædam huiusmodi habent suum nomen: ut hæc ipsa sutrina sutoris. & lignarii pprie fabrica atrificis aurificina: cauponis caupona. tamen ea quæ unū uenditat: cauponam uocamus. Quidā malunt dicere coponam p loco. argentarii: argentaria: quod nomen qdam p artificio: & argentarium p artifice: q; idem est aurifex accipiunt atq; ita est in Hieremia. Titus at Li. Cic. Quin. cæteraq; omnis antiqtas p his accipit: qui uulgo campores dicuntur. non illos dico minutos: q; nummulari & menfari a nobis: collyuistæ a græcis dicuntur: q; idem trapezitæ uocari possent. Nā collyuistæ trapezas habent. Sed Plautus i gurguliōe trapezitā & argentariū p eodē accipit

Inter auem & uolucrem.

Cap. ccxxvi.

Vis est quæ oua parit: pennisq; est prædita: præter unum uespertilionem: qui utroq; caret: quattuorq; pedes habet: & seminius ē. Volucris est quæcunq; uolat: nec auis solum: sed illæ bestiolæ quæ minutiores: ut apes: uel pa: culcx: musca: tabanus: locusta: cicada. Quin. apes uolucres uocat. Et Plini. non semel hoc significat unde & Cupido uolucer dicitur.

Indoles quid sit.

Cap. ccxxvii.

Indoles est nō solū in pueris & adolescentibus significatio futuræ uirtutis: ut apud Quin. In primis annis laudaret indoles. Cice. Ut n. adolescentibus bona indole præditis sapiētes senes delectantur. Et Valerius titulum de indole fecit: nō tantum puerorū: dolescentiūq; exempla repetens: sed et in uiris: & qdem præsentis uirtutis: ut idem Cic. de offi. In qbus est uirtutis indoles commouentur. Idem p Cælio: Siquis iudices hoc robore animi atq; hac indole uirtutis ac continentia fuit. Liui. de Lauinia iam matre & post mortem Aenæ res administrante: inqt. Tanta in ea uirtutis indoles fuit. Lucanus: Indole si dignum latia: si sanguine prisco Robur inest animis: indole quasi generositate quadam nirtutis atq; animi. Liui. ad malam quoq; partem & ad muta atq; inanimata trāsfert loquens de Hannibale. Si cum hac indole uirtutum ac uitio: triēnio sub Afrubale imperatore meruit. Et alibi: Sicut in frugibus pecudibusq; non tantum femina ad seruandam indolem ualent: quantum terræ proprietatis cæliq; in quo aluntur generosius in sua qcquid sede gignitur: insitum alienæ terræ in id quod alitur natura uertente se degenerat.

Concio quid sit.

Cap. ccxxviii.

Concio est populi multitudo congregata: uel ex magistratus iussu: uel publici sacerdotis: uel sua interdum auctoritate & sponte proprie ad audiendum oratorem concionantem in bonum publicum: cuius etiam oratio uocatur concio. In priore significato est græce: *ἐκκλησιον*: quam nos pro latina uoce habemus: multiq; ecclesiam nescio quo iure ædes sacras appellant: cum cœtum hominum. sicut dixi: significet: non loca.

Aliud leges esse: aliud iura.

Cap. ccxxix.

Eges iuraq; scriptum sæpe inuenimus: ex quo dat̄ intelligi aliud esse leges: aliud iura. Sūt igit: leges aut principis: aut liberi populi: quæ a rege cōdunt: alterius cōsensus nō requirunt: quæ ad populū ferunt: quæq; sine eius iussu fere raræ non sunt: quia rogari. i. interrogari populus de his solet: rogationes et dicunt. Iura at̄ magis generalia sūt: siqdē & ius gentiū est & ius ci

uile. Nam ius naturale dicere quod oia animalia docuit: ridiculum. Appetitum coeundi atq; adeo: nocendi imbecilliori animali: spoliandi: occidendi: q; ius esse dixerit: ideoq; M. Tullius in libris officiorum: de iure naturali silentium egit: inter solos homines ius esse significans: idq; gentium esse uel ciuile. In rhetoricis tamen ius naturale statuit: sed quod in homines tantummodo cadat: cuius species sex esse uoluit: & religionem: pietatem gratiam: uindicationem: obseruantia: ueritate. Sed haec haec nus ius ciuile dicimus tam leges: q; plebiscita: senatus consulta: decreta principum: respo; prudentiu quod ultimum uelut interpretatio est supio;: quod q; p;itentur: iurisperiti nominantur. Qui legem uero fert ad populū: fere orator est: ut praesidio oratoris indigens: ut appareat quāto praestantior est orator: q; iurisperitus: cū hic sit quasi illius scriba: aut ille praceptor: hic pedagogus: ille dux hic ducis legatus atq; assecla. Quid dicā de iurisperitis hoc praestim tpe q; cum maximo ab illis consultis interuallo distent: se litteratorum artem tenere arbitrant: quorū q;ta sit eruditio: uel hinc colligi coniectura pōt: q; quotiens Pauli Ulpiani alio; q; testimoniū assumunt: legem nominant: cum longe sit aliud legem esse & habere uim legis: quodq; deformius est: unā legem in plures leges partiunt. Verbi cā: ad legem aquiliam: quotiens Scaeuola: quoties Papinianus: aliusue q; loq;ur: etiam si bina uerba: & quidem a superioribus dependentia: totiens nouam legem appellat: nō ab aliquo legislatore unam legem: sed ab infinitis interpretibus legum infintas leges esse iudicātes: etiam titulum de uerbis significatione non legem: immo leges appellant: quo quid absurdus.

Aceruus: strues: strages: sarcina quid sint.

Cap. ccxxx.

Aceruus minutag; pprie reg; est congeries: ut frumenti: ut leguminis: ut salis. Interdū etiā aliq;to maiore: ut aceruus scuto; apud Vir. & fere generale ad oia est: Strues at; pprie lignorū. Strages uero cadaue; intersectorū uno in loco: ac pprie iacentiu multitudo siue hūanorū: siue mutorū. Sarcia utensiliū & eorū q; ad cultū: ad ornātū: ad caeterū usū p;inent: ut sic dicam fascis quem q; in itinere faciendo cōportare possit. Sigdē milites cum castra mouere uolūt: sarcinulas colligere dicuntur: & q; in aliam domum imigrant: sarcinas suas componere. Res. n. nostrae domi cistis capsisq; cōpositas et sarcinas uocamus: ut apud Quin. Jacēt relictā sine haerede sarcinae.

Inter ministerium & mysterium.

Cap. ccxxxii.

Ministerium ministri pprie ē opa. Sed p; oī oratione quoq; accipit: ut de rege Latino Vir. Mcestusq; refugit Foeda ministeria. Mysterium uero graecū μυστηριον arcana quaedā res & pprie diuinis uiris sacerdotibusq; tātūmodo cognitū. Illud prius in numero plurali solet accipi p; ministris: sicut seruitia p; seruis. Nā seruitiū: aut seruitus ipsa: aut seruitutis actio ē: ut Dauus apud Ter. Ego Paphile hoc tibi p; seruitio debeo conari: manibus & pedibus: noctesq; & dies capitis piculum adire: dum p;sim tibi. Afferamus etiam in aliis exempla. Sal. Interea seruitia repudiara: quorū in initio ad eum magnā copiae concurrerat: q; opibus coniurationis fretus: simul alie num suis rationibus existimans uideri cām ciuium cum seruis fugitiuis cōmunicasse. Quin. saepe p; ministris ministeria dixit: ut ibi. Non torsit ministeria caeci: & officia pro officialibus & obsequia exhibentibus. Paulus iurisperitus teste Labeone ait Urbica ministeria dicimus: quae etiā extra urbem ministrare nobis consueuerunt. Vulpianus deniq; concubinam filios naturales alumnos constituit generali appellatione contineri: & siqua alia sunt huiusmodi ministeria L. i. lib. iii. Frumento nāq; ex Hetruria priuata pecunia per hospitium clientumq; ministeria empro.

Inter scurram & parasitum.

Cap. ccxxxiii.

Scurra est q; risum ab audientibus capat: non salua dignitate psonae. Parasitus qui omnia ad uoluptatem eius loquitur: in cuius contubernio est: omnia assentatur: omnia illius facta simul ac dicta laudat: nihil repugnat: nihil facere recusat uetris gratia: in quo summū bonum constituunt: quorum magna copia in principum domibus est.

Buccam & buccas pro eodem accipi.

Cap. ccxxxiiii.

Buccam & buccas p; eodem accipimus: oratores frequentius in singulari: unde illud usitatū dicā: Quicqd in buccā uenerit. i. in os: sed nō in labra: ut uulgus existimat Quin. pbātem: q; ait: Ore. n. magis q; labris loquendū est. Sed uulgus errat atq; fallit: cū legit buccā & duas buccas: in illis accipiens unum os: in his accipiens duo labra. Veg; ego ostendi os ipsū concantatem esse unde uox pdit: non oram liborū. Et. n. lu. cum ait. Bucca foculum excitat: non de extremitate oris: sed interiori pte dixit quae inflari solet uentumq; concipere. Et itez de tubicinibus loquens: Notatq; p; oppida buccae. De illa deformi utrinq; inflatione intellexit tubā inflantium: nō de labris quae latent cum tuba canit. Nā Hora. quoq; cum inqt: Vt Iuppiter ambas inflatus buccas: nō de labris locutus ē: quae inflari nō possunt. Quod Plautus aptius docet in penulo: Nescias utz; maiores buccae: an mammae sient. Quid at; buccae significēt: ex Plinio audiamus: simulq; qd malae sint qd genae: qd cilium. Eadem haec. n. eodem loco tractat is: praterq; q; alibi dicit buccae sinus: & iterum buccae immanitas. Ita lib. xi. ait: Sequar at; ipsius ordinem seriemq; libri: q; bus fragilia opimēta his oculis duri omnia talia & pisces & insecta nō habent genas: nec integunt oculos: oibus membrana utri modo translucida obtendit pauloq; post. Sed quadrupedibus in superiore tātum genae

In simili

*Struus
Strages
Sarcina*

*Ora quim magis
p; labris loquitur
est*

Q VARTVS

uolucris in inferiore ac paulopost; grauiori bus alituū inferiora gena cōniunt. At quadrupes quæ oua pariunt; ut testudines; cocodrilli inferiore tantū sine ulla uictatiōe pp præduros oculos extremæ ambitum genæ superioris antiq̄ cilium uocauerunt; unde sup̄cilia hoc uulnere aliquo obductum non coalescit in paucis humani corpis membris; infra oculos malæ homini tantū; quas prisca genas uocabant. xii. tabulæ; interdicto radi eas uetante; pudoris hæc sedes. Ibi maxime ostenditur pudor; intra eas hilaritatē risumq̄; indicātes buccæ; & altior homini tantū quem noui mores subdola irrisioni dictauerunt; nasus nō aliis aī alium nares eminent auibus; serpētibus; piscibus foramina tantum ad olfactus sine naribus & hinc noīa simog; filonum septimo mense genitis sæpenumero foramina aurium & nariū defuerūt; labra a q̄bus bochi labeones dicti. Ex his Plinii uerbis appet eam in uultu ptem uocari buccas quæ uento inflari solent; genā membranā illam quasi uestē qua oculi tegit; cōniuit. i. apif & claudif; hoc est. n. cōniuere. Malam uero iliud inter genā & buccam quasi rotundum in specie mali. Nā utrunq; horū uocabuloꝝ primam longam habet; malus uero mala malū primā breuem; cuius interior pars quæ oris hiatum efficit; ubi molares affixi sunt maxilla dicitur; nomen diminutiuum non re; sed uoce. Malam quoq; genam dicit Plini. idem fatef. Ideoq; dens illi intimus & ipsi genæ affixus genuinus dicit; q̄a maxime latet; ea re factum est iā tritum uetustate puerbium; genuino rodere dente. i. latenter p inuidiam carpe famam alterius; ut ille testaf. Nā ueteres tantum membranā illam oculi genam appellarunt; quā uetustatem a posterioribus seruata repimus; nec poetis modo; ut draconis genæ p oculis; continens p cōtento; & Seneca i tragœdia de Oedipo loquens inq̄. Et pirati sibi genas parentis; et continens p contento. Vex oratoribus quoq; ut Quint. de cæco loquens. Illa perpetua nocte clausæ genæ non custodierunt.

Pastio; pastus; pabulum; esca; pasco; pascor; uescor.

Cap. ccxxxiiii.

Altius uidet significare cibum. Sed tamen potius ad alimenta pecudum prinet; quæ pasci diximus; q̄q̄ suaapte natura significabat ipsam actionē pascenti; nunc frequentius cibū. pastus homini cōpetit. Varronis liber de re rustica indicem habet de uillaticis pastionibus uidelicet quæ ad Bruta prinent. Ci. tuscu. li. v. Cū oblectatiōe sollertia; q̄ ē unus suauissimus pastus animog; Pabulum & pecudū q̄dem; & tamen aliog; quoq; Brutog; q̄tunq; ego sentio; magis cibus herbaceus feniceusq; ac palleaceus stramentaceusq; similiūq; q̄ ex seminibus. A pasco. n. & hoc descendit; sicut pastio. Escam antiq̄ accipiebant et quod dabatur auibus piscibusue ad decipiendum nō solum p cibariis humanis aliorūq; animalium. Quomodo. n. pasco neutrum; & pascor deponēs idē significant; Pris. uiderit; q̄ hoc sibi psuasit. Est. n. pascor; comedo & uoro; semp; regit accusatiuum. Illud uero sine accusatiuo; ut pascentes seruabit Tityrus hædos. Proprie pascere bestiarū ē; sicut uesci hominum; nisi q̄ hoc regit ablatiuum; & aliquando potum quoq; complectitur ut Anacharsis apud Ciceronem; Carne; caseo; lacte; uescor; pro quo significato nō recte dicam carnem; caseum; lac pascor. Aliud est ergo pasco & pascor; aliud uescor.

Gemma uolax etc

Passor: comedo & uoro

Inter incolam & inqlinum; item inter incolam & accolam.

Cap. ccxxxv.

Incola q̄ in alterius regione habitat; & in aliena ciuitate atq; repu. Inqlinus q̄ i alieno priuato; pprie tamen in cōducto; siue in urbe; siue ruri. Cic. de offi. Peregrini & incolæ officium est nihil præter suum negocium agere; nec esse in altera repu. curiosum. Idē in Philip. Quæ in uilla ista ante dicebant; quæ litteris mandabant; iura po. ro. monumēta maiog; oīs sapientia ratio oīs doctrina. At uero te inqlino; non domino personabunt oīa uocibus ebrion; hoc est in quo incola differt ab inqlino. Rursus incola ita differt ab accola; q̄ incola q̄ in loco; accola q̄ ad locum habitat. Ideoq; q̄cunq; iuxta aquas sunt; accolæ dicuntur; nec refert in suo; an in alieno; ut accola Vulturii; accola Padi; accola Rhodani. At q̄ in montibus domos urbesq; positas habent; incolæ dicuntur; qui iuxta montes; accolæ. Nec immerito legēdum illud in psalmo. C. iiii. Et Iacob incola fuit in terrā Cham; non autem accola; cum quo uox etiam græca consentit $\alpha\rho\rho\kappa\eta\sigma\epsilon\nu$. li. cet multis aliis in locis apud Hieronymum quoq; hoc uocabulum reperitur sic positum.

Campus & ager.

Cap. ccxxxvi.

Ampus est planities terræ ampla & grandis; ideoq; spaciōsæ plateæ aræue; campi nomē accepunt. Vnde Romæ cāpus martius. Nā locus huiusmodi angustior uocat. area. Ager uero tū circuniectum ipsi urbi territoriū; ut ager cāpanus; ager leōtinus; ager saliscus; tū locus in rure quē colimus; siue arando; siue cōferendo. Nā is q̄ ferit frumentis; aruum noīatur. Vex in hoc secundo significato habet pluralem numeꝝ; ut oēs agros ciuium depopulatus est In priore nō habet duntaxat dū loq̄mur de singularium urbium territoriis. Non. n. dicas recte sic; Antonius dedit militibus suis agros campanos & leontinos; nā hoc pacto nō cōplector nemora; saltus; pascuā desertos mōtes. Sed sic potius dedit militibus suis agros cāpanum & leontinum. i. agꝝ campanū & leontinum; quo q̄dem modo oīa complector; quæ in territorio illo sunt; Ager et flumina; lacus; cæteraq; oīa includit.

Silua & lucus saltusq; ut differant.

Cap. ccxxxvii.

Ilua & lucus; saltusq; sic differūt; q̄ silua generalius nomen ē; p̄terea solet eē cædua. Lucus nequaq̄ cædiuus ē; q̄n potius manu cōsitus religiosusq; atq; uel alicui deo; uel alicuius hoīs

cineribus consecratus. Ideoq; aut circa delubra numinum: aut circa sepulchra uiroz positus est. Satus vero filua inuia: nec transeuntibus peruia: in quo pasci atq; aestiuare pecudes solent: aut si locus aereq; patiatu hyemare. Nemora autem uoluptatis causa comparata & plena amoenitatis.

Inter femur & femem ac coxam.

Cap. ccxxxviii.

Femora partem illam anteriorem significant; femina partem anteriorem molliorēq; quae se contingunt: uel femora partem anteriorem: femina posteriorem. Liui. lib. xxii. Quosdam & iacentes uiuos succisos foeminibus poplitibusq; inuenerunt: a quo conficitur nomen femoralia siue foeminalia. Vtroq; n. modo scriptum repio pro brachiis: dicitur tamen nomina tuius femem non reperiri. Coxa pars supra femora uertebraeque ipsum: quotiens uitiatum est aut os illud quod in uertebro uoluitur fractum: coxa uitiatu fractaue dicitur.

Crimen: flagitium.

Cap. ccxxxix.

Crimen non modo p delicto: sed p ipsa et criminatione. Ci. in philip. Haereditatem mihi negasti obuuisse: utina hoc tuum uege crimen eet. Flagitium pprie in libidine: quasi flagris dignum crimen: sed p caeteris quoq; peccatis accipit: nec tantum turpibus: uege his et: quae p negligentiam: imprudentiam: obliuionemq; committuntur: ut idem in bruto. Tantam ne fuisse obliuione inqt in scripto: praesertim ut ne legens qdē senserit: q̄tum flagitii admisisset. i. erroris.

Vectigal: foenus.

Cap. ccxli.

Vectigal non solum ex publico: uege etiam ex priuato capitur: ut in paradosis Cicero. Ex meo tenui uectigali capio ego ducenta. Et itege. Non intelligunt homines q̄tum uectigal parsimonia est. Paulus: Caesae arundinis uel pali compedium si in eodem fundo uectigal esse consueuit ad fructuarium pertinet. Ex omni tamen praedio uectigal est. Foenus uero ex solo ipso: nam dicitur naturalis fructus terrae foenus. Postea autem ad usuram translatum: quasi pecunia p se fructum pducat: sicut terra.

Luctus.

Cap. ccxli.

Luctus est dolor q̄ exterius proditus: uultu ipso atq; aspectu: saepe ille ipse habitus uultus atq; uestis luctus est. Vnde secundo bello punico post cladem illa cannensem cesuerunt patres conscripti: ne foeminae ultra. xxx. dies in luctu essent: non uidelicet ne essent in dolore. Non. n. imperare dolori possumus: sed i illo lugubri habitu. Et matronae Iunium Brutum an no luxere: tantoq; tempore item. P. Valerium.

Ocium.

Cap. ccxlii.

Ocium uacatio a labore: quod notum est: cuius contrarium est negocium: sed qa his q̄ studiis opam dant: necesse est ut no negociosi sint: factum est: ut ocium p litterario studio accipiatur: ut Quint. Ingrendo scribendoq; talia: consolemur ocium nostrum. Non desiderat ocium consolatione: sed labor. Ergo p labore studii ocium accepit Ci. Quid dulcius ocio litterato. i. studio: & ut ita loquar: negocioso ocio tale quid habet apud graecos οκολη.

Inter amorem & charitatem penuriamq;.

Cap. ccxliii.

Amor genus est: charitas species. Illud ad oia ptinens: hoc at ad hoies. Demum & qdem p dignitate ac qualitate psonae maxima qdem charitas debet parentibus: pxima filiis & deinceps reliqs. Charitatem et p penuria accipimus: sed frumenti qdem & annonae charitatem dicimus. Penuriam uero uini: aquae: pabuli: pecoz: uiroz: caeterarumq; huiusmodi rege: uel penuria est: ut sic dicam: carentia omnium rege. Charitas uero quae contraria est utilitati. Ideoq; Pli. iunior ait accessisse agris suburbanis charitatem: & Quint. cum ait: Ita q; charitas annonae: rae frumentum caedes ac direptio pecoz: idem est ac si dixisset charitas annonae: penuria frumenti.

Bellum: praelium: pugna: certamen.

Cap. ccxliiii.

Bellum est tum ipsa pugna: tum torum tps: quo in militia sumus: quam illiterati guerram uocant: Praelium ipsum tantummodo armoz certame. Nam & pugna certamenq; et citra arma fit. Interdum et fit nudis uerbis.

Seditio: factio.

Cap. ccxlv.

Seditio uel a seorsu sedado: uel ut Ci. placuit: a seorsum eundo dicta tuc est: cu populo se cu discordante res ad manum uocat: quale ciuitatis statum Vir. describit: dices. Ac ueluti magno in populo cu saepe coorta est Seditio: sauitq; animis ignobile uulgu. Iaq; faces & saxa uolant: furor arma mistrat. Similiter dicit seditio in exercitu: in classe: i scola: & si qd est tale. Factio e diuisio ciuium in diuersa studia: cum aliq se principes ac primarios in ciuitate efficere conant: inter quos aemulatio est: q & factiosi dicuntur. Pro se qsq; qua maxima pot ciuium multitudinē: q clietes uocant: ad se trahes: sibi q; quouis pacto p fas nefasq; conciliās: quae pestis i testina cunctas ciuitates duntaxat Italiae infecit.

Copia.

Cap. ccxlyi.

Copia facultas petestasq;: ut facia tibi copiam inspiciēdi libros meos. i. dabo tibi facultate uel facia tibi potstatē. Ut. n. alio loco dixi: semp iunctu cum uerbo facio duntaxat apud oratores. Na poetae cu aliis uerbis: & praecipue cu do: ut Vir. Affari extremu miserā data copia matri. Et itege: Postq̄ introgressi: & corā data copia sandi. Sine his at duobus uerbis copia praerūq; p abundantia accipit: unde dicta e copia oratiōis: & copia pecuniae: & copia frumēti. In plurali quoq; p eodē significato: ut noui copias tuas: omniu rege copias habeo. Peculiariter

tamen appellamus militum multitudinem: ut copia Pōpei: copia Cæsaris copia aduersarioꝝ: pro quo impiti dicunt gentes aduersarioꝝ: gentes nostræ: & in hoc est significato nonnunq̄ in singulari ut Pom. ad Domitiū. Neq̄ solus cum ista copia tantam multitudinem sustinere poteris. Idem ad eū dem: Etiam atq̄ est hortor: ut cum omni copia q̄primum ad me uenias. Salu. Postremo ex omni copia Catilinae: neq̄ in prælio: neq̄ in fuga q̄sq̄ ciuis ingenuus captus est. Vir. ii. ænei. Et quæ sit circū mecum copia lustro.

Elogium.

Cap. ccxlvii.

Elogium est testificatio de aliquo: siue uitupatiōis: siue honoris cā. Vitupatiōis: ut Quir. Nō est iudices q̄ putetis ideo nullum adiectum ad exhæredationē iuuenis elogiū: q̄a de celest̄ costaret. Et alibi: Si exhæredatū a se filiū p̄r testatus fuerit elogiō: p̄pterea: q̄ is mere tricem amaret. Multa sūt huiusmodi exēpla apud iuriconsultos: sed unū suffecerit Modestini: ubi huius noīs nisi ab altero adiecta sit interpretatio reperitur cuius hæc uerba sūt. Desertorem auditum ad suum ducē cum elogiō. i. cum uitupatione mittat. Honoris cā: ut. M. Tullius. In quod elogiū plurimæ consentiunt gentes uiḡ esse ciuitatis primarium: & cætera. Et itez: Quid elogiā sepulchroꝝ Quæ qualia sint: Sueto. in claudii uita ostendit: dicens. Nec cōtentus elogiō tumulo eius uersibus a se compositis insculpsisse uitæ est memoriam. p̄sa oratione composuit. Seneca in declamationibus Decessit negociator testamēto omnium bonoꝝ: reliq̄t formosam uxorem hæredem: & adiecit elogiū: quia pudicam comperit. Pro simplici autem sententiæ suæ testificatione Cice. Solonis quidē sapientis elogiū est: quo se negat uelle suam mortem dolore amicoꝝ & lachrymis uacare.

Conditio: conditio.

Cap. ccxlviii.

Conditio a condico nascit̄: conditio a cōdo. Illud rarius est: quod ita iusti. si credimus hominē græcum romana iura potuisse præscribere: diffinit. Condicere est denunciare prisca lingua: nunc uero abusiue dicimus cōditionem actionē in p̄sonam: quam actor intendit sibi dari oportere. Nulla. n. hoc tpe eo noīe denūciatio fit: ergo cōditio erit: uel hæc actio: uel illa denūciatio. Cōditio uero multi his t̄pibus male ut plæraq̄ usurpāt accipiētes p̄ mētis q̄litate. ueluti il lud: hic est hō mansuetæ & bonæ conditionis: quod antiqui dicebant mansueti & boni ingenii: nos quoq̄ māsueti animi mansuetæq̄ mētis. Nos cū dico de illis dico q̄ latine loquunt̄. Nam homo bonæ cōditionis latine dicit̄: si ad fortūas referat̄: nō si ad mores: ut ille est uir magnæ: puæ: mediocris conditionis. i. diues paup̄e: aut inter hos medius. Ego sum positus in hac conditione. i. fortuna ac forte. Ci. O miseram conditionem administrandi consularatus. Huic significato illud pene par est cū inter plura eligendi fortis est oblata electio: ut apud. M. Fabium. Oblata est a iuuenibus tyranno cōditio: ut dimitteret alteꝝ ad uisendam matrē ad diem præstitutā reuersuz: ita ut nisi occurrisset ad diem: de eo q̄ restiterat: pœna sumetur. Dicimus igit̄ offero conditionem uel fero: uel pono conditionem: nunq̄ fere p̄ aliud uerbum: quæ conditio dum placuit: et fere semp̄ dicimus: accipio conditionem: ut apud Ter. Amatores Chrysidis tulerunt mulieri conditionem: si uellet eis morem gerere se daturus illi precium: liberalemq̄ mercedem. Ipsa uero accepit cōditionem hoc est pactioni p̄missioniq̄ assensit. Ab illo significato nō longe absunt offero electionem: do optionem. Hæc tamē solent eē inter plura. Illud uero in uno frequentius: ut offero electionē utq̄ uelis eligendi: & do optionem qd̄ uelis potissimum optandi: deinde tu aut eligere te dicis: aut optare. Offero cōditionē Crysidis unam. f. Inter frondes & folia.

Cap. ccxlix.

Rondes arborum sunt tantum. Folia autem & arborum & herbarum: florumq̄.

Inter excubias & uigilias.

Cap. ccli.

Xcubiae diurnæ & nocturnæ. Vigiliæ tantummodo nocturnæ.

Suffragia.

Cap. ccli.

Suffragia sunt ut sic dicam: uoces quæ dicebant̄ ad comitia: in tabellaue scribebant̄. quibus suam q̄sq̄ declararet uoluntatem de aliquo eligendo in magistratu: q̄lis est hoc tpe electio summi pontificis: & eius quem Cæsarem Augustum christiani nō erubescunt appellare a dānatis noībus tyrannoꝝ: q̄ non modo oppreserunt remp. ut nemo iam possit uocari rex romanor̄: sed sub eor̄ gladio rex uerus cæli & terræ occisus est. Et postea isti insani & nostræ religionis immemores uocant diuum Augustum: diuum Claudium diuum Traianum: quasi uulgus atq̄ hoies possint principes referre in deos. Sed hæc omittāus: hoc tantū dicentes romanos nō agnoscere regem aliquē: & cum cæteræ gentes se in libertatem asseruerint: hoc multo magis nobis licere. Suffragia igitur ut dicebam: sunt uoces in electiōibus: quod suffragiū q̄a cum præstamus nimiq̄ eidem gratum fecimus. Hic factum est: ut suffragium p̄ auxilio sæpe ponamus: & suffragor pro auxilium fero: refragor repugno proprie quidem in dictis: sed nonnunq̄ & in factis.

Catuli: pulli: foetus: foetura.

Cap. cclii.

Atuli sūt feræ: siue immanium: siue mitium. Nam & catulos murium legimus: pulli uero pecudū: foetus auū & piscium: q̄q̄ & hoc generalius nomen est uude foeticare p̄ parere: & foetura pro partu ad oīa animalia muta p̄inet Ceruorum hinniculos dicimus: capreolorū

quoque: capreae: dammae: lepore: similibusque: catulos quoque serpentium: ut Vir. d. colubro. Catulos rectis atque oua relinquentes: immaniumque piscium quae non edunt oua. Proprie tamen Catuli sunt filii canum. Virg. Sic canibus catulos similes. Cice. de diui. Erat autem mortuus catellus hoc nomine. Cap. ccliii.

Inter luem & pestem.

Lues & pestis hoc differunt: quod genus & species. Nam cum in urbe aut in agro febres aliudue genus morbi saeuit: siue solos homines: siue sola pecora: siue utrosque corripit: lues dicitur. Interdum etiam si arbores ac fata. Pestis uero aut cito occidit aut cito abit ab eo quem inuasit: quae eadem dicitur pestilentia. nonnunquam pro lue ponitur atque animi uitium saepe transferitur. Cap. ccliiii.

Corpus potius quam carnem nostrae uiuentium dicimus: & hominem corpulentum potius quam aliqui loquuntur carnosum. Quinti. in. vi. Corpulento litigatori: cuius aduersarius ite puer circa iudices erat ab aduocato latus quid faciam: ego te baiulare non possum. Idem in primo: ossa detegunt: quae ut esse & astringi neruis suis debent: sic corpora operienda sunt. Idem in. v. Neruisque illis quibus causa continetur: adiiciunt inductae super corporis speciem. Et alibi: Haeret astricta nudatis ossibus cutis & in fame sua homine consumpto iam membra sine corpore. Cice ro ad gallum: Ego hic cogito commorari: quoad me reficiam. Nam & uires: & corpus amici. Sed si morbum depulero: facile ut spero: illa reuocabo. Quod etiam significauit Martialis: cum ait. Viuebant laceri membris stillantibus artus: Inque omni nusquam corpore corpus erat: uidelicet quod in corpore illius non erat caro. Cap. cclv.

Inter laminam & bracteam.

Laminam tam ferream: aream: plumbeam: stanneam: quam auream: argenteam: electream: auricalceam dicimus: bracteam potius ex his posterioribus: aut certe bracthea tenuis est & sua sponte plicabilis. Lamina uero crassior: ex qua armatura conficitur: & qua incensa olim homines torquebantur: haec crepitat ut bracthea praetenuitate. Virgili. in. vi. Talis erat species auri frondentis opaca llice: sic leni crepitabat bracthea uento. Veruntamen tenuis nonnunquam bracthea est: ut crepitare non possit: ut illa ex qua fit aureatura & argentatura. Cap. cclvi.

Inter munimenta & monumenta.

Munimenta sunt munitiones castrorum caeterarumque rerum: quae contra aduentum hostium muniunt: siue uallo & fossa: siue alio quouis modo: quo sint milites ab hostium: ut dixi: aduentu muniti. Monumenta in uel sepulchra: statuae: tituli libri: caeteraque quae nos alicuius rei praeteritae moneant recordari. Nam de futuro: ut quidam uolunt: ideo sepulchra appellari monumenta: quae nos nostrae ipsorumque mortis admoneant: falsum est. In honore enim mortui illa tantummodo fiunt: non in publicam praerceptionem: uixque monumenta dixerim: nisi litterae aut alii tituli appareant: quae si desint: magis sepulchrum quam monumentum erit. Liuius lib. xlyii. Vtrobique monumenta ostenduntur & statuae. Nam & linterni monumentum: monumentoque statua superimposita: quam tempestate disiectam nuper uidimus ipsi: & Romae extra portam Capenam in Scipionum monumento tres statuae sunt: quarum duae Publii & Lucii Scipionum dicuntur esse: tertia poetae Quinti Ennii. Cap. cclvii.

Inter opus & operam.

Opera est actio: ut dabo operam: & in iure civili de operis libertorum. Cicero de offi. Non male praecipunt: qui seruis uti iubent ut mercenariis: iusta praebenda: operam exigenda id est laborem & operationem corporis. Siue ut ait Vulpianus: operae sunt diuini officium. Opus est finis fructusque operae. Vnde opera auctorum dicuntur: & opera publica aedificia. Nonnunquam uidetur opus pro opera accipi: ut Virg. Mollibus & stratis opera ad fabrilis surgit: quasi ad opas. sed ut uidere uideor: quotiens non ad laborem corporis: sed ad laborem animi & artem industriamque respicimus: magis opus quam opera dicendum est: ut in opere rustico: in opere faciendo: in opere fabili: in opere textorio. Hanc differantiam ita posuit Serui. hoc opus & haec opera tunc dicimus: quando negocium ipsum significamus: quod geritur. Si autem foeminino genere dixerimus operas ipsas personas quae aliquid faciunt: sicut custodia dicitur quae custodit: ut cernis custodia qualis Nam ut hi qui custodiuntur: custodia dicantur: usurpatum est: unde male est in usu custodiae audiuntur. Haec Ser. Sed non absolute diffiniuit opus & operam: utrunque autem nomen horum in eodem lib. posuit Teren. Quid in opere faciendo operae consumis tuae: si sumas in illis exercedis plus agat Operae autem precium ac opera est: ut uersus indicat luue. Est operae precium penitus cognoscere toto. Quid faciant agitenque die: id est fructuosum est ad rem pertinens: ideo quia dicens: uel quia utile: uel quia gloriosum: uel quia iucundum. Ab hoc nomine Liuius exorsus est dicens. Facturus ne operae precio sim: si res gestas populi romani ab initio perscripserim: necdum scio: nec si sciam dicere auisim. Cap. cclviii.

Solatum & consolatio & solamen.

Solatum & consolatio idem sunt: nisi quod illud rei: hoc uerbis fit: ut Quintilianus. Caecitatis miserae solatium est habere rem uidentium. Idem: itis obuiam consolatiōibus: & quod

Q VARTVS

omnem modum feritatis excedit: captatis in magna calamitate laudari: nec mirum cum consolari sit oratione. Solari uero fere semper aliter. Nolo afferre plura male utentium exempla: quæ facile quilibet sibi inueniet. Cicero cum de amicitia ait: Ipse me consolor: & maxime eo solatio cōsolor: quod eo errore careo: quo amicorum decessu plerique anguntur. Vtrunq; recte dictum est. Quid enim non recte Cicero dicat: Nam cum dicat tanquam alterum quasi colloquio a mœrore reuocet: debuit dicere consolari. Quia uero oratione non utitur: solatium dicere potuit. Solamen id est quod solatium est: sed magis poeticum. Virgilius Solamenq; mali de collo fistula pendet: quo tamen Boetius & quidam alii utuntur.

Affectus & affectio.

Cap. cclix.

Affectum nusquam uideor reperisse apud Mar. Tullium: frequentissime affectionem. Contra apud Quintilianum frequentissime affectum: raro affectionem: ut illo loco: si modo non est mendosus ubi ait. Cupiditas causa sceleris fuit: quæuis eius ira quantum efficiat in animis hominum: talis affectio nescio an sit affectus: & in alio loco. Illa frigida & puellus in iocis affectio. Affectio nem modo Cicero sic diffinit. Affectio est animi & corporis ex tempore aliqua de causa mutatio: ut lætitia: cupiditas: metus: molestia: morbus: debilitas: & alia quæ in eodem genere reperiunt. Mō sic. Affectio est quædam ex temporis aut negotiorum euentu: aut admistratione aut hominum studio commutatio rerum: ut nec tales quales ante habitæ sunt: aut plerunq; haberi solent: habenda uideantur. In tusculanis idem auctor: & alibi: Voluntatem hominis affecti ad uirtutem: ad ipsam uirtutem: atq; ipsam uirtutem animi appellari affectionem ait: qualis non est affectus: qui græce dicitur $\alpha\alpha\theta\sigma$: quod ipse Cicero interpretatur perturbationem mallens dicere quod morbum: quo nomine sæpissime utitur. At Quintil. non perturbationem: sed affectum nominat: neq; ipse aut solus: aut primus: sed plerique ante eum: ut Seneca Plinius: Rutilus: Columella: Valerius: Liuius: aliiq; multi. Ita enim ille ait: quod græci uocant $\alpha\alpha\theta\sigma$: nos uertetes & recte & proprie affectum dicimus. Illa igitur: ut ego quidem sentio: affectio græce $\lambda\iota\alpha\tau\epsilon\sigma\iota\sigma$ dicitur: quam nostrates philosophi in latinum uertentes: dispositionem. Aliqbus tamen uideri posset diffinitio illa Ciceronis hunc quoq; significatum: qui est $\alpha\alpha\theta\sigma$ complecti: quibus quia ad rem non multum attinet non sane repugno cum præsertim fere omnes iurisperiti: omnesq; ecclesiastici scriptores affectionem pro affectu accipiant. Est autem affectus pars illa animæ: quæ e regione rationis est. Quicquid in anima præter partem illam memoriæ ratio non est: affectus est: & rursus quicquid non affectus ratio. Ab hoc sit affectio: quo etiam Cicero ipse in libris ad Herennium utitur: Non tam affectanda quæ superiores. Sed tamen adhibenda nonnunquam. Apud eundem nunquam nisi me incuria sefellerit: a memoria fallat legi affectionem. Frequenter apud Quintilianum & cæteros: ut ibi. Nihil est odiosius affectione: id est affectu conatuq; æmulandi alterius uirtutem: quam assequi nequeat refragante natura uel nimio affectu nimioq; conatu: alterius uirtutem æmulandi: ita ut turpe sit ac deforme sic auide æmulari.

Inter latebras & latibula.

Cap. cclx.

Latebræ hominum dicuntur proprie: latibula uero ferarum. Quintilianus. Et quanuis odio euerforis nostri euocatus e latebris suis populus subfellia non implet. Cicero. Videant ne queratur latebra periurio: id est excusatio periurii. Latibula nonnunquam hominum latebræ etiam ferarum. Liuius libro. xlviii. Inter uepres in latebris ferarum noctem unam deliruit.

De luce & tenebris.

Cap. cclxi.

Luce & tenebris pro die & nocte accipere solemus. Differt tamen prima luce a prima die. Nam ibi intelligitur prima pars diei: & quasi diluculo: hic autem prima dies. Ita primis tenebris & prima nocte. Ibi de prima parte noctis loquimur: hic de nocte ipsa. Ideoq; ante lucem dicimus melius quam ante diem: si diluculum significamus. Namq; ante diem pro ante tempus dici solet: præterquam si de certo die loquamur: ut ante diem decimum: uel ante sextum calendarum nouembrium: id est sexto die ante calendas nouembris. In quo quidem loco præceptum Pauli inserere non inutile fuerit: qui ait ante diem decimum calendarum: & post decimum diem calendarum: æquo utroq; sermone undecima dies significatur. Verum non quemadmodum ante lucem melius quam ante diem pro diluculo dicimus: sic ante tenebras: quam ante noctem pro crepusculo: sed e diuerso potius. Reperitur ante luci pro luce: ut uespero pro uespere: & ruri pro rure. Cicero in philipp. Quis enim audeat luci & in militari uia. Diem pro diurno tempore. Item pro certo tempore uolunt esse masculini generis: notaueruntq; Virgilium indifferenter accepisse. Ego tamen & apud hunc: & apud cæteros pro tempore ipso annotauit semper esse fœminini: ut ipsa dies facit hominē prudentem: & multa dies dat magnam hominibus rerum experientiam. Unde Pædianus uult fieri dieculam pro paruo tempore: & apud iurisperitos bima: trima: quatrma dies: pro tempore biennii: triennii: quadriennii: quod iurisperiti non intelligunt. In tempore certo Pædianus idem consentit debere esse masculini generis. Dicimus ergo hesterni die: & crastino die: non hesterni die & crastina: ad diē non uenit: ad diē non affuit. i. die pstituto. Orator: rhetor: declamator. Ca. cclxii.

Rator ē q̄ causas orat uel in iudiciis: uel in concionibus: qui græce dicitur ῥήτορ: id ē rhetor: nos tamē rhetorē professorē rhetoricæ uocāus: nō oratorem. Miror cur in hoc tam facili puulgatoq; noīe exponendo Victorinus errauerit. Declamator ē q̄ studet apud rhetorem in cōuentuq; scholasticorum fictācām orat & agens: ut in ueris postea causis possit orare. Ipse quoq; rhetor & quicūq; alius etiam extra scholam hoc genere utitur: siue ut alios: siue ut se exerceat. declamator uocatur. Nonnunq̄ tamen more græco reperimus poni: ut Cice. lib. ii. de natura deorum; Hæc cum Corra dixisset Vellius ego inquit incautus: qui cum academico & eodem rethore congregari conatus sum. Nam neq; indistinctum academicum pertinuissē: neq; sine philosophia rethorem: quanuis eloquentem rethorem dixit: uel oratorem uel rhetoricum.

Peregrinus & hospes quo differant.

Cap. cclxiii.

Peregrinus & hospes hoc differunt: q̄ peregrinus uocatur qui in ciuitate sua non est, hospes qui in alia ē: uel pegrinus qui ex nostra ciuitate oriundus nō ē. hospes qui in nostra ciuitate ē. Cicero. Vos soli in hac urbe hospites estis: uestræ peregrinantur aures. Quintilia. Attica anus Theophrastum hominem alioquin disertissimum annotata unius affectione uerbi hospitem dixit. Nec alio id se deprehendisse interrogata respondit q̄ q̄ nimium attice loqueret: p̄ hoc imperiti dicunt forenses aut extranei. Loquendum enim mihi barbare est: ut barbariem emendem. Hospites igitur sunt tam qui in priuato alicuius hospitio sunt: q̄ qui in publico: quod diuersorium uel tabernam meritoriam appellamus: q̄ qui recipit. Vnde Ouidius: Non hospes ab hospite tutus. Cice. Per dextram istam quam hospes hospiti porrexisti. Sed ille receptor proprie uocat: qui priuatim & amicitia causa recipit: ut idem: Fuit mihi cum illo uetus hospitium: id est amicitia: familiariter uel mihi hospitandi apud illum: uel illi apud me: unde hospitales homines qui amore: non p̄cio hospitium suum cōmunicant. Hospitium & priuatum & publicum dicit. Lilius: Tarento Hannibali p̄ dolum prodito ait: Hospitia tantummodo Romanorū a militibus fuisse directa: certe priuata non publica. Cicero: Ex hac uita sic discedo tanq̄ ex hospitio: nō tanq̄ ex domo. Commorandi enim natura diuersorium: non habitandi dedit. Porro pro eodem posuit hospitium & diuersorium.

Inter conciuem & conterraneum.

Cap. cclxiiii.

Conciuis qui eiusdem ciuitatis est: conterraneus qui eiusdem terræ: hoc est territorii: maior enim ē terra q̄ urbs: oppidūue: cuius habitatores uocantur ciues. Cice. Ego: q̄ in hac terra fuerit: magnaq; Græciā quæ nunc florebat: institutis & p̄ceptis erudierunt: Pli. tamē Catullū conterraneū suū uocat: uel q̄ ex diocesi illa: uel q̄ ex urbe sit ueronēsi. Vterq; at dictus ē ueronēsis: Nam illius nepos & p̄ adoptionem filius fuit nouocomensis. Ideo Pli. secundus & ipse dictus ē: quidam nup̄ lib̄e sic inchoant. Fauonius ciuis meus optime princeps & cōsultus: cū dicere debuisset: conciuis meus. Dominum enī ciuitatis ciuem suū uocat: quia potest appellare cōciuem: quæadmodum miles socium in militia: non militem suum uocare potest: sed cōmilitonem. Et discipulus q̄ una eidem p̄ceptori dat opam: non discipulū suum: sed condiscipulum. E diuerso p̄ceptor non uocat auditores suos condiscipulos suos: sed discipulos. Et dux in bello nō commilitones sed milites suos appellauit: licet Cæsar ac quidam alii appellauerint milites suos cōmilitones comparandæ beniuolentiæ grā: ut apud Aeneā Virg. qui sub eo erant socios uocat. Hic ergo homo priuatus non debuit quenq̄ suū ciuem appellare: sed cōciuem: nec rursus aliquē consulē dicere. Nonnunq̄ tamen inuenit ciuis: ut Lælius apud Lucanū: Nec meus ē ciuis in quē tua classica Cæsar Audiero. Dicam tamen municeps p̄ eo quod est conciuis meus: quia cōmuniceps non inuenit. At continentes non apponimus p̄nomen: rectius sine appositione loquimur. Audite ciues: succurrite milites legite discipuli: etiam si mei fuerint conciuēs: cōmilitones: condiscipuli: Quod si quando p̄ hæc posteriora sine p̄nominē loquor: tamen p̄nomen subintelligendum ē: ut omnes me conciuēs amāt: tu non das p̄tem cōmilitonibus: ille sp̄ exagitat condiscipulos quæstionibus: subintelligitur: mei: tui: suos. Dicimus tamen: uos estis ciues nostri: quasi reip. nostræ: non quasi singulariū aliquorū ciuium.

Prætor: cōsul: quæstor: ædilis: cēfor: tribunus: primipilus: senator: p̄torius &c. Cap. cclxy.

Prætor qui p̄turam: consul qui consulatum: quæstor qui quæsturā: ædilis q̄ ædilitatē: cēfor q̄ censurā: tribunus qui tribunatū: primipilus qui primipilatū gerit: senator qui senator est: aut qui fuit. Prætorius qui præturam: consularis q̄ cōsulatū: quæstorius qui quæsturā: ædilitius q̄ ædilitatem: cēforius q̄ censuram: tribunitius q̄ tribunatū: primipilaris q̄ primipilatū gessit. Senatorius nō dicitur senator: sed ut dixi: uel senatorii ordīs aut de domo senatoria Triumphator q̄ triumphat p̄prie: sed etiam aliquando q̄ triumphauit: ut uictor exercitus qui uicit: triūphalis q̄ triumphauit. Cæterum illa priora noīa sunt substantiua: eo quia iungunt cum adiectiuis: ut diligens consul: bonus tribunus. iustus prætor: seuerus censor. Hæc posteriora sunt adiectiua: eo quia iungunt cum substantiuis: ut homo consularis: tribunitia mulier: prætoria familia: cēforiū dicitur: Quod si absint substantiua subintelligunt: ut cōsulares rogantur primi in senatu p̄ximi p̄torii: deinde tribunitii: intelliguntur hoīes: quæadmodū in illis plebei nobiles: potētes īgeniū: libertini p̄cōsul non q̄ pro alio cōsule pest p̄uincia: sed q̄ cum p̄tate cōsulari extra ordinem: & ad aliquam

Q VARTVS

puinciam administrandam mittitur: præterq̄ q̄ non. xii. fasces eum præcedunt: q̄ præcedunt consu-
lem sed tantum sex: ut etiam prætorem & præsidem. Proprætor nō q̄ p̄ alio præturam: sed extraor-
dinariam gerit. Itaq̄ dicitur proquæstor: & siqui sunt alii huiusmodi nominum magistratus.

R Inter rheimos & regienfes: albanos & albenfes: & cætera. Cap. cclxyi.
Hegini ex oppido Calabria. Regienses ex oppido Gallia: cisalpinæ: quorū oppidorū utrū-
q̄ uocat Regiū. Albani & albenfes: ex oppido alba in Latio albani ex oppido Alba ad lacū
Fucinum: albenfes q̄ a quibdam albani dicunt. Cumani ex oppido Cumæ in Campania
quam nunc praeue uocat terram laboris. Campaniam uero eam regionē: quæ illi finitima est Romæ
uersus. Comenses ex oppido Como in eadē Gallia: quam Lombardiam nūc nominant: in qua ipsa
Gallia & finitimum Como est Bergomum: unde bergomenses. Pergamum ex qua: gamēi in Asia: a
qua urbe q̄ ob penuriam chartæ ab Attalo rege missa ē membranarū copia: membranarū p̄gamenarū
sunt noiata: in Asia puincia intelligo. Nā in ea quæ est tertia pars orbis terrarū: regio quædam ē eo-
dem noie: quam Turchiam nunc uocant: nō autem ut q̄dam uolunt: Teucriam: quæ admodum in
Africa quæ & ipsa tertia pars orbis dicitur: est regio eiusdem nois: nisi afros dicimus hoies: non at Afri-
cam regionem. Thebani a Thebis in Græcia. Thebæi & Thebis in Aegypto: sed thebæi secundum
græcam formam fit: nā & thebani græce thebæi dicunt: non tamē occurrit ubi in libris gentiliū le-
gerim thebæos.

P Priscus & pristinus quo differant. Cap. cclxvii.
Prisca quæ superioribus sæculis: aut superiore ætate: ut prisci latini: priscus Targnius: prisca
t̄pa. Pristina quæ fuerunt superioribus annis: mēsis: diebus: & quæ nostra memoria fue-
runt ut pristina nra amicitia: pristina beneficia nra. Neq̄ recte hic dicas prisca: neq̄ illic
pristina. At uero si de rebus quæ nō senescunt loquaris: pristinum non priscū diceremus: ut Pharos
& Tyrus nunq̄ in pristinū statum redibūt. Maria in freto messanenfi laborant: ne mōtes: si Lucano
credimus repetant pristina confinia. Atq̄ tantum t̄pis est: ex quo illuc mare irrupit: ut memoriæ nō
inueniat̄ pditum. Padus post quingentos & eo amplius annos solet reuerti in pristinum cursum.

P Inter prosperum & foelicem. Cap. cclxviii.
Prosper q̄ dat. Foelix q̄ recipit p̄spitatem. Sidus Veneris: si credimus mathematicis: p̄sperū
est: natus sub illo sidere foelix est. Dicimus ergo hoies p̄prie q̄dem foelices: deos at̄ t̄pa: lo-
ca: actiones: fines: successus p̄speros: & si qua sunt similia. Vtrunq̄ tamen aliq̄do recipit
exceptionem. Nā & non semel legimus p̄speram alicuius ualitudinem: ut Suet. de Cæsare fuisse eū
p̄spera ualitudine. i. bona: & quasi foelici. Et de Tyberio: Valitudine prosperrima usum esse eum ait
Salustius: Sed postq̄ res ciuibus: muris: agris fatis aucta: fatisq̄ prospera uisa est Rufus Virgilius: Sis
foelix: nostrumq̄ leues quæcunq̄ laborem: & pro eo quod est sis prospera & benigna.

S Saluber & sanus quo differant. Cap. cclxix.
Saluber siue q̄d usitatus est: salubris dicitur aer: cibus: potus: locus: multaq̄ huiusmodi: idē
fere quod saluifer siue salutaris. Sanus homo dicitur cæteraq̄ aialia. Res salubris præbet
sanitatē: homo uero recipit. Pōt & præbere: tūcq̄ saluber: quasi saluifer dicitur: sed i utroq̄
ēt aliqua repit̄ exceptio. Si q̄dem sanum aerem: sanum cibum: sanum locum uocamus: quasi salubre
& præbentem sanitatem: contraq̄ salubris p̄ sano. Salu. Genus hominum salubri corpore: uelox: pati-
ens laborē: plerūq̄ senectus dissoluit. Liui. Grauiore t̄pe anni iam circūactō: defuncta morbis cor-
pora salubriora esse inceperūt. Marti. dum describit uitam beatam: inqt. Lis nunq̄: toga rara: mens
geta: uires ingenuæ: salubre corpus: prudēs simplicitas: pares amici. Hi tres quos p̄duxi. loci idē no-
men habent coniunctū cum corpore. Quare nō ausim dicere ut dixit Boetius in translationibus suis
æger an saluber. Nam de æquali suo Cassiodoro: q̄ apud nonnullos in præcio est: nunq̄ iō faciā mē-
tionē: q̄a cū regibus suis Theodorico & Allarico: quorū scriba fuit: gotthicum sonat & barbaræ.

I Inter iocundum & gratum quid intersit. Cap. cclxx.
Iocundus & gratus sic differunt: q̄ iocundus p̄prie in p̄spis: gratus in aduersis. Iocundū
uoco nō q̄ lætus est: sed q̄ lætitiæ est alteri: ut p̄sp & saluber: usq̄ adeo pōt q̄s tristis mœ-
stusq̄ esse: & tamen iocundus: ueluti cū hostis meus in dolore ē: tūc mihi iocundus est &
ego gaudens sū: illi minime iocundus. Quare nō recte locutus est q̄ ait. Iocūdōs nos faciat suæ inter-
esse cōmemorationi: sed ad differentiam. Ci. ad Sulpitium consolantem de morte filia: inqt. Seruus
tamen tuus oibus rebus interfuit: cuius officia si aliq̄do iocundiora: nunq̄ tamē gratiora. Idē ad Lu-
ceium: Amor tuus ex oibus prius se ostendit in his litteris: quas a te p̄xime accepi: nō ille q̄dē mi-
hi ignotus: sed tamen gratus & optatus: dicerem iocundum: nisi id uerbum in omne t̄ps pdidissēm
Idem ad Atticum: Fuit mihi sæpe & laudis nostræ gratulatio tua iocunda: & timoris consolatio gra-
ta. Idē tamen li. iiii. inuectiua: Est mihi iocunda in malis: & ingrata in dolore uestra erga me uolū-
tas. Iocunda dixit quasi lætitiæ plena & uoluptuosa: qualis est in p̄speris grata: quasi plena affectus
& fructus. In iocundo. n. quædam gratia est delectatiōis. In grato uero ē cōmodi. Quippe aspectus
rosarū: liliorū: uiolarū: florūq̄ ac similitū iocūdus est. Aspectus plenæ messis: uberrū olearū: grauiū fru-
ctu uitiū pinguiūq̄ pecorū gratus. Et pueritia filiorū atq̄ iusantia iocundior. Adolescentia uero ac

iuuentus gratior: utpote utilior. Idem de offi. lib. secundo: **Quantum enim quod presens tantum in manu datur iocundus est: tamen haec in posterum gratiora: muri: naualia: portus: aquarum ductus: omnia quae ad usum reip. pertinent.** Hieronymus nonnunquam his duobus nominibus cum ea quam ostendi proprietate & distinctione usus est.

Inter plura & complura.

Cap. cclxxi.

Plura & complura sic differunt: quod plura possunt esse duo: complura duo esse non possunt: illud compatiuum est: hoc uero mime: ideoque non regit casum. Plurique auctores modo pro maxima parte accipiunt modo pro nonnulli. Salu. in diuisione orbis terrarum. Plurique in parte tertia Africam posuerunt: pauci tantummodo Asia & europa: Paulopost. Pluresque senectus dissoluit: nisi quod fere aut bestiis interiere. Nam morbus haud saepe quoniam superat. Quin. Videas plerisque ita paratos. id est non nullos. Plerumque magis & priore significato quam a posteriore uenit. id est pro eo quod est fere semper. Quin. in amatore: Excussa sunt plerumque languentium uitia: id est nonnunquam. Tamen in hunc sensum haec dictio: siue nomen siue aduerbium sit: rarissime reperitur. Seruius quidem nescio an unquam utatur aliter.

Clarus & praclarus.

Cap. cclxxii.

Clarus & praclarus figurate accipiuntur pro eo quod tantum fulgore quodam famae & gloriae respicitur: unde clarissima & praclarissima gesta dicuntur. Sed praclarus pro bono nonnunquam reperitur apud Ciceronem: sicut apud eundem Luculentus pro magnus: ut in philippicis: Luculentum uulnus accepit. In eodem opere ait: O praclarum custodem ouium: ut aiunt: lupum: non claritas desideratur in custode: sed probitas. ergo praclarum pro bono posuit. Idem in Laelio: Cum illo uero quod neget actum esse praclare: & paulopost. Cum illo quod dem: ut supra dixi: actum optime est: mecum incommodius. Nam supra non dixerat actum cum illo optime: sed praclare. Verum ideo sic dixit: quia praclare & optime idem roboris ac uirium significatione obtinent eoque κρᾶσις τοῦ quod est optimum: & apud graecos accipi solet: & a nobis transferri praclare.

Festus & festiuus.

Cap. cclxxiii.

Festus dies potius quam festiuus: res festiua potius quam festa. Nam festus festa festum ad diem festum pertinens. Festiuus festiua festiuum res iocunda & lepida: ut oratio festiua: dictum festiuum: fronde festiua legimus: non quae ad festum comparata sit: sed quae iocunda & laetitia nam & festa frondem uocamus: quae festis adhibetur. Festum multi pro festo accipiunt.

Venale & uendibile.

Cap. cclxxiiii.

Venale & uendibile hoc habent differentiam: quod illud significat rem uenditioni expositam: hoc est rem quae facile potest uendi: Haec domus est uenalis. id est proscripta uel exposita uenditioni. Et hoc de Curione significat Lucanus: cum dicit: Venali Curio lingua: id est precium: non ueritate honestateque sequens ex sua lingua facundia. Ci. in Bruto: Hozz atati ppe coiustus. L. Gelius non tam uendibilis orator quam ut nescires quid ei deesset. Et in eodem. Nam populo non erat satis uendibilis princeps quaedam: & tamen iccirco obscura: quasi pacata: tum rapida & celeritate caetera oratio. Et alibi. Nam ut sint illa uendibilia: haec uberiora certe sunt. Vendibile dixit pro gratum: & quod animos hominum sollicitet ritu regum: quae ad se alliciunt emptorem: hoc a uendo uenit: illud a uaneo.

Sciens feci: & scienter feci.

Cap. cclxxv.

Sciens feci & prudens feci. ite insciens & imprudens atque ignorans feci: hoc est quod cum facerem aliquid: sciui me facere: illud autem ignorauit. At scienter feci id est quod cum scia ac doctrina feci semper in laude est: scienter quid fecisse tum laudare: tum uituperare solemus pro rei qualitate. Si ergo scienter facere semper laudabile est: e diuerso inscienter facere semper est uitupabile. Prudenter quoque facere opus nimis prudentiae est. Imprudenter uero tum stulte: tum quod imprudenter facere: ignoranter uero in usu raro est: in cuius locum uelut succedit pro ignorantia: & pro imprudentiam factum pro se: neque laudi: neque uitio dandum. Idem enim est pro imprudentiam siue pro ignorantiam fecisse aliquid boni maliue: quod imprudenter ignoranter fecisse: quorum neutrum aut praemium meretur: aut poenam.

Inter marinum & maritimum.

Cap. cclxxvi.

Marinum piscem dicimus & auem marina: ac deum marinum: uel deam: uel nympham marina: noiatim quoque uitulum marinum: lupum marinum: turdum marinum: turturem marinum. Praeterea aquam marinam: casum marinum: piculum marinum: sonum fluctuum: aquam marina: non maritima: nauem marina: quod etiam nauem maritima. Rursus ora maritima: gentem maritima: res maritimas: bellum maritimum: non transmaritimum: non marinum. Item hominem: gentem urbem: triumphum transmarinum: non transmaritimum: Hozz omnium haec differentia est: quod marinum uocatur quod incolit mare: aut ex mari est. Maritimum quod mare accollit: & ad mare est: uel ad mare sit. Transmarinum quia trans mare est. Transmaritimum enim foret: quod trans loca maritima esset: idem proprie quod mediterraneum.

Frequens: celebris.

Cap. cclxxvii.

Frequens locum dicitur quem frequentare multi solent: ut urbs frequens: oppidum frequens: platea frequens: ubi multi homines aut habitant: aut diuersant. Quando autem de persona: aut de re aiaata logumur duobus modis dicitur: uel de sola: sic Sit melius frequens spectator proceliorum: id est

QuVARTVS

creber & affiduus: uel de turba sic: frequēs populus: frequens senatus. i. copiosus & multus: & qdem cum noie collectiuo in singulari: cū cæteris uero in plurali: ut frequentes ciues: frequētes senatores hoc est multi & numerosi. Vegz tamen cū dico sis frequens innuo actionē: cum dico frequēs locus passionem. Ille frequētat: hic frequētat: cui simile est celebris semp passiue positum tam ad rem q̄ ad psonam relatum. Locus celebris q̄ celebraf: homo celebris: q̄ cum honore celebratur & colif: pp̄ quod in hanc ducor opinionem: ut locus celebris pp̄rie sit honoratoz frequētia cultus: nō ita frequens neq̄ frequentia: quo nomine qualiscunq̄ hominum multitudo significatur: quod ex uocabulo hinc ducto pbat: qd' est celebritas: quæ tum hominū cœtum honoratū declarat: tum dignationem ipsam ad honorē. **Quin.** Ante oīa futurus orator: cui in maxima celebritate: & i media rep. uiuendum est: affuescat iam a puero nō reformidare hoīes: neq̄ illa solitaria & uelut umbratili uita pallefcere. **Cice.** Itaq̄ nos q̄ in maxima celebritate atq̄ in oculis quondā ciuū uiuimus: nūc fugientes conspectum sceleratoz hominū: q̄bis oīa redundant: abdimus nos, & sæpe soli sumus: Idē in alteram significationem. Hac celebritate samæ cum esset iam absentibus notus: Romā uenit **Mario** conf. & **Catullo.** **Quare** improprie: licet frequētissime dicif locus celebris: an defertur: quasi cōtrarius sit celebrem esse ab illo defertum eē: ubi. n. baiuli: aut aleatores: aut lenones: scortaq̄ esse cōsueuerunt: q̄s eum locum pp̄rie dixerit celebrem non aliter q̄ celebrem meretricē aut nobile: ut sæpe legimus: & singularem improbitatem: & unicam turpitudinem: ut in bonum: ita & in malum.

Ferus & ferox.

Cap. cclxxviii.

Ferus homo q̄ animum ferinum obtinet: ut leones: urfi: lupi. Ferus qui præanimosus est & ad certandum cum altero: & ad uim alteri faciendam atq̄ nocendum.

Corporeus: corporalis.

Cap. cclxxix

Corporeum ē existens ex materia atq̄ substantia corpea: & e diuerso in corporeū ut lapis est res corporea: uirtus incorporea. Corporeale uero existēs in materia substātiaq̄ corpea: & e diuerso in corpale: ut domus: fundus: mancipium: corpalia sunt: nō corporea: legatū: hæreditas: iura incorpalia sunt: nō incorporea. Namq̄ hic de qualitate agimus: quæ inest substātiæ: ibi de ipsa substantia: quas res diligētius exequemur i dialecticis nr̄is: & sanitas: uires: pulchritudo bona corpalia appellant: nō corporea. Præterea ut alia ratiōe hanc differentiā distinguam corpeus & incorpeus nō nisi cum hoc noie res aut substantia cōiungunt: aut ubi res subintelligit: ut lapis ē res siue substantia corpea: non at est corporeus: uirtus est res incorporea: non at uirtus incorporea. Omnia autem incorporea aut tanguntur: aut uidentur: id est omnes corporeæ res.

Lassus: & latus: lapsus: fessus: defatigatus.

Cap. cclxxx.

Lassum quod labore fatigatū est tam aīo q̄ corpe. Ideoq̄ ad ea demum spectat: quæ laboris molestia sentiūt. Latus uero magis ad inanimata: quæ sunt lenta: mollia: flexibilia: nō dura: nō rigida: ut laxi rudentes: laxi funes: laxæ cordæ. Lapsus a labendo: q̄ uel corpe: uel p translationem aīo & opinioe labitur. Fessus idem quod fatigatus: siue animo: siue corpe. Defessus defatigatusq̄: q̄ ita fessus atq̄ ita fatigatus est: ut nō quærat amplius: & sæpe a labore atq̄ icepto qd' instituerat: desistat: ut in **Bruto** **Cice.** Et ne defatigaret orauissent. Et de ora. Profecto nunq̄ congescam neq̄ defatigabor ante q̄ illoz ancipites uias rationesq̄: & p oibus: & contra oīa disputadi pcepto.

Bonum: bonitas.

Cap. cclxxxi.

b

Bonum generale nomē est: honesta piter atq̄ utilia cōplectens: ut bonū animi: bonū corpis: bonum fortunæ. Bonitas uero nō ut multi opinant: idē utiq̄ qd' bonum honestum sed idē qd' benignitas. A primo fit bonus uir: bonus seruus: bonus iudex. i. iustus & exquēs officii sui. Ab hoc bonus pater: bonus dominus: bonus deus: bonus **Aeneas**: hoc ē benignus & clemēs: quasi alterā iustitiæ ptem esse cōstituunt: uocantes eandē beneficentiā. Nam iustitiā ptiuntur in duas ptes: iustitiā quæ ē seueritas: & beneficentiā: quā ego uoco bonitatē. Ergo q̄ plane bonus esse uult: planeq̄ iustus bis bonus sit necesse ē. Et hoc qdem ad uirtutē p̄tinet. Est at & alia bonitas: nō ex industria: sed ex natura: tam homini: q̄ q̄busdā aliis rebus attributa. **Cic.** Quæ & bonitate naturæ multi assequuntur: & p̄gressione discendi. i. excellentia de dote naturæ. **Quinti.** At in solo scœcundo plus cultor: q̄ ipsa p se bonitas soli efficit: nō dixit plus bonitas cultoris: q̄ bonitas soli: q̄ excellens cultor industria fit: nō natura nascit. Nōnunq̄ tamen bonitas p iustitiā siue honesto accipit. **Cic.** de offi. iii. Cum. n. fidem alicuius bonitatemq̄ laudant: dignum esse dicunt q̄ cū in tenebris mites. **Quin.** in. xii. Quod si mediocribus ēt patronis cōuenit hæc quæ uulgo dicif bonitas: cur nō orator ille q̄ nondum fuit: sed pōt esse: tam sit moribus: q̄ discendi p̄fectus uirtute? Nōnunq̄ ēt bonum accedit ad naturam uirtutis & bonitatis. Nam cum dicimus de æquo & bono de rigore iustitiæ: & de summo iure loquimur: sed quasi de bona æquitate.

Lubricus.

Cap. cclxxxii.

Lubricus locus ē: in quo neq̄as isistere: nec ingredi q̄les sūt herbæ pfusæ sanguine: ut apud **Vir.** de Niso: & **Homēz.** de Oileo: Haud aliter hūcstata marmora leuigata: lapidesq̄ uel hūoī cōsp̄si. Terra glaciata: aq̄ gelata: pauimēta cæteraq̄ huiusmōi dicunt. idē p trāslatio

nē adolēscētiā uocāmus lubricā: in q̄ q̄ sunt: uelut in glacie labunt. Anguilla quoq; cōgrus: murena ac similia lubrica sūt. Alio tamē mō uidet̄ Ci. dixisse lubricos oculos: & imitatus eū Lactā. in li. de hominis opificio: Ita enim ait ille de natura deoz: Sed lubricos oculos fecit & mobiles: ut declinarent siqd noceret: & aspectum quo uellent facile conuerterent. Dicti sunt oculi lubrici eo mō: quo a quibusdam pes lubricus pro eo quod est in lubrico. Ita oculi quasi i lubrico positi sunt: ut uix queant consistere: quale est cum dicimus: Spargo humum floribus: pro eo qd̄ est Spargo humi flores: & sterno lectum pallio: pro eo quod est sterno pallium lecto.

Aequalis & æquabilis.

Cap. cclxxxiii.

A Equalis qd̄ sit: notum ē: ut in illo: Sintq; pares in amore & æquales: sæpe accipitur p̄ coetaneo siue coæuo: ut Virg. Aequalēq; ab humo miserans attollit amicum. Ci. Ego Qu. Maximū eum qui Tarentum recepit senem: adolēscens ita diēxit: ut æqualem. Et iterū Nec cum æqualibus solum: q̄ pauci admodum restant: sed cum uestra etiā ætate: atq; uobiscum. Æquabilis idē q̄ æqualis in priore significato: ut idē: Nō ius æquabile q̄ aliquid utilitatis haberet: accēpat. Itē: Et uox reducitur in sonū quendā æquabilem: atq; constantem.

Inter perfidum & infidum.

Cap. cclxxxiiii.

P Erfidus qui fidem uiolat. Infidus cui non est fidendum. Hoc a fido descēdit: quod habet primam longam: siue fido a fidus. Illud a fides: quod habet primam breuem. Ideoq; bæ duo adiectiua uario accentu efferuntur.

Moratus: morigeratus.

Cap. cclxxxv.

M Oratus ē qui moribus bonis ē præditus. Morigeratus p̄cipium ē ex morigero: quod ē morem gero. i. obsequor & obedio: Vnde morigerus: obsequēs: obediens: & facile morē gerens: qd̄ Accursius nō intelligens. Quid aut̄ intelligat: si ignorat qd̄ sit morem gerere: pro glosa scriptum reliquit. Soluat Apollo: quasi enigma esset: aut Apollo soluere enigmata soleret: magis q̄ soluenda p̄ponere. Et alibi Primpilus inquit nomen græcum est.

Proteruus: procax: petulans.

Cap. cclxxxvi.

P Roteruus: pcax: & petulans multū similitudinis hēnt: & quasi aliud alio magis increscit: tā in factis q̄ in dictis. Tria hæc tū quandā lasciuia libidinēq; declarant: tū iniuriam. Nam & proteruā petulātemq; eodē loco de inhonestā scēmina apud Ci. legimus. p̄ Cælio si ui dua libere: p̄terua petulāter: diues effuse: libidinosa meretricio more uiueret: p̄teruā minore gradu q̄ petulāte significauit. Petulās p̄ libidinoso lasciuoq; accipi notum ē: ut petulāsq; iuuetā: & Oui. Quinetiā ut possēs uerbis petulātius uti: Nō semel ebrietas ē simulata mihi. i. lasciuus ac licētius. p̄caces quoq; meretrices legimus: q̄lis Bacchis terētiana. Cæteq; quia impudicæ mulieres: quæ pudori suo quæ una dos scēminarum ē: non pcunt: ne uerbis qd̄ mordacibus simul & turpibus pcunt: a seipis suisq; scēminis capiētes principiū. Proteruia leuior quādā contūelia. Procacitas maior. Petulantia maxima. Cicero in Salu. Ne in idē incidam uitium procacitatis qd̄ huic obicio Et itē: Non enī pcacitate linguæ uitæ sordes eluuntur. Atq; itē. Nam q̄ ista inusitata rabie petulantē in uxore filiāq; meam inuasisti. Et itē in eadē: Desine bonos petulantissima insectari lingua. Desine morbo pcacitatis isto uti. Salu. i. Ciceronē: Grauius & in quo aīo maledicta tua paterer. M. Tul. Si te scirem iudicio animi magis q̄ morbo petulantia ista uti. Et iterum: Bibulum petulantissimis uerbis lædis. Hæc eadē noīa in factis quoq; nōnunq; repiunt: siqs̄ abulans per impotentia mētis obuiū cubito feriat: aut contumelia sibi cedere cogat: hunc proteruum dicimus. Et Virgili. Austeros pcaces uocat: & ab eodem: Hædiq; petulci Floribus insultent: dictum est: q̄ hædi soleant iniuriam facere per animositatem quandam transcendendo sæpes: & in alia loca penetrando: quæ iniuria petulantia est.

Orbus.

Cap. cclxxxvii.

O rbus q̄cunq; aliq̄ re chara priuatus est. pprie autē parens amissis liberis: quasi amissa luce oculorū. Vnde illud frequens parens liberorū: an orbus? Et hinc orbitas quæ ē illa q̄litas patrū post amissos liberos: ut uxoris uiduitas post amissum maritum. Quin. de patribus in ipos loquēs p̄ uxoribus ait: Nō hēt orbitas uestra lachrymas sup ardetes rogos Tenetis incōcussam rigidāq; faciē. Cōtrarium huic ē: cū dicis orbus quasi orphanus: ut apud Terē. Orbæ qui pximi sunt uxore ducant. Et hinc orbitas apud. M. Tulliū lib. iii. de oratore: quasi orphanitas. Deplorauit enim cām atq; orbitatē senatus: cuius ordinis a consule: q̄ quasi parēs bonus atq; tutor fidelis ea deberet: tanq̄ ab aliquo nephario prædone diriperetur patrimonium dignitatis. Cælebs tamen non tam qui caruit semper uxore: q̄ qui nunc caret: & inde cælibatus.

Diurnus: diutinus: præcox: serotinus.

Cap. cclxxxviii.

D iurnus & diutinus nihil differūt. Vtrūq; in bonū & in malū repit: & utrunq; a diu siue diutinus uēit. Sed unū eo mō format: quo a die diurnus: & a nocte nocturnus. Alterū quoq; a fero serotinus: a mæe siue a Matuta: quæ ē dea: matutinus: & ut aliq̄ utunt̄: a uespe uesprinus. De diurnus pluriā exēpla sūt. De diutinus apud Ciceronem: Per pauca ad Brutum sic scri. Libertatis desiderio tædioq; diutinæ seruitutis: Quis. Non sic cōfundūt obuios grāibus: ca

Q. VARTVS

thenis: colla stridentia: nec diutino squalore cōcreta facies. Quia dixi serotinus a sero: uideor signifi-
 casse sero p uespere: nō p eo quod tarde siue post tps. Hęc. n. tria sero significat: quæ tamē pene idē
 sunt. Vana & uera significatio ē p uespere: quod est post occasum: Atera quæ nunc nascit quæ est
 post tps. Quod. n. post solis lucem est: id nere post tps dici. Cice. Cum accusator Milōnis identidē m
 interrogans instaret: quo tpe Clodius esset occisus: urbane respōdit sero: nō tam horam intelligens
 q̄ tardius occisum: & post tps quo debuisset occidi. Tertia significatio est p tarde nō p tardius: ut
 apud Senecam in tragœdiis. Sero nos illa refert senectus: nemo ad id sero uenit: unde nō q̄ cū semel
 uenit: potuit reuerti. Serotinus igit̄ tum a primo significato: ut q̄busdam placet: uenit: q̄ dicunt ho-
 ram serotinam: tum a posterioribus. Appellamus. n. ut præcoces uuas: præcoces ficus: præcocia po-
 ma: quæ ante legitimum consuetumq; tps: siue cito maturefcunt. Ita serotinas uuas: serotinus ficus
 serotina poma: quæ post tps legitimum consuetumq; cæteris pomis uel tarde maturefcunt. Præcox
 quoq; ingenium p translationem dicimus: q̄ nimis cito maturitatem consecutum: nimisq; cito ui-
 detur adoleuisse: ideo ait Quint. Illud genioꝝ uelut præcox genus: nō temere unq̄ puenit ad frugē
 i. non fere unq̄ ad pfectionem: tanq̄ ad frugem. fructumq; puenit: præcox quali ante tps excoctum
 Huic simile ac dissimile est præmaturus: quod ē anteq̄ sit maturus: & ante maturitatem: ut segetes
 præmatura: frumenta præmatura: poma præmatura. i. nondum matura: & p translationem præma-
 turus sum militia: præmatura ætas: præmatura legatio: præmatura allocutio: præmatura postula-
 tio. id est immatura: q̄q̄ maturum ipsum in frugibus proprie dicitur: & id uno modo. In personis
 uero figurate: & hoc duobus modis. Vno sic. Ego sum maturus audiendæ philosophiæ. Tu es ma-
 turus rei militari. i. pfectionem tps habeo ad hanc rem. Vnde ætas senilis uocat̄ matura: quali oīo
 pfecta: & tps debitū assēcuta. Altero sic. Ego sum homo maturus. i. pfectus moribus: & in hac signi-
 ficatione non componit̄. Inde maturefco: maturus fio: & maturo matuz facio: uel pficio: atq; festi-
 no: ut Vir. Maturate fugam. Cice. ad Herenniū. In ætate maturrima dixit: p in ætate festinatissima
 & mature p cito. Annuus. Cap. cclxxxix.

Annuus eodem mō dicimus quo diurnus. Spacium diurnū: spatium ānuum unius diei uni-
 usue āni Annuus quoq; quomodo quotidianus: febris quotidiana est: quæ singulis die
 bus uenit. Ita apud Vir. Atq; annua magnæ Sacra refer Cereri. i. singulis annis. Et duo il-
 li epicurei philosophi: annua febris quo die nati fuerant: corripiebantur: qua febris mortui sunt: atq;
 eodem q̄dem die Dictū est ergo annum quasi anniuersariū. Nam ut festa: sic febris q̄busdā: quoꝝ
 et Augustus fuit: anniuersaria sunt. Capitalis Cap. ccxc.

Capitale odium: quod caput & uitā petit alterius. Cic. Cū is tribunus plæbis capitali odio
 a Quin. Pōpeio: q̄ tum erat consul: dissideret: Item capitale supplicium: capitalis morbus
 q̄ caput alterius petit. Capitalis at̄ homo: capitale uitium capitale peccatum: nō quod pe-
 tat alterius caput: sed cuius caput: aut ppter quod caput committētis peti debeat ad pœnam: ut idē
 capitalis Eteocles uel potius Euripides. Et alibi fieri ait in ciuitatibus uitia capitalia.
 Meritoria taberna. Cap. ccxcj.

Meritoriam tabernā: diuersorium atq; hospitium mercenariū uocamus: quo cuiq; itroire li-
 cet danti mercedem. Nā mereri mercede opari: laborare: atq; alteri inferuire ē. Ideoq; me-
 rere in militia est exerceri: pprie tamen spe stipendii ac præmii: quod dicitur stipendia fa-
 cere Hic meretrices dictæ suam & ipsæ militiam exercentes: ac stipendia sua facientes: & adiectinū
 meritorius meritoria meritorium: Vnde scorta mascula: pueri meritorii uocant̄. Nam puellæ non
 uocantur meritoria. Quippe pprium suum habentes nomen quod ē meretrix. Quidam aiunt hos
 pueros dici catamitos: quod mihi non uidetur: sed potius cōcubinos: meritorii nanq; ut meretrices
 præcio merent. Cic. in Antonium: Ingenui pueri cum meritoriis: scorta cum matribusfamilias uer-
 sabantur: ingenuos liberos dixit. Meritorios ergo non libero: quos magnos: q̄ ideo hoīes mercaut
 uendat commodare et abutendos præcio solet: siue illi dominoz pmissu: aut ipsi suo iure pstant:
 appellāus corpus meritorium tam puez meritorium: q̄ meretrice. Rationem quoq; meritoriam:
 quali uilem & male correctam. Infensus: infestus. Cap. ccxcii.

Infensus uehementer iratus & odium gerens. Infestus uehementer molestus atq; i aduer-
 sum uadens: inde infestare incurfibus crebris molestia afficere. Et signa infesta quæ in ad-
 uersum tendunt: hoc est uexillia in hostem euntia: ut molestiam inferant. Molestare aut̄
 rariū reperit: q̄ infestare. Modestinus iuriscōsultus ait: Ab Aurelio Sempronio fratre meo neminē
 molestari nolo. Præfens: ad tempus. Cap. ccxciii.

Præfens non modo quod ē huius tps: sed et̄ alterius: ut Ci. Ego incolumitati ciuium pri-
 mum & postea dignitati: ille præfenti potius dignitati: q̄ futuræ consulebat: de mortuo
 loq̄. Ergo non nunc præfenti: sed tunc. Quin. de ipso Cice. iā defuncto loquens: ait. Po-
 stea uero q̄ triumphali p̄scriptione cōsumptus est: passim q̄ oderant: q̄ inuidebant: q̄ amulabantur
 adulescentes et̄ præfentis potentia non responsuz inuaserunt: præfentis potentia quæ tūc erat præ-
 fens. Neq; in præteritum mō: ueꝝ et̄ in futurū: ut Hora. Hoc amet: hoc spnat: hoc p̄fens in tps omis

rat. i. in suum tps: ut dixi: & q̄do tps rei dicendæ aderit: nisi accipiat p̄ in præsentia: ut idem. ii. car. Lætus in præsens animus: q̄ ultra est oderit curare: & amara lento temper usu. Nihil est ab oī parte beatum. Præsens quoq; dicitur subitus: & non dilatus in altez tps: ut Vir. Præsentēq; uiris intentat oīa mortem. Iuue. Pœna tamen præsens: & præsens ultio: unde præsentissimum piculum: præsentissima medicina & præsentissimum remedium: præsentissimum uenenum: qd' est præsentaneum uocatur. Præsentissimum q̄a statim aut sanat: aut occidit. Et quoniam ea quæ præsentē uim effectūq; exhibent: præstantiora ac potentiora cæteris uident: ideo in hunc quoq; sensum accipi solēt. Vnde præsens animus dicitur præstans atq; excellens: & præsens remedium: præsensq; uirtus. i. potens & in primis efficax. In rem præsentem: non tps: sed locū significat: ut Cic. offi. lib. i. Vt si constitueris cupiam te in rem præsentem esse uenturū. i. ad locum de quo cōtrouersia est. Li. lib. xxxiii. Respōderi legatis utriusq; ptis placuit missuros se in Africam q̄ inter populum carthaginensem & regem in re præsentē disceptarent. Idem lib. xviii. Eodem anno inter populum carthaginensem & regem Masinissā in re præsentē disceptatores romani de agro fuerunt. Valerius Maxi. lib. vii. Qu. Fa. Labeo arbiter a senatu finium cōstituēdoz inter nolanos & neapolitanos datū. Cū in rem præsentē uenisset: utrosq; sepatim monuit. Ad tps duobus modis sumit: uno ad conditionem tps: necessitatē: oportunitatē. Cic. p̄ Milone: Quā ad tps aptæ simulationes. Quin. fingere nimiz ad tps uidebor: & re nimium manifestam imprudēter cōplorare. Altero ad spacium tps: ut silebo ad annum: latebo ad tps. i. usq; ad annum & usq; ad tps quoddam: uel in tps: ut Quin. Optimū emendandi genus: si scripta in aliquo tps reponant: ut ad ea post iteruallū uelut noua atq; aliena redeamus: idē usq; ad aliquod tps. Nam sæpe subelligit usq; ut idem. Neq; id ueteribus romanis dedecori fuit: argumentum est sacerdotū nomine ac religione durans ad hoc tempus saltatio: id est usq; ad hoc tempus.

Stultus: fatuus: stolidus.

Cap. ccxciii.

Stultus q̄ imprudens est & iprouidus: multiq; non insipientes hoīes aliq̄do stulte agunt. Fatuus plane insipiens est: tractum est a sapore ciboz. Nam cum illi non sapiunt fatui dicuntur: ita hō q̄ non sapit: fatuus uocatur. Mar. Vt sapiant fatuæ fabroz prandia beatæ. O q̄ sæpe petet uina piperq; coquus. Melior huius uocabuli uidetur hæc causa: q̄ ea quæ quibusdam placet: fatuos dictos q̄ furore quodā: qualis uxor regis Fauni Fatua nomine corripī solebat: futura prædicunt: ut illa faciebat. Stolidus est q̄ p̄xime accedit ad naturam sensumq; pecudum.

Beatus foelix.

Cap. ccxcv.

Beatus qui rebus omnibus ad uitæ usum ornatumq; spectantibus abundat. Ideoq; locupletes sane hoīes beatos uocamus: ut apud Iuue. Vetulæ uesica beatæ: & Cic. Sint florentes: sint beati: & alibi. Crotoniata quondam cum florent oibus copiis & in Italia cum in primis beati numerarent. Vnde apud inferos in helysiis campis beati uocant: & a nobis q̄ apud superos uiuunt: ut pene iidem sint foelices & beati. Foelicitas ac beatitudo: foelices in qua oīum bonorum compotes sunt: & aliæ res p̄ sua quoq; natura beatæ foelicesq; ueluti de uoce apud Quin. Or. nata erit p̄nunciatio: cui suffragatur uox facilis: magna: beatæ: flexibilis: firma: dulcis: durabilis: clara: pura: secans aera: auribus sedēs: beata dixit p̄ eo quod est plena & p̄fecta: & alibi. Nam uocis q̄tā in nullo cognoui foelicitas.

Mollis homo: molle opus.

Cap. ccxcvi.

Mollis homo dicitur & molle opus: hoc in laudem: illud in uitupationem. Vir. India mittit ebur: molles sua thura sabei. Idem: Excudent alii spirantia mollius aera. Credo eodem uos ducent de marmore uultus. Quod non sine ratione factum est: Nam q̄ non fuerit seuerus: fortis: cōstans: & in morem rei duræ patiens resistensq; fortunæ: uel aduersæ: uel blandæ: hic mollis est: similis cæræ: aut tenellis plantis: cum præsertim q̄ mollicula membrana habet fere molli sunt mente: ut pueri foeminaeq; Cōtra at milites: nauæ agricolæ: ut corpe: ita aīo indurati putant. Hoc igitur mō mollis accipit in uitium. In laudem uero: q̄ ut durus cibus: durz cubile: durū solū ita durz ingenū: ueluti durus equus ad domandū: durz ingenium ad docendum: & ut sic dicā sculpendum: eadē ratione molle dicitur quod non est durz: eritq; laudabile. Quin. de signis loquens inqt. Illius opa duriora: molliora huius Dicunt autē signa opa scriptilia: siue fusilia: siue cætera ad eiusmodi effigiem aīalium fabricata: quemadmodum tabulæ opa pictoz. Siqdem in tabulis antiq; pingebant: non in parietibus. Hæc talia magis dicentur mollia quæ fiunt: q̄ ingenū quod facit.

Crudus

Cap. ccxcvii.

Crudus uocat nō q̄ cibum indigestum habet in stomacho: sed q̄ ægre difficileq; digestibili lem: ex quo offendit: uel tanq̄ nimio: uel tanq̄ noxio: ut Cic. de Roscio: q̄ in scenam non ueniret: q̄ esset crudior. Et Quin. Crudo oratori declamandū non putat. At cibo indigesto fere & otamus: & negotia agimus: nel magis q̄ digesto. Sqdem digesto & mordificato cibo itez refici malumus: q̄ cætera facere: Appellamus at hominem crudum: præsertim qui est truci aspectu: & eius aspectu oculi nr̄i offendunt: ut stomachus cruditate cibi: uel q̄ facies crudum habētis aīum insuauis & foeda est: ut facies cruda stomachum hebens: siue crudū cibum in stomacho. Est et crudum idem quod recens. Vnde crudus dolor: crudū uulnus: & recrudescere dolor ac uulnus dicit: q̄

si renouari. Et cruda poma dicimus: quæ non sunt matura. Cicero: Poma quæ cruda sunt: uel auelluntur: quæ autem matura & cocta: decidunt.

In diem indies: in horam & in horas.

Cap. ccxcviii.

IN diem aliud multo est: quæ indies: illud plerumque cum hoc nec uerbo uiuit iungitur: ut *Quirit*. Non ut fere uolucres præsentis modo cibi memores in diem uiuunt *Duraturus hyemi* reponere uictus. Aliquando sed raro cum alio uerbo iungitur: ut *Salu*. Panem in diem merari: quasi dicat præsentis diei habere rationem: nihilque cogitare de crastino: *Indies* est idem quod quotidie: sed proprie cum quodam incremento. Ideoque plerumque cum comparatiuo: ut cum *indies* malum arctius præmeret. Et cum in urbem infinitum malum serperet: idque maneret *indies* etiam sine comparatiuo: sed tamen per uerbum significans incrementum: ut *Liu*. Crescente *indies* multitudinem: sed quotidie: aut *indies* magis: cum tamen liceat superiora exempla dicere per quotidie: Cum quotidie malum arctius præmeret: & cum in urbem infinitum malum serperet: idque maneret quotidie latius: & in singulos dies: ut *Cic. ad Atticū*. Quotidie uel potius in dies singulos breuiores litteras ad te mitto. i. non modo quotidie breuiores: sed etiam in dies. Nam hæc quotidianæ litteræ sunt breuiores his: quas antea mittere solebam: quæ poterant esse omnes pari breuitate. Atque hæc quæ in dies singulos: siue *indies* mitto breuiores: tales sunt: ut hodiernæ sint breuiores hesternis: & crastinæ hodiernis: & per ordinem crastinæ hesternis: & ita assidue & pestilantia *indies* fit maior: & quotidie fit maior. Sic possunt uideri hæc duo differre: quod in hoc possunt hodie super numerum hesternum decessisse quattuor: cum heri decesserint decem supra numerum eorum: qui decesserint decesserant nudius tertius. Non ita in illo: ubi ultimus quisque dies maxime increfcit: ut si nudius tertius decesserint duodecim: heri quattuordecim: hodie necesse est decedant saltem decem & septem: cras saltem unus & xx. pendie saltem sex & uiginti. Eandem differentiam habent in horam & in horas: quam in diem & indies. *Cic. in philip*. Hæc qui in horam uiuunt non modo de fortunis & bonis ciuium: sed ne de utilitate quæ sua cogitauerunt. *Vir. Gallo* cuius amor tantum mihi crescit in horas: *Quantum* uero nouo uiridis sese obicit alnus. Siquis autem *indies* & in hora: siue in dies singulos & in horas singulas: sine illa exacta ratione incrementi accipere uelit: non denegandum sibi hoc puto. Propediem est quasi prope dies: quod hoc fit. *Cic. Et præsens* propediem: ut spero: & dum aberis absens loquar. Eodem modo quo dicimus propediem: quasi prope mensuram: quod accipitur pro pene: siue prope cum est aduerbium.

Laurentii Vallenfis libri elegantiæ linguæ latinæ quarti finis: eiusdem quintus. Et primo poemium.

ertius iam prope mihi & quartus annus agitur peregrinanti semper: & per omnia maria terarumque uoluntati: proxima etiam ætate & quidem tota militiæ expro: quod utque honestiore: an magis necessaria causa fecerim: haud equidem scio. Illud tamen uel me affirmante indubitatum cunctis esse non ambigo: quæ maxima atque adeo sola studiisque præsidia sunt: ea mihi omnia de fuisse litteratorum consuetudinem: librorum copiam: loci oportunitatem: temporis otium: ipsam postremo animi uacuitatem. Quorum singula cum plurimum incommoditatis afferant: dum desunt: quod tandem putandum est uniuersa de fuisse: tam etsi repugnauimus assidue: & quoad licuit: necessitatibus reluctati sumus. Interque nauigandum pregrigandum: militandum frequenter ad studia respeximus: ita ut si nihil lucri in litteris quod optabamus: certe quod proximum est: nihil damni faceremus: quod si non contingit iacturam

hanc multaque regis noticia: quas uel uidimus: uel sumus expro: fortasse pensabimus. Hac enim præcipue uia *Homerus* informandum esse uirum sapientem præcipit *Vlyxis* exemplo: ita namque *Odiseam* inchoat. Dic mihi *Musa* uirum captum post *Troiam*: Qui mores hominum multorum uidit & urbes. Quamquam quod tergiuersamur: quod blanda aut inani excusatione nos fallimus quiescuntque redierimus: nihil tamen quod dotem filiarum iam me absente adultæ ampliari queamus attulimus: & collocandi tempus est: satiusque multo quam primum nuptui dare: quam diutius custodiendo pudicitiam piculum adire. Mira enim est puellarum: uel procerum uel amatorum multitudo. Ipsa quoque teneri amplius non uult. Et quod me ualde sollicitum facit: alios magis incipit amare: quam patrem. Quare non uacat comparare plura: quo splendidius ac magnificentius collocemus sex namque talenta: quæ ante perfectionem nostram parata ac reposita erant: in dotem dabimus. Quod cum satis esse debet: tamen plus est quam quod multo posthac temporis accessione addicere possemus: & certe similia impedimenta: ut de morte taceam: extimescenda sunt: ne forte quod diu omne auertant: uel absente patre: uel mortuo: filia ut quæ ea ætate atque adeo ea mente sit: possit. Sufficiant igitur huic operi quattuor superiora uolumina: quantumque hoc de uerbis: antecedente sexto de notis auctorum. Quod si et plura: scribendi facultas tempusue suppeteret: nescio an finiendum putarem: cum sciam ea quæ uel optima atque pulcherrima sunt: nisi compendii gratia iuuentur: ut pontificales olim cœnæ: longitudinis fastidio laborare: simulque huius de qua loquor materiam neminem. de prudentibus loquor: uniuersum corpus aggredi esse ausum: suam sibi unumqueque partem ad scribendum delegit: siue ne longiore opere legentibus fastidium moueret. Quod enim uocabulum non suam habet

in significando elegantiam: Siue immensitate infirmitatemque uoluminum ueritus. Quibus rebus me quoque mox fuisse fateor: tum mea sponte tum illo exemplo maxime: ne semper imperfectum: ne semper inclusum habere: ne semper efflagitationibus opus negare uideamur: ne uel quibus obsequi: & a quibus laudum suffragia nancisci cupimus: eisdem iustae querelae iustaeque uitupationis materiam praebeamus. Cum eo quoque insidiatores ac fures re expertus: ut. ii. lib. dixi: cauere debeo: quos nunc multo plures esse ac fore amici ostendunt: quae causa Prisciano: ut ipse testatur: fuit: ut festinantius opus illud de arte grammatica ederet: hac eadem nos causa & caeteris quos enumerauimus: sumus adacti: non modo ut festinantius libros nostros: uel ut pauciores ederemus. Et illi tantum aemulorum insidiae nocebant: mihi etiam praeter caetera fautorum atque amantium studia nocent. Tradatur ergo aliquando uiro puella contenta hac quatuordecim est dote. Non. n. formosam esse credibile est: quae maritum nisi magnitudine dotis conciliante non inuenit: uirgo praesertim. Maritum autem puellae coetum literarum intelligimus: a quo sanctitatem uxoris pudoremque & custoditum esse cupimus: & custodiri debere testamur. Sed ad praemissam uerborum significationem: cuius hoc libro locus est: descendamus.

Disco: edisco: dedisco.

Cap. ccxcix.

Disco & edisco manifeste differunt. Nam discere est ut intelligas. Ediscere uero: ut memoriter complectaris. Ideoque capitulum apud Quin. quod inscribit de ediscendo: ita incipit. Illud ex comitate uel consuetudine mutandum praesens existimo in his de quibus nunc differimus aetatibus: nec omnia quae scripserint ediscerint: & caetera ut moris est: dediscant. Dedisco quod didici: obliuiscor. Dedoceo te: quod doctus es ostendo falsum esse doces quod uerum est: ut apud eundem in. ii. Et quod prius ac difficilis opus dedocendi: quod docendi. Illud quoque quidam utuntur: instruo: quale est instrua te in uia ac qua gradieris: nobis apud idoneos auctores incognitum est. Dicimus. n. instruo classem: instruo aciem: instruo causam: instruo militem: non autem discipulum aut mentem alicuius: nisi eo modo quo instruimus ea quae dixi.

Excogito: reperio: offendo: nactus sum.

Cap. ccc.

Excogitare est per cogitationem inuenire: idque ad res tantum incorporeas pertinet: ut excogitari argumenta: rationes: figuras: causas. Est igitur excogitare consilium: repere uero fortunam: ut Ouid. Tu non inuenta reperta es. Sed iam usus obtinuit: ut idem sit repere quod inuenio. Est autem inuenire uel consilium: uel casum: siue corporea: siue incorporea repere. Offendo sere quod repere: neque solum reuertendo: & ad statum regem uel priuatum: uel publicum pertinet: ut offendes remper. perturbatam consilium nepotis mei: uerum et sine his: ut idem Cice. Sed tamen neminem tam maleficum offendi: qui illum negaret Antonii dignum senatum. Nactus sum etiam pro inueni: siue repere frequenter accipitur: ut idem in paradosis. Eum tu hominem terrore: siquidem nactus sum: ris istius mortis aut exitus tui minis. Et de senectute: Vitis quidem quae natura caduca est & nisi sulca est: fert ad terram eadem ut se erigat clauiculis: quasi manibus quicquid est nactus: complectitur.

Desipio: desipisco: resipisco.

Cap. cccii.

Desipio siue desipisco significat uel quod aliquid a communi sensu sapientiae minus habeo: uel quod a meo sensu destitutor: quod sere uitium aut ex aetate uenit: aut morbo: aut amore: aut timore: aut simili aliquo affectu: cuius contrarium est resipiscere: & senes quidam iam dementes nunquam resipiscunt. Caeteri autem resipiscere. id est ad priorum mentis statum: uel ad meliorem mentem redire solent. Ter. Multo omnium nunc me fortunatissimum puto esse gnata: cum te intelligo resipisse.

Prohibeo: inhibeo.

Cap. ccciii.

Prohibeo uel generale nomen est: uel ante rem conceptam. Inhibeo autem re iam incepta: illud uetat: nequid facias: uel nequid incipias: hoc ne pergas ire. desistasque ab incepto. Virg. Quod genus hoc hominum: quae uel hunc tam barbaram morem permittit patria: hospitio prohibemur harenarum. Idem. Parcite iam rutuli: & uos caela inhibite latini.

Vtor & fruor: fungor.

Cap. ccciiii.

Vtor & fruor apte differunt: sed non ea ratione qua quidam uolunt: omnia sua impetitia confundentes: quae autem uti nos humanis frui uero diuinis: imo & diuinis utimur & humanis fruimur. Quis. n. mihi usum diuinorum interdicit: quos rursus ueter me frui rebus meis: labore & industria paratis: aut quos dicat me frui sacris: cum in foro uerfor usu atque administratione? Vel quos neget cum uoluptati operando: frui me his rebus: unde capio uoluptatem? Quod si dicerent debere nos frui rebus diuinis: uti uero humanis: quod ne in hoc quidem illis accedo: fortasse audirem. De rebus non de uerbo disputarent. Nunc uerbum exponunt: non res: sed hoc cum sua imperitia: & quod foedius est: cum pertinacia reliquamus. Vti igitur est alterius rei gratia: frui nullius: sed ut sic dicam pro se in illo interest in hoc meta: hoc alterius finis: ad quem illud tendit quod hoc habet: quod scit & contentus est quod uti nunquam contentus est: semper ulterius tendit. Ideoque reprehensus est Hannibal: quod cum posset uti caenis uictoria: frui maluit. Vtor armis: uitor domo: uitor libris: uitor studio: diligentia opera: quod ex hoc postea emolumentum aliquid bonique consequar. Fruor bonis meis: fruor tuo aspectu: tuo alloquio: tuo cautu: hoc est delectationem uoluptatemque percipio ex hac re: atque ex huius rei usu. Nonnunquam eadem re duo pariter hic utitur: ille fruitur ut si aliter ad focum sedeat sanitatis causa: alioquin id non facturum: alter

Q. VINTVS

uoluptatis: hic non tendit ultra: sed apud finem ipsum quiescit. Ille non contentus presenti conditione ad ulteriora tendit: qualis Hannibal: si fuisset: nec tam presenti uictoria regescere quam progredi maluisset. Non enim Adherbal scire uincere: sed uictoria uti nescire dixisset. id est quia frui illa: quam uti maluerat. Dicimus tamen nonnunquam utimur per fruimur. Verecundia cuiusdam causa: ut uitor pane triticeo: uitor palmulis uitor ficis: quasi uiuendi potius causa edamus: quam edendi causa uiuamus. Denique frui est delectationem capere ex utendo. Itaque in idem recidunt idemque efficiunt frui: delectari: uoluptatemque capere: quo fit: ut non fuerit causa cur recentiores hoc solum uocabulum frui unde uenit frutio: solis rebus diuinis dare uoluerit. Habet enim hoc uerbum duo supina: frutum & fretum: eorum primum uix in usu est: nisi apud eos qui uerborum nouitatibus: & gaudent: & gloriantur. Secundum significat confixus: ut fretus fortasse familiaritate quae est ei tecum: ausus est confiteri. Adiungimus autem alterum uerbum etiam ad personam: de uitor dico significatque conuersor: ut opa tua uitor. Idem Cicerone ad Caelium: Fabio uiro optimo: & homine doctissimo familiarissime uitor. Et inde fit usus: ut usus fuit mihi tecum. id est conuersatio familiaris & consuetudo. Quin. Mulierem cum qua longa consuetudo seu longus illi fuerat usus. Atque quia solemus aliquid re ideo uti: ut ex ea fructum percipiamus: factum est ut dicamus usum pro utilitate & fructum tantum in plurali quam in singulari: quorum exemplorum plena sunt omnia. Fungor autem idem est quod officium munusque ago: ut fungor magistratu: fungor praetura: fungor legatione: fungor officio delegato: fungor munere iudicis. Fungor uero uita quod fungor officio uitae: & munere administrandi gubernandique corpus: munere inquam assignato nobis ab impatore deo. Inde defunctus est uita. id est finiuit officium uitae. Vir. O tandem magnis pelagi defuncte piculis. T. Liui. Defuncta morbis corpora salubriora esse incipere: defunctus piculis: quae finita sunt picula: & defuncta morbis corpora: quae finiti sunt morbi corporum. Legimus etiam defunctus morte: id est mortem finiuit. De potior autem dixi alio libro.

Sto sedeo. sisto. stator.

Cap. ccciiii.

Stare est non ire in his duntaxat: quae eunt sine pedibus: aut quae erecta non sunt: ut nauis stat: flumen stat currus stat: sol stat: unde solstitium & iustitium: quia ius stat foris: est clausum. Anguis etiam: & piscis: & lacertus: & auis in aere stat. Quaedam e diuerso quae recta sunt: dicuntur stare: quod diu non cadunt. Sed haec fere sunt inanimata: ut arbor stat: simulacrum: domus stat: columna stat. Quaedam uero dicuntur stare: nisi nec eant: & recta sint: ut homo: equus: uolucris stat namque homo cum sedet: & equus cum recubitat: & auis cum cubat: non stat: nec tamen eunt. Illud tamen notandum aliter dici sedere de hominibus: aliter de auibus. Nam caetera non sedent: nisi simia & aliquid simile. Ipsum uero sedere auium: est in loco altiore esse: ut passer sedet in tecto: hyrundo sedet in prica: comix sedet in arbore: nec recte dixeris stat in arbore: sed tali potius quodammodo cornix stat non cubat. Vir. Alitis in puam subitam conuersa figuram. Quae quondam in bustis aut culminibus desertis. Nocte sedens seque canit importuna per umbras. Quin. Ut si quaeratur an sit credibile super caput Valerii pugnantis sedisse coruum: quod os oculosque hostis galli rostro atque illis uerberaret. Denique eodem modo dicitur auis sedere super rem quampiam: ut homo super equum aut iumentum non dicitur stare aut manere: sed sedere quocumque modo: aut quocumque corporis habitu gestuque compositus sit. Sidere autem a sedere multum distat. Est enim sidere deorsum descendere: pessimumque ire. Vir. Sedibus operatis gemina super arbore sidunt. id est ab alto demittuntur: unde desido: subsidio: ut idem. Subsidere ualles. Et iteque. Subsidit dubius. Nam ut ego sentio: a sedeo praeteritum mutuatur. Inde insido quoque insedi: & resido refedi: assido assedi. Sigdem assidere est apud aliquem ut aegrotum: ut regem sedere. Cuius salu. ingit. Consul postquam assedit: magis ab assido quam ab assideo praeteritum: hoc esse significatio potest esse documento. Ut autem a sedeo distat a sideo: ita a sto sisto: ut sistere gradum: sistere fugam: sistere lachrymas. id est fac stare gradum: stare fugam stare lachrymas: atque ut illa superiora idem praeteritum habent: uel alterum ab altero mutuum sumi: ita haec duo idem supinum: uel sisto a sto: uel sto a sisto accipit: quod est statum: unde fit stator: quod magis a sisto quam a sto descendit: ob idque Iuppiter stator uocatus est: quod Romulum orantem ut fugam suorum sisteret: audiuit. Quare nescio cur Hieronymus aduersus Iouinianum dixerit: offendet Iouem statorum: quod libenter sederit: quasi Iuppiter stator a statorum dicatur: non a sistendo. Nimis oblitus historiae est: ut super Ionam fabulae: ubi ait. Ex Ioppe Iudaeae portu Andromedam a Perseo liberatam: in quo eorum manifestus est error: quod cum legant quod Ionas surrexit: ut fugeret in Tharsum: & uenit Ioppem. opinatur hanc esse Andromedae urbem: cum sit Indiae ciuitas Tharsis unde illa fuit: ut ipse quoque Hieronymus meminit. Ouid. li. i. de arte amandi: Andromedem Perseus nigris portauit ab indis. Et Sapho ad Phaonem. Candida si non sum rapuit cepheia Perseum Andromedae patriae fusca colore suae. Eadem obliuio eiusdem fuit: quod gallos matris deum in osae ait esse ex gente gallogum: quod a romanis ob ignominiam illius nationis uindictae animo effoeminant: cum a graecis hoc antea & tunc fuerit factitatum. Sistere etiam dicimus per representare: & praesentia corporis exhibere: dictum ab eo quod non tantum comparere quis debet: nisi & miserit: unde de iudicio sisti: hoc est desistendo aliquem in iudicio. Cicerone ad Atticum: Des operam id quod mihi affirmasti: ut te ante calendas Ianuarias: ubicumque erimus sistas. Et hic stator nuncius: tabellariusue consulis. Idem de offi. li. iiii. Vas factus est alter eius sistendi: ut si ille non reuertisset: moriedum esset sibi. Vir. Et patrio te limine sistam.

Appeto: expeto.

Appetito cum affectu: expeto cum ratione. Appeto qualiacūq; Expeto honesta: planeq; bona. Vnde de rebus expetendis scripsere philosophi: quæ. s. peti debent: nō autem de appetendis. Ex quo deriuatur appetitus: q̄ immensa & immoderata cupiditas dicitur. Quare qui dixit. Omnia bonum quoddam appetere uidetur: mallem dixisset expetere.

Vendico: uindico.

Cap. cccvi.

Vendico idem est: quod ut sic dicam: proprio ac meum esse dico. Quin. Circo usitatū nomē p̄ni sibi uendicant. Et itez. Rusticus petit partem bonoz: orator totum sibi uēdicat: & fere hoc uerbum postulat datiuum: & hunc frequentissime ex p̄nominibus primitiuis: ut ego hūc agrū uēdico mihi tu uēdicas tibi frater uēdicat sibi. Vindico ulciscor. unde uindicta: quoties iniuriā contumeliāue illatā punio. Interdū uindico idem quod ab iniuria: cōtumeliāue: siue iactura faciendo defendo. Cice. pro. M. Marcello. Nobilissimamq; familiam iam ad paucos redactam pene ab interitu uindicasti. Idem de senectute. Et senectus natura loquaciō: ne ab omnibus eam uitis uidear uindicare: uitis id est uituperationibus: quemadmodum criminibus pro criminationibus. Dicimus uindicare libertatem: aut seruitutem: quasi asserere in libertatem: aut in seruitutem. Non ut quidam uolunt: uendicare: ut Liui. li. xxiii. Intermori uehementioribus q̄ quæ pati possit remediū ciuitatem finire in ipsa uindicta libertatis perituram. Et in primo. Iudici pecunia ex ærario libertas ac ciuitas data. Ille primū dicitur uindictam liberatus: quidam uindice quoq; tractū ab illo putant. Vindicio ipsi nomen fuisse. Ego nescio an uendico reperitur: sed tantū uindico.

Explodo: complodo: supplodo.

Cap. cccvii.

Explodo non tantum significat eiicio: sed eiicio manibus: & quidem cum sono pulsantibus: qualiter quempiam e domo: e theatro: ex aliquo consilio iniectione manuū atq; pulsatione eiicimus quod apparet ex aliis a plodo compositis: complodo & supplodo. Est enim complodere aduersas manus inuicem collidere: quod fieri pluribus de causis solet: uel ad testificandum more foeminarum dolorem: uel præ gaudio: uel per subitā admirationem uel si quæ sunt aliæ causæ. Supplodere est pedem terræ incutere: quod interim solet in oratore laudari. Itaq; cum dicit Cicero. Quoniam Pyrrhonis. Aristonis & Erili iam pridē explosa sententia est: appositissimo uocabulo ut semper est usus. Non enim dixit eiectam sententiam eo modo: quo cætera eiiciuntur: sed quasi pulsatione manuū: tanq; ipsi illi huius sententiæ auctores e cœtu ab ipso cœtu iniectis in eos manibus eiecti sint: ut apertius alio loco indicat: histrio si paulum se moueat extra numez: aut si uersus pronunciatu est una syllaba breuior: aut lōgior exhibilatur & exploditur.

Dico: dicto: dictito: aduento: uentito: uestito.

Cap. cccviii.

Dicere proprie est oratorz. & eleganter facundeq; loquentium. Quint. lib. x. Nam mihi ne dicere quidem uidetur: nisi qui dispositi: ornate: copiose dicit. Cice. de offici. Vt non modo litterarum græcarum rudes: sed etiam docti aliquantulum se arbitrentur adeptos: & ad dicendum & ad iudicandum: id est in oratoria arte & philosophia. Omnes fere codices habent discendum pro dicendum: q̄ exēplum ideo subieci potissimum: ut uulgus emendarem. Vnde dictio uocatur oratoria & secunda oratio. Nam ab illo generali huius uerbi significato fit dictio: quæ est uocabulum siue uerbum. Ex ipso uerbo dico duo frequentatiua oriuntur: dicto & dictito. Sed posterius potius frequentatiuum est: quod idem est quod frequentibus temporibus: frequentibusq; locis dico & narro. Alterum autem est quod dico: si id alter scribens accipiat: & manu stilozq; notes: ut Cicero ad Atticum quadam epistola testatur se illam nō scripsisse: sed reparandi lateris gratia obambulantiem dictitasse. Et Quin. Delitias dictandi appellat sentiens delicatū: nō laboriosi esse dictare: nec accuratē dictando scribi. Ita ducta sunt dicto: & dictito: a dico: ut uentito & aduento a uenio: & eadem pene ratione significant. Nam uentitare est frequenter uenire: aduentare uero proximum esse ueniendo. Uicitare at eodem modo dicitur: significatq; non frequenter uiuere: sed uesti & quasi uictu uti: siue tali genere uictus frequentissime: & fere semper uti: ut farmatæ uicitant lacte. Dictum & dicta de omni sermone intelligunt: sed specialem quoq; significationem habet p̄ dicaci sermone: unde dicta est dicacitas: quam Quin. ita diffinit Dicacitas est sine dubio a dicendo: quæ ex omni genere communi ducta ē: pprie tamen significat sermonem cum risu aliquo icessentem. Ideo Demosthenem urbanum fuisse dicunt: dicacem negant. Dicacitas igitur: ut dicebam: sermo cum risu aliquos incessens dictum uocatur: quod græce dicitur σκωβ. u. α.: quale est Cice. Nisi fortasse iure germanum Cimber occidit: Germani quos fracos nunc dici Hieronymus ait: & cimbrī nationes sunt olim inter se dissidentes. Ci. at de quodam: cui nomē erat Cimber: a quo frater occisus est: loq; captans risum ex hac ipsa ambiguitate sermonis. Et illd̄ terrētianū Thrasonis in adolescētulum q̄ Gnato uetus dictum credidisse se simulat. i. ueterem faceciam: ac uetus ridiculum. Tute Lepus es & pulpamentum quæris. Valerius Mar. ad Domitianum. Consueuere iocos uestri quoq; ferre triumphī. Materiā dictis nec pudet esse ducē. Qualia at sint dicta: quæ in ipsum triumphantem milites iaculari solebant: illud quod Cæsari dictatori fuit decantatum: erit exemplo. Cæsar triumphat q̄ sube

Q VINTVS

git Gallias. Nicomedes non triumphat: qui subegit Cæsarem. Illud subegit Cæsarem: in quem dicitur: mordet: & aliis apud quos dicitur: risum mouet. Adoro: supplico. Cap. cccix.

ADorare ab oro: quod est præcor componit. Supplicare a plico: q̄ genu poplitèq̄: aut ceruicem plicamus. cum a potentiore aliquo magnum qd præcamur: & tamen adorare sine ore: hoc est sine uoce fit: non sine plicatione genuum & gestu corporis. Supplicare sine præcatione genuum & gestu corporis: non sine ore ac uoce. Hinc est quare supplicare tantū homini dat: adorare et multis: unde elephas & fœnix: & alia quædam irrationabilia solem adorare dicunt. Nosq̄ rebus mutis & sensu carentibus non supplicamus: sed adoratiōis honorem exhibemus ut regum statuis: signis: uestimentis: litteris: aliisq̄ similibus: & præcipue imaginibus picturisq̄ tum dei: tum sanctorū: tum ipsius et crucis: quam sapientes adorant: Stulti et orant. Quod de cruce: idē et de sudario dico cæterisq̄ similibus: idem de reliquis sanctorū: quoq̄ corpora præsentia adoramus. Animas uero absentes oramus. Sigd at ad hæc multa quæ uidemus: dicimus: salutatione utimur: nō præcatione: quale est salue sancta crux.

Assurgo.

Cap. cccx.

Assurgunt sani: ut stent: aut obuiam eant: assurgunt ægroti ut sedeant: aut ut cubito innitentur: utroq̄ modo in alterius honorem aut officii: aut beniuolentiæ causa hoc agens. Ideoq̄ fere adiungitur datiuus: ut aduenienti magistratui omnes assurgimus: & morbo affecti: uidelicet ob honorem: & pater cum iaceret in lecto: redeunt a peregrina militia filio assurrexit: optatissimus illum caput amplectaturus: nempe ob charitatem.

Tollo.

Cap. ccc. xi.

Sustuli filium ex uxore. i. habui filium. Item sustuli filium. i. educaui: & ab utroq̄ fit sublatum: primum est a tollo pro capio: secundum a tollo pro educo. Paulus tamen intelligendum est de his legem sentire qui libros tollere possunt. Itaq̄ si castratum libertum iureiurando quis adegerit: dicendum est non puniri patronum hac lege. Et Quinti. Cupidus ego liberorū uxorem duxi: natum sustuli: filium educaui in adolescentiam perduxi. Aliud est igitur hic sustulisse & educaisse. Et alibi. Qui ex duobus legitimis altere in adoptionem dederat: altere abdicauerat: sustulit notum. i. habuit: q̄q̄ parum proprie significo quod uolo. Nam ut fœmina fere cum mater fit: dicitur peperit filium: ita uir: cur sit pater: dicitur sustuli filium. Teren. Quicquid peperisset decreuerunt tollere: id est educare. Idem: Meministi me grauidam esse & mihi te opere maximo: si puellā parerem: nolle tolli. Chremes. Scio quid feceris: sustulisti. Eodem modo dicimus: tulit filium: ut sustulit. Suetonius in Domitiani uita. Deinde uxorem Domitiam: ex qua in secundo consulatu suo filium tulerat: repudiavit. Alia duo significata notiora sunt: quorum alterum est summouisse: ut Vir. subet sublata reponi pocula. Alterum in altum tulisse: ut idem. Et sublatū surgit in ensē: quæ duo declarant ex illo in Neronem epigrammate. Quis neget Aeneæ magni de stirpe Neronem? Sustulit hic matrem: sustulit ille patrem. hic sustulit matrem: quia occidit: & de medio abstulit. Ille sustulit patrem supra humeros: quia supra humeros sumpsit: uel ab incendio eripuit.

Prouoco: laceffo.

Cap. cccxii.

Prouoco in malam partem dicitur & in bonam. De mala notum est. De bona uero Cice. ad Brutum. Tuis litteris amatissimis sum puocatus. Laceffo plæruncq̄ in malum: ut idē Sed iustitiæ primum munus: ne cui quis noceat: nisi laceffitus iniuria. Sed nonnunq̄ & in bonum: ut idem. y. tusculanag. Tuis me amantissimis libris laceffisti. Et ad Atticū li. xiii. Cum ipse hō nunq̄ laceffisset. i. nunq̄ me libris suis prouocasset ad respondendum. Est autem prouocare laceffere: tentare ad pugnam: & ad concertationem.

Hio.

Cap. cccxiii.

Hiscere est aliquid sua sponte & externa aliqua diffundere: ut tellus æstu: & lingua ariditate aut nimio calore hiant. Hiscere est tantum oris: & qdem humani: accipiturq̄ p̄ eo quod loquitur: aut os aperire ad loquendum. Sed fere p̄ negationem: ut coram illo non auderes hiscere: qd nunc habes: q̄ hiscere audeas. Ouid. tamen poetice dixit. Hiscere nempe tibi terra roganda foret. Cum oratores soleant potius dicere dehiscere: id est deorsum pessumq̄ se aperire.

Do fidem: habeo fidem.

Cap. cccxiiii.

Do fidem non est: ut multi nunc loquuntur: des fidem uerbis illius: & non dedit fidem illi secum tantis uerbis loquenti. Hi uidentur significare: q̄ nō credatur uerbis illius: quod latine dicitur fidem habere: loquendumq̄ sic potius: habeas fidem uerbis illius. Nam dare fidem est aliquid sancte promittere: ut Ter. Grauidaq̄ facta fidem dat uxorem sibi fore hanc. Vir. Accipe: daq̄ fidem: id est accipe sponsonem factam a me: & tu da mihi uicissim tuam. Quin. fidem habes hominibus: quos mentiri alius affirmat. Accius apud Ciceronē: Neq̄ dedi: neq̄ do infideli fidem cuiq̄. i. non promisi uere ex animo: quia ipse meretur: ut uicissim fallatur.

Præ se ferre est dicto factoue: & ipsa statim fronte præ se ferre. Cap. cccxv. qualem opinionem de aliqua re aut homine habeas cōfiteri. Qui. Fiduciam igitur præ se ferat orator: sempq̄ ita dicat tanq̄ de cā optime sciat. i. ex ipso aspectu oratoris ex ipsa uoce: ex ipsa tota orōne eluceat fiducia: quæ admodum q̄ pugnaturi sunt: in uultu & gestu idi

cant tacitá uel formidiné: uel fiducia: hoc est præ se ferút fiduciá formidinemue: Cice. Nam ille q̄ accipit iniuriá: meminit: & præ se feret: id est ait se accepisse iniuriá: uel se menté psequédá iniuriá habere ostédit: Iteq̄. At beneficio usus sũ tuo: q̄ q̄ illud ipsũ quod eõmemoras præ me semper tuli: malui tamen me tibi deberi cõfiteri: q̄ cuiq̄ minus prudenti nõ satis gratus uideri: præ se ferre & cõfiteri pro eodé posuit. In eudé sensũ accipi solet pfero: ite præ me duco: præ me gero: ante me duxi. Idé & tamé cũ ita uiuit: neminé præ se ducit hoim: nisi accipiat præ se ante se: uel i cõparatiõne sui: & alibi Præ se utilitaté gerit & alibi. Tamen iniuriam a te in me factam semper ante me duxi.

Rationem habeo.

Cap. cccxvi.

Rationem habeo: idem est quod respectũ habeo. Sed tantũmodo in bonũ: ut habéda est ratio salutis: ratio honoris: ratio rei familiaris, nõ at ifirmitatis turpitudinis incõmodorũ: ut quosdã annotauit scribétes: & tu facis cõtra rationé ualitudinis. i. non habes respectũ ualitudinis sanitatis inq̄ nõ ægritudinis: quæ duo hoc significat nomé: quæ exempla q̄ passim iueniũt: omitto. Cicero inusitatus iquit ad Mariũ. Pudori tamé malui cedere: q̄ salutis meæ rationé ducere. Et in. ii. offi. Siue ratio cõstantiæ uirtutisq̄ ducit: aut hæc ars est: aut nulla omnino: per quã eã assequamur: & hoc fit cũ genitiuo: cum ablatiuo at præposita præpositione eũ: habet aliam significatiõnem: ut Cicero i Catone maiore. Rationé habet cũ terra: quæ nunq̄ recusat imperium. i. negocium & habet cũ terra cõmerciũ: quod probat ex illo in tusculanis. Quis est oĩum qui nõ cum musis: id est cum humanitate & doctrina habeat aliquod cõmerciũ: qui se nõ hunc mathematicum malit q̄ illum tyrãnum. Idem ad Atticum. Nũc uero quoniã eã quæ putauit præclara exptus sũ q̄ essent in nania: cũ oĩbus musis rationem habere cogito: Rationem constare: ut breuiter dicã: est æquã legitimamq̄ rõem aut ostendi: aut apparere ostendi posse. Pli. iunior: Mihi & tẽtãdi aliquid & q̄scãdi illo auctore ratio constabit. & iterũ. Mirũ est q̄ singulis diebus in urbe ratio cõstet: aut cõstare uidea tur: pluribus cunctisq̄ non constat. Vulpianus. Plane si defendendi gratia aliquid fecerit rationem ei constare oportet: id est rationem eum iustam aut ostendere: aut facile posse ostendere.

E republica: e regione: extempore.

Cap. cccxvii.

Erepublica e. i. pro rep. est. Quint. Ad hoc nemo dubitauit: quin si nocétes mutari in bonã menté aliquo modo possunt: sicut posse cõcedit: saluos esse eos magis e republica sit: q̄ puniri. Et rep. dicendũ est: ut in oratore Cice. testat. nõ ex rep. Tollit. n. x. sicut in oĩbus sit fere: quæ ab r incipiũt: ut e regione. i. ex opposito: uel ex aduerso atq̄ cõtrario: nõ ex regione: e re meæ: e re tuæ: e re nostã. Liui. li. xxxii. Perinde ac si nõ postularent quoq̄ e re sua essent: sed suaferint quæ nobis censerent utilia esse. Similiter e dignitate: ex utilitate: ex usu pro eo quod effec pro dignitate uel ad dignitaté utilitatem uel usum. Cicero. Ex tua ac reipub. dignitate facies: & alibi: Legem: ut æquũ est ex utilitate reip. considerare. Teren. Quod ex usu fiet Cæsar in cométa. Vtrum præliũ cõmitti ex usu sit. Ex tẽpore dicere e ex improuiso: & ipræmeditatũ dicere: nec domi cõpositã orationem afferre: hinc uocatur extemporalis oratio. Persẽus etiam aut ex tempore uiuere: ex tempore quoq̄ agere. Cicero offi. ii. Quos credimus expedire rem & consilium ex tempore capere posse. Aliiter idem in. iii. eiusdem operis lib. dixit. Vnius generis quæstiones sunt omnes in quibus ex tẽpore officium quæritur: extempore: quasi ex temporis conditione. E renibus laborabat idé inquit: hoc est morbum in renibus patiebatur: Ex uinculis causam dicere est alligatum respondere criminibus: ut ex equo pugnare est in equo sedentem pugnare.

Aestimo: existimo: cogito: excogito.

Cap. cccxviii.

Aestimo & existimo a plerisq̄ cõfũdunt cũ diuersa sint: sicut cogito & excogito. Ante. n. e. cogitare: deinde excogitare: licet nõ quicũq̄ cogitat: statim & excogitat. Ita prius ré aestimamus: deinde qualis sit: existimamus. Aestimare enim e cõsiderare: existimare uero iudicare. Quint. Consumptis affectibus nõ reperiẽs qd̄ digne modo uultũ patris posset exprimere: uel aut eius caput: & suo cuiusq̄ aĩmo dedit aestimadũ. Cicero de legibus. Sienna eius amicus omnes ad huc scriptores: nisi qui forte nõdũ ediderunt: de quibus aestimare nõ possumus: facile superauit. Et i uerrinis. Expedite hæc atq̄ aestimate. Vnde dictũ e aestimare p taxare ab æs æris: & time græce: qd̄ est præciũ latine. Oui. iii. de tristibus lib. Quod quicũq̄ leget: si quis leget: aestimet ante Cõpositum quo sit tempore: quoq̄ loco.

Coniurare, conspirare.

Cap. cccxix.

Coniurare & conspirare fere in malum accipiunt: quotiẽs in patriam: aut bonũ principé cõiuratio fit atq̄ cõspiratio. Sed si honesta causa id fiat: in bonũ etiã accipi debent. Nam & Mutius Scæwla ad Porfenã regé inquit. Treceti cõiurauimus principes iuuetutis romanæ: ut in te hac uia grassaremur. Et Cicero ad Cæsarem pro Ligario. Fratrum cõspiratione dixit: quasi unanimatẽ. Verum conspiratio: ut in hoc ipso loco: nonnunq̄ memini perniciofa est: in neminemq̄ grassatur. Coniuratio semper in alterius perniciẽ grassari solet.

Cordi est: in animo est.

Cap. cccxx.

Cordi est: & in animo est differunt. Nanq̄ hoc secũdum notũ est significare: in aĩo habeo: uel aĩus est mihi: uel uolo atq̄ cõstituo: ut ad Teretiã Cicero: Nã mihi erat in animo amittere ad

Q VINTVS

Dolobellam. Illud uero est delectat: & placet: ut idē. Itaq; non tam me ista sapientiæ quam modo Fā
nius cōmemorauit: fama delectat falsa: præsertim: q̄ spero amicitia nostræ memoriā sempiter-
nam fore. Ideoq; eo mihi magis est cordi: q̄ ex omnibus sæculis uix tria aut quattuor numerant pa-
ria amicor; eo in genere sperare uideo Scipiōis & Lælii amicitiam posteritati notam fore. i. eo ma-
gis me delectat & placet. Teren. Si tibi nuptiæ sunt cordi: & alibi: Quia uterq; est cordi. i. nuptiæ iu-
cundæ sunt ubi: & uterq; alterq; amat.

Inuertere.

Cap. cccxxi.

Inuertere est quasi in contrarium uertere: iteriora uestis aut pellis: aut aliæq; reꝝ exteriora
facere: præpostereq; uerba pronunciare: ut pro lauio uola. Et interuertere est re aut cō-
modatam: aut dispositam: aut creditam callide doloq; ne domino restituatur: efficere: ut
Cice. in Verrem. Candellabrum quod rex Aegypti Ioui capitolino dono tulerat: a Verre
qui illud commodato a rege acceperat: interuersum esse conqueritur. Marcellus iuriscōsultus. Si
duo inquit hæredes rem apud defunctum depositam dolo interuerterint.

Compertum esse: exploratum esse.

Cap. cccxxii.

Compertum est mihi: & exploratum est mihi: idē est quod scio p̄ inuestigationē. Similiter
compi: & explorauit. Constitutum est mihi: deliberatum est mihi: decretū est mihi: idē q̄
apud me cogitando firmatū est. Similiter constitui: & decreui. At non ita deliberaui. Pos-
sum nāq; deliberaſſe: & nihil tamen cōstituisse. Quin. i. ægro redempto. Oderitis licet cōfessionē me-
am deliberaui: hoc ē dubitauit & hæsitauit. Itaq; differt an dicamus senatus deliberauit: an senatus de-
liberatum est. i. decreuit Plini. iunior. Tum ego si fixum istud tibi ac deliberatum est: sequar te. Cic.
in Verrem. Deliberatum at est: si res opinionem meam: quā de uobis habeo sefellerit: non mō eos p̄
seq ad quos maxime culpa corrumpendi iudicij: sed et illos ad quos conscientia contagio p̄tinebit
Explorauit tamen p̄ inueni fere accipit: cum exploro idem est quod inqro sagaciter: unde explorato
res. Idem fit in nonnullis aliis: ut exigo quod uehemēter & iure quodam postulo. Inde exegi exactū
quod postulando obtinui: & postulando obtentum: tale est quæsitum pro partum a quæro.

Inter foenero & foeneror: mutuo & mutuor.

Cap. cccxxiii.

Foenero tibi dicit: sicut mutuo tibi: foeneror abs te: sicut mutuor abs te. Qui mutuatur pecunia: mutuo
accipit. Qui foeneratur: pecuniam ad usuram accipit.

Gradum facere.

Cap. cccxxiiii.

Gradum facere non est transitum facere: sed aliquam rem gradum & quasi scalam ad alia
facere. Ideoq; aqbusdam dicitur gradum iacere: ut si riuum trāsire: si in arborē fenestrare
aut testum scandere uelim: ex saxo aut scamno: aliquaue alia re gradū facio: ut apud Quin-
ti. Nāq; & illud frequens est: ut ea quibus minus confidimus: cum tractata sunt omittamus. Interi-
sponte nostra uelut donantes interim ad ea quæ sunt potentiore gradū ex his secisse contenti. Hoc
eodem modo. Ambrosius in libro officiorum utitur. Cicero contra Rullum. Hunc quasi gradum
quendam atq; aditum ad cætera actum intelligitis. Idem pro Cluentio. Anteq̄ ad hoc nefarium faci-
nus accederet: aditum sibi aliis sceleribus ante muniuit.

Certum est. Cap. cccxxv.

Certum est: non modo pro manifestum est: ut Quintilianus. Nempe lege esse certū ē: sed
etiam pro deliberatum & constitutum est: in quo secundo p̄serunq; adiungitur datiuus
cum infinito: ut certum est mihi ire in hispaniam: nonnunq; datiuus subintelligitur: ut
apud Virg. Certum est in siluis inter spelūca ferarum Male pati: id est mihi.

Liceor: abdico.

Cap. cccxxvi.

Liceor uidetur carere præterito. tamen quasi præteritum habeat: format a se frequētatiuū
sed eiusdem tamen significationis licitor: unde sunt participia licitans & licitaturus. Vtri-
usq; igitur uerbi significatio est precium deferre in auctione facienda hoc est in uenditio-
ne: quæ publice fit Hinc unum compositum fit polliceor: nō multum a primitiua signi-
ficatione dissidens. Est enim polliceri aliquid ultro promittere. Ita qui licentur aut licitantur ultro p̄
re emenda: precium alius alio maius pollicetur: ut sibi potius q̄ alteri uenalia addicantur. Nam tali
modo uendere: addicere est: & inde apud iuriscōsultos de in diem adiectione est titulus: quem no-
stri iurisperiti emendant de in diem adiectione: non uerbum modo: sed sententiā quoq; atq; ius ip-
sum corrupētes. Afferamus ergo exempla utriusq; uerbi. Vulpianus. Si res eius uenierit: & existat
qui plus liceatur: an in integrum propter lucrum restituendam sit: & quotidie prætores restituunt
ut rursus admittatur licitatio Caius: Licitatio uectigalium: quæ calorem licitatis ultra modum so-
lita conditionis inflauit: ita demum admittēda est: si fideiussores idoneos & cautionem isq; licitatio-
nē uicerit: offerre patus sit ad cōducēdum uectigalium: inuitus nemo compellit: & ideo impleto tpe cō-
ditionis: licitatores alloquēdi sunt: Licitatores uectigaliū ad iterandam conditionem anteq̄ supiori
cōditioni satisfaciunt: admittēdi nō sunt. Paulus: Si uēditor simulauerit meliorem allatā conditionē
cū minoris: uel et tantidē alii uenderet: utriq; emptori in solidū erit obligatus. Sed si emptor alium
non idoneū subiecit: reiq; fundus additus ē: non uideo inq; quēadmodū priori sit ēptus: cū alia cōdi-

tio & natura subsecuta est. Sed si neuter subiecit emptorē: maiore autē p̄cio addictum ē p̄dium ei: q̄ soluendo non ē: habitum ē a priore emptione: q̄ ea intelligit̄ melior q̄ uenditor comprobauit: cui licuit non adiicere: Quibus ex uerbis intelligit̄ quid sibi uelit illud Ciceronis in offi. lib. iiii. Nō licitatore uenditor: nec contra se q̄ liceatur emptor apponet. Idem p̄ Cecinna cum esset: ut dicere institueram: constituta auctio Romā: mulier mandat ut fundū sibi emant: Eubutio negotium dat id est ad tabulam licet̄ Eubutio: Deterrēt̄ur emptores multi prim̄ gratia Cefeniā: partim p̄cio fundus addicitur Eubutio. Pecuniam argētarius p̄mittit: quo testimōio nunc uir optimus uti sibi emptum ē: quasi uero nos aut ei negemus id dictum: aut tum q̄s̄ fuerit qui dubitaret: q̄n emeret Cefeniā: quē ut pleriq̄ scirent: oēs audiissent cum pecunia Cefeniā ex illo h̄reditate deberetur eam porro in p̄diis collocari maxime expediret. Essent autem p̄dia quā mulieri maxime conuenirēt: ea uenirent: liceretur is quem Cefeniā dare opam nemo miraret̄. Quin. de pastu cadauerum: Si nobis nihil ex com meatu nostro partiris: nos uicinā ciuitati uendemus: liceat seruire ubi frumentum est exigua res ē: p̄ uita: p̄ sepultura: p̄ innocentia licemur. Idem in agro redempto: Omnes facultates ī p̄cia colligi: rus: seruulos: penates & om̄ia utiliora p̄peranti festinatiōe parentes addixi. Inde addicti apud ueteres dicebant̄ qui p̄toris p̄nunciatione ac iussu cum soluendo non essent: creditoribus uēdebant̄ de quibus magna apud Liuium fit mentio: & addictus morti destinatus dicit̄. Cice. offi. lib. iiii. Et is qui morti addictus esset: paucos sibi dies cōmendando: suoz̄ causa postulasset: uas factus est alter. Aliquando sine auctione fit licitatio: ut apud Curtium de Dario qui pollicebat̄ precium p̄ capite Alexandri: si quis enim dolo occidisset. Ita iquit: Et cum habeatis arma: ita licitamini hostiū capita. Siquid tamen inter liceri & licitari differt. q̄ liceri uidet̄ aut sine respectu alioz̄ eē emere uolentium: aut tantum semel deferre p̄cium. Licitari uero cum multis & sapius auget̄ p̄cium ut emere uolentes deterreas ab emendo. Audio & exaudio. exoro. Cap. cccxxvii.

Audio & exaudio indifferent̄ ponunt̄ p̄ duplici significatione. Vna p̄ eo quod est auri- bus accipio. Altera p̄ eo quod est audita petenti concedo: ut uisa sum audir̄ uocem militis. Et Vox quoq̄ p̄ lucos uulgo exaudita silentes. Item Audiit̄ & celi genitor de p̄te sinistra Intonuit̄ læui: & nulli exaudita deoz̄ Vota p̄cesq̄ meā. Audio tamē frequēt̄ accipitur p̄ eo quod ē credo. accedo. pareo p̄cipienti sed fere cum negatiōe & frequēt̄ p̄cipiū qd̄ trāsit in nomē qd̄ est audiendus ut apud Quin. Nec audiendi qdam quoz̄ est Albutius q̄ tris modo p̄mas esse uoluit. q̄a memoria atq̄ actio natura nō arte contingant. Audiendus non est idem est qd̄ audiri non debet. lanq̄ licebit dicere. Neq̄ uero quosdā quoz̄ est Albutius audire debēt̄ sine p̄cipio. Cice. tusc. lib. i. Nec Homez̄ audio q̄ Ganymedem a diis raptum ait propter formam. Sine negatione idem in eodem. Endymion uero si fabulas audire uolumus nescio quando in Lycio obdormiuit. Sed coniunctio h̄c tacitā quandam in se habet negationem: aut certe idē hoc loco dicemus qd̄ diximus lib. iiii. de ulla: Sed nonnunq̄ sine negatione apte dicitur: ut apud Liuiū. Cuiē tuū nō audisti arma cape ac sequi se iubentē Hannibalem. Paulopost: Audisti castra prodī: & arma tradi iubentē. Audio insup̄ pro fateor: quā similis significatio superiori est. Ideo saepe sic scriptum legiū audio & fateor: quasi posterius declaret̄ primum. Exorauī hoc munus idem est q̄ orādo impetraui: exorauī patrē: id est orādo induxi: quod licet etiam pueris notum est: q̄ppe Terēt̄. Lgētibus ubi hoc uerbum miles ē: nec unq̄ rep̄ietur aliter acceptū: tamen qdam sic loquūt̄. Exoramus te deus.

Lego: perlego. Scribere: perscribere.

Cap. cccxxviii.

LEgo & plego differunt: & multa huiusmodi. Legere qd̄ sit notum est. Perlegē uero ad finem usq̄ legere: ut Quint. in. xii. Ideoq̄ opus est intueri omne litis instrumentum: qd̄ uidere nō ē satis: plegendū erit. Ouid. Perlegis an cōiunx phibet noua: Lactātius ī phemio li. v. Non iniuste petere: ut siq̄ erit q̄ inciderit in h̄c: si legit plegat: Ita differt scribere & p̄scribere: quā exēpla sunt plurima. Ti. Liuius libro priō statī in phemio: Facturus ne ope p̄ciū sim si a primordio res gestas po. Ro. p̄scripserim: Perferre usq̄ ad constitutū finem ferre Virg. Nec spatium euasit: nec totū ptulit ictū. Et multi ferunt litteras: sed eas uel negligentia: uel dolo uel casu nō p̄ferūt Ci. Sed nuncius ille q̄ litteras accepit: non pertulit. Seneca ī tragœdiis: Leue ē miserias ferre: p̄ferre aut̄ graue: id ē ad spatium t̄pis in miseris esse leue ē: ad finem uero uitæ usq̄ graue est: ut in illo simili exemplo Martialis: Nā uigilare leue ē: peruigilare graue: hoc ē p̄tem noctis uigilare leue ē: usq̄ ad finem uero & totam noctē insomnem ducere graue: quod dicit̄ etiam pernoctare: ut & pernox: quod a peruigilando ita differt: q̄ hoc interdū quoq̄ fieri potest: illud uero tantummodo noctū: q̄q̄ pernoctare uigilantes facere possumus: id est totam noctem ducere. Peruigil draco dictus ē nō quia pecnox esset: sed q̄ nunq̄ dormiret semper uigilans: Peragere reum est non tantū agere reum: nisi peruenias ad illius conditionem: Dicitur enim accusator reum condemnasse cum illum cōdemnādū curat: Vulpianus: Peregisse autē quis reū non aliter uidet̄: nisi & cōdemnauerit. Perorare finem oratiōis orare: unde poratio orationis dicit̄ finis. Sed quia in hac p̄te utimur plerunq̄ affectibus: ideo usurpamus interdum perorare p̄ ipsa cōmotione affectuū: ut Quint. At ista legē recitat & in cadauere filii perorat. i. indignationem cōmouet. Persuadere ē suadendo inducere: ut Ci. i. philip.

Duo tamen tpa inciderunt: quibus aliqd contra Cæsarem Pompeio suaserim: ea uelim reprehendas si potes. Vnum ne quinquenni impium Cæsari progares. Alter: ne pateretur fieri ut absentis eius ratio haberetur. Quoz si utrunuis psuasissim: i has miseras nunq incidissimus. Suasit ergo & non psuasit Cicero Pompeio. Ideoq; dicere solemus: sic mihi psuadeo: non at sic mihi suadeo. Et psuasum habeo. persuasum. n. est mihi: non at suasum habeo: suasum est mihi. Idē ad Brutum: Persuasum est adolescenti & maxime p me: nisi Antonio eiecto temp. stare non posse. Ille tamen q aliis siue alios. Vtrunq; dicimus: psuasit: non psuasor eius sententiæ appellari solet: sed auctor. Ci. li. iiii. de offi. Atq; huius deditiois ipse posthumus: q debebat suasor & auctor fuit: quasi dixisset suasor & persuasor. Apud Quin. at cæteroz sui tps dicitur psuasio p certa opinione atq; sententiā: quam nobis psuasimus: ut lib. i. Si qua publice est recepta psuasio. Quæ q̄tum ego sentio: id significare uidetur quod christiani dicunt fidem: & si originem græcam inqramus: nescio an cōmodius dicamus psuasio: q̄si des: præsertim re ipsa p nobis faciente. Fides. n. pprie latine dicit̄ pbatio: ut facio fidem p instrumēta: p argumenta: p testes. Religio at christiana non pbatione nititur: sed psuasione: quæ præstantior est: q̄ pbatio. Nam sæpe pbationibus non adducimur: ut malus seruus: malus filius: mala uxor: optimo consilio: quod confutare non pōt: non tamē acqescit. Qui psuasus est: plane acqescit: nec ulterio-rem pbationem desiderat. Non solum. n. sibi pbatum putat: sed sese cōmotum ad ea exequenda intelligit. Sed q̄a fides ēt p ut sic dicam: crudelitate accipit̄: quale est habeo tibi fidem Recte etiam nostra religio nominata est fides: sicut a græcis. $\omega\sigma\tau\tau\omega$. Vez eo unde egressi sumus: reuertamur. Per suadere est in effectu: suadere autē in actu. Idemq; suadere. Itaq; nōnulli peccant: cum dicunt: dissuasi hoc illi: p eo quod est reuocati ab opinione: in qua erat. Sigdem p hoc sensu dicimus: psuasit ne faceret: sicut e diuerso psuasit ut faceret. Quare suasor & dissuasor: nisi psuadeat: nihil effecerūt Quin. Ergo ps deliberatiua: quæ eadem suaforia dicitur: de tpe futuro consultat: quærit ēt de præterito: officii constat duobus: suadendi & dissuadendi: non dixit psuadendi: quoniam non est officium oratoris potissimum in euentu: qualis est psuasio: neq; est eius ars psuadendi. Sed suadendi & dissuadendi in deliberatiuo genere: in uniuersum at benedicendi: quod est actu: non in euentu. Præterea deliberatio uocatur suaforia: quoniam utrinq; suadetur. Qui. n. dissuadet: nihil aliud q̄ e contrario suadet. Itaq; lex popularis suffragiis populi repudiata est. i. dissuasimus etiam dissuadendo: ne fieret persuasimus: quantum errent philosophi nostri: quorum Albertus cum de comparatione dialecticæ & rhetoricæ disputant: huius uerbi significationem nescientes: q̄sq; illos legit intelligit. Permanere ē usq; ad finem manere. Plinius iunior: Tunc demum lente cunctanterq; ueniunt: nec tamen pmanēt sed ante finem recedunt. Alii dissimulanter & furtim: alii simpliciter & libenter.

De per præpositione.

Cap: cccxxix.

Pocuti sumus nō nihil de præpositione per: quando componitur. Addamus adhuc aliqd amplius: Nōnunq; hæc per compositionem i malum accipitur: piurus perfidusq; qui iurandum fidemq; uiolat: pertinax: qui nimis tenax: perfuga: qui ad hostes trāsit: perditus qui in omne scelus est traditus. Percitus: qui iracundia furoreq; est incitatus: peruersus: q̄ uersatur i malo: & a bono uersus est: perpeffus: laboriose passus. Sæpe accipitur quasi per medium: uel per lucidum siue pellucidum. i. per cuius medium fulgor emanat. Perspicuum: per cuius medium: licet op- tum sit: oculos dimittimus: & per eius medium uidemus: ut aqua: glacies: laterna: uestica: uitru: chry stallus: gemma. Sed perspicuum plærung; ad mentem refertur: ut id quod ais: perspicuum est. i. tale: quale uitæ aut chry stallus: plucidum magis ad corpa. Plautus in aulularia. Ita is pellucet: quasi later na punica. Seneca de trāq̄llitate: Quid plucētis ad inum aquas & circumfluētes ipa cōiuiua? Quin. Sed ut inter se iūcti atq; ita cohærentes: ne commissura pluceat. Aliq̄do sed figurate ad mentem referē: ut apud. M. T. in Bruto. Ita reconditas exq̄sitasq; sententias mollis & pellucēs uestiebat oratio. Idem est pellucens & traslucens: adeo ut Pli. maior fere nunq; utatur pellucens siue plucidus: sed trās lucens siue translucidus quod ēt figurate ad mentem refertur: ut apud Quint. lib. viii. Similiter illa translucida & uersicolor quorundam elocutiones ipsas effoeminat quæ illoz uerbog; habitu uest. antur: psuere p medium alicuius fluere: ut si lagœna male materiata: maleq; compacta sit: psuuit. i. p eius mediū humor: q̄ intus est: fluit. Ter. Hac atq; illac psuuo. i. i modum nō fidelis lagœnæ. quæ mi hi cōmittuntur: effundo Pli. idē sæpius utif̄ transfluuo p psuuo: quæ idē sunt ut psuga & transfuga: p pluere p medium alicuius pluere: ut hæc domus ppluit: hoc tectū ppluit. Quin. in. vi. Cū cœnaculū eius pplueret. Frequentissime accipit̄ p ualde: ut alio libro ostendi: pmagnum: pgraue: piucundum Quo in loco notandum est: q̄ cum præ in eadem significatione repiatur: tamē quædam uocabula cum præ coniungunt: non cum p: ut præpotens: præcellus: prælatus: præfulgens: prædiues: prædul cis: prædurus: præcurtus: prælongus: præclarus. Quod si inter has ppositiōes interesse uelis: id erit qd̄ uehementius auget præ. Nā prælongus homo: prælonga oratio ea dicitur: quæ enormi elongi tudine est & præpotens: præcellus & similia: maiorem i modum potens cellusq;: & quasi præter mo dum morem uel aliog; potens ac cellus. Inde etiam præcox fructus præter morem cæterorum co-

ctus: siue ante ceteros: Vnde uuae ficusq; p̄coces dictæ: & p̄maturus ante q̄ sit t̄ps maturum colle-
ctus. Quidam tamen p̄coquus dicūt: ut Martia. Vilia maternis fueramus p̄coqua ramis: Nūc ī ado-
ptiuis p̄sica chara sumus: Eadē p̄positio iuncta cū uerbo: nōnunq̄ hēt pene nihil diuersum a sui sim-
plicis significatione: ut p̄cludo: p̄cido: p̄ramior: p̄cigo: idē sunt enī qd' cludo: cædo siue icido: mo-
rior: cingo. Cuius naturæ est etiā re: ut refero: recido: recingo: repurgo: refodio: repromitto: reuincō
quæ sæpe uix q̄ppia in simplicibus in significationē dissentiūt. Per in obtestatiōibus atq; admiratio-
nibus fere solet separi a suo actō interiecto ntō q̄ frequentissime ē ego: ut Virgi. Per ego has lachry-
mas dextrāq; tuamq;. Quint. in mathematico: Per has ego te optime pater si uis tātū fortes manus.

Inter p̄sequor & persequor.

Cap. cccxxx.

Prosequor & p̄sequor multi nesciūt distinguē: q̄ ne falli possint: ita accipiant p̄seq non se-
re carere comitatu ablti: ut p̄sequor te oculis: charitate: odio: honore: uersibus: cantu: con-
uitiis. Significaturq; actio declarans alterius affectum in altez. Persequor autem in malā
ptem. i. insequor & infector: uel in bonam cum p̄seuero exequi quod agere coeperam.

Partio partior.

Cap. cccxxxi.

Partio & partior qdam p̄ eodem legunt. Sed mihi uidef raro repiri partio sine in: & par-
tior cum in: quando ē deponens: sed quando ē passiuum. Est nanq; imp̄tio idem qd' im-
pendo: uel p̄tem do. M. Tul. Huic rei aliquid t̄pis impartias: quasi impēdas: Idem laboris
mei laudem nemini imp̄tio: quasi p̄te do. Reperif aliquando mutata constructiōe: ut ap̄
Terē. Pluria salute Parmenonē suū imp̄tit Gnato: q̄si plurimā salutē Parmenoni suo imp̄tit Gnato:
Eo mō quo dicit: dono tibi hunc equū: & dono te hoc equo: huius passiuū ē imp̄tio: ut Cice. Atq;
ēt uiro forti collegæ meo laus impartif. Partior idem ē quod p̄tes facio: partesq; distribuo: sicut for-
tior fortes facio: fortemue recipio. Virg. Et socios p̄tatur in oēs. Quin. Partiris uel gratis dum quo
respiremus afferas. Partiri itaq; de partibus referas. Imp̄tio magis de re incorpea: & quasi cōmunico.
Imp̄titi tamen aliquid dicunt p̄ impartire ab ipso deponente partior.

In manu est: in manibus.

Cap. cccxxxii.

In manu ē: & in māibus ē: utrunq; accipitur p̄ eo quod in ptate ē. Sed dupliciter de p̄feti:
& de futuro. De presenti Ci. Non est istuc in manu mea: & filius in patris: & seruus in do-
mini manu ēē dicit: unde mancipium ē manumissio. Lucanus: In māibus uestris q̄tus sit
cæsar hētis. Virg. Terra autē in manibus uestris. De futuro Salu. Veg. eniuero proh deo
rū atq; hoīum testor fidē: uictoria in manibus uobis ē: uiget ætas: aiūs ualeat. Cōtra illius annis atq;
diuitiis oīa consenuere. Tantū incepto opus ē: cætera res expediet. In plurali tamen frequētius: cū
dicimus: uictoria in manibus ē: q̄si iam tenef. Etiam dicimus: in manibus ē: in alia significatione p̄
eo quod est in: & manus est: aut quia admirationi est: aut quia nondum opi summa manus imposita
quia est admirationi. Cice. in Catone maiore: Est in manibus laudatio: quam cum legimus: quē phi-
losophum nō contemnimus: quia res non est consumata: Idem in eodem: Septimus mihi liber ori-
ginum est in manibus: omnia antiquitatis monumenta colligo.

Præditus.

Cap. cccxxxiii.

Præditus sum bono dicit: & præditus sum malo: sicut affectus sum malo: & affectus sum
bono. i. ut breuiter magis q̄ optie dicam: hēo bonū: & hēo malū: ut p̄ditus sum hūanitate
uirtute: diuitiis: dignitate: uiribus: qui sermo ē uisitatissimus: Nunq̄ tamen cum abltō & p̄-
positione a ue ab: ut fit ī affectus: ueluti sum ego a rege magis honoribus affectus: nō aut
sum p̄ditus a deo magnis uiribus: de malo rarius. Ci. p̄ Sylla: Nili uero unum me uis feze: p̄ter cæte-
ros me aspeze: me inhumanum existimari: me singulari immanitate & crudelitate p̄ditum. Idem p̄
Rabirio: Senectute affectus: morbo p̄ditus Contingit idem in singulari: ut in pximo exemplo: exi-
stimari me singulari immanitate. Sæpeq; legimus ille est singulari improbitate: tu es singulari stulti-
tia: Similiter fit in aliis tribus q̄ttuorue uocabulis: notabilis: insignis & eximius. Quīt. Hunc tu ani-
mum mō inter libidines ac scorta perdebas: macie notabilis: pallore deformis solaq; impatiētiae fa-
bula notus. Nobile scortum: quasi in ordie meretricio excellens: uel maxime inter alia notū: & ap̄
Liuiū: Nobilis ille clade romana locus: & apud Cice. Cuius p̄ter cæteros est nobilitata crudelitas &
& latrones uocamus insignes: qui maiore manu maioreq; audacia grassant: & insignis improbitas: i
signifq; stultitia dicitur rarius quemadmodum singularis stultitia rarius est. Cice. Verrinarum. iiii.
Sin hanc uos in rege tam eximiam iniuriam: tam acerbam neglexisse audient.

Descendo.

Cap. cccxxxiiii.

Descendo in p̄dium: descendo in sogz: descendo in campum dicimus: non quia de loco su-
periore in inferiorem descendimus: sed qa de loco tuto in locū discriminis opior: q̄ q̄ in
loco excelsiore se tenet: pugnā detractare existimat: quē cum relinquit: & in locū æquū
uenit atq; descēdit: mentē se habere pugnādi declarat. Ideoq; nō fere dicimus in sogz de-
scendere: nisi q̄ pugnādi & defendēdæ litis causa uenit in forum: nō rez uenaliū coemptor ac nego-
ciator. Et in campū descendere nō nisi qui litis dignitatisue causa: sicuti in campo Martio fiebat: cer

Q VINTVS

raturus tradit: nec in plium pugnamue descendere: q; in loca inferiora descendat. Non enī locus est pugna & plium: cū nihil intersit qualis locus sit planus: an montuosus i quē se confert: q; in pugnam descendere dicit: ut apd Virg. Satis autem erit in re pspicua unum exēplum ptulisse. Instructos acie Tyberino a flumine teucros: Tyrrenamq; manum totis descendere campis.

Amare: diligere: adamare: amicus: amica: amator.

Cap. cccxxxv.

Amare ē generalis significati: idem quod diligere: nisi q; putat plus qddam esse in amando q; in diligendo: ut Ci. ad Brutum. L. Clodius ualde uos diligit: aut ut εμφοτικότερον di ca: ua: de nos amat. Et itez. Sic igit facies & me aut amabis: aut quo cōtentus sum diliges Idē ad Dolobellā. Quis erat q; putaret ad eū amorem quem erga te habebā: posse aliqd ac cidere? Tantum tamē accessit ut mihi deniq; nūc amare uidear antea dixisse. Adamare ē amatorie amare ut Quinti. multis i locis: sed unus suffecerit. Me qdem marite siqs interroget oēs mses libe ros suos: tanq; adamauerint amat. Videbis oculos nunq; a facie uultuq; deflectere: comere caput ha bitumq; cōponere: suspirare cū recesserint: exultare cum uenerint: cōserere manus: pendere ceruici bus. non osculis: nō colloquiis: nō præsentiæ uoluptate satiari. Amicus tamen honesta res ē. Amica quando ad uig; referē. inhōesta: ut hęc amica mea ē: id ē concubina. Ego uero suus non amicus: sed amator sum. Ideoq; apud Ter. dicit: Here putauī hunc Pāphilū amicum: amatorem uig; ne putares amicū in malam ptem accipi: adiecit amatorē: Sed apud plam hoc obseruatū semp inuēies: apd poe ras fortasse non semp.

Declaro.

Cap. cccxxxvi.

Declaro frequentius ad facta ptnet q; ad dicta. Cice. Declarauit id mō temeritas. C. cæsa ris q; omnia iura dīna & hūana puertit. Aliquādo etiam in dictis. Idē ad Ligariū: Postea uero q; magnā spem habere cōepi: fore ut breui tpe te incolumē haberemus facef nō po tui qn tibi & sniam & uoluntatē declarare meā. Et in eadē epistola: Quando qd sentire exposui: uelle tua cā re potius declarā: q; orone. Interdum accipitur p significato: ut idē li. i. de finibus: Nullum uerbum ē: quod idē declaret latine: quod græce ΗΝΕΔΗ quā uoluptas decla raret. i. significet: uel ostendat: uel indicet.

Ingredior.

Cap. cccxxxvii.

Ingredior componit quidem ex in: sed diuersa ratiōe: nunc ad locum: ut ingredior for; uel in forum: q; modus loquendi nemini ignotus est: nunc in loco quod ē ambulo & incedo. Virgi. Continuo pecoris generosi pullus in aruis Altius ingredit: & mollia cūra reponit Ci. li. v. ad Atticum: Si dormis expgiscere: si stas igredere: si ingrederis curre: si curris aduo la. Idem est ergo ingrederis hoc loco: quod graderis: quod est ambulas.

Consulo te: consulo tibi: consultor: consultus.

Cap. cccxxxviii.

Consulo te consilium peto a te: uel interrogo & ingro. Quin. Quid p fidē facere uultis? Iu uenem quem de parricidio consultet pater ille seruatus: miror hercule nō dixisse uolui: sū uenefcus: sum parricida. Idē: Ergo quod primum ē ut qd miraturus est quisq; intelligat. & quare bonum sit sciat: tū in suscipiendo onere cōsulat suas uires. Et itez: Ego aures cō sūles meas: Cōsulo tibi cōsiliū do tibi uel puideo tibi: sed hoc frequētius ac magis pprie i rbus ut cō sūle uitæ tuæ: cōsule ualitudīni: cōsule dignitati: cōsule saluti cōsule rebus tuis: adeo frequētissime: cū dicitur cōsulare uolo mihi & liberis meis: intelligit potius de corpore & rebus externis: q; de aīo In plurali autē numero interdū reperitur sine apposito tamen: ut consulūt senatores: quod frequen tius dicimus cōsultant. i. deliberāt. Nisi. n. adsit qui cōsiliū petat: qui consilium det: nō est delibera rio siue cōsultatio: atq; cōsulant dicimus pro consultant: hoc est quod altera pars petit: altera dat cō siliū. In cōtrario nonnunq; cōsultare est unius: non pluriū partiū sed ita si is apud se duas partes sustinet: secūq; deliberat. Hinc duo nomina nascunt: cōsultor & cōsultus. Consultor fere pro eo: qui aliū consulit accipi solet: nonnunq; tamē pro eo: qui alijū cōsultat: Salu. in iugur. Simul ab eo petunt uti fautor cōsultorq; sibi adsit. Et iterū. Ita cupidie atq; ira pessimis cōsultoribus crassari: neq; factoz neq; dicto abstinere. Consultus est homo prudens & sciens: dignusq; a quo cōsiliū petas Carterū nō occurrit mihi ubi repierim nisi aut picipium: ut tibi consulti medici dixerūt eundē eē lāguorē aut nomen pro iuriscōsulto: ut Hora. Eris tu qui modo miles mercator: tu cōsultus mō rusticus. Quin. in. vii. Scripti & uolūtatis frequētissima inter cōsultos quæstio est. L. uius tamē lib. primo ait de Nu ma Pōpilio. Cōsultissimus uir ut illa quidē ætate esse poterat: omnis diuini atq; humani iuris: & i. x. Callidos sollerteq; iuris atq; eloquētia cōsultus ero. In compositiōe frequens est: sed adiectiuum: ut apud eundem Quin. Omni cōsultam muliebrem semper amentia. i. imprudētē inconsideratam & nullius consilii. Alterū quoq; cōpositū: si cōpositū est: ut iuriscōsultus: quod etiā dici solet iurecō sultus: nōnunq; in simplici: ut Qui. in primo de arte amādi. Sit tibi credibilis sermo: cōsultaq; uerba.

Agere gratias: habere gratias: referte gratias.

Cap. cccxxxix.

Agere gratias est uerbo: quod quidā barbare dicūt regratior. Habere gratias est in aīo: cū memorē accepti beneficii mētē animūq; habeo & iuicē gratificandi uoluntatē. Referre siue reddere gratias ē factio: ut si tu a me subleuatus aut pecūia: aut patrociniū: aut manu:

alioue subsidio uicissim me aliquo mō inbleuaueris:grās rettulistiq;:licet Seneca nolit malas referri posse:sed reddi Cicero tamen in Salustiū ait:Nam q̄ ista iusitata rabie in uxorem & filiam meam inuasisti:quæ se facilius mulieres abstinerūt a uiris q̄ tu uir a uiris:Satis docte ac perite fecisti: Nō enim sperasti me mutuā tibi grām relaturq;:ut uicissim tuos cōpellare:Quāq; Cicero nunq; fere ait reddere grām:sed referre:Porro hoc exemplum in alium usum quoq; attuli: q̄ uidet̄ significari gratiam etiam uerbo referri uō solnm factō:sed multum tamē ab illo:agere grās:quo tātum innuitur cōfessio accipiētis beneficium. Qui uero refert grām reddit beneficium:interdum maleficium: siue factō siue dictō:quoniam dicēdo nonnunq; p̄sumus æque atq; faciēdo.Plancus ad Cice. Immortales ago tibi grās:agamq; dum uiuam.nam relaturq; me affirmare non possum. Tātis enim tuis officiis nō uideo mihi respondere posse. Ecce respōdere officiis: id est satisfacere beneficiis ē grās referri. Cæterq; frequētius est Refero grām q̄ habeo grām. Item frequentius:ago gratias q̄ ago grām. Vix enim audiuius ago grām:sed grās:& raro refero gratias:sed gratiam. Cuius rei testimonio ē illud i lib. xlv. T. Liuius:Satiatusq; tādem complexu filii:renūciare inquit grās regi me agere referre grām aliam nunc nō posse;q̄ ut suadeam nō ante in aciem descēdat q̄ ut in castra me rediisse auerit. Dicimus item:ago grates:sed sæpius apud poetas q̄ necessitate uersus ago gratias dicere nō possunt. nōnunq; etiam apud oratores ut Ciceronem:Aliquātoq; post suspexit ad cælum: & grates tibi inq; ago summe sol:uobisq; reliq; cælites:nisi legēdum est grās:nō grates p̄ eodem significato: siue p̄ eo:quod est reddo grās. Seneca in tragœdia:quæ inscribit̄ Agamemnō dixit:Reddo grates tibi grādauī lassiq; senes compote uoto. Reddunt grates id est ut ego interptor:agūt gratias. Quis enim referre possit gratiam deo:quod etiam fando nunq; cognitum est nisi apud quosdam recētes nihil nisi barbare loqui scientes:sed gratias agimus. Raro etiam gratias diis habere dicimur: quotiens agnoscimus apudq; nosip̄os fatemur ab illis beneficium accepisse citra spem gratiam referēdi ut in Andria Terē. Pol diis habeo gratias:q̄ in pariundo aliquot affuere libera.

Gratulari:gratari.

Cap. cccxi.

Ratulari est uerbo testari te gaudere fortūa ac foelicitate alterius ad eū ip̄m qui affectus ē foelicitate:nonnunq; apud teip̄m ob tuam foelicitatē. Ideoq; fere postulat datiuū:ut gratulor tibi ob tuam p̄turam adeptam:gratulor manibus meis q̄bus ut te contingeret datum ē Quint. Non efficiet tamen infandū p̄sentis reatus indignumq; discriminē:ut misera puella nō gratulef̄ sibi q̄ illam paup̄ accusare iam pōt. poetæ nonnunq; p̄tereunt dtūm utiq; eū fue rit p̄nomen:quæ fuit causa ut qdam existimarēt:quorum ē Apuleius:hoc uerbū idem significare q̄ gaudeo. Ouid. in heroidibus:Gratulor Oethalia titulis accedere nostris:gratulor inq; tibi uel mihi uel nobis. Idem tertio de arte amādi. Prisca iuuent alios:ego nūc me deniq; natum Gratulor:Gratulor subiutellige mihi. Et interdum etiam oratores:ut Quint. in pastu cadaueq; Gratulemur iam q̄ nulla ciuitas fame laborat:subitellige nobis. Verba aut̄ Apulei hæc sunt in apologio de Magia: Eo i tpe q̄ nō negabuntur in Getuliæ mediterraneis mōtibus fuisse nisi pisces p̄ Deucalionis diluuiā reperirent:q̄ ego gratulor nescisse istos legisse me:prætermisit datiuū:quia gratulor pro gaudeo accipi. Quod tantū abest:ut approbent possit gratulari q̄s enim minime gaudeat atq; adeo doleat:q̄ frequēter usu uenit utiq; inter falsos amicos:cum alter inuidus atq; æmulus tacite quidē dolēs:q̄ alter honoribus actus sit:tamē illi gratulant̄:forte & Apuleius subintellexit mihi. In eadē significatio ne accipit̄ grator sed poeticū historicūq; est. Virg. Inueni germana uiam:gratate forori. T. Liui. li. vii. Tuū sequētis currū louis optimi maximi templum gratantes ouantesq; adire. Dicimus aliquando gratulari pro eo quod est gratias agere:sed nō fere diis immortalibus. Ideoq; proprie idē est q̄ supplicare. Siquidem triūphantes in capitolii ascendebant loui optimo maximo:cæterisq; diis gratulatū. Eiusdē quoq; significatōis fortassis est grator:quod significat Liui. lib. x. dicens. Itaq; prætor ex templo edixit:uti æditui ædes sacras tota urbe aperirent:circūeundi salutād̄iq; deos agēdiq; grates per totum diē populo potestas esset. Nec mirū si dicimus gratulari gratariue dies quasi ostēdere nos illis aggaudere:cum dicamur eisdē saltē quasi salutē illis optare:quod hominibus cōuenit non diis.

Fingere:effingere.

Cap. cccxli.

Ingere pprie est figuli:q̄ formas ducit ex luto:inde generale fit uocabulū ad cætera:quæ ingenio manuq; hominis artificiose formantur:presertim inusitate & noue. Effingere ē ad alterius formam fingere:Et quodāmodo fingendo representare Cice. ii. de ora. Tum accedat exortatio qua illum quem delegerit:imitando effingat atq; exprimat. Quintili. Nā id quod est docilis naturæ:sic tamen ut ea quæ discit:effingat. Et iterum. Nam mihi uidet̄. M. Tullius cū se totum ad imitationē græcorū contullisset effinxisse uim Demosthenis:copiā Platonis:iocūditatem Socratis. Vnde dictum est nomen effigies figura ad uiuā alterius similitudinē:uel ad ueritatis imaginem facta tam in picturis:q̄ sculpturis.

Obeo legationem:exequor munus legationis:desero.

Cap. cccxlii

Beo legationem:exequor munus & officium legationis:obeo prouinciam:exequor officii prouinciale. Ita obeo mortē:exequor & peragro mortē:uel adeo mortē:quemadmodū

dicitur quis obiisse diem pro iuisse. Itē obiit diē suū: id est q̄ mortuus: & iuit ad diē fati: ut apud Sulpitium. Nunciatū est Marcellum diem suū obiisse. Prætermittimus autem nōnunq̄ illum accusatum dicentes Marcellum obiit: qd̄ itē fit in illis significatione similibus uerbis oppetiit & defūctus est: atq; etiā idem tulit: & si qua adhuc alia. Nam in priore subintelligitur accusatiuus mortē: in posteriore ablatiuus uita. Quid signi: quod sæpe reperimus hæc nomina esse his uerbis adiūcta. Est autē oppetere frequentius quidem mori: non fatali: sed illata morte. Interdū tamen & fatali. Cice. in offi. Et Ajax traditur miles mortem maluisse oppetere: q̄ mulieribus: si Circe & Calipso mulieres appellandæ sunt: ut Vlyxes fecit: inseruisse. Idem de diuinatione. Aequius eē censuisse maturam oppetere mortem: q̄ Publii Africani filiam adoleſcētem emisit: ipse paucis post diebus est mortuus. Sine accusatiuo: ut apud Virgi. O ter quaterq; beati. Quis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis Conrigit oppetere. Defunctus quoq; dicitur: quasi p̄fectus munere uiuendi: ideoq; ut dicimus p̄fectus est siue defūctus officio prætorio: munere ædilio: cura tribunita: ita defunctus uita. i. ab hac administratione: ab hoc munere: ab hac procuratione cessauit: ut apud eundem Defūctaq; corpora uita. Detulit autem quod tertio loco posui in idē significatum accipio: cum est pro accusauit: ubi subintelligitur reus: ut Quin. Diuitem detuli reum pauper inimicus occisi pater.

Peruestigo: inuestigo.

Cap. cccxliii.

Peruestigo & inuestigo non solum quæro: sed quidē frequētius quæredo iuenio: ut sit ueſtigo quæro: inuestigo & p̄uestigo quasi acquirō. Dictum est autē hoc uerbū ueſtigiis tāq; signis indiciiſq; q̄bus ad rei notitiā peruenimus. Cice. tertio de ora. Ipsa tractatio & quæſtio quotidie ex se gignit aliquid quod cū desidiōsa delectatione ueſtiges. Idē in eodē li. ii. Nosce regiones intra quas uēias: & peruestiges quod quæras. Idem pro Ligario: Sed quoniā diligētia inimici inuestigatum est quod latebat: cōsuetudinem est ut opinor. Teren. Nihil tam difficile: quin quæredo possit inuestigari.

Nutriti & aliquid significat.

Cap. cccxliiii.

Nutriti est & paruulorū ut crescant: unde nutrices dicuntur nutrici iq; qui curam infantū habent habuerūt: & aduulorū ut uiuāt. Alii quoq; in eodē significato: unde lex illa. xii. tabularū. Liberi parētēs alant aut uinciātur. At in rebus incorporeis frequētius ut crescat. Quin. Sed alere facundiā: uires augere eloquentiæ possit: perinde ac si dixisset augere facundiā: augere uires eloquentiæ possit. Cice. Sed ne illa extincta sunt aluntur potius & augentur cogitatiōe: & memoria mea. Cōiunxit & ipse hæc duo sicut solemus in multis quæ similia sūt: ut possū & licet: ut munus & officium: ut mens animusq; Vir. Hos successus alit: id est quasi hog; animos successus au-gescere facit.

De spero & confido.

Cap. cccxlv.

Spero pro credo usitatū ē: siue de præſenti loquamur: siue de præterito. De præſenti Quin. Facilis ut animaduertere uos spero defensionis meæ: cursus est. De præterito idē: Et in nocētiā quidem puellæ satis ut spero defendimus. Et Cice. Spero iam probatā esse amicitiam nram. Similiter confido p̄ credo: tum in præterito: tum in præſenti: tum futuro. In præterito Quoniam p̄batam rōnem officii mei uobis esse confido. In præſenti: Quāq; a Cratippo nostro p̄cipe huius memoriæ philosophorum hæc te assidue audire atq; accipere confido. In futuro: Ita fore confidimus. Hæc exempla ex Ciceronē sunt.

Dico sententiam & fero sententiam.

Cap. cccxlv.

Ico sententiam consiliarius: fero sententiam iudex: quorum exempla frequētiora q̄ ut a me repeti debeant. non unq̄ tamen dico pro fero: ut apud Quint. Apud iudices quidem secūdum legem dicturos sententiam: de confessis p̄cipere ridiculū est. Iuris quoq; consulti hoc uerbo in hunc sensum frequētissime usi uidentur. Dico leges aliud q̄ fero leges. Est enim ferre ad suos: dicere fere ad uictos: ut Liui. li. xlyi. Nihil ea mouerunt regem tutam fore bellis Asianum quando perinde ac uictō iam sibi leges dicerentur.

Circumſto & circumſisto.

Cap. cccxlvii.

Circumſto & circumſisto utruq; facit circumſteti: sed primum pro circumſto: alterum p̄ inuado & irruo: & quasi terrificatione aggredior. Virg. Circumſtat animæ dextra leuaq; frequētes. Idem. At fessi tandem ciues infanda furentes armati circumſistunt. Et alibi At me tum primum sæuus circumſtetit horror Quin. in apes pauperis: Cum me euocasset subito trididit: totoq; fortunæ suæ strepitu circumſtetisset. nonnunq̄ non terrificandi: sed terroris auferēdi gratia ponitur: ut Cæsar in commentariis: Si quis grauiore uulnere accepto decidērat circumſistebant: hoc est focii iacentem exhortabantur tæla hostium arcentes. Nonnunq̄ etiam circumſto accipitur: ut apud eundem: Et mercatores in oppidis uulgus circumſistit: quibus ex regionibus ueniunt: qualesq; ibi res cognouerint p̄nunciare cogat: quo etiam modo apud Quintilianum recipi potest.

De usurpo.

Cap. cccxlviii.

Surpare est uti siue usitatū tū dicto: tum factō. Ci. in ora. Post inuenta conclusio est q̄ credo uſuros ueteres illos fuisse si iam nota atq; usurpata res eēt: qua inuēta omnes uſos magnos oratores uidimus: Hoc etiam sic dicere licebat in eādē sententiā post inuēta cōclusiōe

quam credo usurpaturos illos fuisse: sed iam nota atq; usurpata res esset: quā inuentam oēs usurpas se magnos oratores uidimus. Idem: Quod semp usurpamus in oibus dictis ac factis mimis ac maximis: cum hoc dicere dicis illud nō dicere. Idem: Præclare enim hoc ē usurpatum a doctissimis: quorum ego auctoritate nō uterer: si mihi apud aliquos agrestes hēnda esset oratio. Sed cū apud prudentissimos loquar quibus hæc inaudita nō sunt. Cur ergo similem me siquē in his studiis opæ posuerim p̄didisse? Dicitur est igitur ab eruditissimis uiris nisi sapientem liberum esse neminem: Usurpatum & dictum pro eodem accēpit: sicut doctissimus & eruditissimus. Quid multa: cum frequenter iurisconsulti utantur usurpo pro dicto: nam pro factito minus dubium est.

De præsto sum: adsum.

Cap. cccxlix.

Præsto sum idem ē quod adsum: nec alteri fere uerbo cohæret: nisi uerbo substantiuo & huic simplici. Præsto adsum magis poeticum est. Quid igitur significat adsum? Tria: Vnum naturaliter duo: p̄ quēdam flexum & deriuationē. Primum p̄sens sum: quod mō cū ablatō iungit in p̄positione seruiēte: ut apud Cice. de oratore: In Pauli pugna non auferat. Mō cū dicitō: ut apud eundē in Philip. Oibus his pugnis Dolabella affuit: & apud Quint. Nam in his libris obseruationū a Septimio æditis: affuisse Ciceronem tati causæ inuenio. Secundum ē hinc ductum: quod sæpe corrogamus quod nobis adsunt piclitantibus: quales sunt aduocati: quoz officium ē adesse in iudicio: Sed ipm̄ illud adesse fauere est p̄sidio: quod esse: ideo dicimus adesse p̄ eo quod ē esse præsidio. Vir. Modo iuppiter adsit. Et itez: Adsis o tandem & placidus tua numina firmes: Et in p̄sa Quintiliani Nunc omnes in auxilium deos ipm̄q; iprimis: quo nec p̄sentius aliud: nec studiis magis pprium nunc ē in uocem: ut q̄tum uobis expectatōis adiecit: tatum ingenti aspiret: dextezq; ac uolēs adsit: si tamen pater quod diuisit p̄rimonium & reos parricidii defendit: sic agat: quod cōtra legem sufficit. Parricidium obicit iuuenibus: quorum pater uiuit: atq; et liberis suis adest. Tertium est aduenio: seu magis adueniam: nam pprie idem sunt: iam uēiet: & iam p̄sens erit: itaq; aderit accipitur p̄ utroq; siue utrouis Virg. Itaq; aderit multo Priamo de sanguine Pyrrhus: Itez: Huc ades o formosē puer Et Huc ades o Galathea: quod est nam ludus in undis: Et iterum: Huc ades O Mœlibœe caper tibi saluus & hædi: Vbi si eadem foret significatio: quæ in illo p̄sens fuit: bic ades: nō huc diceret: Ergo huc ades p̄ ad sis idem ē quod huc ueni: Has easdem significatiōes hēt p̄sto sum: & eadem ratione in p̄sa Cicronis exēplum est in Bruto Quibus q̄dem causis tu etiam Brute p̄sto fuisti. In secunda eiusdem p̄sa Muræna. Ius ciuile didicit multum uigilauit: laborauit: præsto multis fuit: & pro eodem: Tu iterea Romæ uidelicet aicis p̄sto fuisti. In tertia eiusdem ad Herenniu: Hyrundines æstiuo tēpore p̄sto sunt: hyeme pulsæ recedūt. Et in epistolis frequenter. Stator tuus mihi cū litteris præsto fuit. Et prope accipi solet hoc ultimū pro eo quod nunc dicimus compareo: ut siquis aliqua dignitate imperioe affectus alteri sic iubeat: cras mihi ad hunc locum & ad hanc horam præsto sis: id est compareas & te repræsentantes atq; exhibeas mihi.

Flere: gemere: plorare: plāgere: eiulare: uociferari & lamentari quod differat.

Cap. ccccl.

Lere est lachrimis: ideoq; tantū hominū ridere: Gemere est pectore cū præangustia in sonum prorūpit: ideo iumenta sub nimio pōdere gemūt: & inanimata quoq; cū nimis onusta sūt: genere dicuntur ut apud Vir. Gemuit sub pōdere cymba. Plorare est uoce flebili & effusa dolorē suū aperire. Vnde iplorare est plorando opem orare. Plāgere est percussione & uerberatione p̄ctoris: capitis: uultus: aliorumue mēbrorū se in dolore affligere: regitq; post se accusatiū. Ideoq; per translationem dicuntur fluctus plangere littora quasi ad declarandū dolorē in modū lamentationis. Eiulare est uoce sublata flere: quod magis mulierū est propriū. Vociferari est uoce effrenata non modo dolorem: sed etiam indignationē: quā indignatio doloris genus est ostēdere. Interdum sine effectu: sed tamen uehementius exclamare. Lamentari est uoce querula & tristi oratione cladem testari suam. Quæ exempla lecturis hoc opus inuestiganda relinquimus.

De existo & exto.

Capi. ccccli.

Existit & extat: quoz uerboz unum atq; idem præteritum est: simile quiddam significat: quod est eminent & superest: sed primū cū motu. atq; sine motu: ut illud sit p̄dit uel exurgit: hoc uero superstat. Cice. de diuinatione: Atq; delapsus in flumē nunq̄ cōpauisses: me cōtremuisse timore perterritum: cum te repente extitisse. Et iterum in eodem libro. Sumerfus equus uoraginibus nō existit. Adhuc itez in eodem. Vocem ab æde lunonis ex arce extitisse. Atq; iterum: Neq; diu illa uox extitisse: & in secundo: Anguē ab ara extitisse. Et iterum in Lifandri statuae capite delphis extitit corona. De rebus quoq; mentis existere dicimus: Vt idem in Lælio: Existit hoc loco quaestio subdifficilis. De extare unū exemplum Virgilii geor. iii. suffecerit. Stant circumfusa pruinis. Corpora magna bouum: confertozq; agmine cerui Torpēt mole noua: & sumis uox cornibus extat. Quo fit ut de libris qui de mortuonon sunt: dicamus extare: ut extant paucissimi. Varronis libri plurimi non extant. Nam ut de homine qui adhuc uiuit loquimur: superest quasi non subter est sub terra humatus. Ita de rebus extat: quasi extra stat: non intra: & in tenebris latet. Cice. in orato. Quæ ut scis extat oratio. Et de senectute. Et tamen ipsius Apii extat oratio.

Conciliare amorem & beniuolentiam nos dicitur inire autem gratiam.

Cap. ccclii.

Conciliamus amorem nobis alicuius: conciliamus beniuolentiam: non autem conciliamus gratiam
 c Rursum inimus gratiam: non autem inimus amorem aut beniuolentiam: Quarum omnium orationum
 eadem fere sententia est: ac si hoc uerbo uterer comparo uel contraham: nisi quod inire gratiam est ma-
 gis fauorem comparare: quam amorem: ut apud Quintum. Quinetiam hoc timeo: ne ex eo minorem gra-
 tiam hic liber ineat: quam plerumque non inuenta per me: sed ab aliis tradita continebit. Reconciliari tamen
 & in gratiam redire idem sunt quotiens amici interposita aliqua offensa: cum aliquodiu fuerunt iuri-
 ci: in pristinam redeunt beniuolentiam ac familiaritatem. Sed redire in gratiam etiam cum inaiatis
 solemus. Unde Cicero de senectute in gratiam cum uoluptate redeamus. propterea conciliamus nobis laudem
 famam: similiaque. non autem inimus Quintilianus lib. ii. Nam ut plus auctoritatis asserunt quam quae non praesentis
 gratia litis sunt comparata: & laudem saepe maiorem: quam si nostra sint: consiliant: Rursum in eo ratione
 in eo foedus: in eo pacis: in eo societatem: in eo bellum: in eo pugnam: in eo uiam quasi capessit atque ingre-
 dior: quod non fere nisi in re momentosa: siue graui gradine dici solet. Nam non recte loquor: in eo praed-
 idium conuuiumque: ut in eo conuuium. Unde principium rei maioris initium uocatur: ut initium rationis
 Quintiliano quoque testatur qui ait: Quod principium latine uel exordium dicitur maiore quadam ratio-
 ne gratia ci uidentur procerum non asse: quod a nostris modo initium sumatur. Et huius uerbi participium
 absolute positum sine regimine maioribus rebus adhibetur: ut incunte pueritia: incunte adolescen-
 tia: incunte aetate: incunte uere: incunte aestate: incunte hyeme: incunte anno nouo. Non autem incun-
 te dormitione: incunte conuuium: incunte die: incunte nocte: incunte hora: sed incipiunt: Nisi dicimus
 illud ipsum incunte certis nobis debere adiungi: quae sunt ea quae modo exposui.

Quid sit obruere & gurgitare.

Capi. cccliiii.

Bruere est opire: siue aqua: ut obrutus undis: siue terra: ut Obrue uersata carealia semina ter-
 ra: siue per translationem ad animam: ut Quintus. Tot uoluptates obruere possunt unum dolore
 Sed de multo uino potando etiam dicimus: sicut ingurgitare de assumendis multis cibis. Ci-
 cero pro De oratore ait uino se obruisse nudumque saltasse. Et in Antonium ut fratrem imites
 se obruit uino. Et in eundem. Item cum se cibis ingurgitasset. Ingurgitare aliquando utrumque comple-
 ditur: sicut crapulari non modo in uino. sed etiam in cibo: unde fit crapula: ut idem in eodem. Edormi inque crapula: &
 exhalat.

De deuotio: deuotio: despicio & dispicio quomodo eis utendum sit: & quid significet. Cap. cccliiii.

Deuotio in motu: deuotio ad diuitias minus usitatum: ac minoris rationis est quam peruotio
 in motu: peruotio ad diuitias. Similiter et diuerso deuotio in planum: deuotio in uallem:
 quotiens editiore loco profecti sumus: usitatus probabiliusque quam peruotio in planum: peruotio
 in uallem: ita deuotio in paupertatem: quasi descendimus & lapsi sumus in humiliora
 Deuotio deorsum uoluo: ut deuoluere rogos: deuoluere trabes: deuoluere saxa: deorsum praecipita-
 re. Despicio deorsum aspicio: sicut suspicio sursum aspicio: inde per translationem: cum quis alium con-
 temnit ac paruifacit: despiciere dicitur: quasi infra se & ad pedes suos projectum aspiciere: quemadmodum
 suspiciere est uenerari: quasi supra nos aspiciamus illum esse collocatum. Nam dispiciere est prouidere & circums-
 picere mentem: & tanquam in omnem partem lumina mentis intendere: omniaque discernere: a quo dispicien-
 tia dicta est circumspectio & prouidentia uel consideratio diligens atque discretio.

Quid significet occupare.

Capi. ccclii.

Cupare est locum tenere: aut capere: & uic capere: ut apud Lium li. xxxiii. Nam & ipse uocatus
 urbem hanc accepi: non occupauit: id est uic accepi: aut mea sponte accepi: non aliorum rogatu
 Saepem uero antecapere est: ut aliqui loquuntur: praecipue occupare: Unde schema illud occupatio ap-
 pellatur: quotiens quae dici ab alio poterant: ea ipsi proueniendo: dicimus in nostram partem: ne no-
 bis postea offerretur retorquentes. Cicero off. li. i. Sunt autem nulla priuata natura: sed aut ueteri occupatio-
 ne: ut hi qui quodam in uacua uenerunt. Certe primi illi qui uenerunt in uacua: non potuerunt in aliena re:
 ut isti aiunt: qui uolunt occupare utique esse in aliena re se possessorem facere. Proprie est enim occupa-
 re quod in medio: siue in medium: atque in commune positum est: ante ceteros capere: quod testatur
 Quintus. dicens: Multa nihilominus quae libera fuerant: transeunt in ius occupatum: sicut uenatio &
 aucupatio. Inde occupatus dicitur: qui ante negotio aliquo detentus non potest alterius negotio ope-
 ram dare. Cicero: Neque me conuenire uoluit cum essem occupatus: hoc est cum accusaret me quibus-
 dam aliis negotiis esse praeventum: atque hinc uocatur occupatio: cum alicui necessariae rei: & cui ante omnia
 operam dare debemus: cum diligentia uacamus.

Peto: posco: postulo: flagito quid significant.

Capi. ccclii.

Petere est in bonum & in malum: quod declarat per ipsam rem: aut bonum significantem aut ma-
 lum: ut medicus sanitatem aegri petit. pater laudem filii: tu diuitias: ego uoluptatem peto.
 Item multi filii petunt mortem patris: serui mortem dominorum: medici longitudo mor-
 bi. Petere autem uitam alterius. Item petere caput alterius. petere famam: petere pudorem eiusdem acci-
 pitur in malum: & illa in homines pernicie petas: siue quod ea oppugnes. At cum non in rem: sed in personam re-
 fertur. Peto utique cum ablatiuo in malam partem accipitur: ut peto te gladio: peto te ueneno: peto te in

fidis. Nam illud apud Virg. Malo me Galathea petit lasciuu puella: id est q̄ malo me incessit: & po-
 morū iactu pcutere me solet. Et ideo quasi audacia culpæq; sibi cōscia dicit: Et fugit ad salices. Ab
 hac significatiōe absunt alia uerba posco: quod est proprie rē d̄ bitā & honestā peto. Inde reposco: q̄
 est rē meam: & quod mihi debes reddi peto. Postulo est quodāmodo requiro: ut res: locus: persona:
 tps causa postulat: & tanq̄ rē iustā peto. Curtius: Postulabat at̄ magis q̄ petebat: nisi accipius: ut Var-
 ro apud Ser. uult: humiliter petebat. Sic enī ait: Poscere est cū aliquid p̄ merito nostro deposcimus: pe-
 tere uero est cū aliquid humiliter & cum p̄cibus postulāus. Et exoptulo quod est cū querela apud aīcos
 repro: & q̄si officiū amicitia in alio desidero: ut Ter. in adelphis: Quā mihi fecerunt ultro iniuriam
 exoptulant: Sed frequētissime post se hēt abltūm seruiēte p̄positione cū: ut qd hēs q; mecū exoptu-
 les: Flagito uehemēter & plus q̄ postulo: ut Cice. p̄ Quinto: Quāq̄ hoc cām postulat: & si postulat
 nō tamē flagitat. Qui. ad Tryphonē: Efflagitasti quotidiano cōuitio: ut libros quos ad Marcellum
 meū de insti. ora. scripseram: iā emittere inciperē Quæ uerba et̄ Cice. sunt ī epistola ad Quintū fra-
 trem. Cap. ccclxi.

Labo & labor quid differāt.

Labo & labor ita differūt: q̄ labare & ruere & repēte cadere: ut apud Virg. Labat ariete cre-
 bro Ianua. Labi uero leniter sensimq; deorsum ire: ut labunt flumina: labitur cælū: labif
 anguis: Labunt ab æthere pēnæ: labunt dii a cælo: nō labāt. Quinti. Vt numē & deus de
 labi syderibus & uēire de liq̄do puroq; aere uidebat. Cicero: Nō q̄si unū ex hac urbe mis-
 sū: sed q̄si de cælo delapsū ī hāc urbē intuetur. Ideoq; dæmōes magis e cælo labarūt q̄ lapsi sunt. An-
 geli uero assidue ad nos labūtur. Labi quoq; dicunt q̄ in lubrico imprimētes uestigia ad terrā ferun-
 tur: nō cū ruina: sed lētius & cū aliq̄ mora. Tacti nonnunq̄ lapsus p̄ ruina accipit: & p̄ trāslationem
 de corpeis ad incorpea: de eo q̄ aut p̄ infirmitatē animi: aut p̄ imprudētiam deliquit: dicimus: lapsus est
 quasi pes animi unus: amboue: qui sunt fortitudo & prudentia in lubrico lapsi sint. Elabi quoq; pe-
 riculum fugere dicit: eo modo quo anguis lubricus: murenaue: aut anguilla manu prehēsa lapsū fu-
 git. i. manu elabatur: ita q̄ e medio periculo euasit: elapsus dicit. Virg. Ecce aut̄ elapsus Pyrrhi de cæ-
 de Polites. Sed hic nō est trāslatio: utpote in re corpea erit trāslatio incorporea. Quintil. Seruium q̄
 dem Galbā miseratiōe sola: qua nō suos mō liberos puulos in cōcione deduxerat: Sed Galli etiā Sul-
 pitii filiū suis ipse māibus circūtulerat: elapsū esse cum aliorū monumentis: tū Catonis oratiōe te-
 statum est. Cicero. Hic Tito fratre suo censore qui proximus ante me fuerat elapsus est: id est accusa-
 torum quasi prāhensantium manus effugit. Trāslatio quoq; illud Te: et̄ianum est a labo: non a la-
 bor: Labascit uictus uno uerbo q̄ cito: Labo primā breuem habet. Labor primam longā: hic labor
 laboris: & laboro laboras primam breuem: q̄ an ab altero illorum uerborum deriuet. & ab utroq;
 potius liberum opinaturis relinquo: hoc tamen nō omittes inelaboratum dici: quod nō artificio sa-
 tis excultum est. Illaboratum quod sine labore uidetur factum. Illud uitio dari solet: hoc laudi. Qui-
 tilianus de Cicerone ait: Cum interim hæc omnia: quæ uix singula quisquam intentissima cura cō-
 sequi potest: fluunt illaborata: & illa qua nihil pulchrius oratio: præ se fert tamen foelicissi-
 mam facilitatem.

Inter deligere & eligere.

Cap. ccclxii.

Deligere & eligere sic differunt: quod deligere est quod magis idoneum ad rem agendam
 est cernere. Eligere uero uel ad nostrum emolumentum: uel ad illius qui eligitur digni-
 tatem. Delegit sibi sæpe populus Romanus imperatorem ad bella: ut Pompeium ad bel-
 lum mithridaticum. Imperator quoq; delegit milites: non elegit ad rem uidelicet belli-
 cam idoneos: & inter eos agit delectum quis cui rei maxime sit commodus. Et agricola delectum
 agit inter tauros: quos sciendo solo: quousq; procreandæ soboli destinat. At si ex multis daretur
 optio: quem sibi uellet eligeret: non deligeret. Ideoq; fere semper dicitur in eodem sensu. datur tibi
 siue offertur optio. & datur tibi siue offertur electio. At Cicero: Deligere: inquit oportet quam uelis
 diligere: de uxore loquens deligere dixit: quasi ad res domesticas administrādas. Nec inficias eo pos-
 se fieri: ut in aliquem cada: delectionis & electionis nomen: ut in ipsum principem quem ad hono-
 rem pariter & ad Rempublicam bene gerēdam assumimus. Cæterum deligo sine prapositione accu-
 satorium habere solet: ut Populus Romanus delegit Cn. Pompei: m imperatorem. Eligo alterum ac-
 cusatorium cum prapositione: ut idem populus elegit in principem sibi Octauium. Cicero inquit
 Quos Cæsar in Senatū elegerat. Et sacerdotes eligunt sibi pontificem: & clerus episcopum: rur-
 sus consul milites deligit: & milites imperatorem: nauatæ gubernatorē nauis. discipuli prapceptorem
 sibi deligunt. Nā inter collegas: paresq; aut fere pares: dicitur cooptat. Liui. dictatorē dici placet. Di-
 citur. M. Furius Camillus qui magistrū equitū. L. Aemiliū cooptat. Cicero in Bruto: A quo in colle-
 giū augurū fuerā coopratus. Illud non silētio transeundū duobus tātum dici modis deligere: præter
 q̄ per hoc ipsum uerbum. Vno agere delectum: altero habere delectum: nunq̄ facio delectum: q̄ duo
 modi differunt ab ipsa significatiōe deligendi: q̄ diligimus aliquando unum tantū. Agere uero uel
 hñe delectū: ad multa se p̄desert apud Quintilianū legi facere: p̄ agere: quod haud scio an uitio li-
 brariog; factū sit: an et̄ sic dicit̄ liceat. Ita enī legit proprietates ingēiog; despiciere: pr̄sus necessariū ē

SEXTVS

In his quoq; certū studiorum faceſe delectū nemo diſſuaſerit: Nāq; erit alterius hiftoriæ magis ido-
neus: alius cōpoſitus ad carmen: alius utilis ſtudio iuris: & nonnulli ius fortāſſe mittendi.

Inter percontari & interrogare.

Cap. ccclviii.

Percontari ſignificat interrogare: quīs ſuapte natura ſpectet ad finē coarguendū: ut teſtatur
Quinti. dicens: Quid enim tam cōmune q̄ interrogare uel percontari: quorū utroq; idē
ferenter utimur: cum alterum noſcendū: alterum arguēdi gratia uideatur adhiberi. Inter-
rogo igitur: ut ego interpretor: noſcendū gratia adhibetur. Percontor uero arguendū. Sci-
ſcitari uero: ut ipſa uox indicat: ſciendū cauſa interrogare eſt.

Inter debellare & expugnare.

Cap. ccclx.

Ebellare eſt bello uincere aut bello capere. Expugnare pugnādo cape: uel potius pugnādo
uel oppugnādo uincere: qđ ſignificauit Lilius li. xlii. Haud paulo facilius q̄ ante duæ: unā
tūc: una duas naues expugnauit cœpitq; ſed debellamus potius hoies. Vnde debellatū eē
dicimus pro eo quod in bello certatū belloq; res parſa eſt aut p̄dita. Expugnamus aut opa
molesq;: ut caſtra: ut caſtella: ut urbes: ut naues. Quod miror illud in plāl. Sæpe expugnauerunt me
a iuuentute mea: dicat nunc iſrael. Sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea: etenim non potuerūt
mihi: quod eſt oppugnauerunt tantum. Græce autē magis oppugnauerunt ſiue impugnauerunt q̄
expugnauerunt. pro eodē tamen ſignificato interpres accēpit niſi librariorum uitium eſt.

Inter figo & reſigo.

Cap. ccclxi.

Figo inde reſigo quod fixum erat educo. Tego: inde retego quod teſtum erat denudo. Te-
xo: inde retexo: quod erat textū reddo nō textum: & quali iſectum quod erat factū. Clau-
do: ſiue cludo recludo quod clauum erat apio. Velo: reuelo: uelamentum tollo. Signo re-
ſigno quod erat ſignatum obſignatumue relaxo & patefacio. & multa huiusmodi alia ſūt
multa non ſunt: ut repeto: reſco: renouo: reſeruo: reuello: remoueo: remaneo.

Inter præparare & apparare.

Cap. ccclxii.

Pæparare & apparare ita diſſerūt: q̄ p̄parare eſt ante parare: quæ ſibi utilia ſunt: aut fore
credit. Apparare ad dignitatē quanda: ac uerius p̄p̄a. Ideoq; oratores p̄parant: q̄bus ob-
tinere cām poſſunt. Ac proœmium apparatus rephēditur: q̄ plus pompæ atq; oſtētati-
onis q̄ utilitatis habere uideat. Cice. offi. i. Facile totius curſum uitæ uidi: trad eamq; de-
gendam præparat res neceſſarias: ut paſtum: ut latibula: ut alia generis eiſdem. Idem de ora. iiii. Illa
quæ in apparatu ſori appellantur inſignia: q̄q; apparatus uideſ ſignificare interdū utrūq;: ut apparatus
belli. quali p̄paratio. Sed ut dicimus naues nō mō inſtructas: ſed etiam ornatas: q̄ quo res inſtructio
res ad bellū: eo pulchriores ſunt: ita apparatus belli uocāus: ubi iſtrumēta bellica etiā adornata ſunt.

Inter præſſe & præſidere.

Cap. ccclxiii.

Pæſū & p̄ſideo diſſerūt: ab hoc ſit præſes: ſicut a deſideo deſes: a reſideo reſes. Ab illo ue-
ro præſes: q̄ a ſuo uerbo ī ſuo ſignificato recedit: de quo atea diximus. Præſe eſt p̄poſitū
eſſe rei cupiā gerendæ atq; adminiſtrādæ. Præſidere eſt ad opem præſtādā præſſe quā
proprie præſtant homines quidā iniuriā parentibus aut in diſcrimē adductis: dii uero beneficien-
tiam fauoremq; inuocantibus. Aliquando tamen indifferenter. Suetonius de Tyberio. Præſedit &
actiacis ludis: quali dixiſſet præſuit. Ciceo pro Sylla. noli animos eo. um ordinum qui præſunt iu-
diciis offendere. Idem pro eodem. Quam ob rem uos dii & patri penates: qui huic urbi atq; impio
præſidetis. Idem pro Milone. Vos iuncti in ciuis iuncti periculo centuriones atq; milites: uobis nō
modo inſpectantibus: ſed etiā armatis & huic iudicio præſidentibus hæc tanta uirtus ex urbe expel-
letur: exterminabitur: eiſcietur: Quinti. in. x. Nam & beniuolum auditorem inuocatione dearum:
quas præſidere uatibus creditum eſt: & intentum propoſita rerum magnitudine: & docilem ſumma
rege celeriter comprehenſa facit. Et nō longe poſt. Quem præſidētes ſtudiis deæ propius audirent.
Vnde tam dii q̄ homies præſides dicti ſunt: illi quid. in in ſuo quiſq; numine ſuaq; ui. hi uero in ſua
quiſq; prouincia aut ab rege: aut a populo ſibi commiſſa. Idem Quint. q̄ omnia ſic egerit: ut gentiū
præſide bellorum deo incredibile nō eſſet: quali cuius in manu eſt imperium belloꝝ aut auxilium
ut apud Liui. li. vi. Dii deæq; qui capitolium incolitis: ſiccine ueſtrum militem ꝛac præſidem finitis
uexari ab inimicis? Præſidem dixit pro auxiliatorem ac deſenſorē: ut alibi etiam ſæpe. Præſes: ut diſ-
ſinit Vulpianus: iſ eſt qui maius in prouincia imperium habet omnibus poſt principem: hinc præ-
ſidium dictum eſt auxilium principale. Nam ſubſidium id quod in auxilium ſuccedit dicitur. Et mi-
lites qui in tutelam oppidi: caſtelli ſimiliumq; collocati ſunt: præſidiū uocantur: ut impoſitum eſt
præſidium Caietæ. Nam præſul antiquitu ſdicebat: qui primus erat inter ſalioſud eſt Martis ſacer-
dotes Romæ duntaxat a ſaliendo dicti in portandis ancilibus.

Inter aſſentari: adulari: & blandiri.

Cap. ccclxiiii.

Aſſentari: adulari: blandiri ita diſſerūt: q̄ aſſentari eſt iſidioſe & cōciliādæ alicuius utilitatis
gratia eſſulius: & plerūq; falſo quēpiam laudare: Adulari uero iſeruire & captare: ut fauo-
rem emeremur qu oquomodo uel uoce: uel geſtu: eſt tractum ἀποτοῦ λουλοῦ qđ eſt

seruus. Et sane adulari seruire ē & non liberale & ingenuum. Blādiri uero ad tactum p̄tinet: & p̄ abusionem ad alios sensus transfert: & nonnunq̄ etiam ad aīum. Quint. Tu non cogitas quemadmodū suspensa manu sonantem blāde cardinem flectas: Idem: Blandiar iudices paulisp̄ calamitatibus meis: & sic agam tanq̄ inuenerim utrunq; sanum. Ideoq; idem quodam loco pene p̄ eodem posuit hęc duo posteriora uerba. Trāscō oblatam nolenti numerum uacationem & blādus q̄ militiæ discipūna postulet: adulatum militi tribunum. Adulatum blādus dixit: ne aut blādus blādum: aut adulatius adulatum diceret: si tamē adulatius repitur. Alibi: Et animalium quoq; sermone carētū: ira: lætitia: adulatio & oculis: & aliis signis corpis dephēditur. Sūt enī muta aīalia hoīum serua: quæ signa maxime apparēt in canibus: de q̄bus inq̄t Virg. Hinc cāibus blādis rabies uēit. Nam assentari nō cadit ī muta aīalia: nisi credimus hoc mō coruum a uulpe fuisse deceptū: cū optimū cibū ore gestaret

Excusare & causari quid differant.

Cap. cclxy.

EXcusare aptam significationem hēt: itēq; causari. Excusamus crimē obiectū quod cum uidef̄ satis purgatū: recētes dicunt: habeo te excusatum. Veteres dicebant accipio excusationē: sicut ī illo: dum qs mihi tulit cōditionem: uerbi gratia: an uelim negociari ī sua pecunia: ī cōmune lucrū: dicā accipio conditionē. Est & altera huius uerbi significatio: quæ a priore defluxit quotiens id quod in cā fuit ut peccaremus: afferimus in excusationē. Nec dicimus ut aliqui loquūtur accuso: sed excuso: quis potius uideatur exigere: ut p̄ accuso: q̄ p̄ excuso loquātur ueluti si latrōes aut flumina ipedimēto fuerunt: ne ad diē esse possē: dicā eo mō: quo Qui. Tu tamē si īterpellatus tēpestatibus serius uēisses: excusares mare & ābiguos flatus: & tibi bonam cām hfe ui dereris: cum diceres ante non potui: excusares dixit: non accusares. Li. lib. vi. Exa: tæ iam ætatis Camillus erat: comitus iurare parato in uerba excusandæ ualitudinis solitæ cōsensu populi restiterat. Et li. xlyii. Vbi dies uēit: citariq; absens est cœptus. L. Scipio morbum causæ esse cur abesset: excusabat. Luca. in. viii. Littufq; malignum excusat. Causari est cām rei gestæ afferre. Suetō. Syllanum item socerum ad necem secandasq; nouacula fauces cōpulit: causatus in utroq; q̄ hic se ingressum turbarius mare non eēt secutus. Aliquādo pene: q̄ illa significatio superioris uerbi de excuso dico in secundo significato. Quint. Nec causanti pupillo sic tutor nascit unq;: ut nō remaneant amoris uestigia & sacra quædam patris eius mēoria. Causanti pupillo: quasi excusanti acerbitatem tutoris: Cuius simile est illud Papiniani: iustus rōnem reddere & liber eē: si gares causabis: accipe rōnes nihilominus liberum fore: id est si impedimēta p̄tendet. Virg. Causando nostros in longum ducis amores. i. impedimenti cās afferendo. Vulpianus: Proscribere palam sic accēpimus claris litteris: ut plane recte legi possint ante tabernam: scilicet uel ante eum locum: in quo negociatio exerceēt: non in loco remoto: sed euidenti litteris græcis an latinis puto secundum conditionem: ne quis causari possit ignorātiā litterarum. Et alibi: Causari tempestatem uel uim fluminum: Vbi liceat dicere excusare ignorātiā litterarum: & excusare tempestatem & uim fluminum.

Mādare: præcipere: iubere: impare in quo differāt: itē indicere & edicere. Cap. cclxvi. **A**ndare est alicui personæ gerendum aliquid exequendumq; committere: ut Quin. Mā data tamen tua fili perago: id est ut nunc loquimur commissiones: non autem iussa. Nā & deforme alioquin esset: si filius iuberet imperaretq; patri. **P**ræcipere est cum magistrorum: quod est præcepta tradere: tum magistratum & superiorum personarum. Salu. in catili. iudices rerum capitalium: quibus præceptum erat idem. in iugur. Micipsa pater meus moriēs mihi præcepit. **I**ubere frequenter idem est quod imperare: ut Quint. Pater me iussit. Et alibi: Nam quis infestum latronibus mare iussus intraui: neq; dissimulauerim magnas fuisse causas patri: cur hoc mihi imperaret: quod ipse facere non potuerat: pro eodem accepit iubere & imperare. Hic tamen annotandum est: q̄ sicut eleganter dicimus impo mihi: ut apud eundem. Imperauit sibi nequasmitteret amplius præces. Vt etiam permisit mihi: permisisti tibi: permisit sibi: ita non eleganter dicas: iussi mihi. Præterea cum ita dicamus imperata: ut iussa huic apponamus uerbū exequor: perago: & siqd est simile. Illi autem fere unum uerbū facio: ut apud eundem Neq; ipse hoc periculum ignoro: expertus leui documento quāti steterit mihi q̄ semel impata non feci. In hoc etiam hęc uerba differunt: que: impero tibi hanc rem dicimus. Iubeo uero præter hanc cōstructionem potest habere & illam cuius exemplum modo protuli: pater me iussit. Est etiam iubere non plane impare sed quasi hortari ut idem: Spera tui iube sperare matrem. Cice. etiam sic frequenter locutus: ut pro Deiotaro. Litteris quas ad me Terracone misisti bene sperare iussisti: Cui simile est: quale est Terentii. Iubeo te saluere. Virgili. in. v. Reddiq; uiro promissa iuebant. Quam quæso decorum fuisset: ut regi milites ac comites sui imperarent. **E**dicere est magistratum regumue Vnde edictum cōsulum sunt litteræ cōsulum: quibus aliquid iubent atq; imperant: Nam indicere proprie est denunciare: ut indictum est bellum: indixi bellum fortunæ: indixi bellum uoluptatibus: idixit Romulus spectaculum. Liui. Indici deinde finitimis spectaculum iubet. Iterum: Indixit in posterum diem: ut adessent. Idem indictio. Iterum: Delectusq; iudicium indictum est.

Introcludo & intercludo.

Cap. cclxvii.

Intercludo te i interioribus cludo: si repitur. Intercludo te iter tuum impedio: & q̄si iter cludo Virg. Interclusit hyems: & terruit auster euntes. Cicero: Qui iter p̄cenoꝝ cadaueribus corpore suoz intercludédum putauerunt. Qua rōne etiā dicimus iter sepio. Quir. His textis ne uniuersū mellis effluat p̄odus: iter sepio onera cludunt: q̄si circū sepio: uel qua si effluere uella poterāt sepio. Ex sentētia aliqd h̄re: & ad uotū. Cap. ccclxxii.

X sententia aliqd habere: & ad uotum: licet illud uideat rōnis eē: hoc affectus cuiusdam eodem tamē fere significatiōis ueniunt: ut Quinti. Habes ne uxorem ex animi sententia Et alibi: Et ad omne uotum fluente fortuna lasciuir ocium.

Iter facere: uiam munire: itē iter facere: & iter h̄re qd differāt. Cap. ccclxxix. Iter facere: uiam facere: uiam munire: item iter facere: & iter h̄re differunt. Iter facere ē: ut impiti loquunt̄ itinerare: ut piti ingredi iter aut uiam. Cic. de senectute: Masinissam com pedibus iter ingressus ē in equū non ascendere cum equo: ex equo non descendere. Idē offi. lib. i. Tēpus a natura ad eligédum quā quisq; uiam uiuēdi sit ingressurus: datum ē. Viā fa

tere ē proprie ubi non erat uia ac transitus apire Quint. Sera igitur nō semitis: sed cāpis: nō uti fontes angusti fistulis colligunt̄: sed ut lautissimi amnes totis uallibus fluant: ac sibi uia: siquādo nō accepit: faciat: quod non pbe dixeris muniat. Est enim munire uiam repurgare: reficere ac sustinere interdum lapidibus: q̄les sunt uia romāe a plariscq; portis i multoz dieꝝ iter silici bus strata. Cic. p Milōe: Appius ille cæcus uia muniuit: non q̄ populus uteret: sed q̄ posteri sui latrocinātur: ut p trālationē de corpeis ad incorpea Quint. lib. iii. p̄pterea q̄ plurimi auctores quīs eodē uenderēt: diuersas tamē uias muniunt: & in suam q̄sq; induxit sequētes. Dicimus etiā ut uia: ita ripam munire: al ueum munire: aditum munire: cū illa reficimus uel paramus. Cicero etiā aditum muniit p uiam munire: dixit p Cluētio: Aditum sibi aliis sceleribus ante muniuit. Iter habere ē iter aliquem eē factuz Ca. Habebat iter ad Hiatrū regem p Flacco. Et ad fratē: Et q̄ ille in Sa daniam iter habebat.

Quod pponere p̄miū metūue: ostēdere spem aut metū differūt. Capi. ccclxxx. Ropono p̄mium: ppono metū: ostendo spem: ostendo metum fere in eadē significatiōe: hoc ē hinc hortor: illinc deterreo: nisi q̄ pponere ē potius p̄tatem impiūm q̄ habētis: ostēdere uero consilium dantis. Cicero: Quis est qui proposito tanto p̄mio non excitetur? Idē Propositis mortis & exilii minis. Iterum: Spem metumq; ostendere. Atq; iterum: Magnum huic urbi periculum ostenditur.

Pacificatum esse: pacatum esse: placatum esse quid differant. Cap. ccclxxx. Pacificatus sum pacem feci. Pacatus sum in pace sum: uel ab armis recessi. Placatus sum: ab indignatione animi ad lenitatem redi: uel animo leni sum. Parem esse quid sit: & paria facere. Cap. ccclxxxi.

Arem esse idem est quod sustinere alicui operi: siue resistendo illi: siue exequēdo. Ci. ad Atticum li. xi. Tamē interpellat fietū: repugno quoad possū: sed adhuc pares nō sumus Quir. in geminis languētibus: Nunc in scelix par nō est dolori: nūc nō inuēit ulla solatia: ex quo ubi uideat̄ filū perdidisse uicturum. Idem: Nō fallit nos nefande quid captes hoc q̄ supra meū uanis alta suspiria: q̄ in prumpēti uideris exclamatiōe deficere: mēdacio paratur auctoritas: & in fidē erupturæ uocis afferit: ut fateri uidearis inuitus: dic tamē par ē hūc rei matris itegritas: ut mētiaris. Lucanus: Hūc habuisse pares phœbeis ignibus undas: & hoc in resistēdo. In exequēdo at idem Quir. Aspicio par laboribus corpus. Nonnunq̄ par idem est quod decens: ut idem: Si p̄ m̄fonia uiolata urbes euersæ sunt: qd fieri adultero pat ē: Paria facere ē qd alibi amissum ē: uel qd aliūde acceptū alibi uel aliūde compēsare. Quir. Paria tecū facio resp. quæ p̄ me unum ciuē perderas: & alibi: Sic paria faciemus: Tu illic eris uicarius meus: Pli. auunculus: Nascunt̄ & alio mō terra & repēte aliquo mari emergūt: uelut paria secū faciente natura quæq; hauserit: hiatus aliquo loco reddēte. Pli. minor ad priscum lib. viii. Habuerūt officia mea i secūdis: habuerūt in aduersis: ego solatiū relegatarū: ego ultor reuersarū: nō feci tamen paria: atq; eo magis hāc cupio seruari ut mihi soluendi tepora super sint. Seneca: Vt statim tibi soluam quod debeo: & quantum ad hanc epistolā paria faciamus. Sollicitare. Capi. ccclxxxii.

Ollicito te: uel q̄ spem metumue tibi ostendo: ut sollicitare plæbem: uel inquieto: ut tibi curam iniicio. Inter gratum facere & gratificari. Cap. ccclxxxiii. Ratum facio & gratificor: siqd differunt: q̄q̄ utrunq; ē ex gratū & facio: nō tamē utrunq; cōpositum. Differūt aut̄ ita: q̄ gratū facere ē qddā minus: & pprie illud quod obseq & inferuire: ut Cicero: Si hunc iuueris gratissimū mihi feceris. Gratificari qddam maius: ut deū gratificari hoibus dicimus: non autem gratum facere: quasi idem sit quod beneficia conferre.

Deducere: reducere: comitari: affectari quid significant. Cap. ccclxxxv. Educo & reduco generalem habent significatiōe: sed in hoc specialem: quotiens alicui officii p̄stamus comitarum: ut deduxi Catonem in senatum: eumq; ut domum reducam: hic expecto. Sed pprie hoc ē inter homines nō multū dignitate & auctoritate distantes. Comitari

uero minorum potius erga maiores. Cæterz deducere & reducere est quasi ad certum locum. Affectari est quasi comitatum præstare: non tamen in itinere aut nauigatione: aut militia: aut fere p urbem: ut Cicero de oratore libro. ii. Cum ædilitatem Crassus peteret: eumq; maior natu & consularis Sergius Galba affectaretur q; Crassi filiam. C. filio suo despondisset.

Inter satiare & saturare.

Cap. ccclxxx.

Satiare ad omnes sensus attinet: & saturare ad unum gustum. Nam figurate locutus est Cicerone. Iracundiam meam satura tuo sanguine: quasi sitim meam satura. Satiare frequenter ad animum transfertur.

Incedere quid sit.

Cap. ccclxxxii.

Incedere est ambulare: inde incessus siue tardus siue festinus: siue comotus: in compositus: immoderatus: proprie tamen sublimior quoddam & factum p se ferens. Virg. Regina ad templum magna stipante caterua incessit. Et uera incessu paruit dea. Quod Seneca quodam loco declarat: Tenero ac molli passu suspendimus gradum: nec ambulamus: sed incedimus.

Inter aduersari & auersari.

Cap. ccclxxxiii.

Duerfor tibi & auersor te: de primo nihil dubii est. Secundum sumit significationem a gestu quotiens ab aliquo re quam detestamur uultum auertimus. Quint. in. xi. Aspectus enim semper eodem uertit: quo gestus: exceptis quæ aut damnare: aut concedere: aut a nobis reuocare oportebit: Vt idem illud uideamur uultu auersari: manu repellere. Dii talis terris auertite pestem. In deuteronomio & aliis pluribus locis est gentes quas dominus auersat. i. detestatur atq; abominat: & a quibus p odio uultum auertit. Multi tamen indocti legunt scribuntq;: auersat dominus.

Leuo & alleuo quid significant.

Cap. ccclxxxiiii.

Leuo est alleuo: & molestiam laborisq; extenuo: Nam p illo significato quod est suscolo notum est: ut Li. lib. xxi. Mox aqua leuata p uento: cum sup gelida montium cacumina concreta est. Subleuo auxiliium defensionisq; psto Cicerone. Zephyrus q se naturam cuiusq; ex forma perspicere p se uidebat: derisus a cæteris est: qui illa in Socrate uicia non agnoscerent: ab ipso autem Socrate subleuatus: cum illa sibi signa ratione a se deuicta diceret. Alleuo in altum tollo uel de imo: & ubi quod facit atq; pectum est: sursum tollo. Quint. Vidi multos: quoq; supcilia ad singulos uocis conatus alleuarent. Idem homini in aqua lapsio: atq; ut alleuaret orantii: inde translatione ad qualitatem fortunæ: ut idem. Quare non petit ut miserum putetis: nisi & innocens fuerit: non petit ut afflictum alleuetis: nisi & pbauerit sese in sceleriore: q; patrem amiserit q; oculos. Etiam nonnunquam subleuo p alleuo: ut apud Suetonium de Vespasiani uita: Dumq; surgit ac nitit: inter manus subleuantium extinguitus est. Eleuo inuenio & extenuo: ut idem Quintilianus. Nam quis ignorat quoniam id longe sit honestissimum: ac liberalibus disciplinis: & illo quem exigimus animo dignissimum: non uendere opam: non eleuare tanti beneficii auctoritatem: cum plerumq; hoc ipso possint uideri uilia q; precium habent? Nusquam memini in alium sensum reppisse me: Nam Hieronymus testatur quodam loco Isaac. Eleuatum est sup limina templi: debuisse transferri sublatum est. Sed ad tollendam ambiguitatem: ne quis putaret sensum esse talem: quilibet est. Sublatum est mihi pallium ad aliud uerbum recursum fuisse: proprium tamen erat sublatum ut idem Quintilianus. Tunc te fas est subleuatis ad cælum manibus proclamare: mathematice mentitus es.

Perpendo: appendo: impendo: impendo.

Cap. ccclxxxv.

Perpendere est exacte ponderare atq; examinare: non autem ut aliqui uolunt: intelligere atq; aduertere. Cicerone. Quid in amicitia fieri oportet: quæ tota uirtute ppendit? Expendere eiusdem fere significationis. Idem fere in Verrem. v. Deinde hæc expendite atq; æstimate. Idem de. i. Quæ contemplantur expendere oportebit quod quilibet habeat sui: eademq; moderari: nec uelle experi q se aliena deceant. Appendere est tum suspendere: ut notum est appedi uas: tum ad lænam stateram uel ponderare. Idem in Antiocho. Vt iam appendat pecunia: non numeret. Et in præmio orationis & Aeschini ac Demosthenis se translaturum figurate ad incorporea transtulit. Et putauit non numerari lecto ri debere: sed tanquam appedit. Impedo hæc principii presentis tale quæ est ab impedo: Vt admouit sumus cauendum esse: ne illa nos fallat ambiguitas: quæ est apud eundem de Seneca. Mortem igitur impendentem omnibus horis times quis possit animo consistere? Hoc principium est ab impendo: non ab impendo. Est autem impendere supra caput iam iam casurum penderet: ut nubes impedit: & gladius ille equina seta appesus supra Dionysii conuiuæ caput imminens impeditabat. Impendere ab impendere apice distinguendum est.

Rapere: eripe: prape quod sint.

Cap. ccclxxxvi.

Rapere manifestam significationem hæret. Rapere: eripe: prape quod sint. Cuius de aliis rebus loquimur. Cui uero de personis duobus modis accipit. Vno quod ad res pertinet: uelut apud Virgilium. Quid faceret: quo se rapta bis coniuge ferret? Rapta dixit p ablata. Et alibi: Raptas sine more fabinas. Altero pro eo quod est uim afferre atq; uitare: uel si non asportet nec sceminam loco deducat: quod proprie de uirgibus quæ uitiatæ sunt: dicitur: ut apud Seneca. quod eadem lege non eisdem uerbis repetit quodam loco sic extulit. Rapta raptoris aut mortis aut idotatas nuptias oportet. Alio loco sic: Vitiata uitiatoris aut mortis aut idotatas nuptias oportet. ab hoc uerbo duo composita sunt: eripio & prapio. quorum primum quotiens hæret cum actio dicitur fere in mala parte accipit: ut eripisti mihi omnes bene uiuendi facultates. Quotiens uero ablatum cum proponit a uel ab: siue abs plerumq; imponat: ut eripisti me

Q. VINTVS

apiculo. Interdū in malā: ut eripuisti a me filiā: Quod uerbum ita differt a plio: pterq̄ q̄ nunq̄ hoc postulat talem abltūm: quod qui alteri eripuit potest id non in suos usus eripe: ut eripuit illi uitam. Qui uero p̄ripit in suos pprios usus capit: neq; p̄positio illa antecessionem tēporis declarat. Cicero p̄ Gallo: Demosthenes tibi p̄ripuit ne eēs p̄mus orator: Tu illi ne solus: nō hoc itelligit Ci. q̄ Demosthenes huic aut aliqd eripuerit: ut q̄ afferre nihil posset nōdum. nato aut priorē se fecerit. Nō enim Demosthenes primus oratorē antiquitate t̄pis dicit: sed facultatem: Neq; hūc solū Demosthenes a tate antecessit: eo q̄dem uagis q̄ hic ipse æqualis Ci. potuisset inuicē antiquissimo illi aliqd auferre. Ergo ille p̄ripuit sibi: id est rapuit sibi istam dignitatem: ut summus orator esse uideat̄ futurus ēt solus nisi tu p̄tem i te illius laudis trāstulisses: esles dignus noie oratoris: quis nō æquandus Demostheni: quo noie adhuc post illum p̄ter te uidimus neminem: Nōnunq̄ hoc uerbum significat antecape: sed magis i passiuo: ut imatura morte p̄reptus nō potuit p̄stare qualem p̄miserat regem. Sunt enim hæc uerba Pli. iunioris de uiris illustribus quasi dixisset imatura morte p̄uentus.

Titubare: nutare: uacillare quid sint.

Capi. ccclxxxvi.

Titubare est pedibus nō ualentis insistere: quales sunt ebrii: aut ifirmi: aut uulnerati: aut de crepiti senes: ut apd̄ Quin. At nō tua culpa fames cepit: sed uulneratū iugulasti: titubātē strauisti: fumantē incēdisti. Transfert etiam ad aīum: ut apud eūdem. Neq; ulla unq̄ tanta fuerit dicēdi facultas: quæ nō titubet aut hæreat: quotiēs ab aīo uerba dissentiuūt. Titubare quoq; lingua & dentes dicunt: hinc linguæ & oris titubantia. Nutare est pprie alicuius malæ soli datæ molis ruinam minantis de aīo quoq; titubate & nesciente quo potissimū se cōferat: nutare dicitur. Vacillare ē alterno motu incōstantem esse: ut idem. Est & illa idecora in dextrum ac leuum la tūs uacillatio alternis pedibus insistētē. Cice. Cum ex eo in utrāq; p̄tem toto corpe uacillate quæ fuit. Vnde & naues utiq; uacuae uacillāt. Et idem Cice. de quodam p̄ ifirma ualitudine nō recte scribenti inqt̄ Vacillātibus lit terulis ad aīum quoq; transferimus: ut apud iuriscōsultos de fide testis uacillante: q̄ inconstantia & diuersa testimonia dixerit.

Vaco quot modis accipiatur.

Capi. ccclxxxvii.

Vaco sapientia: das opam sapiētia. Vacas sapiētia: cares sapiētia: quis carere pprie est uacare q̄bus idiges: quod significauit Cice. cū inqt̄: Satiatis uero & expletis iucundius est carere q̄ frui: q̄q̄ non caret is q̄ non desiderat. Improprie tamē dicimus cares culpa: cares periculo: cares damno: cum noie tamē significante actionem quādam siue qualitātē adiungi mus: p̄polutionē: ut uacas a labore: uacas a cōponendo. uacas ab agricultura. uacas ab omni molestia. Similiter p̄ nomē: uacuu sum ab oī occupatione atq; ab omni sollicitudine. Hoc autem uerbū: quū sit impsonale: quæri pōt quid significet Quin. inquit: Non immo oderit regē uerba aucupantem: & anxium de fama ingenii: & cui eē diserto uacet. Hic uidef̄ uacet accipi p̄ eo quod curæ sit. Idē alibi: Tunc i choare hæc studia: uel nō uacabit uel non licebit. hic uidef̄ esse p̄ eo quod est tempus uacuu erit: Nam licebit idem est quod curæ erit. Et nequis auderet immutare licebit pro libet. Plinius iunior: q̄q̄ infinita sunt huiusmodi exempla: quærens q̄ non posset opam dare admirando cuidā philosopho: ita ad aīum scribit: Quo magis tu cui uacat hortor: cum in urbem p̄xime uenies: uēies autem ab hoc maturius: illi te expoliandum limitandumq; p̄mittas. Quid igit̄ duas has significatiōes huic tribuemus uerbo: cum p̄ter id quod ambiguū erit utq; potius significet: superuacuum uideat̄ dicere: uel non uacabit: uel non licebit: satis sit dicere non uacabit quo uidebunt̄ fortasse illa duo significari. Quare exponamus ut cæteros locos: ita & illum cui esse deserto uacet: uacet uacuum est hoc ē uacuum tempus est: uel si uis cui est uacuu animus significauit Virg. cum inquit: Sed si tātus: amor casus cognoscere nostros: hoc q̄tum ad uoluptatem: quod est si libet. De in de q̄tum ad facultatem temporis: uel ad uacuitatem animi: Et uacet annales nostroz̄ audire laborum: Dixerat enī: Et iam nox humida cælo Præcipitat: suadentq; cadentia sydera somnos: quasi nō uideref̄ tempus illud tātam narrationem pati: ut ipsa Dido eo tpe æquo aīo posset audire quod audire cupiebat.

Inter consciscere: asciscere: & desciscere.

Capi. ccclxxxviii.

Consciscere fere ad mortem p̄tinet. Plerūq; enī sic legimus: mortem sibi ipse cōsciuit: mortem tibi ipse conscisceris: mortē mihi ipse consciscā. Cogam te ad mortē tibi p̄ teipm̄ cōsciscendā. Asciscere ē remotum aliqd̄ quasi scite uocatum cape. Cicero de oratore: Exptes eē prudentia quā sibi ascuerunt: Idem in oratore: Quod mime politi: mimeq; elegantes sunt: ascuerant aptum suis auribus opimū quoddam & quasi adipale dictionis genus. Desciscere est ab impio ductuq; alterius subtrahere: ut milites a duce: populi a domino: discipuli ab opione magistri: quam prius sequebant: p̄sertim ad alterius imperium uel sententiam se trāfferentis.

Asseuerare quid sit.

Capi. ccclxxxix.

Asseuerare ē iter ipsa argumēta p̄batiōesq; admiscef̄ uī aī motūq;. Quod declarat Quiti. cum inquit: Altera ex asseueratione probatio est. Ego hoc feci: tu hoc mihi dixisti: & o facinus indignum. & alibi: Cum p̄sertim quorundam probatio sola sit in asseueratione & perseuerantia.

Exhibere illi negocium facit: uel faceſſere negocium eſt alteꝝ moleſtia ac labore afficeꝝ frequenter qdem ꝑ accuſatione Cicero offi. iiii. Criminabitur etiam q Titum ſilium qui poſtea Torquatus eſt appellatus: ab oibus relegaſſet & ruri hitare iuſſiſſet; qd' cu audiſſet adoleſcens negociu uidelicet exhiberi ꝑfi: hoc eſt patrem accuſari uel moleſtia laboreꝝ affici. Nam negocium ſape ꝑ labore apud hunc ꝑſerti legimus: ut quid negocii eſt iſta poetaru porteta co uincere: quomodo: qd operis: qua exempla paſſim reperiunt. Idẽ de natura deoꝝ: Dii nec hẽnt negocium ipſi nec alteri exhibet Quintilianus lib. v. Vt uulneratus aut filio orbatu nõ fuerit alium accuſaturus quando ſi negocium inoceti facit liberet eum noxa qui admiſerit id eſt qui innocẽtem reum facit Cicero ad Appium Cum eſt ad nos allatum de temeritate eorum qui tibi negocium fa ceſſerent id eſt accuſarent: inſectarentur: ad poenam uocarent.

Deturbare: exturbare & diſturbare quid differant.

Cap. cccxci.

Deturbare eſt deoꝝſum cu uiolentia deicere Virgi. Puppi deturbat ab alta. Exturbare e lo co eundẽ in modũ eiicere. Diſturbare diſſipando diruendoꝝ diſſicere Quin. Non eni diſ cuſſos alicuius opis angulos aut diſturbatos pietes obiiicimus Cice. Vt dicere in hoc ordi ne auderet ſe publicis opibus diſturbatuꝝ publice ex ſenatus ſnia ædificatam domum.

Inter admoueo & amoueo: aduerto & auerto: aduerſus & auerſus. Capi. cccxcii.

Admoueo manum appono manu: amoueo manum remoueo manu. Aduerto oculos: me temue aliquo: oculoſue conuerto. Auerto oculos aut mentem alicunde conuerto oculos aut mentem. Aduerſus oppoſitus oppoſito pectore atq; obiecto. Auerſus terga oſtẽdens Vnde illud Tullianũ aliqto obiceniũ ſed ad rem declarandam ꝑtinens: & aduerſus im

puſticus. Conſternere & conſternari quo differant.

Cap. cccxciii.

Conſternere eſt corpis. Conſternari aut animi cum mens turbata eſt & de ſtatu mota: & qua ſi humi ſtrata. Ideoꝝ ſape coniũgi aiũm uidemus: ut coſternatus aio Saluſti. tamen hiſto, prio inqꝛ. Eꝝ ſine rectoribus exterriti aut ſaucii conſternant: cum ſit uſitatius coſternunt Non placeo mihi & diſpliceo mihi quid differant a placeo mihi. Capi. cccxciiii.

Non placeo mihi & diſpliceo mihi ab illo placeo mihi diuerſe ſignificationis ſunt ꝑter ne gatione: Naq; ea prima apti intellectus ſunt: ut de ora. Ci. Nunq mihi heſterno die placui Et in philip. Cũq; de uia languerem & mihi met diſplicerẽ. Tertium eſt idem quod ſupbio dote aliqua: bonoue quod mihi adſit & gloriõꝝ: & mihi eo noie coſido plerũq; cu inferio rũ contẽpꝛu Quin. Placeas licet tibi opũ tuaz fiducia: diues ſi mihi idẽ inuidere non expedit: pares ſumus. Pene in hunc ſenſũ accipiũ mirari ſe: Nam id efficere in alteꝝ laudabile eſt. Vnde apud eundẽ de Socrate dicit: Nam ideo diſtus eſt eĩꝝ: id eſt agens impium: & admirator alioꝝ tanq; ſapientum De ſeipſo crebrius in uitium eſt: id eſt q; ſe ſilentio parricida mirat. Martialis Valerius: Ipſe ego: quẽ dixi quid dentem dente iuuabit Rodere: carne opus eſt ſi frater eſſe uelis. Nec ꝑdas opam: q; ſe miran tur in illo Virus habe: non hæc nouimus eſſe nihil. Si mirant dixit quaſi ſibi placet: uel de ſe magni fice ſentiunt.

Moror te & maneo te.

Capi. cccxcv.

Moror te: & maneo te a quibusdam exponunt ꝑ expecto: ſed mea tamẽ ſentẽtia magis ꝑe tice q; oratorie Virg. Et tua ꝑgenies mortalia demoror arma. Terẽ. Quem hic mãs: Ora tores potius accipiunt moror te ꝑ retineo & in mora teneo. Ideoꝝ hæc duo uerba ſape iungunt: ut apud Quint. Quid me adhuc pater detinet: Quid moraris abeunte? Maẽo ꝑ eo quod futuꝝ eaz: ut ipſe accipio apud ipſos: interdũ etiam poetas. Virgili. Te quoꝝ magna ma nent regnis penetralia noſtris: id eſt tibi futura ſunt: Ci. Cuius te fatum: ſicut Curionem manet: hoc eſt cuius fatum tibi futurum eſt: ſicut fuit Curioni.

Conflare ſiue contrahere æs alienum quid ſint ac diſſoluere. Cap. cccxcvi.

Conflauit æs alienum: & contraxi æs alienũ: idem eſt q; factus ſum debitor alienæ pecuniæ. Diſſoluo æs alienũ: id eſt quod contraxeram æris alieni reſtitui: & pluribus ſolui: uel qua ſi cathena qua alligabar me ſoluenda pecunia diſſoluo. Quinti. Non ego æs alienum luxu ria contraxi Cicero: Patri ꝑſuaſi ut alienum æs filii diſſolueret: qbus exẽplis plẽa ſunt oĩa.

Quomodo migro: decedoꝝ differant a diſcedo & recedo. Cap. cccxcvii.

Migro decedoꝝ ſic a diſcedo recedoꝝ differunt: q; migrare eſt domiciliũ mutare: & alio ſe ad habitadũ coſerre relicta priore habitatiõẽ. Et eſt apd iuriſcoſultos titulus de migrado. Si milia huic ſunt emigrare: demigrare: comigrare. Remigare autẽ reuerti in priſtinum do miciliũ. Transmigrare: in lõginquoris loci domiciliũ habitatiõẽ mutare. Immigrare in domum aliquã habitadi gratia ire. Ea ꝑpter homines qui moriuntur: migrare dicuntur. Sed rectius cum ap poſito q; ſine appoſito: ut multi faciũt neſciẽtes Cicerone cu appoſito ſolere loqui: ut reip. lib. vi. An teq; ex hac uita migro coſpicio in meo regno & hiſ tectis. P. Corneliu: Scipionem: & Quin. in corpo re ꝑiecto: Sep cum ad infernas ſedes anima migrauit. Etenim qui moriunt: tanq; domiciliũ corpo ris relinquentes alio ad habitadũ duntaxat anima ſe traſſerunt. Contraq; nequaꝝ milites cu caſtra

67
 mōnent: aut de statione munitionibusue discedunt: migrare dicuntur: utpote ubi domicilium non habuerunt: nec in domicilium se conferunt. Decedere q̄q̄ accipiatur nonnunq̄ p̄ eo quod est discedere aut recedere: tamen proprie est a mandato custodiae suae loco recedere. Vnde consules: proconsules: praesides: praetores dicuntur ex provincia recedere. Item presidia de urbibus atq; castellis sine appositione intelliguntur pro mori: quasi a custodia & gubernatione corporis proficisci. Cic. de senectute. Vetat Pythagoras sine iussu imperatoris dei: inde fieri de presidio & statione uitae decedere. Idem de rep. Ideoq; & tibi Publi: & ceteris omnibus detinendus est anius in custodia corporis: ne asignatum uobis a deo munus defugisse uideamini. Eo igitur modo dicitur decessit: quo dicitur defunctus: ut subintelligatur uita: At in excedo additur uita: non subintelligitur. Idem in Antonium. In ipsa cura meditatione obeundi suis numeris excessit e uita.

Precari quid significet adiuncto datiuo.

Cap. ccc. lxxxviii.

Precari quid significet certum est: cum meae accusatiuum habet. Adiuncto at datiuo idē est quod imprecari: hoc est optari alicui deos precando bonam fortunā aut malam q̄ datiuus saepe intelligitur: ut apud M. Tul. in Pisonem. Vt omnes sui ciues salutem: incolu-
 mitatem: reditum precarentur: quod mihi contingit: an quod sibi pficiscenti enenit: ut oēs execra-
 rentur: male precarentur. Et Quin. Inde fugientia uela longo uisu p̄secuti facilem emptionem: secū-
 dos uentos placidum mare: non sic si ipsi nauigaremus: praecati sumus: cum datiuo idem: Sed si tan-
 topere efflagitantur q̄ tu affirmas: p̄mittamus uela uentis: & oram soluentibus bene precemur. De
 imprecemur. hoc eiusdem sit exemplum: Non imprecamur debilitates: naufragia: morbos: paup̄ sit
 & amet quancunq; meretricem: & amare non desinat: quod crebrius accipitur in malum.

Habui orationem: feci sermonem.

Cap. ccclxxxix.

Habui orationem: non feci orationem: feci sermonem potis q̄ habui: Nonnunq̄ etiam ha-
 bui. Cic. de senectute. Cyrus q̄dem in eo sermone quem moriens habuit: cum admodū
 senex esset: negat ne unq̄ sensisse senectutē suā imbecilliorē factā q̄ in adoleſcētia fuisset.

Habeo polliceri: & similia qd̄ sint.

Cap. ccccc.

Hantum habeo polliceri inquit Cic. ad Lentulum. Idem in Catone maiore: Neq; eos solū
 conuenire habeo: quos uidi: sed etiam quos audiui & legi. Idem in ora. Audire habeo qd̄
 sentiat. Quod ut ipse interpretor: idem est quod pollicēdum conueniendum audiēdum
 est mihi: quod p̄batur ex illo: licet diuerso loquendi modo: quale apud Quin. Adeoq; lu-
 dibris miteriae sim diuersitatis implicitus: ut impetrandum a uobis habeam odii mei fauorem: id ē
 ut impetrandū mihi sit a uobis odii mei fauor: quod licet commutare in superiorem modum sic: ut
 impetrare habeam odii mei fauorem. Sicut contra illum in hunc sic tantum habeo huius sententiā
 uel habeo pro uolo: ut non mirum sit quare aliqui legant a uo: sed non recte legere eos ex illis Au-
 gusti uerbis ostenditur: cum dixit: Quid aliud habeo deos immortales precari.

Mereor & eius composita.

Cap. cccci.

Mereor de te: est aliqd̄ in te confero. Si beneficii q̄dem bene mereri de te dicor. Sin autem
 offensiois male de te mereri: nonnunq; utrunq; reticemus: sed in ambiguum sensum: ut
 qd̄ de te sum meritus: nonnunq; p̄ negationem sic: homines nihil de me meriti. i. q̄ nihil
 in me beneficii aut officii contulerunt. Quibus exemplis omnes. M. Tullii libri scatur. Demereor
 quoq; p̄ bene de aliquo mereor accipitur. Sed cum accusatiuo: ut Ouid. herodium. Dic mihi qd̄ fe-
 ci: nisi non sapienter amauit: Crimine te potui demeruisse meo. Et Quin. Simul ut pleniore obſe-
 demerer amantissimos mei. Emereror idem pene quod mereor praeteritum eius emeritus. Vnde
 emeriti stipendia qui militia perfuncti sunt nominantur. Et significatione passiuā: stipendia emerita:
 ut idem. Emeritis huic bello stipendiis. Et per translationem a Vir. Emereri boues dicuntur: & quae-
 dam alia. Emeriti autem senes solent habere eos qui pro se laborent: qui dicuntur pro alio opus age-
 re. Quin. de apibus inquit: Habeam quae pro me opus agerent.

Refero & fero.

Cap. cccc. ii.

Retulit Pompeius ad senatum. i. consuluit: in eadem tamen sententiā Pompeius ad populū
 tulit. Ex illo fit senatusconsultū: ex hoc negatio: quae instar est legis. Dicimus pretere a re-
 fero tibi acceptum: p̄ eo quod est fateor me hoc abs te accepisse. Neq; id modo in bonā
 prem ueg; etiam in malam: ut p̄ Deiotaro Cic. Vitam acceptam refert clementiae tuae. Idem in An-
 tonium. Oia deniq; quae postea uidimus: qd̄ at mali non uidimus si recte rationabimur: uni accepta
 referemus Antonio. Idem est fero tibi acceptum: siue p̄ eo quod est habeo p̄ recepto abs te quod mi-
 hi debeas et si solutio nulla intercesserit: unde fit acceptatio: quam Iustini. p̄ interrogationem & re-
 sponſionem fieri uult. Rettulit expensum: id est rationes de impensis confecit: uel exhibuit.

Inter exhorreo: & abhorreo.

Cap. cccciii.

Exhorreo hac rem: idē ē quod expauesco. Abhorreo ab hac re: idē est qd̄ p̄ q̄ alienus sum
 ab hac re. hoc semper postulat huiusmodi ablatiuum: illud uero nunq; sed accusatiuum.
 Bene agi cum aliquo quid sit: & actum esse. Cap. cccciiii.

Bene mecum agitur: idem est quod in bona conditione sum: Idem præclare tecum agitur optime cum illis agitur: melius cum hominibus ageretur: si paruo cōtenti essent: ita male mecum agitur ac peius: incommodiusue. Nonnunq̄ etiam actiue. Vale. Maxi. lib. v. Bene egissent atthenienses cum Militiade: si cum post trecenta milia persarum Marathone deuicta in exitum protinus misissent: ac non in carcere & uinculis mori coegissent. Actum est semper in malam partem accipitur: ut actum est de rep. id est respu. extincta: desperata: perdita est.

Inter salire & saltare.

Cap. cccc. v.

Salio: unde saltus p̄ eo quod est saltum facio: salto tripudio: unde saltatio. Interdum salio p̄ salto. Vir. ii. geor. Mollibus in pratis unctos saliere per utres. Quid ar̄ distet saltus & saltatio: notum est. Saltus enim est q̄lis ceruog: leporūq: saltatio uero illa hominū iactatio quā uulgo tripudium uocāt & licet salio p̄ salto accipit non tamen saltus p̄ saltatusue q̄ eiusdem significationis est. Lilius. Ferre ac per urbe ire cum tripudiis sollempniq̄ saltu iussit.

Inter abdicare & exhæredare.

Cap. cccc. vi.

a bdicare est expellere a bonis filium: dum uiuit pater. Exhæredare uero post mortem. Sed abdicare ē grauius: quod etiam in se exhæredationem continet.

Ad me spectat quid sit: & ad mortem spectat.

Cap. cccc. vii.

a D me spectat: id est ad me pertinet. Ad mortem spectat: id est quasi respiciendo tēdit. Cic. offi. lib. tertio. Ad extremum si ad perniciem patriæ res spectabit: patriæ salutem anteponeat saluti patris. Quin. in pauperem amotorem. Et quod ad pessimum spectat euentum miserabilis sis oportet: ut amator eē uidearis.

Conuenit nobis: & couenit inter nos quo differant.

Cap. cccc. viii.

Conuenit hoc mihi: aut conuenit hoc nobis. i. decens est & coueniens. Conuenit hoc: inter nos. i. constat: & controuersia caret: Conuenit mihi hoc tecum. i. sine controuersia est inter nos: quod ego dixi. Conuenit tibi mecum. i. sine controuersia est inter nos: q̄ tu dixisti. Nonnunq̄ sine opposito: sed tamen subintellecto: ut hoc conuenit. Nonnunq̄ sine utroq: ut conuenit.

Inter obuiio tibi: & obuius tibi fio: & cætera.

Cap. cccc. ix.

Obuio tibi: & obuius tibi fio: obuius sum tibi: obuium me tibi fero: obuiū me tibi fortuna obtulit. Cic. Fit ei obuius Clodius. Vir. Cui mater media sese tulit obuia filia. Domitius Afer apud Quinti. Forte uos in illa solitudine obuios casus miseræ mulieri obtulit. Obuiam quoq; p̄ eadem & p̄ alia plura uerba uariatur: ut obuiam p̄cessi: obuiam iui: & alia multa.

Quot modis una eademq; res dicatur: quæ & quæ finem sibi quis p̄ponat.

Cap. cccc. x.

Picurus omnia terminat uoluptate. Zeno cuncta finit honestate. Hieronymus uniuersa determinat: definitq; indolentia corporis. Carneades singula meretur naturæ bonis. Aristippus nihil non ad commodum suum refert. Pyrrhon nihil relinquit: quod non reuocet ad sententiam. Ille summum bonum in gula constituit: ego bonum ipsum pono in dilectione dei. Tuus finis ad quem tendis: tibi ipsi ignotus est. Tot igitur uerbis unam eademq; rem declaramus: quæ exempla passim inquirentibus se se offerent.

Coniectare: coniecturare: coniecturam facere: & cætera pro eodem accipi.

Cap. cccc. xi.

Coniecto: coniecturo: coniecturam facio: coniecturam capio: coniectura cōsequor: coniectura colligo: coniectura ducor p̄ eodem accipiuntur: aut p̄q; differunt: quia efficacius quiddā ē cōiectura cōsequor & coniectura colligo: q̄ in cæteris: quorum exempla adducere lōgum ē.

Non me fallit: nō me præterit: & cætera idem significare.

Cap. cccc. xii.

O Non me fallit: non me præterit: non me fugit: non me capit idem significare: quod nō ignoro: Quintilianus auctor est.

Quod capere spem de te non tantum sit: quātum in te spem colloco: & c.

Cap. cccc. xiii.

C Apio spem de te: concipio de illo spem: ducor in spem huius negotii. Vocor in spem: ingredior in spem: non tantum spei firmitatem significat: quantum colloco in te spem: & repono in te spem. Cic. In quo maiores natu spem dignitatis suæ collocarant Quintilia. In quo spem unicam senectutis reponebam.

In mentem uenire mihi: occurrere mihi: & cætera pro eodem accipi.

Cap. cccc. xiiii.

In mentem uenit mihi: occurrat mihi: succurrat mihi: subit mihi p̄ eodem accipi solēt. Sed hoc ultimum frequenter quoq; ad miserationem: ut Quin Nobis uero natura aduersus exanimis ingenuit non solum miserationem: quæ cogitatiōi nostræ subiit: sed etiam religionem. Vbi non ita decuisset succurrat: occurrat: in mentem uenit. Vir. Subiit cari genitoris imago. Subiit deserta Creusa. Vbi nequaquā decuisset in mētem uenit de caro genitore: & Creusa deserta. Iungitur etiam hoc uerbum cum accusatiuo: ut Curtius. Sera pœnitentia subiit regem.

Quod uideas: & licet uideri pro eodem accipi solent: & similia.

Cap. cccc. xv.

Uideas: licet uidere: licet cernere: apud quosdā cernere p̄ eodem accipiuntur: ut ita uideas in isto: iniustus rebus maxime dolere: imbecillibus fortes: moderatos imodestis. Licet uidere:

SEXTVS.

nonnullos tanta stultitia: ut uix differat a natura brutorum. Licet ora ipsa cernere iratorum ut imitentur. Ciceronis hæc exempla sunt.

Habes quæ sentiam: hæc habui quæ dicerem; & cætera. Cap. ccccxvi.

Abes quæ sentiam Brute de oratione dicendi: hæc habui de amicitia quæ dicerem: hæc sunt quæ putavi dicenda hoc tempore. Sunt uerba Cic. ad extremum materia a se tractata quibus & cæteri auctores uti solent: ut **Quin.** Habes Marcelle uictoriâ: quibus præcepta dicendi adiuuari posse per nos uidebantur. Et iterum. Nihil habui amplius quod in uniuersum præciperem. Et iterum: Hæc fere sunt emendate loquendi scribendiq; partes.

Vt dicat more maiore comparatum est: legibus ita constitutum est: &c. Cap. ccccxvii

Ore maiore comparatum est: legibus ita constitutum est: ita natura comparatum est: ita natura constitutum est: ita natura præscriptum est: hoc nobis ipsa natura præscribit: nobis natura datum est: ut picitantes alleuemus: hoc ratio ipsa præscribit: ita uidetur ratio dicere.

Inter agendum & inter actionem: in agendo & similia. Cap. ccccxviii.

Inter agendum & inter actionem: in agendo: inter coenandum: inter coenam: in coenam super coenam: inter consulendum siue consultandum: inter consilia siue consultatiões: in consulendo siue consultando.

Et appellant te hoies sapientem: & existimant: & cæ. Cap. ccccxix.

Te appellant te homines sapientem: & existimant. Te malum esse & dicunt: & sentiunt. Illum & putant probum: & alloquuntur. Hi & habentur mali: & appellantur. Diligentiâ honores & gignit: & continet. Studio litterarum & parantur: & consumantur.

Impono tibi onus: impono tibi. Cap. ccccxx.

Impono tibi hoc oneris notum est quid significat: Impono tibi idem quod decipio te **Qui.**

Quid quod hoc ipsum placidæ tam quiete facit: quasi capter imponere: Et alibi: Fefellit te ingenitus honestis animis gloriæ amor: Spes tibi perpetuæ laudis imposuit. Vnde imposteres dicuntur qui alios uerbis pollicentibus incantationibusq; seducunt ac decipiunt Paulus: Idem aleatores & uinarios non contineri edicto quosdam respondisse Pomponius ait: quemadmodum nec gulosos: nec imposteros aut mendaces: aut litigiosos. Vulpianus: Non tamen si incantabit si impræcatus est: si ut uulgari uerbo in posterum utar: exorcizauit: non sunt ista medicinarum genera: tamen si sint: qui hos sibi profuisse cum prædicatione affirmant.

Laurentii Vallensis de linguæ latinæ elegantia li. vi. De nominum significationibus.

Vlpitius ille Ser. cuius quanta in iure ciuili fuerit auctoritas: plurimorum monumenta testantur: siue aliorum exemplo: siue priuato consilio fractus: non existimauit turpe sibi ad famam fore: ut libere de notis Scauolæ conscriberet: non modo antistitis in ea facultate atq; omnium principis. ueque etiam præceptoris sui. Cogitabat. n. neque posse id sibi uitio dari quod publicæ utilitatis causa susciperet: neque iniuriam illi fieri: quod reprehenderet: si modo rite reprehendat: quod in se fuisset ipse facturus: si errata sua aduertisset. Probe itaque Sulpitii: & igne ac uere romane: quoniam ipse quoque populus prudenter & grato inuicem animo quod

factum huius non reprehensione: sed laude dignum ac gloria putauit: nec minore uolumine hoc quod cætera honore persecutus est. Nam præcepta aliqua doctrinæ tradere cuilibet mediocribus saltem litteris imbuto promptum est. Errores maximorum uiroque deprehendere. Id uero tum doctissimi hominis est tum opus utilissimum & quo nullum dici possit utilius. Quis. n. dubitet non minus agere: quod augeat: argentum: cæteraque metalla expurgat: quod illa effodit: quod triticum mundat: quod metit: quod pinus: amyglada: cæteraque nuces eligit: quod eandem legit: Ita eum quod emendat: nisi paucissima sunt quæ emendat: non inferiorem existimare debemus quam ipsum illum inuentorem: nec minorem ab illo: quam ab hoc precipi fructum. Insup non modo huic ex illius castigatione nullum damnum affertur: iacturam: uerum etiam precium ac dignitatem: pinde atque auro & cæteris: quæ modo commemorauimus quantum corporis purgatio ipsa detrahit: tantum residuo precii ut dixi: & dignitatis accrescit: adeo plus utilitatis in parte est: quæ superat: quam fuerat in solido. Quare si quis Scauolæ apud inferos de Sulpitii facto sensus fuit: quæ erat illi æquitatis & iusticiæ amor autem affirmare fuisse gauisum: secumque præclare actum esse dixisse: quod suorum librorum augeat ab omni scoria esset ac sæce purgatum. Nihilque foret: pro quod conciuem sui pro eius scripta falli possent. Neque immerito Plini. iunior ad amicum ita scribit. Ita. n. magis credam cætera tibi placere: si quadam displicuisse cognouero. Quomodo igitur non sit beneficium id offerre: quod solet beneficii loco postulari: Quod si hoc non postulat aut iam defunctis: aut tale beneficium respuentibus: profecto his præstat: ad quos ex ipsa magnorum auctorum emendatione multa in primis utilitas puenit. Ideoque ab optimis quibusque cuiuslibet artis professoribus receptum est: ut eorum ipsorum quos discentibus imitationem proponunt: etiam uitia si qua fuerint: ostendant. Huiusmodi igitur ego & exemplis: rationibus adductus: faciendum mihi putavi ut unum librum hunc de notis scriptorum componerem: non quo

illos carperem. Nam præterq̄ q̄ hæc inhumana uoluptas foret: certe & alibi maior mihi hæc: facultas daretur: & de hac ipsa re pene infiniti libri conscriberent: sed quo pdessem aliqd linguam latinã discere uolentibus non modo ex nostris pceptis: sed ex alioḡ quoq̄ erratis: ubi & de nostro non nihil ad rei testificationem admiscebimus. Dedimus autem nostroḡ libroḡ suam cuiq̄ materiam: ut si p se opus non multum sibi fauoris pararet: ipsa certe uarietas commendationis blãdiretur: ex hoc præsertim uolumine: in quo & uniuersa quæ in superioribus singula cõtinetur & de plurimis præfãtissimisq̄ auctoribus p̄nunciatur iudiciumq̄ contra eos sit. Sumus autem accusatores quidem simul & iudices. Sed qui aliorum pariter accusationem iudiciumq̄ subeamus: nisi legitime & auctoris: & iudicis fuerimus officio functi. Sed iam in forum descendamus.

Cap. ccccxxi.

Alumnus.

Alumnus eum significat Nonius Marcellus inq̄t: & q̄ ab aliquo alitus ē q̄ aliquẽ aluit: cui in prima significatione suffragor: in secunda refragor: nec illius exempla secũ facere ostẽdam: sed mecũ quæ hæc sunt: tum Ciceronis in Verrem. Italia at̄ alumnus suum seruitutis extremo summoq̄ supplicii fixũ uideret: tum Varrõis. Et ecce de improviso ad nos accedit cana ueritas atticæ philosophiæ alumna. Quoḡ exemploḡ salua Nonii pace utrunq̄ significat educatũ non educatorem. Nam Cice. q̄dem Italiam quasi altricem: illum ab ea altum dixit. Varro uero mō non alio locutus est: q̄ Quin. ubi ait. Verba oia & uox eius alumna urbis esse solet: ut oratio romana plane uideatur: non ciuitate donata. Vult. n. uerba nostra & uocem uideri debẽ natam: & alitã i tra Romam: ita Varro intra Athenas atq̄ in sinu altricis philosophiæ. Adicit et̄ Nonius alumnus significare dominum: ut apud Vir. Corpus ubi exanimi positum Pallantis Acetes seruabat senior: q̄ Parrhasio Euandro Armiger ante fuit: sed non fœlicibus æq̄. Tum comes auspiciis caro datus ibat alumno. Dure nimis ne dicã inerudite uir sane eruditus exposuit: quasi nesciamus non domini mortem a seruo uel a comite Vir. fecisse deplorari: sed q̄ plus est q̄ si uel Euander ipse fuisset occisus ac multo tristius ab alto re siue nutricio mortem eius quem aluerat: quẽ loco filii habebat: qualis Phœnix ille Homeri i Achillem fuit: quem quoniam educasset filium: semp̄ appellat p̄ alumnũ. Et certe armigeri magnoḡ principum semp̄ & ipsi magni fuerunt. Sigdem ut taceam de Phœnice: q̄ bonã p̄ti myrmidonum imperabat. Patroclus auriga Achillis princeps erat: & Sthelenus Capanei Regis filius auriga Diomedis: & Merionas inter primos duces cretẽsiũ auriga Ilionei: & Hectori aliq̄ fratrum fere augurigabatur currum. Talis fuerat Acetes Euandro. Ergo non fuerat seruus aut seruo si milis apud Enandrum multo minus apud filium: sed patri similis: & p̄ patre: præsertim illo absente Duo at̄ hæc nomina quæ ab eadem littera incipiunt: armiger & auspicius: quæ apud Vir. modo legimus: non nota omnibus etiam explicemus. Armiger est q̄ gerit in prælio tæla domini sui ut scutũ & arcum: ut lanceam: & cætera huiusmodi. Imperiti armigeḡ uocant armatum eq̄tem. Auspicius est uel a pastu auium: uel ab inspectione auium. Sed q̄a consul anteq̄ iret in expeditionem: capiebat auspicius: hinc factum est: ut dicamus auspicia ducum atq̄ principum: quæ a solo duce capiuntur: & hinc auspiciari non modo auspicius capere: sed etiam incipere: nec in bonam rãtum prem: quod frequentissimum est: ueḡ in malam quoq̄ ut apud Plinium: At homo i fœliciter natus manibus pedibusq̄ deuictis animal cæteris imperatoḡ supplicii: uitam auspiciatur. Nam q̄do non est uerbum fere in bonum accipitur: ut apud Terentium: Haud auspiciato me huc attuli. i. non fœliciter: quasi auspiciis repugnantibus. Quod declarat Quint. de Achille: ut opinor loquens: qui ad mortem quã dii futuram denunciauerant: cupiditatẽ ulciscendi Patrocli ruebat. Sic nanq̄ ait: Eant noui antiquarum conditores fabularum poetæ: & se ad exhortandam amicitiaẽ fidem magna quædam compositis carminibus putent: si dixerunt aliquos per maria transq̄ asperiores fortunam amicorum tantum secutos: aut principem Græciæ uiḡ in ultionem interfecti amici inauspicata bella gessisse: & alibi. Itaq̄ ut apud illos Homerus: sic apud nos Vir. auspiciatissimũ dederit exordium. Auspex q̄ præerat nuptiis celebrandis: q̄ auspicius p̄ nuptiis capere solebat. Adhibebaturq̄ hic p̄ pte mariti. Pro nuba quæ præest ipsa nuptiis celebrandis p̄ uxore: aliquando etiam magis proprie p̄ eo q̄ dux militiæ est: ut primo carminum apud Horasium. Nihil desperandum Teucro duce: & auspice Teucro.

Cap. ccccxxii.

Citare.

Citare idem inq̄t p̄ laudare accipitur: ut Cice. Citeturq̄ Salamis clarissimæ testis uictoriæ Nescio cur id dixerit. Non. n. tãtus uir tam parua nesciuit: nisi putat acutiorem uisum iri si clara faciat obscura. Citantur testes: non laudantur. Nã Salamis qui fuit locus uictoriæ Themistoclis nihil laudis meretur: q̄ppe q̄ nihil egit: sed testis fuit: q̄a interfuit: uel q̄a in eo posita sunt trophœa uictoriæ: quæ rem gestam testificantur transeuntibus. Ergo si testificari locus potest merito: ut testis citari non tamen tanq̄ uenturus: sed ad quẽ cant: q̄ testimonium desiderant: uel citetur salamini continens p̄ contento: uel citentur auctores: & libri q̄ de hac Salaminæ uictoria meminerunt testimoniumq̄ dicunt.

Capio.

Cap. ccccxxiii.

Capio secundum eundem in passiuo significat p̄piciationem: ut apud Lucretiũ. Nec bene p̄ meritis capitur: nec tangitur ira. Cape facere. Teren. in andria: Nõ si capiundos mihi ini-

SEXTVS.

amicos sciam esse omnis homines. Capere ppeti. Terē. in heauton. Dum habes absūm: omnes fuere mihi labores quos cepi leues. Cape: tollere: tenere. Vir. lib. iiii. geor. Hic tibi nate prius uinclis capiū dus ut omnem. Varro in meleagris. Quem iccirco terra non cepit: cælum non recepit. Idē in eume nidibus: Stolan calcesq; muliebres pp positos capio. Capere eligere. Teren. in ecyra: Cum illum ge næg cepimus. Vir. in georgicis: Ante locum capies oculis. M. Tullius de offi. Quod insit aq; pbi: q; capiat ignotos. Capere delectare: sustinere: habere: decipere: circunuenire: occupare: detinere: fatiare: accipere: complecti: inuenire. Singulorumq; exempla subiicit: quæ ipse non longior essem: pretermi si: in qbus non est pbabilis expositio. Nam qs credat auctores uni dictioni tot significata: & qdem p se quenc; noua dare uoluisse: tanq; linguam confundere cuperent; Cur igitur ita locuti sunt; Nē pe q; nihil interest inter has significationes capio hostem capio geneg; capio saxum. Præterea duæ pprietates in hoc uerbo notandæ sunt. Vna q; habet reciprocum quendam usum: ut idem sit cepi uoluptatem: & cepit me uoluptas. Cice. Magnam cepi ex litteris tuis uoluptatem. Quin. Nec me tā ta capiebat uoluptas: q; fluentia cæris mella conderem. Pli. ad Caluifium lib. viii. Capio aliquam uoluptatem: q; ulla uoluptate non capior: cepi somnum: captus sum somno uix dicitur: sed dici possēt: ut oppsū uidelicet q; opprimitur somno: capitur somno: cepi delectationē: uix unq; delectatio cepit me. Sed in passiuo potius captus sum delectatione: & item in cæteris: quæ ad delectationem per tinent. Captus sum amœnitate loci: dulcedine uocis: specie mulieris: amore pecuniæ: spe honorū: magnitudine sublimitateq; materiæ. Ista. n. omnia delectant. Ideoq; subintelligi solet delectatio: qua le ipsum illud. M. Tullii: Quod insit aliqd; pbi: q; capiat ignaros. i. delectet. Ergo pbitati inest delectatio: ut sit ita exponendum cuius pbi delectatio capiat ignaros: siue ignari capiantur delectatione: habent igitur inqt Teren. Captus est subintellige amore siue pulchritudine scemina. i. delectatione non autē ut testatus sum actiue cepi amorē. Nec lōge ab hac rōne abest illud captus sū oculis: p or batus sū oculis nec unq; repias nisi i passiuo: nunq; sef nisi de oculis dici similibusq;. Misericordia ce pit deos: nō dii misericordiā dicis. i. nō delectatio: sed dolor ille ex aliēo malo. Et merita mea cepe rūt deos: ut ait Lucre. q; sermo rarus. i. admiratio uel delectatio: uel affectus eos cepit. Capio dolore tamen potius q; cepit me dolor dicimus: non qa non possumus etiam sic dicere: sed qa habemus ali um in usu modum magis proprium. Tenet me dolor: sicut tenet desiderium. Delectatio. n. uidetur tantum capere: nec diu permanere: dolor autem & desiderium tenere: quasi permanendo. Item cepi indignationem: cepi siue contraxi molestiam: potius q; cepit me indignatio: cepit me molestia. Con tra cepit me tædium: cepit me obliuio: potius q; retrorsum. Vir. Tanta meæ si te ceperunt tædia lau dis. Teren. Neq; agris: neq; urbis odium me unq; percipit. Cice. Propter quod tantum odii cepit elo quentia: ut homines studiosissimi quasi ex turbulentiissima tempestate se in studium traderēt qetum idest ut eos iustitiæ capiat obliuio. Pli. li. vii. natu. hi. ait: Præalto tecto lapsus matri & affinium pro prinquorumq; cepit obliuionem. altera q; capere significat uel sponte: uel non sponte accipere. Sume re tantum sponte. Atq; hinc est illud: cepi labores: cepi molestiam: cepi dolorem: cepi uel suscepi ini micitias: suscepi curas: suscepi sumptus: accepi cladem accepi damnum: accepi iniuriam: accepi con tumeliam: accepi repulsam: accepi uulnus: quod nunq; fere aliter dicimus. Non sustinui: non perpe fus sum uulnus: sed fere semper accepi: nisi more poetico: ut apud Qui. li. ii. met. Nullam patiere re pulsam. Cice. In domum multiplicatam honoribus non solum repulsam rettulit: sed etiam ignomi niam & calamitatem: cum dixit. Nequaq; contra hoc quod præcipio facit. Nam sumo supplicium: sumo pœnam: non in me: sed a me in altero infligi intelligitur. Ideoq; adiungitur ablatiuis cum præ positione de. Cice. De illo paulopost supplicium sumetur. Quint. Vt nisi occurrisset ad diem: de eo qui resisterat: pœna sumeretur. Potest tamen quis de se etiam sumere supplicium: eruntq; tanq; duæ personæ: quæ agit: & quæ patitur. Nec longe ab hac ratione abest illud: captus sum oculis: pro orbatus sum oculis dici. Porro quia sumere est ultro quasi non permissu alioq; cape: eo sit: ut intel ligatur pro nimium & interdum pro arroganter sibi tribuere: ut Cice. de offi. Orationem autem la tinam efficies legendis nostris profecto pleniorē: nec uero hoc arroganter dictum existimari ueli Nam philosophandi scientiam concedens multis: quod est oratoris proprium: apte disticte: ornate dicere: quoniam in eo studio ætatem consumpsi: si id mihi assumo: uideor id mihi meo iure quodā modo uendicare. Assumpsisse se ait eam sibi laudem: quæ nisi uera eēt: ac palam uera: pp rei magni tudinem arrogans uideretur. Ergo assumere est multum & pene nimium sibi tribuere. Idem p Plā co. Quanc; non tantum mihi sumo iudices: neq; arrego. Inde ineruditorum uocabulorum præ sumptuosus. Deniq; quodam loco Valerius Maximus ita plane proprietatem horum uerborum di stinxit: ut hanc differentiam pene præcipere uideatur: cum de Catone Censorino loquitur: qui ensē de mediis hostibus recepit: quanc; hoc aliqui filio Catonis tribuant: inquietes ut non coactus acci pere: sed sua sponte sumere uideretur. Quare si latine nos loqui uolumus: dicamus dominum lesū carnem quidem humanam sumpsisse: mortem uero accepisse. Meo iure quod modo apud Cice. legi mus: si quis forte desiderat: exponamus. Significat autem idem quodammodo quod mea auctorita meaq; licentia: ac cōcessa mihi ab omnibus libertate: ut idem pro Archia. Quare suo quidem iu

re noſter Ennius ſanctos appellat poetas. Suo iure inquit; poeta erat; & pbatiffimus poeta: idem eſt p meo iure; ut idē alibi. Pro iure meo hoc dico: uos eo me priuaſtis quaſi cōſitenter dico. Eſt. n. efficiens cā: non finalis: qualia cætera ſunt hoc modo dicta: p mea in uos beniuolentia: pro ueſtra in me humanitate: p tua manſuetudine: p ſua pietate. Vbi efficiens: ut dixi: cā intelligit: nō finalis.

Contendere: intendere.

Cap. ccccxiii.

Contendere idem ait eſſe feſtinare: ut Vir. Quæ proxima littora curſu Contendunt petere: Contentio eſt perfeuerantia uel elatio. M. T. de offi. lib. i. Ex contentione uocis & ſummiſſione & cæteris ſimilibus facile iudicabimus. Salu. hiſto. lib. iiii. Rurſus iumēta nacti: ad oppidum ire contendunt. Contendere continuare. Cicero de ora. ii. Id quod eius ſcripta declarant; & contentiones uocis & remiſſiones contiuaentur. Et in. iiii. Nihil pernicioſius: q̄ ſi ne intermiſſione contentio. Præterea ait contendere eſſe aſtringere: intorquere: comparare: certare: extorquere: proripere: uel dirigere ſignum. Iterumq; pro feſtinare intendere. Sed neq; præcepta: neq; exempla ſatis diſtincta ſunt. Quid enim diſfert contentio eſt perfeuerantia: & contendere eſt continuare: cum præfertim eadem exempla utrobic; ſubiiciuntur? Quid iterum Virgilianum illud? Contendunt petere: & illud Saluſtianum. ire contendunt? Quæ duo idem declarant: quod tendunt: uel pergunt ire ſiue petere. Iam uero apud Cice. contentio non eſt perfeuerantia: neq; contendere continuare: ſed intentio atq; intendere. Indifferenter enim dicimus hoc loco contentio & intentio: contendere: & intendere. Nam plurimi falluntur accipientes intentionem pro uoluntate atq; propoſito. Afferam ad hoc probandum ex. M. Fa. exemplum: per quod & ipſa res de qua agimus: probabit. Neq; grauiffimus aut in muſica ſonus: nec acutiſſimus orationibus cōuenit. Nam & hic parum clarus nimiumq; plenus nullum afferre animis motum poteſt. & ille prætenuis & immodicæ claritatis cum eſt ultra neruum: tum neq; pronuntiatione ſecti: neq; diutius ſerre intentionem poteſt. Nam uox & nerui quo remiſſior: hoc grauior & plenior: quo tēior: hoc tenuis & acuta magis eſt: ſic imitum non habet: ſumma rumpi periclitatur. Mediis ergo utendum ſonis. Hi quoq; cum augenda intentio eſt excitandi: cum ſummittenda ſunt temperandi. Maniſteſtum ergo eſt quid ſit intentio: cuius etiam ſimilitudo ueruorum maniſteſtius docet: unde ſimilitudo ſumpta eſt. Nam ut neruus in cithara: aut neruus in arcu quo magis intenditur: eo uehemētiorē uel ſonum: uel ictum efficit: quo magis relaxatur: eo remiſſiorē: ita & uox quæ utiq; uſum ueruorum corporis exigit: quos uidere licet incutiſſime exclamantibus maxime intēdi: tanq̄ in cithara aut in arcu: ſiue contēdi: quæ ut dixi idem ſunt: atq; idem eſſe ex uerbis utriuſq; auctoris: quos nominauimus liquet. Neq; uero q̄ negauerit continenter eſſe quid continue ſiue continueate: Quod Marcellus ait: ſed a continuo uenit: contentus uero a contendo: licet & contineo faciat contentum.

Curſus.

Cap. ccccxv.

Virſus inquit idem ē q̄ uolatus: ut Vir. Curſumq; per auras Dirigit in lucum: quaſi non figurate dicamus de uolatu curſum: & de curſu uolatum. Vnde illud apud Terentium. Feſtinato ſeruum ire iubens inquit uola: pro eo quod eſt curre. De nauigatione quoq; feſtina dicimus curſum: ut. M. Tullius. Quo curſu frumento onuſtas naues petētes Rhodū uiderit. Et Quintil. Nauigationem dixit fugam ſiue naues fugientes quæ uelocem curſum contice rent: cum inquit. Inde fugientia uela lōgo uifu proſecuti. Is enim qui fugit: uelociffime currit. Eoq; Virgilius inquit. Pedibus timor addidit alas. Idem quoq; Quintilia. inquit. Multa ſunt græce & latine non denominata. Nam & qui iaculum emittit: iaculari dicitur: qui pilam aut ſudem: appellatio ne priuatim ſibi assignata caret: & ut lapidare quid ſit maniſteſtum ē: ita glebarum teſtarumq; iactus non habet nomen: unde abuſio quæ κατὰ κ: ισ ισ dicitur: neceſſaria eſt. Quare ad hanc Quintili. formulam non aliter nauem uelociter euntem & auem uelociter uolantem currere dicimus: q̄ iaculari ſudem. Illud autem apud oratores obſeruari uolitare potius q̄ uolare pro diſcurrere dici ſolere: ut apud eundem. Me per omnia maria uolitantem: & apud Cice. Quin per forum uolitant: quale ē raptare. Nam cum repere ſit animalium carentium pedibus & uentre euntium: licet quædam reptilia pedes habeant: ut lacertæ: tamen reptare hominem dicimus: qui ſegniter: lente: & quaſi teſtudineo paſſu incedit: quales ſunt qui in hortis: aut uinetis: ſimilibuſq; locis ſpaciuntur. Horatius: An tacitum ſiluas inter reptare ſalubres. Plinius ad Bebiū. Scolasticis porro dominis: ut hic eſt: luſſicit abunde tātum ſoli: ut leuire caput: reſſigere oculos reptare per limitem unam ſemitam terræ: oēſq; uiticulas ſuas noſſe: & numerare arbuſculas poſſit. Idem frequentior currentibus q̄ reptantibus lapſus eſt. Teren. in adelphis. Perreptaui uſq; omne oppidum ad portam: ad lacum: quo non.

Capere.

Cap. ccccxvi.

Arpere inquit pro attenuate aperire. Vir. Nec nocturna quidem carpentes penſa puellæ: hoc ne puellæ quidem ipſæ dicerent. Nam ut carpinus linum uirēns ex humo cum uel limus: ita puellæ ſiniſtra manu de collo penſum trahentes: ſenſimq; uellentes carpūt. Et ut decerpimus roſam primis digitis: ſic puellæ primis & ipſæ digitis decerpunt particulam linum lanamue. Iterum carpere celeriter præterire: ut Vir. Et acri carpere prata fuga. Et in eodē

SEXTVS

Carpe mox gyꝛꝛ incipiat: quasi in primo celeritas illa non magis intelligatur p hoc qꝛ dixit fuga: q̄ ē celer cursus: q̄ p illud carpere & in secundo significetur uelociter præterire. Aliud nanqꝛ est ire in gyꝛꝛum: aliud præterire: quod de equo & affessore: utrunqꝛ poetice dictum est.

Accipere.

Cap. ccccxxvii.

Accipere pro pascere: idem inquit Teren. Accipit homo nemo melius prorsus: neqꝛ prolixius. Et hunc imitatus Seruius in Virg. Illos porticibus rex accipiebat in amplis. Vrbanius profecto & lautius loqui poterant. Pecora gregatim altitiamqꝛ dicuntur pasci nō homines. Nos enim quotiens accipimur: siue excipimur in conuiuium non ad saginam: sed ad iocū ditatem illam atqꝛ apparatus inuitamur: ut minima pars cibis assignetur. Vnde cōuenire dicimus eo tempore: non commessari aut comportare aut quod deformius est compascere siue compasci. Si quidem Terentius de Trasone non tanqꝛ de saginatore locutus est sed tanqꝛ de splendido apparatore conuiuiorum. Et Virgilius Helenum regem uult regiam quandam magnificentiam ī exhibēdo conuiuio declarasse: non solam: ut ita loquar pastionem: & ut dixi saginam. Fateor tamen accipere nonnunqꝛ significare in domum suam honoris & amicitia gratia aliquem conuiuiam capere: ita tamen ut subintelligatur in conuiuium. Acceptus sum a te laute: id est acceptus in conuiuium uel tractus. Nam frequenter in conuiuium dici reperimus. Ego abs te miseris sum acceptus modis. Hoc apud Terentium: & apud Ciceronem. Ex quo illud laudatur Architæ: qui cum uillico factus esset irator: quo te mō inqꝛ accepissem: nisi iratus essem.

Graue.

Cap. ccccxxviii.

Graue inquit significat grauidum. Virg. Donec regina sacerdos Marte grauis. Circūlocutio fecit ut intelligatur grauida. Nam sic dicam regina aut læna est grauis: nemo prorsū intelligat: si addam ex rege aut ex marito fortasse intelligatur esse grauida. Ita apud Virg. Marte grauis: pro semine Martis impleta. Graue plenum. Vir. non insueta grauis tentabunt pabula foetas. Si accipit foetas pro grauidas: superuacaneum est exponere graues p̄ plenas. Per illud enim qꝛ prægnates sunt: plenæ esse intelliguntur. Graues uero eē per epitheton est: quippe grauidæ omnes: ut ipsa quoqꝛ uox indicat. Nam a grauis fit grauidus si accipit foetas pro his quæ pepererunt: ut puerperas mulieres quæ proximis diebus matres sunt factæ graues: lacte dicuntur quæ si onustas: non quasi plenas. Durum sit nāqꝛ appellare oues caprasue plenas lacte: sed ubera plena lacte: ut est apud eundem per trāslationem grauida. Et grauido superant uix ubere limen. Quod si qꝛ do reperiatur grauis pro plennis: hoc tamen in loco non ita accipitur. Hunc eundem quem ego protuli uersum: & ille affert quasi de grauido: & non de graui fit quæstio. Nec poetæ modo: uerum etiam oratores sic loquuntur: ut Quin. Luctantur intra uiscera animæ: & uterqꝛ funeribus grauidum ī os agunt. Sed ad graue reuertamur. Grauis inquit plenus Virgil. Tum pietate grauem & meritis si forte uirg. pium & bene meritum appellare plenum pietate & plenum meritis quis audeat? Non ergo ita exponendum est: ut nec esset utendum. In quo paulo post meam sententiam ostendam. Graue inquit grandæuum. Virg. Hic grauis Entellum dictis castigat Acestes: ego potius accipio grauis prudentia & moribus: quomodo p̄xime grauis pietate & meritis dicebatur. Multa præterea significata dat huic eidem nomini: quæ p̄fecto forent infinita: si ad illum modum poetæ oīum exponamus exempla: qꝛ longe adest: tum ab utilitate discentium: tum ab ipsa rei natura. Et. n. graue suapte natura ponderosum significat ut graue saxum: grauis sarcina: grauia arma: graue scutum: qꝛ. i. grauat nos in ferendo: & qꝛ ægre & cum molestia ferē. Inde p̄ abusionem transferimus ad senectutē: ad morbum ad dolorem: ad laborem: q̄a hi qꝛ molestiam ex senectute: morbo: cæterisqꝛ sentiunt: quasi onere intolerabili præmuntur: quod cupide: uelut graue pondus a se uellent deponere. Neqꝛ solum ad molestias corporis translatio hæc fit: ueqꝛ ad molestias animi: ut grauis contumelia: grauis iniuria: grauis motor: grauis iactura: quæ animi genere quodam ponderis præmunt. Itaqꝛ unus modus est quæ corpori aut animo molesta sunt: ea grauia appellare: eoqꝛ molestia a mole. i. a re magna: magniqꝛ pōderis uocitata est. Alter modus est qꝛ quemadmodum grauia aut grandia saxa ac graues trunci non facile loco mouentur: sed ad omnem tempore mutabilitatem hærent: ita homines constantes ac præditi sapientia merito per figuram graues nominantur: qꝛ nec precibus: nec minis: nec uanitate: nec promissis ab æquo & iusto summouentur: ut hi faciunt: quos leues uocamus: qui in similitudinem pulueris ac palearum ad omnem auram uentilantur. Cæterqꝛ quid mireris: si in his quæ sunt altioris intelligentiæ: fastitur: cum in leuioribus atqꝛ apertis allucinetur Marcellus.

Inficiator.

Cap. ccccxxxix.

Inficiatores inqꝛ sunt falsi criminis obiectores: ut Cic. de orat. li. i. Vt si ille inficiator probasset iudici a te petitam esse pecuniam: q̄ esset cepta deberi: hoc de reo dictū est a Cice. nec reo crimini: sed pecuniam. Ille uero accepit nō tantum p̄ actore: sed p̄ accusatore etiā & accusatore falsi criminis. Vbi. n. pecunia & petitor nominant: ibi nulla ē criminatio. Inficiator igitur significat: qꝛ negat se uel debere qd̄ actor petit: uel cōmississe quod accusator obiicit: unde status cōiecturalis dicitur inficialis: in quo semp̄ reus inficiat: uel inficias it. Inficiari. n. qd̄ dixi inficias ire

est uerbo negare. Nā negare est aliquādo & factō ut Virgilius. Egregia forma: sed quis fortuna negat. In patriā reditus: Veto notū est aliud esse q̄ nego. Et ut breuiter signem cōtrarium est illis impetro & iubeo. Nō est autē huic nomini nisi accusatiuus casus: & unū uerbū eo is it: de inficias loquor. Cuius simile est suppetias pro eo quod est auxiliū: ut in. xii. cōmentariorum Cæsaris. Et nunciabant auxilia magna equitatus oppidanis suppetias uenire. Et in eodē. Suisq; rebus timens elephātisq; xxx relictis suis finibus: oppidisq; suppetias profectus est. Et iterū in eodē: Atq; suis fugiētibus suppetias ire contendit. Suetonius de Vespasiano. Legatū insuper syriæ consularem suppetias ferentē raptā a quila fugauerūt: Suppetias pro auxiliū. Plau. in epidico. Sed memento si quid scēuūt senes suppetias mihi cum sorore ferre. Idem in eodē nominatiuo est usus Auxilia mihi & suppetiæ sunt domi.

De incisim contra Nonium Marcellum.

Cap. cccc. xxx.

Incisū inquit quasi simul. Cice. in ora. Hæc quidē duo binis pedibus icisim: deinde mēbra tim dicere solebas. Quid magis cōtrariū q̄ icisim. i. minutatim: & simul qd̄ est cōiunctim quasi nesciamus qd̄ sint cola comata: & periodi: de qbus Cice. pluribus i locis disputat apellans ea incisionē: membrū: circuitum: siue ambitum: siue comprehensionem: siue continuationē siue circūscriptionē. Cuius ultimi: qd̄ multis nominibus Cice. uocat duo genera: Qui. facit. Priora autē sic diffinit. Incisum est sensum nō expleto numero cōclusum plerisq; pars membri: ut domus tibi deerat: at habebas: pecunia supabat: at agebas. Fiunt autem siugulis uerbis incisa. Mēbrum est sensus membri conclusus: sed a toto corpore abruptus & per se nihil efficiens.

Candere.

Cap. ccccxxxi.

Quid ergo? Nihil ne bene dixit Marcellus? Imo uero aliqd̄ atq; adeo multa: sed nunc bene dictis nō est locutus: tamen si in his quæ laudari queūt: nō nihil interdū desidero: ut cādet ignitū est. M. Tullius de officiis: Candente carbone adurebat capillū. candidū est. Virg. aeneidorū. lib. iiii. Candētis uacca mediā inter cornua fudit: sed hic ut dixi: nō nihil desidero. Nam & excādescere hominē dicimus: cū uehementer irascitur. Præterea ostēdendā ē passim causa: quāobrem unum uerbū plura significet: ueluti in hoc. Cum enim ignis obstantia exuperat ac fumū uincit candorem flāmæ concipit: uel q̄ sol quāto candidor: tāto ardentior: ita animus dum ira cōcītatus est: inflammatus: incensus & excandescens dicitur. Vel q̄ mare uentis conflatum: & in morem aquæ bulientis in lebetē: uel ipsa aqua lebetis ebulians: spumas albētes ciet: ita animus simili perturbatione percitus: excandescere dicitur ut tanta commotio mentis significetur: quanta est uel maris: uel aquæ ad ignē iam albescētis: quod ex unius a Quin. expositi uocabuli patescit exemplo. Vertex inquit est contorta in se aqua: uel quicquid aliud similiter uertitur. Inde propter flexum capillorum pars summa capitis. Et hoc inq̄ in montibus eminentissimum recte dixeris: hæc omnia uertices: p̄prie tamē unde initiū duxit. Quare nemini debet mirū uideri: cur interdū una uox plura significet.

Lætus.

Cap. ccccxxxii.

Lætum Seruio placet multa significare: sœcundū. pingue: pulchrum: gaudiū uiride: & multa alia. Idq; apd̄ Virg. mō: q̄ si alios quoq; poetas exposuisset: adhuc alia multa significata adiecisset. Sed ipse rationē reddā: cur in uarios sensus abutamur. cū unū natura significet. Lætū id appellamus: quod aspectu gaudiū promit. Nam gaudere p̄prie est intrinsecus: lætari extrinsecus. Recte igitur animata dicunt læta quotiēs lætant. Et quia sic natura cōpertum est: ut quæ bona corporis habitudine sunt alacriora: quæ uero debili tristiora sint: eo fit: ut p̄guia uocemus læta: ut oues lætas: boues lætos: greges lætos: læta armēta. Trāsserimus hoc ad similia: ad segetes: ad uites: ad oliuetā: ad cæteras arbores. Vnde sicut ex illis superioribus domini p̄cipiūt fructus: & queadmodū illa: ita hæc quoq; qualia sint: declarat aspectus: appellaturq; lætæ segetes: lætæ uites: læta oliueta: læta arbusta: eo quidē magis: q̄ multi uolūt hæc etiā animata esse. Vel læta dicimus ab effectu: q̄ nos lætos faciūt: ut locus tutus: q̄a nos tutos efficit. Ideoq; nō appellant homines læti ob sœcūditatem: pinguedinē: pulchritudinē: grauitatem: & similia: sed ea tantū quæ in nostros usus cedūt: aut si ita cōtingat: in nostrā delectationē: lætitiā nobis uoluptatemq; parientia. Hanc igitur regulam tenentibus hoc nomen & apud auctores inuentū facile intelliget: & multifariā sine ambiguitate in utendo

suppedabit.

Accusare: inculcare.

Cap. ccccxxxiii.

Accusare ut idē cū multis aliis uult: ē maioris de miore. Incusare miore de maiore: uel paris de pari: quoq; singularis incitia uehementē est castiganda. Apud quē enim auctoriū obseueratio ista reperiet? Nōne apud ueteres adolescētuli solebāt p̄bitatis simul & eloquētiæ laudē capescere ex magnorū uiroꝝ accusatione? Atq; ut ait. M. F. crediti sunt etiam clari iuuenes ob si de reip. dare malorū ciuium accusationem: quod significauit & Cice. cum dixit: Quā est illa misera: q̄ dura seruitus: adolescētibus paulo loquacioribus seruiendū est. Nūquid Demolthenes cū tutores suos adolescētulis i iudiciū uocauit: aut Cicero cum Verrē reum fecit pratoriū uirum ipse quæstorius nō accusauit: male locutus est: dicēs accusationē suā semper: nunq̄ inculcationē. Et hoc quidē de accusādo. Quid at de inculando? Certe si illud nō est de maiore in minore: neq; hoc est de

SEXTVS

minore i maiorem: & alioqn nullo unq̄ i iudicio auditum ē nomē inculcatoris. Quid porro extra iudicium? Vir. inqt. Quem non accusaui amens hominumue deumue: Dii q̄dem maiores Aenea sūt: homines uero duntaxat troiani minores. At est apud Terē. pater ad filium loquens. Quid me incultas Clitiphos? Hoc. n. isti exemplum sumunt. Cæterę exempla omittunt quæ contra eos faciunt quæ sunt infinita. Cæsar commentario primo. Hæc cum animaduertisset Cæsar: conuocato cōsilio: omniumq; ordinum ad id consilium adhibitis centurionibus: uehemēter eos inculsauit. Sed ne multis morer: accusare est uel apud iudices uel apud alium quenuis: etiam apud illum ipsū: quem accuses significare atq; ostendere aliquem peccasse. Inculare uero reprehendere mores alterius: & plærunḡ cum quærela: q̄ ab illo iniuria sis affectus. Et ita apud Virg. Teren. Cæsarem: atq; cæteros auctores accipiendum est. Barba. Cap. cccxxxiii.

b Arba idem inqt hominis. Barbæ uero quadrupedum. Sed nō est barba tantum hominū neq; barbæ tantū quadrupedū. Quin. & barbæ quadrupedum: & barbæ hominū utiq; multoz dicunt. Hora. Vtq; lupi barbam uariæ cum dēte colubræ Abdiderit furtim terræ. Pli. li. xxix. Rabiem hircoz si mulcebatur barba mitiorem: eadem præcisā non abire eos in alie-num gregem. Nam illud Vir. Stiriāq; impexis induruit horrida barbīs: magis de hominibus dictū est: q̄ de hircis. Et illud: Nec minus interea barbās incanaq; menta Cinyphēi tondent hirci: ad mul-tos hircos refertur: p̄inde ut si diceremus caudas cū tamen singulæ singulis hircis sint: ita & barbæ. Sunt etiam barbæ alioz q̄ quadrupedum ut Pli. in. xxx. Cum geminos transit sol tristis: & auribus: & unguibus galliæoz si luna rasis barbīs eoz. Nuncius Cap. cccxxxv.

Nuncius inqt idem est q̄ nunciat. Quod autem nunciatur: licet neutro dicatur: tamen inuenitur & masculino. Miror cur ita dixerit. Ego quidem nusq̄ hoc nuncium legi: ac ne ipse quidem ut opinor: cum Festus Pompeius uetustior eo auctor ita scribat. Nuncius & res ipsa: & nuncius dicitur. Arcere: abigere: abigei: abigeatus. Cap. cccxxxvi.

a Arcere idem esse phibere. Sed mihi uidetur potius esse uetare: ne accedant hi: q̄ ueniunt. Iuno septem tantum annos arcuit troianos ab Italia: quam ubi contigerunt non arcebat ab ea amplius: sed in ea esse phibeat. Trāffertur ut plæraq; de corporeis ad incorporea Cice. in paradoxis. Quæ uix. n. est: quæ magis arceat homines ab improbitate: q̄ si senserit nullum in delictis esse discrimen? Contrarium huic uerbum ē abigere quod significat a loco fugare atq; expellere: ut abige mulcas a facie mea scribētis: abige carnes a popina tua: abige sturnos sonitu a uinea. Quin. Ibo in littus miser: plāctibus aues abigam. De pecoribus uero idem quod de cæteris animalibus accipiendum est: quæ si nobis odiosa sunt abigimus: hoc est expellimus: ut oues: capras: asellos: ab hortis: a uineis: a pratis. Quod si ita non sit: sed furto tollimus utiq; grægatim abigere aliud significat. i. furto tollere: aut ē latrocinio: ut apud eundem. Adhuc spolia transeūtium: & abacti pecoz greges sub hoc titulo defendebantur. Vnde abactores uocantur pecuarioz animalium fures latrunculiue. Hos q̄dam abigeos uocant. Vulpianus: Abigei at inqt pprie hi habentur: q̄ pecora de pascuis uel ex armentis subtrahunt: & quodammodo deprædantur: & abigendi studium quasi artem exercent: equos de armentis: uel oues de gregibus abducentes. Cæterę siq; ouem oberantem uel equos in solitudine relictos abduxerit: non est abigeus: sed fur potius. Hic abigeum nō ab abigeo distiguit loco: non numero. Claudius numero non loco ingens q̄titas discernit furē ab abigeo. Nam qui unam suem surripuerit: ut fur coercebitur: qui gregem ut abigeus. Hic furem ab abigeo separat: ut superior fecit. Macer non separat: cum ait. Abigeatus crimen publici iudicii non est q̄ furum magis est: sed q̄ plærunḡ abigei & ferro utuntur si depræhendantur: ideo grauius puniri eoz admissum solet. Quomodo at hi iurisconsulti inter se conueniant: aut non cōueniant: nihil ad hoc tempus. Hoc tantum dixerim: non modo fures siue furtim aliq̄ solent abigere armenta: uel greges: sed et latrunculi: q̄ facta prædonum manu: in alienum agrum incursionem exercētes: pecora etiam interdum abigunt: & abigei nominari possunt. Præstare quo uerbo sæpe & iurisconsulti: & oratores utuntur: est phibere: ne alicui fiat aliqd̄ incommodi: & si non phibuerint satisfacere: ut ueditor debet præstare uitium rei quam uendit: id est prohibere atq; efficere: ne emptor damni quid faciat alioqn satisfacere. Neq; id in altez mō: uez etiā in nos ipsos. Ci. i. tuscu. Cū id qd̄ ab hoie nō potuerit p̄stari euenit. i. caueri & phiberi. Innocuus: innoxius. Cap. cccxxxvii.

Innocuus inquit Seruius est cui non nocetur. Innoxius q̄ non nouit nocere. Vellem exempla recitasset: q̄bus ostenderet eam expositionem innocui ueram esse. Nāq; illud Virgili-anum qd̄ eum in hanc impulit opinionem. Donec rostra tenet siccum: & sedere carinæ Omnes innocuæ: non est accipiendum q̄ suberūt tales: ut eis nihil noceretur: sed uel more poetico: q̄ nihil peccauerunt quasi innocentes homines. Nocentes enim sunt quicunq; ab honesto recedūt: etiam si nemini noceant: uel quia non nocuerunt neq; sibiipsis: neq; uectoribus ac nautis.

Instar.

Cap. cccxxxviii.

i Instar montis æquū dinina Palladis arte. Instar Seruius ait ad similitudinē. Quid similitudinis equo ad montem? Quod si et similis esset: non tamen eum magnum potius q̄ paruū

esse: quod Vir senserit intelligeremus. Archimedes ille geometricus globum ad similitudinem cæli fabricatus est: in quo effigies cæli aderat: magnitudo non aderat. Idem fit de tabula illa depicta ad similitudinem orbis terrarum: quam non aulim dicere depictam instar orbis terrarum neque alia multa huius modi: ut instar Antonii ambulans: instar patris scribis: instar languidi sedes sed ad similitudinem: uel in modum uel in morem: uel tanq̄ & similia: instar potius significat ad æquiparationem uel ad mensuram: ut apud eundem Virg. Argolici clypei: aut phœbeæ lampadis instar. Cicero hexametrorum instar uersuum. Nam illud apud eosdem: instar mortis ducunt & fulminis instar: significat æquiparationē doloris in morte: & impetus ex flumine. Quod si quando reperiatur proxime accedere: ad significationem similitudinis admoniti sumus: ut nimiam utendi licentiam deuitemus. Nam uix ego auderem sic uti: ut Seruii familiarissimus Macrobius cum sæpe alias: tum statim in proœmio saturnalium ita inueniens. Ut quæ indistincte atq; promiscue ad subsidium memoriæ annotaueramus: in ordinem instar membrorum cohærentia conuenirent.

Passim: ubiq; usquam.

Cap. ccccxxxix.

Passim inq̄ significat ubiq; Mihi autē aliud uidet ubiq; q̄ passim. Nāq; in prato ubiq; ē herba: nō passim. Cōtra grex passim pascit potius q̄ ubiq;. Quippe aliqd̄ iterualli est iter: pecudē & pecudē: nō item inter herbā & herbā. Est autē passim quasi passu distante uel sparsim: quemadmodū dicimus passis māibus & passis crinibus. Quod accipi solet etiā pro crebro: dum de rebus mentis loquimur. Lactātius tamē pro ubi accepit: cum inq̄. Creditur ei passim: tanq̄ cognitæ ueritati. Neq; solū p ubiq; sed etiā qd̄ inusitatus est: pro undiq;. Cūq; is numerus cōden dæ urbi parum idoneus esse uideret: cōstitit asylum: eo passim cōfugerūt ex finitimis locis pessimi cuiq; sine ullo conditionis discrimine. Vsq; duo hęc potius significat: in loco simul & ad locum: ut Teren. in eunucho: Occidi neq; uirgo est usq;. Cicero in philip. neq; uero usq; discedebam.

De aduerbiis in im desinentibus.

Cap. ccccxl.

Adamus de quibusdā aduerbiis in im uocē exeūtibus. Priuatim nihil differt a priuate: si priuate dicere liceret: nihil separatim a separte: si hoc reperiatur: nihil pperatim a propanter: nihil dissimulatim a dissimulanter. Vbertim idē est qd̄ copiose. Assatim qd̄ abunde. Rap tim qd̄ festināter. Cursum quod curredo. Tamē aliud est generatim: q̄ generaliter. Hoc enim significat omnia simul quæ sub genere sūt amplectēdo. Illud uero per singula genera: seu magis p singulas species. Siquidē species genera uocamus: ut quot sūt genera arborū: quot sunt genera uitium: potius q̄ quot species. Virg. Generatim discite cultus. Varro: Nō in uolucris generatim seruat analogia: Nō ex aquilis aq̄læ atq; ex turdis procreant turdi: Sic ex reliq; sui cuiusq; generis. An aliter hoc fit q̄ in aere: q̄ in aqua. Nō hic conchæ inter se generatim innumerabili numero similes: eodē modo ut generatim p singula genera dicimus: ita sūmatim p singulas summas. Aliquādo dicimus summam & generatim non per singulas summas generatim: sed p unā unumue: ut dicam de hac re summam Cicero de ora. li. y. In finitum mihi uidet id dicere: in quo aliquid generatim quærit hoc modo: expetenda ne esset eloquētia: expetēdi ne honores. Cæterum quomodo differat ab illis ad summam in summa postea reddam. Viriū p singula capita uirorū: ut Gracchus diuidebat uiritim semodios frumenti. Tamē de uno aliquādo dicimus: ut apd̄ Curt. Siquis uiritim dimicare uellet: puocauit nominatim per omnia singulorū: ut assignati sunt cōiurati nominatim custodi carceris. Et de uno etiā ut tenens cruentū pugionē Brutus nominatim Cicero. in clamauit. Membratim per mēbra. Cæsim per incisōes gladii. Punctim p punctiōes infixiōesq; gladii: siue incidēdo & pungēdo. Strictim stringendo singula: uel certū aliqd̄. Carptim hinc & hinc decerpēdo: non ipsam seriē sequendo. Tractim trahendo: non interrumpendo seriē sequendo. Cateruatim: gregatim: turmatim: manipulatim: p diuersas cateruas: p diuersos greges: diuersas turmas: diuersos manipulos. Domesticatim: uicimatim: regionatim: oppidatim: mūicipatim: puinciatim: p uarias domos: uarios uicos: uarias urbis Romæ regiones: uaria oppida: uaria municipia: uarias puincias. Venio nunc ad id quod promiserā in summā & ad summam magis modo utendi differunt a summam q̄ significato. Quin. in corpe proiecto. In summa non recedo: fas est mihi inuitis etiam parētibus pie facere. Cice. de offi. Ad summā ne agā de singulis: cōmunem totius generis humani societatem: congregationem & cōciliationem colere: conseruare debemus. Differt autem ad summā: & ad summū: q̄ secundum ad numerum refertur: Idem Cicero pro Milone. Vnus ad summū duo inuēti sunt: qui Milonis causam nō probarent id est nō plures q̄ unus: aut duo ex pluribus. Idem ad Liciū Miseniū: Noli enim existimare mihi non solitudinē iocundioresse: q̄ tamen ipsa uti nō licet: q̄ sermones eorū qui frequentat domum meam: excepto uno: aut ad summū altero: hoc est excepto uno: aut ut multum duobus. Quintilia. in sensu prioris solet uti tali genere dicendi p aduerbium semel. Deniq; ut semel finiam: sic fere componendum quomodo pronuntiandum erit. Et alibi. Ut semel omnia cōplectar. Et iterum. Et ut semel quod ē potissimū dicam: secretum: in dictando perit: id est ut in summa dicā. Cuius rei causa est ipsū illud semel qd̄ significat una uice pro oibus: ita ut postea nō oporteat qd̄ addi. Ideoq; solet accipi p immutabiliter: & irreuocabiliter: q̄ quod semel tantū fit: id nō habet regressum: ut iteq; fiat. Idē in mathe

matico. Quid hæc fulgentium fidez; ueneranda facies: q; quædam uelut infixa ac coheretia ppetua
semelq; capta sede collucent? Alia toto spso cælo uagos cursus certis ementiuntur erroribus. Virg.
neqd tale uideret procubuit moriens: & humû semel ore momordit. Ouid. Nulla repabilis arte Læ
sa pudicitia est: deperit illa semel. Lucanus. Dixitq; semel nascentibus auctor. Quicqd scire licet. Se
mel inqt: ut nullum postea uerbum addat. In eundem sensum idem Quin. accepit breuiter: ut in ge
minis languentibus. Breuiter tamen longe crudelitas explicanda sæuitia e: ex omnibus quæ puili
leuissimum fuit: q; ociosus est. Pli. maior: A reliqua uero Gallia latere septentrionali montibus gu
benna & iugibus agroz; cultu uiroz; more dignatione: amplitudine opum nulla ei puinciarum
præferenda: breuiterq; Italia uerius q; prouincia. Et itez; de luscina: quæ uulgo dicitur philomena.
Nunc continuo spiritu trahitur in longum: nunc uariatur inflexo: nunc distinguitur conciso: copu
latur in torto: præmitur: reuocatur: infuscatur ex inopinato. Interdum & secum ipse murmurat ple
nus: grauis: acutus: creber: extensus: ubi uisum est uibrans. Summus medius imus breuiterq; omnia
iam paruulus in faucibus: quæ tot exquisitis tibiærum tormentis ars hominum excogitauit.

Tandem.

Cap. cccxli.

Tandem idem ait poni non necessitatis: sed ornatus causa: ut in illo Vir. Sed uos q; tadé q;
bus aut uenistis ab oris? Nec cuius ornatus: aut quare sit ornatus explicet idé sentit Prif.
dicens. Tandem non solû p aduerbio tpali: sed etiam p coniunctione expletia inuenit.
Vt Cice. in uectiuaz; lib. i. Quousq; tandem abutere Catilina patientia nostra? Mihi qdem nullum
ornamentum uidetur esse in supuacuis & nihil agentibus uerbis: q; apud græcos dictiones nō nul
læ sunt: quæ aut numez; aut sonum implent: q; in hac dictione non est: quæ habet potius urgés qd
dam & accellerans: eoq; fere p interrogatione: quæ exempla uulgo sunt plurima: ut illud ipsum quo
usus est Prif. Cic. exemplum. Quidam tamen inter primos huius ætatis docti solent citra interroga
tionē uti hoc aduerbio: non tã auctoritatem sequentes eiusdem. Vir. & i eodé loco. Et quo sub cælo
tandem: qbus orbis in oris lactemur doceas. Et Hora. q ait. Quauis sæua ibi per te consulis: & scis
Quo tandé pacto deceat maioribus uti. Dice docendus adhuc: q; Ciceronis in Catõe maiore dicētis
Qua tandé spe sibi tam audacter obsisteret: respondet senectutem. & p Roscio. Cum ab eo quære
retur qd tandem accusaturus esset eû. Nonnullisq; aliis in locis. Sed tamen utrunq; interrogationē
habet & eam directã latēter ad secundam psonam. Nam hic q loqtur: uerba refert alterius. Siquem
Pisistratus a Solone sic quæsiuit. Qua tandem spe mihi tam audacter obsistis? Et Fibria ab illo qlqs
fuit sic petiuit. Quid tandé in eo accuraturus es? Neq; uere legē istius dictionis scribo: sed usum fre
quentissimum trado. Sine interrogatione at qd significet: nemo ignorat: ut Vir. iam tandé Italiae fu
gentis prendimus oras. Eiusdē significatiōis sunt demum & deniq;: ut notum est: ut idem Vir. Tūc
demum optata gemina sup arbore sidunt. Cice. Cum excessisset e uita tum deniq; uiueret. Sed plæ
runq; cum sunt multa enumerata: tum subiungimus deniq; significantes hoc ultimum esse oium:
ut idem Vir. & Ci. O crudelis Alexi nil mea carmina cura. Nil nostri miserere: mori me deniq; cogis
Cum sibi non multitudinē militum: non idoneos imperatores: non pecuniã sibi præsto esse uideret
non deniq; ullam ré quæ ptineat ad bellum administrandum. Demum solet accipi pro solum: siue
oia præcipueq; cum his: & cum ita iunctum Ci. in Salus. Et demū magna uoluptas est Crispe Salusti
æqualem ac parem uerbis uitam agere. M. Fabius. Illud ingenioz; præcox genus non temere unq; p
uenit ad frugem: hi sunt q; pua facile faciunt: & audacia puecti: illud qcqd possunt: statim ostendūt
Possunt at id demum quod pximo est uerbo continuant: ac uultu interito nulla tardati uerecūdia
pferunt. Et itez; Tum illa quoq; ex causa: q; mentem tantæ rei intentam uacare omnibus aliis etiã
culpa carētibus curis oportet. Ita. n. demum libere ac tota nulla distringente atq; alio ducente cau
sa spectabit id solum ad quod accingitur: & alibi. lacebat hæc in somnis inqeta: cum diceret iam sta
tim appebit: iam statim ueniet: nunq; tamen tardius uenit. Miseram me fili pxima nocte iam uene
ras. Ecce iam medios sidera tenent cursus: indignor: irascor ita demum mihi satisfacies: si apud patrē
fuiisti. Ideo at dixi solum siue omnino: quod Pli. uidetur accipere pro omnino de hyrundine dicens
Ea demum sola auium non nisi uolatu depascitur. Quidam uolunt ab his & demum componi idé
Ouid. p demum posuit deniq; lib. iii. sine titulo. Si qua metu dempro casta est: ea deniq; casta est.

Inter stellam & sidus.

Cap. cccxlii.

Stella & sidus differunt: si Macrobio credimus ita scribēti. Nunc uideamus quæ sint duo
hæc noia: quoq; pariter meminit cum dicit: quæ sidera & stellas uocatis. Neq; n. res una
gemina appeallatiōe monstrat ensis: gladius: sed sunt stellæ qdē singulares erraticæ qncq;
& cateræ que non admixtæ aliis solæ ferūtur. Sidera uero quæ in aliquod signum stellaz; plurimū
compositæ formantur: ut aries: taurus: andromeda: Perseus uel corona: & quæq; uariæz; genera for
maz; in cælum recepta creduntur. Sed & apud græcos aster & astron diuersa significat. Et aster stel
la una. Astz; signū stellis coactū. nos sidus uocamus. Hæc differentia Macrobi pace nusq; repit: ut
apud eundē Ciceronē de uniuersitate: itaq; nesciūt hos fidez; errores. Et itez;. Toto igit orbe cōstitu
to sideribus parē numez; distribuit animoz;: & singulos adiunxit ad singula. Et li. ii. de natu. deoz;

Nam cum duo sint genera siderum quorum alterum spatium mutabilibus ab ortu ad occasum commensuratum nullum unquam cursus uestigium inflectit. Alterum autem continuans conuersiones duas: in eodem spatium cursibusque conficiat. Quintus in mathema. Quid hæc fulgentium siderum ueneranda facies: quæ quædam uelut infixæ ac coheretia perpetua semelque capta sede collucet: alia toto sparso cælo uagos cursus certis ementiuntur erroribus. Quod non sensisse Ciceronem: ut Macrobius uult: documentum est quod non proposuit stellas. Debet enim species generi: pars toto præponi: ut dicam de prudentia & uirtute huius. Dicam de facie Helenæ eiusque pulchritudine: non autem diuerso. Fateor tamen nunquam stellam dici arietem: taurum: andromedam: perseum: sed sidus: & hinc est quod dicimus hybernum sidus: & illud Quintus. Nos graue huius anni sidus afflauit.

Resciscere.

Capi. ccccxlvi.

Resciscere. A. Gellius uult rem esse occultam & inopinatam insperatamque cognoscere. Miror de hoc sollertissimo uerborum inuestigatore atque censore: qui uocabulum hoc de facili difficile: declaro obscurum: de trito nouum: de exposito abstrusum secerit: ne dicam falso exposuerit. Numquid si uideam hominem cælo uolantem: ut fecisse Dædalus Perseusque fert: ut aliquem e terra prodire quale Thages fuisse ab hereticis: aut satyrum aliquem semiuirum semicaprumque: quem se uidisse nonnulli scripsere: archana quædam naturæ peruestigauero: dicam resciscere? Non opinor. Est igitur proprie resciscere rem postquam gesta scire: quam nesciebas cum gereret: præsertim ad te tuosue pertinentem: ut Terentius in adelphis: Hæc tibi resciscuit omnem rem: id nunc clamat scilicet.

Deprecor.

Cap. ccccxlvi.

Deprecor supplicium idem. A. Gellius ait dictum esse: quasi detestor: uel execror: uel depello: uel abominor. Ego autem ita dici puto deprecor: ut precor & iprecor. Precor tibi bonum: precor tibi malum. Sic deprecor liberationem: & deprecor poenam: illam ut potiar: hanc ut uitam. Ouid. lib. primo de ponto: Sæpe precor mortem: mortem quoque deprecor idem. Ne mea sarmaticum cõtegat ossa latus. Deprecor dixit: quasi precor mortem non dari mihi in hac terra. Nec mirum id fieri inde precor: cum fiat in magis uisitate: ut in defendendo. Si quidem dicimus defendo me: quod fere dicitur: & non nunquam defendo ictus. Cice. de senectute: Vestitaque papinis: nec modico tempore caret: & nimis solis defendit ardores: cum præsertim mos romanus sit etiam prædicandi ne ueniat. Unde templa timori: pallor: febri: aliique similibus fuere dedicata: & his ut ita dicam: numinibus fiebant sacra: quod etiam Virgilius probat. Nigram hyemi pecudem: zephyris foelicibus albam. Neque solum deprecari est uoce: sed etiam per eam quæ instar uocis obtinere solet uultum gestumque. Etenim Bucephalum: qui præter unum Alexandrum: omnem alium inculabat sessorem non recte dixeris deprecari alios sessores: præter regem. Denique deprecor magis significat uel dicto: uel facto recuso: quam illa quæ. A. Gellius attigit.

Situs.

Cap. ccccxlvi.

Situs Priscianus inquit dicitur per negligentiam: ut Virgilius. Sed te uicta situ uerique effocta senectus. Sed non ita est: potiusque sordes illa & illuuius: qualis intra opaca domus: quæ diu non reponitur: ut inquit: M. Fabius. Excitata mens & attollenda sæper est: quæ in huiusmodi secretis aut languescit: & quædam uellut in opaco situ ducit aut contra tumescit inani persuasione huiusmodi igitur quidam situs sedet in uultu: capite totoque & corpore uetularum: & habitu præsertim inopum: qualem in illa Virgilius intelligit: de malefica anu ait Lucanus Fœda situ macies: quod etiam pedorem possumus appellare: ut idem Lucanus. Longusque in carcere pedor. Et Cicerone in tuscul. Pedores muliebres. Et itaque: Barba pedore horrida. Miror Priscianum hoc in loco a definitione Seruii desciscisse: qui hoc uocabulum proprie diffiniuit: inquietus: Situs proprie est lanugo quædam ex humore procreata. fit autem in locis caritibus sole. Situs uero pro loci qualitate manifestum est: ut de situ Messanæ: & de situ Syracusarum.

Docilis: docibilis.

Cap. ccccxlvi.

Docilis idem inquit est: qui facile docetur: docibilis est qui facile discit quomodo penetrabilis qui in intimis est partibus. Penetrabilis qui facile penetrat. Non currit ubinam legerim scriptum. Et erunt docibiles dei: dictum est quasi dociles: Nam Cyprianus super illud Pauli: Episcopum litigiosum non contentiosum: sed mitem & docibilem esse debere ait. Docibilis autem ille est: qui est ad dicendum patientia lenis & mitis hoc ut ego sentio: idem est quod docilis. Ratio tamen postulat: ut id significet quod ait Priscianus: unum quidem magis: quod habemus in eodem sensu docilis: ut superuacuum fuerit duas uoces adeo confines: unum significationi dare: nisi dicimus simile hoc est illis æquale: & æquabile de quibus dixit alio uolumine Insuper sensibile & sensibile: Luc. Ex insensibili ne credas sensibile nasci hæc duo pro eodem accipit. Extiale & extiabile. Virgilius. I. vi. Sed me fata mea & scelus exciale lacenæ. His miserere malis Oui. vi. meta. Dumque manu tentant trahere extiabile ferrum: Rationale & rationabile. Quintus. in. ii. Sed quia carent sermone quæ id faciunt: muta atque irrationabilia uocantur. Porro penetrabilis quantum mea fert opinio: non reperitur: sed penetrabile substantiuum: non adiectiuum. Penetrabilis adiectiuum qui facile penetrat: ut apud Virgilium: Penetrabile cælum: & penetrabile frigus: tum qui facile penetrat: ut apud Liuium. li. xly. Et in aspis locis filex sæpe impenetrabilis ferro occurrebat. Seruius quod penetrat inquit penetrabile dicitur: quod autem penetratur: penetrabile. In quorum priorum dissentio: cum non sit

SEXTVS

neq; adiectiuum ipse uult: exponens penetrabile frigus p penetrabile frigus: neq; significationis acti-
ua: Deniq; ut ad docilis reuertar: docillimus mea sententia faciet: potius q̄ docillissimus: qualia sūt

facilis: gracilis: agilis: similis: humilis. Numen. Cap. cccclyii.

Vmen idem inq; est dei nutus. Ante hunc Varro dixerat: numen dicunt esse imperium
dictum a nutu. Vter horū commodius diffiniunt. Certe numē est impium potestasq; dei
non at nutus neq; impium cuiuslibet. Sed Varronem de impio dei suspicor intellexisse.

Necatus & nectus.

Cap. ccccxlviii.

Ecatu idem inq; pprie ferro: nectus uero alia ui peremptus dicitur. Sed ego sentio gene-
ralem significationem necatus: specialem uero nectus esse. Cice. in rhetoricis: & in libris
ad Herennium: & alibi saepe ait. Veneno necatus. Quin. li. iiii. Hic est adulter loris cæsus
aut fame necatus. Præterea nunq̄ nectus dicit sine certo genere mortis: ut nectus siti Tā
talus: nec tam mortuus: q̄ ppemodum mortuus: sicut exanimatus p eo q̄ similis est mortuo: ut fa-
me: siti: situ enecti: quæ exempla sunt plurima.

Næ.

ccccxlix.

Ne p ualde idem dixit: nec tamen solus Terē. in andria: Næ illa illū haud nouit. Mihi ui-
detur idē apud nos significare: qd̄ apud græcos: scribiq; cum diphthongo debere næ: qd̄
est certe: ut apud eundē. Faciunt næ intelligendo: ut nihil intelligant: quasi faciūt pfecto
Hæc apud Cice. dictio frequēs est: ut de ora. li. iiii. Næ illud haud sane quemadmodū uer-
ba seruat & illuminet a magistris istis regret. Apud Quin. cæterosq; eius æui rarissima: Næ cōponit
cum queo: cū scio: cum uolo: frequentius tamen sine compositione: apposita negatōe repimus illud
primū duo sequentia: adeo barbae putat. Ci. dicere non scio: & non uolo: licet nonnunq̄ apud ipsū
quoq; repiat. Ideo frequentissime legimus: haud scio: haud uelim. Idem Prisc. ait potius fieri potissi-
me: quod ego nusq̄ legi: sed potissimum.

Valeo.

Cap. ccccl.

Aleant q̄ inter nos dissidium uolunt: Donatus: Ser. & qdam alii sic exponunt pereant qui
hoc nobis uolunt: quæ uox & oratio aliena fuerat ab ingenio Pamphili pio & pbo. Cic.
Si deus talis est: ut nulla gratia: nulla hominum charitate teneatur ualeat. Quid. n. ppiti-
us est numiue? Nunq̄ deo irreligionis atq; eo imprudentiæ. Ci. uenerat: ut deo exitum
præcæretur: Absit. Lactantii quoq; testimonio q̄ de hisipis Ciceronis uerbis ait. Quid. n. contempti
us potuit dici in deum? Valeat inq; i. abeat ac recedat: quando pdesse nulli potest. Vides ut Lactan-
tius cum uult Ciceronem fuisse contumeliosum in deum: non tamē exposuerit ualeat p pereat: sed
abeat ac recedat: Quāq̄ ut mihi uidetur non significatur p ualeat: q̄ habeat ille a nobis: sed q̄ nos
a se uale dicentes. Enimuero uale saluatio est recedentis: ut salue & aue uenientis. Quomodo ergo
uerbum saluantis potest accipi p mala præcatione atq; saluatione. Est at salutare & aduenientis:
& abeuntis. Vir. in. ix. Hanc ego nunc ignaram huius quodcunq; pericli est: Inq; salutatam linquo.
Ideoq; nonnunq̄ reperimus salue etiam in discessu: hoc est in calce epistolæ. Cice. ad Tyronem. Va-
le mi Tyro: uale: uale & salue. Et iteq; Etiam atq; etiam noster Tyro uale: medico Curio Lisoni de-
scripti diligentissime. Salue: uale. Vir. in. xi. Salue æternum mihi maxime Palla. Aeternumq; uale. Nec
mige q̄ in fine loquendi reperiamus salue: cum etiam ille q̄ aditur atq; saluatur: dicat salutare: quē
admodum q̄ abit & alternum a se dimittit: dicit uale: quod etiam græci faciūt: ut Homerus primo
iliados: χαίρε τῆ κρηνη τῆ σάδιος ἀγγελοῖ ἡδ ἑανδρῶν. Neq; est apud latinos aliud uerbū: quo
adeunti nos respondeamus: q̄ salue: nisi more iam uulgari magis q̄ pbato dicamus bene ueneritis.
Idem uerbum apud eundem p ualde. xxii. iliados. Κα ρε μοι ὠσα τροκλε ἀναίλαδο δομοιοσ.
Cice. ad Atticum indicatiuo huius uerbi usus est: dicens & saluebis a meo Cicerone. Plautus in tru-
culento prima positione utitur Salue satis mihi est tuæ salutis: nil moror: non salueo. Martialis etiā
dixit ualebis: Cum p̄guis mihi turtur erit: lactuca ualebis. Et cocleas tibi habe: pdere nolo famem.
Cæterq; ut ad institutum redeam: q̄ ualeat p execratione acceperunt: forsitan hoc argumento indu-
cti sunt: q̄ nonnunq̄ hoc uerbum langorem significat: ut idem de oratore: Sicut medico diligēti pri-
us q̄ conetur ægro adhibere medicinam: non solum morbi eius: cui mederi uolet: sed et cōsuetudo
ualentis: q̄q̄ accipi pōt ualentis p sani: & natura corporis cognoscenda est. Vnde ualitudo p langorē
re frequentissime accipitur: & testes ualitudinarii nominantur. Idem Cice. ad Terentiam & ad Tyro-
nem: Valitudinem tuam cura diligenter: hoc est langorem & infirmitatem. Alibi p sanitate: Si nunc
ualitudini tribuamus aliqd: frequenter tamē apponimus adiectiuum: ut faustum uel infaustum: ad
distinguendum statum corporis. Sigdem indifferenter significat more sui primitiui. Dicimus enim ut
uales: quomodo ualuisi: qualiter ualet filius? Sic qua ualitudine es: qua ualitudine filius? Responde-
bis infirma: aduersa: mala ualitudine uel contra: bona: incolumi: optima ualitudine.

Vas: obfes.

Cap. ccccli.

As inq; Varro appellatus ē: q̄ p altero uaditudimonium pmittebat. Cōsuetudo erat cū
reus pagæ esset idoneus: & inceptis rebus p se altero daret. Videt Varro significare uadē
eū eē: quē fideiussorem uocamus: & uadimonium fideiussionē. Nos hoc ne audemus ne-
gare ita eē qui possumus: Cum Varro oīum sit consensu romanorū eruditissimus: & linguæ latinæ

pitissimus: q̄ latinas litteras fecit: & latiniore: & litteratiores: q̄q̄ multi sunt q̄ eum i q̄busdam locis reprehendunt: quæ facultas præcipue discipulis Qui. adesset: longe Varrone doctioris atq; eloquē tioris. Verū ego non ausim reprehendere: sed tantum affirmare me non legisse duntaxat quantum aut recorder: aut intelligo uadem eum eē: q̄ uadimonium p̄ altero dati: si uadimonium significat si de iurisdictionem: sed eum q̄ sponsor est alterius in capitis piculo: siue idem supplicii subiturus: siue pecuniam soluturus: ut apud **Quin.** in declamatione: quæ inscribitur amici uades: Et apud **Cice.** li. v. tusculanæ quæstionum de pythagoreis amicis: quoz̄ alter diem mortis cum tyrannis dixisset: alter p̄ amico ad uisendam matrem ituro uas factus est. Et apud **T. Liuium** de ualeriōe capitis reo ita dicentem pecuniæ quantum æquum esset p̄mitti: uēiebat in dubiū. Id ad senatum reiicitur. Reus dū consulerentur patres: in publico retentus est: uades dare placuit: q̄ unum uadem tria milia æris p̄pro aliis obligauerunt: q̄ daretur p̄missum ex tribunis. x. finierunt. Tot uadibus accusator uadatus est reum. Hic primus uades publicos dedit. Quod **Festus** quoq; sentit: dicens uas sponsorem significat in re capitali. Vadimonium quantum ego sentio: est sponso ad certum diem sistendi se in iudicio. i comparendi p̄ se uel p̄ aduocatos: in oratione **Cice.** p̄ **Quinto** datur intelligi: ubi longa est altercatio de uadimoniis: altera p̄te dicente fuisse sibi uadimonia deserta. Altera uero nequaquā se illa fuisse facta. Et **Quin.** de legato frumentario: q̄ ad præstitutum diem uenerat: inq̄t. Nisi tamen ad uadimonium legate uenisses: non multoz̄ diez̄ commeatum habebamus. Et hoc ipse **Varro** fortasse sensit: Obses autem est q̄ traditur imperio alterius ea conditione: ut si dator obsidis a fide recedat: recipientis sit ius in corpus & uitam obsidis. Quod præcipue inter potentes commercium est: qui non habent superiores ad quos pro iustitia prouocent.

Decurio.

Cap. cccclii.

d Ecuriones inq̄t idem: primi singulæ decuriæ dicti: quod p̄bat **Tempanius** ille apud **T. Liuium**: quod & ipse approbat **Festus**: idemq; ait: Decuriones appellantur: q̄ denis eq̄tibus præsumt. Est igitur dictus decurio a decem: ut centurio a centum. Nam ut ait **pedianus**: decuriæ sunt nobilioz̄: centuriæ inferioz̄. Quidam uolunt: quoz̄ est **Fronto** decurionem præesse turmæ quæ constat ex duobus & triginta eq̄tibus. Nec uero belli solum: sed domi quoq; decurio dicitur nomen quoddam præposituræ turmæ significans: ut **Suetonius** in **Domitiani** uita **Saturius** decurio cubicularioz̄. Et hoc q̄dem apud Romanos. In municipiis autē ut mihi q̄dem uidetur: idem est decurio: q̄ Romæ senator. Nam q̄ in senatu & conciliis reip. municipalis interesse poterant: decuriones erant. **Cice.** p̄ **Sextio**: Qua de causa & tum conuentus ille Capuæ huic **P. Sextio** apud me maximas gratias egit: & hoc tpe beneficium fidemq; hominis testimonio declarant: piculum deprecantur suo decreto **Recita** quæso. **P. Sexti** qd̄ decreuerunt Capuæ decuriones. Quod autem differant decurio romanus & decurio municipalis: ex epistola quadam **Plinii iunioris** e primo libro declaratur: dicentis. Esse at̄ tibi centum milia nummum: censum satis indicat: q̄ apud nos decurio es. Igitur ut te non decuriōe solum: uez̄ etiam eq̄te ro. p̄fruemur: offero tibi ad implendas eq̄tis romani facultates trecenta milia nummum. Non dicitur itaq; decurio: aut q̄ decem præsit militibus: ut q̄dam uolunt: quam græci Δεκαρχον uocant: cum decurio sit maior eq̄te: eques centurione: centurio decarcho: ut ex stipendiōz̄ magnitudine datur in multis libris intelligi: aut in municipiis q̄ decem eq̄tibus præest: cum sit eq̄te etiam duntaxat romano minor: an q̄ præsit decē eq̄tibus municipalibus: aut hoc erit dicendum: aut **Pomponii iuriconsulti** opinio sequenda dicentis. Decuriones quidam dictos aiunt ex eo: q̄ initio cum coloniæ deducerentur: decima ps̄ eoz̄ q̄ deducerent: consilii publici gratia conscribi solita sit. Quare eum quem nunc militem appellamus: aut falsa dignatione afficimus. Nam & si oēs q̄ militant: milites sunt. miles tamen pp̄rie q̄ pedibus militat dicit: eques q̄ equo: aut si uere decurionem potius appellamus: Quidam hōz̄ temporoz̄ docti eq̄tem uocant sed rectius decurionem uocarent. Nam eques aut q̄ Romæ ex ordine equestri est: qd̄ nō facit ad gloriam militarem: aut q̄ equo militat: cuius nulla dignatio est. Quanq̄ iurispiti multa ineptissime fabulantur de dignatione militū: quæ eq̄dem uel nulla: uel communis est oīum: siue pedestrium: siue equestrium: qui milit iam exercent. Nam de auro gestando & huiusmodi nugis nullū uerbum est in iure ciuili. Sed hæc ommittamus: quæ non sunt huius scriptionis: dum illud admouerimus: romanum decurionem qui præest decem equitibus romanis longe præstare cæteris decurionibus: quibus ipse etiam eques romanus præstat.

Exemplum: exemplar.

Cap. ccccliii.

Exemplum inq̄t **Festus** est qd̄ seq̄mur: aut uitemus. Exēplar ex quo simile faciamus. Illud aīo æstimatur: istud oculis concipitur. Mihi autem licet **Festus** scientissime de exponendis uocabulis loquat̄: apienda tamen ē magis hōz̄ nominū differentia. Nā ut exemplum ē ex quo simile faciamus: ut opa **Homeri** exemplū sunt poemata scribere uolentibus. **Quin.** lib. x. Sic litteræ ductus: ut scribendi fiat usus pueri sequunt̄: sic musici uocem docētium: pictores opa priorum: rustici p̄batam expimento culturam in exemplum intuentur. Et exemplar aīo quoz̄ æstimatur. **Ci.** lib. v. de ora. Illa oratio fuit mihi exemplar benedicendi. **Quinti.** in. x. **Cornelius** autem **Seue**

SEXTVS

rus etiam si uersificator q̄ poeta melior: si tamen ut ē dictum: ad exemplar primi libri bellū siculū p̄ scripsisset uendicaret sibi secundum locum. Hora. in satyra inq̄t. Plautus ad exemplar siculi p̄perare Epicarmi. Idem Ci. p̄ Murena: Domesticum te habere dixisti exemplum ad imitandum. Est illud q̄ dem exemplum tibi p̄positum domi. Sed tamen natura: similitudine illud a te magis q̄ ab illo ortus es: q̄ ad unumquēq̄ nostrę p̄tinere potuit. Ad imitandum uero tam mihi p̄positum exemplar illud est: q̄ tibi. Ita unum p̄ eodem pene exemplum & exemplar posuit: & q̄dem eodem in loco. Ceterum exemplum est ipsa res quam imitamur: aut si fors ita tulerit: deuitamus in aliquo: ut in Catone Cato at̄ ipse exemplar. Illud contentum: hoc continens. Quod si dicamus ad exemplar Catonis aut ad exemplar Epicharmi: sic intelligitur ad exemplar Catonis: q̄ est Cato ad exemplar epicharmi: q̄ est epicharmus siue opus epicharmi: ut corpus hominis p̄ ipso homine aiām corpusq̄ filii destruis: quasi aliud illa sint a filio: exemplum p̄ exemplari. Est. n. contentum p̄ continente: ut apud eundē Fuit ille uir exemplum continentię. Quomodo dicimus: Ille uir fuit norma uiuendi: cū tamen non sit norma uiuendi uir: sed in uiro: ita uec ille exemplum continentię: sed in illo. Ideoq̄ exemplaria multa sunt: Vnius tamen exempli: ut redditę sunt mihi binę litterę tuę eodem exemplo. i. eiusedē forme Et duo uel tria exemplaria aeneidos: hoc est multi codices eodem exemplo. Et exemplar ab exemplari sumitur. non ab exemplo. Nam exemplum incorporale est: exemplar p̄terunq̄ corporale. Hic Salu. Litteras quas sibi noie Catilę redditas dicebat: eaq̄ exemplum infra scriptum est: hoc est eaq̄ forma infra scripta est: melius q̄ eaq̄ exemplar. Quod forma sit exemplum. Paulus iurisconsultus testatur: si legatum certum petatur: nō iubet p̄tor uerba testamenti edere: ideo fortasse: q̄ hęredes solent habere exemplum testamenti. i. formam. Ci. ad Appium: Ex his litteris: quę ad me exemplum misisti. Et ad hunc eundem. Tum Plancus exēplar eius chirographi Titio misi. Tum Asinius Pollio: Ex litteris cognosces: nam eaq̄ exemplar misi. Hi de pagina scripta quod corporale est: intelligunt. Ille de sententia quę in pagina continetur: uel potius ex pagina percipitur. Quod si indistincte his duobus licet uti: non sane repugnabo: cum p̄sertim Oui. dicat exempla plura unius rei. i. exempla p̄ exemplaribus. Nam unius dei unum atq̄ idem exemplum est proprie: ut dixi in diuersis licet exemplaribus: Loquens enim de opere suo meta. li. i. de tristibus ait. Pluribus exemplis scripta fuisse reor. Reperitur etiam exemplarium pro exemplar Plinius li. vi. Iuba hęc omisit in hoc tractatu: nisi exemplarium uitiosum est. Non de eo autem exemplo dixi: quod adhibetur rei aut probandę: aut ornandę causa: quę significatio nota est omnibus. Vnde pars probationis uocatur ab exemplis. & in elocutione Exemplum inter ornamenta numeratur.

Persona.

Cap. ccccliiii.

Persona est inq̄t Boetius: incōmutabilis naturę indiuidua substātia existimās se argumē-
tatione collegisse: quasi non sit qualitas: nec aliud p̄dicamentum ullum: sed substantia
sed huic homini romano ostendā romanę loq̄ nescire. Persona nanq̄ nō ē in deo nō magis q̄ in bruto: sicut humanitas: sicut alia plura. Sed demus ut ī deo ēt sit p̄sona. Quęro q̄obrem ea non sit qualitas: siue de hoīe loq̄mur: siue de deo. Nam in hoīe q̄dem p̄sona significat qualitatem: q̄ alius ab alio differimus: tum in aīo tum in corpe: tum in extra positis: quę a rhetoricis enumerant̄ ī attributis p̄sonę. Animi ut quo stūdio se exerceat medicina: an iuris ciuilis: an militię. Et q̄ mente: iracundus an moderatus: auarus an liberalis. Corporis iuuenis an senex: pulcher an deformis: fortis an imbecillus: mas an foemina. Extra positoz: diues an paup̄: clarus an obscurus: maritus an cęlebs: parens liberoz: an orbus: & his similia. Ideoq̄ figurę & sigilla quędam quę rostris aut alia corporis parte aquam fontanam emittunt: q̄a repręsentāt uarios hominum uultus & gestus: p̄sonę dicuntur. Et histriones in scēna p̄sonas accipiunt: cum aut seruū agunt aut ancillā: aut matronā: aut meretricē: aut senē: aut adolescētē: aut patrē aut matrē aut filiū: aut regem: aut militem: aut leonem: aut parasitum: & mille huiusmodi: quę non sunt singula in singulis: sed plurima: ueluti in me est p̄sona humani: liberalis: timidi: iracundi: ebetis: somniculosi: litterati: senilis: mariti: foci: generi: p̄ris: filii: fratris: pulchri fortis diuitis: nobilis: & interdū contraria. Nam ad fortissimum: pulcherrimū: diuissimum: nō sum fortis: nec pulcher: nec diues: sed imbecillus: deformis: paup̄. Alia itaq̄ adhuc p̄sona sum: q̄ ad ad eū cui his in omnibus antecello: & ad primū sum p̄sona filii: ad Astianacta sum p̄sona patris: ad Andromacham p̄sona uiri: ad Paridem p̄sona fratris: ad Sarpedonem persona amici: ad Achillem p̄sona inimici. Quo fit: ut adsit mihi multiplex p̄sona ac diuersa: sed una tantum substantia. In deo at̄ p̄sonam ponimus: uel q̄ nullum aliud uocabulum quadrat: nō natura: quo ueteres urebantur. non substantia: quo gręci utunt̄: uel q̄ uere in deo triplex ē qualitas. Atq̄ hic mihi os cōp̄rimet Boetius: neq̄ uocem p̄dire p̄mitteret: dicens qualitatem eam esse: quę possit ēt abesse citra subiecti corruptionem. Hanc ego diffinitionem ut gręculā & ineptam derideo: dico lucem: uibrationē calorē in sole esse q̄litates: & hoc dico latine oībus: q̄ unq̄ latine locuti sunt cōsentientibus: quāq̄ de hac re suo in nostrō ope dialecticę disseruimus. Tales qualitates statuo in deo: & has dico personas quę ab eo abesse non possunt: & q̄litate significare: nō substantiam: ut Boetius uoluit: q̄ nos barbare loq̄ docuit. Hic. n. est forsitan adductum uulgus: ut sic loquatur. Tres personę me expectant. Vi-

deo quas personas: hic est bona persona: qui sermo antea fuit inauditus: & hodie nemo nisi imperitus omnino sic loquitur: quod Boetius ipse uiderit quomodo si persona est substantia. Sunt autem in deo tres personae: non & tres substantias illi adesse intelligamus: praesertimque neque ulla uox meram substantiam significat: neque ulla res est mere substantia: ut in eodem nostro opere ostendimus.

Noxae dedere.

Cap. cccclv.

Noxa dedere: Iustiniani pace siue Trebelliani & sociorum. Nam Iustinianus nec iura: nec forsitan latinas litteras nouit. Est poenae dare siue tradere ob noxam: qua significatur culpa. Ille autem dicit: Noxa est corpus quod punitur. Et in eodem loco corpus deditur noxae. Si noxa corpus est: quomodo corpus deditur noxae: nunquam corpus deditur corpori: aut corpus sibi? Quamquam haec oratio ad significandam poenam faceret? Est autem haec poena seruorum: quos domini malunt ad poenam tradere: quam praestare maleficio: quod illi admiserunt. Paulus ita diffinit: Noxales appellatur actioes: quae non ex contractu: sed ex noxa atque maleficio seruorum aduersus nos instituunt: quae actionum uis & potestas haec est: ut si damnati fuerimus: liceat nobis de dictioe ipsius corporis quod deliquerit euitare litis existimationem. Vulpianus quoque addit ut corpus tradatur uiuuum. Igitur Quintus in gladiatore: Alebat deuotum corpus grauior omni fame sagina: & inter debita noxae macipia contentissimus Tyro gladiator: ut nouissime perdere calamitatis meae innocentiam: discebam quotidie scelus. Nam noxa est damnum significat: ut apud Ouidium li. xv. metamor. Nocte nocent poetae: sine nocte luce bibuntur. Et Suetonius de Caesaris uita. Spurinamque irridens: & ut falsum arguens: quod sine ulla sua noxa idus martiae adessent. De brutis autem improprie dicitur: ea dedi noxae: ut de capro apud eundem Ouidium. lib. i. fastorum: Verba fides sequitur: noxae tibi deditus hostis spargitur effuso cornua Baccae mero. Scripsit super illud Virgilianum: unius ob noxam: ait noxam pro noxia: id est culpa: quasi noxa per se non significat culpam: quam familiaris ut opinor suus Macrobius leuem culpam accipi uult atque ut sibi crederemus quam dictionem nusquam reperimus noxam non culpam esse: sed poenam ait culpam noxam dici: quasi noxiam: quam noxam saepius in hac significatione reperimus. Quod dixi Iustinianum forsitan nec iura: nec litteras latinas scisse: nemo miretur: tum quia semper in Graecia uixit: tum quia saepe dominum Iustinianum: ut ex nummismate eius apparet: dici uoluit: ut quidam alii Caesares fecerunt: quod a iure romano est alienissimum: & character ipse litterarum figurarumque illo tempore mumismatis gottichum magis quam latinum redolet.

Testamentum.

Cap. cccclvi.

Testamentum idem inquit ex eo appellatur: quod testatio mentis est: quae diffinitio quorundam iuris consultorum fuit. Quod si iuste. A. Gellius coarguit: quato ego hunc iustius arguerem: qui explosam atque derisam etymologiam inculcat. Nam cur a mente potius dicatur quam a mento: uel a menta: qua nihil ad hanc significationem metum metaue facit inquires. Quid ergo mens ad armentum: ad falsamentum: ad condimentum: ad ornamentum: ad armamentum: ad pauimentum: ad tormentum ad calciamentum: ad uestimentum: & ad huiusmodi infinita? Nec minus inepra uideatur mihi haec etymologia: quam illa apud Donatum: apud Serapud Isidorum: oratio quasi oris ratio. Quid aratio est quid deuoratio: quid trituratio: quid operatio: quid mille huiusmodi? Nunquid in his ratio est: an tanta sunt: qualia caetera a supinis profecta: fatio: potatio: missio: lectio: quid non est a supino ratio uenit? Reor raturum ratio: sicut ab oratum oratio. Eo magis: quod secundam syllabam bis accipi uult: quasi dicatur oris ratio: & non oratio. Non est ergo uera etymologia haec: neque a mente: neque a mento: neque a meta sed potius haec nomina assumentur tum syllabam: cum exiret antea in men: ut uestimen: calciamen: sicut munimen: lenimen: nutrimen: speramen: medicamen: uelamen: quibus adiecta tum sit munimentum: lenimentum: nutrimentum: speramentum: medicamentum: uelamentum: uestimentum: calciamentum: ita testamentum addita syllaba tum facit testamentum. Quod si a mente descenderet testamentum: testamentum dice retur: quemadmodum dementia & amentia. Nihil habet magis ridiculum haec de qua loquimur sententia: quam etymologia: in qua ipse quoque Varro & Iulius: & Iulus est.

Syncerum.

Cap. cccclvii.

Syncerum Donatus inquit: quasi sine cera mel simplex: purum: & sine fuce: imo cum cera potius. Syncerum a syn componitur: non a sine: quae nunquam compositionem admittit: quod ipsa est scriptio declarat: quae habet: non. i. Est. n. ex duobus graecis ex syn & cera: quae ab illis dicitur κηρος: uel ασυκροσ conuertimus. Quo magis uenusta atque apta eius auctoris etymologia est: indicat etymologiam plerumque fallacem esse: quae significatio haec non ita absoluta & uera est. Quid uenustius atque aptius dici potest fide ideo uocatam: quoniam fiat quod dicitur: quam etymologia mendacem esse declarat: quod hoc nomen chordam instrumenti musici significat. Et tamen liceat dicere syncerum: quasi cum cera mel quod integrum est: & solidum: & nulla sui parte fraudatum: ut si diuidere fructum communem aluariorum cum socio uelim: partemque tantum mellis assignem: nimis non ago syncerum: quia sine portione cerae mella dedi.

Mulier.

Cap. cccclviii.

Mulieris appellatione. C. inquit est uirgo uiripotens continetur. Vulpianus autem quodam loco ita ait. Quod si ego uirginem emere putarem: cum est mulier: emptio non ualebit. Hic mu-

herem appellat: quæ uirgo nõ est. Et Vulpiani quædam locutio recta est Ciceronis testimonio: quæ obitur gantibus quæ sexagenarius Popiliam uirginem duxisset Cras mulier erit inquit. Sed Cui quoque diffinitio locum habet aliquando: ut si quis uidens decem fœminas: quæ aliqua uirgo sit: ætate tamen quæ possit mulier esse: dicat uidi decem mulieres. Quomodo et in euangelio dicitur: Quid mihi & tibi mulier: Sed e graeco sumptum est *λυρη*. Quo significatur uel fœmina: uel mulier. Idem quoque Vulpianus inquit mulierem ita arctam: ut mulier fieri non possit: sanam non uideri constat. Eandem dixit & mulierem primum pro ea: quæ est fœminina: secundum pro corrupta.

Munus.

Cap. cccclix.

Munus Paulus inquit tribus modis dicitur: uno donum: & inde munera dici: dari: mitti: uel: altero onus: quod cum remittitur: uacationem militiæ muneris quod præstat: inde immunitatem appellari. Tertio officium: unde munera militaria: & quosdam milites munificos uocari. Igitur municeps dicitur: quæ mœra ciuilia capiat. Idem alibi: Municipis intelligendi sunt: & hii qui in eodem municipio nati sunt. Vulpianus: Municipis quæ proprie appellatur mœris participes recepti in ciuitate: ut munera nobiscum faceret. Sed nunc abusiue municipes dicimus suæ cuiusque ciuitatis ciues: ut puta campanos: puteolanos Pomponius ita ait: Munus publicum est officium priuati hominis: ex quo commodum ad singulos uniuersosque ciues: remque eorum impio magistratus extraordinarium puenit. Marcus autem sic Munus proprie est: quæ necessaria subimus lege: more: impioe eius: quæ iubedi habet potestatem. Dona autem proprie sunt: quæ nulla necessitate iuris officio: sed sponte præstantur: quæ si non præstentur: nulla reprehensio est: & si præstentur: plerumque laus inest. Sed in hoc uentum est: ut non quodcumque munus idemque donum accipiat. At quod donum fuerit: id munus recte dicatur. Quomodo hi inter se iuriscōsulti conueniant: & an aliquid desit alicui horum: Accursius cum Bartholo Baldoque cōsulet: dumque mihi in more ipsorum loquamur: ambo tres respondeant affirmati quæ Marcus ait donum esse speciem: munus uero genus. Idem contrarium esse uerbis Vulpiani dicentis. Inter donum & munus hoc interest: quod inter genus & speciem. Nam genus esse donum Labeo ait a donando dictum: munus speciem. Nam munus esse donum cum ea ut puta natalitium nuptiarum. Hic meam non interpono sententiam: ne illos trium uiros doceam contra me respondere. Quod si me utique sequi uolenti respondeant neutrumque uerbum dicere. Nam neque genus: nec species in hæc duo nomina cadit: & nullum mihi uidetur donum sine causa esse.

Peculium.

Cap. cccclx.

Peculium Pomponius inquit est non id: cuius seruus seorsum a domino rationem habuit: sed quod dominus ipse separauit: suam a serui ratione discernens. Peculium Celsus referente Labeo sic diffiniuit: est quod seruus domini permisso separatim a rationibus dominicis habet: deducto inde siquid domino debet. Idem alio loco: Paterfamilias peculium habet non potest quemadmodum nec seruus bona. Ex his uerbis apparet nec dominum habere peculium posse: & solum seruum habere. At idem Pomponius & Celsus aiunt: unde colligi possit etiam non seruum dominum posse habere peculium. Pomponius. n. ita scribit: Castrense peculium est: quod a parentibus & cognatis in militia degenti donatum: uel quod ipse filius in militia acquisiuit: quod nisi militaret: acquisiturus non fuisset. Nam quod erat sine militia acquisiturus: id peculium eius castrense non est Celsus autem sic & audisse se rusticos senes ita dicentes: pecuniam sine peculio fragilem esse peculium appellantes: quæ præsidii causa reponeretur: a quo non dissentit Vulpianus: dicens. Peculium dictum est quasi pusilla pecunia: siue patrimonium pusillum. Quid ergo inter has diffinitiones sequamur multiplices: & inter se prope modum contrarias: cum præsertim Festus ita scribat. Peculium seruorum est a pecore dictum: sicut & pecunia nobiliū: & Seruius grammaticus peculium patrimonium: ita. n. maiores dicebant: a pecoribus: in quibus eorum constabat uniuersa substantia. Vnde etiam pecunia dicta est a peculio: quod proprie tantum seruorum: & peculium dicimus: & abusiue pro patrimonio. Ipse uero tanquam arbiter onerarius hanc rem diiudicabo: & quidem breuiter. Peculium est quicquid labore nostro patratum est in quacumque persona: licet in seruis iura uelint dominorum accedere consensum. Et ita sensisse Virgi. sentio in ea parte: quam exponit Seruius: Nec spes libertatis erat nec cura peculii: & Horatium. Rem poteris seruare tuam. reddit uncia quid sit Semis ad hæc animos erugo & cura peculii. Et Ciceronem in paradoxis: an eorum seruitus dubia est: qui cupiditate peculii nullam conditionem recusant durissimæ seruitutis: Et illos quoque rusticos senes: de quibus Celsus meminit: pecuniam sine peculio fragilem esse. i. sine lucro industria parto. Nam cur habenti pecuniam maior spes pro fidii collocetur in pusillo quod reposuit: quam in ipsa pecunia: cum præsertim peculium sit pars pecuniæ Aut quomodo prestare possit: reposita illa pecunia: ne cætera dilabatur? Vel peculium est quicquid proprie alicuius est. A peculio sit adiectiuum peculiaris pro re ad peculium pertinente siue peculii propria. Sed in usum iam receptum est pro proprio aut speciali. *Quin. lib. viii. Quod commune est aliis nomen intellectu: alicui peculiariter tribuitur: ut urbem Romam: & uenales nouitios: & corinthia in. xi. Ambulantem loqui ita demum oportet: si in causis publicis in quibus multi sunt iudices: quos dicimus: quasi singulis inculcare peculiariter uelimus. Et in. yi. Paulum impedamus huic quoque pecu-*

liarius opæ. Peculatus furtum rerum ad ipsam rem. uel ad prouentus principis spectantium: sicut sacrilegium rerum sacrarum: inde depeculor: quod quidam ad sacrilegium esse transferunt.

Fundus.

Cap. cccclxi.

Vndus Vulpianus ita finit: locus est nō fundus: sed portio aliqua fundi. Fundus at̄ aliqd̄ integrum est. Plærung; fundus sine uilla accipimus. Idem alibi: Ager est locus q̄ sine uilla est. Modestinus uero sic: Quæstio est: fundus a possessione: uel agro uel prædio qd̄ distet. Fundus est omne qcquid solo continetur. Ager est spēs fundi: quæ ad usum homini paratur. Possessio ab agro iuris pprietate distat. Quicqd̄. n. appræhendimus: cuius pprietas ad nos nō p̄tinet: aut nec pōt p̄tinere: hoc possessionem appellamus. Possessio ergo usus. Ager pprietas loci est. nā & ager: & possessio huius appellationis species sunt. Florentinus uero rustica uilla dicuntur. Locus uero sine ædificio in urbe area: in rure autem area appellatur. Idemq; ager cum ædificio fundus dicitur. Ecce diuersi iurisperitorum sententiæ cum aliis: tum in hoc quod Vulpianus ait: plærung; fundum esse sine uilla i. sine ædificio. Florentinus autem agrum cum ædificio esse fundum. Modestinus obscure exponit: agrumq; diffiniens cum neutro aliorum concordat: sed ridicule a possessione distinguit: ne dicam imperite loquens de possessione: q̄do significat qualitatem: non q̄do substantiam: p̄inde ac si quis dicat de uirtutibus ac uitiis loquens. Prauum & malum sic differunt: q̄ prauum est quod non recta ratione & uia fit. Parua. n. appellantur: quæ non sunt tecta: ut lignum paruum. Malū uero pōt genus eē. Quid hoc foret dictū ineptius: ubi de qualitibus: de actionibus agitur: digredi ad substantiam: quæ ad rem non pertineat: ita hic cum de fundo: cum de agro: de prædio: de possessione disputat: nō de ea significatione possessionis loquitur: qua pprietas intelligitur: sed qua actio possidēdi siue qualitas. Quod si ita est: quid affinius habet possessio ad fundum: agrum: prædium: q̄ ad nauem equum: uestem: Harum namq; reꝝ ita possessio est: ut uillarum. Sed nō de huiusmodi possessione loquendum erat: quæ p̄sertim nō ē: ut ipse ait species prædii uel fundi. Prædium. n. fundus uel pprietas est: quorū utrunlibet it̄ sed qd̄ facias: ipse aliter possessionem diffinit. Quod si quis dubitet: an possessio pprietas sit: accipiat præter ipsorum iurisperitorum etiam Ciceronis & Quintiliani testimonia: quorū alter in paradoxis ita scribit. Et. n. si isti callidi æstimatores prata & areas magni existimant: q̄ ei generi possessionum minime noceri pōt. Nō de usa uidelicet locutus est Cicero: cui certe noceri pōt: sed de pprietate. Alter in sexto de oratoria institutione: Patris eius dialogos dedit legendos: quorū cū in priuernati unus alter in Albano: tertius in Tyburti sermonem habitum complecterent. req̄rebat ubi essent hæc possessiones. Ois aut̄ illas Brutus uendiderat. Nemo interrogat ubi est usus prædiorum: sed ubi pprietas nemorūq; usum uendit: sed pprietatem aut usufructum. De prædio aut̄ Vulpianus ita scribit: Prædia urbana omnia ædificia accipimus: non solum ea quæ sunt in oppidis: sed etiam si forte stabula: aut alia meritoria in uillis & in uicis: uel si prætoris uoluptati tantum deseruientia: quia urbanum prædium non locus facit: sed materia. Proinde hortos quoq; siq; sunt in ædificiis constituti: dicendum est in urbanorum appellatione contineri. Plane si plurium horti in reditu sunt: uinearum forte uel hortorum magis hæc non sunt urbana: Etiam de prædio sicut de fundo iurisperitorum controuersia ē. Nec mirum cum nemo nō habeat suam de rebus quibusq; uerbis sententiam. Sed de posterioribus qui ex operibus illorum excerpserunt: miror cur hæc indiscussa reliquerunt. Id ut ego q̄ ad me attinet. faciam: ita sentio. Agrum continere fundum: non contineri a fundo: nihilq; prohibet eum cum uilla esse. Erant i agris senatores: & uixerunt multi nobilissimi philosophi in agris non sine uilla & habitatione. Differtq; ager ab aruo: q̄ aruum sementi datur. Salustius: Quia numidæ pabulo pecoris magis q̄ aruo student. Quintilianus Pauper & diues in agro uicini erant iuctis hortulis. Et mox: Sed ex oī parte circuniectus diuitiis ager uix tenuem ad gressus meos emittam dabat. Quid agimus inquam: Vndiq; uallo diuitiarum clusi sumus: hinc hortuli locupletis: hinc arua: inde uineta: hinc saltus. Fundus ut dixi: minus quiddam est. Singula enim prata. singulae uineae: singuli horti: singula oliueta: pomaria: salicta: arbusta: pascua: nemora: loca aucupatoria: uenatoria: piscatoria: siue uilla atq; ædificium: siue piscinā: siue aluearia: siue uinaria habeant: siue non habeat: singuli fundi sunt: & hoc quidem in agro. In urbe autem: siue oppido: siue uico: siue castello: tantummodo prædium est quicquid tale est: qualia hæc: quæ enumerauī. Namq; eodem in agro etiam prædia sunt. Fundus enim species prædii est. Itaq; fundus est possessio rustica: prædium & rustica: & urbana duntaxat possessio: q̄ lem descripsi. nam uidetur possessio significare etiam tabernas: hospitia: horrea in urbe. Cice. in philipp. Possessiones uocabat & urbanas: & rusticas: puto non tantum prædia: sed cætera quæ uulgo in mobilia appellant. Addamus ad hæc aliqd̄ de hoc fundum: quod an a fundo fundas: an potius a fundo fundum siue fundus ueniat: ambigi potest. Quidam fundus a funda dici uolunt. Cicero in quodam ioculari libello. Fundum uero uocat: quem possit mittere funda. Ni lapis exciderit: qua caua funda patet: nisi hæc sententia sit tam paruū illum fuisse fundum: ut funda prehendi: & in morem lapidis iaci possit. Fundum igitur est ima pars rei proprie aliquid locorum intra se continentis: aut

SEXTVS

ad cōtinendum factæ: ut dolium: ut nauis: ut alueus uel fluminis: uel lacus: uel stagni: uel maris. Nā fundum ruris ut quidam scripserunt: ipse non dicerem fundamentum: ut omnibus liquet. aliud est q̄ fundum: & tamen fundare magis ad fundamentum: q̄ ad fundum pertinet. Fūdamus enim domū non nauem: ut Virgil. Ille urbem Agrippam patriæ cognomine gentis Victor garganii fūdebat hya pigis aruis. Nam fundamentare non reperitur: nec fundare quidem est sane frequens: nisi per translationem. Quintil. in gladiatore: Hoc fundatam paternis auitisq; operibus domum exhaurit. Est. n. frequentius iacere fundamenta: & p̄ translationē: ut idem libro primo. Nam inde & cōtemptus operis innascitur: & fundamenta iaciuntur imprudentiæ. Et quod est ubiq; perniciosissimum: præuenit uires fiducia. Et Cicero. In quo templo quantum in me fuit: ieci fundamēta pacis. Sine trāslatione Suetonius de uita Caii: In ara capitolina nouæ domus fundamenta iecit. Cæterum hoc differt fundare & fundamenta iacere: & fundare est ualidis fundamentis fulcire: fundamenta uero iacere: quasi qualiacunq; fundamenta facere: & quodammodo dare rei principium. Nec uero sicut reperit fundus & fundum: ita reperitur punctus & punctum: errantq; philosophi: cum pūctus & linea dicunt. Nam de punctum quod est breuissimum tempus: nulla lis est: ut Terentius in phor. Tum temporis mihi punctum ad hanc rem est. Pro eo autem sensu in quem utuntur philosophi: Cicero pro Plancio: Nam q̄ quæstus est te plures testes habere de uoluntate: q̄ quot in ea tribu puncta tuleris. Quidam monumentum pro eo significato accipiunt: cuius est punctum: tamen aliter est. Breue. n. tempus per hoc significatur: non breuissimum. Horatius: Quid. n. concurrat horæ momēto.

Noualis.

Cap. cccclxii.

Noualis inquit Paulus est terra profcissa: quæ anno cessat: quam græci uocāt. In quo auctoritatem Varronis secutus uidetur: dicentis. Ager restibulus restituitur ac reseritur quot ānis. Contra qui intermittitur: a nouando noualis ager. Et Plin. qui ait. Noua le est quod alternis annis seritur. Idem quoq; sentire uidetur Pompeius Festus q̄ dicit. Noualis ager nouæ relictus sementi. Sunt qui uelint nouale esse aruum tunc primum ad sementem profcissum: quorum est Seruius: qui inquit. Dicimus & has nouales tunc primum arua profcissa: quod ita sensisse Virgilium palam est in illo uersu. Impius hæc tam culta noualia miles habebit. Ineptum erat deplorare agrum a barbaris possideri q̄ non esset testibulus: sed q̄ anno interquieuisset. Deplorat igit agrum: in quo instruēdo magnopere laborasset: & nouitate ipsa præter cæteros ulteriorem datum iri in manus alienas: & barbaras: & impias. Quod etiam & sentit: & declarat in milite Mariano Quintilia. Mox ingentibus lacertis humum fodere segnem futuris noualibus: eruere siluas. Hieronymus etiam in hunc sensum diffinit: dicens. Nouale est ager nunc primum profcissus. Sed Virgilius in sensum priorem accipit: cum inquit. Alternis idem tōsas cessare nouales. Et segem patiēre situ durescere campum. Ideoq; Seruius alibi ait: Noualia id est noua terra: quæ per singulos ānos renouatur per femina.

Quid sint libri: quid uolumina.

Cap. cccclxiii.

Si cui Vulpia, inquit centum libri sunt legati: centum uolumina ei dabimus: non ceutum quæ ingenio suo metitus sit: quæ ad libri scripturam sufficerent: ut puta cum haberet Homerum totum in uno uolumine: non quadraginta octo libros computabimus sed hoc unum Homeri uolumen pro libro accipiendum est. Vulpianus Homeri opus nunc unum librum: nunc. xlviii. libros nominat: nec tamen ait librum duo significare: ipsum opus & certam operis partem. Præterea opus siue opera Homeri librum appellat: & uolumen: quoq; utrunq; inauditum est. Virgilius: aeneis non liber est: sed. xii. libri. Georgica non sunt item liber: sed libri quatuor. Buccolica unus liber est: idemq; unum uolumen. Georgica quattuor uolumina: Aeneis duodecim. Ouidius: Sunt mihi mutatae ter quinq; uolumina formæ. Sed quid exemplis agimus: cum nusq; plura afferri possint? At Vulpianus putat etiam si omnia opera Didymi: quo nemo plura scripsit: in unum codicem coglutinarentur: unum tamen debere uolumē appellari: quod nemo nec posset euoluere: nec ferre uellet. Est enim uolumem uel a uolo: q̄ in libris uoluntas apparet: uel quod magis sequeretur: q̄ uoluitur: quales libros hodie hæbrei quosdam habent: qualesq; in ueteri & nouo testamento lectitamus fuisse: & romani qui in libris arborum: id est corticibus scribebant. Quod libellos illos: quos ferrent commodius complicabant: uolumina forte appellauerunt. Itaq; uolumina libellis similia fuerunt: q̄ libris. Quod ex eo quoq; loco apparet: ut Plini. de libris auunculi loquens ait. Libri tres in sex uolumina propter amplitudinem diuisi: quasi dicat in sex minores libros ut sint uolumina aliquanto minora: q̄ libri: quod etymologia quoq; non nihil probat: ut ostendi. Vnde adhuc durat uerbum euoluere libros pro eo qd̄ ē aperire libros lectitandi gratia: quasi rem complicatam explicare: quemadmodum euolare est rem euolatam detegere: nisi dicimus uolui libros propter numerum paginarum. Accipitur autem nunc euoluere libros siue auctores pro eo quod est lectitare. Nec inficias eo libros accipi pro codicibus: & in singulari librum pro quolibet magno codice etiam si is contineat iliada & odyseam. Vt tenet res manu librum: & is sit Homerus: non tamen res. Et dicas tenet librum Homeri.

Probrum & opprobriū Vulpianus inquit idē est. Probra quædā natura turpia sunt quæ dā ciuilitate & quasi more ciuitatis improba: ut puta furtū: adulteriū: natura turpe eni uero tutelæ damnari hoc nō natura probrū ē: sed more ciuitatis. Nec enim natura probrū est quod potest etiā in hominem idoneū incurrere. Vulpianus probrū accipit pro infamia tantū: quālis est ex furto: uel ex male gesta tutela: nō pro flagitio: quod principale significatū est. Nam probrū idem est quod dedecus: quod duo significat: unū quod est crimen: ut Qui. statim in principio declamationis pro milite mariano inquit. Satis dedecoris atq; flagitii castra cœperunt. Altege qd' est ignominia atq; infamia: quod notum est. Similiter accipitur probrū pro crimine: ut idem lib. primo. Iā si minor in eligēdis eustodum & præceptorū moribus fuit cura: pudet dicere i quæ probra nefādi homines isto cædendi iure abutant. Pro ignominia Liuius lib. v. His fratri occurrant portis. Igerunt: probra ægre abstinent: quin castra oppugnet. Quæ duo nomina tanq̄ similitima eodem loco Cice. conuixit in Catone maiori. Mihi uero & Flacco ne utiq; probrū potuit tā flagitiosa & tam p̄dita libido qua cum probro priuato cōiugeret imperii decus. Præterea ne simile quidē est sane probrum opprobrium. Non enim latine dixisset Ci. qua cum opprobrium priuato cōiungeret & imperii dedecus. Quæ admodum in Salu. dixit. Itaq; timēs ne facinora eius clā uobis essent cū omnibus matribus familias uestris opprobrium esset cōfessus est nobis audientibus adulteriū. Est autem opprobrium aliquando factū: sed frequētius uerbo. Nam Salu. ut uult Ci. uel ex eo q; fœminis quibus cū habuisse usum se erat notū: uel q; ipse illis uulgo ipudicitia obiciebat: opprobrium erat. Hora. Sic teneros amicos aliena opprobria sæpe absterrent uitiiis Qui. Modo maledictis opprobriisq; uulgi: modo crebra riualiū contētionē pullatus: abigi tamē cōpesci nō posset: opprobriis dixit: quasi exprobrationibus atq; conuitiis. Et alibi: Solebat indignatio uestra cōuitia nostra ferre nō posse: & matronalis idignatio dicere uidebatur nō patris erga me marite uerbis: nullā habet nostri tuus sermo reuerentiam. Facile prorūpis i opprobria: facile quodlibet obiciis: pro eodē fere posuit opprobria & cōuitia. Nec ificias eo nō nunq̄ hoc modo accipi probrū: ut Liuii proximū exemplum. Et Ciceronis ad Atticū. Epistolas mihi legerunt plenas omniū in me probroꝝ. Sed de hoc significato Vulpianus nō intellexit. A probro unum uerbum cōponitur: quod ē exprobro: quod significat tum qualēcūq; culpā impropere: ut apud Ouidiū lib. xii. methamorpho. Si bene Tytides q; nomie sæpe uocatus Corripuit: trepidosq; fugam exprobrauit amico. Tum ingratitude: ut Teren. in andria. Nā isthæc cōmemoratio: quasi exprobratio est imemoris beneficii. Sed pro hoc significato frequenter nō uitii alieni nomen apponimus: frequenter etiam nomen nostri meriti. Cice. de amicitia: Quorū pleriq; aut queruntur semper aliquid: aut etiam exprobrat: eoque magis si habere se putat: qd' officiose & amice: & cū labore aliquo suo factum queat dicere. Odiosū sane genus hominum officia exprobrantiū. Et exprobrare ergo benefacta sua est imemorem beneficii accepti inculpare. Imputare uero frequenter citra reprehensionem: quod an apud Cice. fit nescio. In posterioribus uero creberrimū est: ut Qui. Neq; ego grauissimū patrem suprema sua iuueni iactasse crediderim q; hæredem filiū scriberet: nō est res quæ imputetur. Et alibi: Imputas nobis propitios uetos & secundū mare: & ciuitatis opulentæ liberalitatē: quæ tantum frumenti uendit: quantum duobus populis satis esset. Imputare nonnunq̄ pro cōputare Caius: Qua ratione placuit legata: quæ legatarii non capiunt: cum apud hæredem subsederint hæredetario iure apud eos remanere intelligi: & omni quadranti imputanda. Marcus in quarta hæreditatis: quam per legem falcidiam hæres habere deberet: imputantur res quas iure hæredetario capit non quas iure legati aut fideicōmissi: uel implendæ conditionis causa accepit. Nam hæc in quarta non cōputantur: sed in fideicōmissaria hæreditate restituenda: siue legatū datum: si hæredi: siue percipere: siue deducere uel retinere passus est: ei imputatur. Reputare quoq; in idem significatum. Vulpianus: Præterea si matrem aluit pupilli tutor: putat Labeo imputare eum posse. Sed est uerius: non nisi per q̄ egenti dedit imputare eum oportere. Deinde: Sed & si seruus cibaria præstiterit: uel libertis: scilicet rei pupilli necessariis: dicendum est: est reputaturū. Idemq; est: & si liberis hominibus: si tamen ratio præstandi iusta intercedat. Item sumptus litis tutor imputabit & uatica: si ex officio necesse habuit aliquo exire uel proficisci.

Inter stuprum & adulterium: & incastum

Cap. cccclxy.

Inter stuprum & adulteriū Modestinus inquit hoc interesse quidā putat: q; adulteriū in nupta: stuprum in uidua cōmittitur. Sed lex iulia de adulteriis hoc uerbo indifferēter utitur: & hoc quidē continetur in libro de rerū & uerborum significatione. Alibi autē idē ait. Stuprum cōmittit: qui liberam mulierē cupidinis causa: non matrimonii continet: accepta uide licet concubina. Adulteriū in nupta. Stuprū in uirgine: uel uidua: uel puero cōmittitur. Quid mirū si plures iuriconsulti in diffiniendo inuicē dissentiant: cum unus atq; idem secū dissentit: hic nō uidetur se sentire cū lege iulia. Ibi uidet. Sed culpa illorū est: qui diffinitiones huius descriperūt: quæ si aptæ fuissent: cōglutinatæ: p̄bari possent: ut illa Papiniani dicētis. Lex iulia stuprū & adulteriū p̄miscue græce appellat τρωι Χριστῶν. Sed p̄prie adulteriū i nupta cōmittit p̄ partū ex altero cōceptū cō

SEXTVS

Posito nomine. Stuprum uero in uirgine uiduae comititur. quod graeci appellant.

cuius diffinitionem approbo. Illud tamen addes: legem iuliam re-

cte haec duo promiscue appellasse: non quod omne stuprum sit adulterium: sed quod adulterium omne sit stuprum. Neque rite iuris periti excipiunt stuprum a nupta cum etiam in quottidiano sermone sic loquamur. Quale est apud Quinti. Vxor marito dixit appellata se de stupro a priuigno: & sibi constitutum tempus & locum. Et alibi: Furtiua supra raptosque concubitus obiciat uel falso maritus. Fas est fieri solet: parcius tamen si iam sit & mater: si in fidem castitatis uxoriam foecunditate profecerit. Quare ego ita sentio stuprum esse coitum lege uetitum: quod duplex est unus cum nupta: aut cum puero: aut cum sanguine coniunctis aut cum sanctimonialibus: quae haec duo posteriora potius appellamus incastum. Alter cum uim afferimus cuilibet personae: et ancillae. Vnde stuprare dupliciter accipitur. Cuius posterioris sensus testimonio est lex: quae stupratoribus masculorum poenam statuit decem milium: cum praediconibus nulla est poena constituta.

Instratum.

Cap. cccclxvi.

Instratum Vulpianus inquit omne uestimentum contineri quod iniiciatur. Labeo ait. Neque. n. dubium: quod stragula uestis sit omne pallium. Videtur Vulpianus intelligere stragulam ueste omne uestimentum hominis quod iniiciat: quale est graecorum pallium. Vt. n. romani togati a toga: sic graeci a pallio palliati uocantur. Ego uero non memini reperisse me stragulam ueste in hunc sensum. Sed in optorium lectorum potius: ubi & dormiebant: & discumbebant: quod Varro testatur de culcitra loquens. Ac quaequid insternebant: a sternendo stragulum appellabant: & equorum similitudo: quorum operimentum est instratum uocatur. Hic illud admebo intueri frequenter significatum uerbi: ut in hoc ipso sterno. Sternimus quidem uestes humi: ramos arborum: flores: & multa huiusmodi: tamen frequentius dicimus: sterno humum floribus: ramis: uestibus. Hinc est quare dicimus toros lectosque sternere & equum sternere: non quia sint diuersi sensus: sed quia resoluuntur: ut sic sternere uerbi gratia lectos & equos tapetis: idem quod sternere tapeta lectis & equis. Culcitra autem est tam lana stupea & siquid est huiusmodi: quae plumea.

Inter pulsationem & uerberationem.

Cap. cccclxvii.

Inter pulsationem & uerberationem Vulpianus ait hoc interesse: ut Offilius scibit. Verberare est cum dolore cadere: pulsare sine dolore. Sed cum utriusque uenia non est huiusmodi inter haec uerba differentia. An cum uerberamus frumenta: cum dolore uerberamus aut pulsamus: potius quae uerberamus. Et iumentum cum sentit ex flagellis dolorem: uerberatur: cum non sentit: pulsatur. An Entellus ille Vir. Sine dolore pulsabat Datam: Sed ne multis: quis non uidet uerberare esse cadere: quod est instrumentum longum & exile: qualis est uirga. baculus: fustis: lora: flagellum: ferula harundo: & siquid est simile. Nec aliter dictum est uerberare a uerberare: quae flagellare a flagello: fustigare a fuste. Verbera licet pro uerberatione accipiantur: tamen rem corpoream proprie significant: ut flagella: quae sunt proprie sumitates samentorum. Quin. ignes ex proximo raptos uerbera quae casus obtulerat. Pulsare uero est graui ac uehementi ictu cadere: tam instrumento longo & exili: quae breui ac rotundo: ut pugnis: ut cacibus: ut malleis: ut saxis: quae manu teneantur cum alium percutimus: in similitudinem tympanorum: quae manu pulsantur: nec semel: sed multis ictibus percutere. Namque non proprie pulsatum aliquem dixeris: qui semel pugno percussus est. Adeo non minor iniuria sit ex pulsatione: quae ex uerberatione. Praeter eam causam quam modo dixi: quae pulsatio est multa percussio: quippe cum pulsatio plerumque fiat in facie. Et ob pulsatos eorum legatos laurentes Tacitum regem occiderunt: qui non punisset propinquos suos: qui laurentibus hanc iniuriam fecerant. Et ipsa inclusio calcium contumeliosa est: saepe etiam mortifera utique si fiat in agrum: in senem: in puerum: in praegnantem. Taceo si alia re quis alterum pulsauit: quae manu: aut pede: cum uicinus meus uxorem solitus sit non modo pistillo: uerum etiam mortario aereo pulsare: ut non crebrius pulset ipsum mortarium. Dictum est autem a pello quod est percussio & ferio: ut apud M. Tullium libro. ii. de diuinatione: Vt appellatur animi uehementius saepe etiam cura & timore. Et in. ii. Num igitur cum aut muros Babylonis: aut Homeri faciem cogito: imago illorum me aliqua pellit.

Pellex: palacea.

Cap. cccclxviii.

Pellicem apud antiquos Massurius Paulo testate scribit lib. memorabiliu eam habitam quae cum uxor non esset: cum aliquo tamen uiuebat: quam nunc uero nomine amicam paulo honestiorem concubinam appellari: Caius Flaccus in li. de iure papiniano scribit pellicem nunc uulgo uocari quae cum eo cui uxor sit: corpus miscet. Secundum quosdam ea quae uxoris loco sine nuptiis in domo sit quae graeci τὰ λουκνὴν uocant. Horum utrumque uere & sensisse & dixisse arbitror. Sed tamen pro suscepti operis officio admonere debeo pellicem apud oratores & poetas eam demum haberi: quae cum eo cui uxor est: corpus miscet. Ideoque Iuno semper praesequitur pellices suas: quae sibi uxorem Ioui praeriperent. Vnde Plinius lib. xxxv. uerbo graeco maluit uti: cum de Alexandro loqueretur: quae constat eo tempore caelibem fuisse cum Appellem scorto donauit: quam ueteri: si uerum est latino: id est palacea potius quam pellice. Ita autem ait: Namque cum dilectam sibi ex palatibus suis: praecipue nomine Capicerem nudam pingi ob admirationem formae ab Appelle iussisset. Quo fit: ut Curtium ubi

de eodem Alexandro & aliis loquitur: ceterosq; scriptores opiner palacem potius q̄ pellicem pro concubina cælibis hominis dixisse: culpaq; librariorum in editionibus esse uitiatum. Suetonio de Vespasiano loquens palacem dixit: non pellicem. Et alibi quoq; & T. Liuius: multiq; alii nomine græco utuntur. Sin aliter inuenitur: librariorum ut dixi uitio dandum est: Cuius rei hoc argumentum est: q̄ non recte quis dicitur habere pellicem: sed uxorem. Est enim hoc nomen relatiuū ad alterius uxorem: cuius cum uiro rem habet: non autem ad masculum. Nec recte dicturos fuisse reor oratores illos: qui palacem dixerunt: si pellicem dixissent.

Cauillatio.

Cap. cccclix.

Natura cauillationis: quam græci κωμικὰ appellauerūt: hæc est ut ab euidenter ueris p̄ breuissimas mutatiōes disputatio ad ea quæ euidenter falsa sūt: perducat. Hæc duobus i locis Vulpianus. Caius autē inq̄: Sic calumniatur: & moretur: & frustret. Inde & calumniatores appellati sunt: qui p̄ fraudem & frustrationē: uexationem & alios uexarunt litibus. Inde & cauillatio dicta est. Caius nullā facit mentionē de euidenter ueris: aut de euidenter falsis: nec de breuitate nec puto faciendā fuisse: cum plerūq; cauillatio sit tecta & insidiosa: multisq; ac longis frequēter ambagibus utēs: & quæ uix ab acutis reprehēdit. Quare cauillatio est subdoloratio quā nos cōsciū nobis mendaciū uicēdi tamē causa proferimus. In hunc sensum semper iurisperiti uisunt: & Quintus fere sæculū. Cice, autē pro genere, quodam facetiæ: & hunc imitatus. A. Gellius. T. Liuius utroq; modo. ipse quoq; Cice, diffiniuit libro secūdo de oratore: dicēs. Etenim cū duo sūt genera facietiarum: alterum æqualiter in omni sermone fufum: alteræ peracutū & breue: Superior cauillatio: altera dicacitas nominata est. Cæteræ Caius sentire uidetur idem esse calūniari: & criminari quod non sentit Martianus: tantū accusatori tribuens calūniari cum ait. Calūniari est falsa crimina intendere: quod per legē illā declarat duo decim tabulæ. Calūniator idē patiat quod reus si coniunctus esset.

Præuaricator: calumniator: tergierfator.

Cap. cccclxx.

Præuaricatores Vulpianus inq̄: eos appellamus: q̄ causā aduersariis suis donāt & ex parte actoris in parte rei cedūt. A uariacō enim præuaricatores dicti sunt. Idē alibi: Præuaricator at̄ ē q̄ uariicator: q̄ diuersam partē adiuuat p̄dita sua causa: quod nomen Labeo a uaria certatione tractum ait. Nam qui præuaricat: ex utraq; parte cōsistit. In prima diffinitione uidetur sentire præuaricationem in solū actorem cadere. In secūda uero etiā in reum. Sed forsitan & hic de solo actore sentit: cui assentiri uidet̄ Martianus qui ait. Accusatorū temeritas tribus modis detegit & tribus pœnis subiicitur. Aut enim calūniat: aut præuaricatur: aut tergierfatur. Calūniari est falsa crimina intendere. Præuaricari uero uera crimina abscondere. Tergierfari in uniuersū ab accusatione desistere. Et post iterū: Præuaricatorem esse eum ostendimus: qui colludit cū reo & trāslatione munere accusandi defungitur: eo q̄ proprias quidē dissimularet probationes: falsas uero excusationes admitteret. Quod nos quidē uerum fatemur esse: legemq; antiquitus de præuaricatorū pœna fuisse ut Ci. in phil. li. ii. Vereor. P. C. ne quod turpissimū est: præuaricatorem mihi apposuisse uidear. Cæterum ne præteream quod Cicero in partitionibus ait præuaricationem nunc diffiniri ab accusatore: nunc ab eo corruptelam esse iudicii. Reperio nōnunq; præuaricatorē ex parte rei quoq; neq; perfidia tantum ac malitia: sed imprudentia etiam & negligentia peccantem. Quintus in. vii. Ut in præuaricatorum criminibus: ut absouat reus: aut innocētia ipsius sit: aut iterueniente aliqua potestate: aut ui: aut corrupto iudicio: aut difficultate probationis: aut præuaricatione nocentē fuisse cōfiteris: nulla potestas obstitit: nulla uis corruptū iudiciū nō quærens: nulla probandi difficultas fuit. Quid superest nisi præuaricatio fuerit? Hic pro sp̄dia accusatoris accipit. Alibi uero aliter. Sed de una causa loqui superuacuum est. Ergo in uniuersū neq; oratoris puto esse unq; præuaricari: neq; litē intellige in qua pars utraq; idē uelit. Ideoq; præuaricatorem appellamus quicumq; a præscripto officii deflexerit atq; oberrauerit. Plinius li. xix. Arator nisi icuruus præuaricat. Plinius iunior ad Cornelium Tacitū. Alioquin præuaricatio est trāsire dicēda. Præuaricatio est cursim & breuiter attingere quæ sunt inculcanda: infingenda: repetenda. Et Adam præuaricatū fuisse dicimus. Tergierfari uero: nō est tantū intelligo ab accusatione desistere. Illi uidentē trahere ex hoc significationem q̄ qui terga uertunt a pugna desistūt. Verūtamen nō protinus q̄ terga uertūt a pugna desistunt: ut parthi. Itaq; qui uertentes terga adhuc tamen pugnant: nec se uictos rationibus uolūt agnoscere tergierfant. Ci. in offi. li. iii. Atq; in his tamen tribus generibus quoquo modo possunt: non icallide tergierfant. Prudentiam introducunt: scientiā suppeditantem uoluptates: depellent dolores: fortitudinē quoq; aliquo modo expediunt cū tradunt rationē negligendæ mortis perpetiendiq; doloris: et temperantiā inducunt non facillime illi qdē: sed tamē quoquo mō possunt. Dicunt. n. uoluptatis magnitudinē doloris detractiōne fieri. Nunq; q̄ hæc dicunt: aut desistunt ab incusatione: aut accusasse se indicant. Idem p̄ Roscio comædo: Attēde quæso Piso Fannii uultū: & huc atq; illuc tergierfantē testimoniū cōtra se dicere cogor. Erat at̄ Fannius accusator: quē si oīo ab accusatione desisteret: nō insequeretur iure patrimonii. Cice. Sed uictū nolle tamē dare magnus obiurgat. Liui. lib. ii. ab urbe cōdita: Mouebat consulem hæc: sed tergierfari res cogebat. i. nō agnoscere ueritatē: & eā quibuscūq; po-

SEXTVS.

erat rationibus dissimulare: & quasi subterfugere. Tertium at uerbum ab eodem Martiano diffinitum: de calumnia loquor: meretur & ipsum aliquam emendationem: quod non modo apud Cice. p. cauillatione accipitur: non illa quidem mouente risum: sed ea quae Cice. ipse non utitur: ut de offi. lib. i. Existunt etiam saepe iniuriae calumnia quadam & nimis callida ac malitiosa iuris interpretatione. Ex quo illud summum ius: summa iniuria: sed etiam apud Quin. nonnunquam: ut ibi. Quauis exiguo diuisus spacio opem non ferret: non succurunt: ut hac saltem se calumnia defendat: non abiit: non reliquit: non abscessit: neque pede quod aiunt uno a parente discessit: aliosque complures: quoque & Caius est: usu quoque probante per quem utraque pars iurat de calumnia uitanda: nimirum de cauillatione: eo magis: quod calumniari per cauillari dicimus: quae uox quattuor primas litteras habebat: eadem eum calumniari: Postremo probatur hoc ex illo digestorum loco: cuius titulus est. Si mulier uentris nomine calumniae causa in possessione fuisse dicatur. Calumnia scilicet ibi intelligitur dolus malus.

Ferri portari: agi.

Cap. ccccxxi.

Ferri proprie dicimus Caius inquit quae quisque corpore suo baiulat. Portari ea quae iumento secum ducit. Agi ea quae animalia sunt. In hoc ipse Caio assentior: nisi quod portare est etiam suo corpore: interdum etiam magis quam ferre. Quis. n. neget iumenta portare: quae cum homines imitantur: & ipsi portare dicuntur. Teren. in andria: Mi homo quid istuc obsecro: quo puerque portas: Horati. Ne forte sub ala Fasciculum portes librorum: ut rusticus agnum. Et ab hoc composita deportauit Verres amicam de prouincia. Deportauit Pompeius beneficio Ciceronis tertium triumphum multi imperatores uictorem exercitum reportarunt: quasi reduxerunt. Agere autem non uno modo dicitur: sed de uno tamen non tacebo. Marti. li. i. epigrammatum. Semper agis causas: & res agis Attale semper. Est non est quod agas Attale semper agis. Si res & causae sunt: agis Attale mulas Attale ne quid agas desit: agas animam. Caelius ad Ciceronem. Hortensius cum has litteras scripsit: animam agebat. i. expirabat.

Conuuium.

Cap. ccccxxii.

Conuiuium apud Vulpianum iniuriam esse Labeo ait: quasi male dictum: iniuria non sit. Addit idem Labeo: Conuuium autem dicitur uel a citatione: uel a conuentu: hoc est a collatione uocum. Cum enim in unum complures uoces conferuntur: quasi conuuium est. Sed quod additur a praetore aduersus bonos mores: non omnem in unum collatam uociferationem praetorem notare: sed eam quae bonis moribus improbat: quaeque ad infamiam & inuidiam alicuius spectat. Et iteque: Conuuium autem non tantum praesentis: ueque absentis quoque fieri posse Labeo scribit. Proinde si quis ad domum tuam uenerit te absente: conuuium esse factum dicitur. Item si ad stationem uel tabernam uentum sit: probari oportere fecisse conuuium non tantum is uidetur qui uociferatus est: ueque is quoque qui concitauit ad uociferationem alios: uel summisit qui uociferentur. Et paulopost: Ex his apparet non omne malum dictum conuuium esse sed id solum: quod cum uociferatione dictum est. Et siue unus: siue plures dixerint: conuuium est: quod in coetu dictum est. Quod autem in coetu nec in uociferatione dicitur: conuuium non proprie dicitur: sed infamiae gratia dicitur. Ex ipsa uero etymologia argumentum significationis Labeo sumit. Sed cum falsa sit etymologia: falsa erit & diffinitio: cumque falsa sit diffinitio: falsa erit & etymologia. Quis. n. Labeoni tribuat? Conuuium a conuocatione aut a conuentu dictum: aut a collatione uocis: quasi conuuium: cum sit alia propria magis siue etymologia: siue expositio per compositionem a con & uuium: uel a conuocato: quasi uitandum: & uitupationis causa factum. Habet autem conuuium uel non breuem: ut uitium: sed longam: ut uitio. Et licet conuocato aliud significat quam conuuium: si modo significat idem quod inuito non obstat: cum a suo quoque simplici quod est uitio: in significatione magis distet: quam conuuium a suo siue illud sit uitio: siue uitium. Ipsa quoque praepositio cum in bonam & in malam rem accipi solet: ut conuocatio per proficium: & per eo quod est confauciando trucidio. Inde confectores ferat. Conuuium igitur a uitium: uel potius a uitio descendit: ut uitupatio: tamen si non omnino repugnem scribi per. c. ut quibusdam placet: non per. t. Et hoc quidem de etymologia: quasi pro labeone Vulpianoque: non pro me faceret: tamen diffinitioni repugnare audeam: nusquam reperiens apud summos uiros hanc differentiam custoditam inter conuuium & maledictum: inter quae & si qua est: haec erit: quod conuuium est maledictum contumeliosum. Quin. in. vii. Sic autem praeparabit actione prima iudicium aios: ut uoluisse potius obicere: quam non potuisse credat: eoque fatius est omni se ante actam uitae abstinere conuocatio: quam leuibus aut friuolis: aut manifestis falsis reum incessere: quia fides caeteris detrahit: & qui nihil obiicit: omisisse credi potest maledicta: tanquam supuacua: qui uana congerit: confitetur uanum in ante actis argumentum. Ex his uerbis plane datur intelligi: nec uociferatione utique fieri conuuium: nec aliud esse quam maledictum. Ci. p. Caelio: Maledictum at nihil habet praepositi: praeter contumeliam: quae si petulantius iactat: conuuium: sine facietius: urbanitas nominat. Illud at uerbum inuidiam: quo Labeo sine Vulpiano utitur. Quid mirum si Accursius non intelligit: qui in institutionibus ubi dicitur. Appellatione at tigni omnis materia significat: ex qua aedificia fiunt: sic interpretatur: ut cementa: ut lapides: immemor a iurisconsultis exponi materiam pro ligno ad aedificia utili. Quamquam Cato: & Varro: & Columella: & Plinius: qui de agricultura scripserunt: alii quoque uiuam etiam arborem particulamque illius materiam appellant & breuiter omne lignum.

Verficoloria.

Verficoloria apud iuriscōsultos uocant: quæ natiuū colorē mutauerunt: ut uestes si albæ sunt aut nigræ subnigræ: uel quales ex lana nō tincta solēt esse. Coloriæ: si in colorē aliū tinctæ sint: uerficoloriæ nominantur. Cæterū uix in hunc sensum reperimus. Nā Cice. Collū columbi pauonisq; & eius caudā uerficolorē uocat & nōnulli aquā maris: uel q; uersat & mutat colorem subinde uel potius q; sit discolor: ut apud Pli. li. xxxvi. Vbi tamē sciendū auctoritatē fuisse maculoso marmori q; facere: & Paro Cycladag; isulag; una æqua: & a Lesbō liuidius hoc uerficolorēq; maculas habens. Et in eodē primū ut arbitror uerficoloris istas maculas chiorū lapidicini ostendunt: cum extruerent muros. Et in xxxvi. Veluti cum calculi fiunt quos quidē abaculos appellat alii quos & pluribus modis uerficolorēs. Et in. xy. Ingens postea turba prunorū uerficolorū nigra: cadi-da: ordeacea appellata a comitatu frugis eius eodē colore: & i. xxy. de uerficoloribus uiperarum maculis: & in. xxviii. nullū animal pauidius existimatur: & ideo uerficoloris esse demutationis: p qd' aparet collum columbæ pauonisq; & caudā aquamq; nō ideo uerficolorē dici: q; uersat colorem: sed q; diuersū colorē habeat. Alioquin satis habuisset Pli. dicere. Et ideo uerficolor est: nec adiungere demutationis. Neq; uero uestes ab hac significatiōe cōmuni excipiendæ sunt: putadē solæ ipsæ uerficolorēs: ita demū dici: si lana tincta confectæ fuerint: ut apud Quin. Dum in his de quibus erit quæstio meminerimus: nō athletarū toros: sed militum lacertos esse: nec uerficolorē illam: qua Demetrius Phalereus dicebatur uti: bene ad forensē puluerē facere. Apud. T. uero Liuium est secundo punico bello interdicitū fuisse matronis: ne uerficoloribus uestiretur: qd' qualiter accipiendū sit: Valerius Maximus lib. ix. significat. dicēs. Quā scēminæ tollere cupiebāt: q; his nec ueste uarii coloris uti: nec auri plus semiūcia habere: nec iūcto uehiculo propius urbē mille passus: nisi sacrificii gratia uerhi pmittebatur. Idem Liuius alibi ait: Corpus alteri magnitudine eximium: uerficolori ueste pictisq; & auro cælati resulgēs armis. Profecto de uarii coloris ueste locutus est. Et iterum: Tunicæ auratis militibus uerficolorēs: argentatis linteæ candidæ: Nam illud Virgil. Verficoloribus armis: exponit. Seruius depictis per quod bellicosus ostenditur.

Penes te: apud te.

Cap. cccclxxiiii.

Penes te ut Vulpianus ait: amplius est: q; apud te. Nā apud te est qualitercūq; a te tenetur: penes te est qd' quodāmodo possidet: & ante hunc Festus Pompeius apud & penes in hoc differunt: qd' alterum personam cum loco significat alterum personam & dominum ac potestatem: quod trahitur a penitus. Personam cum loco Festus accipit pro personam & locum: ut apud Platonem & apud forum: id est in Platone & in foro. Quorum utriusq; diffinitionem probō. Illudq; addo penes dum tantum ad personam refertur: non modo dominum adesse significare: uerum etiam laudem ac uituperationem: De laude: ut Cice. in Bruto: Cuius penes quos laus adhuc fuit: non fuit rationis ac scientiæ. De uitupatione: ut Qui. in gladiato. Vereor ne inexplabilis illius & sæpe reprehensio odii culpa uideat penes patrem: qui tam facile irascit. Illud quoq; quod crebro usurpamus. Fides penes auctores sit in laudem uituperationemq; simul accipit: quasi laus ueritatis aut uitupatio falsitatis penes auctorem sit ad quem spectat: fidem rei cuius auctor est facere. Ad me certa ista uel laus uel uituperatio non spectat: qui hoc nō affirmo: sed ad alterum auctorem relego. Quod de laude & uituperatione dico idem accipio de commodo & incommodo: ut Liuius. Penes eosdem pericula belli: penes quos præmia essent. Nonnunq; etiam loco seruit: sicut apud Ciceronē libro. iiii. ad Herennium. Ita petulans es atq; acer: ut ne ad solatium quidem: ut mihi uidetur: sed penes scēnam: & in eiusmodi locis exercitatus sis. Penes scēnam: id est apud scēnam.

Patres maiores: liberi: posteriores.

Cap. cccclxxv.

Patres iquit Paulus usq; ad tritauios apud romanos proprio uocabulo nuncupant: Vteriores qui nō habēt speciale nomē: maiores appellant. Itē liberi usq; ad trinopotē ultra hos posteriores uocant: sed cū uenia Pauli neq; usus hoc neq; ratio cōsentit. Omnes enim q; ante nos fuerunt: utiq; q; liberos reliquerūt: atq; id i nostra ciuitate maiores dicunt. Qui uero post nos posteriores. Ci. i. Salu. Ego meis maioribus uirtute mea præluxi: ut si prius noti nō fuerint: a me accipiat initiū memoriæ suæ. Tu tuis uita quā turpiter egisti: magnas effudisti tenebras: ut etiam si fuerint egregii ciues: certe uenerint in obliuionē. Nunquid Cicero ait se præluxisse his tantū qui supra tritauiū fuerunt: Salustiū uero tenebras effudisse? An potius ut quisq; a Cicerone atq; Salu. recētissimus erat: ita illi maxime horū utrūq; uel præluxisse: uel tenebras effudisse? An si quis claris maioribus ortus quereretur: nō multo magis is dicatur: qui patrem auū: proauum: abauum: atauū: tritauium clarum: cæteros autē obscuros habuit: q; qui ista eōtrario. Hoc ne ipse quidē Paulus negaret. Insuper patres nō opior usq; ad tritauios posse deduci. Cum enim dicimus patrū memoria aliquid factū esse: de proxima ætate semper itelligimus: nō de illa sexta. Et iā dixi de maioribus & patribus: uideamus de posterioribus siue posteris. Idem Cice. eundem locū sic prosequitur. Quare noli mihi antiquos meos obiectare. Satius ē enī me meis rebus gestis florere: q; maiorū opiniōe niti: & ita uiuere ut ego sim posteris meis nobilitatis initiū: & uirtutis exemplum. Ita opinor non pertinebat ad filiū

SEXTVS

non ad nepotem: non ad pnepotem: non ad abnepotē: nō ad ātenepotē: nō ad trinepotem: Tulliana nobilitas & uirtutis imitatio: sed a filio trinepotis inceptura: q̄a ab eo posteritas tulliana initiū accēptura erat: cū potius eēt acceptura occasū. Idē alibi: Nec uero dubitabat agricola: q̄uis sit senex quæ rēti cuius erat respōdē diis immortalibus q̄ me non accipe mō hęc a maioribus uoluerūt: sed ē a potestis p̄dere. Taceo q̄ Caius Ca igula uolebat solos filios posteros eē: nec iura cōcessa posteris ad nepotes p̄uēire: sed ne causari queat: nō positum exemplū posterorū: sed posteriorū eē. *Quin. i. xii.* Maluit enī uir sapiētissimus qd̄ sup̄esset ex uita sape perire: q̄ quod p̄terisset. Et quando ab hoibus suis r̄p̄is pagē itelligebat: posteriorū se iudiciis reseruauit. Nescio tamē an potius legēdū sit posterorū: ut intelligāus hoc: q̄ illud nomē eē usitatius: & nō mō ad eos: q̄ ex nobis geniti sunt: sed ad uniuersos q̄ post nos erūt: p̄t̄ere. In eundē op̄ionis errore incidit Seruius: q̄ i. viii. *æne. ait.* Miores nō dicimus nisi quotiens graduū deficit nomē: ut pater: filius: nepos: p̄nepos: abnepos: antenepos: Vbi isti gradus defecerunt: merito iā dicimus miores. Sicuti enī maiores dicius post patris: aui: p̄aui: atauī uocabulū: de maioribus satis mō disputauimus. De mioribus: cuius noīs rō eadem ē: uno exēplo satis p̄babitur: eoq̄ q̄a cū Seruio expositore Virg. agimus Virgiliāo ex priō *ænei.* Hūc lētū tyriisq̄ diē: Troiaq̄ p̄fectis. Esse uelis: nostrosq̄ huius memisse minores: Quis non uidet Didonē locutā de parentibus q̄ tunc erant: eorumq̄ filiis: natisq̄ natorum: & qui nascentur ab illis: Non autem de filiis antenepotum: & deinceps qui illius diei memisse non poterant: nisi id a parentibus accepisset.

Victus.

Capi. cccclxxvi.

Victus uerbo Vulpiani inqt̄ cōtinet q̄ esui: potui: cultuiq̄ corpis: quæq̄ ad uiuēdū hoī necessaria sūt: uestē quoq̄ uictus h̄re uicē Labeo ait. Cætera q̄bus uiuēdi curādiq̄ corporis nostriq̄ corporis gratia utimur: ea appellatiōe significatur: Nec hoc q̄dem: aut rat̄ io: aut usus: p̄bavit. uictus a uiuendo uēit. At uiuere sine uestitu cultuq̄ corpis: licet ut in *æthiopia*: sine ei potuq̄ nō licet. Ideoq̄ semp̄ distincta hęc duo repimus: & semp̄ addi alterū: de uestitu loquor: q̄a alterū qd̄ est uictus hoc ē significatū non cōplectit: alioq̄m non dicereſ uictus & uestitus. Significat enī uictus genus uitæ: q̄tū ad mores: ut q̄bus cū q̄s uiuat: & a q̄bus instituat: & q̄bus moribus. Ac neq̄ de penu iuriscōsultis assentior multa: quæ ad uictū non p̄tinet penu cedeſ uolētibus. Potior apud me breuis illa Cice. diffinitio erit in li. de natura de. Est enī oē quo uesciur hoies penu.

Inter pignus & hypothecam.

Cap. cccclxxvii.

Inter pignus hypothecam tantū noīs sonus differt: Hęc Martianus. Vulpianus uero p̄prie pignus dicius qd̄ trāsīt ad creditorē. Hypothecā aut̄ cū non trāsīt possessio ad creditorē. Ego magis cū Martiano sētio. Iustitia. uero cū uulpiāo ī istitu. dicēs: Nā pignoris appellatiōe eā p̄prie cōtineri dicius: quæ simul ē tradit̄ creditorī: maxie si mobilis sit. At quæ sine traditiōe nuda cōuētiōe tenent: p̄prie hypothecæ appellatiōe cōtineri dicius: Sed nō eē hęc differentiā: ex eo argumētatum ē: q̄ alterū latinū: alterū græcū suæ deseruiēs linguæ. pignus at̄ nō tantū creditorī dat̄: sed iter pares secū decertare mutuo offerit: & apud sequest̄e depōit. *Vir. i. buc.* Ego hęc uitulā ne forte recuses: Bis uēit ad mul̄trā: binos alit ubere foetus Depono: tu dic mecū quo pignore certes: Qui tamē sensus rarissimus ē. nam illo figurato crebrius utimur: ut apd̄ eundē: Ip̄e pater: ut q̄ dat pignus. A priore significato dicius pignero & oppignero: qd̄ est do aliqd̄ arra boni: quā qdā arram uocant: & repignero: qd̄ est recipio pignus soluto debito. p̄pter hęc uerba qdam: quorū ē Priscianus: existimāt pignus ī hūc sensū & ī aliū p̄ximū h̄re ḡtūm pigner s̄i illū: ī quo significāus filiū & p̄ abusione cōiunctissimas sanguie p̄sonas h̄re ḡtūm pignoris. Vnde enim oppignero: & repignero inquit h̄remus: nisi pignus pigneris faceret? Nō inepta q̄dem rō: sed qd̄ respōdebūt: q̄ cū habeamus foenus foeneris: facit tamen foenero & foeneror. Idē Priscia. ait antiquos dixisse & foeneris: nec tamen ut ei credamus exemplo probauit. Quid q̄ ex frigus frigoris sit refrigero. Quid q̄ ex tepus teporis sit tempero: ex littus littoris sit oblittero: ex penus penoris ut sentio: sit penetro: addita r. q̄si ad locum penoris intro: Tam enī penus q̄ penetro breuis prima syllaba ē: ac mihi quidem propria & uera pignoris significatio esse ea: unde uerba deriuantur: uideſ. Nihil enim illi aliū significato cum his uerbis: & filii non alia: ut sentio: rōne appellati sunt pignora: nisi q̄ pignus quoddam inter coniuges sunt: tum uinculi: ne aliter forte diuortium fieret: tum charitatis: cuius rei argumētum est q̄ legimus sape pignora filiorum: ut apud Suetonium in Tyberii uita: Communis filii pignora & iterum tam marium qui foeminarum pignora.

Ferruminatio. Capi. cccclxxviii.

Ferruminatio Cassius apud Paulū ait per eandem materiam facit cōsufionem: plūbarura nō efficit. Idē sentire uideſ Pōpo. dicens: Si tuū scyphum aliēo plumbo plumbaueris alie no argēto ferrumiaueris: nō dubitat̄ scyphū tuū esse: & a te recte uēdicari. Scyphum enī argenteū intellexit. Cū his plariq̄ nō sentiunt: quorū ē Plinius: q̄ li. x. ait: Nanq̄ surculo super bina oua imposita: ac ferruminatio alui glutino subdita ceruice medio æqua utrinq̄ libra deportat̄: alui ferruminatio dixit quasi agglutinatio illa. Idē. xi. Et medulla ex eodem uideſ ī uēta rubens in senectute albescens: nō nisi carnis ex ossibus & cruribus iumētōrū aut canum: quare fracta

non ferruminatur: quasi non glutinatur nec coalescit ac colligat. Idem. xxxi. *Garris Arabiæ oppido muros domosq; massis salis faciunt aq; ferruminates: quasi glutinates. Idem. xxxvi. Ea maxie cæq; sulto calcis sine ferrumine suo cementsa cõponentes: quasi dicat glutine. Et in eodẽ: Vitiũ sulphuri cõcoctum ferruminatur in lapides: quasi glutinat in lapides. Idem. xxxvii. Infestatur plurimis uitiis scabro ferrumine: maculosa nube occulta aliqua uomica p̄duro fragiliq; cetro: quasi glutino & cõmissura: siue iunctura: siue ligatura. Ergo ferruminatio nõ utiq; per eandem materiam facit cõfusionẽ: sed interdum quoq; per aliam plũbatura per solum plumbum efficit cõfusionem: ut ipsum indicat nomẽ: si hæc cõfusio dicenda est.*

Seruus.

Capi. cccclxxix.

Seruus ut ẽ apud Vanuleium tã ueterator q̄ nouicius dici potest: sed ueteratorem nõ spatio seruiẽdi: sed genere & cã esse æstimadũ Cælius ait. nam q̄cunq; ex uenalicio nouiciorum emptus alicui misterio p̄positus sit. statim eũ ueteratorũ nũero esse. Nouiciũ aut nõ tyrociniõ aĩ: sed condiõie seruitutis intelligi: nec ad rem p̄tinere latine sciat necne: nec ob id ueteratorem q̄ liberalibus studiis eruditus sit. Apud Vulpia. sic scribit: Præcipiunt ædiles: ne ueterator p̄ nouitio teneat. Et hoc edictũ fallacijs uẽditorũ occurrit: Vbiq; enĩ curant ædiles ne emptores a uenditoribus circũueniant. Vt ecce plaricq; solent mancipia: quæ nouicia nõ sunt: q̄si nouicia distrahere: ad hoc scilicet: ut plaris uendant. Præsumptum ẽ enim ea mancipia quæ rudia sũt: & suppliciora esse: & ad misteria aptiora & dociliora: & ad oẽ misteriu abiliora. Trita uero & ueterana difficile ẽ reformare: & ad suos mores formare. Quia igit uenalicariis sciunt facile decurri ad nouitorum emptionem: iccirco interponunt ueteratores: ut p̄ nouicijs uendant quid tam cõtrarium q̄ hæc duæ iurisperitorum sententiæ. Quid magis absurdum: q̄ non dico inter eas nõ iudicasse: sed eas aut ambas scripsisse: aut contrarias esse nõ uidisse. Et q̄to plura in rebus & cõiectura dicunt esse debent: cum in uerbis tot sint: & tam manifeste contraria. Ego ut instituto officio fungar: & inter hos duos sententiam feram quando alterius diffinitio a me tolli non potest: potior mihi uideretur Vulpiani opinio. & cum cæteris superioribus conuenire. Venalicarij mangones dicunt uenalium hominum. Martialis: Milia pro puero centumue mango poposcit.

In annos: quot annis.

Capi. cccclxxx.

Nihil interesse Põpo. ad Vulpia. scribit utrũ i años singulos: uel quot mēfibis: an i singulos dies: uel quot diebus legere: ipse quoq; huic sētetiæ accedo: p̄inde & si añi legentur tot aurei: idẽ erit dicẽdũ. Corrupte est illud uulpiane atq; Põponi linguam latinã: non adiuuare. Quis unq; dixit: quot diebus. & nõ potius quottidie. Quis ẽt quot mēfibis: & nõ singulis mēfibis: Cur ẽt nõ addimus: quot horis: quot noctibus: quot iustris. Quod siq; hoc mō: loquat: intelligi genus qdẽ ex ipsa uerborũ serie qd uelit: tamẽ ut barbare locutũ reprehẽdamus: & ne deinceps ita loquat admonebimus. Non aut formulã alijs loquendi trademus: ut uos facitis. labolenus melius: uiuit: inquit Falerni q̄ domi nascetur quotannis: uel in singulos años binos culeos hæres meus Titio dato. Quidam aduerbium hinc dicunt: quod est annuatim: ut Pli. lib. ii. dicens Herodoto tester: qui tradit singula milia talentum annuatim thuris pensitasse arabes regibus persarum.

Inter turbam & rixam.

Cap. cccclxxx.

Inter turbam & rixam testimonio Vulpiani rectissime Labeo ait multum intereẽ: namq; turbam multitudinis hoĩum esse pturbationẽ & centum. Rixã etiam duoz. Videt Vulpianus & Labeo sentire turbã suapte natura significare multitudinem. Ideoq; turbam in altero sensũ eẽ pturbationẽ multitudis. Ego uero potius primũ ac naturalẽ sensum esse p̄ pturbatione: qd docet uerbũ ex ea significatione ductũ turbo turbas: pturbo: deturbo disturbo cõturbo: quæ nequaq; ad solã multitudinem referunt & turbo turbinis: & nõ turbidus q̄ ẽ iracundus ẽt contra unũ: & multa turbida dicunt. Ipsa quoq; græca origo τὸρβη in hunc eũdem sensum. Cæterũ qa multitudo nõ see uacat pturbatione: & ipam appellãus turbã & colluuiẽ hoies uiles & cõreptos dicimus & sæcem ẽ sentinã: uon q̄ hoies sint sordes: sex: sentina: sed q̄ fordidã & abiectam uitam agant. Terentiũ in Andria: Sed si tu denegarĩ ducere: culpã in te tibi oẽm transferet: tũ illæ turbæ fient: inter quos hæ urbæ fient. Nempe inter Sinonẽ & Pamphilũ: in quem omnis culpa transferretur: ergo turba erit inter duos. Et idem in eadem ait. Dii nostram fidem: qd turbæ est apud forũ: qd illic hoĩum litigatur. Ego non nego aliquãdo turbam inter multos: quemadmodũ rixam nõ semp inter duos: cuius nulta exempla sunt etiam inter plures: ut apud Liuium. Eo año Romæ cũ i ludos a sabinorũ iuuentute per lasciuã scorta rapentur concursu hoĩum rixa ppe p̄celium fuit. & non longe post: Cum conuersus in partes esset: consiliũ inter cursu rixa sedata est. Sed Teren. fortasse ideo adiecit quid hoĩum illic litigat: qa uerbum turbæ non satis significationem erat pturbationem esse multorum. Quanq; & illud turbæ non minus p̄ multitudine hominum accipi p̄t: q̄ pro pturbatione: cum p̄sertim de pturbatione adiciat quid illic hominum litigat. Sed de uno loco non attinet disputare ubi infinita suppeditant. Dixi a turbã fieri turbo cuius genitiuus grãmatici quidam uolunt eẽ p̄ ludico illo instrumẽto turbonis: quod uel ex hoc esse documentum est: q̄ formam acumine fastigiato uocamus turbinatam ad similitudinem ligni illius. Falluntur igit ipsi grãmatici in turbo turbis. quomodo in cardo cardonis: quod nec ipsum inuenitur.

Ignominiosa missio.

Cap. cccclxxxii.

80

Gnomiosa autem missio (si Iuliano credimus) totiens est quotiens is qui mittit: adiicit nominatim ignominiae se causa mittere. Semp enim debet impator addere cur mittat. Sed si eum exauctorauit: inter infames efficit: licet non addidisset ignominiae causa eum exauctorauisse. Pace tamen Iuliani: exauctorare est ducem ab impio suo dimittere: uel missum facere mihi: illumque donare missione militiae praerunq: ut apud Quinti. in milite mariano: Prae huic emeritis bello stipendii: tunc cum tota subnixu. Numida fregimus Iugurtha: exauctoratas armis manus agresti labore subegit. T. Liuius ab urbe condita li. xxxv. Volonum quoque exercitus qui uiuo Graccho summa fide stipendia fecerat: uelut exauctoratus morte ducis a signis discessit. Et in. xxxix. Vbi hoc modo exauctoratum egerit cum graua impatoris uiderunt se quoscumque excusare & uicarium accipere. Et in. xlii. Vbi is uisisset: oes milites exauctorati domum mitterent: praeter quoscumque militia focium his obtineri circa Ariminum puinciam satis esse. Idem lib. xlv. Postero die concione aduocata de rebus a se gestis: & de iniuria tribuni bello alieno se illigantis ut suae uictoriae fructu se laudaret: cum deseruisset milites exauctoratos dimisit.

Depectus.

Cap. cccclxxxiii.

d Epectus si Vulpiano credimus: dicitur turpiter pactus. Mihi autem per simplici potius accipi uideatur id quod in multis fit: ut demiror: deambulo: defumo: demostro: deosculor: depigo: deposco: deuito: degusto: demoror: depcor: demulceo: Quod si quando repiat per turpiter: quod non meminisse me: id fit non magis uel propositio quam hoc uerbum componit quod uel ipsius

uerbi: quod contra compositionem nonnunquam turpem pactionem significat. Cice. in paradoxis: Si quotidie fraudas: decipis: poscis: pacisceris: aufers: eripis: Si socios spoliis: aetarium expila. Si testamenta alicorum expectas: ac ne expectas quidem: atque ipse supponis. Haec utrumque abundantis agentis signa sunt. Exemplum uero quod depectus non significat turpiter pactus. sed tantum pactus apud Terentium in Phormione. Ita me bene dii amet: ut mihi liceat tamdiu quod amo frui: iam depasci mortem cupio. Tale est hoc terentianum illud: quod illud Virgilianum: Vitamque uoluit pro laude pacisci. Illud quoque apud M. Tullium in i. rhetorica. Quidam cum circumfideretur: neque effugere ullo modo posset: depectus est cum hostibus ut arma & impedimenta relinqueret: milites educeret. itaque fecit armis & impedimentis amissis: propter spem milites conseruauit. Non est accipiendum pro turpiter pactus ab auctore esse positum. Quippe qui causam narrat: de qua controuersia est an ille turpiter pactus sit: non autem factum hominis datat: & aliquotiens factum hoc paulopost pactionem uocari: & in libris ad Herennium hanc eandem rem gestam ita exponit: ut quod erat sui officii neque accuset: neque excuset. sed tantummodo pactum inter Pompilium & gallos ita fuisse significet. Hanc controuersiam ab accusatore atque ab reo declamandam proponat.

Gemmae: lapilli.

Cap. cccclxxxiiii.

Gemmae lapillosque Vulpianus sic distiguit: dicens: Gemmae autem sunt plucidae materiae: quae ut refert Sabinus ad Vitellium. Seruius a lapillis eo distinguebat: quod gemmae essent plucidae materiae: uelut smaragdi: chrysoliti: amethysti: lapilli contrariae superioribus naturae: ut ab Sciani: neuetani. Margaritae autem nec gemmis nec lapillis contineri: satis constituisse idem Sabinus ait: quia concha apud rubrum mare & crescit & coalescit. Myrrhina autem uasa in gemmis non esse Cassius scribit: Hoc falsum est pace horae quattuor iuriscosultorum: cum oes auctores probant: quorum Plinius titulum de gemmis non translucens fecit: & myrrina in gemmis numerat & omnes lapides preciosos propter margaritam nomine uni quod tantum latina lingua habet gemmas appellat: tum ipsa ratio. Nam quae non uidet lapillus: quod generale est nomen omnium puorum lapidum: sed subintellectione preciosum idem est se quod gemmula. Nam gemmas etiam accipimus multorum cubitorum inueniri: quas ut lapides non lapillos appellare possumus: ita cum minutae fuerint lapillos appellare debemus. Quod si hi lapides tam grandes translucidi siue perlucidi non fuerint: quales sunt imperfecti. Numquid uocabimus eos lapillos. Quid hoc ridiculum magis: Quod si etiam omnis lapis lucidus gemma est etiam paruum marmor: quod in modum uitri translucidi est: gemma erit. Postremo repimus eiusdem coloris lapides quosdam permixtim constare ex plucidis & non perlucidis: & ita permixtos natura ut non possis propter appellare gemmam: propter lapillum. Curtius libro. viii. Cum dixisset gemmas margaritaeque mare littoribus infundit: paulopost de eisdem indidit. Lapilli ex auribus pendent: perfectio plucidi intelligendi sunt. Et iterum lib. x. De rege indo pendebant ex auribus insignes candore ac magnitudine lapilli. Margaritae uero siue margaritum quae negare lapillum possit: quae semp est pusillus lapis. Ego quidem candidos illos lapillos ex indi regis auribus pendentes margaritae interpretor. Hora. cum inquit Nec magis huic intra niueos uiridesque lapillos. de margaritis & smaragdis intellexit. Margaritae autem sicut lapillis forsitan nego: ita gemmis fateor non contineri quod fere omnes concedunt. Seruius tamen grammaticus quasi multi aliter se nuntiat: inquit sane multi separant gemmam a margarita: ut Cice. Nul lam gemmam aut margaritam & gemmas uolunt dici diuersi coloris. Margaritae uero albas uel gemmas integras margaritae partes. Haec Seruii opinio ab omnibus & ab ipsa ueritate dissentit. Est enim margarita quae in concha nascitur. Et conchylium dicitur quam uulgo perlam appellant. Haec est uocatur unio: ut idem Plinius ait. quia nunquam nisi indistincta repiatur: estque generis masculini. Nam fac

minini illud: quo nunc p nuanimitate utuntur nec auctoritate nititur: Nescio enim apud quem reperiatur: nec arte: cum deberet esse masculini potius generis: ut talio: stello: curculio.

Laurentii Vallensis patricii romani commentariorum grammaticorum secundum linguæ latinæ elegantiam libri ultimi finis.

Laurentii Vallensis ad Ioannem Tortellium aretinum cubicularium apostolicum de reciproca tione sui & suus.

Ingularis tua Ioannes Tortelle tum erga me beniuolentia de meis q̄tulæcūq; sunt literis opinio: hisq; p̄cipue quæ ad eloquentiã spectant: facit ut quicquid de elegantia linguæ latinæ: q̄ primus ad eloquentiã gradus est amoto: id oē ad te potissimū scribā cum p̄sertim nihil eius generis tam exiguum proficiatur a me: quod non tuo iudicio: ne dicam amori: magnum esse uideatur. Non repudiabis igit hoc tanq̄ exiguū quod de p̄nomine sui cum eius deriuatio annotauit uelut appendicem quæstionis illius ubi quæ sunt huic cum genitiuis primæ ac secundæ personæ communitia: quæ admodum scis differuimus. Nam illic quæ trium oīum: hic uero quæ unius tantū propria sunt: explicatur: eatenus prorsus quatenus prorsus: quatenus pertinet ad reciproca tione. Huic dicat aliq; p̄ exigua p̄xilifq; materia: nec satis scribi digna. Isti ego: inuitandus est. n. in principio maxie contempus operis. affirmo nō talem sibi introgresso eam uisum iri. sed magnam profundā sinuosam similem: quæ labyrintho cuidā etiā si minotaurus nō inesset: ut uere liceat Virgiliano uersu dicere. Hic labor ille domus & inexplicabilis horror. Vbi ut nō pleriq; falleremur: nō mō plæbei: sed etiā principes in dicēdo ac Teseo pares: q̄ filio illo Ariadnes aut nō utimur aut abutimur. Neq; de nostra tantum memoria: uerū de aliquot iā proximis sæculis loquor in quibus uix quispiã uitio hoc nō laborauit: uel utēdi isto pronomine: cum nō oportet: uel non utēdi cū oportet. At q̄sitato: q̄ necessario quantæ etiā dignitatis uocabulo. Etenim ut superledeā de genere hoc toto dicere: quantū grāmatis dialecticis: philbosphis utiq; in his quæ metaphysica uocāt q̄tū theologis: iurisp̄itis: oratoribus: quantū deniq; omnibus sermone utentibus conducit reḡ uerborumq; iterpretatio: quod propriū est elegatiæ certe hoc: cuius uim: iusq; interpretamur: tantifaciēdum ē inter cætera uocabula quāti Plutō inter reliqua numina trium maximorū deorum: & unus & frater tertius. Rides uicissim cōparationis hyperbolem. Tu uero uel per me licet rideas: tecū una etiam risurum: cū inqt Hora. Riden tem dicēte dicere uerū nil uitat. Rideas inq; non derideas. Nam & propius ad ueritatē accedet mea superlatio ridicula q̄ tua cū detractiōne derisio. nec nihil bella nec iuconcinna: nec inepta sane cōparatio erit. Siquidē quæadmodū tres filii Saturni: si uetustati credimus: omnia iter se diuisere: ut iupiter cælū. Neptūnus maria Plutō inferos fortiret. ita tria pronomina & inter se germana: & inter cæteras uoces primaria: tum omnem personarum numerum complectūtur. Ego simile ioui: cuius prima est dignitas: tu simile Neptuno: cuius secunda: sui simile Plutoni: cuius tertia: tum omnia per totidē deriuatiua cuiusq; singula sibi uendicant. Nam quid est q̄ non meum: aut tuum: aut suum dici queat: & licet sui non contineat tertiam omnino personarum: tamen illius ueluti fons est: perq; ipsum ea tota nuncupatur: ditius nimirum ac locupletius utroq; aliorum: quoniam plures uoces possidet tertia persona q̄ reliquæ: & hinc quoq; Plutoni comparandum: qui Diis a diuitiis: & eadem cā græce Pluton appellatur. Eo quidem magis: q̄ sicut Pluton defectum lucis sentit: eiusq; imperium omne ex alieno pendet orbe: q̄ hinc illuc animæ descendunt sine quibus non existeret illius regnū ita sui & defectum nominatim habet: & nisi regimen eius aliud dependeat: nequid subsistere: & q̄ ad rem maxime facit: quemadmodum Plutone preside bene maleq; factorum iudicia exercētur: licet in usu dictionis eius bene maleq; loquentes p̄cipue iudicantur. ut qui ex hoc iudicio absoluti discesserint: hi optimo iure tanq̄ ad elysium eant: cumq; Virgiliano Anchisa dicant. Quisq; suos patimur manes: exinde per amplum Mittimur elysium: & pauci læta arua tenemus. Quare si pronomē istud tanto deo comparari potest: cur eius tractatio per exigua perq; exilis existimetur. Libuit iocari ioannes: dum nostram materiam: munus uidelicet in te meum non esset tantopere contēnendum ostendere uolumus sed id ipsa tractatio planum faciet: meq; nō modo potuisse illam labyrintho cōparare: sed fortassis etiam intus minotaurum: id est desperationem habenti. De cuius natura & usu cum alii ueteres grammatici nonnulla: tum Prisc. cui inter hos fere tribuitur palma: per multa precipiti: & haud scio an ulla de uoce diligentius: ut mirer sic lapsam loquendi cōsuetudinem defluxisse de uia. Nos cuius erroris causas ut aberrantes reducamus: in uiam quo ad facultas feret aperire: & si qua præterea tradi potuerint: forte diligentius tradere conabimur.

In quo distent sui & suus inter nos & græcos.

Cap. cccclxxxv.

Rincipio quoniam Prisci. plæraq; ad græcam figuram reuocat. & hoc in primis p̄nomē quo de agimus iudicandum est multa esse cum alibi. tū uero hic inter nos græcosq; dissimilia. Primum ap̄ illos sui. i. nō frequēti sanē in usu. & suus. i.

ἔντο καὶ σφῆτερος in minus frequenti esse. apud nos uero q̄frequentissima & q̄usitatissima. Deī de phis duobus apud eosdē aliud p̄nomen. i. usurpari quod pprie ē ipsius: ipsi ipsum ipso. uel ex utroq; cōpositum. & licet nonnihil differant. tamē crebro illud p̄ hoc ponitur ut uix scias qd iter ipsa iter sit. Neq; me fugit ad sigandā differentiā illud aspirari solere: cum p̄ hoc ponitur: sed nescio an omnes id scriptores obseruarint: Certe nec oēs editiones seruatum habent: & quæ habent uix ubiq; & si ubiq; haberent: non tamen in totū linguæ latinæ responderet. Præterea hoc ipm cōpositū primæ & secundæ p̄sonæ accōmodari nō solum tertiæ: ut

apud nos si uerbum sit e uerbo: absurdissimū attendite nobis sibi: siue uobis sibi ipsi cū tamē significet uobis ipsis. Postreō apud Homeg: & sig sunt alii sexcētis in locis repiri

hoc ē sui sibi se p̄ eius ei eum eo: siue p̄ illius illi illū illo. Cuius auctoritatē imitatū nostræ iuenio neiem: ita & suam naturam interdū deserit hoc p̄nomē: & in locum suum aliud succedere patitur: Quod nobis adeo denegatum ē: ut sicuti mei & meus: tui & tuus: ita sui & suus nequeat altere p̄ altero poni: cum non latina sit: sed barbara oratio. ego amo amicū mei uel tui: hic amat filium sui pro meum tuum suum: & hic me credit oīa facere amore meo: odio tuo: inuidia sua: pro mei: tui: sui quæ apud græcos non est differentia. Sigdem ut alibi probauimus: sui ut mei tui nostri uestri: passi ue accipitur. Suus uero ut meus tuus nostrū uestrū: noster uester possessiue uel actiue: quod Priscianum ignorasse ob græcam forsitan imitationem: quam mirum tam uerū est. Cum ergo tot sint quibus a græca nostra dissentit oratio: non quid illi dixerint est intuendum ne in eundem in quē non nulli: sicut ostendam errorem incidamus: sed quid nostri: quorum auctoritate utamur.

Non esse tria genera: sed reciprocationem sufficere. Cap. cccclxxxvi.

HAec p̄fatus ad rem ipam uenio. Eius tria Priscia. genera facit: unum qd uocat reciprocū: cum hoc p̄nomen in seipm reflectitur: ut Cato amat se. Alterum quod uocat trāsitionē cum per deriuatiuū eius loquimur: ut Cato amat suū filium: siue Catonem amat suus filius. Tertiū quod uocat trāsitionē: cū accedat alterū uerbū: uel in primitiuo sic. Cato p̄ catur me ut sui filii misereat. Sed optimū fuerit eius ad litteram subiicere uerba: eaq; aliq̄to longius repetita: quoniā nō in unius tātū quæstiois usum repetent: quæ hæc sunt. Possessiua uero modis cōstruuntur tribus: cū uerba uel a possessore in possessionē: uel a possessione in possessore: uel extrinsecus transferunt. A possessore in possessionē: ut doceo meū filiū: doces tuū discipulum: docet ille suum auditorē. A possessione uero in possessorem paret mihi meus filius: paret tibi tuus cliēs: paret illi suus seruus. Extrinsecus: ut doces tu uel ille meum filium. doceo ego uel tu suū illius filiū. Sed melius hoc p̄ trāsitionē. ut rogat ille ut doceā suū filium. Cum sit enim relatiuū exigit ut prius cognoscatur p̄sona possessoris sui: ad quam referat. Et sciendum q̄ omnia possessiua possessoris qdem p̄sonam secundū primitiuum significant. Possessio uero ipsa tertiā est p̄sonæ: ut meus: tuus: suus: quomō & noīa q̄bus coniungunt: ut meus pater: tuus filius: excepto uocatiuo: q̄ solus in primæ p̄sonæ possessiuis inuenit: cum secundæ copulatur p̄sonæ: ut mi pater: o mea tu: o noster Chremes. Omnia tamen possessiua in grōs primitiuorum etiam uerbis sociata possunt resolui: ut amicū meum meo: pro amicū mei. Et Euandrum filium Turnus interfecit: pro Euandri filium: & Daunius filius ab Aenea uictus est: pro Dauni filius. Hoc autem interest q̄ uoce possessiui genus & casus & numerus ipsius possessionis ostenditur. & substantiua qdem uerba possessiuis conitūcta ad possessores referunt: ut tuus filius sum & meus pater es. & suus ē illius seruus & aliquanto posterius. Nos uero primitiuis qdem. i. sui sibi se a se uel per reciprocationē: ut sui potior sibi indulget: uel p̄ trāsitionem utimur: ut hortatur me ille ut sui potiar. rogat te ille ut sibi indulgeas. Possessiuis uero cū ī illis fiat trāsitio: ut sui serui misereat & suo seruo prodest & suum seruū diligit. Nec aliter tamē pōt supra dictū possessiū tertiæ p̄sonæ construi cum aliis extrinsecus personis nisi per retransitionē. quomō primitiuum eius. i. nisi prius a possessore eius p̄ficiscat in aliam uerbū personā. & sic ab illa rursus ad possessionē tertiæ: sicut ad se: ut rogat ille me ut suus seruus ministret mihi uel tibi. precatur me ut sui p̄ris misereat. petit te ut suo prois filio. obsecrat Cicero Varronem ut suum erudiat natū. Et notandum: cum a tertia in tertiam fit trāsitio p̄sonam: an dubium uenit possessio ad quam p̄tineat ea rum: ut rogat iste illum ne suo noceat filio. Ambiguū cuius filio suo istius an illius. i. rogātis: an eius q̄ rogāt: quomō & apud græcos

dubiū sit utrū Platonis an Aristotelis suum. Non uideo qd opus fuerit hac diuisione: cum & alia genera seu aliæ spēs esse possint ut p̄sterius apparebit. neq; hæc ipa satis iter se distineta sint. Quæ enim spēs hæc erit. Cato cupit me alicū sibi uel suum. Optat te coli a se & a suis. Ait domum tuam se auctore extructam siue sua pecunia: reliquam reipu. testimoniū meæ ī se uolūtatis. Rex est domi suæ lætus sua gloria: sua quēq; delectat. Terra per se stat: & alia plura. Vt fortal se sicut expeditius ita satius fuerit hæc oīa appellare reciprocationem. Quod p̄pmodū Priscia. ipse confitetur cū longe post inquit. Nō aliter tamen hoc fit nisi prius a tertia p̄sona uerbū aliquod: ut diximus p̄ficiscat ad aliā extrinsecus personam. & sic ab illa p̄ retransitionem ad eam reciprocetur aliud uerbū: ut rogat me ille ut ad se ueniam. petit te ut sibi des. hortatur milites impator ut potiantur. Quapropter hoc tanquā generali uocabulo nō ausim dicere solo uti possumus. n iii

Quod ex eo dictum est: quod sicut reciprocatur spiritus cum recipitur: & unda uicissim alius uisus. Et Euripus ad pristinum subinde cursum rediens reciprocus est: ita hæc pronomen alterum primitiuum: alterum deriuatiuum ad id unde perierant: reuertuntur: quod graeci uocant. Priscianusque interpretatur sui passum: & sui passionem tum dure: tum minus apte: quia sui: ut diximus tantummodo passiuè accipitur. Satis autem erat reciprocum & reciprocationem dixisse.

Quomodo soloecismus admittatur in sui & suus.

Cap. cccclxxxiii.

Hac quidem quomodo sit utendum: ex superioribus liquet: quoniam autem modo aliqui ea abutantur: Priscia ostendit inquiring. Tertiae uero personae possessiuum sine uoce altera significante possessorem suum non potest adiungi alii personae per se. Si enim dicam seruus suus misstrat mihi uel tibi: soloecismum facio. Prope modum ipse preceptor hoc pronomen abusus est. Nam ego dixissem ipsius: ut referat ad possessiuum potius quam suum quod referri uideat uocem alteram: quod illic non sentit: de quo latius postea. Sed cur de primitiuo soloecismo omisit exempla: quae res multum faciebat ad hoc uitiu deuitandum: ut ego dixi sibi. Non est sibi curae res. Tu fuisti secum pro eo quod ego dixi ei: non est ei curae res. Tu fuisti cum eo: An quod temporibus eius in hoc nunquam aut uix unquam peribat: Quippe cum hac quoque repestata minus in sui peccet: quam in suus: Sicut enim dicitur & ablatio postposita praepositione cum putat exemplis docui: & nonnunquam forsitan gratia: ut feci amore sui: uulgus utitur ita non utitur ad ablatiuum quoque. Quis. n. sic loquitur: uidi se: progo ad se: indigeo se: redeo a se. Profecto quod sciam nullus. Ut si recte rōcinant: minor sit eius pars: in qua peccat: utpote non plane per duos casus: Aut uero in suus per omnes. Per nōtum: quale fuit Priscianus exemplum: & in apposito: ut hoc est opus suum: per obliquos ut ego sum amicus patris tui: tu non places filio suo: legisti librum suum. pone hoc ad pedes suos: libris suis fruor: in hortis suis coenauimus: pro eius siue ipsius: siue illius. Quae dici non latine: siquidem ratio ita reddi potest: in primitiuo quidem: quod cum inter hunc modum loquendi quem reformidat: & illum quo utimur: nihil interest: palam est eos: semper enim falsa seipsa conuincit: sua confessione peccare. Ut nuper quaedam graecarum litterarum ignarum: quem quod negares propter loquendi consuetudinem dicendum esse Aristoteles ita sum percontatus: nonne Aristotelicos omnes dicunt. Cuius ille respondisset etiam ergo inuestro testimonio dici debet Aristoteles: non aristoteles: ut fieri posset aristotelicus. In deriuatiua autem quod consequens est: cum sit hoc eiusdem naturae: quod illi tanquam genitori uel domino: uel duci non licet: id huic uel filio: uel militi non licere.

Prima causa cur sui & suus abutimur per eius: uel ipsius uel illius. Capi. cccclxxxix.

Erum hic quod spiritus neque hac mea ratione contentus neque Prisciano tradenti satis fidei habens ager nobiscum auctoritatibus: opponetque uergilianum illud. Tum breuiter Barcem nutricem affata Sichæi. Namque suam patriam antiqua cinis ater habebat: Quod haud dubie illi simile est seruus suus misstrat mihi: siue seruum suum uidi: & caetera quae protuli pauloante per omnes casus exempla. Vbi & si abest ad quod referat suus: idem tamen subaudit. nemo. n. dicat suus: nisi de eo: cuius hinc sit metio: ut si rogati ubi est Titus: respondeas nescio: seruus suus est hic: uel seruum suum uidi. In quo si soloecismus est: & in uersu uergiliano sit necesse est. Sin in hoc non erit: falso ait Priscia. in illo esse. Quid igitur ad hoc dicemus: si Virgilium danamus tantum uirum: & poetarum latinorum longe principem. Quis ferat: & non eius auctoritatem qualibet ratione potiolem existimet: Sin Priscia. iam omnis huius ars subuertat: nullamque autem superuacuum maximorum auctorum fuisse dicamus obseruationem oportet. Ego & si uideo Priscianum: si modo aiaduuerit id dissimulasse: tamen ipse non dissimulabo: aut iam non dissimulau potius. Quippe qui superioribus exemplis simile esse confessus sum. Sed uel poeticam licentiam excusandam reor: uel opis imperfectionem. Etenim credere libet Virgil. cum tale quendam uersum faceret. Namque suam patriam liquerat tellure sepultam: impeditum prima syllaba uerbi longa mutasse formam dicendi: atque soloecismum: si dictum fas est incidisse: An non illud huic ex superiori libro: & si non per simile: tamen non dissimile prorsus est. Viuite foelices quibus est fortuna peracta iam sua. f. eodem modo quo diceremus. Viuant foelices quibus est fortuna peracta iam sua: pro uestra positum est sua. Quod si quis dicat positum esse pro propria: recteque hoc dici: ut id recte diceret. Viuite foelices: quibus est fortuna peracta iam propria: hic nihil dicat: cum suum etiam pro proprio acceptum naturam tertiae personae non mutet: nemoque sic loquatur: est mihi aut est tibi usus scribendi: cum tamen dicamus: est mihi aut est tibi proprius scribendi mos. Nam illo huius eiusdem poetae uersu Quisquos suos patimur manes: non referat id suos ad primam personam: quia sic resoluenda est oratio. Nos patimur manes: sed quisque nostrum suos cuiusmodi passim reperiuntur exempla: ut cum in bibliotheca nos ad suum quisque studium libros euoluerimus. nempe cum libros euolueremus: & ad suum quisque studium illos euolueret. Non est autem huic uergiliano de quo disputauimus: ouidianum illud simile. Respice Laerten. Ut iam sua lumina condas ubi non nihil rationis est quod utrumque uerbum eidem seruit supposito. Hæc igitur Virgilii auctori tas: & si qua sunt eiusmodi apud alios loca quorum nonnulla posterius attingam prima extitit causa: ut iam causas enumerare incipiam uulgaris erroris.

Ltera q̄ nonnullis in locis siue hofum; siue tempore culpa libri corrupti sunt: ut apud Ciceronem in Salu. Quod si istius uita memoriam uicerit: aliam patres cōscripti nō ex oratione: sed ex moribus suis spectare debetis. Quem locū nisi emēdes: non confidā me expositurū. At hi qui se exponere posse cōfidunt: ut in tota sentētia: sic in uerbo suis: qd̄ oratio poscat non respiciunt. Nec solum cōmunis est huiuscemodi menda librorū: sed etiā priuata in suis cuiusq; codicibus. Nec aliunde factū est: utq; encliticam quidam præponant: quoq; sunt. Ebrardus & alexander: nisi q̄ Virgil. male legunt: ut in illo uersu. Se satis ambobus teucrisq; uenire latinisq;.

Tq; hæc quidem causæ citra nostrā forsitan culpā sunt. Totidem autē quæ sequuntur: nobis utiq; assignandæ sunt: nō nihil ex duabus superioribus alimēti sumētes. Prior quādo: nō præuidemus quo referatur hoc pronome quādā ambiguitate decepti: ut apud Virgiliū: En Priamus: sunt hic etiā sua præmia laudi: Et apud Qui. Itaq; accedā in plerisq; Ci. atq; in his ero: quæ indubitata sunt breuior. In quibusdā paulum fortasse dissentiā. Nam cum etiā in iudiciū meū ostendero suū tamen legentibus relinquā: quasi id suum de Cicerone dicatur: nō de legentibus. Et a sibi. Dum idem auctor cur Ciceronis exemplū contraxerit: inqt. Quæ quia erāt longiora: non suis uerbis exposui. Suis accipere pleriq; pro Ciceronis accipiendum sit eo modo quo illud exponam altercationem nostram suo ordine ac suis uerbis: Idem quoq; in primitiuo contingit: ut apd̄ eundē. nam & de filio nihil aliud pdiderat misera: nisi dies: nec iam timebat: ne ille quo fruebat̄ mori posset Planctibus: lachrymisq; pene improbe dixerim parcius utebat̄. nec sibi pmittebat dolor lugere uentem: nam id sibi ad dolorem refertur: non ad matrem. Per multa sunt huius generis exempla: in quibus errandi ambiguitas est causa. Ibi minime. qui non minus libricus locus est: ex quadam rei similitudine nobis labantibus: ut quia illud bene dicitur. Adolescens assidue a me increpatur: obiurgatur: castigatur: hoc suis nō placet: uideatur & hoc bene dici. Adolecentem assidue increpo: obiurgo: castigo hoc suis non placet: quod ipsarum statim iudicio aurium probabile est: hoc autem secus & perinde ac si dicas. me increpare adolescentē assidue: obiurgare: castigare: suis non placet. Nisi quis uelit uerba hæc actiua passiue resolui posse: & huius generis locum illum esse. Cicero: qui autem annus ei primus ab honorum perfuntione aditum omnium concessu ad summam auctoritatem dabat: is eius omnem spem atq; omnia uitæ consilia morte peruenit. Fuit hoc luctuosum suis acerbū patriæ: graue bonis omnibus. Illud transeo quod in neminē nisi stultum cadat: ut hoc non itelligat: quale est apud Quintilianū: Tu prima docuisti sibi non parcere: potius q̄ plus flere: ut subauditur illum: ut tu prima docuisti illum sibi non parcere seu suis.

Posterior quæ eadē quarta est causa: quod uidemus indifferēs esse an qs̄ dicat oēs optāt: quod sibi utile est: an qd̄ ipsis siue eius utile est. Ille repetit qd̄ suū est: siue qd̄ ipsius est. Quisq; uult quod sibi uel quod ei siue ipsi expedit: pdest: cōducit: placet. Idq; apd̄ sūmos quoq; scriptores. Cice. pro Marcello: Multi dubitant quid optimū esset: multi qd̄ sibi expediret. Idē pro Ligario: Legatus in pace pfectus in puincia pacatissima ita se gessit: ut ei pacē esse expediret. Idē in philippicis: Dicit enim siquis eorū qui prius se rogati essent: grauiorem sententiā dixisset in eam se iturum. Quintili. in milite mariano. Neq; ignorauit quæ manerent eum pericula. Dixi de is: dicam de ipse: addamq; de ille. Ci. pro Rabirio: Nec enim cuiq; eius cōsiliū uehementius: q̄ ipsi displicet. Et in offi. iiii. Vas factus est alter: ut si ille non reuertisset: moriendū esset ipsi. Et in eodē. Qui errati comiti mōstrat uia: quasi de suo lumine lumen accendit: facit ut nihilominus ipsi luceat cū illi accēderit: Idem pro marcello. Est uero fortunatus cuius ex salute nō minor pœna ad omnes: q̄ ad illū uētura sit lætitia peruenerit. Quintilianus in pariete palmato: Quapropter nō petit ut illū miserq; putetis: nisi & innocens fuerit. Et in milite mariano: Affirmo tibi Cai Mari nō sic nup̄ repugnasset: si illum tribunus uol uisset occidere. Adiciam unū de libris ecclesiasticis exemplū: de qbus postea locutus sum. Iusiurandum quod iurauit ad Abraam patrem nostrum datūq; se nobis: ut sine tiorē de manu inimicorū nostrorū liberati seruiamus illi in sanctitate & iustitia corā ip̄o. Aliquādo uidere licet: ubi desideres eū ibi eē se: & rursus ubi se: ibi eū. Cice. pro Ligario: Atq; hoc p̄pterea de me dixi: ut mihi tubero: cū de se eadē dicerē: ignosceret. Et per amphiboliā libro officiorū priō: Nā negligēs quid de se qsq; sentiat: non solum arrogātis est: sed etiam omnino dissoluti. Nonne licebat hic dicere. quid de eo quisq; ut in illo eiusdem pro. L. Sylla. Quid est huic q̄ eum in hac uita teneat? Quod melius est: q̄ si diceret: quid est huic quod se in hac uita teneat? E diuerso alibi. Hic igit. T. Ligarius: tū nihil aliud egit: neq; enim hoc diuinabat: nisi ut tu cum studiosum & bonū uirū iudicares: nūc a te supplex fratris salutem petit. Vbi ego citius dixissem se: q̄ in illo eiusdem ad Atticū. Sub querulas litteras miserat: q̄ quādā a se constituta rescinderem: quia nō minus belle diceretur: q̄ quādā ab eo siue ab ip̄o. Hanc eandem differentiam agnoscas interuentu p̄positiōis: sed magis i ip̄e q̄ i is. Quinilianus in quinto institutionum: Nec exemplum libēter quod in se recidat: facit. Idē in. vi. Quāq;

aliqui reperiunt: qui ne id quidē quod in ipsos recidere possit, euitēt. Sæpē duo hæc cōiuucta reperiuntur uel nullas uel aliqua interueniēte præpositiōe: & præcipue inter: ut idē in decimo. Cū sit diuersa nōn causæ modo inter seipsas conditio: sed in singulis etiā partibus causæ: sintq; alia leniter: alia aspere: alia concitate: alia remisse: alia docendi: alia mouendi gratia dicenda: quoq; omniū dissimilis ac diuersa inter se ratio est. Huius præpositionis & illa pprietas est: q; nō nihil interest an se: an ipso utantur: cū antecedit uel genitiuus: ut in proximis exemplis: & in hoc Tulliano. Nec mihi cæteroz iudicio uidetur solum: sed etiam ipsoz iter ipsos cōcessu ita tributū fuisse uel datiuus ablatiuusq;: ut apud eundem Qui. Circa quem inexplicabilis & grāmaticis inter ipsos & philosophis pugna est. Et itez: Nam in magnis quoq; auctoribus incidūt aliqua uitiosa: & a doctis inter ipsos etiā mutuo reprensā. Sæcus quotiens antecedit nominatiuus accusatiuusue: ut apd Cice. Vt enim pulchritudo corporis apta cōpositione membrorū mouet oculos: & delectat hoc: q; iter se omnes partes quodam lepore consentiunt. Et itez: Damonē & pythiam pythagoreos serunt hoc animo inter se fuisse. Vbi ego non ausim dicere inter ipsas & inter ipsos. Nā illud ab hoc genere diuersū est: quale apud Quinti. Nemo igitur dubitauerit longe esse optimū genus antiquorū: in quo ut est aliquid inter ipsos cōmune: id est iudiciū aere tersumq;: ita ingenioz plurimæ formæ. Hactenus exempla de sui: nunc de suis proferam. Cicero officioz unde modo protuli exempla libro primo. In primisq; uersutū & callidum factum Solonis: qui quo tutior eius uita esset furere se simulauit. Et in eodē. Illa tamen p̄stare debet: quæ erūt in ipsius potestate. Rursus ī tertio: Agamēnon cū deuouisset Dianæ: quod in suo regno pulcherrimū natū esset. Et in eodem: Piscatores ad se cōuocauit: & ab his petiuit: ut ate suos hortulos postridie piscarentur: inusitatus in eodem. Quid dominus nauis: eripiet ne suū? Mīme nō plus quā si nauigantē in alto eicere de nauī uelit: quia suā sit. Nec minus inusitate pro. L. Sylla si modo sincera scriptura est Sylla: si mō sincera scriptura est Sylla si sibi suus pudor & dignitas nō p̄deset: nullum auxiliū requisit. Vtrunq; probat ex altero: illic qdem licuisse dicere: quo tutior sua uita & quæ erūt ī sua potestate. Hic autē q; ī ipsius regno: & ante ipsius hortulos: & quia, eius illa sit: & se eius suus pudor: cæteroz in his testimoniis duplicia fuere uerba. Quid ubi sūt singula? Nempe idē fieri uidetur: nec differre utrum dicas. Cepi colūbam cum pullis suis: an cū pullis eius. Inuēi turturē in nido suo an in nido eius. Expuli leonē ex antro eius an ex antro suo. Nec auī lupā & catulos suos: an & catulos eius siue ipsius. Tuetur nos deus propter suā clementiā: an propter eius ipsiusue clementiam. Ante domū suā me iclamauit: aut ante domū eius ipsiusue: & similia. Ego uero ita sentio q̄do interuenit copula nō licere uti suis: q̄a tunc nulla interest reciprocatio. Ideoq; nō catulos suos dicēdū: sed eius in cæteris si substantiuū pronominis respicit ad suppositū: suus utiq; dicendū. Sin ad appositum sæpius etiam dici siue ipsius: siue illius. Ad suppositum: ut tuet nos deus propter suā clementiam: nō propter eius quēadmodum dicimus: tuetur nos deus sua bonitate: non eius bonitate. Inclamauit me ante domū suā: non ante ipsius: quēadmodum dicimus eiecit me domo sua: nō domo ipsius siue eius. Ad appositum. Amamus deum propter bonitatē eius: Allocutus sum hominē ante domum eius: libentius dixerim q̄ suā. Ita cepi colūbam cum pullis eius. Inuēi turturē in nido eius. Expuli leonem ex antro eius. Nec tamen ratio obstat: quin & suo dicat: ac ne auctoritas quidem Ci. de rep. libro sexto: Itaq; illū de suo regno: ille me de nostra repuli. percontatus est. Ter. in adelphis: Suo sibi hūc gladio iugulo. Nisi si quod addatur appposito adiectiuū uerbūue: ad quod fieri reciprocatio debeat: quod genus est. Inuēi leonem iratū ac sæuiore ob amissam prædā suam: Video columbam tristē in periculo populorū suoz. Nosti illum minus suo q̄ suoz casu perterritum. Sentio hominem ambulātem per domum suam: non per domum eius. Item scio illum dolere fortunam suam: & in primitiuo quoq;. Opinor hunc cognoscere contemptum sui. Illud transeo neminē posse errare: quando suus est substantiuum: ut eius: aut ipsius: aut illius utat: ut comperi illum cum suis: siue inter suos. Quinetiam uix erratur quādo accipitur pro pprio: ut de hac re dixi loco suo non ipsius Et referam hæc omnia suis locis ac temporibus: non eorum.

Causæ cur eius: ipsius: illius abutatur pro suis. Cap. cccclxxxiii.

Atez ex his quidē quæ cōmemorauī non mō factū est. ut multi pro eius: siue ipsius: siue illius uterentur suis: uerū etiam e contrario pro hoc illius abuterentur: de quo solœcismo nullam fecit Prisci. mentionem: qualia sunt mea proxima exempla: ut uideo columbam tristē in periculo pullorum eius. Vel colūba luget pullos eius & quale Donati grāmatici: ut grāmaticos potissimū suæ artis admoneam: si modo Donati grāmatici libellus est de uita Virgiliū: in quo quoq; alterius generis uitia deprehendas. Ait enim loquēs de Virgilio: Voluit etiam eius ossa Neapolim transferri: ubi dū & suauissime uixerat. Ac paulopost: Translata igitur iussu Augusti eius ossa prouē statuerat Neapolim fuere sepulta uia puetolana intra lapidem secundum: suoque sepulchro id distichon quod fecerat: inscriptum est: Et iterum: Item rogauit quo pacto quis altam foelicemque eius fortunam seruare potest. Superius uero. Quod cum magister stabuli Augusto recitasset. duplicari sibi in mercedem panes iussit. Et alibi: Aliquotiens sibi uel suo pro eius & eius p suo uel sibi. Verū est græca quoq; figura nō minimū causæ accessit huic errori id qd me pollicitus sum ostendit. Nam cū pro uino αὐτοῦ liceat dicere tum suis: tum eius: tum ipsius

DE RECI.SVIET SVVS

tum illius: non tamen quodlibet semper tardus aut indiligens interpretis: quando hoc illud cōpetat nō despiciat. Quo vitio ne interpretationes quidē ecclesiasticorū librorū omnes uacant: quorū quotidiā lectitatio ita nos decipit ut ipsos interpretēs decepit lingua peregrina: sed nos indigni reprehensioē q̄ maioribus credimus: illi uero digni maioribus suis credere uoluerūt: Quo magis ex his p̄cipue uitiōsa a me sunt exempla p̄ferenda: ut errorem nostrū ubi fontē eius agnouerimus: deuitemus. Cum tamen ex hoc contumelia: nec ulla fiat libris ecclesiasticis hebræa tantū aut græca lingua loquētibus nescio an honor potius habeat: nec magna eorum traductoribus: si modo dignitatis horū rō adhibenda est. q̄ uel incerti sunt uel ignoti: uel inter se dissidentes. Hoc mihi dissimulādū nō fuit: uel ob id ne q̄s mihi istorum obiiceret auctoritatem. In psalmis igit̄ quos Hieronymus certe nō transtulit ubi plerāq̄ huiuscemodi recte translata sunt: illud non recte a gloria eorum expulsi sunt: p̄ a gloria sua. Et iterū: Qui exaceruēt ut gladiū linguas eorū: p̄ linguas suas. Et iterū: Saturati sunt filii: & dimiserunt reliq̄as paruulis eorū: pro suis. Et iterū. Perierūt p̄pter iniquitatem eorum: p̄ suam. Neq̄ abnuerim in quibusdam codicibus recte legi sua: suas: suis: suam. Sed ego rē: non hoīem noto: Nec nō ibi: Et abstulit sicut oues populum eius: quod melius legitur suum. Sicut ibi quoq̄: Sicut locutus ē p̄ os sanctorum q̄ a sæculo sunt p̄phetarum eius. Alibi melius p̄ os sanctorū p̄phetarum suorum: q̄ a sæculo sunt. In his omnibus græce est gr̄s

Aliquando & si eius: siue illius tolerari potest: tamen latinus est suus: ut in eiusdem psalmis: Neq̄ descendit cum eo gloria eius: p̄ sua: tametsi aliqui non legunt eius. Et iterū. Desideriū cordis eius dedisti ei. & uoluntate labiorū eius non fraudasti eū: p̄ sui & suis. Et iterū. Brachium eorum non saluabit eos: pro suum. Et iterum. Benedicite domino omnes angeli eius: Benedicite domino omnes uirtutes eius. Benedicite omnia opa eius p̄ sui suæ suæ: quale est illud in apocalypsi. Opa enī illorū sequunt̄ illos: quod citius dixissem: opa enim sua. Huius tamen generis non est: si interuenit uerbum ad hunc modum: Quod pater non amauit te: siue patrem nō amasse te p̄bat ip̄ius testamētum potiusq̄ suum: ut est apud Quintilianum libro primo. Quomō & ip̄m & Virgi. quoq̄ scripsisse manus eorum docent. Nam in illo apud psal. Omnia a te expectant: ut des illis cibum in tempore dare illis colligent: illis pro sibi positum est. De secundo illis magis loquor: qd̄ sibi quoq̄ trāslatum inuenio: suo autem p̄ eius. quod superioris generis uitium est illic. Ad nihilū deductus ē in conspectu tuo malignus. Et iterum: Si aut̄ dereliquerunt filii sui legem meā: quanq̄ lego in quibusdam editionibus utrobique eius. Et iterū: Anima autem mea exultabit in domio: & delectabitur sup̄ saluari suo. Nam id suo ad dominum refert: non ad animam αὐτοῦ. At tibi nescias an uarietate gauisus interpretis sit: an cōsilio mutauerit. Quoniā secūdu altitudinem cæli a terra corroborauerit misericordiā suā sup̄ timētes se. Quomodo miseret̄ pater filiorū: misertus est dominus timentibus se. Et in eodē psalmo paulopost: Misericordia domini ab æterno & usq̄ in æternum sup̄ timentes eum: & iustitia illius sup̄ filios filiorum his qui seruant testamentum eius: & mēores sunt mandatorum ipsius: pro his quinq̄ nostris suā: se: eius: illius: ipsius: unum ē p̄nomen græce idem: quod mō dixi: quod nunc aspiret: necne: non attinet dicere: ut taceam raris in codicibus psalmoreum reperiri hanc diligentia. Nam cæterorum ecclesiasticorum librorum nullis adhuc reperiri: nec eam iudicio meo satis exactā. Vter tamē sermo melior sup̄ timētes se: an super timentes eum: Lucius duntaxat gratia super timentes eum: uel ipsius interpretis testimonio: qui priorem quodammodo posteriorē correxit: nisi uarietatis id gr̄a fecisset. Huius generis quoq̄ locus est: Stabunt iusti ī magna cōstantia aduersus eos q̄ se angustiauerunt. Quod si dixisset aduersus eos qui ipsos angustiauerunt: obscuritatem deuitasset. Vt taceam q̄ magis aduerbium etiam transtulisset.

Quomodo uitetur amphibologia.

Cap. cccxciii.

Nimvero deriuatur obscuritas hæc amphibolyæ p̄ aliquot fere triū pronoum: is: ipse: ille q̄ cū aliis duobus sui & suus: mō pugnāt: mō conueniūt ritu troianorū puerorū: ut est apud Virgiliū. Et nunc terga fuga nudant: nūc spicula uertunt Inensi facta pariter nunc pace ferunt. Mutauit mō se in ip̄os: murabo alio exēplo in eos: ut fecit interpret sup̄ius in psalmis: si tamen mutasse dicēdum ē. Cicero ī Bruto: Is soceri instituto: quem q̄a cooptatus in augurū collegiū non erat: non admodū diligebat. Præsertim cū ille Quintū Scæuolā sibi miōre natu generum ptulisset. Nā id sibi (ut Quintiliāi uerbis utar) q̄ eum notat: & ad focerum referri & ad Fannium pōt. At si dixisset ei: de Fannio antique locutus intelligeret: aut si ipsi: aut si illi. Sic p̄sertim cum his Quintum Scæuolam illi. Et ego quidem deuitare doceam amphiboliam. At Priscia. cuius hoc erat officium cum eam notat: non modo id non facit: uerum etiam in ipsum incidit paulopost: dū ait. Vel cū transitū facit in aliquos sibi coniuēctos: ut ille miseret̄ eorum q̄ secum uiuunt: uel sibi parentum uel secum degentium: dat sibi fauentibus: incusat secum certantes: & inuidet se indigentibus. Nā id sibi & id se cū tā pluralis sit nūeri: q̄ singularis quo refert̄ ambiguum ē. Sed hæc amphibolya in primitiuo ē: illa quā ipse notat: in deriuatiuo. Rogat iste illum ne suo noceat filio. Quasi uero nihil ad rem faceret illud de Cicerone & Varrone aliud ambigui protulit exemplum.

Suus est illius seruus & similia male dici.

Cap. cccxcv.

IN quo etiam exponendo q̄ in illo nō fecisset errauit: ut ad aliā quæstionē trāseamus. Errauit enī ingens abiguū: cuius filio suo istius an illius: Cuiusmodi ē qd' supius dixit. Doceo ego uel tu suū illius seruū: & iteꝛ: Suus ē illius seruus: & iteꝛ: Suus illius: istius ipius hoīs: Inq̄: alia lōge post materia. nisi substātiuis uel uocatiuis uerbis adiūgāt: sicut & noīa meus es filius: meus uocat' seruus: tuus noīor parens: tuus ē pater: suus illius sum filius: suus illius es filius: suus illius ē filius. Et aliquādo post nō semel: quæ uerba mox subiungā: quoz̄ Prisciani exem plorum unum ē: suus Verg. uersus simile illi: utrum Platōis: an Aristotelis suum: qd' sermōis genus q̄rum memini: nusq̄ inueni. Eoz̄ malle aliena promississet exempla is qui hoc tradit: q̄ sua finxis set. Ad hoc probandum ea quoz̄ facient: quæ de coniuncta huic materia disputabimus.

Quod neq̄ discretiōis: neq̄ abundantia causa possit addi suus.

Cap. ccccxcvi.

AM uerba quæ mō promisi me subiuncturū: utriq̄ atq̄ adeo multiplici quæstioi seruiet & iccirco prolixius recitent: quæ hæc sunt. Discretiōis quoz̄ causa uel abūdantia solæ cū ḡtō possessoris addi ntūs possessiui: ut suus ē Homeri mos. Intelligit' enī non alterius & suus Ciceronis filius hæres est patris cōstitutus. Suus dicit' ad discretiōne illius: q̄ secū dū leges nō ē suus. i. sub ptāte patris legitimi hō est. Quod at' suus p̄ unius cuiusq̄ pprio accipit' usus cōfirmat. Virg. geor. prio: Moles sua thura sabbæi. Terē. i phor. Quot hoīs: tot sentētia. Suus cuiq̄ mos ē. Sinaūt i possessionē fit a possessore trāsitiō: obliq̄ possessiui utimur: ut Cice. Miseref' filii sui p̄bet filio suo. Si extrinsecus sit trāsitiō i possessionē tertiæ psonæ: sufficit ḡtō uti ipius possessoris misereor filio Cicerōis: dono filio Cicerōis: accuso filiū Cicerōis: licet tamen ēt addere possessiui ca sus cōsequētes: uel discretiōis cā uel abūdantia: ut ego ingenii sui Cice. Benedico ingenio suo Cice. & similia. Illud quoz̄ sciendū q̄ cū i aliis possessiuis oibus liceat primitiui ḡtō pro oī eorū uti casu quod ostēdimus i hoc quoz̄ possessiui p̄noīe tertiæ personæ: quomodo i aliis tunc utimur: cum ipse possessor aliqd agat i possessionem suam: & cū in aliā transitum ostendatur facere p̄ sua possessi one: ut amat ille suū filiū: & amat sui filiū: benedicit suo filio: & benedicit sui filio: si tamē possessio i possessorē faciat trāsitiōne: non ē congruū uti primitiui ḡtō pro possessiui: q̄a uim hēt cōpositi græ ci: ut Ciceroni redit suus filius: nō satis commode pro hoc dicitur Ciceroni redit suus filius pro su us filius & similia: quia sic hæc apud græcos bene dicitur κικερμωνα φιλετοσ αυτου υιοσ: nisi si more attico p̄ simplici accipiat. Et sciendum q̄ q̄a primitiui eius tam' singulare q̄ plurale ē: licet i possessiui & unū & plures possessores itelligere pro significatiōe ḡti ad possessorem pertinētis: ut su us illius: & suus illorū. nec mirū si p̄ retransitionem romani utunt' his pronoiibus. i. sui: sibi: se a se: & eius possessiui ut ostēdimus: nec non si ad cōiunctionē sui ad alias ēt personas aliqd agat: ut ille uo cat me ad se: ducit te secū: trahit oīa i se: uel cū transitū facit i aliquos sibi cōiunctos: ut ille miseref' eoz̄ q̄ secum uiuunt: uel sibi parētium secum degentium: dat sibi fauētibus: inculat secū certantes: & inuidet se indigentibus. Et uidentur hæc omnia possessiuorum uim habere & similia: nec incon grue huiuscemodi cōstructionem habuisse: cum attici quoz̄ soleant huiuscemodi cōpositis cōstru ctionibus Xenophō πο πνημ ονεματτε prio αλλοσ ηκρ ατλαωυ. Quod at' ēt ḡtō & dīō qui loco ḡti possessoris bene addit' etiā possessiui: ut supra dixi nō solū nostrorū: sed ēt atticorū usus cōprobat. Virg. i Bu. Et me phœbus amat: Phœbo sua semp apd me Mūera sūt lauri: & suaue rubēs hyacitus. Ter. i adel. suo sibi hūc gladio iugulo. Plato i timæo.

Et quod mirū est: hoc ipm

ēt priæ & secūda
pio quo nos di

adiūgit' p̄onæ apud illos
cimus meū propriū: & tum ppriū: Dī tamē & suū ppriū illius: nō putet' abundare suū: sed idubitabi lem discretiōne significare. Illud quoz̄ notandū: q̄ tertiæ psonæ possessiui ad innūerabiles (ut dixi mus): refert' psonas. q̄ppe cū ad oīa tertiæ psonæ pnoīa: & ad oīa noīa & p̄cipia pōt referri: ut suus illius: suus istius: ipsius: huius: eius: suus. Virg. i uersus: sua discētis diligentia. Primæ at' psonæ pos sessiua & secūda nō egent p̄ se. plata adiunctiōe alicuius ḡti: cum uim ḡti finiti i se habeat: quomō nec suus eget gentiui sui primitiui: quem in se possidet: sed extrinsecus alterius uocis propter mul titudinem tertiā psonarū. Præter rem fuerit hoc notare: q̄ ait multas atq̄ adeo innumerabiles p sonas tertiās: cum tantum una sit: sed huius psonæ innumerabiles uoces. Primū aliud est suus illius filius: & cætera: aliud suus est Homeri uel Homero mos: & suus cuiq̄ mos: & apud Catullum Suus cuiq̄ innatus est error: quia hic accipitur suus pro proprius: illic minime. Deinde nulla illis recipro catio quæ hic ē: q̄ppe intercedente uerbo inter suus & ḡtūm datiuū: Sic Homeri uel Homero est mos: suus: siue mos suus ē Homero. Cuiq̄ est mos suus: siue mos suus est. Cuiq̄ ē innatus suus error siue suus error ē innatus cuiq̄. Phœbo sunt semper lauri sua mūera apud me: de quo genere cōstruē di posterius quid sentiam apparebit. Nam illud exemplum: India mittit ebur: molles suathura sabbæi inutile exemplum est in quo non accipitur sua ppria: sed quomodo cum dicimus mittunt suos lega tos: suos milites: suas naues: sua agmina: quo etiā modo accipitur in teretiano exēplo. Suo sibi hunc gladio iugulo. Quod sibi nulla nisi festiuitatis cuiusdam gratia additum ē. nec ita cohæret cum hoc ablatiui datiuus sui primitiui: ut sit in illis gentiuis. suus Aristotelis Platōis siue nullo pacto sepabili

DE RECI.SVIET SVVS

bus. Nam si separet eam: alterum genus loquendi erit: de quo non loquitur Priscus. hoc loco: suusque significabit quod proprius. Separet autem interiecto uerbo ad hunc modum: Suus est illius mos: Sua est illius natura: suus est Aristotelis: suum Platoni genus: suus est Virgilii sonus: sua est dicentis diligentia: sua docetis. Et sine uerbo substantiuo: suus tenet dolor patris: suus mater: nec procul ab hoc est Virgilianum illud: Fessosque sopor suus occupat artus. Quapropter non eadem est: ut Prisciano placet: ratio dicendi suus est Homeri: uel Homero mos: usitatissimum loquendi genus: & suus Ciceronis filius haeres est patris institutus: quod dici ratio uetat. Nam quod ait ad discretionem illius quod secundum legem non est suus. id est sub parte patris legitimum non est: nulla ratio est: nisi & doceat sic locutos esse: uel legumatores uel principes: senatusue aut populum. uel patres: uel iurisperitos: quod etiam diffinitum reliquerunt: qui sui dicantur uel haeres: uel serui: nunquam hoc nomen cum genitiuis eiusmodi copulantes: & ut rationem quoque reddam: suus haeres ad eum cum suus est seruus: ut si dicam nemo potest suum instituere haeridem seruum suum: & sua tutela ad illum referretur: cuius tutela est: nec aliter dicitur suus ad discretionem alterius quam meus tuus: alienus: Cum ergo nihil agat suus: si apponat ad Ciceronis filium palam est redundare non aliter quam in altero exemplo. Ego ingenii sui Ciceronis. Benedico ingenio suo Ciceronis: ubi suus redundare non diffinitur Priscianus. Sed per redundantiam dicitur abundantiam. Sane abundantiam aliquid interdum causae habet: redundantia nihil. nam quo dictionem non dico absurdam: sed ociosam ac similem membro: quod in integro corpore uel ut sextus in manu digitus agnoscitur. Quam ipse quoque quod ait tacite reformidat: longe post eum de uocatiuis pronominum ait: inquit. Itaque quis quum ad ipsam rerum naturam recte uideat posse dici: o sue fili Euandri & o sua uxor Euandri: ut si dicat euandri filii: & euandria uxor: cum in hoc duae tertiae intelligantur personae possessoris & possessio: usus tamen deficit: cum usus Prisciane deficit. Nepe quia deficit ratio atque ipsa rerum natura: quoniam suae & redundat: & reciprocationem quod ipsius proprium est perdit: At tu uis addi etiam proprium: nec tamen tunc redundare siue abundare suum: sed indubitabilem significare discretionem. Harum rerum cum tecum ratio non faceret: si nulla usquam repiebas exempla tradere precepta non debuisti: si repiebas: & illa debuisti perferre: quod fecisses opior: si reperisses.

Suus non caret uocatiuo.

Cap. ccccxcvii.

Vod si usus & uitandae redundantiae & conseruandae reciprocationis causa respicit tale uocatiuum: o sue filii Euandri quod faciet: neutra obstate istarum causarum: perfecto uocatiuum oportet admittat: cum natura Prisciano quoque testate non refragetur. A quo pacto repiemus: nec redundantem: nec reciprocum uocatiuum. Id uero iam superius ostendimus. Si enim illic Benedicite domino angeli sui: id angeli est uocatiui casus: pinde ac si diceretur: o angeli sui: & quae esset: descende: adiuuate: protegite Caesarem uita piclitantem o amici sui: o milites: o ciues sui: quidni uocatiuum suus habere dicendum est. Quod si nulla huiusmodi repiantur exempla: nec mirum: quod raro sit opus hoc sermone: & ratio tam ualida est: ut ipsa possimus esse contenti.

Non tantum per nominatiuum: quale est uidet ille suus filius licere loqui: sed etiam per alios casus.

Cap. ccccxcviii.

Sicut in ea quaestione: quae reliqua est ex Prisciani uerbis sic paulo ante dicentis. Est tamen aliquid differentia in possessiuo tertiae personae: cuius nominatiuum tunc utimur: quando ad suum possessorem possessio transitionem facit: & non ad alium: ut idiget illius uel Ciceronis suus filius: uidet illum uel Ciceronem suus filius. Similiter passiuam: quae a possessore solo sunt nominatiua possessionis exigunt. Amatur ab illo uel a Cicerone suus filius. Benemeret uel de Cicerone suus filius. Nec non nominatiuum quod aliis casibus possessiuum licet uti: cum possessorem ostendimus extrinsecus facientem transitionem ad aliquam aliam personam pro sua possessione: ut rogat me ille ut suus legat apud me filius: & ut suus doceat a me filius: ut sui miserear filii: & ut suo donec filio: & ut suum sequar filium: & ut suo potiar filio. Nam cur ad nominatiuum coartat hanc regulam? An non per accusatiuum eiusdem generis est: Piget Ciceronis suum filium. Rumor est Caesari insidiari familiares suos. Costat suum esse Homeri morem. Fugere Pompeium sua interest. Fratris iam piger incipit uxorem suam. Nam per accusatiuum latinus dici quam per nominatiuum: sic: Fratris iam incipit uxor sua pigere: alibi docuimus. Cuius simile est illud Quintiliani in milite mariano. Nec si sit uita cupidissimus: poenitere eum sui facti potest.

Quaedam reliqua praceptorum quando indifferenter utimur his pronomibus.

Cap. ccccxcix.

Harum porro duarum Prisciani regularum quas nunc ad litteram subieci: in posteriore licet per suum uti eius siue ipsius. id est genitiuum: ut rogat me ille ut eius legat apud me filius. & ut ipsius doceat a me filius. In prioribus non ita quod superius quoque significamus. Etenim ut diuersa proma claritatis gratia exempla: non ausim dicere. Phytagora uenerabantur discipuli eius: sed sui: nec quem dicit ipsius defessio: sed sua: siue sui: ut apud Valerium Martialem. Et sua riserunt saecula Meonide. nam quod in principio negaui sub specie transitionis cadere: sua quoque delectat: sua cuiusque sunt: suum cuique redda: iam admonuimus non posse mentare pronomen: quia nunc substantiuum est. illud autem ancipitius usus est quod in postremo consulo reseruauimus: quoties per ablatiuum loquimur absolutum. Ut beatus est ille: tot se uel tot eum amantibus. Potest iam secure uiuere: tanta sibi uel ei accedente hereditate. Quo in genere nonnunquam usu uenit: ut per se: non per eum uel ipsum utique loquendum sit.

DE RECI.SVIET SVVS

Quemadmodum in construendo resoluatur sui suusq; in is ipse ille.

Capi. cccccc.

L quo admireris ab ipso se incipiendum: ut apud **Quint.** *insti. i.* Tradito sibi puero docedi peritus: ingenium eius in pris naturam respiciat. non. n. dixerit tradito ei puero sibi eo mutato: aut eius & puero permutatis. sic. Docedi pitus in pris ingenium pueri naturam respiciat: tradito sibi eo: Sed magis hoc in suis permittit quam in is: ob id quod sequi uult illud in constructione. Ideoque illud resoluendum in quolibet triu de quibus differuimus pro noium is: ipse ille: tanquam affinitatis quodam aut consanguinitatis gradu propinquoque: ut apud **Sene.** Saepemagis scelera redierunt sua: quod ita constructum erit: resoluendum: Scelera magis saepe redierunt in eum: siue in ipsum: siue in illum: nonnunquam resoluendum non potest: non modo quando est substantiuum: ut suum cuique soluat: sua cuiusque sunt nisi longa: & proinde dura circuitioe utatur: quod cuiusque est se soluat: quae cuiusque sunt: ipius sunt: sed et quando accipit proprius: ut suus est **Homeri** mos: sunt & sua dona parati: sunt hic et sua premia laudi: nisi & hic circuitioe utatur. Mos **Homeri** est eius: dona parati sunt ipsi: premia laudis sunt illi: quod mihi non probatur. Est autem & alter per haec ipsa tria pro noia resolutiois genus: ut si dicas: Saepemagis scelera redierunt ipsius: uel eius: uel illius: quae est illud superius ex **Quint.** Quomodo & ipsum & **Virg.** scripsisse manus eorum docet. Resoluas enim saepe scelera magis rediere in ipsum: uel in eum: uel in illum. Item quomodo manus & ipius & **Virg.** docet eos scripsisse: sed hoc traseo: & est non tam natia materia quam adoptiua: Nam gratius facere scriptorem existimo: quod non nihil quam qui nihil omittit: ne saltem plus magnitudini uoluminis: quam utilitati legentium studuisse uideatur.

Peroratio operis atque conclusio.

Capi. cccccc.

Laec habui **Ioanes** de pro noium sui & suis reciprocatione quae diceret: Cuius quaestiois tantum abest: ut timeam ne quae tenuitate facilitateque infectet: ut uerear ne magnitudie potius ac difficultate deterreat: & quidem sicut initio dixi labyrinthica. Etenim me quoque iuuat ad eius finem uelut ad exitum labyrinthi peruenisse illius cretensis. Nam complures fuisse memorant: quem **Virg.** idem alibi narrat: Parietibus textum caecis inter ancipitesque Mille uis habuisse dolum: quae signa sequenda frangeret inde presus & irremediabilis error. Verum non est cur ego iam uerear istam legendum: siquidem modo huc libellum legendi: despatioe: Namque omnem quae aeta erat: difficultate: ut illis demerem. ipse suscipi: uniuersasque fere scrutatus caecae domus abages de labyrintho: ut amphiteatrum faceret: elaborauit: quae in media urbe uiseta **Vespasiano** extructum: aut quae puteolanum: capanuum: aut **Veronense.** nam eiusdem exempli sunt plurima: mille uias illud quod habens: sed sine caecitate: sine dolo. sine errore: aut quo magis e uicio similitudine summa: quale summi pontificis palacium: quod proxime **Nicolaus** quintus ex consulo & labyrinthos anfractus habenti: angustissimum reddidit: non tamen aboletis eorum titulis: quae illud aedificarat exornaratque: sed repatis ac magnificentius restituitis: ut non immerito ueteres summi pontifices: siquidem illis hae rerum sensus est plus huic quam ad aedificationem pertinet quam sibiipsis deberetateant: a quo aedificante plus ornamentum acceperunt factum haud dubie omni palatiorum magnificentia praclarus. Cui non nihil nostrum fortasse conferri poterit: quae priscoque auctore: quantum in nobis est: restituumus: reparamusque dignitate. Sed quod demes ago: quae mea cum illis operae coner ulla ratione compare casam cum regia: tosum cum marino re: aet cum auro: litterulas cum eccellente uirtute ac singulari sapientia. plerumque cum opusculum hoc non ausim aedere: nisi primus ab eo comprobatum optimo scripturum censore: non solum scripturum prode ac principe. Etenim ille ut semper antea doctrinarum omnium cultor censorque: ita nunc non modo romani pontificatus ac romani imperii: uerum etiam romani eloquii imperator & princeps: Quae tria cuinam post homines natos affuisse dicemus: id est ad duo priora hoc tertium accessisse. In primis curam gerendi: ut cum omnis doctrina: tum uero lingua romana: quae usitatus latina dicitur: cunctarum doctrinarum seminariu coleret & cresceret: res profecto (si uere aestimemus) maioris laudis quam caetera. Si quidem illa ad nos aliorum iudicio & interdu inuitos deferunt. Hoc non nisi iudicio nostro: studioque contingit. Illa nonnunquam parum recte administrant. Hoc non uideo queadmodum non recte queat administrari. Illa huius operae atque opem desiderat: hoc etiam ut illa non adsumat: per se potest esse contentum. Itaque ego **Nicolaum** Quintum: cum propter alia summum hominum iudico: tum uero propter id quod non tantum cultor est sapientiae: sed plurimos etiam cultores efficit: haud iniuria compandus choro musarum. si quae unquam musae extiterunt: quae & saepe ipsae omnia & a nobis ad capefendam omnem sapientiam auctores esse credunt. Ab hoc igitur **Ioannes**: cuius tu intimus es: ut ad nos reuertar: oraculum poses: nunquid hic liber tibi dedicatus sit editione dignus.

Calphurnius Antonio Pasqualino de Sancto Germano Campaniae. S.

Restituit quondam patriae uexilla Camillus:
Et raptas gallis solus ademit opes.
Rettulit eloquium nostro laurentius auro:
Et capitoline contulit arcis opem.
Barbara cuncta iacent: sunt hoc & uindice pulsi

Quicumque a gothis signa relicta colunt,
Quo tibi debet semper studiosa iuuentus
Campani Antoni gloria magna soli,
Namque tua impetu totum uulgatur in orbem
Vallensis notus qui fuit ante magis.

FINIS

Laurentii Vallensis lima quaedam per Antonium Mancinellum Veliternum: ad Reuerendum Aedis Geminianae Antistitem Diuicq; Marci Canonicum Nicolaum Rubeum Patricium Venetū Omnium bonarum artium & uirtutis cultorem.

Enigni(Sapientissime praesul Nicolae Rubee probitate cunctis omnibus praestans) Ingenii est: id agere; quo caeteris consulatur: Nam nemo nostrum sibi soli natus est. Itaq; aiaduertens Laurentii Vallensis Elegantias passim ferme in manibus esse: plurimum qppe orationi Latinae conferunt. Visum est: ut et magis & fidelius conferte pos- sent loca quaedam cursim & breuiter a me obseruata in medium dare: eo autem aior eo consilio: eo deniq; ritu: qbus mea et scripta recognouissem. Non. n. contumeliis non praua mente qd agimus: uti pleriq; solent: dum aliq; qd offendunt: ac si ipsi quoq; non uspiam la berentur. Quod certe fieri nullo modo pot. hinc ait ille: Demosthenes & Homerus. M. Tullio dor- mitare qd oq; uidentur. Quid mirz Summi qdem fuere: at homines tamen. Quaecunq; uero mihi obseruata sunt: Ad te praestanti prudentia uige: Ad te summa sapientia praeditum: Ad te eloqui- tia fontem: litteratorumq; oium portum & auram dirigo. Curabis igitur nostra haec qualiacunq; una cum uiri doctissimi elegantis plegant (sic. n. cultiores fient) dulces iucundi charissimiq; Alum- ni tui Ioannes Iacobi uiri clarissimi filius: Franciscusq; Rubeus. Quoq; prior cum reuerendus uene- rabilis sapiens incorruptusq; diui Leonardi titulus (sic. n. appellat) sacerdos tum omni uirtute uir optimus costans seuerus grauis. Alter uero adolescentulus indole forma ingenio memoria insignis clarus idustrius: disciplinae honorisq; studiosissimus. A tua siqdem socratica officina huiuscemodi opa pdeunt. faelices ergo qbus id contingit: ut te religionis pentem musarumq; hospitem adire ui- sere colere possent. Viue uale salue praesidium meum; Viue. Venetiis nono cal. feb. M. ccccxcii.

Limae Lau. Vallensis Tituli. lvii.

Filia filiabus & filiis	Tit. i.	Ab qbus litteris praeponi solet	Tit. xxix.
Nata natabus & natis.	Tit. ii.	Quatenus. Quatinus	Tit. xxx.
Asinabus	Tit. iii.	Scilicet	Tit. xxxi.
Seruabus	Tit. iiii.	Videlicet	Tit. xxxii.
Frictio	Tit. v.	Esse uox infinitiui	Tit. xxxiii.
Axilla. Ala. Maxilla. Mala. Malu		Caue ne	Tit. xxxiiii.
la	Tit. vi.	Necubi Nequo	Tit. xxxv.
Plantarium	Tit. vii.	Interdico	Tit. xxxvi.
Donaria	Tit. viii.	Pluit	Tit. xxxvii.
Euentus Euentum	Tit. ix.	Fama. Rumor	Tit. xxxviii.
Iussu. Iussum. pmissu. pmissum	Tit. x.	Sementis	Tit. xxxix.
Iugeri. Iugere. Iugerum	Tit. xi.	Autorare. Exautorare. Autoramen	Tit. xl.
Apertile	Tit. xii.	tum	Tit. xli.
Senior	Tit. xiii.	Concio	Tit. xlii.
Sermonem quem audistis	Tit. xiiii.	Pasco pascor	Tit. xliii.
Prior ad plures quoq; refertur	Tit. xv.	Vescor	Tit. xliv.
Quisq; cum positiuo	Tit. xvi.	Frondes	Tit. xlv.
Quisq; cum comparatiuo	Tit. xvii.	Lamina Bractea	Tit. xlvi.
Quam p ualde cum positiuis	Tit. xviii.	Consularis	Tit. xlvii.
Quam p ualde cu compatiuis	Tit. xiiiiii.	Campania. laboriae campi	Tit. xlviii.
Quam p qrtum cum suplatiuo	Tit. xix.	Beatus	Tit. xlix.
Fore cum pticipio in dus	Tit. xx.	Fruitus fruiturus. fructus sum	Tit. l.
Erit cum paticipio in rus	Tit. xx.	Foenoror foenero	Tit. li.
Gerundia in Di.	Tit. xxi.	Mutuo. Mutuor	Tit. lii.
Oratum ire: Oraturum esse	Tit. xxii.	Adamare	Tit. liii.
Experiendum	Tit. xxiii.	Carere	Tit. liiiii.
Versus	Tit. xxiiii.	Abhorreo	Tit. lv.
Procul	Tit. xxv.	Alumnus	Tit. lvi.
Age. Agedum. Agitedum	Tit. xxvi.	Nuntius. Nuntium	Tit. lvii.
Neq; autem	Tit. xxvii.	Punctus	Tit. lviii.
Non uero	Tit. xxviii.	Quot mensibus	Tit. lix.

Laurentius Vallenfis li.i.c.i,

Filius filia filiabus.

Antonius Mancinellus Titulo primo,

A filia filiabus & filiis legitur. Plautus quippe in Stichis ait: Sed ego ibo intro: & gratulabor uestre aduētum filiis. Verba sunt Antiphonis senis: quod itē in scēnæ principio dixerat. Ita me dii bene amēt measq; mihi seruassint filias &c.

Lau. li. i. c. i.

Natus nata natabus,

Manc. Tit. ii.

A nata quoq; natabus & natis legitur. Ouid. n. lib. xiii. met. de quattuor filiabus Anii regis Deli ait Effugiunt quo quæq; potest. Euboea duabus Et totidem natis Andros fraterna petita est.

Lau. lib. i. c. i.

Non asinus. asina asinabus.

Manc. Tit. iii.

Phocas grammaticus ita inq; Pauca sunt primæ declinationis noia: quæ cōtra regulam datiuum & ablatiuum numeri pluralis in bus syllabam mittunt discernendæ ambiguitatis. i. sexus causa. His & ab his Deabus. Filiabus. Mulabus. Eqbus. Libertabus. Natabus. Asinabus. quæ a uiris pitis usurpata sunt. Prisci. quoq; li. vii. docet: his & ab his natabus. filiabus. deabus. mulabus. libertabus. Asinabus. Et recte qdem: Nam si mula mulabus. Equa equabus. Cur nō asinabus? Siq; uero grammaticis fidem adhibere noluerint: Digestoz libros euoluant: legent & n. & asinabus & huiusmodi alia.

Lau. li. i. c. i.

Non Seruus serua seruabus,

Manc. Tit. iiii.

De fundo instructo lege prædia maritima paragrafo Affini duo Digestis: ita legitur. Quæsitū ē an ea mancipia fidei commissio cedant: Cum quædam ex iis rusticis officiis ad tempus peregrinationis adducta sunt relictis cum seruabus & filiis suis: & quædam patribus & matribus relictis &c.

Lau. li. i. c. ii.

Frictum fricatio: non frictio.

Manc. Tit. v.

Cornelius celsus lib. iii. cap. ix. de curatione lentag; febrium sic ait. In his frictio quoq; ex oleo & sale salubris uidetur. Capite uero. xi. ita scribit: Cōtentiq; medici qdam una frictione etiā ex quo liber oleo sunt. Et capite. xii. Adhibeaturq; frictio quātam is sustinere poterit. Item paulo inferius: Vltima quoq; potest hæc auxilia sunt: gestatio & frictio.

Lau. li. c. vi.

Hæc diminutiua in ellus ella exeunt. Sunt quædam in illus illa. Inter ea autem priora Prisci. ponit Ala: uultq; facer dimunitiuum Axilla. Cice. tamen inter posteriora: duo. n. masculina totidēq; fœminina donat hoc genere terminationis. Palus paxillus. Talus taxillus. Mala maxilla. Ala Axilla.

Manc. Ti. vi.

M. Tullius in li. de pfecto oratore ad. M. Brutum innuit ab Axilla Alama: Maxilla Malam esse factas ait. n. ita. Quin etiā uerba sæpe contrahuntur non usus causa: sed aurium: quomodo. n. uester Axilla Ala factus est: nisi fuga litteræ uastioris? Quam litteram etiā e maxillis & axillis: & Vexillo: & paxillo consuetudo elegans latini sermonis euellit. Catullus autem a mala malula diminutiui fecit: ait nanq; Mœsta neq; assiduo tabescere Malula fetu Cessaret: tristiq; umbre madere genæ.

Lau. li. i. c. viii.

Plantarium non locus plantag;: sed ipsæ plantæ et si euulsæ: aut nō confitæ fuerunt. Nec me fallit seruium sepere plantaria a plantis dicentem: plantæ sunt raptæ de arboribus: plantaria uero quæ ex feminibus nata cum radicibus & terra ppria transferuntur. ad quod sentiendum uidetur allexisse eum Vergilii uersus. Et uiua sua plantaria terra. Manc. Tit. vii.

Plantarium locum esse plantag; ostendit Pli. li. xvii. c. xiii. ubi de arborz insitiōe sic ait. Quædā in plantario insita eodem die transferunt. Vt aut ex uersu illo Vergilii li. ii. g. apparet plantaria et plantæ dic possunt. Ait ille: Sylvarumq; aliæ præstos ppaginis arcus Expectant: & uiua sua plātaria terra. Sic quoq; donaria & loca ipsa & dona dicunt: ut iam iam ostendemus. Lau. li. i. c. viii.

Donaria nō locus repositorius donoz: sed ipsa dona licet Ser. dicat ubi dona sūt ut lectisternia dicunt ubi hoies in tēplo sedere consueuerunt. Manc. Tit. viii.

Donaria esse loca in quibus dona reponuntur deoz: abusiue autem templa ut Serui. inquit Veget. est. Maro. n. lib. iii. g. ait. Tempore non alio dicunt regionibus illis Quæsitus ad sacra boues iunonibus: & uris imparibus ductos alta ad donaria currus. Aulus Gellius etiā lib. ii. c. x. ita inquit. Vbi reponi solerent signa ue tera: quæ ex eo templo collapsa essent: & alia quædam religiose donariis cōsecrata. Et Apuleius li. ix. sic. Cantaroz & ipso simulacro quod gerebam apud fani donarium redditif ac consecratis: Altera die &c. Idem quoq; li. ii. floridoz: de iunonis fano apud Samum inter alia sic scribit. Ibi donarium deæ perq; opulentum: plurima auri & argenti ratio in lancibus speculis pocu-

lis: & huiusmodi utensilibus &c. Macrobius autem donaria pro donis ipsis posuit: ait. n. li. iii. sat. Ornamenta uero sunt clipei coronæ: & huiusmodi donaria. Neq; enim donaria dedicantur. eo tempore quo delubra sacrantur.

Lau. li. i. c. ix.

Euentus in singulari generis masc. & declinationis quartæ est: eius plurali. M. Tul. sapissime i neutro genere & declinatione secunda utitur: ut de oratore. Ex aliog; factis & dictis aut euentis. Idẽ de diuinatione: Si euenta quærimus &c.

Manc. Tit. ix

Euentus in singulari generis est masculini: & declinationis quartæ: Eius autem pluralis numerus est euentus: ut uisus. M. Tul. li. i. de ora. Vt. n. qs optime dicit: ita maxime dicendi difficultatem: uariolq; euentus orationis expectationemq; hominum ptimefcit. Virg. li. vi. de Aenea: cæcosq; uolunt euentus aio secum possem & plures afferre testes. Hoc ueg; euentum hæc euenta facit. Tul. n. in pitionibus ait. Si cuiusq; facti & euenti causa ponetur. Et Lucr. li. i. Euentu dici poterit quodcumq; erit actum. Inde igitur est euenta & non ab hic euentus.

Lau. li. i. c. ix

Similia sunt huic iussu & pmissu tuo: quog; pluralia sunt secundæ potius declinationis: in singulari fere nunq;. Neq; n. dicere solemus iussu tuo: sed iussu. Vel permissu tuo: sed permissu. Horatius tamen utar permissu: id est re permissa: non autem permissione: Nec dixisset permissu tuo: Nec iussibus permissibusq; tuis dicimus: sed iussis permissisq; tuis. nec iussus permissusq; tuos: sed iussa & permissa tua &c.

Manc. Tit. x.

Ab hoc iussu tatum: & ab hoc pmissu legit: hoc at iussum & pmissum: hæc iussa & permissa faciunt Syllius lib. vi. Ire iubet campis eqtem: ruit ipse citatum Quadrupedem planta sodiens: scutaraq; rapitum Consequitur iussu manus & murali portat &c. Et lib. ix. Nec iussu mora: collectis fumantia ludent Terga elephantog; flammis &c. Aulus Gel. lib. ix. c. xx. hæc scribit. Atteius capito publici priuaticiq; iuris pitissimus qd lex esset hisce uerbis diffiniuit. Lex inq; est generale iussum populi aut plæbis rogante magistratu &c. postea subdit: Nam nisi populus aut plæbs rogetur nullu plæbis aut populi iussum fieri potest. Apparet igitur hoc iussum iussu iussa pluraliter efferre. Et permissum permissa: Cum permissa etiam in plurali substantiuum sit.

Lau. li. i. c. ix.

E diuerso iugerum in singulari secundæ: in plurali tertix est declinationis: non autem ut ait pris. iuger iugeris. Cum omnes dicant in singulari iugerum: & in plurali iugeribus &c.

Manc. Tit. xi.

Priscianus lib. vii. ita inq; dicitur tamen & hoc iugus iugeris. In uenalis iugeribus paucis lumbos donare clientis. Itaq; recte dixit. Pomponius. n. Mela li. iii. De Araxe ita scribit. Frangit se subide ad opposita cautiuaq; ob id ingenti cum murmure sonansq; deuoluitur adeo citus: ut qua ex præcipiti casurus est in subiecta non declinet statim undam: sed ultra q; canalem habet euehat plus iugeris spatio sublimis & aqs pendentibus semet ipsum sine alueo ferens &c. Et Tibullus li. ii. inq;: Prædator cupit immensos obsider campos: Vt multo innumeram iuge pascat ouem. Plinius item li. xix. c. xix. ubi de cæpis meminit sic scribit. Cætero cæpas ter fossio solo feri iubent extirpatis radicibus herbarq; in iugere denas libras &c. Variabimus igitur huius iugeris. Ab hoc iugere: hæc iugera: horum iugeg; his iugeribus: hæc iugera. o. iugera: ab iugeribus. Hoc uero iugeg; huius iugeri: huic iugero: hoc iugerum: o iugeg; ab iugero: hæc iugera: hæc iugera: nec ulterius.

Lau. li. i. c. x.

Apertile latus quod aptum est: ut Ouid. de tristibus Aspicias a dextera latus hoc adapertile tauri.

Manc. Tit. xii.

Apertile non quod apertum est dicitur: sed quod aperitur uel aperiri potest: ut uersatilis axis qui uersatur: plicatilis crista: quæ plicatur: uel plicari potest: hoc pacto Ouidii illud exponi debet.

Lau. li. i. c. iii.

Comparatiuum pro minoriui accipi q; ipsum positiuum habeat ait Prisci. ut Vergi. Tristior & lachrymis oculos suffusa nitentes. Tristior enim hic ex parte tristis accipitur. Sæpe per se positum p ipso positiuo: ut comites senioris aestæ: pro senis. In quog; utroq; est causa: cur aliqd nos addamus Nam illud tristior plane p tristis: non pro ex pte tristis accipitur: ut ait Quint. Vt timur uulgo cõparatiuis p absolutis: ut siq; se infirmiore appellans non dixit pro minus q; infirmus: Et hoc senior potius p ualde senex q; tantum senex: ut idem Quinti. de isocrate: Eoq; iam seniore: octauum enim & nonagesimum compleuit annum percipere Aristoteles pomeridianis scholis cœpit. Et Ouid. de tristibus: Sospite sic te sit natus quoq; sospes: & olim Imperium regat hoc cum seniore senex.

Manc. Tit. xiii.

Recte quidem meo iudicio exposuisti Laurenti Tristior pro tristis: & senior pro ualde senex: Nã & alio in loco idem Virgilius inquit hoc heliinus facit hoc æui maturus aestes. Et lib. vi. de Charõ te ait: iam senior sed cruda deo uiridisq; senectus: Vbi item pro ualde senex exponendum est: quod datur intelligi per uerba illa. Sed cruda deo uiridisq; senectus: quis enim ualde senex charon esset: attamen crudus & uiridis erat. Verum illud ulterius addemus q; senior etiam pro magis senex accipitur. Seneca enim epistola. lxxv. ita scribit. Quemadmodum ex duobus sapientibus qui senior decessit: non est beator eo: cuius inter pauciores annos terminata est uirtus.

Lau. li. i. c. xv. De comparatiuo.

Nam inter duos: ut dixi: damus genitiuum. Quidam dant genitiuum etiam ubi plura duobus sunt sed tantummodo ecclesiastici: praesertim imitatio graecos auctores unde interpretantur: Nulla. n. littera est latina noui testamenti. Dicunt ergo Maior discipulorum: Minor frater &c.

Manci. Tit. xiiii.

Nulla enim littera est latina noui testamenti Laurentius inquit: quod secus esse alibi ipsemet confitetur: Ait namq; li. iiii. c. xxii. Tale enim in euangelio: Sermonem quem audistis non est meus: quod in graeco hoc est fonte est sermo: non sermonem. Vnde interpres noster transferens maluit latine quae grammaticae loqui &c. Parcius igitur agendum erat.

Lau. li. i. c. vx.

Quin ipse Priscianus quae dissentit tamen paulo post quasi imprudens quod negauerat confessus est Prior referri ad unum: primus ad plura: quod antea Diomedes Donatus & Seruius dixerant.

Manc. Ti. xv.

Prior non solum ad unum refertur: sed etiam ad plures. Nam Aulus Gellius li. xiiii. c. vii. refert Varro in litteris quas ad Oppianum dedit scripsisse ita. Quotiensque usu uenisset: ut omnes isti magistratus eodem tempore Romae essent: qui eorum prior aliis esset: ei potissimum senatus consulendi ius fuisse. Salustius item in Iugurtha. scribit Micipsam Masinissae filium Iugurthae Manastabalis fratris sui filio ita dixisse. Caeterum ante hos te Iugurtha: quia aetate & sapientia prior es: ne aliter quid eueniat prouidere decet &c. Ante hos autem intelligit Adherbalem & hyepalae filios suos Micipsa.

Lau. li. i. c. xvi.

Igitur superlatiuus asciscit sibi quisque: relinquit autem omnis uel cunctus positiuus: ut optimus quisque: sapientissimus quisque. pro eo quod est unusquisque qui est bonus ac sapiens. Vel omnes boni & omnes sapientes: Non. n. liceret dicere boni quisque & sapientes quisque: Nec omnes optimi: & cuncti sapientissimi.

Manc. Tit. xvi.

Boni quisque: & sapientes quisque latine non barbare dicitur. Apuleius. n. prima oratione inquit. namque peccatum semel ut bonus quisque sollicitus cauet: ita &c. Tranquillus de Othone: ferebatur & uagari noctibus solitus: atque inualidum quoniam obuiorum: uel potulentum corripere: ac distento sagao positum in sublime iactare. Tacitus lib. xii. Trepidatione uulgi inualidus quisque obtritus.

Lau. li. i. c. xvi.

At uero Comparatiuus non quisque conuenit: sed omnis. Vegetius tamen non perpolitus sane scriptor inquit honestiores quisque milites: pro honestissimi quisque. Et lactantius de opificio: Nam si ita esse placidiora quaeque animalia: uel nihil fellis omnino: uel minus haberent quam fere. Maluissimam ego dicere omnia placidiora animalia &c.

Manc. Tit. xvii.

Vegetium & Lactantium recte scripsisse Quintilianus ostendit. Nam lib. ii. c. iiii. ita inquit. Erit ex quo etiam obscurior: quo quisque deterior.

Lau. li. i. c. xix.

Per positiuus proprium est: quae superlatiuus: ut perpulchre perbelle: quae pulcherrime: quae optime. hoc intelligitur: quotiens accipitur quae pro ualde siue uahementer.

Manci. Tit. xviii.

Quam pro ualde positiuus etiam rite iungitur. Caesar lib. iiii. com. de bel. gal. Vt quae celerem atque in stabilem motum haberet: id est ualde celerem Gellius lib. xiiii. c. ix. Immo inquam potius nos & quae audaces & quae licentes sumus: qui frontem improbe indoctaque non uirili genere dicimus &c. Item lib. xvi. c. ii. Eratque hoc sane quae utile exercitum ad conciliandas nobis ubi uenisset usus uerborum sententiarumque elegantium recordationes. Apuleius libro octauo: Sed heu tu inquit charitate quae probe ueste contactus omnique comite uiduatus prima uigilia fores meas tacitus accedas. Syllius lib. iii. Magnis quae laeta fronte sacerdos Exceptos hospes rectis inducit Arisbas. Tullius in Lelio: quam multa enim quae nostra causa nunquam faceremus: facimus causa amicorum &c. Plinius li. xxxiii. c. xiii. Quare quae so: nisi ut quae multi eas conserui inferreret: Scribit ea Plinius de lanciu numero & potere. Praeterea quae pro ualde comparatiuo quoque recte adiungitur: non solum superlatiuus & positiuus ut Patuit. Tullius li. v. tuf. Abacoque quae plures ornauit argento auroque caelato. Seneca in epistola. lxxviii. Conuocauit quae plures amicos. Tullius lib. ii. ad herennium: postea admonuimus causas esse quae plures in quibus &c.

Lau. li. i. c. xix

Quam pro quantum: nunquam cum superlatiuus: semper cum positiuus.

Manci. Tit. xix.

Quam pro quantum superlatiuus quoque adiungi solet. Varro enim libro secundo de canibus ait. Quam paucissimos relinques: tam optimi in alendo fient: Cato item in re rustica capite. lxxv. Quam acerbissima olea erit: & oleum facies: tam oleum optimum erit.

Lau. lib. i. c. xxviii.

Fore quae de habet uocem infinitiuus ut esse: significatione uero participii quod est futurum esse: non tantum esse licet forem fores foret id est sit quae essem esses esset. Quare cum uocem iungi debet. fore non cum participii

icipione duo participia simul confundamus. Spero te amatorem uel amicum fore: non autem amatum fore: sed tantum amatum. ne uidearis hoc dicere te futurum amatum: quod ratio non patitur cum futuro superuacuum sit. Idem de participio passiuo futuri: Timeo te uerberandum fore: satis erat uerberandum: uel adiuncto infinito uerberandum esse &c. postea subiicit Sicut & participium passiuum futuri in nomen reuertit: tuncque et recipit fore: ut spero hunc puerum admirandum uigere fore.

Manc. Tit. xx.

Participium passiuum futuri et si in nomen non reuertitur legimus recipere fore: Tullius. n. li. iiii. epistolarum familiarium in epistola quadam ad Appium pulchrum ita scribit. Quasi diuinarem tali in officio fore mihi aliquando expectandum studium tuum: sic cum de tuis rebus gestis agebatur inferuiebam honori tuo. Et li. ix. Digestorum sic legitur: sufficeret id prestari quod prestandum foret. Sed tamen asseris idem esse forem fores foret: quod essem esses esset. Ouid. quoque participio futuri in ras erit futuri uocem iunxit. Ait. n. li. ix. met. Siquis tamen hercule siquis Forte deo doliturus erit &c.

Lau. li. i. c. xxix

Quidam non indoctus hac aetate scribere ausus est: iam iam urbs in periculo capiendi est: pro eo quod est iam urbs in periculo est ne capiatur: siue hostis parte abest a capienda urbe: Cum semper sine substantiuo gerundium accipiatur actiuo: aut si a neutro uenit neutraliter: nisi aliquando ut ostendimus in ablatiuo.

Manc. Tit. xxi.

Amandi & huiusmodi gerundia in di passiuo quoque proferri inuenimus: Iustinus. n. siue Trogius est li. xvii. ita scribit. Athenas quoque erudiendi gratia missus: de regio quodam puero dixit: & in prologo primi uoluminis ait. Quod ad te impator Antonine non tam cognoscendi quam emendandi causa transmissi.

Lau. li. i. c. xxx.

Dico aliud esse Oratum esse: & Oratum ire. Ego quidem coenaturus sum: non tamen eo coenatum siue ad coenandum. Et scio te coenatum esse: sed non pertinus ire coenatum: uel ad coenandum. Nam participium futuri cum uerbo substantiuo non habet actionem illam & motum: quem habet uerbum eo. Atque in passiuo fuerat uerisimilius si dixisset: quo etiam frequentius utuntur auctores: idem esse damnandum esse & damnatum iri. Nam eodem loco dicere possumus Credo peccatum meum rescindendum esse: & rescitum iri &c. Postea subdit: Denique ut eo reuertar unde egressus sum & semel Prius sciano respondeam: non idem esse oratum ire & oratum esse. Atque presentis temporis est: ut uideo te accusatum ire me. i. nunc. Atque futuri: ut uideo te accusatum esse me. Et tamen accusatum iri me abs te. uideo accipitur pro eo quod est uideo te: uel accusatum ire me: uel accusatum esse me: Vel abs te accusandum esse me.

Manc. Tit. xxi

Idem esse oratum ire: & oratum esse satis patere potest uel solo infinitiuo huius uerbi eo is it Idem namque est itum ire & iturum esse. Adde etiam quod uti & tute ipse asseris in passiuo idem est damnandum esse & damnatum iri. Quod quidem esse non posset: nisi damnatum ire in actiuo infinitiuo esset futuri temporis. Quo enim pacto id quod in actiuo presentis est temporis: in passiuo futuri esse posset? Itaque Priscianus optime docuit.

Lau. lib. i. c. xxxvii.

Mutatur autem e in u. Repetendarum enim erat dicendum: sed tertia coniugatio praeter ceteras hoc iuris habet: ut litteram hanc immutare possit &c.

Manc. Tit. xxiii.

Idem item in quarta coniugatione licere Aulus Gellius li. xv. c. vi. ostendit. Nam ita scribit. Redeuntes gratia Brundisium nauem aduertimus: tibi quispiam linguae latinae litterator roma a Brundisii accersitus Experiendum sese uulgo dabat &c.

Lau. lib. ii. c. viii.

Versus contra naturam praepositionis semper postponitur: ut Italiam uersus: Megaram uersus &c.

Manc. Tit. xxiiii.

Versus euphoniae gratia quodque praepositionis potius: hinc lib. i. de lingua latina Varro dixit: Cluius proximus ad florales usus uersus capitolium uetus: quod quidem euphoniae gratia fecisse apparet.

Lau. li. ii. c. xi.

Procul apud quosdam casui seruit. Apud Curtium procul urbem.

Manc. Tit. xxv.

Dicimus quoque procul oceano: & procul ab oceano. Plinius. n. li. v. c. x. de nido ita inquit. Originem ut iuba rex potui exquirere in monte inferioris mauritaniae non procul oceano habet. Et phoedra ouidiana ait Sint procul a nobis iuuenes ut foemina coepti. Catullus ite procul a mea tuus sit furor ois haera domo.

Lau. li. ii. c. xvi.

Age singular est numere desiderat: Agite pluralis. Agedum uero non singularem tantum sed et pluralis &c.

Manc. Ti. xxvi.

Age & singulari & plurali iunctum legimus. Staius. Ite age & obsessis uigile circudate flammam. Valerius. flac. li. iiii. Vos age funereas ad littora uoluite syluas Et socios lustrate rogos. Plautus. i. Stichus. Age sultis. Item Age licemimi. Praeterea Sicuti Agedum utriusque numero iungitur: ita Agedum plurali solum.

Liuius libro.vii.N ostrū inquit peditum illud milites est opus:Agitedum ut me uideritis quacumq; incesso in aciem hostium ferro uiam faciētem:sic pro se quisq; obuios sternite.Et Paulo inferius Agitedum ite mecum &c.

Lau.li.ii.c.xxv.

Habent tamen aliquando nescio quid differentiae in utendo:Cur nanq; non dicimus.Neq; autē sicut neq; uero &c.

Manc.Ti.xxvii.

Neq; autem qui dixerit:recte quidem.Apuleius enim li.i.floridog; sic ait.Procōsulis autē tabella sententia est:qua semel lecta:neq; augeri littera una:Neq; autem minui potest &c.

Lau.li.ii.c.xxv.

Contra non dicimus Non uero:sicut non autem.Vt sum tibi amicus Non autem assentator &c. Et capite dicti secundi libri inquit idem Laurentius.Neq; uero idem esse quod non uero:si modo non uero dicere liceret.

Manc. Tit.xxviii.

Non uero dicere licet:Tullius nanq; in Catone maiore seu de senectute sic ait.At ii quidem iam mortui sunt Non uero tam isti q̄ tu ipse nugator &c.

Lau.li.ii.c.xxx.

Ab cum duabus liquidis:&cum i quando fit consonans adiungi solet.ut ab lege: & ab legatis.ab litteris ab Rege.ab rogo.ab re.ab ioue.

Manc. Tit. xxix.

De Ab longe melius.Prisci.edocuit:Ait enim libro primo de.xii.car.A quidē uel abs uocali sequēte non ponimus:Ab uero nō solū uocalibus sequētibus:sed etiam consonantibus quibusdam non male sonātibus antecede te ab:ut abduco:abdo.hæc ille.licet igitur etiā dicere ab duce ab domo.Sæpius deniq; reperitur ab consonante sequēte præposita.Pli li.ii.c.ix.Et in tenebrag; remedium ab natura deniq; reperitur &c.Item li.xix.c.ii.Mox cæsar dictator totū forum romanū intexit.Viamq; sacrā ab domo sua ac cliuū usq; in capitolium &c.Plura inuenies & in cōmentariis Cæsaris.& in Tito Liuiio atq; alijs.

Lau.li.ii.c.xliiii.

De quandoquidem & quando.

Eiusdem significati est Quatēus apd' Seculū dūtaxat Quintiliani.Is ita ait.Sed quatenus luctus nostri in ius uocant:& flenū disputandū est:& orbitati suæ mater irascit:supremus quam exorare nō possumus.Et eius discipulus Pli.Minor:Et quatenus negatur nobis diu niuere relinquamus aliqd quo nos uixisse testemur.Nam Cicero dixit Quatenus solūmodo pro inquantū:sicut Eatonus pro intantū. Vt in Lælio:Videndū est Quatenus amicitiae tribuēdum est.Seculū autem Quintiliani ab Liuiio.Vergilio Horatio exordior.Quog; ultimus in sermonibus sic ait.Surrētina uaser qui mīscet face phalerna Vina columbino limum bene colligit ouo:Quatenus ima petit uoluens aliena uitellus.

Manc. Tit. xxx.

Aliud est Quatenus per e Aliud ē Quatinus:per i:Vnde Caper grāmaticus ita scribit. Quatenus per e aduerbiū est:Quatinus per i cōiunctio causalis:ut si dicas Quatinus hoc sine plagis nō facis:En tibi plagas.Quatenus autē aduerbium temporis aut loci:Temporis quum dices Quatenus hos mores-exercebis:loci quē dicimus Quatenus ibimus &c.Festus quoq; sic.Quatenus significat qua sine:sicut hætenus hac sine.Quatinus uero quoniam &c.Itaq; legendum est illud Quintiliani:Sed Quatinus luctus nostri in ius uocantur.Sic quoq; Plinii illud:Et Quatinus negatur nobis.illud itē Horatii Quatinus ima petit uoluens aliena uitellus.Quatinus inq; per i.Vnde Iuuenalis sat.xii.inq;: Quatinus hic non sunt nec uenales elephantū &c.

Lau.li.ii.c. ult.

De scilicet & uidelicet.

Apud quos uix reperiatur uulgo usitatissimū modū:quum ea quæ cōfuse dicta sunt:per singula posita exponimus:quale esset:Quattuor sunt uirtutes scilicet uel uidelicet.prudentia.iustitia.fortitudo. modestia.

Manc. Tit. xxxi

Tu ipse Laurenti tertii uoluminis prologo eo quidem mō:quē apud doctissimos inusitatum esse asseris:usus fuisti:scribis.n.illa.Quæ.n.disciplina scilicet q̄ publice legit tam ornata atq; ut sic dicā tā aurea ut ius ciuile?Et capite.xxxvii.eiusdē tertii uoluminis ita illud tamen sciendū est:apud Ouidiū in.xiii.sic legendū.Tuq; tuis armis nos te poteremur achille.Non potiremur antepenultima breui nō lōga:a tertia scilicet nō a q̄rta cōiugatione.Id at oē recte quidē.Nā li.xxxvii.digestog; ita scribit Seruius nō manu missus libertatē consequit:scilicet is:qui ea lege distractus est:ut manumittat intra tempus.Et Seneca epistola.lxxxii.sic scribit.Nō magis q̄ beneficiū dare quisq; scit nisi sapiēs.hic scilicet qui magis gaudet dato q̄ alius accepto.Et Cato Maior apud Cice.ita inquit. Diuinus plato escam malog; uoluptatē appellat:q̄ ea uidelicet homines capiant:ut hamo pisces.Libro etiā.xxxi. Digestog; in principio sic legitur:Velut certā quātitatē exprimit pro uiribus uidelicet patrimonii.

Lau.li.iii.c.xxv.

Quædā uerba cū nominatiuo iungi recusāt.imo pleraq;.Nā ut recte dico incipe mihi eē familiaris:nō esse illi itimus:ita iustate dicā p̄cipe illi esse mihi familiaris.Ne libeat tibi eē intimus hoc tamē

genus loquendi non nunq̄ reperimus. Vt apud Lucanum in. ix. Tutumq; putauit iam bonus eē focer. Et apud Ouid. de ponto. Ecquis in extremo positus iacet orbe tuoz; Me tamen excepto q̄ præcor esse tuus. Dicere potuisset sed non tam uenuste; quem præcor esse tuum &c.

Manc. Tit. xxxii.

Præcipe illi esse mihi familiaris: Ne libeat tibi esse intimus: Nullo pacto latine dicitur: Non. n. hoc genus loquendi apud aliquem probatum auctorem reperitur. Nam si recte aduertimus Lucani illud Tutumq; putauit iam bonus esse focer: Non simile est illis præcipe illi esse mihi familiaris: ne libeat tibi esse intimus hic. n. datiuus præcedit: Apud Lucanum uero præcedit & sequitur nominatiuus dicendum igitur præcipe illi esse mihi familiari: Vel præcipe illi esse mihi familiarem. ne libeat tibi esse intimo: Vel ne libeat tibi esse intimum. Ouid. lib. viii. met. Vobis immunibus huius eē mali dabitur. Quint. lib. iii. An illi accidat uiro bono esse uel malo: hypermetra ad linum: Quo mihi cōmissio non licet esse piam: Quint. lib. vii. An huic esse procuratorem liceat. Et lib. iii. procuratorem tibi esse non licuit. Ter. in heau. Non expedit bonas esse uobis. Cæsar lib. vi. de bel. gal. Quibus iam licet esse fortunatissimos Lucanus. iii. Nunq̄ tibi magne per umbras Perq̄ meos manes generū non esse licebit. illud autem Ouidii Me tamen excepto qui præcor esse tuus: Et grammaticæ & latine dictum cum & præcedat & subsequatur nominatiuus. neq; inficias eo. Et grammaticæ & latine etiam dici Quem præcor esse tuum: Nam talis ordo esset quem tuum esse præcor: ut nasonis illud lib. v. meta. Quantum est: Esse iouis fratrem Ter. in eun. Apparet Seruum hunc esse domini paupis. Quod etiam dicere licuisset ita: Apparet Seruus hic esse domini pauperis. Vatinius. n. lib. v. epi. ad Ciceronem inquit. Dicitur mihi tuus Seruus fugitiuus uardacis esse. Cæterum lucani illud dicendi genus Tutumq; putauit iam bonus esse focer apud alios quoq; legere est. Ouid. lib. xiii. met. Sed. n. quia rettulit Ajax esse iouis pronepos Et lib. i. de ponto ad maximum. Hoc ubi uiuendum est satis est si consequor aruo inter ihumanos esse poeta getas.

Lau. li. iii. c. xxx.

Vnde male quidam hunc locum scribunt: pater adest: Caue ne te tristem sentiat. Si enim hoc est: dicit uide ut te tristem sentiat. Nam & ne & caue prohibentis est.

Manc. Tit. xxxiii.

Caue: & caue ne idem est Plautus in Stichico: Caue quenq̄ floccifeceris Cicero. lib. xvi. epi. xi. hæc tibi nota esse uolui: quæ caue ne te perturbent: & impediant ualitudinem tuam. Tu item Lauréti lib. iii. c. xxxvi. ita scribis. Ideoq; cauendum est ne uerba quæ momentaneam actionem significant aduerbiis applices: quale eē &c. Ouid. item li. i. de ponto ad Maximum. Hæc mihi uerba malæ minuerunt tedia uitæ: Quæ tu ne fuerint. Maxime uana Caue. Quint. lib. v. c. x. Cauendum ne incaute respondeas. Plautus in Stichico pridie caueat ne faciet quod pigeat postridie.

Lau. li. iii. c. xxx.

Neunq̄ pro nequaq̄. Et ipsum nequaq̄. Et nusq̄ & nuspiam simplicem negationem indicant. Ideoq; uno uerbo contenta sunt. Vt nequaq̄ ueniam. Necubi uero duplicem: Ideoq; duplex uerbum postulat. *Volō necubi mihi obuius fias: id est ne alicubi: ut Sicubi p̄ si alicubi. Sicunde p̄ si alicunde &c.*

Manc. Tit. xxxiiii.

Necubi & nequo etiam uno uerbo contenta sunt. Liuius. n. in principio li. iii. de bel. punico secūdo ait. hispanos & aphros & omne quod ueterani erat robur exercitus admixtus ipsorū impedimentis necubi consistere coactis: Ne necessaria ad usus deessent: primos ire iussit &c. Cato in re rust. capite v. uillicus ne sit ambulator: sobrius fiet semper. Ad cœnam nequeo eat. familiam exerceat. Idem capite. cxlii. Neue ad domum neue ad sese recipiat. Ad cœnam neque eat: neue ambulatrix fiet.

Lau. li. iii. c. xlii.

Interdico tibi aqua & igni: non autem interdico tibi aquam & ignem.

Manc. Tit. xxxv.

Interdico tibi aquam & ignem dici etiam posse plures ostēdunt. Iustinus li. v. Et cui paulo ante omnem humanam opem interdixerat. Seneca epistola. lxvii. interdices mihi inspectionem regē naturæ Ouidius li. vi. met. Cui quondam regia coniunx Orbem interdixit.

Lau. li. iii. c. xxxiiii.

Pluit caret supposito habens appositum ablatiuum ut Liuius: Nunciatum est in albano lapidibus pluuisse licet nunc dicamus Deus pluit carnem pluit manna: puit escam &c.

Manc. Tit. xxxvi.

Pluit sanguis uel lapis: pluit sanguinem & lapidibus. Pluunt lapides in ntō. f. Et deus pluit aquam recte dicitur. Tibul. li. ii. Multus ut in terras deplueritq; lapis. Staius li. vii. th. Saxa pluunt. Plu. lib. ii. Præter hæc inferiore cælo relatum in monumenta eē lacte & sanguine pluuisse. Ibidem: Effigies quæ pluerat spongiarum fere similis fuit. Plautus in mostel. Venit imber: lauat parietes: perpluunt tigna putrefacitq; operam fabri. Ibidem: Quam mihi amor & cupido in pectus perpluit meum. His igitur patet pluit habere suppositum nominatiuum: uel ablatiuum: & Deus pluit carnem & huiusmodi dicendi genus non solum nunc dici sed Plautum quoq; dixisse.

Lau. li. iiii. c. vii.

Rumor & fama idem sunt: quorum altere latinum. Altere e graeco e &c. postea subiungit. Significat ut his duobus nominibus sermo quidem in populo sine certo autore de re aliqua recēti siue bona siue mala &c.

Manc. Tit. xxxvii.

Quintiliano quidam autore lib. v. fama consensus ciuitatis uelut publicum testimonium uocat. Rumor uero sermo sine ullo certo autore dispersus: Cui malignitas initium dedit: incrementum creditas.

Lau. li. iiii. c. xxv.

Sementis est factio siue ut sic dicam seminatio. Liuius campani sementem facere possent. Mirorque quare cum in alijs locis apud hieronymum plurimis: tum in geneleos principio Sementis pro semine positum est.

Manc. Tit. xxxviii.

Sementis per rationem: & per semine li. i. fast. apud Ouid. legitur. Ait. n. Villice da regem terrae semente per acta: Da regem terram que coluere uiris. Et paulo inferius: Vos date perpetuos teneris sementibus auctus: Ne noua per gelidas herba sit uista niues. Columella uero lib. ii. c. x. Sementem per ipso ferendi tempore posuit. Ait. n. sic: de lente. Sationes eius duas seruauimus: alteram maturam per mediam semetem: seruiorem alteram mense februario.

Lau. li. iiii. c. xxxii.

Etiam duces militum auctores uocabantur: Unde Auctorare. Liui. li. xlvi. Signo suo impressas tabellas misit: & uero pignore uelut auctoratum sibi perditorem ratus est. i. obligatum & subiectum. Et Valerius Maximus li. iiii. Autorato socii officio. Sueto. li. iii. de legendo uel auctorando milite ac legionum & auxiliorum descriptione: Ex quo fit Autoramentum uel quasi obligatio nexuque uel quasi stipendium quoddam: uel praetium cuiusdam militiae ac pugnae actionis: ut Quint. Nec difficilem sane sub illo praesertim autoramento habuisset missionem: sed noluit gladiator uiuere.

Manc. Tit. xxxix.

Referam hic quod Domitius in epistola Saphus poeticae scribit. Asserit. n. que autorare est eligere in militiam. Milesque auctoratus ab impatore ei operam praestat receptus. i. in infra militaria & impatoris fidem. Inde exautorare diminuere est. & autoramentum significat illam ascriptiorem simpliciter non autem stipendium. Autorat ergo impator militem quum eum ascibit. Nam quicquid deinceps agit miles autoratus ad impatorem referat: cui uictoriam parat. haec & plura ille. Seneca praerea epistola prima li. xviii. sic ait. Multum autem a fortuna petendum est: De inde sperandae operae autoramenta sunt seruitutum. ubi quidem metaphoricus locutus est.

Lau. li. iiii. c. xlvii.

Concio est populi multitudo congregata uel ex magistratus iussu: uel publici sacerdotis: uel sua interdum autoritate & sponte: proprie ad audiendum oratorem concionantem in bonum publicum Cuius etiam oratio uocatur concio &c.

Manc. Tit. xl.

Aulus Gellius li. xvii. c. vii. scribit Concionem tria significare: locum suggestumque unde uerba sunt ite significare coetum populi assistentis. Item orationem ipsam quae ad populum diceretur.

Lau. li. iiii. c. liii.

Quomodo. n. pasco neutrum: Et pascor deponens idem significant Prisc. uiderit: que hoc sibi persuasit. Est. n. pascor comedo & uero semper regit accusatiuum. illud uero sine actio: ut pascentes seruabit Tityrus haedos.

Manc. Tit. xli.

Pasco neutrum: & pascor deponens idem significare ipse ostendam: & utrumque regere actum. Oui. li. i. fast. pauit ouis pratium. i. comedit: Vergi. lib. ii. an. Et miseris morsu depascitur artus. i. comest. uoratur. legimus item pascor & pasco sine actio in eadem quoque significatione. Testis Maro. li. iii. g. Pasce tur in magna sylua formosa iuuenca. Caetera pascentur uirides armenta per herbas Saltibus in uacuis pascant & plena secundum flumina. Patet igitur idem esse pasco & pascor. & utrumque regere actum. Vtrumque etiam sine actio legi. Quoadque tamen diuersa sunt. Nam ut dicimus herba pascit illum. Cadauer pascit aues. Tuo corpe pasceis uolucres. Ego pasco uitulos &c. ita non dicimus herba pasceitur illum. Cadauer pasceitur aues. Tuo corpe pasceis uolucres &c. Luca. lib. iii. En nobile corpus pasceit aues. Ver. lib. iii. an. Et uulsis pascent radicibus herbae Naso in ibin. Aerias uolucres corpe pasce tuo Vergi. in. b. pierides uitulam lectori pascite uestro. Praeterea pascor non solum regit actum: sed ablatiuum quoque. Verg. li. iii. g. pasceitur uero syluas. Et in. b. frondibus hirsutis & carice pastus acuta item Dumque thymo pascentur apes: dum rore cicadae. Et lib. iii. g. frondibus & uictu pasceuntur simplicis herbae.

Lau. li. iiii. c. liii.

Proprie pascere bestiarum est: sicut Vesci hominum: nisi que hoc regit ablatiuum.

Manc. Tit. xlii.

Vescor tum ablatiuo: tum actio iunctum legimus. Tibul. li. ii. Vera cano: sic usque sacras innoxia laurus Vescar: & aeternum sit mihi uirginitas. Manilius li. v. Tectique auro iam uescimur auge. Verg. Visceribus miserorum & sanguine uescit atro. Vescor praeterea non solum ad cibos referat: sed ad alia quoque sicut uitor. hinc Tibullus ait laurus uescar. Et poeta si uescitur aura. Hora. item li. ii. carm. Quicunque terrae munere uescimur. Addimus ulterius uesci brutorum et non solum hominum esse. Plin. n. lib. viiii. c. xv. sic ait. Nunc principatus scaro daf que solus piscium de ruminare. herbisque uesci non alijs piscibus

Fronde arborum sunt tantum: folia autem & arborum & herbarum & florum quoq;

Manc. Tit. xliiii.

Fronde non arborum tantum esse legimus: Pli. n. li. xviii. c. xix. de Getio ascaloniarum genere sic ait: Getium pene sine capite est: ceruicis tantum longum: & ideo totum in fronde. Item capite. xii. eiusdem li. xviii. ubi de Raphani generibus tractat ita scribit. Etiam unum siluestrem Græci cheria uocant pontici Armon Alii lucem. Nostri Armoraciam fronde copiosius quam corpore. Lau. li. iii. c. lxxiii.

Laminam tam ferream æream plumbeam staneam: quam auream argenteam electream aurichalceam dicimus: Bracteam potius ex his posterioribus. Aut certe Bractea tenuis est: & sua sponte plicabilis. lamina uero crassior ex qua armatura conficitur: & qua incensa olim homines torquebantur. nec crepitat ut Bractea prætenuitate &c. Manc. Tit. xliiii.

Prima significatio uerior habet. Aulus Gellius enim li. i. c. iii. ita scribit. Sicuti est magnus pondus æris parua lamina auri sit preciosius. Cæteræ lignea quoque lamina dici potest. Pli. enim li. xviii. c. xxxviii. sic ait. Dolia quasi farcire: ipsorumque lamias scabedo purgare: aut nouas facere. bractea præterea ex alia quoque materia quam ex predictis dici poterit. Pli. namque li. xvii. c. v. ubi terræ & cretæ genera explicat inquit Colubnam gallia suo nomine Glaucopelō appellat: glebis excitat lapidum modo sola gelatione ita soluit ut tenuissimas bracteas faciat hæc ex æquo fertilis &c. Lau. li. iii. c. lxxxiii.

Prætorius qui præturam: Cōsularis qui cōsulatū: Quæstorius qui quæsturā: Aedilitius qui ædilitatem: Censorius qui censuram: Tribunitius qui tribunatum: primipilaris qui primipilatum gessit. Manc. Tit. xlv.

Cōsularis qui cōsulatū gessit dicitur: & cōsultu dignus. In prima significatiōe Testis est liuius li. v. ab urbe condita: ubi de gallis ait senes triumphales cōsulareque simul. Et Cice. de claris oratoribus de hortensio dicitur nam is post cōsulatū credo quod uiderit ex cōsularibus neminem esse secum cōparandum neglexerit aut eos qui cōsules non fuissent summum illud studium remisit quo a puero fuerat incensus &c. In altera uero Testis quoque idem Cice. li. x. epistola ad plācum ita scribens: Cōplures in perturbatione reip. Cōsules dicti: quorum nemo cōsularis habitus: nisi quod animo extiterit in rep. cōsularis. Paulo ite aliter inquit: hæc si ages & senties Tu eris non modo cōsul & cōsularis: sed magnus etiam cōsul & cōsularis Et pro Milone sic ait: Tribunum uirtute cōsulare. Lau. li. iii. c. lxxxiii.

Cumani ex oppido cumarum in campania: quam nunc praue uocant Terram laboris. Campaniam uero eam regionem: quæ illi finitima est romam uersus.

Man. Tit. xlvi.

Non campaniam terram laboris appellat: sed campaniam partem. Neque nunc dicitur: sed iam diu prisca ipsi laborias appellat: Testis est Plinius li. xviii. c. xviii. de Agro campano sic enim scribit. In campania tamen laudatissimus campus est motibus subiacet nimbosis totis quidem. xl. milibus passuum planicie. postea subiicit. autem uniuersas terras Campus hic campanus antecedit: tantum ipsum pars eius quæ laboriæ uocantur: quem phlegreum græci appellant. finiuntur laboriæ uia ab utroque latere consulari: quæ a puteolis & quæ a cumis capuam ducit. hæc ille. Vbi autem laurentius ait: Campaniam uero eam regionem: quæ illi finitima est romam uersus. Sciendum est duplicem esse campaniam nouam & ueterem. Nam apud Strabonem. li. v. sic legimus. Picetes autem usque Salarin perueniunt fluuii: qui ab hoc agro ueterem separat campaniam: Cui quidem fluuius proprium illud inesse traditur: ut in eius aqua demissa uirgulta saxificentur. Lau. li. iii. c. ciii.

Beatus qui rebus omnibus ad uitæ usum ornatumque spectantibus abundat. Ideoque locupletes sane homines Beatos uocamus &c.

Manc. Tit. xlvii.

Beatus proprie quod dici possit a Seneca a. M. Tullio ab horatio ab aliis pluribus docemur. Seneca. n. epistola prima li. vi. ita scribit. Si utique uis uerborum ambiguitates deducere: hoc nos doce Beatum non eum esse quem uulgo appellat ad quem pecunia magna confluit. Sed illum cui bonum omne in animo est erectum & excilium & mirabilia calcantem: qui neminem uidet cum quo se commutat uelit: qui hominem ea sola parte existimat: qua homo est. quod natura magistra utitur: ad illius leges componit. sic uiuit quomodo illa præscripsit. cui bona sua nulla uis excutit. qui mala in bonum conuertit: certus iudicium in cōcussus in trepidus. quem aliqua uis mouet: nulla perturbat: quem fortuna quum in eum quod habuit telum nocentissimum uel maxima intorsit pungit non uulnerat. & hoc raro: Nam cætera eius tela quibus genus humanum debellatur: grandinis more discurrunt: quæ incussa tectis sine ullo habitatoris in commodo crepitat ac soluitur. Apuleius etiam in libro de philosophia sic ait. Verum enim uero illum omnibus beatum uideri cui & bona suppetunt: & quemadmodum carere uitis debeat caller. Et. M. Tullius lib. v. tusc. ita scribit. Videamus qui dicendi sunt beati: equidem hos existimo: qui sint in bonis nullo adiuncto malo. Horatius uero lib. i. epistola ad Quintium inquit. Neue putes alium sapientem bonoque Beatum. Lau. li. v. c. iiii. de fruor.

Denique frui est delectationem capere ex utroque. Itaque in idem recidunt: idemque efficiunt frui delectari uoluptate

temq; cape, quo fit ut non fuerit cā cur recentiores hoc solū uocabulū frui unde uenit fruitio folijs rebus diuis dare uoluerit: hēt enim hoc uerbū duo supia fruitū & fretū. quorū primū uix in usu est nisi apud eos: qui uerborū nouitatibus & gaudent & gloriant. Secundū significat cōsūsum ut fretus fortasse familiaritate quæ est ei tecū ausus est confiteri. Manci. Tit. xlviii.

Fruitus & caper grammaticus: & alii usi sunt. Ait autem caper: fruitus sum illa re: Veteres uix dixerunt fruitus sum illam rem. Gellius item li. xvi. c. ii. Refert Næuium dixisse: qui non par sit apud se fruitus est. Et Cicero li. iii. tus. fruiturum dixit: ubi ait: Consideretq; se fruiturum &c. Ceterum fruor etiam fructus sum facit. Cicero enim. In hortensio inquit ut amcēnitate summa: fructus est. Quod quidem priscianus li. x. asserit. Lau. li. v. c. xxv.

Fœnero tibi dicitur: Et fœneror abs te: Qui fœnerat pecuniam dat ad usuram: Qui fœneratur pecuniam ad usuram accipit. Manci. Tit. xlix.

Fœneror & fœnero idem significant. Seneca epistola. ii. Quantū pascat aut fœneres idest ad usuram det. Et epistola. xli. Multū ferit: multū fœnerat &c. Cicero itē in lælio inquit: Ut enim benefici libe ralesq; sumus: nō ut exigamus gratiā: neq; enī beneficiū fœneramur: sed natura propēsi ad liberalita tem sumus. Sic amicitia nō spe mercedis adducti: sed q̄ oīs eius fructus ī ipso amore inest: expetēdā putamus. Et prouerbior. xix. fœnerat domino: qui miseret pauperis. Aulus Gellius item li. xvii. c. xii. scribit: fœneror pro fœnero dictū esse: sicuti assentior pro assentio. & pignero p̄ pignero. Et se stus inquit: fœnero & fœneror dici potes. Sciendū tamē est: fœnero tibi & fœneror tibi ut superius patuit idem esse. Feneror autē a te aliud significare: nā idem est quod ad usuram accipio. legimus enī li. xxxi. digestorum prope finē: Si autem aliquis eorum uoluerit uendere partē suam (domorum sup ple) uel fœnerari super eam: potestatem habeat uendere cohæredi suo Et fœnerari ab eo. Inueniunt autem & plura eadem terminatione diuersa significare diuersis quidem casibus: ut Comitor illum actiua significatione comitor illo passiua. Lau. li. v. c. xxv.

Mutuo tibi dicit. Et mutuor abs te. Qui Mutuat pecuniam dat mutuo. Qui mutuatur pecuniam mutuo accipit. Manci. Tit. l.

Mutuo & mutuor idem significant: sicuti fœnero & fœneror ut diximus: Seneca enim epistola. lxx xii. inquit: Quanto hilarior est qui soluit: q̄ qui mutuat &c. idest qui mutuo accipit Priscianus etiā li. viii. scribit q̄ multa accipiti terminatione in una eademq; significatione protulerunt antiqui: ut partio & partior. meridio & meridiior. Mutuo & Mutuor. &c. Quod quidem & Isidorus nō ignora uit: ait enim lib. xx. c. vii. sic: Sed utrum latinis ab græcis: an græci ab latinis hæc uocabula mutua sent incertum est. Lau. li. v. c. xxxvii.

Adamare est amatorie amare: ut Quintili. multis in locis. sed unus suffecerit. Me quidem marite. si quis interoget omnes matres liberos suos: tanq̄ adamauerint amant &c. Manci. Tit. li.

Adamare est item honeste ac ualde amare. Cicero lib. ii. epistola ad curionem. Est enim tibi grauis aduersaria constituta & parata incredibilis. quædam expectatio: quam tu una re facillime uinces: si hoc statueris quorum laudum gloriam adamaris: quibus artibus, hæc laudes comparatur in his esse laborandum. Et li. iii. de oratore sic inquit. Deinde ab Antisthene qui patientiam & duritiam in so cratico sermōe Adamarat Cynici primum &c. Alibi quoq; eodem in libro ita scribit: Demosthenē sequi uultis & si illam præclarā & eximiam speciem oratoris perfecti & pulchritudinē Adamastis &c. Lau. li. v. c. lxxxv.

Vacas sapinæ: das operam sapinæ. Vacas sapina cares sapina. q̄uis Carere proprie est uacare quibus indiges &c. Manci. Tit. lii.

M. Tullius. li. i. tusc. ita scribit. Carere igitur hoc significat: egere eo qd̄ hēre uelis: inest. n. uelle ī carēdo &c. postea subiicit: dicit etia alio mō carere: quū: aliquid nō habeas: & nō habere te sentias etiā si id facile patiāre &c. Subsequit̄ inde: carere enim sentiētis est: nec sensus in mortuo nec carere quidē igitur in mortuo est. Præterea carere de omnibus fere nō solū de illis quibus indiges dicit. hinc plinius li. xxviii. c. i. de capra loquēs ait. Quod equidē miror: Cum febri neget carere. Et Ouidius li. xv. met. Morte carent animæ. horatius itē li. ii. Carm. quæ caret ora cruore nostro. Tu uero lector attēde uil terius: Errare illos qui uolūt careo hēre significatū qd̄ hēt defū: Duo. n. careo significat: ut p̄ cicerōis uerba patuit Egeo scilicet: & nō habeo. Nec idē est defū & nō habeo ut ignaui quidā esse cōtendunt hinc careo sentientis est. Aliud igitur est careo denariis idest egeo denariis: siue nō habeo denarios. Aliud defum: quo ita utimur defū mihi denarii. Lau. li. v. c. ci.

Exhorreo hanc rem: idem est q̄ expauesco. Abhorreo ab hac re: idem est q̄ perq̄ alienus sum ab hac re. hoc semper postulat huiusmodi ablatiuū illud uero nunq̄ sed actūm. Manci. Tit. liiii.

Abhorreo non solū ablatiuo iungit̄: sed etiam accusatiuo. Catullus. n. ait: Sæuaq; abhorrebas prisca præcepta parentis porphyrio itē ode tertia: ubi uidelicet: quē mortis timuit gradū ait: Quā mortem inquit abhorre potest: q̄ mōstra matris & asprima saxa sine lachrimis uidere potuit Apuleius li. x. met. Nam & quid potissimū abhorret asinus excogitates scrupulose &c. Lau. li. vi. c. i.

Alumnus enim significat Nonius Marcellus inquit & qui ab aliquo altus est: & qui aliquē aluit: cui in prima significatione suffragor: in secunda refragor &c.

Manci. Tit. liiii.

Alumnus quidē ut Nonius Marcellus ait significat. Syllius nāq; li. viiii. scribit palladē ita Ioui loquē-
tem. Nō reucros delere adērā; sed lumen alumnae Annibalē lybiāe pelli florētibus ānis. Vita atq; ex-
tingui primordia tanta negabā. Et plinius li. iii. de italia loquens ait: Terra omnium terrarū alumna
eadem & parens numine deū electa. In calce quoq; totius operis iter multas italiae laudes inq; Italia
rectrix parensq; mundi alia. Strabo etiā li. v. de Sabinia loquens: ita latine dicit. Vt autē Sūmatim di-
cam italia cuncta pecorum & frugū prāstātissima nutritrix est. hāc addi ut illud Terra omnium terra-
rum alumna: nutritrix sine controuersia intelligatur. Vergilius item in cyri sic Magna queror: nec ut
illa quidem communis alumna Omnibus iniecta tellus tumulabit arena.

Lau. li. vi. c. xv.

Nuntius inq; Seruius ē qui nūtiat: quod autē nūciatur licet neutro dicatur: tamen inueniet & ma-
sculino. Miror cur ita dixerit: Ego quidem nūsq; hoc nuntium legi: ac ne ipse quidē: ut opinor. Cū se-
stus pompeius uetustior eo auctor ita scribat: Nuntius & res ipsa & nuntius dicitur.

Manci. Tit. lv.

Seruium non errasse Antiquorū testimonia probant. Lucretius enim ait. Et ad callidū decurrūt nū-
tia sensū. Catullus de Berecynthia & Aty Geminas deoq; ad aures noua nūtia referēs Tibullus li. iii.
i epistola Dii meliora ferāt: diui uera monēt ueturae nūtia fortis: uera monēt tuscis exta pbata uiris.

Lau. li. vi. c. xli.

Neq; uero sicut reperitur fundus & fundū: ita reperitur pūctus & punctū. Errantq; philosophi quū
pūctus & linea dicunt &c.

Manci. Tit. lvi.

Pūctus. g. m. apud plinium legitur. Is enim li. ii. c. lxx. ita scribit hāc tot portiones terrae: immo uero
ut plures tradidere mūdi pūctus: neq; enim est aliud terra uniuersa. hāc est materia gloriae nostrae.
hāc sedes hic honores gerimus. hic exercemus imperia. hic opes cupimus &c.

Lau. li. vi. c. lx.

Corrūpere est istud uulpiane atq; pomponi linguam latinam non adiuuare. Quis unq; dixit Quot
diebus: & non potius quotidie: Quis etiam Quot mensibus & non singulis mensibus.

Manci. Tit. lvii.

Sicuti Quot ānis dicitur p singulis ānis: ita & quot diebus & quot mēsis pro singulis diebus mēsi-
busue dici potest. Vnde Cato i re rustica capite. xliii. sic ait. Si uoles uinea cito crescat: & olea q̄ feue-
ris: semel i mēse sarrito sulcos: & circum capita oleagina Quot mēsis (donec trimae erunt) fodere
oportet. eodē mō ceteras arbores procurato. Et plautus in sticho iquit. Vos meministis. Quot ka-
lendis petere demensū cibū. Qui minus meministis qd̄ opus sit factō facere i aedibus: Varro p̄terea
de lingua latina ubi de uia sacra loquitur sic ait Qua sacra quotquot mensibus feruntur in arcem.
HAEC HACTENUS Nicolae. Rubec doctorum antistes mihi notanda (cursum nāq; Laurentii opus
perlegimus) occurrerunt: Si quae alia forte occurrunt iis adiciemus. Poterūt quoq; alii linguae latinae
studiosissimi plura forsitan deprehendere. Tu uero hāc quali acurq; nobis primum animaduersa
hilari frōte suscipies: Viue & Vale. Meq; ut facis Ama. Datū Venetiis pridie kal. feb. M. cccc lxxxiii.

REGISTRVM

a	d	g	k	n
Laurentii	dependent	quali	raturus tradit	non ad nepotem
cultas ista	In altero	nus seruile	dicitur quis	Ignominiosa
uile puluisculum	catum	nomen	Conciliare	ευσ και σφετερος
b	e	h	l	o
primis doctus	iuuenili uoce	neo. i. mansuetū	mouent:	Laurentii Vallensis
rationem	domus constet	uolucris	nonnullos	lis: &
nibus	us astra:	tamen	micos sciam	cipio: ne duo
c	f	i	m	
nisi accipere	Huius etiam	thenis: colla	neq; adiectiuum	
edere: ut	& incertum	si renouari	rus etiam	FINIS
de tuo & de	sed uidens	uoluptatis	lierem appellat	

LAVS DEO.

Impressum fuit hoc opus Venetiis
per Cristoferum de pensis An-
no domini. M. cccc lxxxvi.
Die. xv. Iunii. Imperante
Augustino Barbadi-
co Venetorum
foelicissimo
Principe.

